

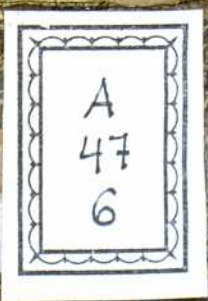

HALLERVS
DISPVTAT
ADMORB.

TOM.
IV.

UNIVERSIDAD
DE
GRANADA

A
47
6

2-29-55 26

~~9-2-192~~

~~D 94-30~~

BIBLIOTECA HOSPITAL RE. GRANADA	
Sala:	A
Estante:	047
Numero:	006

2 1000 410

Galfer

MADE IN SPAIN

2-29-55 26

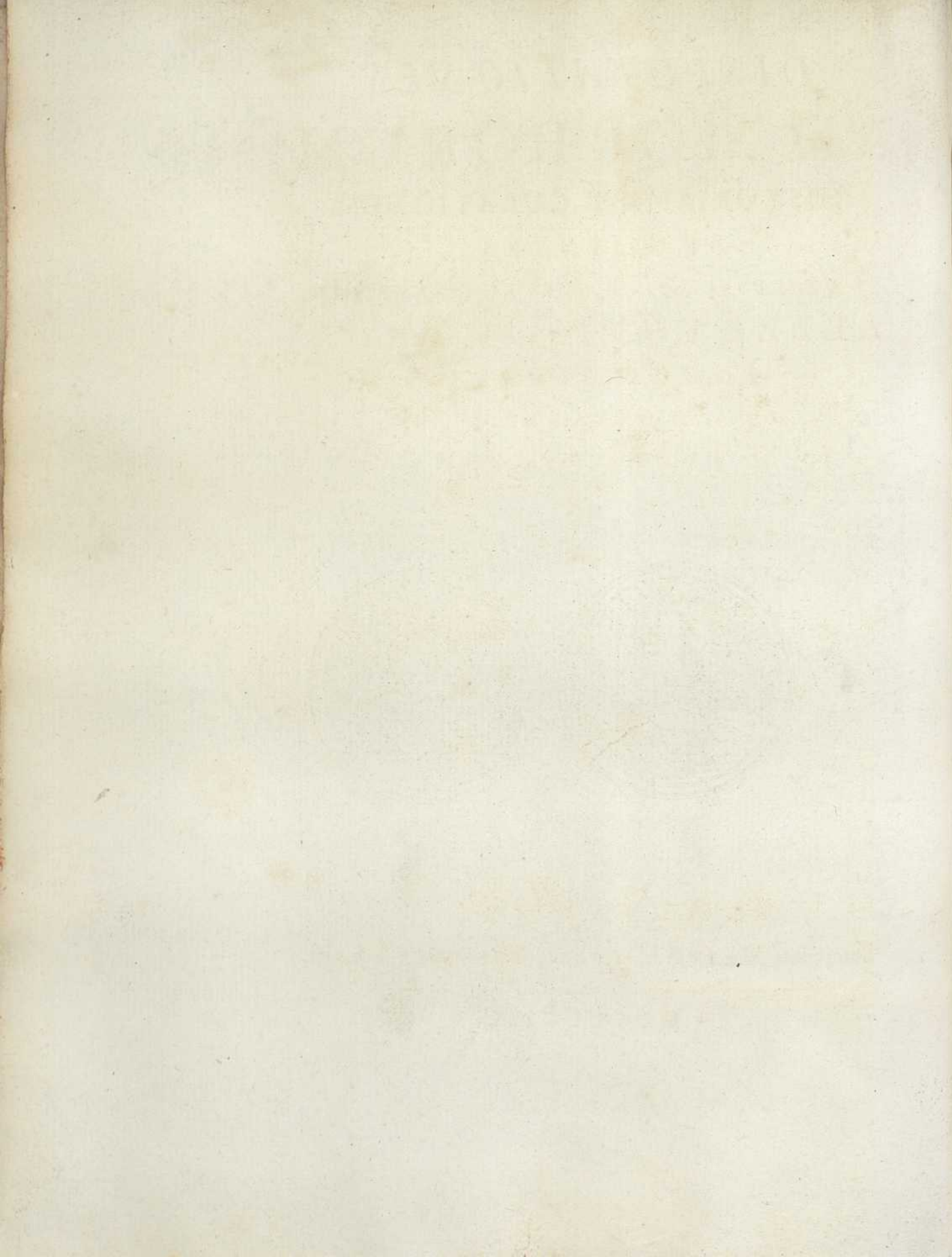

~~3-12-192~~

~~D 44-30~~

BIBLIOTECA HOSPITAL RE. GRANADA	
Sala:	A
Estante:	047
NUMERO:	006

124313063

A. 4. 691

DISPUTATIONES
AD MORBORUM

HISTORIAM ET CURATIONEM

FACIENTES.

QUAS COLLEGIT, EDIDIT ET RECENSUIT

ALBERTUS HALLERUS.

TOMUS QUARTUS.

ITERUM

AD MORBOS ABDOMINIS.

LAUSANNAE,

Sumptibus MARCI-MICHAEL. BOUSQUET & Socior.

MDCCLVIII

DISPUTATIONUM
A D
H I S T O R I A M
E T
CURATIONEM MORBORUM
PERTINENTIUM.
P A R S
MORBI

C I X.
CAR. FRIDER. KALTSCHMIED
D E
LIENE PUERI NOVEM ANNORUM
RARÆ MAGNITUDINIS.
P R O G R A M M A.

Jenæ 9. Maji. 1751.

DISPUTATIONUM

AD

HISTORIAM

ET

CURATIONEM MORBORUM

PERITINENTIAM

PARS

MORBI

CIX

CAR. FRIDER. KALTSCHMIED

DE

LIENE TUBERI NOVEM ANNORUM

RARE MAGNITUDINE

PROGRAMA

ANNO 1771

A

Deuts. Medic. Pract. Tom. IV.

Ante annum & quod excurrit, ad me defertur puer 8. annorum cum tumore abdominis insigni hydropico, aquarum fluctuatione in abdomine per contrectationem auditui se manifestante. Aegerrime obtrufis ægro puero purgantibus tumor abdominis evanuit & puer satis bene se habuit per aliquot menses. Cacoehymia interim pituitosa, pertinaciter puero medicamenta respuente non sublata circulo per viscera non patebat via, hinc variis postea puer tensionibus spasticis doloribus infimi ventris gravissimis obnoxius sæpius denuo remediis tentatus ad usum eorum non poterat adigi. Tandem tumore abdominis redeunte imprimis in sinistro hypochondrio aucto continuis agitatur doloribus, donec etiam inflammata gena sinistra & nullo remediorum genere admissio gangræna & sphacelo accedentibus morti succumberet. Parentibus non renitentibus cadaver in usum auditorum cultro subiciebam anatomico & quædam inde observata hic proponere placet. Aperto igitur abdomine feri extravasati non ultra libram dimidiam reperiebatur. Curioso autem spectaculo renis sinistri conformatio apparebat. Hic enim a parte superiori & inferiori eadem ut renes alias conspiciuntur, apparebat figura. Media autem ejusdem pars non nisi pinguedinem ostendebat, ad latitudinem duorum digitorum, remota pinguedine pelvis satis amplius ad capacitatem duorum digitorum oculis se offerebat, ita quidem ut calculus ponderis $\frac{3}{8}$ coloris flavi, tricuspidalis, asperæ & inæqualis superficiei totam cavitatem hanc repletet & uretherem obtureret, quem etiam exsectum mecum domum sumsi. Glandularum mesenterii pondus sex fere uncias superabat & duritie admodum notabili gaudebat, tanta quidem, ut mirum sit, easdem aliqualem chyli transitum permittere potuisse, cum hæc durities recens vix fuerit orta propter ejusdem gradum. Mirum quoque, puerum nutritione non destitutum esse, cum corpus etiam ultimis mensibus, quamvis doloribus & cruciatibus variis anxie fatigatum, imo appetitu deficiente, adhuc longitudine auctum deprehensum fuerit, vasis etiam & majoribus & minoribus satis repletis, imo tumidis. Maxime autem curiosum spectaculum edebat lien. Tumorem enim, quem puer ultimis vitæ mensibus in sinistro hypochondrio & oculis & manibus offerebat, lienis magnitudo repleverat ac hypochondrii sinistri spatium ita occupaverat, ut non solum aperto abdomine super ventriculo ex sinistro latere assurgeret, sed etiam hepar reprimeret & partem spatii alias ipsi destinatum occuparet. A figura lien hic non oberrabat vulgari, color autem ipsi erat idem ac hepatis, nec durities ipsius naturalem superabat, ita quidem ut ratione coloris & consistentiæ hepar imitaretur. Cum igitur viscera hæc duo lanci imponerem, hepar lienem non nisi uncia una cum dimidia pondere superabat, Hepar enim libram unam uncia dimidia excedebat, lie-

4 KALTSCMIED, DE LIENE RARÆ MAGNIT.

nis vero pondus libræ uni subtracta uncia una æquabat. Nec scirrhus, nec ulcus lieni inerat, neque stasis sanguinis in eo vera notabilis, cum vena ex eo ad hepar tendens repleta etiam satis appareret, & tumor jam per aliquot menses durans, sanguis si stagnasset, persistere non potuisset sine inflammatione & subsequente scirrho vel ulcere. Major interim affluxus sanguinis quam transitus vel ex colore apparebat, & dolores, quos ultimis mensibus sensit puer in tumore hoc, si manibus tentatus fuit, obstructionem utique incipientem & infarctum denotabat, sic ut non vera nutritione, sed dilatatione vasorum sanguiferorum successive facta lienem hanc attigisse, magnitudinem appareat. Ingens interim ponderis differentia satis conspicua est. Ut plurimum enim in homine adulto lienis pondus uncias 12. non superat, cum hic puer novem annorum esset & pondus lienis 14. cum dimidia uncias exple-ret. Cæterum, ut supra memoravi, figura ejus a naturali vix abhor-rebat, nisi, quod a parte inferiori ventriculum respiciente, quæ alias concava esse solet, itidem convexa esset, & longitudo septem fere su-peraret pollices, quæ alias in homine adulto septimum pollicem longi-tudine vix attingit.

F I N I S.

C X.

J. VALENTINI SCHEID

E T

J. GOTHOFREDI SCHEID

OBSERVATIONES QUASDAM

LIENUM DISRUPTORUM

Argentor. Februar. 1725.

J. VALENTINI SCHNEIDER

J. GOTHORFF SCHNEIDER

TIENUM DISRUPTORUM

Argencor. Februar. 1777.

13

P R Æ F A T I O.

INter partes corporis humani non plane ultimum occupare locum *Lienem*, præter alias rationes, variæ observationes Lienis præternaturaliter affecti, & hinc ipsam quoque vitam eripientis, loquuntur; diversis eundem modis affici hoc viscus posse, nemo est, qui dubitat. Quamvis enim non cum iis faciam, qui agyrtarum more miseris ægrotis persuadere conantur, lienis situm ita mutari posse; ut circumvolvatur ventriculo, id quod vernacula ita exprimere solent, Lien circumvolvatur ventriculo tanquam linteum: ita nec porro de prodigioso splenis in dextro, hepatis autem in sinistro hypochondrio collocati exemplo ab *Aristotele lib. 2. hist. animal. cap. 13. aliisque paucis* annotato, a celebri autem illo comico Gallo *Molierio* false expulso, veritatis testimonium experientia propriæ demonstrare, non valeam; nihilominus tamen *splenem* ita læsum fuisse, historiarum docent, ut, licet externe corpus integrum deprehensum fuerit, attamen ob dictæ partis enormem læsionem repentina mors secuta sit. Loquor videlicet *de liene disrupto*, qualem, licet rarius, & alii authores observarunt, in qua quoque *Urbe* cernere licuit. Cum autem, uti dixi, non æque frequenter, ac alii morbi ejusmodi casus occurrant, omnino e re fore putavi, si, cum profectuum meorum in *arte machaonia* publico eruditorum consensui ratio reddenda est, *Historiam Lienum Disruptorum* traderem, atque ea occasione simul quasdam quæstiones exararem, quibus *ansa*, & *Patronis*, & *Commilitonibus* in studia mea qualiacunque inquirendi, daretur. *A tyrcne* autem in palæstra Academica non æque, ac veterano exercitato summe exasciatam & profundam elaborationem B. L. minime expectare poterit. Spero tamen theses hæcæ pro ingenii modulo conscriptas æqui bonique consultum iri, cum deficientibus viribus, vel sola voluntas laudanda sit. *Deum T. O. M.* supplicibus invoco precibus, divina sua gratia labori huic meo ex alte benedicere ne dedignetur.

H I S T O R I A I.

Promisso ut faciam satis, aliquot *Tibi B. L.* enarrabo *Lienum Disruptorum* observationes anatomicas, initium faciam ab historia, quam Anno 1687. d. 4. Mens. Octobr. contigisse annotavit *Venerandus Patruus meus*, *Archiater civitatis hujus Experientissimus*, *Præses dissertationis mee gravissimus*, *Patronus in æternum colendus*, (cujus plusquam paternam in me collata beneficia ad cineres usque memori recolam mente,) cum ad huc professione anatomica defungebatur, & cura medica *Nosocomii majoris*

pre-

præerat. Ea in ejus observationibus anatomicis manuscriptis sic legitur. Adolescens quidam, Helvetius natione, cæmentario opificio addictus, in renovando atque reparando templo, quod nunc ad D. Ludovici audit, cum aliis occupatus, cum turrim nondum ascensui tuto accommodatam audaculus conscendisset, improvidus in trabem obverso ventre decidit, à qua deinceps inter ligna citra ordinem adhuc disposita casu retardato perrexit, donec terram lipothymia correptus contingeret. Aqua frigida aspersa, & vino, atque agitatione corporis à fociis excitatus, cum ad se rediisset, de dolore punctorio, atque insigni fervore in hypochondrio sinistro quam maxime conquestus est. Comitabatur ea symptomata illico spirandi difficultas, & sitis inexplebilis. Unde, cum & lipothymix reverterentur, ad Nosocomium haud procul distans vehiculo deductus est. Verum vix istud ingressus erat, cum epoto, quod anxie petierat, poculo vini denuo lipothymiis prehensus expiraret.

In corpore exterius examinato, quod solito pro vitæ conditione magis nitidum erat, nullum ullius fracturæ indicium apparuit, nisi, quod hinc inde, imprimis in sinistro hypochondrio, in quod violentius casu impegerat, sugillatis defædaturum fuerit.

Ubi vero, abdomen aperuimus, fere totum quantum sanguine partim grumoso, partim adhuc fluido scatens reperimus, reliquis visceribus omnibus salvis, solus *Lien Disruptus*, ac si ab animali robustiore, præcutis unguibus prædito, discerptus fuisset, inventus fuit: quod fervoris in abdomine, & lipothymix credidimus causam. Diaphragma quoque quoad dimidiam sui partem, inprimis membranofam sanguine extravasato suffusum inventum est: à quo dispncæam, dolorem punctorium, sitimque excitatam causati fuimus. Hoc mirandum inprimis in hac historia fuit, adeo dirumpi, nulla costarum, aut ullo alio ossè læso, potuisse lienem.

H I S T O R I A I I.

Anno 1722. Puer quatuor circiter annorum ædibus suis egressus, cum aliis sibi æqualibus tempus ludendo consumere dum gestit, accidit ut globus, quo in ludo conorum lusitorum uti solent, impetuosius in ipsius sinistrum hypochondrium impegerit, ita, ut intra 12 horarum spatium vitam cum morte commutare coactus fuerit, vocato post interitum *Archiatro supra laudato*, cadaveris visitatio pro more instituta fuit, externe nihil observari poterat, præterquam quod abdomen nimium intumuerit. Cultro hinc anatomico subjectum est corpus. Integumentis abdominis tum communibus, tum propriis remotis, & examinatis sanguis grumosus inter carnes effusus atque dispersus hypochondrii dicti comparuit, quæ læsio tam citam mortem inferre, probabiliter non poterat, quare etiam peritonæum dissectum est, sub quo statim magna extravasati sanguinis copia

copia se conspiciendam præbuit, unde facile augurium sumptum fuit, viscus aliquod insigne læsum esse, quod & sic se habere, deprehensum fuit. *Splen* enim non solummodo præter naturam magnus, ut 2. libras circiter pondere adæquarit, sed & instar literæ T *Disruptus* fuit, quod quidem vulnus repentinæ mortis causam satis superque demonstravit.

HISTORIA III.

Die 14. Octob. anni superioris mulier quædam annis gravis & pauper à rustico, vino onusto, qui vehebatur curru 4. equis instructo, humi prostrata fuit, quumque ebrius iste nebulo nihilominus equos urgeret, ejus abdomen ab equis & rotis transcurrentibus ita compressum fuit, ut illico animam efflaret, jussu hinc *Incl. Magistratus*, visitatio cadaveris instituta fuit. Bene autem & accurate perspecto corpore, contusionem quandam capitis pone oculum sinistrum prope os temporum cum sanguine extravasato observare licuit; duæ insuper in abdomine læsiones, altera in dextro, altera in sinistro latere à clavis solearum ferrearum, quibus equi muniuntur, inflictæ, visæ sunt; quæ in parte sinistra occurrit, major fuit, & femur quoque ejusdem lateris excoriatum, spithamæ longitudine deprehensum est; cum autem mulierem exinde tam subito interfectam esse haud probabile videretur, corpus quoque apertum fuit. In abdomine, quod insigni tumore turgidum erat, *Splen* quoad totam longitudinem *Disruptus* repertus, quod quidem vulnus cum magna ista, qua abdomen repletum fuit sanguinis copia ipsam vitam effudit.

HISTORIA IV.

Ante quatuor circiter annos prostibulum quoddam, postquam diu militum succuba fuisset, evitaturum incarcerationem fuga nocturna sibi consulere volens, ex vallo urbem cingente infeliciter decedit, & corpus palo fortiter impexit, ex quo gravi lapsu horas aliquot post vitam finiit, cadaver jussu *Locum tenentis Regii* in theatrum anatomicum delatum à *lynceo nostro Anatomico Experientissimo, Excellentissimoque DN. JO. SALTZMANNO, Patrono ac Præceptore in æternum venerando, cujus fidelissima informationis & insignis favoris in omni vita memor ero*, examinatum fuit, nulla autem ipso referente, mortis causa reperiri potuit, quam *Disruptio lienis in medio transversim facta, cum copiosa sanguinis extravasatione.*

Ex his jam expositis observationibus tres lustrare quæstiones animo constitui. *Utrum videlicet lien in unitate solvi possit? quomodo idem disrumpi queat? & utrum vulnera lienum sint lethalia per se?* Pauca autem præmonebo de statu lienis naturali. Variæ ab anatomicis hujus

visceris circumferuntur descriptiones, quas omnes adducere, minus necessarium videtur.

Mebius in institutionibus suis ita lienem describit: Quod sit pars organica in sinistro hypochondrio sita, sanguinem feculentiorum ulterius elaborans, & ita disponens, ut partes recrementosæ, tartareæ, salinæ & ferosæ in locis convenientibus separari queant.

Juxta Verheyen, Lien est pars rubra, vel ex rubro ad nigredinem vergens, mollis, facile dilatabilis, in sinistro hypochondrio inter costas spurias & ventriculo collocata.

Heisterus Lienem esse viscus atro rubens in sinistro ventriculi latere situm, pronunciat.

Meam, quæ addenda erat, definitionem merito omisi, ne crambem bis coctam apponerem, quia B. L. illam in corollariis inveniet.

Structuram hujus partis quod attinet, controversa quadantenus adhuc illa videtur inter recentiores anatomicos, dum alii illam cellulosam, atque glandulosam, alii vero *Ruyfchio* assentientes vasculosam & fibrosam esse, statuunt. Sermo autem est præsertim de *Liene humano*, ubi nullum dubium est, quod hæ diversæ sententiæ, modo altercandi studium absit, facile conciliari queant.

Vasis gaudet pluribus; *Arterias* à cœliaca & quidem ramo sinistro obtinet, quæ non tantum per lienis superficiem, sed intimam quoque ejus compagem disperguntur.

Venam obtinet, dictam splenicam, in Venam Portæ sese exonerantem, ad quem ramum splenicum etiam vasa sic dicta brevia pergunt.

Nervis donatus copiosis satis a plexu splenico provenientes, ita, ut propterea multi in admirationem fuerint tracti, cur splen non adeo acuti, sed obtusi potius sensus sit.

Nec desunt *vasa lymphatica*, quæ tamen interiora non adeo penetrant & ad receptaculum chyli humorem contentum deferunt.

Quod ejus *magnitudinem* attinet, illa haud raro variat, sicut & in colore quandoque occurrit differentia.

Tandem notandum, quod modo dicta vasa *duabus* cingantur *membris* atque in dictam compagem conformantur. Manifesto nobis lienis structura inculcat, non frustra hanc partem esse creatam, nec solummodo ad æquilibrium ponderis, & symmetriam corporis esse appositam, multo minus esse inutile pondus, aut naturæ dormientis errorem, vel sentinam, atque cloacam humoris melancholici, sed potius organum esse summe utile in quo sanguis magis conquassetur à variis hic concurrentibus causis, ut deinde per venam splenicam in venam portæ delatus, in hepate aptior ad secretionem existat.

Pateret hic campus diffusos satis producendi sermones, de variis quos hujus visceri affluxere usibus, verum cum extra institutum meum hæc

res sit, pluribus ambagibus superfedeo, meque ad denotandas superius propositas quæstiones converto.

QUÆSTIO I.

Utrum Lien in unitate sua solvi possit?

Lien, sicut alia viscera corporis humani, mutationibus quam maxime etiam est obnoxius, nunc enim intemperie laborat, juxta veteres, nunc situm mutare fertur, nunc præter naturam augetur, nunc etiam imminuitur, patitur infarctus, scirrhosamque diathesin, infestatur inflammationibus, laborat quoque morbis solutæ unitatis, ita ut cum *Vid. Vidio* Lienem tum ulceribus tum vulneribus obnoxium videamus, qui morbi tum à causis internis, tum etiam externis produci possunt. *Audiamus Vid. Vid. lib. 10. cap. 10.* ita loquentem: *unitatis solutio pro causis internis habet succos acres & erodentes, qui lienis externam potissimum tunicam interdum exulcerant; quamvis hoc raro admodum accidat, & ubi id fiat, vix fere percipi possit. Pro externis autem habet tela atque ictus, quorum vis adeo alte in sinistrum hypochondrium penetraverit, ut lienem quoque intra ipsum inclusum offendere poterit.* Læsionis à causis internis dependentis exemplum *Forestus* refert, dum in moniali Alcmariana inflammatum lienem in abscessum & suppurationem abeuntem, se vidisse asserit, quæ tamen deinde pure per urinam emisso, curata fuit. Mihi autem hic sermo potissimum est *de lienis soluta unitate à causis externis producta.* Videntur equidem multi hac de re dubitare, uti *Tulpius* ipse fatetur, quando *lib. 2. obs. cap. 29.* in hæc verba erumpit: *quis vidit unquam molle hocce lienis viscus, medium diffundi, ab ictu forti illato? Cum enim constet corpora mollia disruptioni non æque obnoxia esse ac dura, & tacta ictui forti cedere.* Mirandum esse ajunt, quomodo talis læsio contingere queat, comparantes præsertim splenem spongiæ, quæ percussâ nihilominus integra permanet, addunt alii, flexilitatem, dicentes, pueris jam notum esse, corylos succo plenos difficulter frangi, quia fibræ ob succum illis in existentem sunt elasticæ; arundines itidem ob eandem causam ventis resistere, nullamque ab ipsis reportare noxam. Præterea situm hujus visceris in scenam producant, cum enim inter costas spurias sit locatus splen, eum ab iisdem sicuti militem cataphractum à panoplia quasi protegi putant, nullumque lienis vulnus nisi prius costæ fractæ sint, dari, asserunt. Tandem quibus observatio *Fabric. ab Aquapend. qui in oper. chir. cap. 52. refert* historiam de empyrico quodam indurati lienis scirrhum malleo tam vehementer percutiente ut ipse lien rimas & æger vapulans animam ageret, objicitur; ij à statu præter natura-

li ad naturalem non valere consequentiam, regerunt. Hæc autem omnia me non morantur, quin convictus autopfia & experientia mille rationes superante in unitate splenem lædi posse, constanter pronunciem. Testantur istud supra recensitæ historiæ, testantur etiam illud ab aliis collectæ observationes, sic à *Tulp. l. c. historiarum nostrarum secundæ* fere similis describitur. *Inter ludicra puerilia*, ait, *ictus fuit scipione, in regione lienis, Juvenis 14. annorum; cum insigni dolore ac tam frequenti animi deliquio, ut postridie ejus diei, vita cum morte commutaverit, licet foris nullum conspiceretur vulnus. Quo etiam caruit textor ille, quem à simili ictu, inopinate vidit occisum Oudekerka; pagus mille passuum ab Amstelodamo distans. Vidimus autem in utroque cadavere lienem ut mollem: sic in gibba parte, in qua tamen ictum exceperat, illæsum: ut in cava, contra evidenter fissum: vel potius ampla rima tantum dilaceratum, ut in illa facile duos occultasses digitos. Mirabantur certe quam plurimi, cur rimas egerit, & non potius cesserit ictui, molle ac pendulum hoc viscus. Cui & assentitur Zittmann. in medicina Forens. Cent. 3. Cas. 59. ubi inter alia & hæc habet: In sectione infimi ventris quamprimum sanguis concretus ac lymphaticus, qui peritonæum inter & viscera, præcipue vero circa lienem, ubi magna sanguinis concreti frustra relinabantur, ad 4 amphoras reperiebatur; & cum hujus origo quæreretur, ex liene nimis læso oriri inventum est; cum hic tres haberet fissuras: unam scilicet in parte cava prope vasa sanguifera, in eo ipso loco, quo in eundem intrant, obliquam, tribus *Kampffer* longam, inque medio sesqui *Kampffer* profundam, ita ut non lienis solum Parenchyma, sed ipsæ quoque venulæ & arteriolæ, quæ hanc partem occupant, læsæ ac ruptæ essent, unde copiosa sanguinis extravasatio orta est. Præter hanc fissuram duæ adhuc aliæ ad latus neque magnæ, neque profundæ videbantur; cum in his vero partibus nullæ neque venularum, neque arteriolarum læsæ essent, hinc ad sanguinis extravasationem parum contribuerunt. Cæteroque hæc fissuræ & vulnera scipionis ictui ortum debent. Eiusdem Cent. Cas. 54. describit observationem quandam *lienis disrupti*, ubi vir fœminam suam verberibus excipiens, illam ita verberavit, ut hora post mortua, cum visitaretur, lienis vulnus inter alia apparuerit, verba ejus hæc sunt: Lien in parte gibba & peritonæum tangente, magnam fissuram in forma anguli acuti habebat, in parte læsa rubicundus & naturalis color supererat. Conferatur & Casus 94. *disf. Cent. & Cent. 6. Cas. 76.* Causam famuli cujusdam molitoris mortis inquirens, invenit & eundem lienem disruptum. Tandem vero, inquit, subjacentem lienem mediocriter turgescens & inflatum, ut in parte gibba per fissuram a fortiore contusione factam, ad duas *Kampffer* magnam, plurimamque vasa sanguifera profunde & enormiter læsa, ita ut ob insigniorem hæmorrhagiã cavus venter usque adeo quassatus fissusque lien ipse sanguine concreto repleta invenirentur. Quibus alle-*

gatis

gatis adhuc plura addi possent exempla cum in ipsis E. N. C. D. 2. A. 8. Obs. 197. talis exstat. Mentionem faciunt foeminae quae gravida habebatur, & post mortem in aperta, *lien disruptus* erat. Sic enim verba sonant: *Quapropter illud primum ut de suspitione in gravidationis constaret aperiri curavi, & ecce totum sanguine extravasato & fluido scatebat, cujus extravasationis originem inquirens, reperio lienem in multas partes totaliter disruptum & quasi laceratum, ut etiam transitus digitis ubi vis pateret.* Nec opus videtur hic esse prolixum, si quis enim dubitet poterit informari, & convinci per observationes magno numero prostantes, & collectas ab authoribus, & inter alios, *Fontano in Vesal. Epitom. Valent. Pandect. Medico-legal. Cas. 44. &c.* Hoc scribens; ecce, aliud subjectum ad demonstrationes publicas anatomicas destinatum, eandem & agnovit causam mortis, visceribus enim abdominis, quibus insignis magnitudinis instructum erat, reliquis salvis, solo *liene disrupto*, quanquam & hydrops pectoris, unde dyspnoea provenit, aderat, illo tamen non tam subito, nisi hoc viscus laesum fuisset, mortuum esset. Sic satis & abundanter me, quod lien possit vulnerari, explicatum esse credo, quamobrem ad aliam propro quaestionem.

Q U A E S T I O II.

Quomodo lien in unitate solvi possit ?

UTi merito distinguendum est, qua ratione & in quam partem corporis ictus fuerit factus, an itidem costa quaedam diffracta fuerit nec ne? Costa diffracta, res non adeo magnam patitur difficultatem, quum forsan à festuca dilacerari aut perforari possit, quo ictus fortius penetrare queat; hinc in E. N. C. observatio costae sextae desuper numerando introrsum fractae legi potest, ubi & in fine scribunt: *rupturam vero ipsius lienis ab ictu, etiamsi in loco solum vicino facto, non mirabitur forsan, qui substantiam ejus non quidem è sanguine concreto, uti veteribus videbatur, è textura tamen laxiori vasorum sanguineorum, quorum extremitati solum glandulae infinite racematim dispositae asperguntur, conflatae esse noverit, quae proinde levi admodum maceratione, succedunt & detergantur uti nihil nisi sacculus membranaceus per fibras transversim excurrentes, adhuc cohaerens relinquatur.* Si ictus fortis costis spuris hypochondrii sinistri infertur, costae tum luxari, tum comprimi possunt, & sic per consequens impingentes in subjectum viscus, illud findere possunt. Quod si costa nulla laesa sit, aut percussa vel compressa, sicut in aliquibus praemissarum observationum, experientia comprobavit, nihilominus tamen membranam lienis disrupti posse, facile concedet, qui ex-

panfas lienis membranas non adeo tenaces ac aliorum viscerum esse no-
vit, unde certe etiam istæ non tam facile possunt resistere, sed subito
perculsæ atque compressæ ab invicem secedunt, præsertim quum vasa
sanguifera turgida, solidum quasi corpus repræsentantia, resistent, ut
adeo istæ membranæ introrsum cedere nequeant, sicuti quoque ipsa va-
sa propterea distumpuntur, quoniam humoribus repleta, ipsorum vaso-
rum parietes comprimi nequeunt; accedit illud, quod & reliqua abdo-
minis viscera, quibus partim lien adjacet, partim oppositus est, etiam
compressioni atque cessioni resistent, unde videlicet ictus majorem vim
exserere potest; quare cum *Tulpio* exclamare possumus; *Quid non le-
deret penetrans baculi vis? imo quid resisteret perniciosissimo impetui? quem
tam valide adegit verberans manus, ut ne ipsius quidem aër, innoxie susti-
nuisset, tam subitam ipsius vehementiam.*

Q U Æ S T I O I I I.

Utrum vulnus lienis sit lethale?

Sermo hic potissimum est de vulneribus lienis, à causa externa pro-
ductis, de quibus varix inter authores exortæ fuere lites, aliis
vulnus lienis lethale negantibus, aliis affirmantibus; qui negant, illos
sequuntur, qui cum *Erasistrato*, *Ruffo Epheso* &c. frustra lienem condi-
tum & viscus otiosum nulliusque usus consistere, autumant, aut qui cum
Plinio, *Paracelso*, aliisque splenem corporibus impedimento esse, vitam-
que sine splene largiorem, quam cum splene existere, putarunt, ex
quo fundamento quidam hoc viscus non solum brutis, sed & hominibus
innoxie & sine vitæ jactura excindi posse crediderunt. Possent de hac
excissione lienis quæstio moveri; *an scilicet illa citra vitæ jacturam fieri
possit nec ne?* Verum cum persuasus sim neminem qui saltem hujus
visceris structuram novit, adeo crudeli futurum animo ut excindendo
hocce viscus, si non vitam eriperet, saltem atrocissimis doloribus ac
cruciatibus hominem conficeret, illam suo relinquam loco; sicuti autem
hi lethalitatem vulneris negant, ita vicissim alii omne lienis vulnus pro
lethali venditant, quibus *Zittmannus* assentiri videtur, dum in obser-
vationibus suis de liene, vulnus ejusdem pro absolute lethali declarat,
præsertim *in Cent. 3. obs. 79.* Ubi hæc proponitur quæstio: An vulnus
lienis, cum læsus triginta septem horas vitam adhuc produceret, cum
fundamento absolute lethale dici, ægrotusque a medicis & chirurgis ne-
gligi possit? Responsio hæc data: Quod ad primariam quæstionem at-
tinet, nos vulnus lienis & ventriculi fundamentis anatomix chirurgicis
congruenter dicimus absolute & simpliciter lethale. Media incedit via
Vid. Vid. dum quidem vulnera lienis haud parvi esse pronunciat, in-
terim

terim tamen non omne, præsertim superficialiter inflictum, vitam adimere docet, verba ejus lib. 10. c. 10. hæc sunt: *Quamvis lien non numeretur inter ea viscera quorum tanta dignitas sit, ut eis vel leviter affectis, maximum statim imminet mortis periculum, ejus tamen conditionis est, ut facile suas agritudines communicet ipsi ventriculo jecinori atque universo corpori, unde hydrops, cachexia, elephantiasis, melancholia, aliæque gravissima affectiones sæpe numero enascantur, quæ majori ex parte tandem ad interitum determinantur.* Quibus addit in fine capitis sequentia: *Vulnera in sinistrum præcordium penetrantia ac potissimum quæ una simul lienem vehementer laceraverint, plerumque hominem interficiunt, quæ ad externam duntaxat ejus superficiem pertinent, facile sanantur, nisi una simul intestina tenuia aut alia viscera graviter fuerint violata, ob quam causam æger coactus sit vitam cum morte commutare.* Consentit Sennert. hæc de re in *prax. med. lib. 3. p. 4. cap. 7.* ita loquens: *Vulnera lienis periculosa imo sæpe lethalia sunt, si non alia de causa, certe ob sanguinis effusionem, cum lien multas arterias & venas habeat, unde de periculo vulneris judicandum è loco in quem vulnus inflictum, si enim solum substantia lienis & ejus superficies vulnerata est, non necessario lethalis est, si vero ipsius lienis magna vasa sunt vulnerata, vulnus lethale habendum.* Jungere his placet, egregie suffragantem, nempe *Gothof. Welschium in rat. vulner. lethal. judic. c. 5. p. 65. & 66.* ubi ita loquitur: *Lienis vulnera si soli infligantur substantiæ, pro periculosis, si vero majores vasorum, arteriarum imprimis, quarum copia lien gaudet, vulnerentur rami pro simpliciter & absolute lethalibus pariter habeant.* Non possum non in eruditissimorum virorum sententiam ire, vulneraque lienis paulo fortiora pro lethalibus declarare, cum & superiores à me allatæ observationes id loquantur, & sequentes etiam rationes illud doceant, quia videlicet pluribus est instructus arteriis & venis quibus sanciat sanguis enormiter evacuat, quia ramum habet à vena Portæ splenicum appellatum quo perforato aut dissecto, magna cum pabuli vitæ dispendio, oritur hæmorrhagia. Sicut promiscue omnia vulnera ramorum ampliorum, ut arterialium, ita venosorum in interioribus corporis penetrabilibus absolute lethalia sunt. Quia lienis magna est necessitas, & denique hæmorrhagia ista sisti nequit, manus enim chirurgica ad locum vulneratum minime pervenire potest.

Habes hic B. L. tenuis ingenij foetum, quem ut benigne excipias rursus decentibus formulis efflagito.

COR.

COROLLARIORUM LOCO PLACET.

THeses hæcæ ex Manuscriptis *Venerandi Dn. D. Præsidis*, Collegii splanchnologici quod 30 circiter & quod excurrit abhinc annis in academia privato publice, uti loquuntur, ventilatum fuit adjicere.

I.

Post hepar, inter viscera sanguinis depurationi destinata merito lieni locus datur.

II.

Non tamen ex ea ratione, quod lien cum Aristotele spurium hepar dicendus sit.

III.

Undecunque vero splen Græcis, latinis lien, dicatur, non est anatomici, ut curiosus inquirat.

IV.

Cæterum lien, viscus est abdominis, in sinistro hypochondrio situm, totum quantum vasculosum, membranosum, ac fibrosum, duplici tunica involutum, vasis omnis generis donatum, sanguifluis in tenuissimas & innumerabiles vesiculas terminatis, innumeris cellulis & inter textis fibris distinctum, sanguinem forsitan, ad faciliorem bilis in hepate sequestrationem disponens, aut etiam ad ulteriorem *in corde perfectionem præparans*.

V.

Lienis substantia non est caro parenchymatica, uti quondam antiqua medicorum schola docuit.

VI.

Parenchyma tamen lienem perinde ac pulmonem dicere licet.

VII.

Nempe quia, ut in pulmone, licet alia administratione anatomica, omnis humor elui potest.

§. VIII.

VIII.

Hinc patet propriam lienis substantiam membranofam ac fibrofam esse.

IX.

Istis vero fibris lienis, ceu quibus nulla pars similis in toto corpore reperiatur, ex ratiocinio Gliffoniano primario lienis actionem deberi, nondum demonstratum est.

X.

Fibris tamen istis, junctis nimirum una poris, cellulis, vesiculisque lienis, nec exclusis vasis omnis generis, adeoque toti fabricæ visceris ipsum usum tribuendum esse, rationi omnino consonum est.

XI.

Ob istam sui fabricam merito Hippocrati rarus & spongiosus, aut potius spongiæ similis lien dicitur.

XII.

Inde forsitan olim viscus linguale lien appellatus magis est, quam à figura, ratione cujus in homine linguæ nequaquam respondet, utut in brutis nonnullis figuræ linguæ accedat.

XIII.

Sed & uti ejus substantia proprie non est sanguis condretus, ita nec sanguini limoso vel generando vel recondendo, dicatus est lien, uti olim cum nonnullis Galenicis Arabes docuerunt, cum nullus plane chyli imprimis merus & sincerus ad lienem feratur.

XIV.

Inde isti Doctores Aristotelicum supra th. II. allegatum pronunciatum male huc traxerunt, præter auctoris mentem illud interpretati.

XV.

Aristoteles etenim lienem in se superfluos succos aut humores recondere putavit, citra quam quod naturæ ratio istud placitum aut experientia confirmet.

Disput. Medico-Pract., Tom. IV.

C

XVI.

XVI.

Sed nec lien fons aut receptaculum humoris melancholici, sive alimentarii, sive excrementitii in quemcunque usum vitæ destinati, uti antiquitus scholæ Galeni placuit, e sententia peripatetica forsitan derivata.

XVII.

Nullus siquidem est in corpore humano humor secundum naturam, ut medici loquuntur, melancholicus, qui, qualitatibus primarum dictarum atque effectus ratione, frigidus & siccus sit, adeoque istum humorum quaternionem compleat, prout vetustas credit.

XVIII.

Imo ne quidem limus aut sedimentum sanguinis proprie loquendo melancholia, aut bilis atra dici potest, ut in sanguine per venæ sectionem etiam e corpore sano extracto, subsidens infima pars colore nigro aut ad atrum accedente tincta appareat.

XIX.

Ita nec à liene est, ut vulgo putatur, si sanguis venæsectione e corpore tum sano tum ægro extractus, cum concreverit, superiori sui parte lividus appareat, tinctura quadantenus lienis externo colori respondente.

XX.

Ipse siquidem lien secundum naturam se habens, non semper lividi coloris est, sed potius roseo colore rutilat.

XXI.

Ita nec fons est aquæ, uti olim Hippocrates docuit, & patrum memoria Carolus Piso ex parte commentus est.

XXII.

Sed & reliqui a Pifone lienis tributis usus fictitii sunt.

XXIII.

Cordi tamen famulari non negatur, licet alia ratione.

XXIV.

XXIV.

Ventriculo vero, nempe immediate eructatione humoris melancholici pro ciendo appetitu animali infervire, non videtur: uti post Galenum tota schola antiqua putavit.

XXV.

Nihil enim per vas, breve dictum, ex liene ventriculo infertur.

XXVI.

Ad sanguinis depurationem & perfectionem facere lienem certissimum est, licet, qua ratione, id fiat, dubium sit.

§. XXVII.

Non tamen inde sequitur, sanguinis veluti quandam, ne dum veram plus quam perfectionem in liene celebrari, quod termino, si dicendum, quod res est, magis grammatico, quam physico, aut medico Franciscus Sylvius expressit.

§. XXVIII.

Istam sententiam Sylvius ex Francisci Ulmi opinione, qui nimirum sanguinem arteriosum à liene cordi præparari, ante sesqui seculum commentus est, hausisse videtur, ratiociniis nonnullis pro probabili reddenda sustentam.

XXIX.

Alterari certe sanguinem in liene, color sanguinis non nihil varians indigitat.

XXX.

Quem vero usum ista alteratio in ipsa sanguinis vel depuratione, vel exaltatione & perfectione præstet, non dum firmis rationibus demonstratum est.

XXXI.

Hinc in lienis usu determinando magis dicere possumus, quid non fiat, quam quid fiat.

X X X I I .

Denique lieni injuria fit, ut ita loquamur, si ipse à nonnullis antiquæ
scholæ Magistris velut expurgator cloacæ in corpore esse dicitur, quo
quidem encomio adhucdum non solum quidam chirurgi atque agyrtæ sed
& vulgus lienem commendare solent.

F I N I S .

X X X I I .

ABRA.

C X I

A B R A H A M I V A T E R

E T

C H R I S T I A N I S I G I S M . E Z L E R

D I S S E R T A T I O

D E

S C I R R H I S V I S C E R U M

O C C A S I O N E S E C T I O N I S ,

V I R I T Y M P A N I T E D E F U N C T I .

Wittenbergæ 8 Jul. 1723.

ABRAHAM VAYER
ET
CHRISTIANI SIGISMUNDELLER

DISSERTATIO

DE

SCIRRHIS VISCERUM
OCCASIONE SECTIO NIS
VIRI TYMPANITIS DEFUNCTI

Wien 1733

Morbi, qui a temporis diuturnitate, chronici audiunt, hoc peculiare imprimis habent, ut obscuras in corpore radices agant, tarde procedant, ac nisi iisdem mature, per remedia convenientia resistatur, tandem curam omnem eludant, aegrosque successive conficiendo, eos lenta morte extinguant. Hi ubi cum notabili corporis emaciatione, asthmate, tussi, calore lento, aliisque symptomatibus, phthisi pulmonari communibus complicantur, pro phthisi vera ab aegris ipsis non tantum, sed quandoque etiam a medicis haberi solent, cum tamen eorum fundamentum, potissimum in viscerum abdominis depravatoriorum obstructionibus, scirrhescentia atque corruptione lateat. Contingit hoc praecipue in illis, qui ex malo hypochondriaco, ictero, febribusque intermittentibus, aut neglectis, aut male curatis in tabem seu atrophiam incidunt. Factum propterea non raro est, ut in aegris ejusmodi, pro phthisicis habitis, defunctis, facta post mortem sectione, nullum pulmonis vitium, ejusque loco, variorum viscerum labes detecta fuerit. Notabile hujus rei exemplum in viro, haud ita pridem defuncto, & a Domino Praeside secto, vidimus, quod propterea, speciminis inauguralis loco, exponere suscepimus. Faxit Deus, ut institutum hoc feliciter succedat.

HISTORIA MORBI

Vir sexagenarius per plures admodum annos castra secutus, variaque diæta, ac fortunæ vicissitudinibus usus, appropinquante senio, tandem functioni civili præfectus, imbecillitatibus atque morbis variis tentabatur. Laboraverat idem antehac ictero, atque affectionibus melancolicis, quæ tamen mala non adeo diu durarunt, sed ab usu remediorum, nescio quorum, mox evanuerunt, at aliquoties repetitis vicibus eundem invaserunt. Ad nos tandem accedens, asthmate gravi, cum tussi frequenti, modo humida, modo sicca, dolore lateris sinistri punctorio, in regione costarum spuriarum dorsum versus, calore hecticico, sudoribus gravissimis, ac id generis pluribus Symptomatibus, phthisin mentientibus afficiebatur, contra quæ auxilium nostrum imploravit, firmiter persuasus, nullum alium morbum, quam phthisin in corpore latere. Obtemperavimus quidem ipsi, ac ab initio medicamenta pectoralia, expectorationem promoventia, ipsi propinavimus, a quorum tamen usu nullum percepit levamen, ut potius dolor lateris, tussis, ac respiratio difficilis tanto magis urgeret. Quapropter ex vita antea acta, ægri temperamento, morbisque prægressis, obstructions potius viscerum abdominis subesse judicavimus, ad easque curam direximus, exhibendo medicamenta aperitiva, anticachectica, præcipitantia, amara, martialia,

cum

cum laxantibus blandioribus interpositis, a quibus melius habuit. Recurren-
tente tamen sæpius malo, imprimis cum iste diæta accurata non ute-
retur, ac iræ non facile temperare posset, lecto affixus, præter dolorem
fixum lateris, accedentibus obstructionibus alvi pertinacissimis, inflatio-
ne ac tumore abdominis prægrandi, fluxu alvi cruento, ac tumore pe-
dum cedematofo, tandem fato cessit.

SECTIO CORPORIS DEFUNCTI.

*Data nobis libertate, defuncti corpus aperiendi, ac ipso, dum adhuc in
vivo esset, volente, in causam morbi inquirendi, aperto abdomine, nullum
in canali alimentorum vitium reperimus, præterquam, quod a flatibus ve-
hementer distentus esset, effluebant autem ex cavitate aliquot libræ aque fe-
culentæ. Hepar vero, non quidem magnitudine auctum, at totum scirrho-
sum & induratum, ac quia in aliis locis tumidum, in aliis contractum erat,
totum ex nodis atque tuberculis inæqualibus constat, se nobis obtulit, ita
ut vix figuram hepatis referret. Pancreas pariter totum induratum, Scirr-
hosum, ac fere cartilagineum deprehendimus. Notatu vero imprimis digna
fuit lienis constitutio, utpote qui non tantum solito grandior, sed etiam du-
rissimus & admodum ponderosus apparuit. Hoc secto, admirandum se exhi-
bit spectaculum; quoniam substantia interior nullatenus dura, cartilaginosa
aut lapidosa, quasi in Scirrhis communiter observatur, sed spissa, densa at-
que rubicunda, instar carnis fuit, ita, ut frustum petasonis porcini, funo
leviter indurati, vel hiliam infumatam interius referret. Thorace aperto,
pulmo sanus ac bene constitutus fuit, nec quicquam ulcerosi vel Scirrholi mon-
stravit, in cordis vero ventriculo dextro polypus, versus arteriam pulmona-
lem extensus, reperiebatur.*

T H E S I S L

EX historia morbi patet, ægrum hunc plurima phthiseos præsentis,
indicia præbuisse, contrarium tamen probavit sectio ejusdem, quæ
docuit, scirrhos præcipuorum viscerum abdominis depuratorium, ho-
rum malorum causam exititifer. Tumorem durum, renitentem atque in-
dolentem, scirrhum seu scirrhomam vocant Medici, quo ipso ab inflam-
matione, abscessu, atque œdemate, aliisque id generis tumoribus, eun-
dem distinguunt. Reperiuntur tales non tantum, in partibus externis,
visui obviis, collo, mammis, testiculis, labiis, gingivis atque lingua,
sed etiam in abditis corporis nostri visceribus, ubi difficilius cognoscun-
tur, atque ab aliis morbis internis non, nisi ex circumstantiis rite pon-
deratis, dijudicantur. Præcipue his obnoxia sunt, viscera abdominis di-
gestoria

gestoria & depuratoria, glandulæ mesenterii, hepar, lien, pancreas, renes, uterusque, quæ textura vasculosa, obstructionibus favente, gaudent.

T H E S I S I I.

Hepar præprimis, uti est viscus depuratorium præcipuum, & colatorium humoris biliosi, crassioris atque fœculenti, ita ad obstructiones suscipiendas, admodum pronum deprehenditur. Concurrit enim ad hoc, per ramos venæ portæ, ex mesenterio, liene atque pancreate, sanguis per illa viscera circulo vitali translatus, ac potiori lymphæ parte jam tum orbatus, adeoque crassior atque fœculentior, qui tanto facilius in hepate stagnat, quoniam novo plane circuitu per substantiam ejus fertur. Accedit, quod sanguis per vasa ista multo tardius incedat, quoniam demonstrante *Keilio*, of *Animal secretions*, hic in arteriis mesentericis evanescentibus, sexagesies quater tardius movetur, ac in trunco arteriæ mesentericæ fit, in ramis vero venæ portæ mesentericis, motus centies & septuaginta septies tardior est, quam in eodem arteriæ mesentericæ trunco. Hoc enim velocitatis decrementum necessarium est, ut partes salino sulphureæ, motu in arteriis rapidiori resolutæ, seroque dilutæ, hoc absumpto, propius ad se accedant, inter se cohæreant, ac ad secessum a sanguine in hepate præparentur. Id cum fit, in sanguine naturaliter constituto, quid fiet, ubi ille crassus, fœculentus, atque impuritatibus copiosis refertus est.

T H E S I S I I I.

Non aliter se res habet cum liene, viscere hepatis vicario, ac in juvanda bilis secretionem socio, quod frequenter in ictericis, hypochondriacis, melancholicis atque cachecticis, obstructum induratumque deprehenditur. Eam ob rem, etiam veteres sedem mali hypochondriaci, & melancholiæ in eodem collocarunt, licet observationes non paucae doceant, eundem in ejusmodi morbis defunctis, infontem, ac nullo manifesto vitio laborantem, repertum esse, uti videri potest in *Boneti Sepulcr. T. I. L. I. Sect. 9. obs. 21.* Imo non scirrhosum tantum, sed plane lapidosum invenit *Tilingius*, eumque casum ad Collegium naturæ curiosorum retulit, uti videri potest. A. 6. Magis tamen curiosum ac notatu dignum est, quod membrana ejus externa, in parte gibbosa, cartilaginea interdum inveniatur. Observavit hoc non tantum *Jungius* in cadavere virili, de quo *vid. Miscell. cur. A. I. obs. 29.* sed etiam *Helvius* ex *Schedis Gregorii Quecci, obs. 57.* lienem media sui parte substantia cartilaginea incrustatum refert. Testatur præterea *Baughinus L. I. Theatr. Anat. c. 43.* viscus hoc tunica aliquando instar cartilaginis, colore & crassitie ac duritie intectum esse, imo *Riolanus Encheir. p. 141.* affirmat, *Disput. Medico-Pract. Tom. IV.* D lienem

lienem sæpius ita incrustari, illumque tam densa & dura cartilagine incrustatum, ut inde adimeretur instar crassioris alicujus corticis, in Eunucho vidit Tulpus, quæ omnia exempla videri possunt, in *Bonet. Sepulcr. L. 3. Sect. 17. obs. 16.* qui abinde pulsationes hypochondrii sinistri factas observavit. Invenimus etiam nos talem callum cartilaginofum in dorso lienis, palmæ latitudine, & crassissimum in foemina, ascite defuncta, quem curiositatis causa conservamus. Inde *Hippolitus Boscus de Facultat. Anat. L. 2. p. 13.* infert, unum inquit, circa scirrhusum lienis affectum habeo, quod in multis cadaveribus observavi, & est, quod superior tunica lienis, versus abdominis musculos vergens, ita dura redditur, & colore livido donatur, ut scirrhus intra lienis substantiam videatur, quod falsum esse, manifesto patet, ut multis Medicis presentibus sæpe observavi in Anatomie molienda. Cur vero lienis substantia non æque, ac aliorum viscerum, scirrhosa fieri queat, non videmus, præprimis, cum exempla contrarium doceant.

T H E S I S I V.

In pancreate, perinde ac aliæ glandulæ, obstructionibus maxime obnoxio, scirrho pariter non raro observati sunt, de quibus exempla quam plurima videre licet apud *Bonet. l. c. Riolanus*, illud in Thuano in tantam molem auctum vidit, ut ipsum hepar amplitudine & pondere æquaret. Hujus vel solius indurationes tanto plura mala creare possunt, quoniam hoc ipso non solum duodenum succo, ad chyli secretionem adeo necessario defraudatur, sed etiam ventriculus & colon, eidem incumbentia, premuntur graviter, & irritantur, ipsiusque ductus choledochi orificium in intestino, cum pancreatico in homine commune, comprimitur, atque sic effluxus bilis versus intestinum pariter inhibetur. Exinde nos aliquando in infante unius circiter anni, tabe ex vitio mesenterii defuncto, orificium illud ita compressum observavimus, ut ne guttula quidem bilis ex folliculo, fortissima licet pressione adhibita, versus intestinum exprimi posset. Ea de causa ductus choledochus, ab impedito bilis effluxu, notabiliter extensus deprehendebatur, ut arcum & facculum insignem formaret. Glandulæ totius mesenterii pariter scirrhusæ erant, haud dubie, ob digestionem & depurationem alimentorum, culpa bilis & succi pancreatici deficientis, maxime turbatam, quamobrem infans continua diarrhæa chylosa & mucosa laboraverat. In viro nostro, cyltis quoque bile crassissima, atque picis instar nigricante turgibat, ob effluxum ejus difficilem, quoniam non nisi forti compressione facta, guttatim tantum extillabat.

T H E S I S V.

Ad generationem scirrhorum, quod attinet, ea ex humoribus crassis, visca-

sis, feculentis atque tartareis, ad stagnationes potissimum aptis dependet, qui per viscera circulati, in anfractibus & angustiis facile subsistunt, atque obstructions, & diuturna stagnatione ulterius inspissati, indurationes atque scirrhos viscerum efficiunt. Inde est, quod hypochondriaci & scorbutici his maxime obnoxii deprehendantur. Humores tales, non tantum ex alimentis ejusmodi crassis atque viscosis, sed etiam ob læsam in intestinis eorundem digestionem, depurationem atque defecationem gignuntur. Facit huc præcipue usus indecens, sex rerum non naturalium, ac mille in diæta errores, quamobrem alimenta indecenter assumpta, non rite digeruntur, atque a scoriis impuris segregantur, indeque chylus crudus generatur. Hic in vasis lacteis per mesenterium translatus, in ipsis mesenterii glandulis facile stagnat, harumque obstructions, indurationesque efficit. Fit hoc imprimis in infantibus, ob tonum viscerum digere-ntium debiliorem, bilis inertiam, lactis vitia, & addephagiam, imprimis quoque potum nocturnum, unde abdomen in tumorem elevatur, totum vero corpus marasmo afficitur. Male autem cum his res agitur, si illis medicamenta antiphthifica & antihectica propinentur, cum istis potius aperientia, abstergentia atque evacuantia conveniant. Ubi vero cruditates istæ ad sanguinem ipsum deveniunt, & cum eodem per corpus circulantur, nec per emunctoria expurgantur, in variis corporis partibus, imprimis in glandulis ac visceribus depuratoriiis, obstructions & indurationes produciunt. Quoniam enim humores impuri præcipue, in tubulis angustiis & anfractuosis subsistunt, structura glandularum, & viscerum colatoriorum huic rei maxime favet.

T H E S. V I.

Non prætereunda hic est, cura variorum morborum indecens, ac minus recte instituta, quæ multum quoque ad scirrhorum generationem facere potest. Pertinent huc evacuationum criticarum, diarrhææ, hæmorrhoidum, fluxus mensium, aliarumque hæmorrhagiarum intempestiva, per medicamenta adstringentia suppressio, aut exanthematum variorum, critice in habitu corporis erumpentium, repulsio, quo ipso impuritates sanguinis, exitum molientes, in sanguine retinentur, ac obstructions viscerum inducuntur, vel augentur. Maxime vero notanda est, cura febrium intermittentium perversa, qua, neglectis digestivis, aperitivis atque evacuantibus medicamentis, statim ad corticem chinæ, chacquerille, aliorumque specificorum antifebrilium, tanquam ad sacram anchoram confugitur. Non quidem in eo cum veteribus facimus, ut corticem peruvianum tantum styptica sua natura agere, ac fomitem febrilem in visceribus condensare, coagulare atque concentrare, existimemus. Hoc tamen certissimum est, nisi primæ viæ prius decenter ab impuritatibus liberentur, ac humores viscosi & tenaces sufficienter solvantur, & ad exi-

tum præparentur, eundem in febrium intermittentium sanatione, plus noxæ, quam utilitatis asferre. Hujus enim usu intempestivo, ob virtutem ejus resolventem atque siccantem, impuritates crassiores ex primis viis, versus sanguinem pelluntur, in anfractus tubulorum secretiorum propelluntur, ibique absumpta humiditate, inspissantur atque indurantur. Inde est, quod febres intermittentes male curatas, sequantur tumores pedum œdematosi, icterus, cachexia, ac ipse hydrops, uti toto die experiuntur medici.

T H E S. V I I.

Prout tamen humorum vitiosorum temperies, digestiones, ac viscerum structura variat, scirrhi quoque ipsi, ratione duritiei majoris, minorive, coloris, aliarumque circumstantiarum variant. In nostro subjecto, scirrhos viscerum trium abdominis, depuratoriorum præcipuorum vidimus, facie externa & interna plane differentes. Hepar quippe durissimum & quasi lapidosum, interius colorem obscuriorem monstrabat, pancreas induratum dissectum, nodos cartilagineos atque osseos, albicantis coloris exhibebat, lienis vero substantia interna, carnem densam ac pinguem referebat. Cujus rei causa forte in succorum stagnantium, & scirrhos hos generantium, varietatem conjicienda erit, quia in hepate potissimum scorix biliosæ, in pancreate succus pancreaticus inspissatus, in liene vero, sanguis ipse crassus & viscidus coagulatus, scirrhos istos produxit. Notari hic imprimis meretur figura hepatis inæqualis atque nodosa, quia totum ex tuberculis inæqualibus, profundissimis sulcis inter se distantibus, constat conspiciebatur. Hepar scirrhosum, superficiei inæqualis, sæpe vidit Celeberrimus *Ruyfchius*, uti docet in *observ. anat. chirurg.* 45 & 86. illudque ipsi aliisque imposuit, ut a glandulis tumefactis hoc ipsum derivarent, qualès tamen in hepate non reperiri, *idem* variis locis demonstrat. Periculum nos aliquando fecimus, cum hepate indurato, & in superficie nodoso, tuberculis minoribus, parumque eminentibus prædito, quod ex ascitica ablatum conservamus, immittendo in vas sanguiferum flatum, & considerando tubercula ista in superficie posita, quæ in vesiculas minimas, glandularum instar elevari, vidimus. Ex eo tamen nullatenus glandularum præsentiam evincere conamur.

T H E S. V I I I.

Lienis scirrhus, ob similitudinem, carnosus a nobis dictus, tanto magis considerationem meretur, quoniam talem ab aliis observatum, non meminimus. Ad scirrhos vero tumorem istum referendum esse, ex eo patet, quia viscus hoc totum durum, magnitudine auctum, atque pon-

ponderosum est, uti hoc cuilibet in eodem, a nobis conservato, monstrare licet. Hunc ex sanguine ipso crasso & viscido, in substantia lienis inspissato, & coagulato generatum esse, ipsa inspectio docet, & quoniam ex inflammatione viscerum, sæpissime scirrhos remanere, auctores observant. Ansam huic haud dubie præbuit, difficilis sanguinis per hepar scirrhosum transitus, qua de causa idem necessario per lienem difficulter motus, in eodem restagnavit, ac successive spissior redditus est. Confirmat hoc quoque dolor continuus, diu ab ægro in eo loco perceptus, a pressione sanguinis, in transitu impediti, excitatus. Quamvis lien obtuso magis sensu gaudeat, afficiuntur tamen ab ejus tumore partes circumjacentes, uti existimat *Spigelius Anat. L. VIII. c. 14.* Non enim ab inflammatione lienis dolor iste provenit, quia hæc per tantum temporis spatium, quo æger illum sensit, durare haud potuit.

T H E S. I X.

Diagnosıs scirrhorum, quidem in partibus externis, adeo magnam difficultatem non habet, sed facilliter ab inflammatione, œdemate, aliisque tumoribus distingui potest. At in interioribus hisce visceribus, profundius sitis, isti tanto difficilior, ac non nisi ex dolore obscuro & gravativo fixo, respiratione difficili, tussis sicca aliisque circumstantiis, cognoscuntur & dijudicantur. Suspicio tamen eorum imminentium, vel præsentium adest, in morbis illis diuturnis atque rebellibus, febribus intermittentibus pertinacibus, imprimis quartana, malo hypochondriaco & ictero confirmato, melancholia hypochondriaca, cachexia, atque hydrope. Hi omnes quippe morbi saburram humorum corruptorum in primis viis, obstructions & oppilationes viscerum depuratoriorum, digestiones ac secretiones vitiosas præsupponunt. Tales igitur obstructions scirrhosas in ægro nostro, ex morbis antegressis, ac symptomatibus præsentibus, non immerito suspicati sumus, & ad eandem curam nostram direximus.

T H E S. X.

His itaque visceribus induratis atque scirrhosis, fieri non potest, quin diaphragma iisdem immediate incumbens, graviter prematur ac irriteretur, eoque ipso asthma & tussis concitetur. Præterea quoque digestio ciborum atque chylicatio, ob bilis succique pancreatici defectum aut vitia, maximopere turbatur, indeque sanguis pluribus indies cruditatibus repletur. Inde est, quod ejusmodi ægri polypos cordis, aliarumque partium post mortem sæpissime monstrant, qualem etiam in nostro invenimus. Polypos e sanguine viscido, impuro ac glutinoso, in

circulo per viscera impedito, ac circa valvulas cordis, aliosque vasorum anfractus, per conqualificationem concrefcente, generari, res est apud Medicos notissima. Eodem vero e sero potissimum impuro, spisso, atque ad coagulum prono, generari, elegans nobis experimentum defunctus noster præbuit. Attulit hic nobis aliquando sanguinem, per venæsectionem ab ipso emissum, nostrum de eodem iudicium expetens, qui in superficie, nullam penitus sanguinis rubri faciem habuit, sed totus albo quodam mucō obductus fuit. Hunc cum ad interiora consideranda, cultro divideremus, insignem hujus velaminis tenacitatem esse, experti sumus. Quamobrem illud a sanguine, subtus latente, separatum, aqua elotum ac spiritui vini immerfum in rei memoriam conservamus, quod tunicam densam & validam, crassitie cultri dorsum æquantem, refert.

T H E S I S X I.

Quemadmodum vero scirrhi, perfecti imprimis, inveterati & duriores, communi medicorum consensu incurabiles æstimantur, ita mirum non est, ægrum hunc, ob scirrhos viscerum nobiliorum multiplices, e mortis faucibus eripi non potuisse. Scirrhi quidem dolentes, qualis in eo fuit lienis, aliquam spem curationis medicis præbere solent, eorundemque pariter in visceribus interioribus curatorum, exempla ab auctoribus recensentur, quod de scirrhis, admodum recentibus ac imperfectis intelligendum est, quorum tamen curam medicus promittere certo nequit. Ita enim jam tum *Galenus 2. ad Glauc. c. 4. Scirrhus*, inquit, *insensibilis non recipit curationem, qui vero difficulter sentit, non incurabilis quidem est, non tamen facile curationem admittit.* Sufficit, quod hi quandoque curam recipiant, imprimis quando tales in superficie viscerum, qua integumenta corporis attingunt, hærent, ubi non tantum facilius diagnosi, sed etiam cura est expeditior, quia præter medicamenta interna, etiam externa resolutiva & discutientia opem præstant. Quamvis etiam hoc pacto, scirrhus non semper resolvi queat, fit tamen, ut idem ad maturationem abeat, ac rupto ad exteriora abscessu, materia contenta evacuetur, qualis casus *in dissert. sub Præsidio Celeberrimi Hoffmanni, de scirrho hepatis Halæ superiori anno habita*, proponitur.

T H E S I S X I I.

Communiter tamen scirrhi in interioribus viscerum latentes, nulla, vel obscura sui signa præbent, insensibiliter augentur, & in duritiem nimiam abeunt, ad quam dissolvendam, tandem neque interna, neque externa remedia sufficiunt. Ea de causa morbi illi chronici inveterati, malum hypochondriacum, icterus, imprimis niger, melancolia, febres intermittentes, præcipue quartana, aliique nullam curam admittunt,
potius

potius cachexiam atque hydropem, marasimum atque hæcticam, interdum quoque inflammationes viscerum lethales inducunt. Quoniam enim, propter digestionem atque depurationem sanguinis, in visceribus istis destructas, impuritates in eodem coacervantur, idem spissior indies redditus, difficilius circulatur, indeque exteriora versus, in variis corporis locis erumpit, imprimis in naribus, pulmonibus atque intestinis. Inter hæmorrhagias vero, nulla tam tuta est, in dictis morbis, quam fluxus hæmorrhoidalis, utpote quo sanguis ipse crassus & impurus, periclitæ atque critice evacuatur, vasa tonum suum pressione & stagnatione sanguinis crassioris amissum, recuperant, atque sic obstructions, ad scirrhos disponentes, tolluntur. Propterea fluxus hæmorrhoidalis criticus, regularis & moderatus, observante hoc jam tum *Hippocrate* nostro in splenicis, quartanariis, melancolicis, scorbuticis, salutaris est, & morbos illos, nisi solvat, tamen symptomata, exinde dependentia, mitigat. Confirmatur hoc constanti medicorum observatione, adeo, ut hodie non pauci hunc fluxum naturæ beneficiis annumerent, quo vel solo homines, ad morbos istos dispositi, ab his aliisque malis præservantur. Alia tamen ratio est fluxus istius alvi, cruenti atque mucosi, quo sanguis grumofus nigricans, atque corruptus, cum gravissimis torminibus & anxietatibus cordis, brevi ante mortem tempore, adeoque non critice, sed symptomaticè evacuabatur, qui viscerum labem insignem indicans, corruptionem internam, ac totalem sanguinis stagnationem mox futuram, in nostro prænunciis erat.

T H E S I S X I I I .

Easdem ob causas, sanguis crassus, in circuitu per viscera indurata impeditus, in aliis quoque partibus stagnat, & difficili motu circumagitur, ac propterea serum ejus viscidum, & mucosum vasa egreditur, & tumores oedematosos relinquit. Idem serum, sanguinis circulatione per viscera magis impedito, tandem in ipsam abdominis cavitatem elabatur, atque hydropem ascitem inducit. Imprimis vero tympanites, quem durante vita ægri nostri, inflatio ventris modo crescens, modo remittens, ac tumor renitens docebat, quemque distenta valde intestina in sectione monstrabant, tanto periculosior affectus est, quoniam communiter aliquid monstri alit, & ingentem viscerum obstructionem, & scirrhescentiam indicat, quod etiam eventus in illo confirmavit. Tympaniti, inquit *Dolæus*, *Encyclopæd. Medic. Theoret. Pract. L. 3. C. 9.* si accedat inflammatio umbilici, vel alius ventris muscoli, tunc mors est in propinquo, uti in duobus hydropicis observavi. Hoc ipsum pariter in defuncto nostro usu venit, nam die, mortem proxime præcedente, sub hypochondrio dextro macula rubra apparuit, quæ singulis fere momentis latior reddita, versus femur extendebatur, unde brevi vitæ terminum

minum adfuturum, ipsi prænunciavimus. Huic eventus respondit, paucis enim horis ante obitum, macula rubicunda lividum, ac nigricantem colorem induit, ægerque tandem animam Deo reddidit. Ita mortis ægri, uti medelæ hostræ, ita huic dissertationi imponitur.

F I N I S.

JOAN,

CXII

JOAN. PHILIPPI METZ;

DIABETIS

OBSERVATIO RARA.

Basileæ I. Octob. 1737.

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Acquired from the University of Toronto
Library on 10/10/1977
100 St. George Street, Toronto, Ontario
M5S 1A5

CXII

JOAN PHILIPPI METZ
DIABETIS

OBSERVATION RARA

Baltimore, Md. 1877

E

Diabetes Mellitus, Tom. IV.

HISTORIA MORBI.

Virgo 20. annorum ante satis sana, paulo gracilioris habitus corporis, qualis temperamentum dictum biliosum comitari solet; alias a vermibus ante aliquot annos multum vexata; fluxum menstruum quater passa, sed non satis coloratum, eundem quarta vice largiorem experta cum esset incidit in sitim ingentem, quæ pedetentim est aucta; urinam copiose reddidit; lingua singulis mane erat sicca, alba, cutis constricta & aspera, per quinque menses circiter 4. mensuras aquæ singulis diebus potavit, munera sua utcunque peragere potuerat; molestiis paulo postea recensendis aliquomodo confictata, appetitu satis bono gaudens, alvo tamen non semper respondente, hinc gravius paulatim se habere cœpit; hinc paupercula sub finem Novembris 1736. in Nosophochium secessit, ubi cum per 7. hebdomadas commorata esset, variis remediis est usa. Quo tempore tertius medicus, qui ejus curam in nosophochio habuit, accessit; qui cum ægram de siti ingenti, ardore & siccitate faucium & linguæ conquerentem deprehenderet, nec tamen febre alicujus momenti confictatam, morbumque jam a multo tempore durantem, de urinæ copia, quam emitteret interrogans, ex responsionibus ægrotæ tantum rescire potuit medicus, ut statim suspicio de diabete ipsi mota fuerit, quo ægrotæ detineretur; statum vero ægrotæ eo quidem tempore, sequentem esse deprehendit. Virium illa magnam prostrationem sensit, ut & sensum pungitivum in lumborum regione, ad costas spurias usque se extendentem, simulque dolorem rodentem sub scrobiculo cordis. Pulsus naturali paulo celerior, & magis tensus erat; corpus imbecillum & flaccidum; cutis aspera & peculiaris habitus siccioris, quem coriaceum diceres; lumborum aderat ardor tensioque, dolor per intervalla pungitivus a costis spuriis, a lumborum initio ortus, ad scapulas se extendebat; lingua intensa, fere carmesini coloris rubedine erat tincta: artus superiores, gravitatis & ardoris sensu, augebant molestiam: appetitus pro imbecillo corpore, & molestiis reliquis, ingens satis; animus dejectus; somnus inæquali tenore per diem noctemque ad justum tempus tandem assurgebat. Urina, quam ex matula singulis fere semihoriis plena, in situlam prope lectum positam effundebat, pallida nullius fere odoris, ad gustum leviter falsa erat, neque ita nauseosa, ut sanorum est urina. Inquirebatur statim in remedia illa, quibus hæcenus usa esset, quæ hic proponere necessarium esse haud puto, id monuisse sufficiat, ea vel ad vermes necandos, vel ad ardorem & sitim pertinuisse. Antequam vero symptomata morbi omnia, ut & remedia ea proponam, quæ medicus ille, dicto tempore ordinarius, varia admodum præscripsit, experimenta, spectantia ad urinæ emissæ quantitatem

tinitatem & proportionem ejus ad liquida assumpta cognoscendam, præmittere e re esse duxi. A die 9. Februarii 1737. ad diem 11. spatium 48. horarum, assumpsit potus 19. lb. ciborum vero 7. & $\frac{1}{2}$ lb. reddidit vero urinæ 34. lb. quibus si subtrahantur 26. & $\frac{1}{2}$ lb. assumptorum, remanet 7. & $\frac{1}{2}$ lb. egestorum per urinam superantes quantitatem ingestorum. A die porro 11. Februarii ad 14. ejusdem mensis, ingessit potulenti 28. & $\frac{1}{2}$ lb. ciborum 11. lb. Summa 39. & $\frac{1}{2}$ lb. urinæ pondus, intra id spatium 72. horarum, emissæ ascendebat ad 52. lb. a quibus si detrahantur ingestorum 39. & $\frac{1}{2}$ lb. remanent 12. & $\frac{1}{2}$ lb. plus redditæ urinæ. Quanquam vero plus ingereret ciborum & potulenti in sequentibus diebus, tamen urina non in data proportione ad assumpta prodibat, uti id superioribus diebus factum erat; scilicet dum post 39. lb. & $\frac{1}{2}$ potus & cibi assumpti, ut in experimento 11. & 14. Febr. id patuit, prodibant 52. lb. urinæ, quæ 12. & $\frac{1}{2}$ lb. præponderabant assumptis; jam ingestis eodem temporis spatio 51. & $\frac{1}{2}$ lb. cibi & potus debuisset quis expectare prodituram urinæ quantitatem eam, quæ esset ad 51. & $\frac{1}{2}$ lb. uti se habebant 39. & $\frac{1}{2}$ lb. assumptorum, ad 51. & $\frac{1}{2}$ lb. urinæ emissæ die 11. & 14. Febr. quæ proportio foret 67. & $\frac{1}{2}$ lb. præter propter, sicque detractis 51. & $\frac{1}{2}$ lb. copia assumptorum, a 67. & $\frac{1}{2}$ lb. (quæ summa corresponderet proportione sua, aliis urinæ quantitatibus, superioribus experimentis deprehensis) relinqueretur, ut superare deberet urinæ pondus, assumptorum pondus 16. lb. Atqui aliter res se habuit, ut experimenta a 1. ad 4. Martii facta docuerunt. Ægrota enim, per hoc spatium 72. horarum, ingessit 51. lb. & $\frac{1}{2}$, & urinæ pondus intra idem spatium erat 64. lb. A quibus si demas 51. & $\frac{1}{2}$ lb. assumptorum, residuum erit 12. & $\frac{1}{2}$ lb. plane uti illud repertum est, cum minus cibi & potus ingereret ægra. Plura tunc experimenta, vel & alia ad pondus totius corporis ægrotantis explorandum spectantia, quæ libenter instituissem, facere haud licebat. Eadem vero experimenta & post institui aliquoties, semperque exinde constat, urinæ vim 4. fere libris singulis diebus superasse pondus ingestorum. Id vero notandum, urinas posterioris temporis, non tam coloratas prodisse ac prioris, saporisque quidem subsalsi fuisse, sed magis ad dulcedinem inclinantis. Sed redeo ad filum historiæ morbi. Februarii 12mo. ægra conquebatur de doloribus utriusque thoracis lateris pungitivis, usque ad scapulas procurrentibus, quos sentiebat in inspiratione acutos, aderat simul tussis sicca cum sapore falso in ore. Interim vero a 5to Februarii ad usque hosce dies præscribebantur, & quidem 5to Februarii electuarium ex rhei opt. ʒij^β nitri puri ʒj. confect. de hyacint. ʒj & syrup. cort. aurant. q. s. paratum, quod irrorabatur Ligu. anodyn. min. Hoffm. gtt. 25. capiebat singulis 5. horis quantitatem nucis moschatæ. Potus ordina-

ordinarius & medicaminis vehiculum erat, decoctum ex rad. torm. $\mathfrak{z}\beta$. rad. caryophyll. $\mathfrak{z}\alpha$. sem. plantagin. $\mathfrak{z}\text{ij}$. cum aqua factum. Die 9. repetebantur species pro decocto, interim paulo melius habere videbatur ægra, alvo præsertim liberius respondente. Die 9. paulo fortiora roborantia adstringentia ordinabantur; considerabatur enim morbus tunc simpliciter, ut laxiores fistulas renales pro causa agnoscens, sive ut diarrhæa ad renes; electuarius igitur propinabatur ex rhabarbar. tosti $\mathfrak{z}\text{j}$. nitri $\mathfrak{z}\text{j}$. flor. millefol. pulv. $\mathfrak{z}\text{iv}$. cort. chinæ chinæ $\mathfrak{z}\text{j}$, cum syrupo acetosit. citri confectum, dosis eadem quæ prioris electuarii & ad idem tempus assumenda. Externe unguento ex unguenti de lythargirio $\mathfrak{z}\text{j}$ camphor. gr. 15. & ol. coct. hyosciami $\mathfrak{z}\text{vj}$. constante regio lumborum inungebatur. Die 12. Februarii oxymell. squillit. $\mathfrak{z}\text{iv}$. tribus potus ordinarii mensuris diluebantur, ut ob hujus vim saponaceam, potulenta eam ipso sanguine intimius misceri possint. Vacillare certe tum incepit mens medici ordinarii ex plurimis phœnomenis morbi hariolans, laxitatem illarum fistularum renalium putatam, non esse primarium ad quod attendendum esset in curatione hujus morbi, si ea unquam possibilis esset. Die 13. Februarii phœnomena illa doloris ad costas spurias & regionem lumborum, paulo molestiora erant, hoc die roborantibus pergendum esse quidem, sed corpus siccum & squalidum blande refocillandum e re esse judicabatur. Ergo cort. chinæ chinæ $\mathfrak{z}\text{vj}$. herb. veronic. m. 11. & nitri puri $\mathfrak{z}\beta$. in 6. partes æquales divisa, forma infusi cum $\frac{1}{3}$ parte lactis vaccini potandi usurpabantur. Rhabarbarinorum interim remedium, in hoc morbo adeo laudatorum, ab Harris apud Alleni synopsis. prax. med. cap. 7. §. 12. usus continuabatur; siquidem 3tio quovis die, tertiam partem pulveris, qui capiebat rhei $\mathfrak{z}\text{ij}$ & crem. tartari $\mathfrak{z}\text{ii}\beta$. assumpsit. Die 14. dolores erant remissiores, sed pulsus tensus & celer; 15to die eadem, sed pulsus mitior; 16to emplastrum de crusta panis stomachi regioni applicabatur, & repetebantur species pro infuso; sub hoc tempore ægra dixit, se posse urinam per duas horas retinere, cum antea vix per dimidiam potuisset, sed uno mictu fere totam matulam replebat; reliqua phœnomena hesternis simillima sunt; 17mo die magis conquerèbatur de dolore sub scrobiculo cordis rodente, cum magno appetitu, sitique majori, unde frequentiores mictus sequebantur. Dolor autem rodens, post assumptos cibos & potus, semper ad breve temporis spatium remittebat, reliqua vero phœnomena a pristinis non secedebant. 18. & 19. idem status; 20mo die retulit se dolorem sub scrobiculo cordis jam dudum sensisse, antequam delata in nosodochium esset; cum rogaretur, an in infantia vermibus laborasset, affirmabat se ante paucos annos, ventrem tumidum habuisse, multosque vermes per inferiora ejecisse. Hunc in finem præscriptæ sunt sequentes pilulæ no. 30. R. extr. scordii $\mathfrak{z}\text{j}$. gum. assæ foetidæ $\mathfrak{z}\text{i}$. Mercur. dulc. gr. 22. pulv. rhabarbar. $\mathfrak{z}\text{j}$, quarum binas singulis 2. horis sumebat. Diei 24ti nocte

nocte 4ter alvum dejiciebat, per diem autem sequentem cessavit alvi excretio; 26. rursus nocte excretiones totidem alvinæ succedebant, cum satis magna virium prostratione; excrementa erant nigra instar sanguinis congrumati, cum pelliculis intermixtis, foetoreque magno. Dolor autem sub scrobiculo cordis rodens penitus cessavit, lingua ex rubedine resplendebat & sicca erat; uti superioribus diebus, cum juncto ardore faucium; 27. diarrhæa cessavit, ut & faucium ardor, totamque per noctem dormivit, sed absque refectione virium. Quo tempore radices ulmariae, specie infusi, cum tertia parte lactis vaccini usu veniebant, ut & electuarium ex rhei ℥ij. cort. chinæ chinæ ℥ij. syrup. acetosif. citr. ʒx. adjecto Julepo rosarum. Die 27. Februarii, de hesternis phœnomenis, de majore tamen siti, frequentiorique mictu propter crebriores haustus conquesta est, & magna virium prostratione, præterea patiebatur tantum æstum in manibus ita ut loca frigida quæreret: continuabatur electuarii usus; alvum semel dejecit, fœcesque fuerunt mediæ consistentiæ, sine ullo sanguinis congrumati admixti indicio. Die 1. Martii & sequentibus, ægram cum supra dictis phœnomenis conflictatam invenimus, nisi quod 4to die Martii conquesta esset de quodam sensu, quasi aliquid cibos cito consumeret & ex ventriculo dissiparet. Quo tempore præscribebatur, pulvis temperans ardorem, & roborans, ex nitri ʒj. croc. mart. aperit. ʒij. crem. tartar. ʒβ. rotul. berber. ʒij. in 12. prætia divisus, quorum unum ʒtia quavis hora sumebat. Hoc pulvere assumpto, cum excretio alvina rursus, uti alias consueverat, segnis esset, alius pulvis temperans balsamicus, & alvum liberiolem servans, datus ex magnesiæ nitri, rhei, lap. cancor. mastich. aa. ʒj. sacchar. perlat. ʒiβ. nitri ʒβ. in 10. doses distribuatur singulo ʒhorio usurpandus: Interim decoctum ex rad. ulmariae sæpe repetebatur. Die 10. Martii electuarium ex rhei opt. ʒij. nitri puri ʒj. fung. cynosbat. ʒij. spirit. nitri dulc. ʒi. conserv. rosar. rubr. ʒvj. cum julepo rosar. & syrupo acetosif. citr. aa. q. s. confectum est, cujus ad magnitudinem nucis avellanæ quavis 4ta hora sumebat. Sub noctem 13. Martii excretiones aliquot alvinæ sequebantur, fœcesque ac si bullas formarent, apparebant; conquesta est quoque de virium deliquio, præsertim nocte matutinoque tempore; lingua non tam exaltate rubra, & in superficie albedine perfusa atque sicca erat; pulsus magnus & celer. Cum vero tot roborantia, & rhabarbarina remedia, quæ ad atoniam fistularum renalium, restaurandam ordinata erant, nihil memoratu digni præstitissent: consilium ex hac indicatione natum abjecit medicus, atque alias indicationes sibi, quanquam fundamentis, modo probabilibus nixus, formabat: cum nempe ex urinæ inspectione contentis, sapore &c. supra enarratis videret, laxitatem illam fistularum renalium, quam auctores inculant, cum hujus morbi phœnomenis, ut fufius in explicatione disputabitur, haud congrueret; de sanguine spisso, falso corrigendo, & leni diaphoresi

Diaphoresi excitanda, potius cogitavit: inque hunc finem 16. Martii julepum sequentem dedit: ℞ oxym. squillit. ℥iv. aq. borragin. fumar. ana. ℥iij. aq. fontan. lb. i. quem cum bibisset, subjunxit 18. die pulverem diaphoreticum efficaciorē, ex lact. sulphur. ℥ij. nitri ℥j. rotul. berberum ℥iij. in 24. doses divid. cujus unam singulis bihoriis assumebat. Die 21. Martii conquesta est de dolore pungitivo sub costis spuriis, in utroque latere; dolorem vero rodentem, sub scrobiculo cordis per aliquot dies non tantum sentiebat; sitis remissior erat; lingua se habebat, uti supra annotatum est. Die 28. strepitus in articulationibus artuum, eorumque motu ab adsistentibus manifeste audiebatur: reliqua vero symptomata prægressorum dierum, perdurabant usque ad 6tum Aprilis diem, quo corripiebatur dolore pungitivo prope aurem sinistram se extendente usque ad maxillæ inferioris anteriorem partem ejusdem lateris. Ordinabatur 1. Aprilis die mixtura ex oxymell. squillit. ℥iij. nitri ℥j. spirit. nitr. dulc. ℥j. acet. destillat. ℥x. aq. meliss. ℥xij. singulis horis cochleatim hauriendum; 8vo die, quo repetebatur mixturæ usus, dicebat ægra, se assumptum potum ultra dimidiam horam retinere non posse; dolor pungitivus supradictus continuabat; ardor in faucibus, æstus in manibus recrudescebat, ex ore ingratus odorem spirabat, & quidem magis talem, quam qui præteritis temporibus observabatur; sitis ut & appetitus non tam valde urgebant hoc tempore; alvus quæ antea adstricta, nunc reserata est; facies sicuti per totum morbi decursum, ita quoque hoc tempore satis rubra est; pulsus celer & magnus. Hinc 11mo die emulsio præscripta est, ex sem. papav. alb. ℥ij. amygdal. dulc. no. 15. aq. borragin. ℥ 16. nitri pur. ℥i. sacchar. perlat. ℥2. parata; quam intra 10. horarum spatium consumere debebat. 12. Aprilis, summo desiderio ægræ, instituta est venæ sectio (quam alias in hoc morbo, administrari vetat Sydenhamus, quidam tamen eam admittunt) qua ℥iij. sanguinis emissæ sunt, ut virium ratio haberetur. Sanguis iste, postquam per 3. dies in quiete fuerat repositus, continebat tantum ℥β. & ℥vii. feri supernatantis decantati. Unciæ hæcæ tres, post lenem usque ad siccitatem, institutam evaporationem, continebant ℥β. & ℥v. materie crassæ & siccæ; durante evaporatione, nullus ingratus odor observatus est. Post celebratam venæ sectionem, symptomata quævis fere sublata videbantur, saltem insigniter remittebant, bene dormivit ægra, adeo ut illa crederet, se mox sanitatem recuperaturam esse. Sed istæ induciæ tantum perdurabant ad breve temporis spatium: siquidem 16. die rursus correpta est siti majori, ardore in manibus & pedum plantis, alvo adstricta, reliqua vero symptomata paulo mitiora apparebant, quam ante venæ sectionem; Præscriptus est pulvis ex nitri ℥iij. & crem. tartar. ℥β. in 12. doses distribuatur; dabatur 4ta & 8va hora vespertina una. Postea 22. die lene laxans ex magnes. nitri ℥vj. & salis absinthii ℥β. est datum. 29. die vero pulvis ex magnes. nitri ℥j. crem. tartari ℥vij. fantal. rubr. ℥ij. in 30. doses,

omni 4ta hora fumendus. Iste morbi status perdurabat usque ad primum Maji diem, quo alvus laxior & phœnomena mitiora erant; Quæ continuabant usque ad sextum; alvus laxa est, pulsus naturali similis. Die sexto per aliquot dies, sitis magis urgebat; dolor rodens sub cordis scrobiculo, vehemens erat; lingua subalbida rubra; saliva subsalsa & viscosa; æstus in volis manuum pedumque plantis maxime urgebat. Hæcce continuarunt usque ad 13. diem, quibus accesserunt per aliquot alternantes noctes, fœces alvinæ vermiculis ascaridibus similibus permixtæ, quæ quidem post aliquot dies cessarunt. Hisce autem vicissitudinibus morbi symptomatum, pressa ægra, tandem medicamenta fastidire cœpit, neque talia amplius per satis longum temporis spatium assumere voluit; cum alias morbus incrementa non sumeret, neque vires magis dejectæ essent, neque corpus magis contabesceret, usque ad 27. Junii; quo tempore medicus ille, qui hactenus cum morbo isto pugnaverat; locum medicinam in Nofodochio faciendi, ex more consueto, alio concesserit. Interim vero ægra in eodem morbi statu, usque in hoc temporis punctum versans iisdemque vere morbi symptomatibus stipata, quibus urgebatur, cum 4to medico commissa esset. Conqueritur enim adhucdum de dolore rodente sub scrobiculo cordis, siti magna, ita ut quotidie circiter quinque mensuras liquidi hauriat. Dolor ille rodens, imprimis eam ad edendum & potandum stimulat. Post assumptos cibos dolorem acutum sentit in regione ventriculi, sub initium costarum spuriarum, quasi quædam costa esset fracta, qui ad tactum acutior fit, post absolutam digestionem ciborum vero ille remissior est. Potum assumptum diu retinere non potest, sed ad mingendum cogitur. Æstus in manibus, ut & aliquando in toto corpore, præsertim nocte perdurat. Somnus quidem adest, sed tamen non reficiens. Lassitudo artuum, eorumque sensus contusionis non mitigatus est. Pulsus naturalis sed debilis, urina pallida subsalsa haud nauseosi saporis est. Alvus non uti superioribus temporibus stricta, sed laxa est, corpus magis emaciatum. Varia quidem medicamenta a medico sunt ordinata, quæ cum parum a prioribus medicamentis, præsertim roborantibus, discrepent, hic referre opus esse non censeo. Duo tantum recensebo medicamenta, quæ ex permissione medici die 2. Septembr. ordinavi; electuarium nempe Sydenhami ex elect. diafcoed. frac. ℥ij. theriac. androm. ℥β. zinzib. condit. ℥vj. pulv. cort. aurant. ℥iij. nuc. mosch. ℥ij. pulv. cort. exter. granat. rad. angelic. corall. rubr. terr. catechu; bol. armen. ana ℥j. gum. arabic. maltich. ana ℥ij. camphor. ℥β. & syrup. myrtill. & syr. cydonior. ana q. s. paratum est, fumebatur ejus mane & hora 5ta vespertina ad magnitudinem nucis juglandis, semperque superbibebantur 6. cochlearia vini medicati ex radicibus enul. imperat. angelic. gentian. ana ℥β. foliisque abrotan. marub. alb. cent. min. calaminth. ana Mj. quibus superaffundebatur vini albi mensura una & dimidia, confecti.

Quorum

Quorum usu sitis valde infracta est, ita ut ægra per diem mensuras circiter 3. modo epotaret; cœteraque quoque symptomata aliquatenus mitigata apparerent, sed induciæ eæ tantum erant, etenim paucis post diebus, supra allata symptomata recruderunt. Hoc tempore utitur ægra per aliquot dies, pilulis balsamicis, ut & elixirio viscerali ad mentem Hoff. Tandem & hoc notandum, ægram raro admodum, vel lenissimo modere perfusum habuisse corpus, salivam paucam & summe viscosam expuere, sed rarius.

Antequam vero casum huncce pro viribus tenuibus nostris explicemus, recensenda prius veniunt experimenta quæ instituta sunt cum ægræ urina. 1º. Unciæ novem urinae leni igne evaporatæ, dederunt magmatis ʒvijs̄. consistentiæ & coloris melli crasso similis, quod 2º. leniter torrefactum, & aeri libero expositum, in eo rursus liquefactum est. 3tio. Hujus magmatis sumsi ʒij. spir. vini ʒj. & digestionem commisi, exindeque tincturam obtinui spadicei coloris. Decantatæ tincturæ materia, a spiritu vini non soluta, pondere erat ʒij. sapore subacido, in aere facile liquefens. 4to. Unciam semis tincturæ evaporavi leniter, & instillavi relictæ materiæ aliquot guttas ol. tartar. per. del. sed nullum odorem volatilem urinosum sparsit. 5to. Alteram tincturæ unciam semis, igne incendi, quæ flammam concepit, deflagrato autem spiritu, flamma ex incenso oleo simillima exorta est, & materia consistentiæ mellis relictæ pondere gran. 15. 6to. Partem quandam magmatis superioris commiscui cum oleo tartari per d. sed nullus volatilis factor assurgebat.

C A P U T I I.

Epicripsis.

Rarus ille morbus, a *διακείνω* transeo, Diabetes vocatur. Celsò urinæ profluvium, aliis *διψακός*, vel ab ingenti siti, quæ hunc morbum comitatur, vel a *διψάει* serpente, sitim inextinguibilem morsu inferente; hydrops ad matulam, diarrhæa vesicæ, appellatur.

In hujus vero morbi signis inseparabilibus, & caracteristicis tradendis, non convenit inter scriptores, magna que certe pars eorum, qui de Diabete mentionem faciunt, Galeni delineatione seducti, quam dedit lib. 6. de loc. affect. cap. 3. hunc morbum ita describunt, quasi urina emissâ, qualitate sua assumpta referret, odore scilicet colore & sapore. Verba Galeni hæc sunt: *Ad renes quoque pertinere is videtur affectus, quem alii matellam inter cutem, alii urinæ profluvium, alii diabetelem, alii dipsacon appellant, qui certe quam rarissime evenire solet.*

Equidem cum ante hac bis duntaxat videre potui, supra modum videlicet sitientibus infirmis, atque subinde bibentibus, qua propter exuperanter reddunt id, quod biberunt, eo a sua qualitate non mutato.

At vero recte jam notavit Listerus exercit. med. de Diab. Aretæum, qui Galeno vetustior est, rectius hunc morbum descripsisse, neque in ejus morbi historia, hancce qualitatem urinæ, assumptis respondentem, referri; quanquam Listero non concesserim, nunquam ejusmodi urinam in hoc morbo prodire: refert enim Bartholinus cent. 1. obs. 68. seipsum ex calculi tormentis aliquando in diabetem incidisse, vinumque rhenanum epotum per urinam rursus reddidisse, ita ut pro vino ipso, harum rerum ignaro potuerit propinari. Simile exemplum a Benedicto Sylvatico sibi relatum refert Bartholinus, de quodam qui vinum rubrum, eodem colore præditum, eminxit. Huc pertinet historia diabet. Amat. Lusitani, quam recenset cent. 2. obs. curat. 94. Si igitur omnes observationes, a testibus ocularibus recensitas examinemus, apparet certe, ad sitim illam ingentem, & urinæ plus vel minus immoderatum & insigne profluvium, veros characteres diabetis redigendos esse; sic certe Prospero Alpini, Nic. Tulpii, Listeri, nostræ observationes nihil aliud docent.

Quod autem alia accidentia hunc morbum concomitantia attinet, scilicet ejus intensioris gradus, ratione sitis, marcoris, doloris pressorii lumborum, præcordiorum &c. æstus & ardoris in visceribus & artubus, febris aliquando aut nephritici affectus conjuncti; qualitatis urinæ emiffæ & certæ copię, quæ sæpe horrenda & incredibilis est: Ea quidem in variis subjectis varia sunt. Illud vero hic ante omnia notari velim, peculiarem illum cutis habitum & linguæ, quem in historia nostræ ægrotæ depinximus, non satis accurate ab autoribus designari; quamvis enim corpus arefcere & contabescere dicant, sicut in phthisi & atrophia id observari solet, attamen peculiaris iste cutis habitus, qui coriaceus quasi est, non adest in phthisi, nisi consummatissima, sed tunc substantia carniū penitus defluxit, in nostra vero ægra utcumque carnosā brachia habente, cutis aridior longe est, quam ea esset, si phthistica quædam, tantum adhuc carniū haberet, ac nostra ægrotā. Inter ista vero morbi symptomata, copia urinarum maxime attendi meretur, quæ quidem tanta aliquando est, ut omnem fere fidem superet. Talis est historia, quam Cardan. de variet. rer. lib. 8. cap. 44. de puella annorum 18. recenset, quæ anno 1481. passa est superfluum urinæ profluvium, adeo ut singulis diebus urinæ circiter lb. 36. emingeret, cum ex potu & cibo non plus 7. libris assumeret. Cumque hoc 60. diebus perseveraret, emisit ultra cibi & potus quantitatem, libras 1740. quod pondus longe excedebat pondus puellæ, etsi tota fuisset in urinam resoluta, cum puella non

non potuisset excedere pondus 250. librarum, imo nec 150. attingeret: Dodonæus Libr. observ. medic. cap. 32. itidem affert casum civis cujusdam singulis diebus 40. libras urinæ excernentis. Cl. Michellotti in epistola quadam ad amicum data, historiam diabeticæ recenset, quæ fidem fere dubiam redderet, nisi a viro fide digno, eoque erudito, & hodie-num vivente, narraretur. Puella nempe 50. lb. ponderans, anni spatium plusquam 20000. lb. eminxit, in vigore nempe morbi reddidit spatium 24. horarum 135. lb. urinæ, cum tamen ultra 15. lb. potulenti, jusculor. & lactis quibus vitam sustentabat, non assumeret, qui torrens per 4. menses fluxit, antea vero ad 60. 70. & 90. lb. emisit. Cœterum sitis non erat adeo ardens, macilentia insignis, somnus rarior, debilitas magna corporis, symptomata erant morbum comitantia. Hæc sanata est post remedia temperantia & astringentia incassum data, ope balnei frigidi, quo per plures dies continuos usa est.

Nostra autem ægrota, diabete haud gravissima, & idcirco magis chronica laborat, neque adeo exuberanter mensura excreti lotii vincit copiam assumptorum.

Febricitabat non raro ægrota nostra, eo modo quo hectici incallescere solent, non vero semper, alias non raro fit, ut societur diabetes acutæ feбри, ut Holler. prax. medic. cap. de diabete, febrem continuam non ita ardentem ad sensum, in diabetem finiisse, & haud pauci alii testantur.

Differt autem diabetes verus, a diabete spurio, in quo insignis urinæ copia sæpe prodit, in eo 1. quod sitis illa urens non adsit in spurio. 2. quod in spurio, non auctior sit secretio urinæ, sed urina ex obstructione viarum urinariarum collecta, insigni copia laxatis rursus viis, subito expellitur. Qualia exempla habentur admodum frequentia apud observatores.

Cadavera hoc morbo extinctorum pauca ab observatoribus aperta deprehendimus; refert petrus Pawius, observ. anatom. se renes diabeticæ aliquot annis eo malo laborantis, non quidem absumptos, verum faccidiores solito, cineritii coloris, nec adeo rubros deprehendisse. Sic qui ex diabeticæ spurii causa, qua calculosa concrementa vias urinarias obstruxerunt, in verum diabetem incidit quidam comes, ureterem dextrum insigniter & farciminis instar expansum, quin ejusdem lateris renem, in molem duplo majorem elevatum ostendit: uti videre est, ap. Fr. Hoffm. consult. med. T. II. S. 3. cap. 80.

Causæ antecedentes hujus morbi, in nostra quidem ægra, nullæ aliæ cognoscuntur, quam mensium ante immodice fluentium suppressio integra, quæ quidem nullam aliam ideam exhibet ejus medii nobis quidem cogniti ad morbum faciendum conspirantis, quam quod nisus partium membranaceo-nervosarum uteri qui eo tempore, quo menses immodice fluxerant, vehementior erat, dum jam non amplius tendit ad excretio-

nem per uterum moliendam, ad alias partes sit conversus: an ad renes, & organon illud, in quo solet esse sedes sitis? alias annotatum est ab observationum scriptoribus, viam huic morbo stravisse ab usum medicamentorum diureticorum, ex. gr. allii, ceparum, crithmi marini conditi, aquarum mineralium, quale quid de aquis griesbacensibus Fabric. Hild. Cent. 5. obs. 53. Schenck. obs. m. Libr. 3. de diabet. Lister. Exercit. med. de diabet. animi item affectus nimii, febres acutæ imperfecte solutæ, febres intermittentes V. S. & catharticis male tractatæ in senibus, ut observavit Sydenhamus, prax. med. 357. ulcera prava subito occlusa. Hæ quidem sensibus nostris deprehensæ sunt causæ præcurrentes hunc durum affectum, procatharticæ quidem magis & occasionales, at vero præægumenæ internæ non facile designari poterant, videtur omnino hic, uti in aliis morbis, peculiaris quædam non modo renum, sed & omnium humorum dispositio subesse, ut data occasione, ad causam proximam faciendam cooperentur.

In quo autem consistat illa causa proxima & immediata hujus morbi, quam arduum sit determinare, clare docent tam variæ de hac re opiniones medicorum omnium temporum. Aretæus de morb. diurn. cap. 3. causam hujus morbi credit consistere in liquefactione carniū, hancque talem ex morbo acuto inferri posse, impetum suum ad renes exercente, qui aliquod reliquerit malignum virus sub crisi, vel & perniciosum quoddam venenum, quod renibus & vesicæ infestum est.

Galenus loco citato, renibus solis id vitium adscribit, quos simili modo affectos esse putat, ac sunt primæ viæ in lenteria, ubi minus retinent, sed celerius arripiunt & transmittunt: hunc secuti sunt Tral-lianus, Ætius, quos longo ordine excipiunt Galeni sequaces. Tandem cum aliis videretur; intemperiem illam calidam renum, fortiter attrahentem lotium, nimis vage in medium adduci, potius facultatem retentivam renum debilitatam, cum calore viscerum hepatis & lienis præcipue conjunctam esse opinabantur, uti Sennertus Libr. 3. de infimi ventr. affect. p. 832.

Platerus prax. med. T. 3. p. 751. vero colliquantis causodis, vel alius febris eum effectum in corpore relictum esse credit, qui in colliquatione humorum consistat, & diabetem inferat. Inter recentiores vero Willisius feri cum rubra & fibrosa sanguinis parte denegatam debitam commixtionem causam esse contendit. Simile quid accidere putat Henr. Regius Libr. 2. cap. 13. pag. 68. Cl. Theod. Zwinger. Theatr. prax. medic. sub litera D. p. 332. tubulos lotium ex papillis Bellinianis in pelvim effundentes, paralyticos redditos esse autumat, ex obstructione, vel compressione, interim tamen in renibus vigorem remanere naturalem, ad secretionem in sinibus arteriolarum efficiendam. Sydenhamus supra citato loco, cruditatem feri non subacti accusat, exitum sibi per renes quærentis, qui dicit tamen eam causam obtinere posse in casu languoris viscerum, a male tractatis intermittentibus orti. Listerus qui alias accu-

accuratius hunc morbum examinavit, non renes affectos esse contendit, sed potius a summo stomachi & intestinorum ardore produci, a quo lenis & cruda potio subito vehementer diuretica fiat & acris, ac talem ardorem diuretica, spiritus vini &c. inferre posse, statuit. Celeb. Boerhav. instit. med. §. 824. Diabetem in urinæ chylosæ vel lacteæ frequenti & copiosa traiectione, causamque ejus consistere in nimia laxitate arteriolarum urinosarum, concurrentibus simul humoribus valde dilutis, utrumque vero ab aquosis oriri ponit. Sylvius de le Boe oper. tract. 5. de Cachexia, sal volatile incivam dissolutionem humorum inducens, pro causa adducit. Junckerus, conspect. med. theoretico-pract. tab. 99. Ingentem excretorii motus urinæ turbationem subesse affirmat, quæ non solum serum, verum etiam lympham ex colliquata pinguedine reductam, ad vias urinarias cum impetu protrudat.

At perpensis omnibus istis theoriis de natura causæ proximæ diabetis, quas singulas excutere, examinare & maximam partem refutare, nimis longum esset, nihil enim exinde elucet, quod claram ideam & adequatam hujus rei nobis exhibere possit. Sicuti in aliis theoriis obstructoribus formandis, ita certe & hic omnino requiritur, ut nihil statuamus, quod non ex phænomenis morbo propriis & statu naturali ad statum morbosum clare fluat. Sique positivæ & reales causæ afferri non possint, ut saltem eam differentiam inveniamus, quæ huic morbo propria est, a sano statu & aliis quibuscunque maxime affinis morbis eum distinguentem.

α. Statim ergo si attendamus ad statum sanitatis, sub quo urinæ emissæ quantitas se habet, ut copia assumptorum præcipue potulentorum in genere, in specie vero prout aliæ corporis secretiones & excretiones, mucii, salivæ, sudoris &c. plus vel minus vigent in dato individuo, apparet tunc causas urinam facientes ita comparatas esse, ut dato tempore in vasorum systemate colligatur liquidum, quod cæteris paribus existentibus, in renibus percolabitur, nisi aliqua alia causa id impediat.

β. Id autem liquidum quod transitum per renes affectat, consistit tam ex vehiculo, quam ex ipsis urinæ innatantibus, quæ sunt oleum subtilissimum quod nativum foetorem urinæ efficit, deinde salinæ, oleosæ & terrestres particule, quarum proportio ad ipsum vehiculum in variis subjectis, varia est.

γ. Hæc jam vehiculi, sive aquosæ partis copia, in majori proportione ad ipsa innatantia exhibit, si majori copia assumpta fuit, quam dilutio ciborum & humorum tam retinendorum in corpore, quam excernendorum id requirebat.

δ. Proportio liquidi requisita ad diluendos humores se habet, ut ejus dissipatio per omnis generis organa excretoria.

ε. Excretio urinæ eum finem habere constat, ut 1°. excrementitium salino-terrestre-oleosum, quod corpori inutile est & id lædere posset,

ramentaque detritarum fibrillarum a vasorum superficiebus e corpore proficibatur. 2°. ut abundans copia aquosi commodissimam exeundi viam nanciscatur.

ζ. Hæ autem particulæ excrementitiæ producuntur, 1°. per segregationem simplicem, dum novus chylus sanguini infertur, atque ex eo novum serum, novus sanguis &c. elaboratur; tum enim in quavis tali immutatione aliquid impuri & inepti ad horum liquidorum confectionem secedit. 2°. ipse perpetuus calor & attritus semper bonos & utiles succos ita mutant, ut salinæ & oleosæ sordes, ramentaque fibrillarum colligantur, per urinæ vias expellenda.

η. Ergo eadem causa, quæ utiles succos generat, gignit impuros, si ve elaborationem succorum corpori necessariorum consideres, si ve perpetuam illam conversionem utilium succorum in excrementitios.

θ. Quæ omnes actiones subigentes, præparantes, separantes in certa porportione & harmonia fieri debent, ut maneat vita & sanitas; quocumque itaque tempore, sub quacumque ferie se mutuo excipientium harum actionum contingat, ut loco ejusmodi proportionatæ admixtionis liquidi, & loco separationis excrementitiarum particularum ab utilibus retinendis fiat, ut massa illa sanguini advecta, ad restaurationem succorum, in excrementitias degeneret particulas, quæ per urinæ vias ablegari solent; ex quacumque causa positiva id fiat, aderit tunc causa frequentiore urinæ secretionem efficiens ex parte massæ humorum: porro cum copia liquidi secreti in quodam organo se habeat, uti copia apulsi humoris per vasa majora, aptitudo liquidi ad secretionem apti, & vasorum secretoriorum copia, & eorum oscillationis celeritas. Prætereaque augeatur copia liquoris, cum frequentior sit ejus secretio ex sublata resistantia. Fiet tunc copiosior secretio in organo quodam secretorio, si ve ipsum primario sit dispositum ad talem statum contrahendum, vel ipsum liquidum frequentius fecerni incipiens, id ita disponat: hinc intelligitur cur secretio summe augeri possit? Causa igitur determinata consistere debet in his duobus momentis 1°. in bonorum humorum ex chylo generandorum degeneratione, in materiam excrementitiam ad urinæ vias abire solitam 2°. in concurrente dispositione renum: Quid autem illud sit, quod in illa actionum subigentium & præparantium ferie obveniens, impedit elaborationem utilium humorum, illud non constat, ejus enim rei non habemus experimenta sufficientia; an miraris quod causam, quæ turbat debitam succorum utilium elaborationem, & vi hujus simul perficiendam segregationem impuri, nobis incognita sit? cum sane, si velimus fateri quod res est, neque præcise & adæquate sciamus, quid per vim certæ fabricæ corporis humani & indolis liquidorum debeat contingere, ut fiat chylus, serum, sanguis, nisi quædam generaliora requisita. Deinde an paradoxum videri debet quamcunque actionem seu functionem posse lædi? nonne defectus sanguificationis in ca-

che-

ohexia, cum mucus fere loco sanguinis generatur, exemplum est ejusmodi turbatae actionis? quæ quidem frequentius longe contingit, quam illa quæ diabete[m] facit. At vero diabetes non modo fatiscere facit utiles succos in excrementitios urinarios, ut ita loquar, sed tantam urinæ fundit copiam, ut quævis assumpta, & quidem immensa quantitate superet. De cujus phænomeni causa jam dicendum venit.

α. Ante omnia id ratum esse debet, machinam animale[m], ex qua plus decedit quotidie quam vero ipsi ingeritur brevi tempore destructam iri, si v. gr. ægrota nostra penderet 100 lb. illaque quotidie 5 lb. plus deperderet, quam vero per os ingereret, totum corpus in nihilum redigeretur spatio 20. dierum; nisi aliunde refarciretur id, quod a corpore separatur.

β. Debet igitur aliqua esse via quæ possit accipere id, quo possit refarciri deperditum; materiaque illa quæ aliunde accedit ejus indolis esse, ut illas vias subire, deinde id perditum restaurare possit vel ex toto vel ex parte.

γ. Urina uti ex superioribus patet heterogeneum liquidum est, ex vehiculo aquoso & contentis salino-oleoso-terrestribus partibus constans.

δ. Urina diabeticorum pallida aquosa, colore, sapore & odore ostendit quantopere vehiculum aquosum excedat porportionem contentorum.

ε. Aquosum illud vehiculum, per aërem copiose dispersum perpetuo alluit nostrum corpus.

ζ. Dantur in superficie nostri corporis vasa inhalantia sive absorbentia, quæ suis minutissimis extremitatibus apertis hauriunt aquam, docent id

1. Balnea, quibus si diutius quis insidet, frequentius mingit aquosum.
2. Tempestas humidior, sic milites toto die tempestate pluvia iter facientes, frequentissime mingunt.
3. Varii liquores oleosi, spirituosii, mercurius cutem nostram penetrant, satis quidem facile.

4. Dantur organica corpora, quæ nutritionis, incrementi, transpirationis & inhalationis, functiones communes habent cum animalibus, plantæ scilicet.

5. Inter plantas quæ maximam copiam liquidi inhalant, ex sunt recensendæ, quæ succulentissimæ cum sint, parvas admodum radices habent, & in solo sicco arenoso, vel sæpius non irriguo crescunt. Quales sunt, seda, euphorbia, cerei, echino-melo-cactus &c.

6. Sed & alia nascitur planta, quæ non pro sua conservatione modo aquam inhalat, sed tantam copiam aquarum trahit, ut ea rursus magna copia instar raræ pluvie aut perpetui roris exhalet, qui finis peculiaris a Divina Providentia inditus esse videtur. De hac a Linschotten Ind. Occid. p. 6. refert, eam in insula ferri, quæ una ex canariis est nasci, tantamque aquarum vim fundere, ut incolis navibus ad aquandum vehendis sufficiat, perpetuaque ac densa circumvestitur nebula, quæ ali-

quan-

quando nimio solis æstu resolvi videtur &c. At Jonstonus in histor. natur. arbor. p. 469. qui hæc ex a Linschotten recenset, subjungit; Johannem Haukins Anglum *multas ejusmodi arbores in Guinea vidisse, sed nullas que tam abundanter aquam stillarent.* Sufficiat tamen nobis insignem & sensibus obviam fieri aquæ inhalationem.

7. Experimentis probatum est, aërem quanquam ad nostros sensus siccissimum, definitam adhucdum copiam aquosi continere; sic uncia una salis tartari siccissimi fere uncias tres aquæ in se trahit; idem aër calefactus summopere, intra ampullam quæ tres libras aquæ continere posset, detentus, sal tartari calidissimum in ea contentum ita madefecit, ut Experimentum quo ossa Helmontii conficitur, non successerit. vid. Boerhav. Chymic. Elem. T. p. 468. Aër ope antliæ pneumaticæ maximam partem ex campana vitrea extractus permittit, ut aqua in eo contenta instar nebulæ descendat, & campanam obfuscat; quid igitur fieri debet, si universa congeries superficialium vesicularum pulmonalium, si universa corporis superficies ita se habeat, ut plus aquæ inhalet, quam fit in homine sano cæteris paribus? poterit certe ea ratione incrementum hæc inhalatio, qua augetur excretio humidi. Summe igitur probabile est cutem & pulmones in casu diabetis fieri quasi magnes aquæ. An igitur ex sola dilatatione renalium tubulorum intelligi potest causa hujus profluvii urinæ, an urina dulcis chylosa facit characterem morbi? reclamant sane experimenta cum urina nostræ ægræ facta, nam sapor subsalsus, denique magma exhalatione ad ignem facta relictum, quod verum sale urinofum sistat. Reliqua phænomena sitis, rubedinis linguæ, sensus ardoris in membris, satis intelliguntur, ex cita exhaustionem aquosi diluentis fieri debere. Sed illa rosio præcordiorum, dolorque tensivus & pungitivus ad Lumbos, & costas spurias, videtur i. ad membranæ communis fauces, oesophagum & ventriculum involventis, statum quandam singularem ex siccitate oriundum, pertinere; siccitas enim faucium ut & ardor & rosio præcordiorum semper sitim antecedeant in ægrota. 2. Dolor ad costas spurias & lumbos, videtur pro causa agnoscere eundem visum pressorium, & tensivum membranarum nervosarum, qui quoque oritur cum menstrui sanguinis excretio præter naturaliter aucta sit, sub quo statu magni dolores sæpe ad os sacrum & inguina oriuntur. Ad prognosin hujus morbi quod attinet, morbus ex sua indole gravis & refractarius, in nostra ægra chronicus quidem est, sed videtur tabem tragædiæ huic finem imposituram. Alias si gravissimus est morbus cito sitis ægrum e medio tollere potest.

Quomodo vero in curatione hujus morbi procedendum sit, id certe ambiguum satis & obscurum est; videmus practicos methodum medendi & auxilia accommodare ad suas hypothefes, unde alii utuntur adstringentibus & roborantibus & temperantibus, qui vias nimis laxas ac apertas in causa esse putant, unde tot formulæ adstringentium remedium

repe-

reperiuntur apud practicos, ex corallis, succino, spodio, sanguine draconis, equiseti decocto vel succo expresso, rosis rubris pulverifatis, mastiche, cort. castan. affat. cort. granat. myrobalanis citrinis, sem. portulacæ, nuce moschata, stomacho gallinarum, Ess. martis &c. pro interno & externo usu confectæ. Alii solam attemperationem succorum, viscerum obstructorum & semi-inflammatorum reserationem tentandam esse inculcant, imo adstringentia tanquam nociva ob metum hydropis ex subita constrictione oriundi, rejiciunt. Vid Junckeri Conspect. prax. med. p. 301. Alii sitim & æstum extinguentibus remediis contra istud malum pugnare. Aretæus præter diætam convenientem humectantem & partim stomachum roborantem, ex lacte alica cocto, vino adstringente, hiera purgabat ægrotum, quam Listerus putat illam esse, quam recenset Scribonius Largus Libr. de Composit. Med. præterea theriacam laudat & mithridatia, ac in genere medicamenta ad hydropem curandum pertinentia commendat, & revera compertum mihi est, ut ex historia morbi patet, electuarium illud Sydenhamianum a me ægrotæ propinatum illico sitim extinxisse, quod tamen ingredientibus talibus gaudebat, quæ sitim potius augere debere videntur; An sitis sic extincta fruit, uti alias videmus pauca copia datum spiritum vini vel alium liquorem generosum ad tempus sitim fallere posse? an corroborando viscera id peregit? utrumque præstitisse crediderim. Harris rhabarbarum laudat in vino canariensi infusum, quo sustulit diabetem, sed unico exemplo curationis. Cl. Michellottus diabeticam illam de qua supra diximus, balneo frigido curavit, quod remedium optimum esse censeo, quoniam vasa firmat, & liquores ad dissolutionem pronos compingit. Apparet vero ex curationis historia, ægram nostram, omnis generis medicamenta, excepto balneo, usurpasse, non quidem semper cum frustraneo successu, sed tali tamen, ut semper ad priorem statum relaberetur. Plura angustia pagellarum & penuria temporis haud permittit, ut de hoc morbo differam. Illud saltem rogo ut tenues hosce conatus in bonam partem accipere dignetur. B. L.

F I N I S.

CXIII

CHRISTIANI GOTTLIEB
KRATZENSTEIN

THEORIA
FLUXUS DIABETICI
MORE GEOMETRICO EXPLICATA

Halæ 1746 April.

CXIII

CHRISTIANI GOTTLIEB

KRATZENTHIN

THEORIA

FLEXUS DIABOLICI

MORE GEOMETRICO REPLICATA

Habes 1748 April

PROOEMIUM.

Rem sane arduam adgressus sum thema medico practicum more geometrico explicaturus. Simile quid tentando quisque facile hac de re convincetur. Via enim plane nondum trita fuit mihi terenda. Et omnes aequi iudices ad meam partem accedent, si contendo, hac via eo magis a medicis esse incedendum, quo sapius eorum scientia inculpari solet, eam omni certitudine esse destitutam. Indigesto enim ordine incedentes rem suam bonam male agunt, cum hostes e contrario rem suam malam interdum optime agant. Minime quidem me fugit complures methodum hancce fastidire, sed tantum propter abusum. Nullatenus itaque rejiciendus erit ejus legitimus usus & concinna applicatio; & si hac in presenti non semper exacte a me facta sit, sed interdum a consueto geometrarum rigoroso more recedat, difficultati id B. L. ut tribuat, est quod rogo.

C O N S P E C T U S

T H E O R I Æ D I A B E T Æ .

Diabetes definitur §. 1. Etymologia vocis ostenditur §. 2. Machinula hydraulica ejusdem nominis recensetur §. 3. Differentia diabetæ ab urinæ excretionibus copiosis criticis. §. 4. Observatio I. Wedelii de diabete §. 5. Observ. II. cel. Junckeri §. 6. Observ. III. ejusdem §. 7. Synopsis observationum Scaramuccii, Schmidii, a Lebenwald, Hünervollii ex A. N. C. §. 8. Differentia diabetæ veri a spurio §. 9. Raritas hujus morbi & difficultas theorix ejusdem §. 10. Dispositio ad hydropem, unde? §. 11. Oedema gravidarum, unde? §. 12. Hydrops ex usu chinæ, qui fiat §. 13. Dantur in cute & pulmonibus vasa inspirantia §. 14. Quare sanguis non per ea effundatur §. 15. Aër maximam semper aquæ copiam continet §. 16. Fluida leviora in tubulis capillaribus moventur a parte ampliori ad angustiore §. 17. Inspiratio humidæ aërei, qui fiat §. 18. Uberior explicatio §. 19. Inde inspiratio post refrigerationem subitanæ §. 20. Experimenta duo de transitu aquæ immediato in vesicam urinariam ex abdomine §. 21. 22. Confirmatio §. 23. Transitus hicce, quomodo fiat §. 24. Vesicæ structura valvulosa §. 25. Vasa brevia & mesaraica in ventriculo & intestinis extremitates habent apertas, §. 26. Non omnis urina diabeticorum per vasa lactea transit, nec per renes secernitur §. 27. Idem nec potatorum §. 28. Brevis theoria secretionis urinæ, ibid. Dispositio hydropica, quomodo in diabetem degeneret §. 29. Hinc usus chinæ in febribus, haustus frigidus, diætæ calida, cantharides & succus betulæ diabetem excitare possunt §. 30. 31. 32. 33. Febris anomala, quare interdum accedat §. 34. Motus mechanicus & organicus definiuntur §. 35. 36. Illustratio §. 37. Omnis motus fit mechanicus aut organicus §. 38. Causa efficiens motus tonici nervorum est anima §. 39. Objectio solvitur §. 40. Censura quarundam hypothesium §. 41. Systema harmoniæ præstabilitæ non repugnat systemati stahliano; sed harmonista psychologicus potest esse stahlianus §. 42. Fluxus diabeticus est labor naturæ absterforius §. 43. Urina diabeticorum potissimum ex aëre proficiscitur §. 44. Uberior explicatio §. 45. Confirmatio per stateram sanctorianam §. 46. Humor constitutio alcalina in diabeticis, unde §. 47. Inde colliquatio corporis & fusio pinguedinis §. 48. Ardor & sitis intensa §. 49. Dulcedo urinæ unde §. 50. Inspiratio in diabeticis fit partim ex constitutione humorum alcalina, partim ex stricturis periphericis §. 51. Illustratio §. 52. Maxima pars per pulmones inspiratur §. 53. Observatio VIII. & IX. de consensu fluxus diabetici cum phasibus lunæ §. 54. Origo hujus fluxus §. 55. Sal urinæ diabeticorum canibus lethale §. 56. Fluxus hic periodicus non pro critico habendus est. §. 57. Sed ratio ejus latet in ipsa luna §. 58. Actio lunæ in corpus humanum inque fluxum diabeticum explicatur §. 59. Confirmatio per experientiam §. 60.

P A R S P R I M A.

Observationes pathologico practicas recenset, ac inde rationes earumdem stabilit.

D E F I N I T I O I.

§. I.

D iabetes est morbus chronicus lymphatico serofus, ubi urina cruda, copiosa & plerumque in majori quantitate, ac potus adsumtus fuit, excernitur.

S C H O L I O N I.

§. 2. Derivatur hæc denominatio a *Diabæivw*, pervado; quia nimirum in hoc morbo potus adsumtus vias urinarias libere quasi & celeriter pervadit. Vocatur etiam diarrhæa in urina, hydrops ad matulam, matula inter cetera, dipsacus a *διψάω* potum vehementer expeto, urinae siphos.

S C H O L I O N I I.

§. 3. Ad analogiam hujus morbi machinula quedam hydraulica diabete nomen sortita est. Fig. I. Hæc poculum representans ea gaudet proprietate, ut ad summitatem usque fluido repleta omnem liquorem per ductus absconditos quasi emingat, minus vero impleta omnem retineat. Constructionem ejus vide in Wolfii elem. hydraul. §. 72.

C O R O L L A R I U M.

§. 4. Quoniam in diabete urina cruda ejicitur, hinc differt ab excretionibus urinæ copiosis criticis, ubi urina cocta adparet.

O B S E R V A T I O I.

§. 5. Vir quidam magni nominis a scabie antea medicamentis ordinariis liberatus anno sequenti, vere ineunte, ad preservationem bibit per vices ultra 15. mensuras succi betulae fere corrupti. Orta inde est fortis humorum versus renes congestio. Sitis urgebat maxima. Calor accedebat intensus, & quotidie copiam urinae potu triplo sextuplove majorem excernere cogebatur cum partium odaxismo. Omnibus specificis internis & externis martialibus ip-
fisque

ffique opiatís frustra adhibitis, convulsivís tandem motibus accedentibus moriebatur (a).

OBSERVATIO II.

§. 6. Studiosus quidam theologia, studiis avidè inhians, per frequentes lucubrationes spissitudinem sanguinis & inde malum hypochondriacum sibi contraxerat. Huic malo symptomatis instar junctus erat adfectus diabeticus adeo effrenus, ut nocturno tempore somno occupatus frequentissimo stimulo diuretico tandem non amplius obedire potuerit, matulam petendo. Quo factum est, ut lectus per brevi erosus fuerit. Urina erat cruda absque sedimento, potum adsumptum quantitate ter circiter superantem. Emaciabatur corpore toto. Conspirabant fluxus hæmorrhoidalis & motus febriles anomali. Cel. Junckerus in auxilium vocatus adhibuit pulverem digestivum (b), pilulas balsamicas (c) & mixturam resolventem (d) cum speciebus Paracelsi (e). Quibus licet per longum tempus frustra adhibitis & spe restitutionis fere abjecta, æger nihilominus, indocilis morbum pati remediorumque insatiabilis, per integrum annum eorum præscriptionem efflagitabat. Anno peracto fluxus diabeticus tandem sensim remisit & simul a principali malo, hypochondriaco scilicet, liberatus abiit, jamque in conjugio prolifero vivens munere ecclesiastico sibi demando optime fungitur.

OBSERVATIO III.

§. 7. Orphanus quidam juvenis, ad humaniora studia nimis tenaciter incumbens, circa annum ætatis suæ 18. longum per tempus de pathematibus hypochondriacis conquestus est. His paulo post supervenit copiosissima urina dejectio, ita, ut quovis fere momento exonerationi vesicæ indulgere coactus fuerit. Unde, æque ac præcedens, somno sepultus stimulumque non attendens lectum sæpiissime inquinavit. Siti præterea intensa vexatus aquam frigidam copiose ingurgitavit. Tandem malum hypochondriacum ad *ακμήν* perductum delirium induxit; qua in insaniam cujusvis obvii faciem sputo conspurcavit, inquiens: Pfü, du Teufel! Superveniente denique febre hæctica corpore toto tabidus factus diem obiit supremum. Cadaveris abdomine aperto status viscerum induratus copiosaque glandula mesenterii indurata & tumefacta in conspectum venerunt, quarum nonnullæ nucis juglandis magnitudinem æquabant & ramo majori venæ portæ erant superstrate, quæ adeo sanguinis progressum in ea notabiliter retardare debuerunt (f).

OBSER-

(a) Wolsf. Wedelius in A. N. C. D. I. A. II.

(b) Vid. §. 61. formul. 6.

(c) V. §. c. formul. 8.

(d) L. c. formul. 7.

(e) L. c. formul. 4.

(f) Ex relatione & autopfia Cel. Junckeri.

OBSERVATIO IV. V. VI. & VII.

§. 8. D. SCARAMUCCIUS refert de religiosa quadam vesti in territorio florentino, quod febre per usum corticis china suppressa in fluxum diabeticum inciderit & per diem XX. mensuras vel XXXX. lb. minxerit. (g) D. SCHMIDIUS casum recenset de viro quodam generoso, choleric, qui ex nimio aromatum & vini generosioris usu eundem adfectum sibi contraxit, & singulis noctibus X. vel XII. mensuras & ultra per urinam reddidit, adsumtis licet per diem tantum mensuris IV. Addit praeterea malum hocce per usum TR. mixer. martis solar. TR. terr. catechu, TR. corall. Croc. Martis adstringent. & pulvere ex antihect. Poter. ebor. s. igne, croc. Martis c. laudan. opiat. gr. ij. per mensem continuatum, sublatum fuisse. (h) D. a. LEBENWALD de puero XVI. annorum historiam refert, qui ex haustu frigido, corpore in itinere aestuante sumto, enormem in diabetem delapsus sit, ita, ut una nocte non raro XV. mensuras aquae frigidae minxerit, quam primum ingesta fuisset. Ardorem in pectore tantum adfuisse narrat, ut adposita nive & glacie pro refrigerio opus habuerit, perque adstringentia & sitim extinguentia cura curatum esse perhibet. (i) Denique D. HÜNERWOLFIIUS observationem recenset de puella VI. annorum, quae post curatam urinae incontinentiam ophthalmiam passa a vesicatorio ex cantharidibus lethalem in diabetem inciderit (k). Symptomata consueta a dictis practicis adnotata fuere: sitis immodica, virium prostratio, colliquatio corporis, astus & dolor praecipue in regione lumbari, tensio, elevatio & durities abdominis cum totius corporis strictura peripherica.

SCHOLION I.

§. 9. Occurrit quoque apud practicos mentio de alia quadam urina praeternaturali constitutione, quae diabetes spurius dicitur, & a vero diabete in eo sese distinguit, ut hic urina non ita quoad copiam sed potius quoad consistentiam peccet. Hujus vero indoles, cum peculiarem sibi exposcat theoriam non commode ejus explicationem simul in presenti adjungere licet.

SCHOLION II.

§. 10. Rarissimos sane inter adfectus diabetes verus locum obtinet. Bis enim tantum GALENO, (l) bis BLANCARDO (m) bisque cel. JUNCKERO in amplissima

g) in A. N. C. D. I. A. X.

b) l. c. D. II. A. 2. Observ. 124.

i) in A. N. C. D. II, A. IX.

k) l. c. D. I. A. 2.

l) de loc. adf. P. VI. C. 3.

m) Anatom. reform. c. 25.

amplissima licet praxi sua, (n) mihi met ipsi semel in exercitationibus nostris clinicis obvenit. Nec minus difficilis atque intricata est ejusdem theoria, & hæc difficultas præcipue in fontis & aqueductuum, adeo ingentem urine quantitatem suppeditantium, determinatione consistit. Nihilominus ad eam enodandam adgreſſi sumus & ponimus.

T H E O R E M A. I.

§. II. Ex constrictione venarum itemque ex obstructione, infarctu & ulceratione viscerum circa vasa sanguifera majora hydrops inducitur.

D E M O N S T R A T I O.

In concursu arteriarum cum venis simul connectuntur Fig. II. vasa lymphatica (per observ. anatomic.) quorum anastomosis speciali nomine diapedesis vocatur. (o) Jam si venæ aut per tunicam ipsarum nerveam, aut per nervorum ramulos, quibus passim cinguntur, constringuntur & coarctantur; venæ sanguinem ab arteriis advectum non omnem re-vehere possunt. Hinc propter validum impulsus sanguinis vasa lymphatica inosculata dilatantur magnamque feri copiam ex sanguine recipere & transvehere coguntur. Vasa lymphatica vero per substantiam viscerum & integumenta corporis nostri passim distributa serum neutiquam in tanta copia transvehere possunt, in quanta sub hac præternaturali constitutione advehitur. Unde necessario partium, in quibus decurrunt, inflatio, tumor & hydrops. Accedente vero majori horum tenuissimorum vasorum expansione propter defectum resistentiæ passim prorumpunt vesiculæ in eisdem, hydatides dictæ, quæ tandem disruptæ majorem feri copiam in cavitates corporis nostri effundunt fontemque continuo stillantem constituunt; unde tumor celeriora incrementa capiens hydropem tandem universalem inducere valet. Idem a posteriori comprobavit *cel.* BLANCARDUS (p) denudata enim in cane vena crurali eam filo ligavit vulnusque consolidavit. Tum paucos post dies canis hydrope correptus est. Religata iterum vena hydrops brevi evanuit. Q. E. primum.

Quoniam stases sanguinis, obstructiones & infarctus in visceribus efficientes, præcipue in vasis venosis ob minorem eorum tonum contingunt; ulcerationes vero præterea ob erosa vasa lymphatica & tenuiora sanguifera serum plorant; hinc ex obstructione, infarctu & ulceratione viscerum per modo allatas rationes corpori hydrops, plerumque tamen particularis tantum, inducitur. Q. E. D.

C O R O L.

n) Obs. II. & III.

o) TRICHMEYER in anthropolog. p. 112.

p) Anatom. reform. C. 25.

COROLLARIUM. I.

§. 12. Quoniam in gravidis ultimis mensibus venæ cruales per extensam uteri molem valde comprimuntur, ideo ob retardationem sanguinis in pedibus, ex quibus vena recurrit, eisdem plerumque hydrops vel œdema inducitur.

COROLLARIUM. II.

§. 13. Quum per usum corticis chinæ aliorumque adstringentium in febribus consuetorum nervi ventriculi, ex pari vago prodeuntes, fortius contrahantur; par vero vagum, cum intercostali perplexum, plurimis & in thorace & in abdomine visceribus, ut hepatis, lieni & renibus ramulos largiatur: hinc ex consensu nervorum venæ horum viscerum a nervulis cinctæ constringuntur & infarctum visceris efficiunt. Unde febricitantes ex improvido horum adstringentium usu sæpius infarctus hepatis & œdema pedum incurrunt.

THEOREMA. II.

§. 14. Dantur in superficie corporis nostri externa itemque in pulmonibus vascula & pori resorbentes, qui cum vasis venosis connexi sunt, & humiditates externas in sanguinem devehunt.

DEMONSTRATIO.

Patet hoc:

- I. Ex salivationis negotio, ubi unguenta mercurialia carpis, tarsis & flexuris inuncta brevi tempore ad glandulas salivales usque penetrant, & per sputum rejiciuntur.
- II. Ex actione cantharidum: quorum sal volatile causticum, si manu tantum tenentur, brevi tempore ad vias urinarias usque penetrat & stranguriam excitat.
- III. Ex urinæ odore violaceo, qui ei per solam terebinthinæ adplicationem ad exteriorem cutis superficiem conciliatur.
- IV. Ex effectu cathartico emmenagogo & anthelmintico emplastrorum purgantium, uterinorum & anthelminticorum umbilico impositorum. Dantur ergo in cute exteriore vasa inspirantia vel resorbentia. Q. E. primum.

Observantibus *cel.* HALLERO aliisque eximiis anatomicis flatus per arteriam asperam in pulmones missus per venam pulmonalem iterum egreditur; licet adeo lenis fuerit, ut ruptio vasorum inde fieri nullatenus

nus potuerit, ideoque extremitates arteriæ asperæ cum extremitatibus venæ pulmonalis per anastomosi conjunctas esse sequitur; Fig. III. id quod etiam injectiones ostendunt. Deinde ex exaltatione coloris sanguinis venosi in pulmonibus rite concludere licet, eam ex accessione acidi universalis, quod in aère hæret, (JUNKER. *el. chem. T. II. p. 203.*) proficisci. Acida enim colorem sanguinis exaltant. Ideoque etiam pulmones gaudent vasis reforbentibus. Q. E. alterum.

Vasa hæc reforbentia aut arteriis aut venis debent esse inosc'ata. Arteriis nequeunt, impulsus enim sanguinis arteriosi inspirationem inhiberet; sed horum extremitates ad transpirationem potius erunt idoneæ. Ergo poros reforbentes cum vasis venosis esse connexos necesse est. Q. E. D.

S C H O L I O N.

§. 15. *Ne cui mirum videatur, quod patentibus adeo venarum extremitatibus præsertim in pulmonibus neque sanguis neque serum effluat, sequenti hoc experimento physico illustrare placet. Si recipias tubum vitreum A. B. pollicaris vel etiam semipedalis diametri, eique in B. jungas tubulum capillarem vitreum angustissimum, aliquot pollices longum, utrinque apertum & aqua repletum, in tubum ampliore Fig. IV. A. B. ad aliquot pedum altitudinem poteris aquam infundere absque ejus per vas capillare effluxu. Quum enim fluida premant non secundum quantitatem vel molem, sed secundum altitudinem (WOLFFII Elem. Hydrostat. §. 48.) perinde erit, ac si tubus major cum capillari ejusdem esset diametri. Jam vero in tubulo capillari angustiori aqua ad duorum circiter pedum altitudinem per vim tubuli attracticem suspenditur, unde major moles aquæ in tubulo ampliori vi hujus attractionis a tubulo capillari ad eandem fere altitudinem sustentari potest. Dico fere; aliquid enim secedit propter minutam rationem superficiei interioris tubi amplioris ad molem aquæ. Superficies enim crescit tantum in ratione simplici, moles vero in ratione duplicata diametrorum. Unde relative minor est actio tubi amplioris in aquam, quam tubuli capillaris. Interim tanquam maxime paradoxon experimentum potest considerari, quod per cohesionem unius guttule aqueæ cum tubulo capillari infinita aquæ moles sustentari possit. Jam applicatio est facilis: Quum enim secundum dimensionem LEUWENHOECKII extremitates venarum circa anastomoses & pori cutanei quovis tubulo capillari artificiali multo minores sint; cohesio etiam feri cum iisdem impulsui & eruptioni sanguinis in statu naturali facile resistere poterit.*

T H E O R E M A III.

§. 16. *Aer quovis tempore, cælo etiam optime sereno, maximam vaporum aqueorum copiam continet.*

D E M O N.

DEMONSTRATIO.

I. *Cel.* TEICHMEYER (q) phialam vitream thermometricam amplioris colli replevit oleo vitrioli rectificatissimo, eamque diebus canicularibus aeri exposuit, ubi in scala ad collum adplicata adnotavit, liquorem diebus siccissimis æque ac pluviosis & nebulosis notabiliter increfcere.

II. Idem *vir. cel.* recepit sal tartari vel alcali fufum, idque siccissimo aeri exposuit, sic una nocte ex humiditate attracta diffluxit in oleum ad triplum pondere auctum.

III. Idem *vir. excell.* vitrum cylindricum siccissimum diebus canicularibus implevit mixtura ex glacie & fale communi. Deprehendit deinde spatio unius horæ crustam glaciale, pruinae speciem referentem, exterioribus vitri lateribus esse accretam, crassitie digitum minorem fere superantem. Aer itaque, etiam adparenter siccissimus, maximam aquæ copiam continet. Q. E. D.

L E M M A.

§. 17. *Guttula fluidi in tubulum capillarem inæqualis amplitudinis immissa movetur a parte ampliori ad angustiore.*

DEMONSTRATIO.

Sit tubulus capillaris inæqualis amplitudinis Fig. V. *A. B.* eique in *B.* guttula aquæ immissa. Jam hæc guttula a lateribus vitri attrahitur secundum lineas perpendiculares *cd*, *ed*; omnis enim actio corporis in eorum fit secundum lineam perpendicularem: (per princip. physic.) Hæ vero perpendiculares *cd*, *ed* ob obliquitatem laterum etiam efficiunt angulum obliquum. Ideoque, quia corpus per vim compositam impulsus, ubi vires angulum obliquum conficiunt, in linea diagonali parallelogrammi virium movetur; etiam guttula *B.* in diagonali *dA.* parallelogrammi *dc*, *Ae*, a parte ampliori versus angustiore ut moveatur necesse est Q. E. D.

T H E O R E M A I V.

§. 18. *In strictura cutis peripherica corporis vivi contingit humidi aerei inspiratio; in relaxatione vero cutis peripherica transpiratio.*

(q) Elem. phys. p. 233.

Cutis est integumentum porosum ex innumeris fibris contextum. Jam si integumenti porosi fibræ contrahuntur, corporis, quod cingit, extensione eadem manente, pori necessario ampliari, si vero fibræ relaxantur, coarctari debent. Evidentissime hoc adparet, si linteum aut rete circa corpus quoddam undique æqualiter distenditur & relaxatur.

Pori præterea cutanei cum venis cutaneis communicantes constituunt tubulos capillares, in quibus fluida sibi relicta secundum leges attractionis moventur a parte ampliori versus angustiore (§. 17.)

Jam in strictura cutis peripherica hi tubuli capillares in exteriori superficie aërem contingente magis ampliantur, quam in interiori cutis parte; hinc fluida sub hac cutis constitutione in dictis tubulis ab exteriori superficie ad interiorem moveri debent.

Porro vasa corporis nostri aqua sunt specificè graviora; ideoque ex legibus cohæſionis humida aquea adtrahunt (KRÜGER *Phys.* §. 200. 201.) Jam in aëre cutem ambiente copiosi semper hærent vapores aquei (§. 16.), qui idcirco a dictis tubulis capillaribus attrahi & versus interiorem cutis partem moveri debent, ubi aut sanguini in venis, quibus cum communicant, immiscentur, aut in cavitates interiores corporis penetrant. Hinc in strictura cutis peripherica corpus vivum inspirat. q. e. primum.

Si fibræ vero cutaneæ relaxantur, pori in exteriori superficie coarctantur, ideoque repræsentant tubulos capillares, quorum angustior pars aërem ambientem, amplior vero vasorum sanguiferorum, quibuscum communicant, extremitates respicit; hinc humores ex sanguine intrantes versus angustiore partem in exteriori cutis superficie moventur & per leges motus particularum ignearum, quibuscum cohærent, protinus in aërem ambientem in forma vaporum abeunt. Ideoque in relaxatione cutis peripherica corpus vivum transpirat. Q. E. D.

S C H O L I O N .

§. 19. *Supponimus in hoc theoremate quod aëris temperies eadem maneat. Hec enim ratione caloris aut frigoris, humiditatis aut siccitatis aut levitatis transpirationem & inspirationem admodum alterat. Supponimus quoque vasa inspirantia usque ad anastomosi venarum cum arteriis in amplitudine non sensibiliter crescere. Id quod etiam necessarium est, quia alias cohæſio seri cum vasculo non sufficeret ad sanguinis egressum cohibendum (§. 15.) Testantur id quoque observationes microscopica.*

COROLLARIUM.

§. 20. Quoniam calente & relaxato corpore aëris frigidi subitaneus contactus notabilem admodum stricturam cuti inducit; hinc transpirationis suppressio, feri nocivi inspiratio ejusque per poros resorbentes ad sanguinem regressus.

EXPERIMENTUM I.

§. 21. Canis in abdomen exigua incisione apertum aqua tepide uncias VI. injecimus vulnusque consuimus. Hæc aqua injecta intra aliquot horas omnis per vias urinarias foras demandata, nihilque vestigii ejus in abdomine denuo aperto relictum fuit.

EXPERIMENTUM II.

§. 22. Eodem in cane protinus ambo ureteres filo cerato ligavimus, vulnus consolidavimus & majoris certitudinis gratia vesicam ab omni locio ope catheteris exoneravimus. Nihilominus canis potum paullo post avidè ingurgitans, urinam per consuetas vias reddidit.

SCHOLIUM.

§. 23. Idem posterius experimentum simili cum eventu jam instituit illustris societas anglicana, ejusque in transactionibus suis philosophicis mentionem fecit.

COROLLARIUM I.

§. 24. Quoniam in posteriori experimento ubi ureteres erant ligati, aqua hausta nullatenus immediate ex sanguine per renes ad vesicam deferri potuit; hinc eam ex sanguine vel intestinis per vasa lymphatica in abdominis cavitatem defluxisse & abhinc tunicas vesicæ penetrando ad mare microcosmicum delatam esse necesse est.

COROLLARIUM II.

§. 25. Quoniam tunica vesicæ urinariæ aquæ ab exteriori parte ad interiorem transitum concedit, non ita vero, testante id ischuria, ex interiori ad exteriorem partem; hinc textura hujus membranæ valvulosa esse debet, ita, ut valvulæ exterioribus humoribus transitum concedant, interioribus vero præcludant.

I O K R A T Z E N S T E I N ,
T H E O R E M A V.

§. 26. *Vena mesaraica & vasa brevia in cavitatem ventriculi & intestinorum hiantia emittunt oscula.*

D E M O N S T R A T I O.

Hæc sunt :

I. Ex communi venarum natura, quum earum extremitates apertæ sint in cutis peripheria, ibique inserviant ad poros resorbentes (§. 14.) nec non in pulmonibus, ubi ad acidum universale ex aere attrahendum dispositæ sunt (§. c.) denique & in utero materno, ubi aperturæ adeo manifestæ sunt & patulæ, ut uterus per datum in venam hypogastricam immissum expandi queat.

II. Ex observatione illâ, quod aqua in ventriculum, circa cardiacam & pylorum deligatum, ingesta, per vasa brevia decurtata iterum exstillet.

III. Ex vasorum lacteorum absentia in volucribus oviparis, unde in hisce animalibus omnis chylus necessario per venas mesaraicas sanguinem ingredi debet.

IV. Ex injectionibus Ruyschianis, ubi cera per venam mesaraicam infusa in cavum intestinorum penetravit (r); hinc venarum mesaraicarum extremitates in intestinis apertas esse necesse est. Q. E. D.

T H E O R E M A V I.

§. 27. *Non omnis urina diabeticorum vasa lactea transgredi potest, sed etiam, partim mediate per vasa brevia & venas mesaraicas, partim vero immediate ex cavitate abdominis, in quam aut ex cellulositatibus imbalavit, aut ex levis vasis lymphaticis deposita est, in vesicam defertur.*

D E M O N S T R A T I O.

Ex observationibus anatomicis constat, quod si diameter venæ jugularis ponatur = 1, diameter venæ subclaviæ sit = 2 & trunci superioris venæ cavæ = 4, ductus thoracici = $\frac{1}{2}$; ideoque quadratum diametri subclaviæ = 4, trunci venæ cavæ = 16, ductus thoracici = $\frac{1}{4}$. Quia 4 : $\frac{1}{4}$ = 16 : 1, hinc tantum $\frac{1}{16}$ chyli ratione portionis sanguinis simul dum sanguine subclaviam sinistram transire potest. Porro, si quantitas sanguinis ex superioribus & inferioribus partibus per venam cavam ad cor rediens æqualis ponitur, erit portio sanguinis per subcla-

(r) RUYSCH Adv. anat. D. II. p. 87.

subclaviam sinistram decurrens $\frac{1}{4}$ ejus, quæ per truncum superiorem venæ cavæ ad cor revehitur, hinc chyli portio ejusdem est $\frac{1}{24}$. Jam si ex observationibus physiologicis supponimus integram quantitatem sanguinis circulantis esse = 50. lb. quæ intra 11 minuta prima circuitum suum semel, ideoque intra unam horam $5\frac{1}{2}$ ies absolvat, erit portio sanguinis intra horam per truncum superiorem venæ cavæ defluens = $25 \times 5\frac{1}{2} = 137\frac{1}{2}$ lb. Unde chyli quantitas, si eadem celeritate, qua sanguis veheretur, intra horam foret = $137 : 64 = 2\frac{1}{7}$ lb. prope. Quum vero celeritas chyli procul dubio plus quam decies minor esse debeat celeritate sanguinis; hinc per horam circiter $\frac{1}{5}$ lb. & per diem 5 lb. chyli per ductum transire poterunt. Confirmatur hic calculus per observationes sanctorianas, secundum quas per diem de 8 lb. per cibum & potum adsumtis 5 lb. per transpirationem iterum abeunt. Hinc etiam totidem libras in sanguinem transvectas fuisse necesse est. Quum jam quantitas urinæ diabeticorum in una nocte vel 12 horarum spatio 10, 12 & 15 mensuras vel 20, 24 & 30 libras efficiat, (§. 5. 8.) hinc tanta humorum copia nequiquam per ductum thoracicum vel vasa lactea potest esse transgressa. q. e. primum.

Quum vasa brevia & venæ mesaraicæ hiantia in cavitatem intestinorum emittant oscula (§. 26.), eisdem venis vero per arteriam mesaraicam, utpote angustam admodum, parum tantum sanguinis advehatur; & præterea venæ fere duplo majoris sint diametri, ideoque ad quadruplum sanguinis vehendum capaces; hinc per leges hydraulicas modo siphonum humidum chylosum osculis suis absorbent & immediate sanguini immiscunt. q. e. alterum.

Quoniam vesicæ urinariæ membrana valvulosa aditum humidis ab exteriori ad interiorem partem concedit (§. 25.) hinc serum in abdomen depositum (§. 18.) immediate vesicam urinariam intrare potest. Q. E. D.

S C H O L I O N.

§. 28. *Viam sic monstravimus apertam, a quovis facile reperiri vidam, per quam urina in potatoribus adeo celeriter ad vias urinarias deferri possit, ut adeo non opus sit absconditas querere; Et quoniam ardua est secretionis urinæ theoria, non injucundum fore duximus, si eam ex novissimis principiis physicis stabilitam ad theoriam diabete eo magis completam reddendam hic subjungeremus. Fluit ea nimirum ex theoria tubulorum capillarium, quæ docet, ejusmodi tubulum id tantummodo liquoris genus attrahere, quæ semel fuerit imbutus. Itaque, si e. g. filtrum ex charta bibula formatum prius oleo imbuatur Et deinde mixtura ex oleo Et aqua ei infundatur, solum oleum per filtrum transit, aqua vero remanet. Si vero aqua antea madefactum fuerit, ea sola postea transit oleo relicto. Constat enim*

ejusmodi filtrum ex innumeris tubulis capillaribus. Quum jam structura renum vasculosa & ramificationes ureterum in renibus similem congeriem tubulorum capillarum, cum arteriis & venis per diaporesin immediatam vel per glandulas conjunctorum, representant; hinc vasa secretoria semel urina imbuta nihil præterea nisi urinam ex sanguine in statu naturali transmittere & colare possunt. Non itaque opus est fermentatione sanguinis in renibus & urine transudatione; neque singulari pororum secermentium figura, quæ tantum similia corpuscula transmittat; neque certa quadam eorundem amplitudine, paullo minori ea, quam habent vasa sanguifera, ut ita tantum minores particule serosæ transire possint, ut placet cel. BOERHAAVIO (r); alias enim lymphæ, bilis, saliva & similia itidem per renes secernerentur; vel si harum particule crassiores fugantur, urina, utpote tenuior, etiam per vasa secretoria bilis, lymphæ nutritivæ & succi pancreatici, quippe ampliora, secernei deberet. Sed vi hujus theoriæ, secretionis vasa secretoria possunt esse ubicunque equalis immo ejusdem cum extremitatibus vasorum sanguiferorum amplitudinis; nihilo minus tamen cohesio fluidi, quo semel imbuta fuerint vasa secretoria, cum lateribus horum vasorum omnem heterogeneorum adfluxum arcere poterit.

T H E O R E M A V I I .

§. 29. Dispositio ad hydropem accedentibus stricturis periphericis & stimulo diuretico in diabetem degenerat.

D E M O N S T R A T I O .

In dispositione corporis ad hydropem occurrunt constrictiones vasorum venosorum, eorundem obstructiones in visceribus immo vasorum minorum, per ulcerationem erosiones; inde lymphæ & feri in cellulositatibus viscerum & membranarum stagnatio vel earundem in abdomen effusio. (§. 11.) Jam si stricturæ cutis periphericæ accedant, transpiratio quoad maximam partem sufflaminatur (§. 18.) ideoque humores neque per sudorem abire, neque in cellulositate cutis persistere poterunt, sed partim ex abdominis cavitate immediate vesicæ tunicam penetrabunt, (§. 27.) partim mediantibus vasis resorbentibus in sanguinem reVecti per renes copiose secernentur. Quodsi stimulus diureticus accedat, qui, si ab eo, quod qualitas humorum ad eum contribuat, discedimus, ex constrictione venæ emulgentis per ramos intercostalis nervi oritur; serum & lymphæ continuo & copiosius secernentur; adeoque propter sanguinem humoribus suis sic spoliatum glandulæ fauces irrigantes exsiccantur, sitis immodica oritur, ad quam extinguendam potus avidè ingurgigatur. Hic vero partim mediate per vasa lactea, brevità &

& per venas mesaraicas (§. 27.) partim autem immediate per supra dictas præternaturales vias ex abdomine ad vesicam defertur & protinus excernitur; quæ scena, sic in circulo progrediens, diabetes inscribitur. Q. E. D.

COROLLARIUM I.

§. 30. Quoniam ex usu corticis chinæ aliorumque adstringentium in febribus corpori dispositio hydropica inducitur (§. 13.); hinc febris per adstringentia corruptæ fluxus diabeticus facile supervenire poterit. q. e. ad explicand. obf. IV.

COROLLARIUM II.

§. 31. Quia potus frigidus, corpore æstuante sumtus, stases sanguinis in hepate, liene & pancreate, & subinde inflammationes, obstructions & infarctus horum viscerum efficit, unde corpori dispositio hydropica inducitur (§. 11.), hinc ex ejusmodi haustu frigido etiam diabetes facile originem trahere potest. q. e. ad explicand. obf. VI.

COROLLARIUM III.

§. 32. Quoniam vini generosioris & aromatum calidorum nimius usus orgasmum sanguinis excitat, quo remittente ob vasorum præternaturalem expansionem facile stases sanguinis remanent; hinc ex dictorum abusu diabetes similiter excitari potest. (§. 11. 29.) q. e. pro explicand. obf. V.

COROLLARIUM IV.

§. 33. Quum cantharides & succus betulæ copioso & acerrimo sale caustico alcalino content, quod ingentem stimulum diureticum excitare valet; hinc quoque ex horum usu improvido adfectus diabeticus evenire poterit. q. e. ad explic. obf. I. & VII.

COROLLARIUM V.

§. 34. Quoniam stasibus viscerum inflammatoriis febris supervenire solet; hinc etiam fluxui diabetico nonnunquam febris anomala vel tandem hæctica jungitur. q. e. ad explic. obf. III.

DEFINITIO II.

§. 35. *Motus corporis* contingit *pure mechanicus*, si omnia phænomena & effectus ejusdem ex illius constructione mechanica fluunt.

D E F I N I T I O III.

§. 36. *Organicus fit motus, si motus & effectus machinæ quidem per ejusdem structuram mechanicam modificantur, ipsa vero machina abente cogitante in motum concitatur.*

S C H O L I O N.

§. 37. *Optime hæc differentia dignoscitur in organo musico, in quo, si ponderum ope cylindrus phonotacticus circumvolvitur, claves feriens & sic melodias ludens; motus hujus organi est mere mechanicus. Accedente vero organedo eoque organi claves feriente, motus contingit organicus. Ex eodem simili egregie illucescit differentia theoria stabliana a mechanicis principiis in arte sanandi; secundum hæc enim motus voluntarios & involuntarios tanquam musicam cymbali mechanici, eines Glockenspiels oder Singuhr, nobis concipimus. Prior vero theoria corpus humanum considerat tanquam organum, in quo organedus, prout res exigit, pro arbitrio modulari potest; quum præcedens machina nihil nisi melodias cylindro phonotactico infixas ladere valeat.*

C O R O L L A R I U M.

§. 38. *Hinc omnis motus in corpore humano fieri debet aut pure mechanicæ aut organicæ, non enim datur tertium.*

T H E O R E M A VIII.

§. 39. *Constrictiones & relaxationes nervorum in corpore vivo non pure mechanicæ sunt, sed earum caussa efficiens est anima.*

D E M O N S T R A T I O.

I. Si enim motus nervorum ex causis internis vel externis excitatus pure mechanicæ produceretur, is ex eorum sola structura mechanicæ deberet esse explicabilis. Porro, si motus fieret mere mechanicæ, is non major deberet esse caussa motum efficiente. Jam vero si e. g. tunica nervæ aut ipse nervus acu leviter pungitur, horrendi motus convulsivi toto in corpore oriuntur, qui vim ejusdem hominis in statu naturali longe superant. Ideoque hoc in casu motus contingunt nervorum caussam adparenter efficientem longe superantes; caussa itaque adparens, punctio scilicet, non fuit caussa efficiens. Ideoque motus nervorum non ex sola eorundem structura mechanicæ explicari possunt. Q. E. primum.

Jam

Jam vero motus omnis machinæ itemque corporis humani fit pure mechanicæ aut organice (§. 38.); ideoque motum nervorum constrictorium & relaxatorium organice fieri necesse est: causa ergo ejus efficiens est anima.

II. Idem cognoscere licet a priori, si perpendamus quinam motus nervorum ex legibus mechanicis contingere debeant, si a corrosivis vel causticis potentialibus arrodantur. Hæc autem, sint alcalinæ aut acidæ indolis, agunt in nervorum substantiam instar cuneorum, qui in interstitia ejus penetrando, partes solidas findunt, immo solutionem continui efficiunt. Tantum itaque abest, ut motum adstrictorium per operationem mechanicam in nervis efficere possint, ut potius contrarium insequi debeat. Nihilominus tamen re vera in corpore vivo motus nervorum constrictorius arrosionem a corrosivis insequitur, & præterea per adfluxum humorum inde excitatum corrosivum diluitur ejusque vis infringitur. Quapropter motus nervorum in actionibus vitalibus non pure mechanicæ fieri possunt. Q. E. D.

S C H O L I O N I .

§. 40. *Non hic nobis res est de constrictionibus & relaxationibus nervorum in quantum hæc per aërem frigidum aut calidum, humidum aut siccum producuntur; quamquam & hæc alteratio longe major sit in corpore vivo quam in mortuo; sed de iis tantum, quæ ad sic dictas actiones vitales pertinent.*

S C H O L I O N I I .

§. 41. *Admodum itaque falluntur ij, qui ipsam machinam humanam adeo affabre fabricatam esse putant, ut semet ipsam per motus a materiis peccantibus productos a læsione conservare easque eliminare possit. Nec ad eorum sententiam accedere possumus, qui sensationem semper insequi motum proportionalem statuunt: Innotuerunt enim e. g. duo notabiles casus, qui Celeb. JUNCKERO in praxi sua amplissima obvenerunt, ubi in priori rusticus quidam admoto ad labra cantharo semper epilepsia correptus fuit. Posteriori in casu puerulus ad auditum nominis servatoris nostri, Jesu Christi, in eundem morbum comitalem delapsus est. Sequitur potius motus sensationem, prout materia peccans aut majus aut minus periculum minatur, vehemens aut moderatus, ut e. g. puncturam nervorum vehementissimus, quia presentissimi & maximi est periculi. Nec obstat thesi nostræ, quod is quandoque etiam contingat erroneus & excedens, nec eventus intentioni semper respondeat, quum ejusmodi etiam prudentissimis politicis in actionibus suis contingat.*

S C H O L I O N III.

§. 42. Quamquam observationes allatae evidentissime nostram thesım stabiliant; attamen minime mihi blandior, quemquam moderna metaphysicā additum ad theoriam stablianam accessurum fore, quia quisque sibi persuasum habet, theoriam hancce stablianam influxum physicum, ex moderna metaphysica rejectum, supponere. Sed age, ostendam, systema harmonia preestabilita optime cum systemate stabliano convenire, & quod harmonista possit esse stablianus, & stablianus harmonista. Distinguunt novissimi metaphysici (s) influxum psychologicum in idealem & realem. Idealem vocant harmoniam preestabilitam, posteriorem physicum influxum adpellant. Ad horum differentiam explicandam ponamus duo entia A & B, & A agat in B, & inde producat mutatio C. in ente B. Si jam hæc mutatio C. solummodo dependeat ab actione A in B. & B per propriam vim suam nihil ad hanc mutationem C. contulerit, sed passivè tantum se habuerit, ejusmodi influxum ex sententia Aristotelis vocant physicum. Si vero mutatio C. non ex sola actione entis A in B, sed ex parte ex vi propria ipsius B dependeat, i. e. si ens B non mere passivè se habuit, sed actione sui ipsius aliquid ad mutationem C contulit; influxus entis A in B dicitur idealis, vel in psychologicis harmonia preestabilita. Jam facile demonstrant influxum physicum, qualem Aristoteles statuit, neque in psychologicis neque in physicis actionibus entium esse possibilem, indeque ad animæ nostræ actionem in corpus inferunt. Quin itaque hac ratione etiam actio omnis corporis physici in aliud per influxum idealem fiat, quisque sane stablianus etiam actionem animæ in corpus per influxum idealem vel harmoniam preestabilitam fieri, ambabus largietur. Licet enim hac ratione actionem animæ in corpus pariter ac actionem corporis in corpus considerare; nec explicatio habitus animæ & corporis ad se invicem per simile illud consuetum, duorum scilicet horologiorum concordantium, amplius valebit. Convenimus itaque in re, licet in terminis discrepantia adsit.

T H E O R E M A IX.

§. 43. Fluxus diabeticus est labor naturæ, lesionem visceris aut imminemtem avertere aut præsentem abstergere intendens.

D E M O N S T R A T I O.

Fluxus diabetici causa formalis consistit in nervorum, vasa venosa præcipue emulgentia cingentium constrictione (§. 29.) jam constrictione nervorum non pure mechanice fit, sed animam tanquam causam efficientem

(1) M. MEYER im Beweis der vorher bestimmten Uebereinstimmung.

cientem agnoscit (§. 39.). Cum vero causa causæ sit etiam causa causati; anima quoque causa efficiens est fluxus diabetici q. e. primum.

Quia constrictio nervorum non a materia peccante producit (§. 39.) sed ab anima propter materiam peccantem instituitur (§. 41.) hinc necessario, utpote principium sapiens, causam finalem, quæ est remotio materiæ peccantis, respiciat necesse est. Jam materia peccans principalis in diabete est aut læsio viscerum imminens aut præsens: anima igitur per fluxum diabeticum læsionem viscerum avertere aut abstergere intendit. Q. E. D.

THEOREMA X.

§. 44. *Copia urinae diabeticorum potum superans non ex sola colliquatione corporis, sed ex inspiratione humidi aërei proficiscitur.*

DEMONSTRATIO.

Quoniam in nonnullis diabeticis quantitas urinae, potum adsumtum superans, intra 24 horas ad 8 & ultra mensuras vel 16 lb. accedit (§. 5. 8.) pondus vero adulti mediocris staturæ 150 libras vix excedat, spatio 10 vel 12 dierum nil nisi sola ossa, & ne hæc quidem de diabetico superesse possent, licet etiam singulis diebus 4 lb. solidi cibi adsumeret; hinc ex alio fonte ab extra tantam copiam humorum in corpus diabetici propullare necesse est: itaque ex aëre corpus ambiente proficiscitur. Q. E. D.

SCHOLION I.

§. 45. *Cum pori in cute nostra adeo copiosi adsint, ut observante Loewenhœkio in spatio, quod arenae granum tegit, plures quam 120000 existant, & superficies cutis extensa 20 pedibus quadratis circiter equalis sit, prætereaque in aëre etiam adparenter siccissimo semper tamen maxima aque copia contineatur (§. 16.) cessabit jam admiratio, cur tot mensuræ humidi ex aëre per diem inspirari possint.*

SCHOLION II.

§. 46. *Quod inspiratio non solum intelligenda sit de sero illo excrementitio, quod transpiratione vel sudatione subito suppressa in extremitatibus pororum remanet indeque magno cum sanitatis detrimento in sanguinem revehitur; sed quod corpus vivum sub certa constitutione re vera humiditates ex aëre ambiente attrahat & inspiret, a posteriori quoque edoctus sum, quomodo quondam de actione electrificationis in transpirationem inquirerem. Quomodo enim*

nim per integram horam electrico vortice cinctus $\frac{1}{4}$ lb. transpirasset, ordinarie vix $\frac{1}{2}$ lb. per transpirationem amittens, tum hora sequenti absque electrificatione statera sanctoriana adhuc insidens, pedibus in cubiculo frigidiusculo aliquantum refrigerantibus, primis tribus horæ quadrantibus per $\frac{1}{2}$ lb. pondere increvi, quod non nisi ex aëre ambiente proficisci potuit, paullo post vero transpiratio iterum consueto more successit.

T H E O R E M A. X I.

§. 47. Ex copiosa seri sanguinei secretionem in diabeticis constitutio humorum fit alcalina.

D E M O N S T R A T I O.

Opus hic est, ut sanguinis indolem paullo adcuratius cognoscamus, & licet sanguinem naturalem per artificium chemicum componendi modus hucusque nondum innotuerit, liquorem tamen quoad potiora cum eo convenientem conficere licet, si lac cum alcali coquitur aut digeritur (*). Lac vero constat ex acido vegetabili & pinguedine vel oleo, mediante alcali cum aqua copiosa mixto; proficiscitur enim lac ex sanguine, sanguis ex chylo, chylus ex acido vegetabilium & pinguedine ingesta, mediante bile, quæ indolis est alcalinæ, cum partibus aquosis invicem mixtis. Quum itaque lacti per additionem copiosioris alcali color & habitus sanguineus reconcilietur, sanguinem copiosum alcali fovere inde concludimus. Præterea analysis chemica sanguinis idem prodit. Prodit enim sub destillatione copiosa aqua, copiosissimum alcali volatile & fixum oleo empyreumatico. Volatilitas vero salis alcali dependet ab intimiore conjunctione cum particulis oleosis (per princ. chemic.) quæ sub destillatione ope ignis, in corpore vivo vero sensim tantum per circulationem & calorem inde enatum perficitur, & tum, ut corpori vivo nocivum, per transpirationem abit. Jam alcali fixum conficitur ex acidi vegetabilis & pauci inflammabilis cum terra calcarea vel vitrescibili arctiori mixtione, quæ operatio quotidie in corpore nostro contingit. Quod enim ope circulationis intimior harum partium mixtio, eaque multo facilior & celerior, quam ope ignis culinarii fieri possit, in volatilisatione alcali videre licet, quæ operatio adhibito igne culinatio annuum fere tempus requirit, in corpore nostro vero quotidie perficitur. Accedit ad hæc, quod acidum universale singulis momentis copiose per respirationem sanguini immisceatur (§. 14.) quod coagulationem sanguinis efficeret (per princ. chem.) nisi cum oleosis intimius sese jungens degeneraret in acidum animale, quod ab acido vegetabili parum admodum differt (Junck. Chem. Tom. II. p. 249.) hinc ad alcali productionem pariter idoneum existit. Hoc alcali, cum inflammabilibus particulis intime junctum, solidas

(*) Teichmeyer Elem. phys. p. 114.

lidas particulas rubicundas serum sanguineum innatantes conficit, quod exinde patet, quoniam solum serum excrementitium globulis istis rubicundis destitutum nihil sensibilis alcali in examine ostendit. Hinc alcali sub secretionem feri in sanguine remanet, nisi in quantum volatile redditur & per transpirationem abit. Idem etiam observatur in secretionem lactis ex sanguine, quod parum admodum alcali secum aufert. Jam in diabeticis transpiratio est suppressa (§. 18.) hinc alcali volatilifatum hujus beneficio in auras abire nequit, neque per urinam sufficienter excernitur, sed tantum vasa secretoria irritando insignem stimulum diureticum excitat. Stimulus diureticus oritur per constrictionem venæ emulgentis a fibrillis nervis e plexu renali nervi intercostalis prodeuntibus; unde sanguis retardatus serum suum copiose cum acido superfluo in renibus deponere cogitur. Inde remanentibus solis particulis rubicundis alcali in sanguine prædominium obtinet. Q. E. D.

COROLLARIUM I.

§. 48. Quoniam alcalia pinguedinem promptissime resolvunt & cum aqua uniant; hinc per alcalinam humorum indolem in diabeticis colliquatio corporis contingit, quæ colliquatæ particulæ protinus ad vesicam deferuntur.

COROLLARIUM II.

§. 49. Ex eadem quoque humorum salina constitutione cum constrictione exteriorum partium conjuncta, qua humores ab exterioribus ad interiora coguntur & glandulæ, fauces irrigantes, humido suo privantur, facile cognoscitur, unde ingens ille ardor & sitis diabeticorum excitetur.

COROLLARIUM III.

§. 50. Quia vero non æque alcalinæ quam acidæ particulæ per urinam abeunt, ut analysis urinæ chemica docet; acidum vero cum terra inflammabili vel pinguedine combinatum exhibeat acidum dulcificatum: facile quoque colligitur unde diabeticorum urina nonnunquam subdulcis evadat (u).

THEOREMA XII.

§. 51. *Inspiratio humidi aerei in diabeticis fit partim ex stricturis periphericis, partim ex constitutione sanguinis alcalina.*

D E.

(u) BLANCARD. anat. reform. c. 25.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

K

DEMONSTRATIO.

Quantitas urinæ diabeticorum potum superans ex aëre attrahitur (§. 44.) Hæc attractio vel inspiratio rationem sufficientem debet habere in constitutione partium fluidarum aut solidarum aut etiam in utrarumque simul. Jam, si solidarum partium constitutionem consideramus, non relaxatio, sed constrictio toni in peripheria cutis convenit inspirationi (§. 18.) qui habitus in diabeticis occurrit (§. 8.) Hinc inspiratio humidi aërei fit in diabeticis ex stricturis periphericis.

Quum vero sola inspiratio in stricturis periphericis non sufficeret ad tantam urinæ copiam suppeditandam; alias enim idem fluxus diabeticus in aliis ægrotis, qui stricturas periphericas patiuntur, e. g. qui diuturnis horripilationibus febrilibus vexantur, contingere deberet. Hinc etiam singularis constitutio humorum ut concurrat necesse est. Ea aut debet esse acida aut alcalina, hæc duæ enim tantum notabiliter humidum ex aëre adtrahunt. Jam humorum sanguinis diabeticorum constitutio est alcalina (§. 47.) hinc inspiratio humidi aërei in diabeticis etiam fit ex constitutione humorum & sanguinis alcalina. Q. E. D.

SCHOLION I.

§. 52. Egregie illustratur hæc demonstratio per fungum hygrometricum, quo in observationibus meteorologicis ad aëris humiditatem ponderandam utimur. Qui, nisi alcalina solutione imbutus fuerit, parum tantum humiditatis ex aëre adtrahit, hæc vero imprægnatus adeo magneticus & humiditatis redditur, ut interdum duplam & triplam ponderis sui quantitatem ex aëre hauriat. Pori enim resorbentes corporis nostri similes tubulos capillares, quales fungum constituunt, representant, qui quidem ex propria vi sua attractiva humidum ex aëre adtrahunt, est parum tantum. Alcalino vero liquore imbuti magnetis instar illud ad se rapiunt.

SCHOLION II.

§. 53. Maxima procul dubio humidi pars per pulmones inspiratur & inde in sanguinem deorbitur (1) quia aer humidus sanguinem in extremitatibus venarum pulmonalium hiantibus fere immediate contingit. (2) Quia in pulmonibus hæc orificia resorbentia majoris sunt diametri quam in cute ita ut flatum transmittant. (3) Quia innumera ramificationes vena pulmonalis cum totidem ramificationibus arteria aspera per anastomosis juncta sunt, ut adeo humida innumeris in locis sanguinem contingere ideoque & copiosius sese ei immiscere possint. (4) Quia pulmones etiam in statu naturali semper ad inspirationem hancce debent esse

esse accommodati, dum continuo sub negotio respirationis acidum universale ex aëre resorbent; & sanguini immiscet (§. 14.) Quia particula humida sub aëris in pulmones irruptione majorem impulsam ideoque & majorem vim sese poris insinuandi accipiunt.

OBSERV. VIII. & IX.

§. 54. Thomas Bartholinus refert (x) de Petro Bullichio, Archiatro quondam Danico, quod singulis mensibus, prægressis nephriticis cruciatibus, fluxum diabeticum passus sit singulisque diebus sub plenilunio XII. mensuras aque absque colliquatione corporis minxerit, licet vix tertiam partem unius mensuræ interea biberit. Urina fuit sabulosa & sal ex illa elicatum, cani propinatum, eum necavit pilis cadentibus. Similem observationem recenset OLAUS Borrchius (y) de viro quodam amplissimo Hafniensi, qui circa annum ætatis sue LXXVI. quovis mense bis semelve: potissimum nimirum sub plenilunio, interdum etiam sub novilunio adfectu diabetico adstrictus fuit, ubi primis tribus diebus intoleranda stranguria vexabatur, reliquo triduo vero solvebatur vesicæ sphincter & his tribus diebus LXXII. lb. vel XXXVI mensura urinae, absque tamen colliquatione corporis, evacuabantur, quum interea vix $\frac{1}{2}$ mensuram potus adsumserit, & ne toto quidem mense XX. mens. hauserit. Urina fuit decolor cum filamentis albis iunictis. Septimo semper morbi die sphincter vesicæ clauderetur, redibat urinae color, & ager ad negotia publica revertebatur.

COROLLARIUM I.

§. 55. Quoniam sabulum & filamenta alba in urina ulcerationem renum vel vesicæ indicant; elucescit inde in utroque casu fluxus diabeticus origo (§. 29. II.)

SCHOLION.

§. 56. Quia in priori casu sal urinae cani exhibitum, illum necavit & pilorum defluxum effecit; egregie inde confirmatur theoria nostra, quod nimirum humores & sanguis diabeticorum scateant sale alcalino caustico, unde ingens ille stimulus diureticus & ardor oritur.

COROLLARIUM II.

§. 57. Quum in adfectu chronico crises non contingant, & hæc præ-
K 2 terea

(x) In A. N. C. D. I. A. 2.

(y) L. 6.

terea quovis 7mo die, recurrant, ut novilunia & plenilunia; hinc harmonicus hic fluxus diabeticus cum lunationibus non pro critico habendus est, casu tantum cum lunæ phasibus concurrente.

C O R O L L A R I U M I I I .

§. 58. Quum, si duæ mutationes A & B harmonicæ contingant, & ratio $\tau\delta$ A ex natura $\tau\delta$ B explicari queat; rationaliter concludatur prius esse rationatum alterius; hæc vero harmonia fluxus diabetici cum phasibus lunæ ex natura ipsius lunæ explicari queat; hinc in cursu & phasibus lunæ rationem hujus periodici fluxus laterè sequitur.

P R O B L E M A .

§. 59. *Actionem lune in corpus humanum & speciatim in fluxum diabeticum explicare.*

R E S O L U T I O .

Vir magnus Newtonus ex phænomenis planetarum & æstu maris evidentissime demonstravit corpora cælestia & terrestria mutuam vim centripetam inter se habere, qua cogente e. g. mare nostrum sub luna intumescere debet, & fluxum illum notissimum & refluxum maris efficit. Jam ær tellurem ambiens similiter fluidus est ac aqua, & oceanum quasi maximum constituit; ideoque per eandem vim centripetam, ad lunam tendentem, sub luna ut intumescat necesse est.

I. Pariter itaque fluxus & refluxus in atmosphæra nostra & eodem tempore quotidie contingere debet, ac eum in oceanis observamus.

II. Sed quoniam ær 1000lies fere levior est aqua, intumescencia atmosphære etiam 1000lies altior esse debet intumescencia maris. Jam docente Newtono mare ceteris paribus ad altitudinem 10. pedum a luna elevatur, a sole vero ad altitudinem 2. pedum; ideoque altitudo intumescencie atmosphære nostræ tempore novilunii & plenilunii, ubi sol & luna conjunctim agunt, erit 12000 circiter pedum; sub quadraturis vero, ubi sol & luna separatim agunt, 8000 pedum.

III. Ær porro ad hunc æstum conficiendum undique confluens magnam vaporum copiam simul secum advehit, unde harmonia mutationis tempestatum cum phasibus lunæ dependet.

IV. Hæc advectio vaporum major esse debet tempore novilunii quam sub quadraturis (n. 2.) maxima vero tempore plenilunii, quia tunc summa intumescencia media nocte contingit, ubi propter frigidam æris constitutionem vapores magis coacervantur, quam de die, ideoque.

V. Decrescente luna & simul etiam æstu atmosphære (n. 2.) vapores

res hi accumulati deorsum cadunt, inferiorem aëris regionem petunt, & aëris elatere sic simul imminuto aër in corpore nostro & sanguine contentus expanditur, humorum motus intestinus major fit, tonus partium ob aërem vaporosum intenditur, inspiratio humidi ad fluxum diabeticum subserviens fit copiosior, & noctu quidem copiosissima; (n. 4.) unde natura magis jam molestata & ad cooperandum excitata per auctam circulationem sanguinis & hinc inde factas constrictiones & relaxationes partium & nervorum molestantem illam humorum copiam ex corpore expellit & quasi uno labore totum corpus ab impuritatibus simul expurgat. Fluit itaque inde ratio, cur fluxus diabeticus interdum cum novilunio, sæpius vero cum plenilunio conspiret. (§. 54.) Q. E. I.

SCHOLION.

§. 60. Patet inde quoque ratio, cur decrecente luna evacuationes catharticae melius procedant, quam crescente luna. Id quod Celeb. JUNCERUS post plurima, omnibusque cum cautelis instituta experimenta verissimum esse deprehendit.

P A R S II.

METHODUM MEDENDI
EXPONIT.

CONSPECTUS

PARTIS II. PRACTICÆ.

Obstuções viscerum in diabeticis tollere §. 61. Objectio ad demonstrationes horum problematum solvitur §. 62. Læsiones viscerum tractare §. 63. Stimulum & ardores diureticos mitigare §. 64. Curatio sympathetica §. 65. Inspirationem aëris humidi arcere §. 66. Diabetem verum curare §. 67. Diæta diabeticorum, qualis esse debeat §. 68. Prognosis ex hectica & signa de singulorum viscerum vitiis §. 69. Prognosis ex frustraneo medicaminum usu lethalis §. 70.

P R O B L E M A I.

§. 61.

Obstuções & infarctus viscerum in diabeticis tollere.

R E S O L U T I O .

Quum obstructiones proveniant ex stasi sanguinis aliorumque humorum; stasis vero propter constrictiones venarum, sanguinem ex visceribus revehentium, per nervos eas cingentes contingat: hinc

I. Spasmus vel contractio nervorum per medicamina antispastica (Tab. I.) leniatur, ut liberior sanguini ex viscere pateat regressus.

II. Sanguis vero, in stasin jam deductus, per diluentia & incidentia (Tab. II.) resolvatur, ut per impulsum sanguinis arteriosi canales obstructi iterum referari possint. Caveatur vero ne indicata sint adeo diuretica indolis, qua reliqua symptomata diabetica exacerbari possint, sed eligantur ex iis, qualia exhibet.

T A B. I.

*Antispasmodica.**(a) Simplic.*

Hb. & flor. millefol. serpill. flor. primul. ver. Cinnab. artif. antimon. nativ. Nitr. depurat. regenerat. antimoniat.

(b) Formule.

1. *Pulv. Antispasmod. Stabl.* Rc. Tart. vitriolat. Nitr. depur. ana unc. j. Cinnabar. artific. rectific. scrup. viii. M. F. P.
2. Rc. Sal. mirab. Glaub. Nitr. regenerat. ana unc. j. Matr. perlar. ppt. drachm. v. Cinnab. antimon. ppt. Sacch. perlat. ana drachm. ij. M.

T A B. II.

Aperientes, incidentes & resolventes formule.

3. Rc. Rd. cichor. taraxac. liquirit. ana vnc. j. Hb. veron. centaur. min. ana M. j. Cort. citr. cinnam. ana drachm. ij. Concis. M.
4. *Spec. Paracels. correct.* Rc. Rd. ari. pimpin. alb. ana unc. j. Hb. betonic. heder. terrestr. fanicul. pyrol. ana M. j. Concis. M.
5. *Pulv. resolvens.* Rc. Aethiop. mineral. drachm. ss. arcan. duplic. Gumm. ammoniac. ana scrup. j. Sacch. perl. drachm. j. M. F. P.
6. *Pulv. digestivus.* Rc. Tart. vitriolat. Conch. citr. ana M.
7. *Mixtur. resolvens.* Rc. TR. antimon. Essent. pimpin. alb. succin. ana M.

8. *Pilul.*

8. *Pilul. resolv. vel polychr. Becch.* Rē. Aloes gummos. myrrh. ppt. gumm. junip. heder. ana scrup. j. Extr. absinth. vinos. card. bened. vinos. cochlear. aquos. ana gr. xvj. fumar. vinos. elleb. nigr. aquos. ana gr. viij. terebinth. venet. scrup. fs. M. F. *Pilul. ad pond. gr. i.*

DEMONSTRATIO.

Spasmus enim fibrillarum nervearum lenitur, si nimia earundem tensio cessat. Tensio proficiscitur ex expansione tunicæ tubulorum ex quibus nervus constat. Expansio hæc aut fit secundum peripheriam ab actione corporum crassiorum in eandem; & tum quoad longitudinem abbreviatur nervus: aut fit secundum longitudinem fibrarum a vasibus sanguiferis intumescens, quorum tunicis aut intertextæ aut circumcinctæ sunt. Quovis vero in casu liquidum nerveum restrictum in cerebro spasmi sensationem producit. Jam (1) per particulas oleosas sulphureas temperatas vegetabilium antispasmodicorum, (Tab. I.) dum fibrarum in membranis interstitia penetrant, easque blando sensu adficiunt (siquidem ex globulis sphericis constant) peripheria tunicæ tubulorum relaxatur; quo efficitur, ut, quantum peripheriæ accrevit, jam longitudini fibrillæ nerveæ accedere possit. Unde nervi relaxatio & spasmodorum cessatio. Præterea vero etiam (2) particulas volatiles salinas involvunt, quæ tunicam arteriarum nervosam irritando orgasmum sanguinis, intumescens vasorum ideoque & spasmus producant (per antec.) Coeunt enim facillime cum alcalinis volatilibus & tunicam nerveam arteriarum jam blandiori modo adficiunt, unde sedatio orgasmus, intumescens vasorum & spasmi. Hoc modo præcipue agunt cinnabaris, cujus acidum sulphureum alcali volatile avidè arripit, itemque nitrum, quatenus ex parte acidi cum phlogisto mixto alcalinas particulas orgasticas ex mixtione sanguinis ad se rapere & cum iis in sal quali medium transire deprehenditur (3). Quum præterea quoque nitrum in fluidis solutum, gravitatem eorum specificam augendo, contigua corpora & fluida calore suo privet vel refrigeret, calor vero maximum momentum ad alendum orgasmum conferat, hinc nitrum etiam per refrigerantem suam qualitatem stricturas nervorum ex intumescens vasorum ortas lenire valet. Q. erat ad I. indicationem.

Quoniam resolventia vegetabilia resina subtiliori gaudent, resina vero ex acido nitri cum oleosis particulis & terra vitrescibili mixto constat; hinc ex parte hujus acidi, per cohesionem cum oleosis particulis nonnihil hebetati, humores viscidos potenter incidere & resolvere valet. Idem valet de salibus mediis, ubi acidorum vis nimia rodens per alcali, & hujus vis caustica per acidum conjunctum adeo coercetur, ut nil nisi blanda vis resolvens superfit. In mercurio dulci vero & æthiope minerali acidum salis & sulphuris per mercurii particulas leviter tantum obtusum

tusum efficacissimam inter cetera retinet vim resolutoriam, quæ etiam pertinacissimas obstructions nonnunquam referare valet. Q. E. D.

S C H O L I O N .

§. 62. Patet quidem ex supra (§. 39.) demonstratis, tensionem & relaxationem nervorum magis ab anima dependere, quam ab effectu corporum, in nervos agentium, mechanico; ita, ut non raro pro diversa estimatione unius ejusdemque medicaminis plane diversus & contrarius nervorum motus producat, e. g. per sopientia, furor; per anodyna, exacerbatio doloris. Interim tamen in presentibus demonstrationibus practicis enodare conamur, qua ratione anima ordinariæ per actus medicaminum mechanicos ad certum quendam motum, quem intendimus, determinetur vel disponatur.

P R O B L E M A III.

§. 63. *Lesiones viscerum ulceratas diabeticorum tractare.*

R E S O L U T I O .

Cum ulcera per energiam naturæ, novas semper particulas adponendo, consolidentur, dummodo nimius adfluxus humorum arceri & ulcus mundum semper servari possit; itaque.

I. Adfluxus humorum per venæsectiones, lenia laxantia & diapnoica inhibeatur. e. g. pil. polychr. Becch. (§. 61. form. 8.)

II. Mundificatio ulceris ejusque absterfio per balsamica interna temperatiora respiciatur, qualia exhibet.

T A B . III.

(a) *Simplic.*

Terebinth. coct. Bals. peruv. de copaiv. Loccatell. Gumm. mastich. oliban. juniper.

(b) *Formul.*

1. Rc. Bals. peruv. scrup. j. Gumm. junip. mastich. subtiliss. pulverif. ana drachm. j. amygd. excort. no. xxx. contus. add. Aqu. scorzoner. hyssop. ana unc. iv. M. c. sacch. f. Potio.

2. Rc. Tereb. coct. drachm. ij. vitell. ov. Mell. despumat. ana drachm. ij. Aqu. frag. q. f. M. f. l. a Emulsio.

D E M O N .

DEMONSTRATIO.

Venæsectio enim, dum quantitatem sanguinis imminuit, etiam ejus impetum infringit, qui stasim & inflammationem circa ulcerationem tantum auget. Laxantia vero per sal rodens, quod continent, vellicando tunicam intestinorum nerveam ramos nervi mesenterici connexos simul confringunt, adeoque sanguinem in venis mesaraicis restringendo cogunt humores suos copiose per orificia, in intestina hiantia, deponere. Denique & diapnoica, dum aut ob principia sua oleosa peripheriam cutis relaxant, aut per salia sua volatilia volatilitatem humorum in corpore adeoque & transpirationem promovent, sanguinis copiam minuunt & sic nimium adfluxum avertunt. Q. E. ad indication. I.

Medicamina porro balsamica, quia ex resinosis principiis, nimirum ex acido cum oleo mixto, constant; hinc ex parte acidi, per oleosas particulas nonnihil hebetati, materiam viscidam, in ulcere collectam, incidere; callositates adnatas cum excrecentiis luxuriantibus per lenem seplim auferre; denique etiam ratione bituminosæ indolis partes adjacentes ab ulteriori ulcerosa corruptione defendere possunt. Dico itaque læsiones viscerum ulceratas sic legitime tractari. Q. E. D.

PROBLEMA III.

§. 64. *Stimulum nimium diureticum & ardores in affectu diabetico infringere.*

RESOLUTIO.

Quoniam ingens ille stimulus diureticus & ardor in malo diabetico partim ab abundantia alcali in sanguine (§ 49.) partim a stricturis venæ emulgentis excitantur (§. 29.) unde simul per dilatationem præternaturalem vasorum secernentium horum elasticitas & tonus debilitatur, quo fit, ut major semper feri copia per ea ad vesicam devehiri possit; hinc

I. Acrimonia alcali caustici obtundatur per involventia & anticalina. (Tab. IV.)

II. Constrictio rami nervi renalis leniatur per antispasmodica (§. 61. Tab. I.)

III. Vasa secretoria nimis aperta per lenia adstringentia vel tonica ad statum naturalem reducantur. (Tab. V.)

IV. Denique etiam ad adfluxum magis ad intestina derivandum lenia laxantia interponantur.

T A B. IV.

Involventia & antacalita.

Cl. I. Lac. animal. ejus cremor. & serum. Terr. bolar. pingu. Ol. oliv. Flor. sulph. Emulsiões, Gelatinæ.

II. Acetof. Acetofell. Ceraf. acid. Ribes. succ. citr. limon. Acetum. Vin. rhenan. Nitrum. Sp. vitriol. nitr. fal. simpl. & dulcific.

T A B. V.

Subadstringentes & tonice formula.

1. Rc. Rd. helen. caryoph. ana unc. j. Hb. tormentill. veronic. millefol. ana M. ss. Fl. balauft. pg. ij. Cort. aurant. drachm. ij. conc. M. infund. c. Vino.

2. Rc. TR. Mart. Ludovic. Essent. Calc. ana drachm. ij. M.

D E M O N S T R A T I O.

Prima enim classis antacalinatorum constat ex pinguibus vegetabilium animalium & mineralium principiis, quibus alcali lubentissime se adficiat & firmitissime adhæret, (per princip. chemic.) ideoque propter hanc intimiorem unionem non adeo sensibilibiter amplius in vias urinarias agere & stimulum diureticum excitare potest. Secunda classis continet acida & acidula. Hæc non minus promte cum alcali uniuntur & tum sal medium constituunt, quod itidem ob mutuam acidi & alcali inter se actionem vias urinarias adeo potenter irritare nequit. Q. e. ad I. indicationem.

II. Indicat. demonstrat. vid. demonstr. ad §. 61. n. 1.

III. Medicamina subadstringentia scitent acido copioso cum terra vitrescibili, calcarea vel metallica conjuncto (per analys. chemic.) Hæc terræ crassiores, quoniam non satis subtiliter solvi possunt, efficiunt, ut acidum cohærens neque corrodentem neque penetrantem suam facultatem adeo exercere possit, sed fibrillas nerveas leviter tantum pungendo terram suam adnexam eis infigit, unde rigidiores & consequenter etiam magis elasticæ redduntur. Huc accedit, quod propter hanc levem punitionem fibrillarum nervearum eisdem a natura levis spasmus inducatur (§. 41.) unde tunica vasorum fecernentium, quibus intertextæ sunt, simul quoad peripheriam contrahuntur & sic ipsa vasa coarctantur. Adeoque hac ratione per medicamina subadstringentia vasa secretoria nimis aperta ad statum naturalem reducuntur. Q. E. D.

SCHOLIUM.

§. 65. Potest etiam indicationi III. optime satisfieri per curationem sympatheticam; non enim in obstructionibus viscerum adstringentibus, quamvis lenioribus, satis tuto uti licet; ideoque, quid de curatione D. SCHMIDII per adstringentia fortiora (§. 8.) sentiendum sit rerum periti ex supra demonstratis (§. 11, 29.) facile dijudicabunt. Si itaque sympathetica placuerit, quæ præterea hoc prærogativum habet, ut solummodo in vias urinarias agat; R. pulv. sympathet. Dygb. unc. j. adfund. urinae egrotantis Mf. j. & prunis imposita agitetur ligno sympathetico fraxino, sic natura mixtionem hanc adversam apospasmodis sui cum adstringente sentiens, indignabunda hanc adstrictionem in corpore suo imitatur & vias urinarias claudit, quasi apospasmoda sua ad ejusmodi adversas mixtiones non amplius suppeditare vellet.

PROBLEMA IV.

§. 66. Inspirationem aëris humidi arcere.

RESOLUTIO & DEMONSTRATIO.

Quum inspiratio fiat partim propter stricturas cutis periphericas, partim ex constitutione humorum alcalina (§. 51.) hinc

I. Ad stricturas periphericas demulcendas adhibeantur antispasmodica (§. 61. Tab. I.) & externe corpus cum leniter emollientibus, e. c. lacte calido lavetur.

II. Alcalina humorum constitutio per involventia & acida corrigatur (§. 64. Tab. IV.)

III. Totum corpus, quoad commode licet, emplastris, e. g. diaphoret. Mynsicht. tegatur.

PROBLEMA V.

§. 67. Diabetem verum curare.

RESOLUTIO.

I. Obstructiones & infarctus viscerum abdominalium per medicamina convenientia referentur (§. 61.) eorumque læsiones ulceratæ mundificentur & consolidentur. (§. 63.)

II. Alcalina humorum constitutio corrigatur (§. 64.)

III. Stimulus nimius diureticus & ardores mitigentur (§. 64.)

IV. Inspiratio, immo contactus aëris humidi, quantum fieri potest,

arceatur (§. 66.) & e contrario transpiratio per diaphnoica, e. g. per infusa thei forma promoveatur.

V. Tonus viscerum labefactus per subadstringentia (§. 64.) vel per nervina, e. g. per essent. tonic. nervin. Stahlii restauretur.

VI. Denique & colliquationi corporis per gelatinas & emulsiones analepticas succurratur (vid. form. ult. in sqq.)

Quum jam sæpius in praxi una fidelia duos pluresque liceat dealbare parietes, placet hic aliquot completas remediorum ordinationes & formularum combinationes subjungere, quibus singulis indicationibus satisfieri possit. e. g.

I. Ordinatio in casu leviore ad 8. dies.

(a) *Ad indication. I.*

Re. Spec. resolvent. (§. 61. formul. 3.) M. vj. S. Species resolventes mane & Vesperi bibendum est.

(b) *Ad indicat. I. II. III. IV.*

Re. Pulv. antispasmod. Stahl. (§. 61. formul. 1.) unc. j. divid. in XXIV. pt. S. Pulvis temperans, de quo in die hora nona, undecima & quarta una fumatur dosis.

(c) *Ad indicat. I. III. V.*

Re. Pil. polychr. Becher. (§. 61. form. 8.) drachm. iij. S. Pillulæ Balsamicæ, quarum viginti singula vespera fumentur.

II. In casu vehementiori.

(a) *Ad indicat. I. III.*

Re. Gumm. ammoniac. in acet. squillit. solut. & inspiss. scrupull. iss. mercur. dulc. aloes gum. mos. ana gr. xij. extract. elleb. nigr. gr. vj. M. f. l. a. pilulæ no. LX. S. Pillulæ Viscerales, quarum imo, 5to & 9no Die viginti mane fumendæ sunt.

(b) *Ad indicat. II. III. IV.*

Re. Ser. lact. unc. vj. aqu. fragor. flor. sambuc. ana unc. j. conch. ppt. nitr. depurat. ana drachm. ij. M. S. Potus refrigerans de quo alternis diebus, singulis duabus horis Cochlear plenum sumatur.

(c) *Ad indicat. III. VI.*

Re. MR. tonic. (§. 64. Tab. V. form. 2.) vnc. fs. S. Mixtura tonica, de quo Vesperi quadraginta guttæ sumantur.

III. In casu exacerbato.

(a) *Ad indicat. I. III. V.*

Rc. Pil. Becch. polychr. (§. 61. form. 8.) drachm. iij. S. ut in cas. I.

(b) *Ad indicat. III. IV.*

Rc. Pulv. antispasmod. Stahl. unc. j. MP. de cyngloss. gr. XXIV. M. divid. in XXIV. pt. S. Pulvis temperans, de quo singulis ternis horis dosis una sumitur.

(c) *Ad indicat. I. Si ulcerat. viscer. suspecta.*

Rc. Emulf. abstergent. balsamic. (§. 63. formul. 2.) vnc. ij. S. Emulfio abstergens, de qua quater de Die unum cochlear plenum sumat.

(d) *Ad indicat. VI.*

Rc. Femor. vervecin. no. j. coqv. in aqu. q. f. filtr. exprim. & absum. pingued. Colatur. adde sacch. alb. lbj. alb. ov. n. vj. aqu. fl. borrag. bellid. cinnamom. succ. citr. q. pl. F. l. a. gelatina.

SCHOLION I.

§. 63. *Liquet simul ex §. 32. in hoc adfectu evitandam esse dietam ca-
cidam, aromaticam & vinosam; eligendam potius esse refrigerantem, la-
steam, acidam & nutrientem dietam.*

SCHOLION II.

§. 69. *Quod si febris hectica accedat, invalescentem jam lesionem visce-
ris cujusdam abdominalis adesse indicat; & quidem, si observetur tensio in
hypochondrio dextro, hepatis; in sinistro, lienis; totius abdominis ejusque
intumescencia, mesenterii; & precedente nephridite (§. 54.) renum vi-
tium adesse concluditur. Quo in casu manuductioni natura obsequendum &
per medicamina febrilia cooperandum erit. Præterea tum magis symptomatum
provida mitigatio & exitus lethalis dilatio respicienda, quam restitutio in inte-
grum expectanda est.*

SCHOLION III.

§. 70. *Quod si tandem in lesionibus viscerum per satis longum tempus adhibita
medicamina balsamica resolventia nil solatii & auxilii ostendant, prognosis inde
elicitur lethalis & egroti plerumque tabe moriuntur.*

T A N T U M.

III. In casu excoeruleo.

EXPLICATIO FIGURARUM.

- Fig. I. Exhibet diabetem hydraulicum.
a b, sypho occultatus liquorem in c effundens.
- Fig. II. Exprimit diapedesin vasorum lymphaticorum cum sanguiferis ex
Teichmeyeri anihprool.
a. arteria
b. vena focia
c. anastomosis arteriæ & venæ simulque diapedesis vasis lymphatici.
- Fig. III. Siftit inosculationem venæ pulmonalis in vesiculas pulmonales.
a. arteria aspera
b. vena pulmonalis
c. congeries vesicularum per ceram, in venam injectam, repleta.
- Fig. IV. Diapedesin vasorum secretiorum urin. ex Ruyfch. anat. designat.
a. extremitates arteriolarum emulgentium serpentino ducto in du-
ctus Bellini degenerantes.
b. oscula papillarum pro urinæ in pelviam transitu.

SCHOLION III.

T A N T U M

JOAN.

CXIV.

JOAN-MARTINI OTT,

HISTORIA

RENIS SINISTRI

MAXIME TUMIDI ET CORRUPTI IN CADAVERE
HUMANO REPERTI.

Basilæ 17 Martii 1719.

P R O O E M I U M.

Per figmentum illud Poëtarum haud absonum, Minervam ex Apollinis cerebro prognatam fuisse, nihil aliud indigitari credimus, quam sapientiam in cerebro bene dispositio suos habere natales; id quod nos eo certius affirmare possumus, quod experientia quotidiana testetur, laeso vel destructo plane cerebri mechanismo decrescere quoque aut denasci penitus sapientiam recte-ve rationis usum. Docere hoc possunt abunde Viri alias doctissimi & prudentissimi, sicubi apoplexia, paralyti, in oblivionem aliamve mentis lesionem terminante, fuerint prehensi. Quamquam autem medici quidam Apoplexiæ species tantum duas, serosam videlicet & sanguineam esse putant, dantur tamen plures adhuc ejusdem morbi differentia: ubi nimirum aut tumor intra cranium harena, aut materia abscessus purulenta substantiam medullarem cerebri attingens, aut contusio capitis, &c. molle nervorum genus comprimit: hæc vero differentia solummodo respicit causas apoplexiæ proximas, sed non remotas; ad hæc enim si attendamus, quamplurimas quoque ejus species reperiemus. Alia namque oritur à polypis variis in locis existentibus, v. g. in sinibus durae matris cerebri, cujus exemplum in litteris ab Excell. D. D. Burgavero, Medico Serenissimæ ac Reverendiss. Principissæ Buchaviensis, ad me perscriptis habeo, qui in hominis cujusdam Apoplexiæ demortui sinibus durae cerebri matris omnibus inveniebat polypum genuinum, substantia indissolubili, ac radicibus dispersis per sinum falciformem, utrumque lateralem, & Torcular Herophili, cui infarctus totum sinum obturaverat.

Alia iterum oritur Apoplexia à tumoribus quibuscunque extra cranium natis, qui mole sua arterias versus inferiora abeuntes comprimunt; alia ab alia causa producitur. Plures species legere licet apud Celeberrimum D. D. Wepferum, Archiatrum olim Patriæ meæ meritissimum. Speciem quandam Apoplexiæ à tumore quodam extra cranium nato ipsemet vidi in Viro, cujus casum statim proponemus, cum domi, sub manu ductione antea laudati Clar. D. Burgaveri, studio incumbentem anatomico: audivimus aliquando, quod iste Vir per multum temporis spatium conquereretur de borborygmis, quos vivum intra sese animal, jejuno stomacho maxime inquietum, cibis autem assumtis mitigatum atque placatum edere credebat. Post mortem Hominis venia cadaver curiositatis gratia aperiendi à propinquis defuncti agre impetrata, cum abdomen apertum & cranium ablatum esset, observavimus Apoplexiam à tumore renum perquam magno proveniente Virum interemisse. Quod Phenomenon cum oppido rarum & insolitum mihi esset visum, ansam specimini huic meo inaugurali non levem, vel maxime ideo dedit, quia nulli (quantum mihi constat) authores neque talis Apoplexiæ speciei, neque tam ingentis renum Tumoris mentionem in scriptis suis fecerint. Quamobrem opera pretium

esse duxi Dissertatione non solum Historiam tam notabilis casus proponere, sed & rationes singulorum in eo occurrentium phenomenorum pro posse & nosse explicare. Qui mei conatus, ut prospere succedant & ad DEI Gloriam, Proximique commodum vergant, votum est meum ardens.

C A S U S.

Faber quidam Ferrarius, septuagenarius, sed adhuc Ε'σπαριος, à pluribus annis ferro, quod recens fufum fuit, malleando deditus, nascentem in sinistro lumborum latere tumorem, Abdominis cavum ea parte non leviter distendentem, biennio jam ante mortem perfenfit, molestum illum, & sensim magis magisque incrementem, ac sonos quandaque, jejuno præsertim stomacho, sive borborygmus edentem, ac si vivum quoddam animal intus delitesceret, seseque hinc inde commovendo vocem ederet.

Quam molestiam diu mitigare ingerendo cibos noverat. Tandem vero ingravescens indies symptomatibus respirandi quoque difficultas accessit, nulla arte emendabilis, hominemque misere usque ad extremam vitæ horam divexans, donec tandem superveniente Insultu apoplectico oculus dexter immobilis, ingestio atque deglutitio maxime difficilis, totumque latus dextrum cum loquelæ instrumentis paralyticum redditum, sextidui spatio mortem januario mense Anni 1717. induxerit: cadaveris post mortem dissectio fuit instituta à supra nominato Dn. D. Joh. Burgavero *Anatomie Cultore indefesso, Præceptore meo fidelissimo* in mea aliorumque Medicinæ Studiosorum præsentia. Ubi statim abdomen validissime turgens notabatur tumore præprimis in latere lumborum & hypochondrio sinistro eminente. Aperto autem Abdomine mox prodibat corpus immane, ingens, globosum, tensum, sanguivehis valis & nerveis dives, in conspectum, versus inferiora Φλογωσεισ signis notatum, quod mole sua Intestinum præcipue colon, vagum illud, undique ad latus comprimebat, atque totum fere sinistrum latus separatim occupando in Pelvim Abdominis, qua duplicari Peritonæum incipit, penetrabat. Exsecutum illud corpus magnitudinis erat cucurbitæ mediocris ac situlam unius ansæ explebat, dumque separabatur à cuticulis variis pro accuratiori examine, ruptum erat sponte eo loco, quo inflammationem gangrænosam prius notaveramus, & magnam, qua opplebatur, cruoris fusci odoris parum vel nihil fetentis, copiam fundebat, conjuncti cum substantia flavescente spongiosa, lamellatim sibi incumbente, in qua hinc inde apparebant vomicæ ferali sphacelato cruore & collecto pure distinctæ. Huic corporis molli externæ adhærens deprehendebatur ren sinister, qui leviter contrectatus dissiliebat, dimidia parte quoad colorem carneum dilutum similis naturali & sano; pelvi autem donatus bifida, per ureterem infla-

inflatum utraque turgescere, quarum altera dimidiam illam sano similem partem adibat, altera in ipsum hoc bullosum corpus præternaturale penetrabat, adeo ut istud renis sinistri pars, imo re penitus inspecta, media tantum pars, dimidiæ alterius partis esse clare conspiceretur. Unde & vasa sanguifera, ampla, ab Arteria magna descendente emissa, quæ antea minus exquisitè indagare licuit, vasa esse Emulgentia, discernere daretur. Usque adeo ut instituta sic accuratiori insoliti hujus tumoris indagine, eundem nil nisi portionem renis sinistri tali modo læsam pronunciare ac determinare licuerit. Altera autem hujus renis portio, cæterum sana, nihil calculosi vel præternaturalis includebat, ureter pervius erat ad usque vesicam, nec ullo modo impeditus. Ventriculus inanis, omnino flaccidus abscondebatur penitus sub ista tumoris mole, adeo ut hæc primo intuitu nobis sub nomine ventriculi illuderet. Flexura coli sub ventriculo similiter compressa occultabatur. Coli autem pars reliqua libera ad hanc flexuram protensa læce scatebat, dum alia iterum portio ejusdem a flexura hæc ad anum vergens plane flaccida & collapsa, super dorsum tumoris incedebat. Sterno à cartilaginibus costarum soluto pulmones pleuræ adnati, sædo colore conspurcati notabantur. Properantes hinc ad nobilem animæ sedem, in intimis suis penetralibus diro Apoplexiæ ictu dirutam, cranio s. a. ablato multum illico sanguinis effluere vernebamur, arteriæ utriusque meningis & cerebri prætumidæ, elegantissimas ubivis oculo spectandas præbebant Anastomoses; nec tamen illas sinum Falciiformem, quem attingebant, transgredi perspicue observare licuit. In sinu hoc occurtebat polyposa quædam & carnosâ concrecio circa torcular herophili. Cerebrum exemptum in sinistro Hæmisphærio exhibebat ramum arteriæ carotidis sinistram lateralem willisianam sanguine aterrimo quasi sphacelato turgentem, qui disruptus cruore nigro, velut atramento totum Hæmisphærium usque ad ventriculorum penetralia undique perfudisse animadvertebatur. Ichorem quoque inter utrumque anteriorem ventriculum copiose coacervatum, pariter in vitæ fontem cerebellum, à posterioribus cerebri processibus eidem adjacentibus profusum extravasatumque cruorem observabamus.

In calami scriptorii fulco aderat lethifer fuscus copiosus liquor. Arteria Carotidis utraque ex ultimo flexuræ angulo petens altiora deprehendebatur cartilaginosa.

THESIS I.

Fragilitatem ætatis senilis Hippocrates paucis quidem verbis sed apposite demonstravit, quando *Sect. 1. Aph. 14.* dixit: *senibus paucus calor: cordis enim & vasorum sanguiferorum vis elastica propter continuum atque diuturnum motum paulatim imminuitur, per istum enim motum vasa tandem illa debiliora & flaccidiora redduntur, eorumque renisus in*

affluentem vel appulsum sanguinem aliquantum hebetatur; unde humor ille vitalis motum suum circulatorium bene absolvere nequit, ac eapropter secretiones omnes male peraguntur, varique hinc Affectus morbosi produuntur, præprimis *cachexia*, multique alii ex ista oriundi. In tali enim statu sanguis jam aliquo modo viscidus ac lentus redditus liquorem gastricum non satis activum, aut non sufficiente quantitate ventriculo præbet, unde assumptorum forsitan alias non laudabilium (v. c. viscosorum, aqueorum, pinguium, acidorum &c. quæ liquorem gastricum magis adhuc inertem efficiunt) digestio in ventriculo non perfecte contingit, sed chylus aut *qualitate* aut *quantitate* peccans ad massam sanguineam defertur, eique commiscetur, hinc liquidum nutriens, à sanguine depravato segregatum, ineptum redditur ad nutriendas partes. Quod si enim istud *qualitate* peccans nimis tenue & aquosum fuerit, tunc partibus nutriendis nullo modo agglutinari potest, sed pedetentim accumulatur, hincque diversis hydropis speciebus, non secus atque Apoplexiæ serosæ ansa præbetur. Si autem idem illud nimis crassum ac viscidum extiterit, tunc orificia vasculorum lymphaticorum, quibus mediantibus succus nutritivus illis partibus communicari debet, à particulis illis viscidis & crassis obstruuntur, atque propterea lymphæ ista in vasis suis coacervatur, ac sensim per continuum ejus novum affluxum augmentatur, usque dum vascula eam devehentia nimis dilatentur ac tandem disrumpantur, unde diversi nascuntur Tumores.

Quando lymphæ illa nutriens *quantitate* peccat, ac nimis abundat, tum aut hydrops aut torositas quædam exinde producit: si autem illa non sufficienter à sanguine secernitur, non potest non corpus ea propter emaciari ac tabescere, dum ea, quæ per transpirationem insensibilem atque sudorem avolarunt, restaurari perfecte nequeunt. Senum præterea vires maxime debilitatæ sunt ob defectum partim spirituum animalium in musculos influentium: partim ob imminutam virtutem elasticam fibrarum motricium cordis, arteriarum, musculorum, unde sanguis motum suum per totum corpus paulatim amittit, ac viscidus & crassus evadit, hincque particule ejus volatiliores & spirituosiores ab hisce viscidis implicatæ per poros arteriarum quodammodo obstruictos libere in nervos transire non possunt.

T H E S I S I I.

Cum jam constat, vasa in corporibus senum debiliora atque sicciora, vel teneriora, poros quoque laxiores esse, mirum non est, quod quidam, præprimis ii, qui fibris aut natura aut casu flaccidioribus gaudent, torosi videantur; hujus enim rationem quilibet haud difficulter sibi imaginari potest. Talis autem torositas non à bono succo nutritio suam ducit originem, sed tantum à nimia particularum in eo vitiosarum copia,

interstitia fibrarum & vasculorum per totum corporis habitum replente, ac illa non quoad longitudinem sed quoad latitudinem distendente. Hinc est, quod tales homines catarrhosis sint obnoxii affectibus, ab extravasatione feri, variis in locis contingente, oriundis. Pro diversa autem parte affecta diversum etiam nomen catarrhus ejusmodi sortitus est, id quod ex sequentibus *scholæ salernitanæ* versibus cernere licet;

*Si fluat ad pectus dicatur rheuma catarrhus,
Ad fauces branchos, ad nares esto coryza.*

Extravasationem autem illam multum contingere in aspera arteria observamus, tum quia frigidiusculus aër ope inspirationis & expirationis vascula ejus teneriora cum vi quadam transiens illa ad excretionem lymphæ sive feri irritat ac vellicat, tum quia vascula forsitan alias flaccidiora & debiliora, serum ejusmodi vehementia majori quantitate excernunt, præprimis si ambæ causæ simul agant, quod plerumque accidit. Jam ubi tale serum in aspera arteria magis ac magis congestum, in pulmonum vesiculas delabitur, impeditque, quo minus aër in vesiculas ingredi easque expandere queat, tum respirationis actio imminuitur. Aut si illud serum acre existit, fibras Bronchiorum atque vesicularum nerveas irritando ac vellicando tussim infert. Torositas insuper illa multoties tandem commutatur in Hydropem, Apoplexiam, aliosque à tali sero extravasato provenientes affectus.

T H E S I S I I I.

Quod vitæ Conditio multum contribuat ad gignendos morbos notum est unicuique; pro diversa enim vivendi consuetudine variis ægritudinibus quilibet est obnoxius, sicut id pulchrè demonstratum dedit *Celebris ille Patavinus Professor Bernh. Ramazzinus in Tract. de Morb. Artific.* ubi demonstrat, quod unus homo ad hunc illumve morbum magis inclinet quam alius, prout quisque habuerit artificium aliquod exercendum: *fabri enim v. c. ferrarii* ut plurimum affici solent *Lippitudine*, cujus tamen immunes existunt multi alii, qui in operibus suis elaborandis sulphure aut mineralibus nocivis non utuntur, *Lippitudinem* autem talem non tam ex ignis violentia sive vehementia produci cum *Ramazzi- no* credimus, dum illi oculos frequentissime ad focum & in ignem directos vel intentos habent; quam ab effluviis sulphureis, e candenti ferro & carbonibus exspirantibus, ortum ducere; utpote quæ effluvia oculorum membranas plus minus graviter feriant ac vellicant, lympham e glandulis quasi exprimunt, & ita lippitudinem una cum ophthalmia persæpe etiam causantur. Tussiculosi quoque sunt isti homines, ac respirationem paulo difficiliorem quam alii habent. Dum enim illi ferrum super carbonibus ignitis liquefaciunt, effluvia sulphurea e candenti ferro

& carbonibus exhalantia cum aëre inspirantur, in pulmones deferuntur, ibique particulis suis acidis, in sulphure prædominantibus, fibras bronchorum nerveas irritando tussim movent, aut vesiculas pulmonum constringendo, aërique liberum in illas ingressum denegando respirationem difficilem reddunt. Quod si vero tales particulæ sulphuræ intus cum sanguine commisceantur, sanguinem coagulando & inspissando in motu suo impediunt, ac vascula minima aciditate sua constringunt, variasque producunt obstructions, ex quibus dein diversi tumores, alique morbi nasci solent.

T H E S I S I V.

Ab obstructions porro tales gignendas maxima ex parte adjuvat calor æstuans, cui fabri ferrarii sunt expositi, quique liquidissimas ac subtilissimas humorum particulas dissipat, reliquam massam spissiolem efficiendo velut exsiccatur, sicque excitatur; quo major autem inspissatio talis vel exsiccatio, eo major quoque sitis; quo major sitis, eo majori copia tales homines, qui bonam diætam observare nesciunt, potum aquæ aut vini assumunt. Quod si nimium aquæ ingurgitant, liquor gastricus activitate sua privatur & iners redditur, ita ut assumpta dein alimenta non rite digeri possint, sed solummodo in chylum aquosum & crudum transmutentur; chylus taliter constitutus, sanguinique communicatus lympham etiam aquosam & crudam exhibet, dum per urinam non omnis illa aqua ingurgitata redditur, sed quædam ejus portio cum lymphâ commixta est; ubi dein particulæ tantum fluidiores & liquidiores per tubulos lymphaticos, semper minores & angustiores evadentes, progredi valent, crassiores in vasculis capillaribus posteriores profluere nescientes, inibi stagnare, atque per serum tale continuo à tergo adveniens, vascula nimis dilatata ac denique dirumpere debent, non sine feri extravasatione, magis minusve largi, hydropem, Apoplexiam serosam, variosque tumores post se trahente. Vinum autem justo plus potatum duplici modo nocere potest; etenim 1. Si spirituosum generosumque existit, tum particulis sanguinis, à calore æstuante jam prius attenuatis, majorem adhuc motum conciliat, subtiliores ejus dissipat, ac reliquas in vasculis capillaribus stagnare facit, unde Obstructions, & ex hisce varii generis febres, Apoplexia sanguinea, tumores inflammatorii proveniunt. 2. Vinum minus generosum ac acidiusculum aciditate sua vascula minima constringit, aut particulis tartareis, eadem obturat, iisdemque affectibus quibus vinum generosum, ansam præbet.

T H E S I S V.

Enarratis sic morbis in genere, quibus miser noster Ægotans cum aliis

aliis sui similibus obnoxius fuerit; nunc in specie de *tumore illo renis*, quo affligebatur, atque symptomatibus eum secutis, agendum mihi est. Noster itaque Vir tali tumore intra sinistram lumborum regionem cavum abdominis non leviter distendente, ac sensim magis magisque incremente, per duos ante mortem annos molestabatur: atque hæc molestia respiciebat tum dolorem, tum etiam effectus illius tumoris alios sive symptomata. Quod dolorem attinet, cujus causam proximam fuisse tensionem nervorum ex physicis patet, quo plus autem fibrilla nervea ultra tonum sibi naturalem tenditur, eo major quoque est dolor. Jam per totam illam tumoris extensionem nervos videbamus in superficie externa expansos adeoque præternaturaliter tensos. Quo magis vero tumor ille cum nervis fuit extensus & elevatus, eo major etiam sentiebatur dolor sensibilis, usque dum per hanc expansionem nimiam spiritibus animalibus refluxus plane denegaretur, seu potius usque dum spiritus illi e nervis per tumorem expansis expellerentur, hincque tensio ista menti communicari haud posset, sicque doloris omnis sensus evanesceret. Inter molestias, quas noster misere afflictus Ager ab illo tumore habuit, referre quoque possumus motum quasi viventis cujusdam animalis in abdomine contenti, præsertim jejuno stomacho, quem nihil aliud esse credimus, quam borborygmos sive flatus in Colo vagantes, & à congregatione particularum aërearum, pituita viscida circumdatarum, ac in bullarum formam coactarum, productos. Quod si hinc colon à ventriculo cibus plane vacuo non pressum sed liberum existebat, tum flatus isti, sive à motu intestini peristaltico, sive à contractione ejus spasmodica, sive ab utraque causa simul agente, ad flexuram usque coli, nec ultra ob resistens illud tumoris obstaculum, propulsi sonum quendam edebant. At ventriculus repletus colon ita premebat, ut fluctuatio materiæ elasticæ sive aëreæ sisteretur, libera autem coli reliqui portio faece scateret, quapropter nulli tum borborygmi ibi contingere poterant.

T H E S I S VI.

Dyspnoeam quod attinet, ejusque causas, antequam hæc explicentur; respirationis negotium prius examinandum & demonstrandum erit. Respirationis itaque actio duobus modis absolvitur, inspirando nempe aërem & expirando. In inspiratione cavitas thoracis dilatatur & ampliatur, ut liber aëri ingressus in vesiculas pulmonum concedatur. Apud plerosque autem in confesso est, istam pectoris dilatationem fieri ope contractionis *musculorum I. subclavii*, qui à parte inferiori & exteriori claviculæ, ubi processui acromio jungitur, originem suam ducit, & margini superiori atque anteriori primæ costæ prope sternum inseritur. 2. *Intercostalium*, quorum interni ex inferiore margine costæ superioris oblique descendunt retrorsum, marginique superiori costæ inferioris

rioris sequentis implantantur. Externi eandem originem ac insertionem quam interni habentes oblique descendunt antrorsum, ita ut horum musculorum fibræ se mutuo interfecent faciantque chiasmum. Subclavius enim musculus agens primam costam a parte superiore numerando versus claviculas attollit, ac eodem momento vi intercostalium costæ reliquæ sursum trahuntur, & ob mirabilem earum connexionem cum vertebrae spinæ, harumque sinibus extrorsum vertuntur. Ad istam dilatationem thoracis multum quoque confert contractio *musculorum diaphragmatis*, quorum inferior duplici tendine à tribus primis lumborum vertebrae ac ab ultima penultimaque pectoris ortus & ascendens fibras suas confundit cum fibris inferioribus musculi superioris, qui ab omnibus cartilaginibus costarum spuriarum, atque à parte infima sterni productus fibris suis centrum versus decurrit. Dum igitur diaphragma contrahitur, thoracis cavitas ampliatur, quoniam illud ex situ convexo & sinuoso, sursum exporrecto versus cor, deducitur in figuram magis planam versus inferiora; unde per depressionem viscerum abdominalium abdomen ejusque musculi distenduntur. Aucta igitur pectoris capacitate aer nos ambiens & circumcingens, cum nullam in ore, naribus, faucibus, arteria aspera atque pulmonibus resistentiam offendat, tum à propria gravitate, tum ab ejus elasticitate, sive continuo nisu in majus spatium se dilatandi, in vesiculas pulmonum protruditur, easque expandit. Quamprimum autem causæ contractionis musculorum thoracis capacitatem augmentum debilitantur, ac fibræ eorum relaxantur, musculi abdominales elasticitatem suam exercendo, seseque restituendo premunt viscera, quæ diaphragma jam laxum ad pristinum suum situm, intra thoracis cavitatem videlicet convexum & incurvatum, reducunt, unde fit, ut cavitas ista coarctetur, atque pulmonum lobi comprimentur, adeoque aer ex vesiculis eorum egredi cogatur, hinc illa respirationis contingit actio, quæ vocatur *expiratio*. Verum si quis accuratiorem hujus negotii demonstrationem desideret, is pro lubitu consulere poterit *Borellum*, *Boerhaave* aliosque: Sufficiunt mihi hæc pro explicanda causa dyspnœæ, quam à tumore tam insolito productam fuisse judicamus; iste enim tumor totum abdomen occupans mole sua ventriculum penitus abscondebatur, unde haud difficulter concludere licet, talem tumorem diaphragmatis motum versus inferiora impedivisse, atque cavum pectoris sicuti in naturali statu ampliari haud potuisse; quapropter pulmonis vesiculæ se non sufficienter dilatari valuerunt, adeoque respiratio ob aeris ingressum in illas justa quantitate non concessum redita fuit difficilis.

T H E S I S VII.

Eger noster ultimo tandem fuit correptus apoplexia, mortem ei inducente.

ducente, cui tamen præcessit *hemiplegia* sive *paralysis universalis*, per quam intelligimus sublationem sensus & motus animalis in alterutro integro latere, superstiti adhuc vita, non aliunde proveniens quam à tumore illo, qui mole sua aortæ descendenti incumbens eam ita comprimebat & coarctabat, ut sanguis versus inferiora tendens per istam difficulter penetrare posset, sed majori copia versus viam minus resistentem & liberiore, cerebrum videlicet, determinaretur, quo vasa cerebri magis quam in naturali statu distenta, idque introrsum, expansioni extorsum versus renitente cranio, ac per continuum cruoris arteriosi affluxum ultra extensionis terminos dilatata fuerunt, quæ denique disrumpi coacta sanguinem necessario profundere debuerunt. Jam neminem anatomie peritum latet, arteriis cerebri corticis interjacere tubulos nerveos molliissimos, qui sunt organum sensus & motus animalis: Quod si itaque vascula arteriosa nimis distenta existant, tum majus spatium occupantia non possunt non nervos ipsis interjacentes premere; sanguis autem extravasatus, quocumque cadat, cadit etiam super compagem fasciculorum nerveorum, suoque pondere eos comprimit, unde spiritus animales partibus extra cerebrum politis communicari nequeunt, adeoque paralyticae evadunt. Hinc oculus dexter immobilis, ingestio atque deglutitio maxima læsa, totumque latus dextrum cum loquelæ instrumentis paralyticum fuit redditum nullam aliam ob causam, quam ob defectum spirituum animalium in illas partes influentium; muscoli enim unicuique illarum partium & organorum actioni inservientes propter deficientem motus causam, quæ liquido maxime nervoso à plerisque adscribitur, resolvuntur, relaxantur, sicque munere suo destituuntur.

T H E S I S VIII.

Cum sanguis extravasatus per sex dierum, ab invasione *hemiplegiæ*, spatium magis fuit accumulatus, apoplexiam subsequi necesse fuit: cruorem enim illum extravasatum à posterioribus cerebri processibus, in cerebellum fluentem observabamus; unde nervi paris octavi sive vagi, & intercostales, qui e processibus à cerebello ad medullam oblongatam prodeuntibus oriuntur, ac motui vitali perficiendo dicati sunt, à liquido illo adeo compressi fuere, ut omnis influxus spirituum animalium in partes actionibus vitalibus æque ac animalibus destinatas sufflaminari debuerit, quare cunctæ actiones omnimode abolitæ, morsque inducta fuit.

T H E S I S IX.

Pauca quædam *hemiplegiam* spectantia mihi adhuc dicenda supersunt, de miri istius phænomeni causa, posita in sinistro cerebri hemisphæ-
Disput. Medico-Pract. Tom. IV. N rio,

rio, cujus tamen effectus in dextro corporis latere apparebat. Ubi forsitan contingit, quod noster ægrotans in lecto decumbens caput lateri dextro inclinans haberet, unde hemisphærium sinistrum cruore extravasato maxime repletum, aut à vasis dilatatis valde ponderosum redditum, mole sua nervos molles hemisphærii dextri comprimebat ac destruebat, & latus illud corporis integrum paralyticum reddebat.

T H E S I S X.

Viscus, cui tumor hic adhærebat, erat *ren sinister*, corruptus plane. *Renes* sunt corpora rubicunda, posita sub hepate & liene, ac ad latera aortæ descendenti & venæ cavæ ascendenti, musculisque incumbentia utrinque lumbaribus, ad urinam e massa sanguinea secernendam, quæ dein per ureteres ad vesicam urinariam delabitur, præcipue infervientia: superficiem habent plerumque lævem, & hepatis superficiem non multum aut plane non dissimilem. Arterias dictas *emulgentes* accipiunt ex trunco aortæ descendenti, & plurimis ramis per totam renum substantiam disperguntur; sanguinem vero reliquum *venæ emulgentes*, in venam cavam inferi solitæ revehunt. Gaudent dein renes vasis lymphaticis & nervis, sicut reliquæ corporis partes, quamvis nervos ipsis quidam denegare velint. Cinguntur ipsi duplici *tunica* sive membrana, quarum *exterior* suum ducens principium à peritoneo, *communisque* vocata, pinguedinosa, in obesitas præsertim *Renes* occultat; adeo ut illi non statim primo intuitu in conspectum veniant, sed demum abrasa pinguedine, unde etiam adiposa dicitur: *interior* vero membrana, alias *propria* appellata, satis tenuis, provenit ab involucre vasorum renalium externo, arctèque investit substantiam *Renum*, facile tamen ab ista separari potest sine magna ipsius dilaceratione. Ablatis *Renum* duabus hisce membranis *substantia* ipsa se conspicienda præbet, quæ duplex est, alia scilicet *exterior*, & alia *interior*. Illa nuncupatur quoque glandulosa, membranæ interiori immediate subjacet; glandulæ autem in hac substantia magna quantitate reperiuntur, quamvis vascula earum non ita intorta sunt, quam aliarum partium, v. g. hepatis &c. Si enim vascula glandularum renalium intorquerentur, quemadmodum in hepate, &c. tunc non urinam sed bilem aliumve humorem secernerent. Hasce glandulas correspondere fasciculis, qui ex vasculis interiorum renum substantiam componentibus, & urinam secretam devehentibus sunt conflati, plerique fere anatomici putant. *Interior* renum substantia, vasculosa dicta, ex glandulis exterioris progressa terminatur in carunculas papillares, quibus vascula illa urinam vehentia inferuntur, quæque eam in pelvim transmittunt, e qua per ureteres in vesicam ulterius detruditur.

T H E S I S X I.

Cognita *renum* structura facile nunc quis concedet, eos non secus ac aliæ corporis glandulæ variis omnino defectibus & morbis affligi. Quod si enim v. g. 1. Urina *nimis abundanter* vel *frequenti* admodum copia excernatur, *diabetes*, seu symptoma morbosum à flacciditate aut etiam ruptura tubulorum urinariorum oriundum, vocatur. 2. Si urinæ secretio plane cessat, *ischuria* sive *suppressio urinæ* nuncupatur, quod vitium licet non semper in Renibus hæreat, attamen ipsis interdum quoque adscribendum est; quando nimirum calculosa materies aliave ductibus excretoriis glandularum renalium obstructions infert. Quod si *Calculus* in alterutro tantum Rene existat, ductusque excretorios asperitate sua constringat, tunc ob consensum nervorum fibræ quoque alterius Renis spasmodice contrahuntur, hinc secretionis urinæ actio penitus aboletur, ut *Clariff.* atque *Experientiff. D. D. Theod. Zuingeri, Prof. Med. Prim. Bas.* verbis utar. 3. Denique urinæ excretio imminuitur, in *dysuria* & *stranguria*, & quidem etiam frequenter vitis Renum ubi ea, quæ excretionem urinæ abolitam producant, minori solummodo gradu in istos agunt. Ab urinæ autem excretionem imminuta aut penitus sublata, serum illud excretorium in Renibus quotidie magis accumulatur, unde vascula tandem vel sanguifera vel lymphatica dirumpi coguntur, indeque varii generis *tumores* nascuntur.

T H E S I S X I I.

Aggrediar jam explicationem tumoris illius renis tam enormis, quo noster æger affligebatur; *cujus causam proximam* esse credimus disruptionem, non vasculorum lymphaticorum solummodo, inde enim *hydrops Renis*; neque sanguiferorum tantum, unde *apostema*, neque urinalium, unde *Collectio urinæ* obtinuisset locum, sed rupturam vasculorum sanguivohorum simul & urinalium, cum extravasatione sanguinis & urinæ, salis urinosi & aquæ copiosæ a putredine præservatorum, quæ guttatim extillando, & sese paulatim colligendo tumorem in viro deprehensum excitare potuit. Cum enim homo iste faber esset ferrarius, adeoque æstivanti calori ut plurimum expositus, qui maximam parit sitim, uti *Thef. IV.* innui: hinc aquas potissimum & affatim quidem ingurgitabat, unde copiosum serum impetu quasi versus renes protrudebatur, vascula illorum, sive natura sive fortuito debiliora nimis dilatabat, tandemque dirumpebat, unde extravasata urina sanguine commixta per continuo affluentem novam lympham coacervabatur, ac ita sentinam feri illabentis, ut tumor inde natus indies magis increfceret.

T H E S I S X I I I .

Quoad curationem hujus tumoris, merito quæritur, *an talis potuerit sanari?* Ad hanc quæstionem negative respondemus, dicimusque eum tunc absolute incurabilem: præprimis si materia ejus accumulata abdomen valde expansum reddidit, hicque tumor jam aliquamdiu duravit. Quemadmodum etiam *hydrops*, quæ jam fixas maxime radices egit, remediis cunctis resistit. Etenim materia illa extravasata, magna quantitate in renibus collecta, vasculaque excretoria comprimens, per poros illorum aliorumve retorberi nequit, nec per sudorem exhalare largum valet, quia particulæ tantummodo fluidiores abiguntur, crassiores vero relinquuntur ac semper plus inspissantur: præter has autem vias nullæ aliæ per quas quidem materia talis expelli possit, mihi constant. Si tumor in sui tantum principio versatur, tunc incommoda nondum parit tanta, ut exinde tanquam ex signis pathognomonicis, istius morbi præsentiam certo judicare & definire liceat: Hinc etiam nulla tum desiderabantur vel postulabantur remedia in usum vocanda; tamdiuque expectabatur, donec tumor jam oculis conspici, imo manibus palpari potuerit; quanquam tum etiam adhibita qualiacunque remedia propter firmiores mali radices omni plane virtute & effectu caruerint.

T H E S I S X I V .

Similis fere casus exemplum *Experientiff.* ac *Excellentiff.* D. D. Leonh. Hurterus *b. t. Archiater Scaphusii longe meritiſſimus*, nuperrime mecum per litteras communicavit, in quibus, semel, inquit, memini me vidisse ejusmodi tumorem per totum meæ praxeos decursum in laico, qui in monasterio Rhenoviensi vita defunctus erat. Prius autem quam fatis cellit, dolorem à multo tempore querebatur gravativum in lumbis; à potteriori vero in sinistro latere, quem omnes pro nephritide habebant; dolores etiam vagos huc & illuc in artubus oberrantes sæpe passus; adeo ut plurimum temporis æque die quam nocte ab iis torqueretur; quem in finem aquis usus est Fabariensibus, quæ dolores mediocriter levarunt; balneum vero id loci ingressus fere non potuit ob animi deliquia, quæ illi ab ejus usu superveniebant. Paulo ante, quam mortem obierat, malum supervenit ischiadicum: quod & si primis diebus eum acerbe afficeret; tamen doloris atrocitas magis sua sponte, quam medicamentis adhibitis & remittebat & cessabat. Inter hæc cum malum cessasset antedictum, tussis extitit sicca, quam paulo post sequuta est respiratio difficilis, quæ indies sese augebat; adeo ut lecto incumbere non potis esset ob metum suffocationis; tandem vero post multos dolores perpeſſos orthopnoicus mortuus est. In disseccando cadavere ex costis quamprimum

num dissectis in sinistro latere aqua ex cavo thoracis instar fontis fallientis cum impetu prorupit; amoto & ablato sterno, cavum pectoris lateris sinistri aqua extravasata mire impletum & inundatum erat; sic ut dextrum thoracis cavum fere occuparet, distendendo mediastinum versus idem latus; pulmones fuerunt adeo compressi, ut parum vel nihil amplius aeris recipere possibile esset: in dextro thoracis cavo vel nihil vel parum quoque aquæ inventum est: in cordis thalamis polyposæ concreciones erant, quæ autem non magni æstimandæ fuerunt, ob earum & exilitatem & exiguitatem. In abdomine, quamprimum integumenta ablata erant, in conspectum se præbuit monstruosus ille tumor, reni sinistro adnatus & conjunctus, pondere quatuor librarum, substantia carni similis & inæqualis, ille ad tactum durus, colore ruber; adeo ut carcinomatis exulcerati speciem præ se ferret; dissectus intrinsece eadem quæ extrinsece ostendebat, figura fuit oblonga & fere triangulari deorsum se extendente cum rene is intime conjunctus, ut nulla vi ab eo avelli posset; membrana mediocris quidem crassitie circumcinctus; vasa sanguifera etiam videri licuit.

T H E S I S X V.

Ex hoc autem multisque aliis morbis cernere licet, quam magnam afferat utilitatem medicinæ anatomia practica: hujus enim ope medicus intimam structuram partium internarum, earumque usum optime sibi perspectum reddere potest: quæ si quis ignoraverit, eum functiones sive actiones illarum omnes quoque læsionum. Unde fit, ut nemo deinceps de causa & modo læsionis talium functionum recte judicare queat; illis enim incognitis impossibile est, ut quis læsionibus ejusmodi recte mederi valeat. Equidem dantur aliqui ex neotericis medici, qui dicunt, optimum quoque anatomicum, etiamsi structuram atque texturam corporis humani probe intelligat, in morbi tamen alicujus curatione æque minus proficere, quam illum, qui nullam fere cognitionem anatomie habeat. Animam enim esse, quæ partes corporis formet, easque labefactatas sine auxilio cujusdam medici in integrum restituat. Sed cum hæc sententia jam à Viris doctis refutata atque discussa sit, ei explicandæ, & argumenta contra eam allegando non immorabor. Deo autem T. O. M. æternas ago gratias pro infinita, qua me beavit hætenus, benignitate, ejusque divinam opem devota mente imploro, ut studiis ac conatibus meis porro benedicat. Ei interim sit Laus, Honor, & Gloria per omnia Secula.

Corollarii loco *Observationem de Uracho* apponere libuit, quam in infante recens nato, à crudeli matre meretrice in partu statim suffocato, & per 16. Septimanas clausè asservato, omnes ii, qui dissectioni istius interfuerunt, mecum annotabant. In hac enim exenteratione Urachi, quem omni studio atque cura inuestigare animus erat, orificium patulum, nudo oculo ante seta intrusionem conspicuum animadvertimus, at arctum, ita tamen ut setam porcinae facillime admitteret, quam etiam ad aliquot pollicum ab umbilico distantiam intra ejus cavum protrudere licuit, ubi conspicuus nodulus, ulteriorem progressum recusabat.

F I N I S.

CHRL

C X V.

CHRISTIAN ANDR. KOCH,
AFFECTUS IN LIBRIS ET PRAXI
RARISSIMUM.

A B

HERMANNO BOERHAAVE
IN NOSOCOMIO
LUGDUNO - BATAVO
SANATUS.

Leydæ 1738.

CHRISTIAN ANDR. KOCH

CHRISTIAN ANDR. KOCH

AFFECTUS IN LIBRIS ET PRAE

RARISSIMUM

HERMANNO BOERHAAVE

IN HOGGOMIO

LUDWIG. WETZL

WETZL

1788

1788

HERMANNO BOERHAAVE,

S A C R U M.

LECTORI S. P. D. AUCTOR.

COnor hic exhibere affectum in libris & praxi rarissimum, quem in Nosocomio Lugduno-Batavo, quod per novem circiter menses visitare mihi contigit, à Celeb. *Boerhaave*, Præceptore meo, omni, quo par est, pietatis cultu prosequendo, prope sanatum vidi. Refert autem ille interioris vesicæ pelliculæ, quæ mucò obducta, eam contra urinæ acrimoniam mire intus investit, excoriationem, cum subsequenti ejus, per urinæ iter, excretionem. Quis mortalium id fieri posse unquam credidisset? nemo sane unquam. Verum enim vero fidelis observatio rem ipsam docuit. Ego quidem inter omnes, quos hac de re evolvi, observatores, *Clar. Raysschium* solum, ni fallor, reperi, qui in adversariis suis Anatomicis similem fere casum de puerpera quadam memorat, quem in sermonibus suis doctissimis, in quibus se semel tantum per omnem vitam hujusmodi quid animadvertisse injicit, rarissimum simul æstimat. Quod cum ita sit, raram hanc in sylva medica avem, tum pro ingenii tenuitate describere, tum istius iconis rationem habere, operæ pretium esse putavi. Quæ ut æqui bonique consulere velis, Te etiam atque etiam oro. Et sic vale, & mihi fave. Scripsi Lugd. Bat. 1738.

MORBI HISTORIA.

GEERTRUDA van der HORST, Leydana, uxor triginta & quinque circiter annos nata, robustiori corporis habitu, inter macilentum & succiplenum medio, prædita, optime semper, licet nunquam ordinate sit menstruata, hucusque valens, septem abhinc annis primum feliciter peperit. Illa ante biennium mensè Majo, per octodecim hebdomades iterum gravida, in veram, quæ tam atrox fuit, ut per octiduum ne guttula quidem lotii sit excreta, incidit Ischuriam, Medicis vel experientissimis, quoad causam, tunc plane incognitam. In summo, quo mulier sic versaretur, vitæ periculo, Chirurgus accersitus est, qui, omnibus per semihoram cum cathetere, licet frustra, tentatis, nihil levaminis ejulanti agræ præstare potuit. Quam ob rem ad mitigandam torture ipsius sævitiam, agrotans acerbissimis in ventre doloribus cruciata & fere eneçta, alterius Chirurgi urbani, artisque satis periti, auxilium imploravit. Ille vero horâ decima matutina, cathetere itidem adhibito, urinam tanta copia illico elicuit, ut duarum mensurarum matula omne vix lotium capere potuisset, fluxu dein subsistente. Exinde agræ haud parum levata, eodem die hora secunda post meridiem, totidem urina hujus instrumenti ope prorsus dimisit; vesperi autem hora nona auxiliator, eandem navaturus operam, itidem redux, sesquimatulam, urina magna cum agrotantis molestiaeducta, simili modo implevit: ita, ut duodecim horarum spatio tres matula cum dimidia, singule duarum mensurarum capaces, urina fetida, sanguinolenta & quasi corrupta, completa sint. Tum die proxime sequenti mane, femina ingentes versus inferiora conatus subito passa, quinque circiter mensium abortum emixa est, secundinis simul satis feliciter subsequenteribus. Interim mansit Dysuria, magnusque ventris dolor, cum mictu sanguinolento, qui per octo dies adeo urgebat, ut, exorta calculi suspitione, Clarus hujus urbis Lithotomus advocatus sit, qui omnia sollicite explorans, propter prægressam partium extensarum laxitatem, eas duntaxat male dispositas invenit: in ipso autem feminali tumorem laxum, mollem, vesicalem, vaginam opplentem, detexit. Ex quo tempore a Medicis experientissimis, quorum misera auxilium flagitavit, omnia tam interne, quam externe, ex quibus aliquid boni sperari potuisset, adhibita, nihil profecerunt. Per mensem mulier ita se habens, ob summum, quod aliquando urgebat, mingendi desiderium, lotii aliquid acris, sanguinolenti, purulenti, guttatim expressit; tum vero monstrari quid in urethra apparuit. In conspectum nimirum prodit corpus molle, laxum, rugosum, vesicale, asperum, lapillis quasi conpersum, & membranatim per flexuras, laciniæ instar, digestum, quod sine magnis femine molestiis haud multo post ex urina meatu protractum est; tumore, quem proxime in uteri vagina dixi, haud sublato. His deinceps accessit tanta urine incontinentia, ut mulier, ob perpetuum ejus stillicidium,

spongii in vaginam immixtis uti, coacta sit, usquedum, sesquialando ferme præterlapsa, hæc affectio denique subsistit; & hæc fuit morbosa agrotantis conditio, in qua Nosocomium, quod hic est, petit. Symptoma, de quo impressentiarum maxime conquereretur, fuit Dysuria adhuc superstes, qua impediret, ne lotium, licet summos semper in mictum tendentes perciperet tenuissimos, nisi difficillime, magnoque dolore, circa ultimum mictionis nixum recrudescente, reddatur. Ceterum ægra, naturaliter satis sana, à febricula, qua laborabat, valde debilitata erat, quartana insuper accedente, cujus paroxysmus quater jam corpus turbaverat. Pulsus fuit debilis, febrilis; totum corpus projectum, ac si lecto fuisset affixum; urina flamma, sanguinolenta, fetida, in qua sedimentum viscosum, crassum, albicans, purulentum, cruoris & saniei particeps, copiose subsidebat; lingua bona; facies pallida; oculi lividi, plumbei; sitis ingens; appetitus imminutus; respiratio commoda; gingivæ optime; dolores in pelvi, in reliquo corpore nulli; dejectio alvi naturalis, ingestis quotidie semel respondens. En miram atrocis morbi historiam.

R A T I O C I N I U M.

PRimum ex morbi relatione patet, foeminam in optimo ætatis flore Ischuria fuisse correptam: cui accedit sanissima corporis constitutio, unde viscera, tam *χυλοποιήσι*, (a) quam *αιματοποιήσι*, inservientia, sana cognoscuntur; id quod postea circa prognosin in primis notari debet.

Fuit urinæ suppressio, cujus vitium in ipsa hærebat vesica, sive Ischuria vera, quæ dicitur illa corporis nostri conditio physica, ubi urina in vesica collecta emingi nequit. Refert itaque isthæc affectio actionem læsam, quæ morbum, seu impotentiam actiones rite exercendi nostras, à statu corporis præternaturali exortam, præsupponit; hinc Ischuria non morbus, sed potius effectus morbi, id est symptoma, appellari debet. Morbus vero hujus symptomatis, si accurate loqui lubet, erit obstructio, sive impotentia transmittendi ea, quæ transmitti debebant. Interim tamen, ut secundum auctores, qui morborum nomina a functionibus corporis nostri læsis (b) sæpe sumserunt, loquamur, Ischuriam, licet minus accurate, morbum, & quidem hic principem, a quo reliqua deinde exorta mala originem duxerunt, nominare licebit.

Pars affecta ex læsa vesicæ urinariæ actione, qua lotium, quod dimitti haud potuit, notabilem in pube tumorem cum magno dolore excitaverat, manifeste intelligitur. Si enim obstructa vesicæ cervix urinam

O 2

impedit,

(a) Her. Bœrhaave *Inst. Med.* §. 350.(b) Her. Bœrhaave *Apbor.* §. 770.

impedit, tum pubes tota intumescit, atque dolet, multumque urinæ, intromisso ferro, prorumpit. Ubi vero superioribus inhærescit urinæ ductibus obstructio, in lumbis (a) doloris vel gravitatis sensus sentitur, noræve affectorum renum antecesserunt: vesica inanis nihil vel dolet, vel tumet, nec quicquam urinæ, adhibito instrumento, reddit, quare nec ullum quidem mictionis desiderium tunc apprehenditur.

Causa hujus Ischuriæ non tam facile, quam quis putaret, determinari poterit. Nam si omnes perpendo causas (b), quas ut plurimum auctores veram circa Ischuriam recensere solent, vix una in proposito casu sufficiens mihi esse videtur. Quæ igitur hujus affectionis fuit causa? difficilis quæstio, quam Medici experientissimi solvere vix ac ne vix quidem potuerunt. Ut dicam, quæ mea est sententia, Ischuriam ab ipsa esse petendam graviditate suspicor; id quod majori cum probabilitate affirmare audeo, cum uterus non semper in medio (c) perfecte sit collocatus, sed quandoque, licet rarius, modo versus dextram, modo sinistram, modo anteriorem, modo posteriorem hypogastrii partem, magis inclinans, præsertim in utero gerentibus, animadvertatur. Deinde exitus (d) urethræ (e), quæ proxime sub ossium pubis synchondrosi procurrit, neque ita oritur in scæminis a parte posteriori, neque ita egreditur ab anteriori, quam in viris: qua de re matricem circa quintum, quo Ischuria incepit, graviditatis mensem, jam multum expansam, vesicæ collum versus ossa pubis premendo, urinam penitus cohibuisse, conceptibile erit. Uterum (f) vero ob suam, quam gestationis tempore sustinet, expansionem, in gravidis sic veram interdum Ischuriam produxisse, experientia constitit.

Lotium tribus vicibus per artem eductum, quatuordecim libras ad minimum complet; quælibet enim matula, duas, uti jam monui, menfuras, quatuor saltem libras communes æquant, tenebat. Nec concipi potest, quomodo vesica in corpore gravido absque ruptura, tantam urinæ multitudinem continere queat. Omnis autem urina fuit foetida, sanguinolenta & quasi corrupta; nec mirum, nimia enim stagnatione in perfectam abiit putredinem, unde foetor & corruptio. Sanguinolentia autem, quæ commixto urinæ sanguini debetur, vasorum sanguineorum apertionem indicat. Quando enim urina putrida, acrimonia, copia, diutur-

(a) Lommii *Observat. Medic.* Lib. II. p. mihi 224.

(b) Her. Boërhaave *Inst. Med.* §. 821.

(c) Reg. de Graaf *Organ. Mulier.* Cap. VIII. Henr. a Deventer *Ars Obstetric.* Cap. IX. Fig. IV.

(d) Verheyen *Anat. Tract.* II. Cap. XX.

(e) Reg. de Graaf *Organ. Mulier.* Cap. VI. Tab. I. p.

(f) Mauriceau *Traité des maladies des femmes grosses* Chap. XV. Garengéot *Traité des opérat. de chirurgie* Tom. I. p. 265. 266.

diuturnave remora, vesicam rodit, distendit, irritat, deterfo mucos, fit dolor, inflammatio, fibrarum destructio, hinc vasa aperta sanguinem, urinam tingentem, extillant. Porro, si ea, quæ ad naturalem spectant, mictum, considerentur, ratio, cur lotium non uno impetu, sed per intervalla, effluerit, statim constabit. Ad mictionem vero requiritur vesicæ actio, quæ est ejus membranarum contractio, cujus ope sphincter (a) vesicæ orbicularis in superiori cervicis parte supra prostates, sub rectis exterioribus fibris, locatus, paralytice quasi comprimitur, unde urina eadem vi in urethram propellitur & dimittitur. Simulac cessat illa vesicæ actio, fibræ sphincteris, quæ non amplius comprimuntur, quasi relaxatæ se restitunt, hinc urinæ fluxus desinit. Quæ cum ita sint, concipiamus nobis vesicam, qualis illa, durante Hæchuria, hic in foemina fuit, id est, mirum in modum expansam, in qua prima lotii proruptione spatium, ut ita loquar, vacuum sit factum, tum fibræ vesicæ motrices, naturali tono orbatæ, tam fortiter se uno momento contrahere haud possunt, ut per hanc pressionem omnis urina simul ac semel exprimatur; successive vero, iteratis vicibus, id obtineri potuit.

Abortus, qui hanc vesicæ exonerationem sequenti die secutus est, ex situ nexuque matricis cum vesica, apparebit. Uterus enim in infima abdominis parte, regione hypogastrica dicta, inter vesicam & intestinum rectum (b) interjacens, arterias venasque (c) a spermaticis, (d) hypogastricis, (e) iliacis internis (f) & hæmorrhoidalibus, (g) cum vesicæ & intestini recti vasis (h) cohærentes: nervos vero, tum a pari vago, (i) tum a medulla ossis sacri, (k) ad vesicam & intestinum rectum tendentes, (l) suscipit; unde vesicam se valde contrahentem uterum, cum intestino recto, ob dictum vasorum nexum, simili modo ita affectis, ut postero die immaturus supervenerit partus, facile credi poterit. Mortuus autem exiit foetus, quia embryones circa dimidium gestationis tempus vix viviscere incipiunt. Verisimile etiam est, tum mino-

O 3

rem

(a) Her. Boerhaave *Inst.* §. 366. Graaf *ibid.* Cap. X. Tab. XI. Fallop. *Observat. Anat.* p. 440. Santor. *Observat.* p. 203.

(b) Graaf *ib.* Cap. I. Tab. I. a.

(c) Her. Boerhaave *Inst.* §. 664. Eustach. Tab. XIII. 73. 18.

(d) Graaf *ib.* Cap. I. Tab. I. l. K. L. M.

(e) Graaf *ib.* T. T. V. V.

(f) Verheyen *Anat. Tract.* VI. Cap. I. Tab. XXXVIII. a. a.

(g) Bartholinus, qui has arterias sacras appellat, *Anat. Libell.* II. cap. V. 5.

(h) Eustach. *Opusc. Anat.* Cap. 28.

(i) Vieussens *Neurograph.* Lib. 3. Tab. 23. 84. 85. 87.

(k) Vesalius *de Fabr. Corp. Hum.* ed. nup. Tom. I. Lib. IV. Cap. X. 25. 26. 27. 28. 29. 30. quibus numeris sex sacri ossis nervorum paria, ex quibus hi nervi progrediuntur, indicat.

(l) Vieussens. *ibid.*

rem foetus praecocis molem, tum integumenta abdominis a praegressa Ischuria magis relaxata, partum adeo facilitasse, ut foemina hunc actum ullo sine obitetricis auxilio absolvere potuerit.

Quod ad laciniam attinet, quae apprehensa trahentisque obsequiosa manui, facile ex meatu urinario prodiit, illam, lapillis, quibus obducta erat, lavando sublatis, nerveam vesicae membranam constituere, Celeb. Boerhaave pulcherrime docuit. Vesica enim urinaria ex tribus distinctis, ut Anatomes docet, conflata est membranis, exteriori nempe communi, (a) a peritonæo oriunda, media musculari, (b) diversis fibris (c) constanti, interiori nervea, (d) glandulis mucosis (e) undique scatente, quae humore mucoso obducta, impedit resolutionem ab urina acris, stagnante, futuram. Jam vero ut pace vestra ea, quae oculis vidi, ingenue fatear, structura, figura, magnitudo laciniae, cujus iconem hic habetis, assertum hoc verissimum adeo confirmarunt, ut si quis ultra dubitare voluisset, quomodo in physicis convictus talis reddi posset, nescirem. Excoriatio autem, sine qua hujus membranæ excretio concipi nequit, ex paralytica, per gradus inflammatoria, suppuratoria, & ulcero-rosa dispositione, quam post Ischuriam, interjecto spatio, contraxit vesica, omnino comprehendere potest. Tum vero ob urinam, vesicam fauciam ac decorticatam, irritantem, ingens mingendi cupiditas adest, sic ut teneri urina vix possit, unde subsequens lotii stillicidium, cum aliis hujus generis facile concipiendis calamitatibus, intelligitur; dolor vero pubem & perinæum continuo exercens, qui circa emissionis finem augetur, a contactu & affricu, quem inflammati, faucii, ac decorticati vesicae parietes inter se tunc patiuntur, proficiscitur. At enim vesicam certissime fuisse exulceratam, ex urina, cruore & pure commixta, cernitur: nullum enim, ut supra jam dictum est, in renibus vitium, vel calculi signum, adfuit. Quodque interior vesicae pellicula hac ratione exuviarum in modum abradi possit, id Clar. Ruyschius (f) in puerpera quadam observavit, qui illam perfecte sanatam, posthæc concepisse, feliciterque peperisse, superaddit.

Lapillis undique conspersa fuit lacinia; cujus rei explicationem in exemplo dare liceat: vas quaecumque, in quo sanissimi hominis recens ad putredinem usque lotium asservatur, facta effusione, crusta lapidea (g) intus

(a) Verheyen *Anat. Tract.* II. Cap. 20. Tab. 12. Fig. 4. a.

(b) Verheyen *ibid.* A.

(c) Eustach. Tab. 12. Fig. 7.

(d) Cel. Heister. *Comp. Anat.* ed. nup. §. 222. Graaf l. c. Cap. 6. Tab. 6. K.

(e) Her. Boerhaave *Inst.* §. 366. Drake *Anthropol.* Cap. 10. Tab. 3. b.

(f) Vid. *Advers. Anat.* Dec. Sec. IX. Tab. 2. Fig. 1. ubi excretæ membranæ portionis iconem exhibet.

(g) Her. Boerhaave *Chem.* Tom. 2. Proc. C.

intus undique cinctum deprehenditur, ita, ut quoties negotium hocce iteretur, toties dicta crusta evadat crassior; quod ut ita sit, vel maturæ diutius usurpatæ, nec mundatæ, dubitare non sinunt. Neque tamen propositum simile nimis claudicare videatur, concipiamus nobis, urinam diuturna retentione putrefactam, mulieris vesicam simili modo obduxisse, tunc lapillorum, lacinia adherentium, ortus assequi poterit.

Symptoma, cum mulier dictum intraret Nosocomium, maxime urgens, de quo illa præ reliquis querelans reperta est, fuit urinæ difficultas adhuc permanens. Jam autem ex morbi historia nos non fugit, foeminam per sesquiannum, & quod amplius, jam morbo fuisse confictatam, priusquam a nobis auxilium petiit. Quæ vero hujus Dysuriæ causa? omnibus rite perpensis, Celeb. Boerhaave suspicatus est, an forte vesica lotio suppresso mire expansa, ingenti illa, tam lotium reddendi, quam parturienti pressione, vaginam adeo dilataisset, ut sub ore matricis, ubi minor est resistentia, sacculus sub herniæ vesicalis specie sit formatus; id quod ex tumore laxo, vesicali, in vagina hærente, haud alienum esse videtur. Dysuria vero exinde colligitur, quia omne, quod in hoc vesicæ sacculo stagnat, lotium, extra prementem positum est potentiam, hinc tantum abest, ut vesicæ actio in lotium agat, illudque expellat, ut potius hunc sacculum dilatando emiſsionem difficiliorem reddat, unde lotium ægerrime semper excluditur. Vesicam autem in gravidis, Ischuria laborantibus, unam vel duas hernias nonnunquam accepisse, Garengot (a) testatur.

Longe aliam, notabiliorem certe, vesicæ herniam, in memoriam hic revoco, scilicet vesicam naturali suo loco excussam, quam Celeb. Boerhaave in Judæo Amitelodamensi ex Ischuria in scrotum delapsam quondam vidisse meminit: cujus rei veritatem mictus comprobat, quem æger utraque manu scrotum tumidum non nihil elevando, & leniter simul premendo, sibi semper facilitare debuit. Interim tamen, ne cuidam id videatur mirum, atque ab ipsa veritate alienum, imo plane impossibile, a Clar. Ruyschio, (b) fidelissimo omnium observatore, simile quid contigisse, bis observatum video.

Urina glutinosa, saniosa, purulenta, quæ adhuc memoranda restat, ex ipsa vesicæ exulceratione satis dijudicatur. Sedimentum autem glutinosum, instar ichthyocollæ, cruoris, saniei, purisque ichorosi particeps, quod sub duorum pollicum altitudine urinalis fundum occupaverat, ulcus vesicæ serpens, cum magna humorum jam coctorum, semicoctorum & crudorum in hac parte colluvie, indicavit.

Febri-

(a) *Traité des opérations de chirurgie* Tom. I. p. 265.

(b) *Advers. Anat.* Dec. Sec. IX.

Febricula, tam ex vesicæ inflammatione, quam puris ichorosi per venas absorptione, exorta, ob majorem sanguinis resolutionem, & quæ hinc pendet, spirituum dissipationem, quam maxime ægrotantis vires prostraverat; unde pulsus debilis, pallor faciei, decubitus corporis supinus, expansis manibus, pedibusve, appetitus imminutus, sitis ingens, oculi plumbei, naturali acie ac vigore carentes, quæ omnia periclitantur, innotescunt. Quartanam vero intermittentem, quæ his insuper accessit, frigus hibernum, humores magis condensans, excitasse videtur; si enim febres intermittentes, autumnales, æstate ob calorem solis majorem, qui sanguinem magis resolvit, in perfecte continuas (a) abire possunt, quin vice versa contrarium obtineri queat, nullus dubito. Febricula tantum non febris vehemens urgebat, unde illæsus sanguinis per pulmones transitus, hinc respiratio commoda.

Lingua, de qua Hippocrates (b) recte scripsit, illam humorum præstantiam indicare, bona apparuit, id est, satis humida & bene colorata; ideoque, dum per hanc ad humorum cognitionem pervenimus, ex lingua corporis ægroti multum sæpe discere licet.

Gingivæ sanæ, rubicundæ, non tumidæ, in quibus nihil scorbuti deprehendi poterat, cum optimo dentium nitore, certissimum sanissimi corporis signum, præbuerunt.

Dejectio alvi bona, quæ feces justæ consistentiæ & bene coloratæ præ se fert, naturales hoc in corpore actiones, optimum velut indicium, nondum cessare, nobis persuasit.

Diagnosin igitur hujus affectionis fuit corpus antea sanissimum, in optimo vigore atrocissima conflictatum Mchuria, ubi vesica a lotio retento incredibiliter expansa, postparalyticam, inflammatoriam, suppuratoriam, quæ eam interiori pellicula orbaverat, dispositionem, denique plane ulcerata fuerat, sacculo præternaturali in vagina superstite.

Prognosis exinde formata, cum multis de causis, tum maxime propter sacculum vesicæ lateralem, urina semper repletum, difficillimam nobis sanationem promisit. Urina enim per se jam acris, si diutius stagnat, talem facile acquirit acrimoniam, ut, ne per hanc nova fibrillarum stamina profus destruantur, omnino verendum sit. Hæc est causa, cur Hippocrates, (c) magnus in arte vir, vesicæ pariter ac renum exulcerationes, in senibus vix sanabiles, pronunciat. Attamen, cum ægra præter sanissimum corporis habitum, optimo ætatis flore gaudens, pro morbi duratione adhuc satis fortis esset, aliqua evadendi spes hactenus effulgebat. Jam vero nihil magis in votis erat, quam, si efficere possemus,

(a) Heri Boerhaave *Aphor.* §. 732.

(b) Lib. VI. *de Morb. vulg.* Sect. V. 155.

(c) *Aphor.* Sect. IV. 6.

semus, ut in vesica aliquid, quod amissæ membranæ jacturam resarciret, ejusque vices gereret, renascatur: quo facto ægra perfecte sanata foret. Si vernum innuisset, ob herbas recentes, quas fertilis tunc terra profert, humores nostros corrigentes, sanatio facilior citiorque speranda fuisset; hiems vero, ulceribus quævis sanandis maxime infesta, in cujus frigore & gelicidiis, fato ita regente, hanc curam aggredi necessitas urgebat, eo cautius in prognosticis agendum esse, jubebat.

M E D E N D I M E T H O D U S.

Medendi methodus, a Celeb. Boerhaave hoc in casu desperato adhibita, sequentes amplectebatur indicationes. 1. Ut vesicæ exulceratio sanetur. 2. Ut pristinum ejus robur restituatur. 3. Ut tumor vaginam opplens, ne amplius prolabi queat, non modo impediatur, verum sic etiam sensim magis magisque retropellatur.

Ad primam-obtinendam indicationem, eam nempe, ut ulcus vesicæ compescatur, purgans mercuriale hydragogum, utpote præstantissimum in hujusmodi morbis remedium, pulchre electum est. Quod si vero, judice Hippocrate (a), axioma sit medicum: ad summos morbos summa quoque medicamenta adhibita, optime valere, hoc in malo gravissimo, fortissimum, quod proxime dixi, purgans præscribere, Celeb. Boerhaave consultum esse putavit; eo nimirum consilio, ut tentaretur, an forte materia glutinosa, vitrea, in vesica hærens, incidi, resolvi, eliminari, nec non diathesis ulcerosa corrigi possit. Fuit autem purgans hujusmodi: *Rec. Mercurii præcipitati albi grana duo, Radicis Jalappæ grana quindecim, Scammonii grana sex, Sacchari semi-scrupulum, misce, fiat diu terendo in mortario vitreo cum pistillo vitreo pulvis tenuissimus, mane hora septima, vacuo ventriculo, cum aqua sumendus.* Cur autem Celeb. Boerhaave, hodiernorum medicorum facile princeps, mercurium præcipitatum album, qui interne, ob nimiam efficaciam, summa cum circumspèctione semper propinari debet, mercurio sublimato dulci & mitiori & tutiori præulerit, cuilibet satis patebit, si modo consideret, unicum præcipitati albi granum plus præstare granis viginti quinque mercurii dulcis. Hic vero tanta copia ingurgitatus, salivationem sic dictam certe excitasset, quæ a duobus præcipitati albi granis, in corpore haud remanentibus, tam facile vereri nequit. Necessè admodum est, ut talis pulvis teratur in mortario vitreo, non in æneo, nec ferreo, cum pistillo vitreo; sin secus, æger in artis artificisque opprobrium, loco medicamenti venenum accipere potest, quia cuprum æque ac ferrum, dum fa-

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

P

cilius,

(a) Aphor. Sect. I. 6.

cilius, quam ipse mercurius, ab acido nitroso huic adhærente solvitur, in vitriolum summe emeticum abit.

Nunc ut de effectu, quem purgans laudatum præstitit, pauca dicam, triginta & plures alvi dejectiones illud secutæ sunt, cum quibus ingens semper aquæ quantitas ex vesica prodiit, haud secus, ac si ptyalismis species inferiora occupasset. Tantam vero in melius mali mutationem conciliavit purgans, ut tribus diebus post rursus ad illud, veluti sacram in his morbis anchoram, Celeb. Boerhaave confugisset, nisi major virium jactura a pristino purgante adhuc superstes, per aliquot dies ab eo abstinere, indicans fuisset. Tum vero haud minori cum fructu repetitum est purgans, ita tamen, ut, ne corpus jam debile nimis turbetur, unicum tantum hujus mercurii granum illud ingrederetur, formula priori sequentem in modum mutata: *Rec. Mercurii præcipitati albi granum unum, Rhei semi-scrupulum, Resine Jalappæ grana tria, Scammonii grana sex, misce, fiat pulvis, ut supra sumendus.* Huic purganti ad motus in corpore nimios compefcendos, sequens, quod practici in arcanis habere solent anodynum, eodem die sumendum, adjunctum est: *Rec. Aquæ stillatiæ Florum Rhæodos unciam unam, Opii puri granum unum, Syrupi Diacodii drachmas duas, misce, fiat haustus vesperi hora sexta purgationis die sumendus.* Qui deinceps una cum purgante, per tres septimanas, septimo quovis die, incredibili cum fructu iteratus est.

Ut secundæ satisfiat indicationi, scilicet, ut vesica pristinum acquirat robur, Celeb. Boerhaave proficuum fore exstimavit: 1. Ut vesica, ne urinae multitudine nimis distendatur, quam sæpiissime evacuetur. 2. Ut vesica, tamquam corruptorum humorum sentina, blandos semper humores accipiat. Prior indicatio postulavit, ut mulier omni semihora lotium redderet; posterior autem ut decoctum blande detergent, acrimoniam temperans, traumaticum præscriberetur. Sic enim impedimentis prudenter sublatis, pristinam vesicæ consolidationem sperare licebat. Verum decoctam vesicam nova quasi pellicula intrinsicè obduci posse, nobis fidem facit Dysentericæ sanatio, quæ in eo consistit, ut crebrioribus alvi fluxionibus derasa sæpe intestina, amissam tunicam, villosam dictam, prorsus acquirant.

Si in rerum opulentia fuiffemus, decoctum parari potuiffet, ex carnis vitulinæ jusculo cum oryza, similibusve, quæ temperant, nec alcalescunt, additis subacidis, ut vino Rhenano, vel succo citri, & hujus generis, ad gratum acorem, aliis. Inopia vero hic urgens, medicamenta quævis lauta exspuit, quam ob rem prioris efficaciam supplens, minus tamen pretiosum decoctum, concinnatum est: *Rec. Radicis Bardane uncias quatuor, Eryngii, Scorzonera ana uncias tres, Nitri purissimi drachmas duas, incisa & contusa coquantur per horam cum aqua, quibus adde Radicis Glycyrrhizæ unciam unam, ebulliant iterum parum, tum decocti libras quatuor exhibe, de quo sumat omni hora diebus a purgatione liberis*

liberis unciam unam calide. Quod decoctum cum purgante hac ratione usurpatum, paulo post tantum effecit, ut pus in urina hærens non modo imminutum, verum diathesis ulcerosa etiam demulcendo multum correcta, itemque dolor vesicæ jam valde sedatus sit.

Quod ad ultimam spectat indicationem, ad saccum nimirum præternaturalem coercendum, Celeb. Boerhaave ægræ, ut spongiam siccam huic negotio accommodatam in pudenda immitteret, sicque hoc tumidum sensim retruderet, consuluit. Hoc consilium, postquam fœmina illud per aliquot menses erat secuta, tumorem adeo imminuit, ut, cum antea pugni minoris magnitudinem superaret, jam mole sua vix nucem juglandem æquaret.

His omnibus sequenti consultatione a Celeb. Boerhaave mixtura quædam, putredini resistens, addita est. *Rec. Aquæ stillatitiæ Feniculi uncias quatuor, Opii puri grana quatuor, Spiritus salis dulcis sesquidrachmam, Rob Sambuci unciam unam, misce, sumat omni bihorio, si non dormit, cochleare unum.*

Alimenta quæ sumit, fuerunt ex vegetantibus, acescentibus, fermentatis, similibusque, lotium minus acre & foetidum reddentibus.

Hac ratione ægra mutatis tamen iis, quæ pro morbi statu, & symptomatum præsentia, mutanda erant, tredecim septimanarum spatio ita convaluit, ut prioribus ex symptomatibus vix unum superesset. Urina enim nihil vel foetidi vel sanguinolenti amplius continens, fere naturalis fuit, excepto sedimento, quod perpaucum, æquabilis longe, minusve cohærens, adhuc restabat. Vesica quoque nunc adeo roborata fuerat, ut lotium per bihorium & commode retineret & sine dolore excerneret; manifesto indicio, haud levem vesicæ consolidationem jam factam fuisse. Non amplius febricitabat: & quartana post primam purgationem statim cessaverat; nam mercurius sanguinem adeo resolvit, ut ille sanguis amplius esse fere desinat. Pulsus erat optimus, non febrilis, ut antea; vires, ut sedere, stare, ambulare, aliisque officia præstare posset, sufficientes. Sitis parva; appetitus modicus; facies bona; oculi naturales; paucis omnia & vitalia & naturalia optima.

In hoc morbi decremento, ob mores malignos, aliaque silentio prætermissa, quibus mulier, cum se meliorem sentiret, hoc beneficio plane indignam fecerat ex Nosocomio discedere debuit. Quid postea cum ea acciderit, ignoro. Hoc certe, naturalis & simplicissima isthæc medendi methodus, quæ tam mira jam effecerat, si ulterius in illa prudenter persistere licuisset, omnia, quæ ad perfectam quid conferre potuissent sanitatem, speranda fecisset.

Quibus intellectis ad quæsitâ, quæ sequentur, responderi poterit: Quæ Ischuriæ atrocissimæ fuit causa? Quænam inde secuta sunt? Cur mulier, vesica exhausta, sequenti die peperit? Unde diuturna urinæ difficultas? Unde subsequens stillicidium? Quæ fuit pars affecta? An calculus

culus adfuit? nec ne? Quid tumor vaginæ præternaturalis? Cur lotium per artem eductum, non uno impetu sed diversis vicibus effluxit? Quid fuit lacinia? Quid lapilli eam cingentes? Cur dolor perpetuus in pube? Quare is circa ultimam augetur emictionem? Unde febricula cum quartana superveniente? Quæ Diagnofis? Qualis Prognofis? Quot medendi methodus agnofcit indicationes? & quales? Cur purgans, ex mercurio præci irato albo, non ex dulci, est paratum? Qualem illud fructum præftitit? Cur febris quartana poft primam purgationem illico ceffavit? Illa & id genus alia quæfita ex dictis facile intelligi poffunt. Et hæc funt, quæ circa hanc obfervationem, auditu memoratuque digniffimam, in lucem edere haud abs re putavi.

Quod reliquum eft, fi quis efferet, qui, in explicandis corporis noſtri effectibus phyſicis ac mechanicis, me hinc inde nimis properaſſe, objiceret; hoc forſan; quæſo, haud inique feras; ſi autem ubinam invitus erraverim; ignoſces, cogites me hominem eſſe; ſin vero ea, quæ pro virili parte ſcripſi, cuidam haud arriderent; conſideres, quam ſit carpere facile, difficile sæpe meliora proferre; quantum denique uni poſſe viro placere.

T A N T U M.

EXPLICATIO FIGURÆ.

Exprimitur hac figura, quantum fieri potuit, ad vivum lacinia una cum vitro, in quo illa, liquoris appropriati ope, a chirurgo hic loci hæctenus aſſervata, in poſterum quoque aſſervabitur.

J. BAPT.

J. BAPT. LUDOVICI CHOMEL

E T

J. FRANCISCI CLEMENTIS MORAND;

THESIS IN HÆC VERBA

ERGO TUMIDIS HÆMORROIDIBUS HIRUDINES.

Parisiis 1750. Mart.

I.

Hæmorrhoides ἀπὸ τῆς αἵμα & ῥέω, sanguinem fundo, significant ut plurimum venas quæ sunt in ano. Nomen illud sortitæ sunt quia sæpius sanguinem fundunt, vel ab ipso præter modum distenduntur. Cæcas dicunt vel apertas. Cæca sive lateat intus, sive ad marginem ani turgeat, sanguinem non reddit, sed illo plena tamen. Aperta dicitur quæ vel extra sedem prominens, vel oculis non subjecta sanguinem effundit. Aliquando etiam hoc nomine donantur venæ circa uteros mulierum, eodem naturæ molientis impetu, sanguinem profundentes. Raro ante pubertatem invadunt: ineunte vero ætatis fervore, sanguine purpureo exundante, juvenibus ἀφροδισιάξεν incipientibus, profuere sanguis æstuat, & quemadmodum mulieribus menstruæ fiunt purgationes, quæ, si quacumque de causa non fluant, miseras mulieres variis male torquent affectibus; sic Viris increfcente adolescentia quibus ex naribus vel ex hæmorrhoidibus salubriter non erumpit sanguis, frequenter, pronunciant Hippocrate, accidunt acutiores affectus, sanguineum sputum, cæphalalgia, febris putrida, magni abcessus; ideoque ad pubertatem accedentibus, febres magis diuturnas prænuntiat dædator noster, asseveratque hæmorrhoidum fluxu laborantes neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagædena, neque furunculis & . . . neque forsan lepra, fortasse autem neque aliis corripit; adeo solvendæ plenitudini & eluendæ cacochymix opportuno hæmorrhoidum fluxu natura potissimum consulit. Intelligat igitur medicus salutiferam hanc nunquam cohibere vel suppressere evacuationem, naturam sequi ducem; hanc utiliter operantem non turbare, laboriose parturientem non offendere, huic satius,

ubi præfens artis suæ requiritur industria, methodo tutiori auxiliatricem præbere manum.

II.

Non languidam solum juvare, fatifcentemque erigere, sed plethora redundantem expedire, altius succrescentem naturam minuere, artis medicæ nunquam cessans debet esse meditatio laborque; quod vero, nostra quidem sententia, splendidius nunquam elucescit, quam in hæmorrhoidum curatione. Cum etenim hæmorrhoides sint grandioris naturæ molimina, vel exundantem, vel corrigi nescium humorem foras pellere ambulentis, has placide fluentes sinat effluere medicus; tumidas & dolentes leniat; alvum molliter subducatur, excrementorum pondus levet, horum duritiem acridinemve diluat; prescribat interius syrupum violaceum, serum lactis, cassiæ medullam, & . . . blandiatur exterius cum decocto foliorum lactucæ, hyoscyami, betæ, cæterisque hujus generis medicaminibus, sub fomenti, suffitus vel cataplasmati forma; suo denique loco, si fieri possit, restituantur, molliterque repellantur hæmorrhoides. At illas causticis adurere, sectione suppressere, ligatura cohibere, naturæ quippe adversum, nefas sit. Hæmorrhoides cum haberet Alcippus (Libro 4°. epidem.) à curatione prohibebatur, per chirurgiam excisæ sunt, æger infaniit, & acuta succedente febre, cessavit. Larissæ Eudemus (Libro 5°. epidem.) intempestive per chirurgiam curatus est. Excisis hæmorrhoidibus & producto cancro in parte in qua fuerant excisæ, sæviit febris ad mortem usque. Apud Hollerium vidisse se meminit Duretus episcopum, cui protuberantia erat in ano, quæ colore & consistentia cutim naturaliter constitutam referebat. Chirurghi suaserunt ut constringeretur accurate ut excideret, negabat esse faciendum Duretus, huic nulla salus sperabilis, innumeræ vero calamitates accidere posse videbantur, lino tamen constricta est ut moreretur & excideret. Ecce doloris nata est acerbitas, & in convulsionem incidit miserandus æger. Illud est, inquit Duretus, manu chirurgica curare sed non est sanare. Qua quidem mente olim impulsus Hippocrates aphoristicas hæc leges sancire non dubitabat. Ab hæmorrhoidibus diuturnis curato, nisi una fervetur, periculum est hydropem aut tabem accedere à suppressis hæmorrhoidibus infania melancholicis hæmorrhoides supervenire bonum, non solum, ut ait Galenus, ratione evacuationis, sed respectu peccantis humoris qui evacuatur; cur non etiam ratione loci quo celebratur & perficitur evacuatio, & ratione partium quibus subjacet? Illa est tutior breviorque via qua se tentat explicare & expedire natura, dum sanguinis exonerationem immediate & directe per ea quæ impediuntur movens, movet facilius tutiusque quam si traheret e longinquo & per infantes vias.

I I I.

Quandiu statis temporibus & periodis fluere non desinunt hæmorrhoides, eadem esse debet ratio ac de menstrua mulierum purgatione: naturæ auscultandum. At vero si non fluant vel si fluere consuetas inspissans quævis causa, aut rudis medicinaliter tardaverit, languet corpus, imminuitur appetitus, sæviunt in intestinis tormina, lumborum adest gravitas, cephalalgia torquet, cæteræque bene multæ ingruunt ægritudines malorum irritamenta. Si duræ & tumidæ hæmorrhoides quas cæcas latini vocarunt, intestini recti actionem ita impediunt, ut perpetua vellicatio cum ardore pruriginoso orificium recti premat, pungat, atque, vel minimo motu, vel cum alvus deponitur, recrudescat, acerbissimus tunc exoritur dolor: morbo invalescente, vicinæ tument dolentque partes, afficitur vesica, urinæ secretio tardatur, ardet uritque inflammatio; cum dolore immani advenit suppuratio, & serpente malo fistula producit, eo perfidiæ & periculi plena magis, quod cuniculos in pinguedine & opima carne agens, crescere eundo & strages edere pessimas sit in promptu; sic pari fere modo luem veneream non apta nata procreare quæ ad vota fluit gonorrhœa, vel, ex spissitudine & acredine humoris male fluentis suspensa, vel quod magno vertitur arti opprobrio, ex artificis imperitia, putida meretrice, ni fallimur, nocentiori suppressa, vel perverso injectionum usu in sanguinem reflua, vel incongruenti drasticorum administratione devia, varia nefandæ luis nunquam non accersit advocatque symptomata. Ubi igitur maxime tument hæmorrhoides, sanguinique moras neccunt, digitis butiro recenti inunctis molliter impellentibus, resistunt, medicamentis emollientibus, doctam artem superante malo, non cedunt; confugiendum est, ad eam medendi methodum, quæ ex ætate, temperamento, sexu, anni tempestate, viscerum abdominalium statu, humorum crassi, vasorum tumentium natura, colore, situ, functionibus & . . . præscribenda venit. Cavendum imprimis ne refluxus sanguis massam inficiat, viscera contaminet, vasa reddat immeabilia, œconomiamque subvertat. Nec cum germanis ad pilulas aloë, fenna, colocynthide, gummosisque medicaminibus turgidas enemata-ve acria recurrendum censemus, nostratum visceribus adversantur. Gestent veste qui voluerint, scrophulariæ tuberculos, castaneas indicas, chelidonii radices, ari bulbum, cardui hæmorrhoidalis gallass, hæc illudimus mulierculisque linquimus excolenda. Mollia, dulcia, anodina probamus. Pinguia incrassantia, unguenta, emplastra, astringentia, spiriturosa, caustica non suademus. Quid agendum ergo? Quo se vertendum? An ustio usurpanda? Crusta occæcantur, calloque indurescunt partes quibus necessaria est lubrica mollities quæ sanguini impellenti cedat & abundanti faveat perspirationi. An ferro adaperien-

dæ

dæ hæmorrhoides? Exquisito sensui quem natura recti intestini extremis præsertim impertiit fibris ita adversatur ferrum, ut nunquam nisi maxima urgente necessitate admoendum sit, vetat etiam tumoris ad inflammationem vergentis natura & sanguinis intus coerciti præsentia; quis aliunde fluxum sibi forsitan indocilem non verebitur? At ligatura nodum solvere remque expedire consulis. Naturæ profecto non obtemperas; naturam non imitatur ea medendi methodus quæ duram inducendo cicatricem, novos (occasione data) obices sanguini poneret, locumque calculo, lienis duritiei, hepatis obstructioni & ideo daret quod spontaneam impediret naturæ purgationem. Ableganda igitur perniciofa hæc methodus quæ hæmorrhoidem tollendo varicem, corpus auxiliatori sacculo defraudat, nec satis est; pellendum quo natura vergit, quo consuevit ducere, eo ducendus est humor, hinc est quod venæ sectio non semper tuta sit e brachio, tumentibus hæmorrhoidibus, quæ naturæ non respondet votis. Non etenim à sola vasorum depletione, horumque vacatione pendet hæmorrhoidum non fluentium curatio, requiritur vacuatio κατ' ἴξιν id est e directo, idcirco sane majores nostri, cucurbitulas, scarificationes, frictiones, sinapismum, deurticationem, vesicantia, epispastica, fonticulos, cauteria, ustiones, ligaturas frequenter in plurium morborum curatione adhibebant, ut materiam morbi in ipsamet parte oppugnarent, vacuarentque κατ' ἴξιν. Recentiores vero ex detecto sanguinis circuitu, ex intellecta legum hydraulicarum mechanice, solam venæ sectionem celebrandam sufficere, cæterisque medendi rationibus, quibus possit sanguis minui, anteponendam esse existimarunt, quod una sublevata corporis parte cæteræ brevi, favente sanguinis circuitu, expediri credantur; quasi vero in humano corpore, ægroto potissimum, ad lancem & stateram semper ille exerceretur mechanismus, fluidorum æquabilis perficeretur motus, solidorum inconcussus vigeret elater, quem levior turbat causa, levissima sæpe destruit. Quidquid sit, rationi & experientiæ consonum magis videtur, tumidas hæmorrhoides adhibitis sanguifugis aperire.

I V.

Hirudo græcis Βέλλα à fugendo, apud latinos sanguifuga, insectum est palustre, oblongum, reptile, transversis lineis distinctum, ore subrotundo ac veluti calloso instructum, quod extensione & contractione sui corporis lubrici, vermis instar, tractu volubili incedit. Hirudo paludosa, subrufa, fulva, nigrescens, obscure maculosa, crassiori figura & longitudine, deterioris notæ censetur; subviridis vero splendore quasi striato, dilutiore, flavescente, fluvialilis vel rivulorum incola, tereti forma probatur & præfertur. Diu nihil pasta, sicco servata vitro, admoventur, digitis molli linteo indutis, abterso vel leviter perfricto corporis exsugendi loco, satiata sponte delabitur, partem dimittens, vulnus

vascululo quasi triangulari commorsam; plures admoventur ubi larga sanguinis requiritur evacuatio. Dicunt etiam hirudinum caudas secundum fibrarum longitudinem esse amputandas cum jam sanguine repleti incipiunt, ut sanguinem tardius exfugere desinant, guttatim tunc stillat sanguis, supposito, ut ajunt, vasculo; quod quidem observare nunquam nobis contigit. Animalculum etenim illud doloris vel levioris impatiens, derepente, si forcipe caudam attingas, vulnus dimittit. Ubi sat sanguinis exhauserint hirudines, tabaci fumo afflatæ, pauco sale vel cinere calenti, vel urina aspersæ, facile cedunt, caduntque, mox in recentes aquas, & sæpius renovandas transferuntur, at tarde novo infligendo vulnere idoneæ sunt, ob crassitiem nutrimenti quo diu turgent. Horum antiquus est in medicina usus, meminérunt quippe Græci, Arabes, Latini, Galenus, Plinius, Rhafis . . . hinc etiam cecinit Poëta.

Nec missura cutem nisi pleni cruoris Hirudo.

Deficientibus chirurgis, vel exiliori vasorum diametro sectionem dissuadente, venæ sectioni mirum in modum succenturiantur. Referente Khazi (lib. 36. cap. 3.) Hirudines tumidæ faciei rubrum colorem seu tineam rubicundam fuctione profligarunt. Narrante Zacuto, inveteratis sædatae faciei pustulis quadraginta admotæ hirudines curationem morbi absolverunt. Phrenitidem ex lochiis retentis quatuor ad uteri viciniam admittæ hirudines, præmissis incassum venæ sectionibus, sanaverunt, epilepsiam ab eadem ortam causa mitigarunt. Cephalalgiam & vertiginem venis retro aures inductæ, composuerunt: periculofam linguæ intumescenciam hirudinum exinanivit fuctus. In ophthalmia pertinaci, oculi angulo, inferioribusque palpebris & temporibus maximo cum successu admotas vidimus hirudines. Nasi ruborem inhonestum datum est auferre unico hirudinis favente fuctu. Quid plura? Dicendi non esset fuis, si quæ passim apud authores, Stalhium imprimis, passim traditione, propriave experientia de efficaci hirudinum applicatione innotuerunt, liceret enarrare; sed qualiscumque sit hujusce animalculi usus, pro sublevandis quamplurimis ægritudinibus, nullibi præstantior est quam in ani tumentibus venis, quod nullibi utilitatem magis eximiam, laboranti naturæ conferant, quam cum natura monstrante viam, fluxum sanguinis promovent. Ibi tuto, libere, commode, e directo, sanguis evacuat, & tunc abscinditur radix, ut Stahlî verbis utar, omnium affectuum circa regiones corporis inferiores. Sic bilis orgasmum, sanguinis exuperantiam, melancholiæ furores, renitentis abdominis tumorem, hepatis obstructionem, lienis duritiem, quartanas rebelles, pertinacem ischiadem, morbum hypochondriacum, nullo medicaminum generi cedentem, sæpius exasperatum, vagam arthritidem, sola hirudinum

Disput. Medico Pract. Tom. IV. Q. uq suporiz admo-

admotio, vel tumidis hæmorrhoidibus, vel ipsismet ani marginibus, debellavit, fugavitque.

V.

Nihilominus anceps dubiusque hæres; existimas cum Galeno, Mercuriali, Alexandro Massaria, vulnus ab hirudinibus inflictum esse angustius, quam ut possit crassitudo sanguinis exire, partemque fluidiorem tantum erumpere; pro certo tenes sanguinem eum attrahere hirudines, qui carni adjunctus est, non qui in imo continetur corpore: at vero ut irruenti sanguini pateat liberior aditus, foramenque, licet tenuissimum, dilatetur, pars ab hirudine commorsa, ex Oribasii præcepto, molli spongia fovetur, balneo aquæ dulcis & tepidæ irroratur; admovetur etiam, si necesse sit, cum Galeno, Hollerioque nostro, cucurbitula quæ ad libras plures sanguinem cogit effluere, quæ quidem largior raro convenit evacuatio; ita enim aliquando abundanti rivo ex hæmorrhoidibus fluit sanguis, ut ad caustica & astringentia, cum Hippocrate & Galeno confugiendum sit, ne adveniant cachexia, tabes, hydrops. Ex toto igitur sanguinem trahunt hirudines quæ trahunt ex hæmorrhoidibus, non vero unicum qui carni adjunctus est. Quare autem cæcis tumidisque hæmorrhoidibus applicandas hirudines tam animose censemus? quod salutaris ea sit evacuatio quæ naturæ congruit, quod secura quæ trahit e directo, quod utilis quæ peccantem humorem per brevioram viam educit, quod necessaria quæ sanitatis servat integritatem, imminentes morbos avertit, præsentis, herculeos quamvis, debellat & fanat. Novimus mulierem ita ascite laborantem, ut ad paracenthesim multoties celebrandam coacta confugere, curaretur ad tempus, non sanaretur. Ecce autem artem docente natura, curamque suscipiente, larga derepente advenit hæmorrhoidum vacuatio, ægramque liberavit ad annos. Vidimus mulierem annis triginta novem natam, asthmatis paroxifmo, variantibus anni tempestatibus, suffocatam, hepatide sæpius laborantem, nephritico quandoque dolore divulsam, colica modo intestinali, hysterica modo fatigatam, hisque affectibus variis eo magis obnoxiam quod ob hereditariam & vagam arthritiden, cum puerili scabie suppressa, conjunctam, tota nervorum compages sævum in modum levissima de causa doleret, & spasmodice torqueretur. Huic miseræ mulieri ortu nobilissimæ, ingenio ornata, animo plenæ, fortis dignæ melioris, toties a pueritia repetita fuerat venæ sectio, ut vasa omnia cubiti, radii, carpi, pedis lanceola fadata, & quasi concisa operationem licet indictam omnino rejicerent. Hanc in assueto diversorum symptomatum paroxifmo visitans, cum invenissem dolente abdomine, hepate tumido, diaphragmate quasi sursum retracto (sæviebat acriter asthmatis paroxifmus) exiguoque pulsu laborantem: ecce natura, tantis, etli oppressa

& fatigata symptomatibus per tumidas hæmorroides sublevare se enixa est, mihi que quid præscriberem incerto, monstravit viam. Protinus occasionem arripiens elabi promptissimam, admovendas hirudines iussi. Vix sanguis fluere incepit, spissus, fœculentus, atro rubescens, cum subito pulsus reviviscere, ventrem deprimi, urinas cieri, diaphragma descendere, aërem spirari, hepatis regionem elevari, secretiones uno verbo redintegrari & quod faultum magis nec satis prædicandum, hæc omnia symptomata non ad menses ut olim cum balneis, venæ sectionibus, temperantibusque medicamentis, sed ad annum & amplius solis admotis hirudinibus, solo fluxus hæmorroidalis promoti beneficio contiguere, & quæ per plures annos in sella brachiata, noctes infelix erecta perdidit, lecto nunc sana decumbit; adeo verum non quantitate evacuati sanguinis, sed qualitate, sed electione loci per quem extrahitur sanguis naturam ægotantem juvari atque sublevari. Curavimus virginem annis viginti quinque natam, quibusdam abhinc annis ob menstruæ purgationis tardantem fluxum, colicis doloribus nephriticam, uterinamque colicam sæpe referentibus, ita vexatam, ut pluries noctu e lecto pulsus auxilium & opem laturus currerem. Lacerabant miseram distenti ventris tormina; torquebant sævum in modum semianinem vomitus horrendi; venæ sectiones innumeras, fomenta, olea, victum tenuissimum, cæteraque hujus generis medicamina, vix favente successu præscriperam. Balnea aquæ dulcis, ad menses quavis die per quatuor horas, usurpanda censueram, ut tumens & acriter renitens universum abdominis spatium mollirem & redigerem; vix ægra tepidæ balneum aquæ subierat, cum aquam proprio calore ita recalesceret ut plures aquæ situli alternatim in balneo projecti, illud vix temperarent. (Quem visceribus æstum!) Emulsionem, serum lactis, & id medicaminum genus incassum adhibebantur. Incendebant narcotica, non sedabant, astringebant non aperiebant aquæ martiales, humores rarefaciebant non pellebant sulphuræ & thermales. Venæ sectionem non semper admittebat debilior pulsus; à spisso & visceribus abdominalibus hærente sanguine universa symptomatum cohors ut plurimum ducebat originem; at massam hanc penetrare, vasorum mæandros permeare, hoc opus hic erat labor; cæca modo interius, exterius modo, tumebat hæmorroidum congeries, strictamque pertinaciter alvum reddebat strictiorem. Hirudines igitur pluries admovendas eo confidentius præscriperam, quod ab ipsismet abdominalibus vasis sanguinem, eliciendum esse fortiter persuasum haberem; at nescio quo suffusa pudore puella renuebat acriter, per annumque fere integrum pugnauerat; sed atroci multotiesque recidivo victa tandem, & fere confecta malo, nullamque aliam à nobis sententiam quam enixe postulabat accipiens, hirudines admoveri permisit; quæ quidem ita prospere successit operatio ut dein-

de quavis die, quavis hora Hirudines invocaret, has amicas appella-
ret, precibusque admovendas efflagitaret, donec perfecte sanata fuerit,
Hirudinum plusquam quinquaginta admotione trium mensium interval-
lo. Quidni igitur concluderemus?

Ergo tumidis Hemorrhoidibus Hirudines.

CXVII

J. HIERONYMI LAPPI,

D E

CURATIONE STRANGURIÆ
CONTUMACIS FREQUENTEM, MALEQUE
TRACTATAM, GONORRHOEAM CONSEQUENTIS

DISSERTATIO.

Editio altera retractata & aucta &c. Romæ 1754.

CVII

J. HIERONYMI LAP.

DE

CURATIONE STRANGURIE

CONTUMACIS TROCHISCI M. MALLEOE

TRACTATA, CONORNDAM CONSEQUENTIS

DISSERTATIO

Edidit Joann. Knochius & Joann. de Kone 1714

02

1112

INter plurima, maximeque hominum generi utilia, quæ paucis ante sæculis medicorum ingenii reperta sunt, jure, ac merito magni habendæ videntur regulæ, & modi, quibus exitiali morbo medemur, quem syphilidem, morbumve gallicum appellant. Jam a pluribus dictum de argento vivo, ab aliis dictum de radice falsæ parillæ, cæterisque pharmacis huic pesti propulsandæ accommodatis. Et si vero ob rectam eorum administrationem, totam ab infecto corpore recessisse syphilidem, frequenter novimus: tamen nonnullas humani corporis partes, ita ipsius potenti viru, & medentium imperitia non semel affectas vidimus, ut ad priorem illas integritatem restituere, viri peritissimi minime potuerunt. Ea in cæteris morbi hujus reliquiis deterrima affectionis species numeranda est, quam alii *carunculam urethræ*, & *carnositatem*, alii *stranguriam contumacem*, frequentioris gonorrhœæ *pedisequam* nuncuparunt. Eandem patientes, sæpe, at ægerrime micturiunt, quandoque urinæ effluxus non sine vitæ discrimine omnino impeditur, & puris aliquantulum ab urethra, quam ardores, & punctiones interdum excruciant, fere continenter defluit.

Huic sanandæ multiplices curandi methodos jandiu solertes medici excogitarunt, sed multæ ipsarum periculis, curisque refertæ sunt, inanes aliæ, aut certe ejusmodi, ut nonnisi precaria, brevique duratura levamina adferant, ac propterea à re medica, ipsismet novorum remediorum fautoribus, inventoribusque consentientibus, plane exulare jubentur. Porro si unamquamque, ab iis descriptam, methodum velim enarrare, multus essem, & mihi profus deesse viderer, qui, cæteris omissis, tutiorem aliam, pluriesque feliciter tentatam, exponere hac mea elucubratione decreverim.

Quam in rem illud primo animo recolendum arbitror, ante sæculum 15. hanc stranguriæ speciem Europæ incolis haudquaquam patuisse, quam subinde, ceu venereæ luis, ex America ad nos transvectæ, propaginem, doctiores medici existimarunt. Quamvis hunc morbum aliunde deduci, negare plane non ausim; tamen ipsemet, præstantium quoque virorum testimoniis innixus, neminem, hujusmodi stranguria laborantem, adhuc a me cognitum esse memini, qui ante syphilidem non acceperit, & urethræ, ob frequentem gonorrhœam tabescenti, noxios liquores, ex acidis, austeris, aliisque paratos, antea non infuderit. Quare fæminas, patientes gonorrhœam, quæ facilius externas pudendi partes, & uteri vaginam, quam urethram inficit, neque similia in hunc canalem, virili laxiorem, breviorumque, ingerentes, vix unquam in *carnositatem* incidisse, non ignoramus. At cum mares ubique huic morbi generi spectentur obnoxii, & cum canalis, urinam e vesica ducendi causa fabricatus, atque finitimæ huic partes, primam, & propriam ægritudinis sedem susti-

neant,

neant, tum ipſus canalis, tum finitimorum locorum brevem præmittam descriptionem, lecturis, ut ſpero, non ingratham, rei autem noſtræ futuram valde conducentem.

Itaque, urinæ, & ſeminis masculini effluxui accommodatum, ſabrefecit natura canalem, cui nomen urethra, amplitudine parvum calamum, ſcriptorium haud excedentem, longitudine varium, non omni ex parte rotundum. Adhæret urethra ambobus cavernoſis corporibus, mentulæ extumefcentiam conciliantibus, ipſius portiuncula ad veſicam excepta, a cujus hiatu anteriori, vulgo collo, producit. Anatome in primis obſervat in urethra ſpongiis aſſimile corpus, pyriforme, cognomento bulbum; hic inferæ, convexæque illius hæret parti, atque exinde diviſus, ei circumvolvitur. Prior urethræ pars membranacea innititur albidæ cuidam maffæ, duriuſculæ, caſtaneiformi, inter veſicam urinariam, bulbumque ſitæ, græco vocabulo *πρόστας*, quod locum veſiculis anteriorem ſonat, & plurali numero dicimus, quia binos lobulos, canaliculo, ſuperne ducto à baſi ad verticem, diſtinctos efformare, videntur. Proſtatæ, quæ recto inſident inteſtino, intus ſunt ſpongioſæ, at dura præditæ ſubſtantia: hujus lobi plures habent folliculos, ad canaliculum, cujus ſupra meminimus, hiantes. Recto curſu colem pervadens urethra, non mediam glandem oſtio ſublongo, ſed imam perforat.

Præerea in ſuperiori urethræ parte inſerta proſtatis, exigua quædam extat prominentia, poſterior craſſa, & ovalis, anterior in aciem deſinens. Hæc modo *caruncula*, & *criſta galli*, modo *caput gallinaginis*, *granum hordeaceum*, & *veru montanum*, dicitur. Ubi ea craſſior ſit, vel unum, vel duo, vel tria diſpiciuntur foraminula, ſemini, tam recta fluenti a paraſtatis, quam a veſiculis, ad quas, moram facturum, diſgreditur, fluxum cedentia. In hanc etiam craſſam carunculæ partem quaterni, aut quini, aut ſeni, confluunt ductus, humorem, in proſtatis ſecretum, emittentes. Tenuis membrana, intro ſepiens urethram, pluribus diſtincta eſt vaſculis, multique oblongi hiatus, ſive lacunulæ per ipſam diſtribuantur, quarum nonnullas, præſertim glandi proximas, facilius ſenſu apprehendimus. Hæ nihil aliud ſunt, quam canaliculorum orificia, effundentium liquorem, in glandulis, per urethram diſpoſitis, elaboratum. Spongioſa urethræ textura vix incepta, duæ, cæteris ampliores, ſpectandæ occurrunt lacunæ, quas adeunt bini longi ductus, a totidem glandularibus maſſis, circa bulbum poſitis, prodeuntes. Quæ glandulares maſſæ, antiproſtatæ, proſtatæ inferiores, & glandulæ Cowperianæ vocantur. Adeſt sæpe tertia, quam nonnulli glandulam Cowperianam tertiam appellant.

Diximus, in craſſa carunculæ parte unum, duo, ſeu tria patere oſtiola, ſemen a teſtibus profuſum evomentia, canales vero, ſemen huc deportantes, prætermiſimus. Ii quidem ad urethram non adtinent; ſed quia non raro morbus, cujus ſanationem promittimus, hos, & veſiculas ſe-

feminales obfidere solitus est; nonnulla de iis summis labiis, ut aiunt, delibare, operæ pretium duco. Hi ductus, foris aliquantulum plani, intus cylindrici, qui vasa etiam deferentia nominantur, substantia quadam albicante, & valida donantur, atque ad calami straminei magnitudinem accedunt. Ab utraque epididymide, seu parastata unus discedens vasorum sanguineorum spermaticorum cellularem vaginam ascendit, ac ex eorum mutuo nexu funiculus, nomine spermaticus, coalescit. Utrique subinde membranaceam peritonæi laminam introeunt, a vasis spermaticis recedendo, per cellularem ejusdem substructionem, itinere inverso, non longe ab arteria umbilicali, & uretheribus, vesicam urinariam assequuntur. Sub hac reptantes, ejusdem collum petunt, ibique mutuo occurso terminantur. Ita conjuncti, vesiculas attingunt feminales, quæ sunt membranacea, & cellulosa servandi, perficiendique feminis receptacula, inter rectum intestinum, & vesicæ collum oblique collocata. Denique ab extremitatibus partim unius canalis deferentis, partim unius vesiculæ, utrinque duo tubuli nascuntur, qui prostatarum basim inter, & urethram excurrentes, & hanc oblique penetrantes, ad verum montanum, uti animadvertimus, feminalem liquorem eructant.

His igitur perpensis, delicatulam hanc, & mollem minimorum organorum structuram lædi facillime posse; atque corrumpi, mirum certe non erit: ac cum præstantium doctrina hominum observationes, & experimenta liquido nobis suaserint, hujusmodi stranguriam earum alterutris partium insidere, reliquum est, ut, sede morbi explorata, ad morbi ipsius indolem, naturamque sermonem convertamus.

Neminem, qui in re medica hospes non fuerit, latere puto, substantiam illam principem, quæ & syphilidem proprie constituit, & infestâ hujus ciet symptomata, esse naturæ tenuissimæ, & ceu potentis veneni, summopere efficacis, ac particulis, physico vocabulo alcalicis, sive acerbis, nequaquam acidis, adscribendam. Ipsa distanti corpore apud nos nunquam obesse visa est, cum, nisi mutuo attactu, virus non propagetur. Per os vero; mammarum papillas, cunnum, anum, mentulam, aliasque partes, tegumento subtiliori munitas, viscida madentes uligine, & tenui oleo illitas, celtica lues excipi solet.

Etenim, si concubitu mas ab impura fæmina per urethram venereum recipiat contagium, & hinc gonorrhœæ fiat obnoxius, saniem censeo, tabumque a vulva, & genitalibus, jam labe corruptis, manantem, conclusam in se retinere syphiliticam materiem, quæ, aut vaporem simulans, aut tenuioribus, liquidioribusque humorum partibus confusa, hiantem; calescentem, atque expeditam erecti penis urethram ingreditur, & statim a muco, lymphæque, ipsius cavitatem linientibus, ebibitur. Ii tum computrescere incipiunt humores, & membranæ, qua urethra intrinsicus vestitur; vascula fibrillæque, virus potentia percussæ, rumpuntur, lacunulæ item; canalium emittentium ostiola, & caruncula sensim ro-

duntur, laceranturque. Humores, canalibus retenti, subinde diffunduntur, aer a firmis, liquidisque partibus, mutuo æstu ferventibus, recedens, parvulas movet extumescencias; caloris, dolorisque pungentis sensus, mingendo præsertim, urethram cruciat; mox quædam varix amplitudinis, & continuo pure fluentia, ulcera nascuntur. Hinc gallicum virus, intro resorptum, solutionis speciem referens, augetur in dies propagaturque, instar fermenti, pene dixerim, panis conficiendi causa, in triticea farina soluti.

Si nimium frequens admissa syphilis nova ulcera antiquis cicatricibus infligat, maximum parvis hisce, tenerisque organis detrimentum adfert, & difficillimam tanti morbi de die in diem sanationem reddit. Equidem haud negabo, ulcera per sæpe urinæ cursu irrigata, aeris accessui exposita, & a manuum tractatione remota, tarde sanari, tantamque esse interdum firmarum partium labem, ut quælibet, a sapienti medico conquisita, remedia frustra adhibeantur. At callus, cæteræque sordes, quibus talia ulcera, carunculam, ductus feminales, prostates &c. depascencia, adimplentur, & vere stranguriam inducunt, nisi medendi ergo imperita manus accesserit, nunquam mihi exoriri posse videntur. Jam diu enim apud inscitum medicorum vulgus, agyrtaeque mos invaluit, vixdum signis virulenti fluxus apparentibus, inflammatam, dolentemque urethram perfundendi injectionibus ex chalcantuo maxime, ex saccharo saturni, ex ferro, aliisque similibus, abstergendi nempe, & citissime ad cicatricem perducendi gratia, ulcuscula recens enata. Quibus interdum alia ex rebus balsamicis, aromaticis, & roborantibus appellatis, medicamenta intermiscunt. Horum particulae, aqua innatantes, corruptis fibrillis adjunguntur, easdem inter se arctius compingunt, fluentesque liquores mirifice retardant. Quare & humores, & vascula, & rerum injectarum particulae, simul coeunt, adeo junguntur, ut luridas, fungosas, callosasque ulcerum oras paulatim fieri necesse sit. Atqui, ipsam ægrorum, vera profitentium, assertionem, & albam duramque crustulam, admoto post atramento sutorio, nuper exortis in ore ulcusculis subrescentem, hujus rei fidem facere, ita est perspicuum, ut non sit opus longa oratione demonstrare. Transacto igitur virulentæ gonorrhœæ cursu, quem ad tres circiter menses produci posse concedimus, urethrae *carnositatem*, sive stranguriam eos incurrisse, certum est, qui post diutinam, quoad volentibus contingere potest, urinæ retentionem, externum urethrae hiatus, & penis glandem, pure aliquantulum illitam reperiunt, & digitis a perinæo ad coronam glandis premendo deductis, guttulam quandam, vel subalbidi, vel virescentis puris ab urethra defluentem conspiciunt. Sæpe contractiones, punctionesque circa perinæum excitantur, & valde molestus glandem pruritus excruciat. Parce micturiunt ægri, ut superius indicavimus, ac frequentissime; atque ægerrime postea, gravius contentione, vix mingere possunt, si forte urina diutius fue-

fuerit comprimenda. Nunquam pleno alveo lotium fluit; sed tenui, intermisso, creberrime bifido cursu decedit, a veru montano ad penis coronam urethra dolente, albisque filamentis in matula sæpe desidentibus. Ampliores tunc, diuturnioresque fiunt aeris inspirationes, ut fortius diaphragma, eique subjecta viscera ad retardatum urinæ effluxum promovendum deprimentur. Ea morbi symptomata ob frequentem coitum, & equitationem, in pravo item cibi, potusque genere utentibus, ac vehementi animi pathemate commotis frequenter adeo ingravescent, ut stranguria in plenam urinæ suppressionem, ischuriam dictam, quandoque evadat; vel contra, sed rarius, in perpetuam urinæ incontinentiam postremo se vertat.

Interea, si catheterem, vel ex plumbo, stanno, argento, cera constatas virgulas quis immittat in urethram, ulcerum situs, & calli, fungosæque carnis duritiem, mollitiemve explorabit; cum vero illas extraxerit, extremitatem pure inquinatam, ac urinam expeditiori, ampliorique alveo ad breve tempus fluxisse, conspiciet.

Causis, symptomatibus, loco, & morbi signis, quantum erat presentis instituti, veluti in conspectum quendam adductis, negabit mihi nemo unus, chirurgos omnes, & superioris subfellii medicos, hujusmodi stranguriam, aut difficillime, aut nunquam sanari posse, mirum in modum consensisse; inter hos Junckerus, Benevolus, Heisterus, Astrucius, Garangeotius, Brunnerus eminent, horum plerique omnia adurendi, exsiccandi, & adstringendi vi prædita, topica remedia cane pejor esse & angue vitanda, arbitrantur. Virgulas autem, ex cera, plumbo, aliisque ejusmodi comparatas, in urethram, *carnositate* affectam, demitti præscribunt, haud cæteroque negantes, propter virgularum usum, temporis diuturnitate, ac nimium plena fastidii diligentia morosum, etiam atque etiam ægrotantes jure tædere, & ipsorum neminem penitus, & omnino convaluisse. Crebro stranguria laborantes, curandi methodis, ab Heistero, Benevolo, seu Astrucio enarratis, diu subjectos vidi; at, frustra re tentata, immo suo ipsorum, detrimento, oleum, & operam perdiderunt. De tanti igitur morbi causis, & symptomatibus mihi quam sæpiissime cogitanti venit in mentem aliam novamque, veteribus prætermittis, medendi rationem amplecti, qua olim amicus optimus, acerbis stranguriæ affectionibus cruciatus, ocyus quam speraret, primus & omnino convaluit (a).

Cum itaque stranguriam, de qua nobis est quæstio, ab ulceribus sordidis ad urethram præcipue latentibus provenire certum sit, quæ ipsa ad cicatricem nullo modo deduci posse videamus, nisi enatas sordes, callumque remove moliamur. Hoc certe emollientibus satius quam erodentibus, vel exsiccantibus medicamentis, seu plumbeis virgulis obtineri,

R 2

fe

(a) Vide historiam primam in calce Dissertationis.

felici experientia innixi affirmare non dubitamus. Quibus auferendis for-
dibus omnia, quæ ex mucida, pingui, & terrestri materia simul admixta
componuntur, & in aqueo solvuntur fluido, apprime accommodata prof-
picimus, atque ob eorum effectum emollientium, sive laxantium nomine
sunt insignita. Hæc tarde, & leniter agendo, neque sanas partes tor-
quendo, tuto, nec multum incommode morbi semina paulatim extin-
guunt. In callo certe, & fordibus ab ulcere externo tollendis, chirurgi
rarissime aquea, seu pingua laxantia solent adhibere; cum & ferro cæ-
dere, & erodente consumere deperditas quidem, verum tamen vivo cor-
pori adhærentes substantias opportune conspiciantur. Summus autem vir
Johannes Junckerus (b) calli evulsionem commendat emollientibus esse
tentandam, cujus a sententia clariss. Gerardus Van Swieten (c) mi-
ni ne discrepare videtur: hi vero lene aliquid, balsamicam naturam re-
dolens, laxanti remedio misceri voluerunt. Optime quidem, & sapien-
ter admodum, cum laxans medicamentum, insidere diu callo debeat, &
pars affecta in summum imbecillitatis gradum ceciderit.

Aquam porro, ignis præcipue calore tepentem, ab animantium cor-
poris partibus, iis maxime quæ pinguedine, & oleo sunt minus infarctæ,
minimo negotio adtrahi observamus. Ob quam causam hac mutua par-
tium conjunctione tenacitas, duritiesque ipsarum emollitur; & si extra
humorum circulationem, veluti emortuæ, jacuerint, quandam solutio-
nis speciem subeuntes, dissolvi incipiunt, digeruntur, putrescunt postea,
& a vivis partibus, quibus antea jungebantur, sub puris, saniei, vel
aliarum corruptarum materialium specie, prompte discedunt. Tum vero
a maligno, sordidoque liberata onere natura, teneras canalium fibrillas
extendendo, & jam disruptas simul jungendo, cicatricem inducit. Mu-
cor sale, terra & paucis constans phlogisto & per ebullientem aquam a
plantis quibusdam, althæa videlicet, malva, viola &c. extractus, hanc
partium immutationem vere promovet; ideoque omni laxanti remedio
ejusmodi mucorem adjungimus. Cum vero a quantitate imprimis inflam-
mabilis, sive phlogisticæ, materiæ, dispersos undique igniculos contra-
hentis, hæc pendeat solutio, sæpe fit, ut aqua sola, tepescens, vel mu-
cilagine onusta, depellendis ab ulcere fordibus satis non sit. Oleum tum,
adeps, butyrum, aut quævis pingui phlogisto abundantia, ad vagan-
tes colligendos igniculos, solutionemque in deperditis partibus excitan-
dam aptissima, erunt usurpanda. Olea tamen lenissimo calore fluentia,
atque e vegetantium seminibus expressa, uti amygdalarum dulcium, nu-
cum juglandium, & avellanarum, ex olivis, & feminibus peponum,
cucumerum, cucurbitarum, lini &c., juxta locorum, temporisque op-
portunitates huic medicationi, mox exponendæ censentur accommodatissi-
ma:

(b) Conspect. Chirurg. Tabul. XL. §. 5. Tom. VI.

(c) Comment. in Aphorif. Boerhaave, §. 297. in notisq. astrucii ad §. 297.

ma: olivarum autem oleum tepens, minime rancorem contrahens, tanquam fatis idoneum quotidie præscribo.

Certior igitur quis factus, sordida ulcera, membranam urethrae, verumontanum, prostates, antiprostates, aut vesiculas feminales inficientia, stranguriam adtulisse, hac methodo ipsius curationem impense aggredietur. Primum a vino, aliisque vinosis, seu fermentatione comparatis portionibus, ab aromatibus, acrisque quibusvis vegetantibus, & ab omnibus sale exsiccatis, fumoque induratis abstinentiam ad aliquod tempus indicito. Aquam simplicem optimam, vel acido tenui succo aspersam, bibendam dato; in prandio autem & coena vini meraci parum degustandum permittito. Pisces boni succi, teneras volucrum, & quadrupedum euchymas carnes, ova recentia, lac, butyrum, horatios fructus, olera subacida, amariuscula, farinosa, & cerealia femina, seu triticea, pro cibo sobrie assumenda proponito. Equitationem, celeremque deambulationem, balneum, sudoris nimiam expressionem, at præ omnibus concubitum vitare præcipito. Per hæc unam, vel alteram ex herbis malvæ, violæ, parietariæ, althææ, mercurialis &c. medicus aqua jubeat incoquere: mox aqua post decoctionem servata, mane, & vesperi per syringam, cum prius ea igne tepuerit, terna, quaternave injectione urinæ fistulam perlui, necesse est. Verum cum aliquantisper immorari loco male affecto medicamentum oporteat, ne aqua injecta statim resuat, facile obtinebis, si, detracta syringa, manus digiti, pollex, index, mediisque colem intra glandis coronam non laxè circumplicent.

Æger autem si, nullo adjuvante, clanculum sibi mederi voluerit, dummodo primis vicibus, nondum expertus, ab urethra extremo syringæ tubulo caveat lædenda, haud difficile rem persequetur. Statim, injectione peracta, coles digitis circumvolvatur, ac syringæ tubulus educatur lente, ut commodius infusus liquor intus contineatur. Subinde actionem coniecti liquoris in callum, & sordes insinuationi levi in perinæo manuum adfrictio apprime favebit: hinc laxatis digitis, liquor urinæ commixtus, vel ipsam subsequens, exilire consuevit.

Itaque tertia, seu quarta post inceptas aquæ injectiones die, volens libensque medicus, aut æger alias ex olivarum, vel amygdalarum dulcium oleo, iis poterit substituere; oleum a semuncia ad unciam circiter, quaque vice, in urethram ope syringæ conjiciendo, noctu ante somnum opportunius, quam cæteris diei horis: dabitque operam, ne infusum resiliat. Non hunc tamen curandi modum eligere semper erit necesse, quia & laxantibus aqueis injectionibus prius, & oleo postea quolibet uti poterimus, vel aqua tantum cum emollientibus herbis incocta, vel solo plures oleo curationes absolventur. Prior autem medendi sola aqua modus ad leviozem, alter ad graviorem morbum tuto erit accommodanda. Tam ex aqueis, quam oleosis constat injectiones plerumque vesicam intrare, ibique ad proximam usque urinæ emissionem innoxias prorsus

stetisse, centies vidi: nihilque accidit triste, si triduo post, quatríduo-
ve (quidquid nonnulli ex adverso deblaterent) olei sædata guttulis
urina defluerit. Cum vero mixtionem proximam usque ad injectio-
nis tempus quis protraxerit, statim coniectus liquor, sequens urinam,
excidet.

Hinc punctiones, contractionesque ad anum, perinæum, urethram,
& ardor, urina exeunte, percipiuntur; exinde numero juxta ac ma-
gnitudine augentur filamenta, in matula desidentia, frequentioresque
accedunt micturitiones, cum ulcerum sordes, & callus ob inductam a
clysmatibus solutionem abscedere inceperint. Interim natura, machina-
tiones, constitutionemque humani corporis solerter dirigens, atque ad
ipsum servandam incolumitatem assidue excubans, vires repente suas
profert. Validius enim cunctam fere musculotum seriem contrahit:
proinde capitis dolores, pandiculationes oscitationesque sollicitæ, horripila-
tiones multum infestæ, febriumque rigores non leves creberrime ægro-
tantem divexant, quas anxius calor, & universa membrorum excipit
laxitudo. Urina quæ tenuis & alba febriles ante commotiones copiose
fluebat, iis accidentibus, flavo & rubescenti colore tingitur, multum-
que desidit.

Interea injectiones, etsi rarius adhibendas censeo, tamen omitti pe-
nitus, incunte præsertim curatione, nunquam suaserim. Eæ namque
musculorum, & nervorum distentiones, & febriles commotiones majori
minorive morbosarum causarum ponderi respondent. nec mali quidquam
his in casibus ominantur; maxime si putres tum sordes, filamentaque
in urina magis magisque augeantur. Ad quintam aut septimam inceptis
ab injectionibus diem corruptæ, atrorubentis, densæ, aliquantulum
viscidæ, multimodis divisæ, & illico desidentis materiæ copiam fluens
secum trahere solet urina, & hac vix ejecta, ampliori liberiorique cur-
su, morbi feliciter interituri significatione, lotium prodidisse cernimus.

Quamvis putris hujus materiæ multum ab ulceribus urina refluxerit,
morbus tamen extinctus minime putabitur. Etenim nonnulli febriles
motus, musculorum nervorumque distentiones, atque recurrentes virium
laxitudines, præsertim si ab injectionibus cessatum non sit, quam sæ-
pissime redeunt. Eæ vero ut corpori noceant tantum abest, ut potius
sordium evulsionem, majori humorum in male affectum locum concur-
su excitato, faciliorem reddant. Ea quidem symptomata putridæ mate-
riæ egressum vel antecedunt semper, vel comitantur, quibus admodum
copiosa urinæ fluxio, cum levi dysuria, solet adjungi. Cujus rei cau-
sam ab oleo interiorem vesicæ membranam, nerveam appellatam, irri-
tante, non esse repetendam, præclara demonstrat eorundem symptoma-
tum accessio, etiamsi liquores tantum ex mucidis, aqueisque vesicam
attingant, vel aliquandiu injectiones fuerint intermissæ.

Callo, cæterisque durioribus sordibus, vi priorum clysmatum evul-
sis,

sis, insequenti temporis cursu meri puris, concoctique portiunculae, modo albas pelliculas, modo subtiles ejusdem coloris squamulas, modo variæ amplitudinis furfures repræsentantes, post quamque injectionem cum urina prodeunt, ac majori, quam dicunt specificam, gravitate subfidentes, colligi, urina effusa, observarique facile possunt.

Injectiones, aut ex aqua laxantibus herbis incocta, aut oleo conficiantur, tum continuis quibusque diebus, tum alternis noctu constantissime ante somnum, usque eo sunt adhibendæ, donec ex prædictarum albescentium squamularum &c., discensione ab urina saltem per mensem integram se noverit æger valetudinem consequutum, non ullam mingendo dysuriam tulerit, & minime interruptum, expeditumque urinae decidentis fluxum senserit. Putridæ enim squamulae, furfuresque, quoties quinque septemve diebus necessario ab injectione vaces, recedunt; si vero ei novam des operam, consuetis, levibus tamen ad caput, artus, ilia, femora distentionibus præeuntibus, revertuntur, & affecta donec pars instauretur, perdurant. De qua etiam partium instauratione catheteris, & cerearum aut plumbearum virgularum repetita in urethram immissio medicum faciet certiorum.

Si magui nominis chirurgus Benevolus (d) non tantum ad partes relaxandas, multorum sequens vestigia, emollientes liquores syringa infudisset in urethram ægroti, ejusdem modi stranguria laborantis, sed ut iis artibus morbi curationem abolveret; olei, aliorumque laxantium usum, vel periculi plenum, vel inutilem certe non credidisset. Angores enim, & molestias, quæ, peractis injectionibus, adveniunt, ac Benevolum quoque non latuerunt, nisi ab iis subito destitisset, minime noxias fore animadvertisset, immo eas conatus esse naturæ, medicamento adjunctæ, ulcerum sanationem molientis, ipse pro comperto habuisset. Quisnam criticas fieri morborum expulsiones vidit unquam, quin & laboriosi febriles motus, & capitis gravitates, & musculorum nimix nervorumque distentiones vel antecederent, vel comitarentur? Quibus temperandis si operam medicus navet suam, bene munere perfunctus habetur.

Diximus in superioribus, ad canales, & vesiculas feminales quandoque ejusmodi ulcera fuisse progressa; hoc tamen, fauste procedente injectionum methodo, declarabitur, cum antea vix ullum læsionis hujus pathognomonicon signum præsto sit. Aqua tepescens oleumve, intro coniecta, sordes, primum, urethræ cavo propiores, excitata solutione, molliunt, deturbantque: deinde in vasa seminalia, & vesiculas repunt, ac sordes iis adhærentes, eadem solutione dissolvunt. Tunc corporis natura novos in partibus, substantiam dissolvendam proxime circumdantibus, ciet motus: nam præter eadem vasa & vesiculas, funiculus

cogno-

(d) Nuova proposizione intorno alla caruncola dell'Uretra pag. 147. ediz. di Firenze 1724.

cognomento spermaticus, & testes intumescunt, dolent, atque pruriginose affligitur; iliorum femorumque musculi, humores, intra se excurrentes ad locum affectum deducendi causa, vehementius contrahuntur, ut optata sordium evulsio, commodior, citiorque fiat.

Tunc inviti semen dormientes frequentissime projiciunt ægri, quod atrorubenti, sanguinemque imitanti, colore tinctum, putidius, & consueto densius conspiciamus; iique, dolore prope verumontanum excito, subito expergiscuntur. Exinde dolor quidam insolitus ingravescit, qui, si umbilicum digito scalpas, ab hoc per vasa umbilicalia, fortasse magis subtenfa, ad vesicæ collum sive potius ad urethræ bulbum, interne propagari solet, cum sordes & callus injectis liquoribus mollescant, & pus conficiatur. Sanato postea morbo, canalibusque, & vesiculis seminalibus omnino deterfis, semen, atque organa huic emittendo, persiciendoque fabrefacta, in pristinum restituntur.

Erit quoque animadvertendum, calculum vesicæ interdum stranguriæ conjungi, vel ejusmodi ulcera collum vesicæ serpendo ascendere, & membranam ipsius interiorem, glandulasque, nomine mucilaginosas, afficere. Quamobrem mucii copia maxima cum urina egreditur, subitoque desidens, matellæ fundo tenaciter inhærescit. Eo si morbus procefferit, boni nihil injectionibus obtinetur; quod ulcera mucido loco infidentia continenter urinæ præsentia madefacta, vesicæ dilatatione & constrictione distracta, difficillimo ad cicatricem perducuntur, neque calculi angores evanuisse, nisi post evulsionem, certum est. Hæc autem mucilaginis fluxio, aut calculum in vesica latere, aut glandulas ipsius mucosus ulcera attigisse demonstrat, uti cadaverum dissectio me sæpenumero docuit. Quare in hoc difficili, luctuosoque rerum statu nunquam finitatem ægro despondendam, immo ab injectionibus recte abstinendum, non semel admonui (e).

Cavere denique medicos omnes oportet ab emplastris, cataplasmatibus, fomentis, inunctionibus, cæterisque laxantibus hoc tempore ad-

moven-

(e) Cujus rei veritatem mihi apertius tribus ab hinc annis contigit agnoscere, cum de stranguria curanda æger, fere omnibus in urbe notus, me consuluerit. Ei mucii plurimum quotidie cum urina jamdiu fluebat & continua dysuria neque rara ischuria afflictabatur. Etsi hanc ægritudinem, vel a vesicæ calculo, vel ab ejusdem vasto, sordidoque ulcere exoriri statim existimaverim; adeoque injectiones non esse adhibendas censuerim; is tamen, in spem sanationis adductus, opinionem meam quodammodo spernens, & oleo amygdalarum dulcium, & emollientibus decoctionibus voluit urinæ fistulam, vesicamque opè syringæ perfundere. Ab herbarum laxantium decoctione nihil triste neque bonum evenire observavimus, cum oleum vero infundebatur, hoc vesicæ mucos jungebatur, & ita utraque simul commixta, ejusdem cervicem obturabant, ut non, nisi sub magnis conatibus, acerboque cruciatu, & densior mucus & urina posset guttatim emitti; quare ab injectionibus optimo consilio cessatum est.

movendis dolenti, excalesfacto, vel tumentis perinæo, eique finitimis locis: deterrimum enim funestumque semper est, hanc externis remediis emollientibus curationem instituire. Quod si imprudenter id fecerint, laxatæ eorum attractu fibræ & vasa collabuntur, & putridæ materiæ sinus cavantur, qua postmodum, intus collecta putredo, cellulari membrana, cute, cuticulaque disruptis, sibi viam aperiet; simulque in omni vita per fistulosos insanabiles hiatus urina derivabitur (f). Et si forte ulcerum sinus, vel puris congeriem tam longe ab urethra sese extendisse constet, ut externam partium disruptionem impedire nequeamus; perito artis chirurgus res committenda, qui prompte scalpello abscessum cedat, & manu, aptaque medicina plagæ cicatricem obducatur. Hoc perquam triste suppurationis eventum, homines, *carnositate* laborantes, ob medentium inscitiam incurrisse, semel iterumque cognovi. Et quendam olim offendi, cui, urethræ alveo relicto, per tredecim, si bene memini, urina decidebat hiatus, hisque demum callo carneve fungosa occlusis, ischuria miser occubuit.

Postremo, cum sordes omnino esse depulsas, ac ulcera vix puris aliquid ac ne vix quidem progignere, liquido patuerit, pro laxanti liquore alius robur addens, firmansque ex herbis virga aurea, millefolio, hyperico, tanaceto &c. aqua seu vino parum incoctis, ad mensis dimidium, semel in die utilius erit conjiciendus.

Verum qui brevi sanationem crediderit consequendam, is certo falsus est. Ad menses enim multos, nihil molesta, sæpe produci solet curatio. Neque medicinæ diurnitas ægrum sollicitabit, præsertim si, nullo adjuvante, injectiones alternis, vel continuis diebus peragantur. Egrotantes igitur etiam atque etiam exhortor, ut læto animo viam ingrediantur, non tamen subito, sed statim tempore decurrendam. Nam ut vetus fert proverbium: *Nemo repente fit sanus*. Sanitatem vero ferio ac vehementer desiderantibus ea brevior esse curatio, quæ tutior est, videtur. Ego autem, nisi animus me fallit meus, certissime confido, hujus mei consilii, ingenti studio, & observationibus parti-

num-

(f) Miles, septuagenario major, antiqua afficiebatur stranguria, varias gonorrhæas, injectionibus ex chalciancho male tractatas, subsequenti. Multorum communiam remediorum, quibus jamdiu usus fuerat, inutilitatem fastidens, me de suo morbo consulturus convenit. Emollientes statim injectiones, nulla fere die intermissa, applicandas indixi, ex quibus febris de more accessit, tumorque dolens in perinæo comparuit. Interea chirurgus imperitus injectiones prohibuit, & laxantia, immo suppurantia cataplasmata loco tumentis accommodavit; his appositis locus magis intumuit, ac paulo post collecti jam puris signa advenerunt. Subinde puris non parum, extrinsecus rupta suppuratione, egressum est. Sequenti die per apertum a putredine hiatus urina stillatim cadebat, ex quo fluere nunquam destitit ad mortem usque, quam mense exacto, virium imbecillitate, senio, & febricula consumptus, hæud dubie chirurgi inscitia, miserrime obivit.

nunquam fore ut ægros pœniteat; tum a medicæ artis peritis, qualecumque illud sit, haud improbatum iri.

MONITUM.

Quo amplior in dissertatione enarratis sit fides habenda, & sermones hosce meos, non domi fictos, sed experimentis esse confirmatos, certius omnibus pateat, tres morborum historias, quas antea in adversaria retuleram, hoc loco subtexere decrevi. In quibus etsi plurima pertractata rei illustrationi utilia, poterunt desiderari; historiae tamen veritatem nunquam lectori benevolo defuturam promitto.

HISTORIA PRIMA.

Juvenis triginta & sex annorum, temperamentis sanguineo-melan-
cholici, quater gonorrhœam virulentam decennio passus est. A prima, & altera diluentibus remediis cito convaluit. In curatione autem tertiæ, cæteris deterioris, diluentibus injectiones in urethram, chalcantho medicatas, adjunxit. Vigesima, & prima die gonorrhœa abiisse videbatur, at pruritus sæpe ano molestiam adferebat, neque amplius expedito, plenoque alveo urina fluxit. In quartam denique incidit gonorrhœam, præteritarum deterrimam, quam subito conatus est repellere diluentium copiosa potatione, & injectionibus ex atramento futorio sæpius in die dolentem, ferventemque urethram infusis. In una supra vigesimam die morbi symptomata remisere; ab urethra vero semper aliquid puris scatebat, & difficile mingeat ægrotans. Interim ab injectionibus ad lenia medicamenta cathartica, mercurio, ut ajunt, dulci adjecto, frustra confugit. Ingravescere tum cœpit stranguria: namque urina nonnisi sub magnis universi fere corporis conatibus, eaque bifida excidebat, multaque putrida filamenta cum ipsa demittebantur. Digitus cum stricto, ad veru montanum, perinæo admoveretur, dura instar auli prominentia, cum dolore pungenti percipiebatur; ibique morbi causam adesse, æger quærentibus affirmabat. Primum vulgaribus injectionibus ex calce, vel ex lapide Crollii medicamentofo vel ex plumbo in calcem redacto, vel ex mercurio præcipitato & dulci, vel ex camphora, secundum artem paratis, magno cum sui detrimento usus est. Subinde ab eo accersitus, parvulorum cereorum medicationi ut sese daret imperavi, ex qua prominentiam, supra memoratam, esse principem morbi causam, apertius comperi. Cumque cerei cujusvis extremitas, pure inquinata extraheretur, de ulceris quoque præsentia certior factus fui; & puris fluxio major erat, si perinæi carnem digitis, immis-
si cerei extremitatem versus adactis, comprimerem. Postmodum virgulas plumbeas juxta methodum, ab Johanne Astrucio præscriptam, die-

bus pluribus, nihil proficiens, in urethra retinuit. Jam pro comperto habueram a callo fordibusque, ulcera opplentibus stranguriam exoriri; quam cito lethalis ischuria sequutura videretur; atque ob advenientem suppurationem a carunculæ ægritudinibus (g) olim sanum evasisse alium non ignoraveram: ideo prædictas fordes laxanti injectione mollescere, ac putrescere posse sum (h) ratus. Itaque tepescentes primo decoctiones ex herbis mucilaginosi emollientibus, secundo ex oleo vel olivarum, vel amygdalarum dulcium, in urethram fistula injiciendas existimavi. Is mihi morem gerens, per se ipsum injectiones ex malva ad quintam diem, postea ex oleo olivarum alias peregit, sex aut septem horæ sexagesimis spatiis intra urethram injectum retinens liquorem. Septimam a primis injectionibus diem dolor capitis, virium imbecillitas, nimia ad somnum proclivitas, & denique cum rigore febris accessere, quæ omnia copiosus sudor excepit. Per hæc cum lævi dysuria plurima albescentia filamenta in urina subsidebant. Injectionses biduo prætermisæ, die tertia in usum revocatae fuerunt; & vesperi ejus diei cum vehementi rigore, distentionibus ad ilia præsertim, & femora, capitis dolore, & copioso urinæ fluxu febris advenit, cui declinanti sudoris magna vis non defuit. Postquam vero febris quievit, ægrotus facile mingens aliqua substantiæ carneæ putrefactæ fragmenta serutorum instar cum urina eduxit, quæ mingendum inter apparentia, illico imam petebant matulam, exindeque liberior urina reddebatur. Triduo post injectiones ex oleo repetebantur, febris ex more redibat, ardores subrubescens lotii fluxu excitabantur, ac filamentorum plurimum desidebat. Tunc per virgulam plumbeam, urethræ immisam, jam duram illam anuli instar prominentiam imminui observavimus. Tribus sequentibus mensibus nihil est confectum; se enim a morbo sanatum æger putavit; at cum inde ex quadam urinæ difficultate, punctationibusque in perinæo revertentibus, de morbi reliquiis dubitaret, rursus injectionibus peragens se dedit. Tertia autem vespera febris de more recurrit, aliæque putridarum sordium fragmenta, lotio admixta, exciderunt; quare melius æger se habuit. Hinc vel continuis vel alternis noctibus ante somnum, ab injectionibus ab oleo nunquam destitit; quo tempore, aut febriculæ, aut musculorum vagantes distentiones accedebant, aut tenuissimæ pellucidæque urinæ magna copia excernebatur. Postea maturi puris squamulæ, morbi cum levamento, evellebantur. Interim dormiens creberrimas seminis ejectiones invite passus est, quibus, levem dolorem ad carunculam sentiens, expergiscebatur. Semen atrorubenti colore tinctum, tenax, foetidumque ejiciebatur, quod paulatim naturali suæ constitutioni restitutum est. Ex quo vasa, & vesiculas feminales ulce-

S 2 ra

(g) Benevoli nuova proposizione pag. 133.

(h) Vide quod supra in dissert.

ra subter intrasse agnoscebatur; a natura idcirco testium & utriusque funiculi spermatici contractiones, atque intumescentiæ inducebantur. Dexter autem funiculus, testisque præ sinistro magis sursum trahebatur; intumescere, dolere; quod aliis signis adjunctum, majorem in hac parte esse læsionem ostendit. Ex fortasse seminis frequentissimæ ejectiones in somno eveniebant, ut a materia feminali effluente sordes abstergerentur, quas hæc transitu attingeret. Et quidem remotis plane sordibus, etsi oleum in urethram immitteretur, illa abierunt incommoda, rarioribus polluebatur ejectionibus; neque semen atrorubens nunquam effluxit. Pelliculæ dumtaxat, aut squamulæ, quas in Dissertatione memoravimus, in urina subsiderunt; earum emissionem levaminis plurimum ægro in diem eveniebat. Tandem sæpissime, & abundanter mingere cœpit, ac molestus urethram ardor incendebat; cum inopinata magnam liquidæ putrisque materiæ vim, veluti a furunculo mature rupto, lotio commixtam, quadraginta circiter horarum spatio reddidit. Qua de re melius postea se habuisse, observavi; donec paulatim per adhibitam ad aliquod etiam tempus injectiones, radicitus morbo depulso, incolumis factus est.

HISTORIA SECUNDA.

Cerdo, ætate quinquaginta circiter annorum sanguineo temperamento, ob frequentes virulentas gonorrhœas, injectionibus, chalcantho medicatis, curatas in stranguriam incidit molestissimam. Sub qua, urina multa deferens putrida filamenta, difficili bisidoque cursu, aut stillatim cadebat. Stranguria demum transit in ischuriam; immixtus urethræ catheter ad granum constitit hordeaceum, neque, omni adhibita diligentia, Nicolaus Damianus, chirurgus apud Volaterranos admodum peritus, ultra potuit illum adigere. Catheteri virgulas, & cereas, & plumbeas, regio pubis & perinæi postquam laxantibus fota est, frustra substituimus: his tantum durissimum instar anali obstaculum, uti priori in historia, deteximus, cui circa vesicæ collum inflatio quædam adjiciebatur, ex quibus ischuriam fuisse exortam putavi. Cum penitus urina biduo supprimeretur, deque eo conclamatum esset, in urethram olivarum repente oleum fistula conjiciendum, & quoad fieri poterat, comprimi digitis & contineri præcepi. Duabus post injectionibus ex oleo, alias ex malva decocta infundi imperavi. Tribus hinc horis transactis stillatim primum, tenui deinde cursu, multum lutulenti, fœtidique lotii exiit, in quo plurima filamenta putrida perspiciebantur. Æger postmodum optimam victus rationem, & a coitu abstinentiam observans, in continuo talium clysmatum usu sordes urinæ admixtas quotidie excidere spectabat. Ex more tamen febres, & musculorum, nervorumque distentiones eruptionem malæ corruptæque materiæ præcesserunt.

cesserunt. Squamulæ denique albescentes, quæ nihil aliud erant, quam puris vere concocti particulæ, urina liberius effluente, decidebant. Hoc levamine contentus æger, parvique habens, quæ tum ferebat incommoda, antiquam vivendi rationem recepit; & injectiones omnino voluit dimittere. Quid postea illi, non bene & perfecte, ut opinor, sanato, evenerit, in præsens nescio.

HISTORIA TERTIA.

Vir nobilis, quadragesimum annum agens, post gonorrhæam, injectionibus ex chalcantio male tractatam, levem pertulit stranguriam, cui laxantibus, a me præscribendis, injectionibus mederi statuit. Una die ut emollientem decoctionem, altera oleum infunderet jussi. Intra mensem duabus tantum divexatus febriculis, & aliquot leniter recurrentibus nervorum, ac musculorum distentionibus, putridarum albescentium squamularum magnam copiam quotidie urina demittente, perfecte sanus evasit.

FINIS.

... quibusdam de hisque abdicatis, qui nihil aliud erant, quam
... quibusdam de hisque abdicatis, qui nihil aliud erant, quam
... quibusdam de hisque abdicatis, qui nihil aliud erant, quam

HISTORIA TERTIA

... quibusdam de hisque abdicatis, qui nihil aliud erant, quam
... quibusdam de hisque abdicatis, qui nihil aliud erant, quam
... quibusdam de hisque abdicatis, qui nihil aliud erant, quam

CXVIII

GOTTLOB HENRICI TROSCHEL;

DE

MORBIS EX ALIENO SITU

PARTIUM ABDOMINIS.

Francof. ad Viadr. 18. Dec. 1754.

EX VIII

GOTTLIEB HENRICI TROSCHELI

DE

MORBIS EX ALIENO SITU

PARTIUM ABDOMINIS

Praceo ad Viadr. 18. Dec. 1774.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Cum accuratior in scientiis medicis meditatio, si rite constituta omnia sunt, vivam anatomem, proprias & aliorum selectas observationes ac experimenta, inde librorum, qui ad manus sint, numerum exigat: patet & notum est, quam difficile sit, ut in elaborandis inauguralibus specimenibus, tot aliis jam datis & repetitis, hæc in Candidatorum potestate sint. Rarissime certe hoc occurrit. Legerit, annotaverit, observaverit alias, nunc, si lecti libri, si annotationum frequens ponderatio, si observationum repetitio denegantur ut plurimum, illis niti non potest. Quid igitur sit? Lector nihil triti desiderat, ambiguum negotium, non jucundus labor injungitur, & tamen poscentibus satisfaciendum? Propria meditatio conjunctis illis, quæ tunc colligere licet, ut credo, omni equo judici sufficiet, nam vel ex his apparebit, quid in ampliori occasione hujusmodi valeant. Si thematis mei ratio consideratur, non negare possum recensita mihi defuisse, interim cum variis thematibus hinc inde perlustratis easdem semper invenerim difficultates, elegi, quod in promptu est, & cujus argumentum seorsim nunquam sat ample pertractatum est. Ample dicam, non quasi tantam materiam exhaurire vel mens fuisset, sed quia ne ambitus quidem hujus theoriæ satis monstratus est, quantum saltem mihi, & quos adire licuit, notum est. Extat Dissertatio D. Polycarpi Gottlieb Schacheri, quam M. Gottlieb Friederici pro licentia defendit de morbis a situ intestinorum præternaturali Lips. 1721. Non vidi hanc dissertationem, quam jam electo & disposito themate, avidus igitur illam legi, sed licet tanti Viri laborem multi faciam, nec mihi credere permissum sit, me ejus passus esse secuturum, vidi tamen & annotare licebit, illum plurima non tetigisse. Accedit dissertationem illius de situ peccante cæterarum partium abdominis nihil plane nihil dixisse, quod specificam illius de mea differentiam constituit. Scio tandem plures in hoc campo adesse observationes, quibus sæpe theoriæ forsitan additæ sunt, sed vel illas evolvere plane impossibile fuit vel alio tempore lectas & annotatas, si ipsi fontes non adsunt, in medium proferre, audax & iniquum judicavi. Hæc suffecissent fere, quæ me plane dubium reddidissent; sed periculum faciendum erat, parvam hujus theoriæ ampliori meditatione dignæ partem consideravi, a favore aequi lectoris sperans, fore, ut omnia illa excuset, quæ vel ex necessario defectu, vel ex aliis, circumstantiis irrepserunt, quæ in hujus generis scriptis conficiendis impedimento sint. His addo ut de aliis ex virorum imbecillitate profectis erroribus illam veniam expetam, quæ sæpius primis scriptoribus non denegatur. Sic interea hæc specimenis locum teneant. Vale & conatibus meis favere non recusa. Dabam Francof. d. MDCCLIV.

TRACTATIO GENERALIS.

§. I.

Simulac medicus optimis certisque ut debet suarum scientiarum principis suffultus se jam jam accingit, qui ipsa Pathologiae mysteria adeat & hos adeo ænigmaticos naturæ libros evolvat, nec tutius nec longius procedere potest, quam si sit amplam & sat veram morborum definitionem stabilire annititur. Quum igitur quædam de morbis sim disertaturus, eadem lex mihi præscribitur, & nihil certi asseram, antequam sit præmissa. Crediderim autem sufficere æque ac convenire cum natura & ambitu morbosorum adfectuum, si morbum in genere cum pluribus, omne præternaturale, & morbum hominis omnem præternaturalem C. H. habitum nomino. Puto tandem ex experientia æque ac theoria constare, omnem morbum esse statum præternaturalem, omnemque, contra naturam conditionem sanitati contradicere. (a)

§. II.

(a) Hæc definitio licet mihi pro strictiori meo scopo sufficeret, solam tamen hic adesse non sinit, quum in posterum alia suppositæ mihi proderint, quam ob rem illas ex suis autoribus addere necessum duxi. Hi autem auctores sequenti modo circa definitiones morborum variarunt. Hippocrates libr. de situ II. 8. Medicorum parens & princeps omne id, quicquid molestiam adfert & Galenus de different. sympt. cap. I. Dispositionem illam contra naturam, ob quam actio leditur morbum dicit, ut Sennert. instit. med. Wittenb. 1628. Lib. II. C. I. p. 134. impotentiam naturalis actiones exercendi. Inter neotericos principe autoritate Boerhavius instit. med. Norimb. 1747. p. 162. definit morbum, esse statum corporis viventis tollentem facultatem exercenda actionis cujuscunque, quam celeb. Krugerus Natur. Lebre, T. III. Halle 1750. p. 15. cum additione quædam nitide proponit. Boerb. method. stud. med. Hall. comment. p. 665. wir sind krank, wenn wir Schmerzen empfinden, oder Lebens und natürliche Bewegungen, oder auch die Seelen - Wirkungen nicht gehörig verrichtet werden.

His addere non negligendæ sunt definitiones Cl. Pitschii Hamb. Magaz. B. II. ff. II. p. 208. quæ Synonima est cum mea, alle wiedernaturliche Veränderungen & Cl. Unzeri Hamb. Magaz. B. II. ff. III. p. 299. das Gegenteil der Gesundheit (post definitam sanitatem) in so weit es von einer Hindernis der Natur herrubret. Tandem Ill. de Gorter compend. med. Fr. & Lips. 1749. P. II. Tr. LIII. p. 4. §. 1. uberius morbum describit sequentem in modum. Quoties in homine corporis & anime functiones omnes peragi nequeunt cum tanta constantia, rigore, & sine molestia, ut in sano fieri consuevit: vel 2 mala organi configuratio habetur: vel 3 quoties quædam intus sunt aliena, etiamsi nullis indicis sensibilibus in functionibus lesis detegi queant, talis status, Morbus, vigor, vicia ab aliis passio vicia, quandoque egritudo & aegritudo vocatur. Plura addere & contra brevitatæ præscriptos fines imo sine peculiari esset usu, sufficiat igitur recensuisse, quorum in sequentibus erit usus.

§. I I.

Sic variarunt medici allegati, alique, circa illas morborum definitiones, quas pro diversa systematici sui ordinis regula diverso modo præmittere utile duxerunt. Licet etiam si accuratius considerantur, hoc sine excepto, reapse non differant. Amplus dein meditantibus apertus est campus, quo omnem generalem eam & natura jam sua necessariam morbi historiam describerent; id scilicet quod in omni initio præsupponitur, quæ in omni augmento crescunt, cuncta ita in prolongantia, & singula in decremento sublata & aufugientia methodi seriei injuncta sunt. Nec tamen tanto negotio amplissima nosologiæ theoria absolvitur. Quum enim practicus ad lectum dolentium citatur, varia in variis diversa sæpe cognitione observat, tanta symptomatum disharmonia, tanta ægrorum varietas, ut perterritus abiret, nisi specialior casuum anatome, illam ei scientiam porrigeret, quæ ipsi nunc clariori indicatione ad pronas thesauri thecas manu ducit. Distinxerunt hac necessitate coacti & laboris gloria invitati medicorum doctores, diverso plane modo, pro diversa, natura, causa, effectu, fine, historia, duratione, pertinacia, initio, tempore, frequentia, ætate, sexu, viræ genere, loco, remedio, vehementia, periculo &c. Multos exinde propriis determinationibus nominibus appellarunt, sic noti nobis sunt morbi, malæ intemperiei, totius substantiæ, malæ conformationis, solutæ unitatis, medici, chirurgici, solidorum, fluidorum, congrui, incongrui, hæreditarii, connati, adsciticii, recentes, habituales, endemii, epidemii, sporadici, periodici, vagi, benigni, maligni, magni, curabiles, incurabiles, legitimi, spurii, simplices, complicati, corrupti, incorrupti, idiopathici, symptomatice, sympatici, curati, recidivantes, vulgares, rari, retrogradi, universales, particulares, acuti, chronici, peracuti, peracutissimi, acuti ex decidentia, continui, intermittentes, continentes, contagiosi, occulti, manifesti, calidi, frigidi, ardentes, horribili, convulsivi, venenati, colliquativi, putridi, sanguinei, biliosi, pituitosi, melancholici, purulenti, inflammatorii, erisipelatosi, hectici, febriles, cancrofi, parvi, vehementes, lenes, faciles, difficiles, salutare, periculosi, securi, lethales, extremi, constantes, periodici, vagi, stationarii, intercurrentes, remittentes, recentes, inveterati, novi, breves, longi, pertinaces, aperti, latentes, cogniti, incogniti, externi, interni, simplices, compositi, primarii, secundarii, puri, impuri, essentielles, veri, anomali, præsentis, futuri, incipientes, stantes, decrescentes, ossium, nervorum, cerebri, cordis, pulmonum, hepatis, ventriculi, intestinorum, lienis, rerum, uteri, genitalium &c. Iliacici, cæcæstrici, a Deo, ab astris, a vitio naturæ, pægoici, coagulati, resoluti, a fructibus elementorum, inferioris globi, a seminibus

cælestibus, sulphurei, mercuriales, salini, acidi, alcalici, tartarei, endemii, epidemici, hungarici, anglici, &c. septentrionales. meridionales &c. ex nexu, tono, quantitate, substantia, loco alieno, cohærentia, sensu, motu, fluxu, actione, ex alienis morboribus, a causis externis, internis, elasticitate, proportione &c. Ex tanta deinde distinctionum copia electio instituenda, quænam rationi conformes, quæ e contra omni sufficienti causa destitutæ deprehendantur.

§. III.

Utile nihilo tamen minus ab omni perito putatur, secundum varios scopos alias distinctionum regulas pro fundamento ponere, ut eo distinctior omnis morbi natura & historia agnoscat & in medela semper major adsit certitudo & determinatio. Plane alias rem se habere puto, si quis tale pathologiæ systema construere elaborat, quod primum simul & fundamentale, in tironis theoria & provectoris meditatione esse debet. Hic locorum enim illam unicam præscriptam esse regulam cum pluribus existimo, ut illæ morborum causæ, quas tollere in praxi medici erit, ordinis rationem sufficientem contineant, sic enim statim exinde patebit, quidnam in hoc vel illo casu potius consilii erit, & brevissima indicatur via. Ut enim causæ morborum sunt primariæ, secundariæ, abditæ, materiales, formales, procatacticæ, remotæ, proximæ, mediatae, immediatæ, naturales, præternaturales, non naturales, externæ, internæ &c. sic immediatæ primario præscribentis subjecta sunt præ mediatis; aliisque quæ quidem multum claritatis dant, sed tamen ipsi curanti indicationibus factis amplius non prosunt, quam quod, si adhuc adsunt & impediunt, removeantur.

§. IV.

Pro hujus regulæ æterna necessitate multi tentaverunt, ut omnes morbos sic ad primas suas causas reducerent, quo tandem systema exurgeret, quod perfecte morborum naturæ responderet, & omni medico certa norma & basis esse posset. Non mihi scopus meus permittit, ut horum conatum historiam, multo minus dijudicationem addere possem: Sed modo duos recentiores nominabo, qui, diverso licet successu, aperte professi sunt, se doctrinam morborum reformaturos esse. Sic *illustris de Gorter* (b) immortale suum systema contulit & *Celeb. Pitsch* (c) novam quoque methodum indicavit. Quum autem aliquod morborum genus meditationis meæ subjectum sit, quod non in omni systemate receptum est, de his pauca mihi adhuc dicenda erunt.

§. V.

(b) *Job. de Gorter. prax. med. syst. T. II. 8. Harderov. 1753.*

(c) *Hamb. Magaz. B. II. St. II. p. 208.*

§. V.

Clarissimus Pitsch, (d) præsupposita fat ampla & fat sufficienti definitione (§. I.), acrius hactenus celebrioribus systematibus recensitis, omnia morborum genera ad duas classes solidorum nempe & fluidorum reducit. Simul primæ classis morbos modo vel ex relaxatione præternaturali, vel ex constrictione & solutione continui oriri posse affirmat (e) secundæ classis genera quoque tria constituit: erunt enim secundum illum humores vel nimis tenues, vel nimis densi, vel in nimia copia, prætereaque nihil. Egregium & immortale aliquid præstitisset *Cl. Autor*, & brevem sane ac facilem tantum laborem reddidisset, si hoc ambitu omnes morbi capi possent. At quotidiana non solum experientia, sed illa etiam in pathologicis meditatione, quæ cum physiologica qualitatuum cognitione conjuncta est, docemur, in fluidis omnino dare cacochymiam, quam *Cl. Autor* plane negat, (f) & solida figura, textura, cohæsiōe & vario adhuc alio modo posse peccare sine ullo fluidorum vitio, & exinde hoc systema valde mancum esse minimeque speranti tantis promissionibus factis satisfacere, ne dicam de illis morbis qui a contentis alienis diverso sæpe modo producuntur, & ubi non sufficit strictionem modo solvere (g). Sic licet nondum sanguinis natura in suis intimis

T 3

nobis

(d) *Hamb. Magaz. B. II. St. II. p. 217.*(e) *Hamb. Magaz. l. c. p. 218. p. 131.*(f) *Ibid. p. 229.*

(g) Nihil adderem, cum insufficientia dicti novi ordinis pathologici abunde patet nisi *Cl. Autor* jam minaci ubertate omnibus illis anathema quasi indicasset, qui de veritate suæ reformationis dubitare auderent. Sed potius existimo, has declarationes illi libertati e diametro contradicere, quam tam strenue contra nullum opponentem vindicavit. *Hamb. Magaz. l. c. p. 209.* Inde mihi restat officium, probatio nempe, me, non sine sufficienti ratione, de systemate suo, quod quidem omni lectori licet, sententiam meam dixisse, & contra illum omni bono esse defendendum. Quod primum attinet, in sequentibus paginis mihi proposui illorum morborum quosdam, qui ex solo situ alieno originem trahunt, enumerare & explicare. Si autem *systema Pitschianum* a me non negatum fuisset ex illo aperta oppositio & contradictio depromeretur, illos morbos esse fictos & me verba sine ideis pronunciasse. Non potui igitur tantum systema quod mihi plane silentium injungit intactum relinquere, quum tam bellicoso gaudeat titulo: *wie überhaupt die Lehre von den Kranckheiten zu verbessern sey.* Ubi meliori methodo *clarissimus Unzerus*, *Hamb. Magaz. B. VI. St. III. St. VI.* sua *allgemeine Betrachtungen* nominavit, & longe utiliora ac magis vera docuit. Deinde multam de iracundia *Cl. Pitschii* metuendum esset, nisi meas rationes darem, cum clarissimos & de re medica meritissimos, immo omnibus ævis immortales, viros contentu vili & cachinno aggrediatur. Patam profiteretur, *es würde mir eine Lust und keine sonderliche Mühe seyn, wenn ich alle die Fehler dieser angezogenen Schriftsteller besondeys anzeigen und deutlich wiederle-*
gez

nobis plane nota sit, multo minus autem modo, a *Cl. Autore* instituto, nota erit, certo tamen certius scimus, in sanguine bilem, nimis phlogiston, sive exaltatam, nimium alcali, acidi, salis, pituitam, quæ a mere denso sanguine longe differt, ac alia noxiæ cum effectu adesse posse ratione & sæpius adesse experientia edocti sumus. Putant forsitan aliqui horum possibilitatem non verisimili modo negari sed ullo argumento negationem corroborari posse: sed bene notandum, ne unicum quidem argumentum probans, prudenti, uti puto, consilio, additum esse. Multa & plurima restant igitur inexplicata, non neglecta quidem vel illa, si daretur, restrictione, ut vel omnes chirurgici excludantur morbi.

§. V I.

Alio autem, eoque graviori conamine *Ill. de Gorter* difficile illud opus suscepit & in tanto Labyrintho sat felici successu versatus est. Utilius duxit plures morborum origines in medium proferre, quam existentes

gen. mo'te. Quinam sunt autem hi qui in transitu quodam ab illo refutari & ridenti possunt? non minores quam *Sennertus*, *Boerhaavius*, *Hoffmannus*, *Schultzius*, qui ex omnibus celeberrimi & optimi sunt. Ingenuè vero profitetur p. 211. se *Sennertum* non capere, sed quomodo refutare si non capere potest? & hanc mentis hebetudinem, si res ita se habent, ut specimen eximioris illuminationis jactat, sed quom notum sit, *Sennerti* ætate Aristotelicam philosophiam floruisse, & in terminis non eam, quæ nunc sæpe, non semper, nec in systemate de quo sermo est, reperitur accurata determinatio & claritas, observari potuisse, vir iste eximius alias exprimere se non potuit. At ipsa verba quæ *Cl. Pitsch* quidem citat sed non affert non sunt adeo obscura, & lædere putassem *Cl. Autorem* si facillimam hujus loci explicationem susciperem, quam tiro, quibus me annumerare non recuso, sine difficultate præstare potest. Præterea antecedentia & consequentia legantur *Sennerti instit. med. Witteb. 1628. L. I. Cap. I. II. p. 131 - 141.* vel ut *Pitschiana* citatio est *Witteb. 1609. p. 127.* omnia clarissime erunt, imprimis si locus respondens in capite de morborum differentiis in alio *Sennerti* libro *Sennert. lib. de chymicorum cum Aristot. & Galen. consensu ac dissensu Witteb. 1629. p. 252.* conferatur. *Illustris de Haller* in contrariam partem abiit & longe honorificentius de *Sennerto* putat *Boerhaav. Meth. studii med. cum Commentariis v. HALLER, Part. II. pag. 282. Danielis Sennerti Professoris Wittebergensis celeberrimi viri & egregii Systematici opera plurimâ sunt sæpe recusa. Multa sunt - sed bono certo & utili ordine disposuit - in omnibus istis libris bono ordine ex veteribus collegit. De Immortali Boerhaavio tandem adeo leviter judicat, ut mirum illi videatur, quod adhuc unquam prælectionibus academicis inferviat, contendit, quasi verum esset, serena fronte, *Boerhaavium* nullam explicationem dedisse quam multis modis morbi pro sua distinctione in C. H. possibiles sunt. Sed quem succincta & solida *Boerhaavii* brevitatis non fugit, inveniet, quod querit *BOERH. instit. med. Notimb. 1747. pag. 364. §. 699.* imprimis si evolvat ejus prælectiones. *Prael. in instit. Boerhaav. edit. ab Hall. Gutt. 1748. T. VI. p. 19. §. 699.* Erravit igitur gravissime, ubi hi maximi viri, in quos adeo illicito modo invehitur, non errarunt, speo igitur me circa ea, quæ dixi, a *Cl. Autore* veniam impetraturum esse.*

tes prætermittere (h). Plane non mei est, ut totum illius systema quod quatuor amplis tabulis continetur addam, quia unicuique fere notum, & simul persuasum est, multum studii & experientiæ illi inesse, qui tanti labori sufficit. Id solum ad me propius attinet, dum novo fere modo in ipso systemate pathologico morbos aliquos ex loco alieno deduxit. Triplex horum morborum genus constituit, & C. H. natura veritatem hujus distinctionis probat. Sunt autem sequentia (i).

TABULA ANALYTICA MORBORUM

LIBER I.

GENERALES SOLIDORUM MORBI

TIT. V.

EX LOCO ALIENO

Parte integumentis communibus

<i>texta</i>	- - -	50. HERNIA.
<i>nudata</i>	- - -	51. PROCIPIENTIA.

TABULA ANALYTICA MORBORUM

LIB. II. (k)

GENERALES HUMORUM MORBI

TIT. IV.

LOCI ALIENI

Humorum

Generalium

<i>Subsistentium</i>	- - -	113. ERROR LOCI.
<i>Collectorum</i>	- - -	114. COLLECTIO.
<i>Effusorum</i>	- - -	115. EFFUSIO.

Particu-

(h) Si Cl. Vogel medicinishe Bibliothek I. B. IV. St. p. 284. dixit Ill. Autorem interdum nimis prolixum fuisse, dum justa & uberiori Gorterviano nomini data laude, hæc addit: bey alle dem aber ist es auch nicht zu leugnen, daß es ihm wie allen Erfindern neuer Systeme ergangen ist &c. iterum p. 290. legimus, doch es sey ferne, daß wir den Herrn Verfasser tadeln, oder seine Arbeit verachten wolten. Er wäre gewiß der erste Systemmacher, der sich nicht geirret, - - und es wäre zu wünschen, daß es viele Gorter gäbe.

(i) Gorter pr. med. System. T. I. p. 1.

(k) Ibid. T. I. p. 27.

<i>Particularium</i>		
<i>Sanguinis</i>	- - -	116. ECCHYMOSIS
<i>Bilis</i>	- - -	117. ICTERUS.
<i>Aeris</i>	- - -	118. EMPNEUMATOSIS.
<i>Materie morbi</i>	- -	119. METASTASIS.

Quibus si placet annumerari potest. (1)

LIB. IV:

ALIENA MORBOSA

TIT. I.

MORTUA MORBOSA

<i>Solida</i>	- - -	237. CALCULUS.
<i>Liquida</i>	- - -	238. FLATUS.

TIT. II.

VIVENTIA MORBOSA.

<i>Motu suo & morfu morbum referentia</i>	- - -	
- - -	- - -	239. INSECTA.

Optimum sic illis morbis dedit locum ubi partes C. H. constituentes adfunt sed in alieno loco & externæ partes in C. H. ut loco illis non convenienti. Addidit præterea in secundæ partis tractatione specialiori breviter quosdam alienos viscerum situs. Attamen quod pace tanti viri dixerim, varios adhuc morbosos situs, & morbos ex illis orientes omiffos esse existimo.

§. VII.

Ex allegata horum morborum recensione patet, si in genere de morbis ex alieno loco fermo est, in tria posse dividi genera. Vel enim partes solidæ C. H. constituentes situ peccant, vel fluida illius in loco incongruo aderunt, vel corpora ad consistentiam nostri corporis non pertinentia, ibi reperiuntur. De unaquaque classe plura sunt annotanda, sed priora, solidorum nempe vitia, proprie subjectum meditationis meæ erunt, nisi quatenus humorum in alieno loco hiltoria interdum ob necessarium nexum intermixta erit.

§. VIII.

(1) *Ibid.* T. I. p. 212.

§. VIII.

Locus alienus pro ipsa termini idea loco naturali oppositus est, & hujus de unoquoque individuo descriptio necessaria facienda est, antequam illius excessus determinari potest. Anatome sufficientem nobis C. H. rite constituti historiam præbere potest, inde aliqua ejus pars nos docet, in quo loco hæc vel illa C. H. integerrimi pars sita est. Locus igitur naturalis est, si pars data locum suum omnimode determinatum occupat, contrarium locus sive situs alienus. Dantur ergo tot errores circa naturalem situm in C. H., quot adfunt partes, & quot vicibus unaquæque harum partium in loco suo errare potest. Amplius sic morborum ex situ alieno catalogus accrescit, & ingens vacuum in theoria nosologica relinquitur, si doctrina hæc plane negligitur. Quum enim talis situs contra naturam sit, nemo dubitabit eum inter morbos referre (§. I.) & concedere, multa mala inde oriri posse. Sæpe quidem hic morbus adeo levis esse potest, ut ne quidem observetur, sed quum interdum sub herba latens anguis sit, ac semper præter naturam adfit, ab omni accuratiori medico ut morbus considerandus est, & nihil inde elicitur, quam quod in beneficium ægrotantium morbi dentur, qui tolerabiliores & absque cruciatibus sunt.

§. IX.

Necessariæ autem adhuc nobis de sitibus præternaturalibus distinctiones faciendæ sunt. Duplici primum modo in C. H. adesse potest. Reperitur enim; & vix tamen aut ne vix quidem morbus nominari potest nec etiam detegi, unde ortus fuerit, vel a morbo quodam antecedenti productus est, & alius est morbum producens, alius morbo productus, licet verum sit, posteriorem iterum semper morbosos adfectus post se trahere, quod etiam ita exprimi potest, ut alii situs sint primi morbi, alii secundi morbi causæ.

§. X.

Antequam autem causas explicare incipiamus, diversos situs alieni modos possibiles, si illas determinationes, quæ a causis, effectibus, & finibus desumuntur, excipimus, distinctius paulo enumerabimus. Situs autem partis cujusdam quintuplici modo errare potest. Occupat enim pars aliqua interdum spatium justo majus (m); interdum minus (n) vel in diversa plane regione sita est, (o) vel in regione incongrua præternaturalis

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. V

(m) *Sobenck. obs. Lib. III. Sect. I. obs. 97. &c.*

(n) *Loc. cit. L. III. Sect. II. obs. 88. &c.*

(o) *Ibid. L. III. Sect. II. obs. 3. &c.*

naturales terminos habet, (p) vel tandem plane deest. Exceptis hisce, non facile alius loci error concipi potest nec alium quoque unquam observatum fuisse credo. Plures autem divisiones omnino causæ & aliæ determinationes admittunt.

§. XI.

Fig. VIII. Non nullis forsitan dubium videbitur, an major vel minor partium magnitudo inter situs morbosos referri possit: Quare hoc loco, ne scrupulus relinquatur, sequentia illustrandi ac demonstrandi sine subjungam. Sit parallelogrammum spatium quoddam in C. H. representans a, c, h, e, & spatium quod viscus occupat a, h, g, i, k, d, c, b, a, tunc situs visceris determinatur lineis ac, ah, hg, gd, dc, sit autem spatium occupatum a h f i k d c b a & situs determinetur lineis ah, hf, fi, ik, kd, dc, ca, tunc spatium a, h, f, i, d, c, b, a, majus erit spatio a h g i d c a, sed quum lineæ situm determinantes in priori casu sint ac, ah, hg, gd, dc, & in posteriori ah, hf, fi, ik, kd, dc, ca, situs erit alienus. Nec id sine consequentiis. Quum enim in C. H. pars partem excipiat, datur alia pars, quæ in statu naturali spatium g i f occupat, cum autem viscus præternaturaliter majus hoc spatium impleat, necessario altera pars exprimitur, & cum ex regione f, g, i, & k, aliæ partes resistent, mediæ comprimuntur & pro majori & minori partium nobilitate inde proveniens malum vehementia differt. Sic etiam patet, situm lineis a, h, g, i, k, b, a determinatum, minorem esse situ a, h, g, i, k, d, c, b, a & præternaturalem, & duplex inde incommodum provenire potest, nempe functio visceris non rite peragi potest & adjacentes partes sublata resistentia locum alienum occupant, & in ordine suo turbantur, vel in tumores diversi generis facilius abire possunt. Et sic abunde patet, nimis magnas & parvas partes, tam natura, quam effectu suo inter situs alienos esse referendos.

§. XII.

In explicandis diversis situum morbosorum causis illum potius ordinem servabimus, qui in dijudicatione illorum pro norma esse potest. (3) Si nimia partium nutrientium ad aliquem locum determinatur copia, pars ibi sita plus nutrimenti accipiet, & in majorem molem augebitur. Motus autem hic omnino jam præter naturam & morbosus est. In sen-
su

(p) Ibid. L. III. Sect. II. Obs. 7. Coel. Rhodiginus Lib. IV. cap. 16. A. L. Schenck. L. II. Obs. 181. p. 448. Columbus L. 15. Anat. Schenck. Lib. 11. Observat. 184. p. 449. &c.

tu latissimo vera hæc dicta esse volo, si enim stagnatio quædam, inflammatio, scirrhus oritur, plures partes ibi colliguntur, quam in statu præternaturali aggregari debent. Ergo tot hæc classis habet subordinata genera, quot modis fieri potest, ut accumulatio ibi fiat. Aderunt e contrario alio tempore impedimenta sat diversa & sat multa quo minus sufficiens molecularum copia ad partem aliquam perveniat, sic justo minor erit, & morbosum impedimentum ansam præbet.

§. XIII.

Interdum, si particulae similes in insolito pro earum congerie loco, colliguntur, fit concretum, & reperitur viscus, alio alias loco inclusum, in diversa plane regione, & omnino præternaturali statu, cum insigni a solitis regulis exceptione. In tanto errore, si rectum respicimus, omnes in §. antecedente dictæ causæ simul concurrere possunt, & quarta classis oritur. Tandem fieri potest, ut pars integra desit, defuerunt forsitan etiam similes ejus partes, aut impeditæ sunt viæ, aut alias determinatæ vires, aut alia, ut plurimum abscondita humanæ perspicaciæ, impedimenta tantis defectus causæ sunt, quod ultimum & per se consideratum maximum hujus generis vitium est.

§. XIV.

Si ex dictis certum est, omnem partem ex morborum causis in alieno loco esse, evidens simul est, non dari situs primi morbi causas proprie sic dictas sed potius omnem situm vitiosum secundi morbi causam esse, (§. 8.) Non vero absque magnis confectariis hæc thesis est, sed practicum multa theoremata docet. Erit enim interdum in practici potestate per prophylaxin respectu hujus vitii & vera curatione respectu morbi causantis hunc morbosum situm avertere. Sciet e. g. metastasin sæpe hujus matrem esse (§. II.) & eo accuratius de natura status dati judicare poterit: concludet inde, interdum talem situm præternaturalem ut malum minus & naturæ quasi beneficium esse considerandum. Regulas hinc depromere potest, utrum conducat hunc statum mutare, nec ne, & quodnam potius remedium & quibus sub legibus adhibendum sit. Diætarum præscriptionum rationes ex his sumet, quibus prohibeatur, quominus malum ex hoc morbo oriundum, vel augeatur, vel nimis noceat. Præterea medico hæc consideranti, si nulla alia symptomatum ratio inveniri potest, suspicio hinc oriatur, quæ in medendi methodo majorem circumspectionem postulabit.

§. X V.

Quum ita generalius de morbis ex loco alieno locuti simus, usque eo pervenimus, ut de curatione sermo fieri posset, nisi hæc pro diversis vitii hujus generis natura vel diversa, vel plane impossibilis esset, & exinde adhuc præmittendas alias distinctiones requireret. Locus enim si adeo alienus est, ut nulla conformitas inter situm naturalem & præternaturalem sit, quod situm tertii quarti & quinti ordinis constituit (§. 13.) dicitur monstruosus, & omnium rarissimus est (q): si vere quædam sensibilis conformitas situm naturalem & præternaturalem intercedit, tunc dicitur locus alienus singularis & est vel connatus, vel adscititius. Primum genus monstruosi loci plane immutabile est, quamvis omnia artis præsidia in auxilium vocentur. Sic generaliter omnes situs sunt vel mutabiles, vel immutabiles, sed caveamus, ne putemus, omnem singularem connatum immutabilem esse, & omnem adscititium mutari posse.

§. X V I.

Licet autem monstruosi situs immutabiles sint, tamen non semper supra sphaeram practici elewantur, & objecta nudi theoretici restant, sed potius omnem sæpe medici clinici attentionem requirunt. Sunt enim vel absolute lethales, vel non; in priori quidem casu non occupant medicum, nisi pathologum & forenses si vero absolute lethales non sunt, ut embryo vel præsentis hoc vitio vitam degere possit, spes adhuc ad est, naturæ aliquatenus posse succurri. Sed nondum salvus est infans. Nam vel iterum aut absolute aut hypothetice lethalis morbus hic adfectus esse potest. Priores autem adhuc duplicis sunt generis; nunc enim embryo vix exclusus mori coactus est, nunc vero parvam quidem vitæ durationem corporis status permittit, sed brevi certissime mortem post se trahit. In posteriori casu sæpe accidit, ut medicus vocetur,

(q) Monstruosi dici possunt convenienti modo cum aristotelicis monstri definitionibus si applicatio rite fit. Ill. Hebenstreit. in *Anthropologia Forensi Lipsiæ* 1751. §. Sect. I. cap. I. de cura nascituri & nascentis p. 5. §. 5. Nascuntur fetus passim quorum forma ab humanitate ita abluunt, ut illorum anima si viverent, propter organorum ad animalium actionum exercitia destinatorum ineptitudinem erudiri & conceptus homine dignos de sensibilibus sibi fingere haud possint. - Conf. Sect. II. Membr. III. Cap. II. p. 624 §. 1. Monstrum est corpus solum machine legibus vivens a matris sanguine per funiculum umbilicalem adducto nutritum sine anima, certè sine illa humana; talia sunt que tota forma ab humana natura abluunt, ut dubitari fas sit hominem natum esse &c. Imprimis si observatur distinctio loc. cit. p. 9. in tres coordinatas species ex Jani Planci Medici primarii Arini de monstris ac monstruosis quibusdam Epistola Venet. 1749. 4. Maj.

& anxie sollicitetur, ut prognosin formet, & opem ferat; & sic etiam practicus his speculationibus occupatur. Remanet ultima nominatarum classium, ubi prophylaxis accuratissima adhibenda est, ne alias sequentia symptomata graviora & nimis molesta fiant, sed potius vel plane tollantur, vel saltem imminuantur, & expertus æque ac eruditus medicus vel felici memoria jam inventa remedia cum necessariis cautelis adhibebit, vel diviniore ingenio manca emendabit, aut plane nova inveniet, quibus desiderio gementium satisfaciatur. Eadem fere regula de situ singulari immutabili valet. Connatus absolute lethalis nunquam curatur, & hypothetice lethalis nullo pariter tempore tollitur. Notandum autem est, dari casus, ubi adscititii, vel plane, vel hypothetice lethales, mortis necessitatem adferunt.

§. XVII.

Omniū optimus mutabilis nempe restat. Nihil hic refert, num sit connatus, num adscititius (§. 15.), & in utroque gravitas morbi variare potest, ut hinc nulla certa prognosin erui possit. Duplices curationis fontes huic malo aperiuntur, pharmaceuticus & chirurgicus. Frequentius tamen chirurgia adhibenda est, & actu adhibetur, & ut plurimum de curatione morbi hujus generis dubitatur, si extra hanc sphaeram reperitur: negandum interim non est, dari interdum casus, ubi internis remediis succurri potest.

§. XVIII.

Si his principiis contenti totum corpus perlustramus, nulla regio, nulla pars nec externa nec interna a possibilitate hujus anomalie exempta est, imo nullum dici aut fingi potest punctum in toto corpore humano de quo illud in alieno loco esse non posse affirmari possit. Amplius igitur illi, qui de omnibus morbis in alieno loco dicere vellet, & ultra limites, dissertationi præscriptos, campus apertus est: verum enim vero mihi hac vice aliquam saltem partem elegisse sufficiat. Illi enim morbi aut potius eorum aliqui, qui ex loco alieno in abdomine oriuntur a me enumerabuntur & describentur, ad cujus situs itaque naturalis & præternaturalis historiam progredior.

ABDOMEN. INTEGUMENTA.

§. XIX.

Totum corpus humanum quatenus anatomicarum perscrutationum subiectum est, jam ab antiquissimis medicorum in tres ventres duasque extre-

tremitates commoda sane & in illius structura fundata distinctione divisum est, ita ut primus osseus, secundus osseo-cartilagineo-mollis, & tertius a pluribus, quanquam uti mihi videtur, minus recte, totus mollis vocetur. Nam æque ac thorax ossibus at cartilaginibus in parte posteriori, immo, cavitas, pelvis dicta, ubique ossibus cingitur. Audit autem tertius ille venter de quo omissis cæteris locuturus sum. græc. γαστήρ, ἦτρον, ὑποκοιλίον, ἐπιγαστριον. arab. tenur. mirach. gall. ventre bas-ventre, ventre inferieur. ital. grasso ventre. batav. *Det niederbedde ob te liefse.* Angl. the belly, panch. germ. *der leib, unterleib, Schmeerbauch, Wannst.* lat. imus venter usitatiore autem nomine abdomen (r). Incipit externe continuatis integumentis thoracis per pollicis spatium super cartilaginis xyphoidis apicem, & in peripheria utriusque lateris ad arcuatos margines costarum adscendentium irregulari via, ex diversis arcubus conflata, continuatur usque dum in posteriori parte intra spinam ultimæ vertebræ dorsii primæque lumborum ad earum symphysin utraque latera sibi occurrunt & in ambitu suo horizonti parallela finiuntur. Ex hinc amplo & lato descensu antè libere, postè ad columnæ vertebrarum lumbarium longitudinem continuatur, tandem versus anteriora integumenta iterum superiori & anteriori parti labii externi spinæ superioris ossis ilei annectuntur, investitisque omni externa pelvis superficie & annatis partibus ad finem capitis circa collum ossis femoris supra utrosque trochanteres angustiora fiunt, in triangularem formam medium versus ad anteriorem ossis ischii & pubis superficiem descendunt, & plane versus inferiora se arcuant. In posteriori regione os sacrum & coccygis omnisque lateralis regio circumdatur & lento sic facto descensu mox inclinate adscendente, mox horizontali linea, ex anteriori parte, descensa integumenta recipiuntur &

an-

(r) Hæc denominatio usitatissima est & omni jure retineri potest quicquid alias sentiat *Casparus Baubinus Theatr. Anat. lib. 1. c. 1.* Nullam enim licet addiderit rationem, illam tamen Bruno addere voluit. *Jac. Panzeratii Brunonis Castellus Renodatus. Norimb. 1682. 4. p. 2. citatis duobus locis Plinii, Plinii Secundi Hist. Mund. l. 2. cap. 37. lib. 8. c. 51.* ubi scrophis & suis abdomen tribuitur. Sed potius non hæc mihi *Baubini*, si hinc desumpta est, ratio videtur, nam & alia nomina in iisdem capitibus communiter de partibus animalium & hominum in usum trahuntur. Sed *Plinius* ibi abdomen sumi opponit quod epigastrium est vid. *C. Plin. secund. Hist. Mund. Lugd. Batav. 1615. fol. p. 236. a.* Quod valde illustratur loco *Plantino* in *Commentario* citato allegato ibid. p. 236. 6. ubi *Plauto* regio pudendorum & testum abdomen dicitur, quæ nobis Hypogastrica generalius dicitur.

Vide istic tibi sit acutus Cario culter probe Cario.

Quin jam ductum gestio mæcho hoc abdomen adimere.

Ut faciam, quasi puero in collo pendeam crepundia.

sed deinde melioris distinctionis gratia nomen stabilitum & totus infimus venter abdomen appellatus est. *Cels. Libr. 4. cap. 1. & Job. Anton. van der Linden Physiol. Medic. lib. 2. cap. 4. art. 1. §. 1. p. 33.*

annectuntur. Hæc superficies, licet irregularis nec mathematicæ dimensionis adaptata videatur (s), pro solerti tamen secantium observatione accurato, & naturæ convenienti modo divisa est. Non enim superfluo studio anatomici spatia pro regionibus semper angustiora & breviora reddere, quia tunc modo interna cavitatis segmenta & intestinorum situm distincte determinare licet. Umbilicus locus in plane anteriori superficie in collis modum elevatus centrum divisionis fit, quod ab ipsa natura præfixum videtur. Duos circiter digitos, supra illum, in media anterioris abdominis superficie, punctum, & simile punctum quoque inferius inscribitur. Per hæc puncta horizontali umbilici diametro parallelæ lineæ arcum tandem circumscribentes in peripheria abdominis usque ad rachidem ducuntur fitque, ut superior inferiores ex utroque latere costarum cartilaginosa partis arcus tangat, inferior autem ex dextra & sinistra parte eminentes illas protuberantias spinæ superioris cristæ ossis ilei transgreditur. Tres exinde oriuntur regiones primariæ, quarum superior epigastrica, media umbilicalis, inferior hypogastrica dicitur. Epigastrica igitur regio a cartilagine Xyphoide, cartilaginosa & ossæ ultimarum costarum parte, superficie ad symphysin inferiorem ultimæ dorsalis vertebræ, inferiori corporis secundæ lumborum vertebræ parte, & dicta linea umbilico sic parallela determinatur. Umbilicalis superne a dictis inferioribus prioris finibus & linea iterum umbilico parallela, & superiori corporis quartæ lumborum vertebræ parte coarctatur. Hypogastrica a terminis umbilicalis & finibus abdominis ad pelvim clauditur. Nunc igitur facili negotio sequentes subordinatæ regiones determinantur quatuor, quæ concursu suo epigastricam constituunt. Ducitur linea a marginibus costarum notata usque ad basilarem & fit trapezion, non multum a triangulo differens, lineam tamen superiorem habens inverse incurvatam. Diagonalis

(s) Vid. Caroli Aug. V. Bergen Diss. Circ. quo probatur mensuram & proportionem membrorum corporis humani summam perfectionem & rigorem mathematicum non admittere, Erf. ad Viadr. 1750. Dodart Mem. de l'Acad. Royale des Sciences 1701. pag. 21. Festelin Anmerkungen der vortreflichen Mahler. Non disquiremus, quo jure hoc de omnibus partibus vel affirmari vel negari potest, addemus modo ex Escholzio duo loca huc pertinentia, primum dat ex Hippocrate c. 24. p. 210. Στενοτατην παντων των ζων ανδρος και λιην έχει ως επι μεγαλει απο τα οπισθεν εις το εμπροσθεν, μοτι και κατα το σπυδον. Et Job. Sig. Escholzii Anthropometria, Francof. ad Oderam 1663. 8. cap. 24. p. 233. Cunctæ hæ partes num debitam servant symmetriam hoc pacto scrutator. Applica Anthropomeiron & si corpus bene proportionatum fuerit 16. id monstrabit uncias pro longitudine totius abdominis: ita ut umbilicus octo uncias a pectoris scrobe, totidemque a pudendis distet. Distet 9. uncias ab ilium loco utrinque, ubi osium innominatarum extrema prominent. Profunditatem ab umbilico ad lumbos Spigelius statuit novem circiter vel 10. unciarum: verum crescit id spatii, & decrescit pro ratione assuntorum posteriorum lumbi cum natis longitudine 11. anthropometri uncias complebunt. Filum ab umbilico per ilia circumductum si venter cibus depite sit distentus trium pedum mensuram attingat oportet.

nalis iterum in hoc spatio a dextro latere ad sinistrum ducitur, & superior regio sinistra cardiaca, inferior dextra epigastrica stricte sic dicta audit, laterales ab ipsis vergentibus costis earumque inter semet ipsas spatiis & integumentis suis investitæ hypochondriacæ sunt, dextra quidem una, altera sinistra. Area regionis umbilicalis quinque admittit sectiones. Ad latera umbilici duæ perpendiculares lineæ verticali umbilici diametro parallelæ ducuntur, & media inter hæc regio umbilicalis stricte sic dicta audit. Ex utroque hujus latere ab infimo costarum descensu ad supremam ilei protuberantiam perpendiculus demittitur, & sic umbilicali vicinæ regiones sunt dextra & sinistra iliaca. Restans spatium posterius spinosis vertebrarum processibus perpendiculariter dividitur, & dextra sinistraq; sic lumbaris regio describitur. Infima hypogastrica regio quinque vel sex distinguitur lineis. Ab inferioribus umbilicalem regionem determinantibus lineis iterum perpendiculæ ad connexionem ossis ischii & pubis demittuntur, & sic peripheria regionis hypogastricæ notatur. Ad latera ab ascendentibus ossis ischii & ilei spinis & dictis lineis adfinibus formantur regiones inguinales. Regio inferior hypogastrica in medio usque ad radicem genitalium audit regio pubis. Hanc sequitur & usque ad abientes margines orificii intestini recti continuatur regio perinæi. Restans sic spatium est regio ani, quam alii regionibus adnumerare dubitant.

§. XX.

Totum hoc abdomen nec situ peccasse observatum est, nec peccare potest. Non enim primo ventri superstrui, non inter caput & thoracem poni, non denique unius extremitatis locum occupare potest, quum a tota hac insigni totius machinæ parte tantum dependeat, ut alienus totus locus cum idea hominis cogitari nequeat. Singulas quidem ejus partes vario modo aberrare possunt, & aberravere, sed totum istud concretum, quod nobis abdominis nomine venit, fixum suum servat locum. Duplex igitur variatio possibilis, si nempe spatium illius, ab adjacentibus partibus compressum, nimis angustum redditur, vel a causis internis nimis extenditur (t). Magna ex nimis parvo abdomine oriuntur incommoda. Omnis enim secretio & excretio chymo-cholo-chylo-uro-spermato-poiensis tota esset irregularis. Mala inde sequeretur nutritio, si nec chymus, nec bilis, nec pancreaticus succus, nec hinc etiam chylus in sufficienti quantitate ac naturali constitutione præparari & corpori porrigi posset. Si tandem per urinam non satis magna copia fecernendorum & excernendorum e corpore emitti potest, prava inde humorum constitutio nascitur, & tota ma-

(t) *Evolv. Sim. Frid. Frenzel monstrum humanum ventribus sine proportione*, Wittenb. 1674. 420.

machina turbata est. Locutus sum, hæc corollaria eruens, de universo abdomine: alia enim res est, si simul unum viscus præ alio anguste limitatum est, uti in sequentibus videbitur. Sic autem tabes saltim & cacochymia, quibus addimus partum difficilem, oriuntur (u). Tabi live atrophix alio modo non potest succurri, quam prophylactica cura, qua mucilaginea & gelatinosa in majori copia porriguntur, quia frequentius corpus nutriunt, nec multum bilis ad illius præparationem requiritur, quippe quæ hic non in sufficienti copia separatur. Addenda essent interdum stomachica, ut debiliori concoctioni, si requiritur, succurratur. Evitanda e contrario omnia adsumenda quæ cruditates relinquunt & flatus producunt, quum & nutritio tanto magis debilitetur & vitia jam præsentia difficilius tollantur. Cacochymix generaliter in hoc casu per diuresin, quia hæc naturæ functio in his debilitata est non satis tuto occurritur, sed potius diaphoretica satisfaciunt. Singulare, cui non occurri potest, incommodum foeminis gravidis inde oritur: impeditur enim vel uterus, ut non satis possit extendi, unde dystocia oritur, vel fetus moritur vel alia viscera nimis comprimuntur, ut in theoria de diverso situ partium in diversis gravidis uberius docetur. Ventriosis in contrarium excedunt & causam agnoscunt vel vitiosum situm unius visceris valde excedentem, vel alium morbum internum, de quibus inferius, vel æquali modo omnia sunt extensa. Quod si ventriositas hæc notabilior jam est, torporem & lentum circulum sanguinis efficit, & alia incommoda (v) v. g. anxia respiratio, pigritia, mentis hebetudo &c. inde proveniunt. Congruum credo hunc esse locum, ubi non prætereundus defectus integumentorum, ita ut viscera vel intestina nunc plura nunc pauciora nuda appareant. Quæ quidem anomalix nonstrosæ incurabiles sunt, licet parvum extra uterum vitæ spatium interdum permittant, sed brevi certam mortem post se trahunt (x).

§. XXI.

(u) François Mauriceau traité des maladies des femmes &c. Tom. II. observat. sur la grossesse & sur l'accouchement des femmes, a. Paris 1738. p. 87. Obs. 105. de l'accouchement d'une très petite femme, le 12 Février 1674. J'ai encore accouché dans la suite, cette même femme de cinq ou six autres enfans, qu'elle a eu depuis ce tems-là, que je lui ai tiré vivans & se portans bien, quoiqu'ils se soient tous présentés en différentes mauvaises postures, à quoi avoit beaucoup contribué la petitesse de la mere, dont le ventre avoit trop d'étendue pour laisser la liberté à ses enfans, qui étoient assez gros, de se retourner dans la matrice, & d'y prendre la posture naturelle, qui est de présenter la tête la première.

(v) Vid. Jac. Wolf Diss. de obesitate exsuperante. Jenæ 1683. Christ. Lud. Wucherer Diss. de corpulentia nimia, Jenæ 1716 Lud. Wilb. Lemonnier ergo in macilentis liberior quam in obesis circulatio. Paris 1740 vid. Hall. comment. in method. stud. med. Boerb. p. 368.

(x) Et eg. partim in theatro regio Berolinensi ut etiam videre est in Scharfsmidts Verzeichniß der Merckwürdigkeiten, welche bei dem Theater befindlich sind, Berlin

§. XXI.

Dum circa exteriora abdominis adhuc versamur, umbilicus non negligendus est, qui quadruplici vitio obnoxius esse potest. Dilatari enim & aperiri plane potest, sed hoc non fit, nisi simul adsit hernia; quare de hoc adfectu alibi differendum est inferius. Secundo nimis, subinde nempe ad magnitudinem membri virilis, prolongatur, & licet omnia alia rite constituta sint canon tamen legitur quod nimia umbilici eminentia vix possit esse bonæ sanitatis indicium (y), bene igitur ab hoc vitio distinguendus est sarcomphalos, qui sæpius sed falso (v. inf.) herniis adnumeratur: & Ill. de Gorter jam separatim de illo dixit (z). Est excrementa quædam fungosa rubicunda ex umbilico, & in benignum & malignum dividitur. Benignus durus absque doloribus cum partibus adjacentibus non adeo cohæret: malignus autem tactum non nisi cum cruciatibus admittit, dolor obtusus est (a), venæ tumidæ lividæ sunt. In priori casu requiritur & a veteribus laudatur exsectio, in posteriori vero, si propter corrosas jam inferiores partes excindi nequit, curatio canceri palliativa suscipienda & in hunc finem antiseptica tam interna, quam externa, nec minus frequentiora laxantia cum intermixto apoze- mate antiseptico in usum trahenda sunt (b).

§. XXII.

1750. 8vo. partim in *Regiomontano Buttneriano* plura ejusmodi exempla vidi & *Ruysschii* tres casus dat. *Fred. Ruyssch. Observ. Anat. Chirurg. Cent. Amsterd* 1691. 4to. *Observ.* LXXI. LXXII. LXXIII. p. 92. 93. 94. & simul bene monet hoc vitium omnino ab hernia umbilicali esse distinguendum *Observ.* LXXI. fig. 59. & quoque incurabile docet tamen vel per novem dies ejusmodi infantes conservatos esse. vid. quoque *Job. Sigm. Elsbolt. de conceptione tubaria Colon. Brand.* 1669. 4to. Alia, quæ evolere non potui, videantur in *Alb. V. Haller. Comment. in præl. acad. Boerb. Tom. V. pars 2. p. 503. 504.* adde *Schauberi Diss.* sæp. cit. cap. 4. p. 45.

(y) *Elsboltii Anthropolom. l. c. p. 237.* Dari prolongatum umbilicum absque rubra fungosa consistentia & absque hernia, inde per se sanum, testatur observatio *Benvenii c. 6. de additis* vid. *Schenckii a Grafenberg observ. l. 3. obs. 356. p. 988.* In *Matthæi Gotthof. Purmanni chirurgia curiosa, Erf. und Leipz. 1699. 4. P. 2. c. 7. Tab. 5.* umbilicus extensus observatus datur in *fæmina deren leib im Umkreiß 3¼ Ellen dick und gros und der aufgedebnte nabel als der græste hut gros gewesen*, inde jam morbosior: malum sectione & ligatura *Fournieriana* sustulit. p. 331.

(z) *Job. de Gorter Chirurg. Repurgat. Leid. 1742. 4to. p. 360. §. 1552.*

(a) De quo eximium exemplum *Smetius* ex propria observatione dat *Henric. Smetii Miscellan. med. Francos. 1611. 8vo. l. 10. p. 524.*

(b) De *Gorter chir. rep. l. 13. c. 5. p. 360. §. 1552.* *Job. Juncker Consp. chir. Hal. 29. p. 203.*

CAVUM ABDOMINIS.

§. XXII.

Antequam in sequentibus de singulis abdominis partibus singulatim dicere possim, notandum est, cavum abdominis in tot minores cavitates dividi, in quot regiones externa illius superficies distincta est, eamque divisionem eo minus esse omittendam, cum ille labor ab anatomicis non susceptus sit, quam ut hic facilitetur. Si igitur apertum est abdomen super illius viscera easdem lineas ductas nos nobis imaginari possumus, quas in externa superficie duximus. Transversæ illæ duæ lineæ ibidem sequenti modo repetantur: superior ducitur ad marginem inferiorem acutum lobi dextri hepatis in superficie anteriori supra fundum vesicæ felleæ, supra superiorem capsulæ atrabiliaræ dextræ prominentiam, supra mediam descendens duodeni partem inter primam & secundam illius curvaturam, per primam intestini coli flexionem per totam mediam longitudinem partis transversæ intestini coli, per secundam magnam illius curvaturam, supra medium capsulæ atrabiliaræ sinistræ & ad marginem renis sinistri, ubi arcuatur ad latera & descendit ad muscolum rectum peritonæo involutum, per superius Psoæ initium convexo arcu, supra arteriam aortam & superficiem anteriorem inferiorem corporis secundæ vertebræ lumbaris, supra venam cavam, continuatur deinde iterum per initium Psoæ & muscoli recti dextri superficiem ascendit & in initiale punctum finitur. Inferior per pollicis spatium supra inferiorem dextri renis extremitatem incipit, per initium coli super flexuras illi & jejuni infra inferiorem sinistri renis extremitatem per initium S. romani coli arcuatur ad eandem recti sinistri superficiem, ut superior super Psoam & lumborum quadratum superiorem quartæ vertebræ corporis partem super arteriam aortam & venam cavam continuatur, & eadem lege in dextro latere ascendit, & superius loco initii desinit. Sic oriuntur tres cavitates, quarum superior epigastrica, media umbilicalis latius sic dicta, inferior hypogastrica. In epigastrica laterales lineæ a cartilagine Xyphoide incipiunt, dextra ad marginem ascendentem lobi dextri hepatis super extremitatem dextram ventriculi usque ad intestinum colon continuatur, sinistra ad marginem lobi minoris super fundum ventriculi quoque ad intestinum colon ducitur. Diagonalis autem est a dextra parte cartilaginis Xyphoidis super fissuram magnam hepatis & convexam anteriorem minoris lobi superficiem sub radice cardiæ ad illum intestini coli locum, ubi sinistram lineam lateralem tangit. Cavitas dextra superior est cardiaca, minus recte fovea cordis dicta, sinistra inferior ipsum epigastrium est. Omne, quod restat, sunt hypochondria. Dextrum margine acuto lobi magni hepatis, initio fundi vesicæ felleæ interiori angulo curvaturæ primæ coli, & ex-

teriori secundæ curvaturæ duodeni, dextra extremitate ventriculi, & dextris marginibus lobuli Spigelii & innominati ac venæ cavæ terminatur. Sinistrum hypochondrium mediam substantiam lobi minoris, incipientem fundum ventriculi, mediam partem coli, & dextrum latus arteriæ aortæ pro finibus habet. Sub regione umbilicali cavitas umbilicalis basi epigastrii lineis perpendicularibus super flexuras ili & jejuni ex lateribus ductis & linea transversa inferiori notatur. Ad latera ilia sunt, quorum dextrum initio coli ex cæco & illius primæ curvaturæ, ipso colo, finibus umbilicalis cavitatis & epigastrii, ac linea inferiori transversa determinatur: sinistrum vero parte descendente coli, & incipiente S. romano, epigastrio, cavitate umbilicali, & dicta linea circumscribitur. Lumbi tandem regionibus lumbaribus respondent, & dextra extremitas superior capsulæ atrabiliaris & linea per inferiorem renis partem pollicis spatio super infimam extremitatem, denique hypochondrium & ilium dextrum terminos dant: sinistri vero a superiori renis parte & sine illius affinisque regionibus, hypochondrio sinistro & ilio sinistro fines præscribuntur. Sub cavitate umbilicali, si lineæ ad latera vesicæ, urinariæ ad connectentia ossa ischii & pubis perpendiculares ducuntur, ipsum hypogastrium invenitur; quæ restant spatia lateralia, ab illis, hypogastrio & pelvi determinata, sunt inguina, dextrum & sinistrum. Sub hypogastrio usque ad radicem penis vel usque ad perinæum paralleliter cavitas pubis est. Sequitur perinæum, quod intestino recto finitur, & sic restat, si addere placet, cavitas ani.

OSSA. CARTILAGINES.

§. XXIII.

Diximus generaliter de abdomine quæ pro scopo nostro maxime necessaria fuerunt, nunc igitur nos accingimus, ad singulas illud constituentes partes eatenus anatomico oculo perlustrandas, quatenus situm illarum a sapientissimo naturæ conditore pro norma stabilitum, determinare nostrum est. Sicuti autem ossæ in corpore humano partes in ejus connexionem fulcra & structuram dant, ita omnibus anatomicis in exponenda illa bases fuerunt, quibus necessario nexu cartilaginee addi solent. Primum attentionem nostram illæ costarum merentur, quæ hypochondriis superne arcuatum tectum dant: sed cum partes constitutiivæ thoracis sint, strictius earum historia ibi recensenda est. Verum quidem est, si vel nimis descendant, vel nimis adscendant, & sic mox thoracem mox abdomen nimis coarctent, ejus viscera in situ suo turbari: at hæc causa inter illas referenda est, quæ a vitioso thorace oriuntur, & ab illo modo explicari potest, cui mens est morbos ex omni alieno situ in toto corpore humano pertractare. Interim quædam a nobis plane negligi nequeunt:

queunt: nam vel totum abdomen angustius faciunt, ut in §. 20. jam dictum est, vel unum alterumve viscus incommoda inde habet, & tunc in ejus historia inferius aliquid addendum est (c).

§. X X I V.

Hoc loco breviter observationem hujus generis omittere non possum: vidi nempe ante aliquod tempus juvenem viginti annorum, pectore plane irregulari instructum. Sternum, si diverse consideras, nunc fere S. romanum æmulatur, nunc plane irregulare videtur. Superficies enim anteriores & posteriores mox dextræ & sinistræ, mox naturales erant, adeo tamen, ut mox a superiori initio versus inferiora magis descendat, & hic thoracem angustet. Hanc irregularitatem infertiones costarum sequuntur, & iterum ascendendo & descendendo irregulares arcus formant, angustius tamen sinistrum thoracis cavum redditur, quam dextrum. Incommoda valde sensibilia & insigniter molesta quidem non adsunt, sed tamen defectibus quibusdam laborat, quos ex hac causa explicandos esse puto. Respiratio semper anxiosa, & circulus humorum lentus est, & torpor quidam semper in ejus corpore regnat, accedit aliud phænomenon, quod exinde derivare nullus dubito, sensibilis enim stupor mentis adest, debili gaudet ingenio, omnesque functiones animæ languide succedunt. Cum enim lentus adeo humorum circulus fit, & semper quasi turbatus, secretio fluidi nervei nec fit in justa copia, nec forsitan rite constituta est, quidquod? ipsum secretum fluidum sine dubio in lento progressu alios humores imitatur: quod sane magni momenti est. Nam a copia & celeritate motus fluidi nervei omnia illa pendunt, quæ debilitata in illo deprehenduntur. Cæterum non in potestate fuit illi persuadere, ut dimensionem vel delineationem permitteret.

§. X X V.

Nunc sequi deberet historia spinæ lumbaris & ossium pelvis, sed quum in historia abdominis nunquam explicari soleant, nimis amplum esset & præscriptos terminos excederet illam hic inferere, sed potius eam ex

X 3 osteo-

(c) Sic est exemplum singultus a detorsione costarum Job. Schenck. A. Graaf. obs. med. l. 3. p. 575. obs. 49. desunt. ex Fernelio vid. Job. Fernelii Ambian. Med. Lugd. 1564. 8vo. lib. 6. de partium quæ sub diaphragmate sunt morbis p. 545. sed & quæ extrinsecus os ventriculi premunt singultum ingenerant. Quidam tres continuos menses singultu vexatus nullis consuetis remediis ante potuit expediri, quam costæ extremum, quod tum primum deprehensum est contorqueri, altiusque in ventriculum nullo sensu doloris insigi, blande ac molliter erectum fuerit confestim namque singultus adfingere desit, qui tamen repetebat, quoties costam denuo incurvescere contigisset. In aliis dein non paucis eandem sæpe singultus causam agnovi.

osteologicis chondrologicis & syndesmologicis supponimus, & ad vitia quædam progredimur. Superius costæ diaphragmati insinuationis tubera dant, simulque determinant, ut a parte anteriori & a lateribus determinatum semper habeat locum, indeque ex suis regionibus superne abdomini fines dant. Sic enim semper iusta proportione diaphragma in aliquibus momentis versus inferiora deducitur, intermediis autem rursus attrahitur, unde summus in naturalibus actionibus consensus oritur, quia motus, intestinorum æque ac peristalticus, facilis & proportionatus producit, quod ad chymificationem & chylicationem (d), multum confert, licet concedam, solutionem omnino trituratione in priori longe efficaciorum esse. Promovet meliorem absorptionem chyli in vasa bibula, ulteriorem progressum per longum iter meseraicum usque ad capsulam Pecquetianam, indeque tandem in ductum thoracicum. Omnis tandem excretio & secretio blanda, nec coacta, nec contra vires naturæ aucta pressione augetur & acceleratur, plus minusve mediato vel immediato simplici aut composito auxilio (e). Denique consensus efficit, ut augmentum & decrementum respirationis in omnibus his functionibus augmentum quoque vel decrementum producat, sæpe salutari, sæpe noxia consequentia, ut in omni morbofo statu auxilia naturæ interdum impedimenta evadunt. Sed nobis nunc de naturalibus. Ultimæ vertebræ magis mediati usus sunt, & simul lentiori defectu ad latera abdomen totum liberum relinquunt, quod non sine utilitate institutum est.

§. XXVI.

Inde morbofus illorum situs omnino maximi momenti est. Si enim nimis alta est eorum situatio, thorax quidem maximam sensit molestiam, sed ex §. præcedente simul patet, multas inde oriri varietates morbofas in enumeratis functionibus partium abdominis. Huc imprimis referendum est, si hoc modo cor in actione impeditur, circulum sanguinis turbari, & iterum ex hoc impedimento in se-et excretionibus multa esse inordinata. Interea, si successive & lento progressu ejusmodi variatio producit, nec ad magnum gradum pervenit, molestia inde orta minor & sine magnis consequentiis erit, uti quotidiana exempla, & maxime insignis illa differentia in situ viscerum gravidarum probant. In omni alio casu, ubi nullus sanæ naturæ finis, nulla præparans conditio, & omnia media morbofa sunt, tristior erit eventus. Negligimus vitia, in thorace in respiratione in circulo ipso orta, quæ nostra non sunt, sed modo enumeramus inde oriunda specialia abdominis incommoda.

(d) Robert Hubert. *Liquet. Ergo a placido intestinorum motu perfectior chyli secretio.* Paris 1732. v. Hall. *Comment. in Meth. Boerb.* p. 361.

(e) Georg. Erb. *Hambergeri physiolog.* c. 16. p. 796. §. 1618.

commoda. Motus sanguinis in vena portarum multo tardior erit, sanguis in liene non satis præparabitur, sic oriuntur in illius substantia obstructions, tumores, scirri, omnesque hinc sequentes situs præternaturales, suo loco recensendi. (infra) Hepar crassiorem bilem discernit, quæ tandem bili cysticæ analogæ esse potest; hinc cruditates biliosæ, acrior vitiosior chylus, irritatio in intestinis, diarrhœæ, colici & iliaci dolores, & quæ id genus alia sunt, quæ pro diverso gradu mali originalis vel leviora vel graviora sunt. Si effectus adeo sensibilis sit, succurrendum est acidis, cholagogis, abstergentibus & leniter laxantibus, licet respectu causæ hæc cura non nisi palliativa sit. Accedit pancreaticam secretionem minorem minusque bonam esse, indeque chymum tanto minus ad boni chyli qualitates præparari. Cum hac indicatione illa, quæ nobis a statu ventriculi datur, combinanda est. Cessant enim quædam chymificationis auxilia, & sic dicta concoctio non plane naturalis est, sed si incommoda inde producta crescunt, eadem quæ supra, (§. XX.) hic sufficient, si roborantia addimus. Vropoiesis in eum gradum potest turbari, ut partes Lithæognosix plane accommodentur, & lapides, cum materiæ tartaræ, in his regionibus semper frequentiori, longioris moræ & congregationis tempus detur, concrecant. Per se patet, omnia lithonriptica, quæ initio profunt, hic esse commendanda, sed tristi superstite certitudine, ejusmodi ægrum semper calculosum fore. Virilitas, si res ad summum pervenit, immittitur, sed simul venereus appetitus deerit, inde ne quidem possit aphrodisiaca, de quibus alibi; interim si requiritur illi tam ea, quæ feminis secretionem augment, quam illa, quæ stimulos producant, porrigenda sunt. Unum restat incommodum: Interdum enim ventriculus cum superne non limitatus sit, facilius ibi inflabitur, & intumescet, & nova sic mala generari possunt.

§. XXVII.

Ad contrarium progredimur vitium; si enim costæ nimis descendunt, valde superne abdomen angustant, & fere similia producant, de quibus eadem & eo ordine cogitari possunt, ut in genere de coarctato abdomine (§. XX.) observavimus. Analogus est effectus, si ad unum alterumve latus nimis inclinant & declinant, ea modo variatione, ut ex omni latere viscus maximum magis sit afflictum, ejus functio inordinatur, & ad hæc in prophylacticis sit attendendum.

§. XXVIII.

Vicina pars, mucro nimirum Xyphoides, non negligenda est. Insignis illius usus in statu sano quidem non est; siquidem adhæSIONEM
tantum

tantum parat & cardiacam ab externis læsionibus defendit, majora autem incommoda producere potest, si in situ suo peccat. Ad latera flexus, cornutus quasi, nihil impedit, nec quidem strictius præternaturalis dici potest, siquidem talis sæpissime in corporibus deprehenditur. Longitudo & descensio nimia & curvatura versus interiora hostilior est; nimis enim longa cartilago ad umbilicum usque continuata, quæ ibi alias molli abdomini adjacent, in sua extensione quaqua versus naturali impedit (f). Descensus & curvatura hæc incommoda augent, ejusdem autem naturæ sunt. Quum in medio abdomine sita sit, ventriculo vacuo, intestinisque magis relaxatis non sensibiliter obest, nec unquam partibus lateralibus, quas noxio modo attingere nequit. Simulac autem ventriculus impletus vertitur, res aliter se habet. Impedit extensionem majorem intestinorum & præcipue ventriculi, ad latera igitur magis extenduntur, tunicæ ultra modum naturalem tensæ, spasmodicos nifus accipiunt, fibræ nerveæ magis tensæ in pluribus punctis irritantur, dolores oriuntur, flatus generantur. Tandem in motum excitatur ventriculus, superius quoque elevatur, quasi flatibus tumefactus ascendit, diaphragma elevat, cavum thoracis angustat, respirationem difficilem reddit, & circulationem anxiam, unde propensio ad deliquia ejusmodi ægris, imprimis post partum, valde familiaris. Patet inde luculentissime, hoc vitio affectum valde dolere, & auxiliatrices medicæ manus quæsiturum esse, liquet autem simul, non, nisi chirurgice & prophylactice, posse succurri. Minime auctor suavorque esse volo, nec credo, quenquam rationalem fore, ut nimis longa pars operatione manuali amputetur, & extirpetur, unicuique enim, loci & partium naturam noscenti, id temerarium & lethale videbitur. Alius autem commodus & securus modus adest. Fascia pro spatii, quod cartilaginis longitudo occupat, lata, ibi abdomini applicetur, sic externe aliquid adest, quod irritatas partes in motu vehementi cœerceat. Ne autem sic cœarctatæ partes adhuc magis versus diaphragma premanentur, diætæ ordinanda est. Sæpius, quam solitus fuit, sed in parca copia, edat bibatque, ne ventriculus impleatur. Modice sic refertus non turbabitur

in

(f) Ill. de Haller in *Comment. in method. stud. med. Boerhaav.* laudat observationem & tractationem quandam *Baptistæ Codronchi* de morbo novo sive prolapsu cartilaginis mucronatæ, Bonon. 1603. 4to. quam evolvere non licuit. Similem autem observationem dat *Olaus Borricius*, v. *Thom. Bartholini Hafniensis* Vol. v. *Hafn.* 1680. ter enim id observavit, &, ut addit, semper in fœminis, sed in maribus idem accidere docet experientia (vid. § 29.) *queruntur de dolore loci, de interceptione anhelitus, de metu deliquii, nec, si incurvatio gravis est, commode ducunt spiritum nisi capite tantillum resupinato.* Malum est plerumque chronicum nec semper aque affligit, sed subinde inselat acrius, præsertim post usum eorum, que flatus generant. (§ XXIX.) Legi quoque potest *Ludov. Septalius, de morbis ex mucronata cartilagine provenientibus. Mediolan.* 1632. 4. vid. *Hall. loc. cit. p. 275.*

In actione sua, & fascia externa eo majoris usus erit, uti experientia id confirmavit.

§. XXIIX.

Propriam experientiam dare possum. Vitam agit hic Francofurti civis ex opificum ordine, maritus, pater familias, qui hoc vitio laborat. Continuatur ejus cartilago ensiformis usque ad umbilicum, ubi saltem restat spatium calami tenuioris, latitudine duorum digitorum, & desinit in finem magis obtusum, quam acutum. Si edit vel bibit, primum ad latera inflatur ventriculus, & inflationes istæ oriuntur cum tensivo dolore, mox versus superiora ampliatur, diaphragma tenditur, sequuntur palpitationes cordis, respiratio difficilis, anxietas eum turbat, vertigo incipit, inclinatio adest ad lypothimiam (g). Pedetentim affectus ad eum gradum accrescit, & sic quoque successive minuitur, si sensim sensimque ventriculus evacuatur. Omne etiam id, quod ventriculum irritat, motus similes producit, unde non omnibus in officina laboribus interesse potest. Applicatam habet pro ordinatione fasciam dietam & in diæta præscriptas moderationes observat. Si alterutrum negligitur, symptomata iterum adsunt.

§. XXX.

Columna vertebrarum lumbaris his partibus maxime contigua est. Inservit hominis erectioni, & impedit, quominus molle abdomen coincidat, & summæ semper adsint turbæ, musculis præterea insinuationes dat, medullam spinalem investit, nervis foramina aperit, vasis majoribus securum situm conciliat, sicut primi ordinis lacteis. Superius adhuc diaphragmati adhæSIONIS puncta elevat, & inferius cum pelvi connectitur. Præterea mobilior est dorsali in aperta motus commoda & magis versus interiora iterum incurvata, eo firmior denique columna est, quam versus basin semper latior fiat.

§. XXXI.

Omnia situs vitia inde colligi queunt. Si superior pars vitiosa esset, diaphragma vel nimis versus superiora vel inferiora traheret (§. 23.); & inde (§. 26.) recensita incommoda vel producerentur, vel auferentur. Si cartilaginee syncrifeos nimis rigidæ, duræ, tenues sunt, mobilitas minor, & difficultas in pluribus motibus erit. Si ad latera curva existunt, vasis incommodum parat, & in circulo ac se & excretionem ab-

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

Y

domi-

(g) Vid. observ. Bartolini §. 15. §. 27.

dominis turbationes fiunt. Tota denique plane inordinatum situm produceret, adeo diversum, ut unum quodque viscus singulatim considerandum, & sic morbi sequentes eruendi essent, ut singulis locis in posterioribus paginis fiet. Restant luxationes, & tota earum theoria hic inferenda esset, nisi jam dictæ causæ id prohiberent.

§. XXXII.

Relictis nunc vertebris, ad ipsam pelvim progredimur, quæ ut in omni homine eximia ossæ machinæ pars, sic imprimis in sexu sequiori summi momenti est, nec ulla pars accuratius et uberius, quam hæc & uterus consideranda est. Conflatur ex his meditationibus tota scientia, quæ optimi genii homines occupat, & tanti est ambitus, ut vel in paucis, quæ hic dicenda sunt, anxie nobis terminos necessarios præscribere coacti simus. Constructa est ex diversis illis ossibus & sufficientes, æque maximæ, adfuerunt rationes, quæ prohibuerunt, quominus ex una massa ossæ formata sit, ut physiologia uberrime docet. Accuratius si hoc perpenditur, id jam illis contradicere videtur, qui pertinacissime negant, unquam possibile esse, quod hæc connexiones motum quendam permittant, licet alias ex eadem hac structura certum sit, graviolem casum requiri, si ejusmodi quid accidere debeat, pro differenti tamen iterum inter se connectendi modo. In lateribus os ilium omnibus intestinis & visceribus ibi sitis commodam sedem parat, indeque semper in latiore partem abit, imprimis autem in foeminis requiritur, ut sat magna & sat ampla sit hæc versus exteriora, si uterus extenditur, & visceribus & huic, imprimis autem capiti infantis, tutus & conveniens locus constructus sit. In eundem usum os ischium natum est, sed majoris momenti ossa pubis sunt. Elevantur necessaria determinatione in suum arcum, ut partibus ibi locandis spatium justum relinquatur, & simul versus anteriora prorogatis tutela procuretur. Ipse autem angulus, si foeminis felix sit, obtusior esse debet, nempe ut ad exitum foetui via amplior sit, & omnis mensura ideo accurata deprehendatur; unde clare apparet, quam rigorosæ & exactæ leges sint, secundum quas hæc omnia ordinata deprehendimus. (b) Hic etiam applicata est cartilago maribus non adeo eximii usus, quam in tristiori quodam sensu, & inde fit, ut sæpe sæpius in viris ossescat quod in foeminis vel plane non, vel rarissime in vetulis, aut nunquam antea gravidis, observatum est. Sed hic non disquirere licet, an hujus synchondroseos tensio vel luxatio possibilis sit, quum in utramque partem magni viri abeant. Durior jam est conjunctio Ilei cum ossæ sacro, quæ certe non, nisi a magna vi cogi potest, inde etiam plane alia ejus est structu-

(b) Nemo adhuc accuratius & praxi magis convenienti modo de pelvi differuit quam Cl. Roederer tum in *elementis artis obstetricæ*. Gæt. 1753. tum in *programme de l'art de la pelvis*. *ibid.*

structura. Tandem scimus, hæc ossa, æque ac omnia alia, musculis & membranis pro adhæssionis punctis destinata esse. Posterius os sacrum ideo interne excavatum, & externe concavum est, ut spatium pelvis augeatur, & iterum hanc ob rem in fœminis multo majus excavatur eadem lege, qua os coccygis, quod multum ad conformationem pelvis confert; quum in maribus multo majus ad interiora curvata sint, ut robustiorem conformationem producant. Musculi, aliæque molles partes communi forte illis affiguntur, aut coccyx propriis musculis moveri potest, ut in fœmina pariente magis adhuc cavitas augeatur, nec generatim omni homini in duriori excretionem alvina auxilium naturale desit. Maxima sane a præternaturali pelvi oriuntur incommoda, in fœmina nunc gravida nunc parturiente. Nam si conditio ossis Ilei masculina est, angustatur pelvis, premitur caput embryonis, irritatur simul & cohibetur uterus, omnia denique illi connexa viscera in suo situ & in functionibus turbantur, quid, quod? si nimis peccans locus hujus partis ossis Ilei est, partus plane efficitur impossibilis, & summæ, ut notum est, anxietates, & certissima pericula, cruciatus & mors sequuntur. Minime autem inde concludere licet, omnia bene gesta esse, si modo Ilea satis sint declinata, dum & hic excessus nocet. Nimis ampla pelvis suis quoque symptomatibus stipata est. Dolores non debito modo determinantur, quum non proportionatæ vires se opponant, nec nova inde irritatio, ab hac etiam parte alias producta, sequatur, plus igitur virium perditur. Præterea cum cervix uteri non satis coercetur, simul cum capite urgetur, nec sequitur necessaria pro exitu apertura. Tandem prolapsus & inversio uteri facillime contingere possunt, cujus periculum inferius explicabitur. Sed, si etiam his omnibus cautus & prudens medetur, una tamen manus semper occupata est, ut nixui uteri & cervicis resistat, altera autem modo libera est, in longius igitur saltem tempus partus protrahitur, majora requiruntur molimina, & inde colligi potest, quanta hæc in pariendo sit difficultas, licet cæterum situs aliarum partium optimus, omniaque alia naturalia sint. Plures ex his vero comparantur casus, si vel alia vitiosa correspondent, & summa inde nascuntur pericula, quæ singula enumerare majoris operis est, eademque igitur saltem attingisse sufficiat.

§. XXXIII.

Os Ischium rarissimo exemplo introrsum nimis vel extrorsum incurvatum, ab Ilei situ dependet, cum tota illa divisio etiam inde rejecta sit, & vitia hæc, ad illa referenda sint. Ossa pubis autem sæpe sæpius variant. Nunc nimis descendunt, & sic cavitatem inferiorem nimis angustam efficiunt, nunc magis ascendunt; & angulus fit acutus, caputque embryonis ab inferioribus lateribus premitur & læditur. Jam versus in-

feriora nimis vergunt, & tota pelvis angustatur, tandem loco cartilagineis jam ossea substantia est, & omnis dilatatio & luxatio, plus minusve sæpius vel rarius in difficiliore parte benigna. Sic si etiam ossea synchondrosis ad os sacrum adest, omnes illæ mutationes impossibiles sunt. Os sacrum & coccyx pessime variant, si nimis versus interiora vergunt. Nam plane partum impediunt, aut tamen maximos labores efficiunt, imo etiam maribus incommodum generant (i). Idem fit, si ossea loco cartilagineis est connexio, ubi vel fractura fit, vel partus impeditur cum sequelis, ex arte obstetricia satis superque notis.

M U S C U L I.

X X X I V.

Molles jam liceat describere partes cum earum fulera & bases considerata sint, ubi primo integumenta ac musculi adsunt. Locus integumentorum jam in generali situ (§. XXII.) una opera determinatus est. Sub his musculi latent, (si eos accuratissima attentione perlustrare possemus, quædam subtiliora omnino detegi possent, sed limites nos in omni passu coercent,) in quibus nihil refert, an latiores, vel angustiores, vel breviores, vel primi, vel secundi, si modo non abdomen angustant, de quo autem jam generaliter (§. XX.) dictum est. Unicus annulus abdominis distinctius observandus est. Oritur a duobus cruribus obliqui ascendentibus, hic, si in regionem inguinalem venit, fibras per angulum separat, & initio tantum quibusdam fibrillis aponeuroticis connectitur, quæ lateraliter membranaceæ fiunt. Tandem hæ quoque deficient, & duo saltem adsunt crura, quæ separatim ad spinam ossium innominatorum affiguntur, & interius illorum ligamentum Poupartii vel etiam Fallopii dicitur. Locus ille est, ubi annulus nimis amplus Herniis inguinalibus & scrotalibus ansam præbet, & nimis angustus testiculo & imprimis ejus funiculo molestus esse potest. Hic, defectus vel præsentia Pyramidalium quasi in transitu annotetur, cum nullius momenti sit, præterquam, quod per se situs aliquatenus sit morbosus. Addi etiam potest ex observatione, quam aliquando legi, Pyramidales cum vesica urinaria concretos fuisse. At in totâ de musculorum situ theoria inde norma sumi non potest, cum omnes cæteri muscoli peritonæo investiti sint, & contraria pyramidalium conditio est, quippe peritonæum ibi a musculis recedit, & ad vesicam descendit. Nec huc referre potui illas herniarum classes, ubi musculi simul extenduntur, quum hoc potius in vitiis peritonæi & viscerum explicandum

(i) Vid. Ol. Borrich. in *Act. Hafn.* Vol. V. loc. cit. nec minus affligit nonnullos ossis coccygis incurvatio, sedentibus præsertim incommoda, quæ si inveterata jam callum contraxit. mitigari potest, tolli non potest, sed ægro committitur, ut in amica post varia remedia mihi observatum.

dum sit, siquidem ex hoc vitio anomalia musculi morbosa præcipue generatur, & inde, strictius si loquendum est, musculum in situ peccare, dici non potest.

§. XXXV.

Remotis omnibus involucris ut impedimentis, quæ lustrationem ipsius interni abdominis propinquorem prohibent, totum apertum illum videmus & accedere licet. Si autem non præcipitatis passibus progredi, & maximi momenti quædam prætermittere volumus, a peritonæo incipiamus necesse est. Anatome viscerum structuram, sibi propria voluptate, docet, sed ab his deliciis nobis abstinendum est, quoniam situs solus ad præsentem tractationem nostram pertinet. Quum autem de hoc distincte nihil dare possimus, nisi situm antea ipsius diaphragmatis, quod multum omnino ad abdomen confert, explicamus, in nostra meditatione præmittendus erit. Oritur ex tendinosa adhæsiōne inferius a media parte corporis vertebrarum lumbarium quartæ nempe tertiæ & secundæ. Carnosum tandem fit, & foramen ellipticum sinistrum format, deinde quoque ad latus medii corporis vertebræ lumbaris secundæ magis carneis fibris adnatum est. Et denique a transverso processu primæ vertebræ lumbaris quoque carneum ascendit, & in musculos quosdam se unit, qui altius continuantur. Ad latera deinde a cartilaginosa, imo interdum ossea, parte costarum inferiorum ad septimam usque musculosas adhæsiōnes habet, & exin quoque versus medium plus minusve oblique progreditur. (k) Formatur in tendine & in dextra quidem parte foramen alterum quadratum. Circa mediam tandem partem intervallum relinquitur, ubi pleura optime potest cognosci. Superius a superficie interna cartilaginis Xyphoidæ musculus oritur, descendit, & sic totum ad mediam suam partem vergit. Fit autem ibi universalis fibrarum ejus mutatio, tendineam nempe assumunt naturam, & centrum radiosum quoque, ab Helmontio ita dictum, (l) sic construitur, & sic medio latiori angulo pericardium fulcit.

Y 3

§. XXXVI.

(k) De diaphragmate levius cogitarunt plurimi medicorum, & ex recentioribus pauci modo de illo curatius meditati sunt, ut monstrant, *specimen nova medicina conspectus*, Paris 8. *Journal Des Savans Sept. 1751. Ravins des maladies occasionées par les promptes & frequentes variations de l'air Caspar Rodrigues De Payra Epitaphis critico Apologetica de affectu Atrabilario, mirachiali, sive de morbis cerebri & mentis, qui extra cerebrum originem habent &c.* Quod eo magis mirum est, cum jam vetustissimi de illo graviores aluerunt cogitationes, quas plane negligere semper periculo sum est, nisi probe examinatae sint. Non possum non locum hic dare *Aristotelicum*, qui certe egregius est, dum solitum ejus dicendi modum præsupponimus. Invenitur ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ περι ζωων υοριων, το Γ ed Basileæ MCXXXI. Fol. 245. b. ετω γαρ προς την ιχην η την τασιν χρησιμωτερον. διοτι δε προς την θερμότητα την κατω, διον παραθυαδες ειναι, σηκειον εκ των συμβαινοντων. όταν γαρ δια την βυεινικασιν ελκισωσιν υγρότητα θερμην η περιττωματικην. ενδυς επιδηλωσ ταραττει την διανοαν η την αροησιν. διο η καλυνται φρενες ως μετεχεται τι τω φρονειν. αι ιδε μετεχεται μεν & ευγυς, δ υσαι ιτων μετεχοντων ιεπνοικλον ποιωσ την μεταβολην της διανοιας.

(l) *Van Helmont. lib. a sede animæ morbos Ed. Elsevir, q. 28.*

§. XXXVI.

Situs hic diaphragmatis variis inservit usibus, e quibus nobis illi saltem considerandi sunt, qui in abdomine exeruntur. Descendit in inspirationis momentis, ibique omnes amplos illos effectus producit, quos jam in loco de costis (§. XXIII.) enumeravimus, & quos hic repetere superfluum esset. Præterea plane propriis finibus pro suo situ destinatum est, qui ex connexionione cum tot partibus distinctius explicandi sunt, de quibus, quum adhuc vel plane lateant, vel theoria modo manca innotuerit, plura addere non licet.

§. XXXVII.

Sic etiam vitia, ex situ singularum partium ex dicta theoria deducenda, in medium proferri nequeunt: cetera autem, cum ab adhæsiōne sua dependent (§. XXXV.) jam in explicatione partium illi inservientium (§. XXIII. f.) recensuimus, & proinde omnia hæc præterire possumus.

P E R I T O N A E U M.

§. XXXVIII.

Sic septum hoc transversum nobis locum fixum dat, a quo eo distinctius peritonæi situm derivare possumus. Ad universam igitur inferiorem magis concavam diaphragmatis superficiem peritonæum sua superficie, exteriori respectu cavitatis abdominis, adnascitur sat firme, adeo, ut ipsum diaphragma lamina exteriori sive cellulosa attingat, interiori membranula autem abdominis cavitatem respiciat, sic ad omnia illius latera superius & inferius ad musculos abdominis, vertebrae & lineam albam in ipsam abdominis cavitatem continuatur. Per totum hoc cavum, superius, inferius & ad latera omnes viscera excipientes partes investiens amplo quasi sacco formato primum descendit. Inhæret in multis viæ punctis partibus, quibus annectitur, & continuationes in medium abdominis spargit. Tandem variis locis, variis modis ad finem abdominis tota lamina membranacea finitur, cellulosa vero nunc desinit, nunc extra abdomen continuatur. Adhæret nempe primo Peritonæum ad hepatis cum diaphragmate connexiones, & superiorem, communem etiam dictam, & externam hepatis tunicam format. Ad latera opposita ad Oesophagi partem, quæ mox thoracem deserit, annectitur, in modicæ latitudinis ligamentum abit, & sensim leniter aucta latitudine, infra cardiam descendit, & parte superiori arcus minoris ventriculo adnascitur, & audit ligamentum Gastrophrenicum. Licet autem hoc ligamentum ad Oesophagi latus formaverit, non ipsam tamen laryngem nudam relinquit, sed quoque

que externam illi dat tunicam, quæ postèrius supra totam ventriculi mollem extenditur. In eodem latere, sed magis versus posteriora, peritonæum ad lienem descendere reperimus, eandemque ibi viam eligit, dum lienem investit, & ligamenti forma duplicaturam facit, tandem versus renem descendit. Omitto, quæ dicenda sunt de transitu peritonæi per aperta foramina ad producendum pleuram, quod scopi mei non est. Dum ex utroque latere hic sub hepate, ibi sub liene venit, in media inter hæc viscera regione glandulam illam magnam, Pancreas dictam, non transit, sed adhuc paullum continuatum ex utroque latere ad musculos utriusque lateris Psoas vasa majora & corpora vertebrarum ascendit, seque ita insinuat, ut relictis vertebris in amplas latas laminas ascendat. Dato Mesenterio, per medium imi ventris internam longitudinem ad latera in crassam adiposam membranam mutatur, & sub hoc nomine renes cooperit. Inferius tandem arterias ad fundum vesicæ urinariæ, postèrius autem ad intestinum rectum ultimo adhæret, & sic tandem finitur. In sexu sequiori duplicatur adhuc ad fundum uteri in lata illa ligamenta, alæ vesperilionum dicta, & ovaria recipit. Pars cellulosa autem per productiones continuatur & extra abdomen finitur. Investit vasa majora, arteriam aortam, & venam cavam, totumque illorum progressum concomitatur, & tandem cum vasis cruralibus sub ligamento Poupartii transit. In sexu nobiliori alia cellulosa portio per ipsum anulum abdominalem funiculum spermaticum cingit, & versus scrotum descendit; in sequiori autem sub nomine ligamentorum rotundorum a fundo uteri intus susceptis vasis abdomen in annulo deserit, & in cellulosa montis Veneris terminatur.

§. XXXIX.

Sic situm peritonæum investit musculos, & planam ac lubricam intestinis sedem parat, & in glabra, a continua in abdomine hinc inde e visceribus perspiratione, superficie attritum minuit, imo impedit. Primario autem situm viscerum abdominis coarctat, & motum omni modo regularem & uniformem conservat. Ne dicam, quantus ille usus sit, cum mater tot membranarum & partium existat, si tunicas, omentum, mesenterium, & involucre dat. Patet usus illius vel a posteriori, si situs illius naturalis esse desinit. Nam si dilatatur & in alia spatia abit, cessat coarctatio viscerum, sequuntur illa viam apertam, & fiunt Herniæ. Cum igitur in omni Hernia Peritonæum vel ruptum, vel dilatatum sit, illas hernias, quæ a loco alieno partium solidarum pendent, non melius, quam sub situ alieno peritonæi, recenserî possunt. Non igitur nostri sunt census, hydromphalus, hydrocele, pneumatomphalus, pneumatocele sarcomphalus (*m*) sarcocele, varicocele, varicomphalus.

§. XL.

(*m*) Bronchocele enim plane huc non pertinet, (vid. infr.) si secundum quosdam per uteri prolapsum explicetur. *Blancard. Lex. Med. Agnetbier, Hala 1748. p. 361.*

Hernia dicitur portio peritonæi in faccum extra abdomen prolongatâ, *κῆλη*, *Bruch* &c. Sunt vero herniæ in genere vel veræ, vel spuria sive nothæ: Verum, cum nostra definitio ea sit, ut solum veris conveniat, ex his, spuriis scilicet, nullæ amplius addendæ sunt, quam farcocele farcomphalus & varicocele, alio tamen respectu, quam sub titulo herniarum: Sarcophalus enim, jam (§. XXI.) recensitus est, farcocele autem & varicocele (vid. infr.) explicabuntur. Ipsæ veræ herniæ autem iterum vel umbilicales, omphalocèle, & exomphalus, quæ in vel circa umbilicum accidunt, vel inguinales, bubonocèle, si in inguine adfunt, vel scrotales, oscheocèle, quæ in scrotum pendent, vel abdominales, hypogastrocèle, quæ circa lineam albam, vel femorales, si sub ligamento Fallopii prolapsus fit, vel dorsales, si per dorsum erumpunt: Sic enim a loco determinatæ sunt. Præter hanc alia adhuc distinctio recepta est, quæ a contentis desumitur: Nam vel solum omentum, vel solum intestinum, vel utrumque simul ex abdomine prolabitur. Sic in enteromphalo intestinum in umbilicali regione, in epiplocele omentum in scroto, in entero-epiplomphalo intestinum & omentum in umbilicali regione, in enteroepiplocele utrumque in scroto pendet. Et sic, si recepta essent nomina, cætera quoque denominari possent. Denique sunt vel simplices si una modo hernia adest, duplices, triplices, si plures adfunt, vel compositæ, ubi hernia vera & spuria conjuncta est (n).

§. XL I.

Oriuntur herniæ (o) nunc a relaxatione, nunc ab extensione (p), nunc a ruptura peritonæi (q) & pluribus causis. Memorata relaxatio a multis vel cum extensione confunditur, vel plane neglecta est, interim tamen extensio facillime contingere potest, cum possibilitas ex nota ejus structura

(n) Joan. Juncker. *Conspectus Chirurgia*, Hala 1731. 4. p. 156.

(o) Jam ab Aquapendente utrasque causas distincte proposuit Pentateuchos Chirurgicum Hieronymi Fabricii ab Aquapendente opera 10. Hartmanni Beyerii *Francos. ad Mœn.* 1592. 8. L. 1. C. XXIV. p. 219. vid. et. Schacheri *Disp. de morbis a situ intestinorum præter naturali.* §. 7.

(p) Hildani *Oper.* pag. 899. Nuk. *Exper. Chirurg. cap. de Herniis.* Nuk. *Adenographia.* p. 171. Raysch. *Adversar. Anat. Chirurg. Dec. II.* pag. 9. ubi vel contendit, nunquam dirumpi, semper extendi, cui autem recentiorum optimi juræ non adstipulantur. vid. infra.

Garengot. *Trait. des operat. de Chirurgie* Tom. 1. Cap. 7. Art. 4. Obs. 16. p. 329. Salzmanni *Dissert. de vesicæ urinariae hernia.* Argentor. 1732. p. 34. §. 21. quam Salzmannianam observationem Platner eandem cum Garengotiana putat. Joh. Zachar. Platneri *gründliche Einleitung in die Chirurgie*, Lpz. 1749. 8. T. 2. p. 51. §. 805. *in nota.*

(q) Egineta lib. 7. cap. 65. Rossset. *Scd. cesar.* Barbette & Garengot *in capitibus de Herniis.*

structura pateat, & revera illud extendi, graviditas satis superque doceat. Nec desunt causæ, scirrhorum viscus, inflatum, inflammatum, durum, conamina intestinorum versus exteriora aucta, quæ causis ruptionis falsæ adnumerari solent. Huc vero pertinent illæ, quæ licet eadem sint, tamen alio tempore relaxationem, alio extensionem producere possunt. Casus ex alto, percussiones, equitationes, vomitus, concussiones, clamor, cantus, risus, sternutatio, tussis, vomitus, fortis nisus sive ad parturiendum sive ad alvum purgandam (r), flatus, saltus, sublatio graviorum ponderum, terror (s) & plura. Patet extensionem nimiam rupturæ causam esse, simulque veritatem prioris causæ demonstrat, admittit igitur easdem causas procatarticas, ea solum differentiâ, ut istæ ad posteriorem effectum producendum longe vehementiores esse debeant.

§. XLII.

Plane aliæ sunt causæ, quæ relaxationis autores agnoscendæ sunt. In junioribus enim necessario frequentiores erunt, quam in senioribus, & secundum illorum sententiam, qui in viris peritonæum debilius quam in sceminis esse putant (t), in sequioris sexus subjectis copiosiores, quam in nobilioris. Ibi enim generalis & communis causa fundamentalis, major nempe fibrarum laxitas est. Prioris causæ laxitatis solæ in corpore, in quiete relicto, herniam non protrudent, sed, leni motu accedente, a causis in §. præcedenti dictis, facillime produci potest.

§. XLIII.

Extensum hoc modo peritonæum obstantes partes premit, & tandem cedere jubet, fit sacculus, sequitur vel omentum, vel intestinum parti perito-

(r) Exemplum oscheocæles enterocæles ex alvi adstrictione, Dekker dat ubi hac iterum præsentem semper illa redit, quam autem ægotans ipse semper curavit, dummodo sibi clystma Mutsenbrœckii applicavit. Frederici Dekers *Exercitationes practicae*. Lugd. Bat. 1694. 4. p. 449.

(t) Ruyschius de hac causa rariori exemplum dat in *Observ. suis Anat. Chirurg. Obs.* 98. p. 125. *Retinuit patiens hoc ma um tam diu donec simul, mirum dictu! in Bubonocelen solo terrore incideret. Dolium enim ingens vini de improvise rumpitur in eius cella, unde ita obstuuit, ut illico in Bubonocelen incideret. Id quod senex mihi adhuc observare contigit in alio, qui solo terrore subito herniosus factus erat, retulitque mihi supra citatus Chirurgus (Andreas Boekelmannus) in herniæ sanandis versatissimus, sese hoc quoque pluries observasse.*

(t) Andr. Ottomar Gœlike *Disp. de Hernia femorali*. Frf. 1740. p. 5. §. 4.

peritonæi prolapsæ adjacent, & in sacculum intrat. Amplo hiantè spatio leniter progreditur, & in quiete manet, nisi frigus externa integumenta & illius contenta vehementius afficit, irritationes & spasmos producit, & colicis, iliicis, inflammatoriis, mox gangrænosis, tandem sphacelosis, mox scirrholis affectibus occasionem præbet. Quando angustiori autem pro exitu aperto foramine, majori vi intestina premuntur, & cum impetu trajiciuntur, statim irritatio adest, inflatur pars egressa, fit tumida, & ad omnes vix nominatas adfectiones pronissima est, & Chirurgo repositionem tentanti multa obstacula opponit. Impletur præterea interim intestinum fecibus induratis, omnia symptomata augentur, & eandem ludunt scenam, nisi, hujus generis herniis quæ incarceratæ nominantur, cita adferatur medela. Rebus sic se habentibus, vocato medico, non semper eadem spes est; Plane aliter enim se recens, ac inveterata, libera ac incarcerata, simplex ac composita habet. In genere nulla fere hernia, nisi in junioribus, simulque tenerioribus subjectis, rarissime autem in provectioris ætatis hominibus ac senibus perfecte tollitur, præsertim, si cura palliativa, uti plerumque fit, adhibetur (u), vel circumstantiæ etiam non permittunt, vel æger prohibet, quominus vera ac radicalis instituat curatio. Si per adeo longum temporis spatium intactæ relictæ sunt herniæ, vel tot injuriis expositæ, ut jam nominatis vehementibus symptomatibus stipatæ sint, omnis fere felicitis eventus spes evanescit. In incarcerata autem magnum vel primo statim tempore adest periculum, quare medico incumbit, ut sine mora congrua & adæquata remedia ordinet.

§. XLIV.

Indicationes, quas Medicus in genere formare debet, variæ pro varia conditione sunt. In hernia recenti, nullo graviore symptomate stipata, tres adsunt indicationes: nempe 1) intestina vel omentum sunt reponenda in locum naturalem, 2) repositio sustentanda est, & 3) tonus est restituendus. Si autem vel per se jam hernia periculosior sit, vel alia accesserint symptomata, sequentes formantur indicationes: 1) dolores & inflammationes mitigandæ. 2) Spasmi occurrendum. 3) Dilatatio est instituenda. 4) Repositio suscipienda. 5) Facta repositio sustentanda, & 6) tonus ac status naturalis restituendus. Quilibet videbit, priores tres hujus indicationum ordinis pro variis circumstantiis nunc adesse, nunc deficere; & rationalis practici erit, in quocunque casu disquirere, quænam illi ex indicantibus vel contraindicantibus indicata injungantur.

§. XLV.

(u) Juncker. Chir. loc. cit. pag. 192. ubi Lanfranci exemplum de duobus viris pro quadragenario, altero sexagenario allegatur, sed non citatio loci addita est.

§. XLV.

Singulas indicationes breviter perlustrabimus. Primæ autem nobis curæ erunt recentes, optimæ notæ, herniæ. Quum simplicissimus nobis hic casus fingendus sit, emollientes unctiones in hisce plane non conducere arbitror, quia atonia necessario adest, & laxitas tam peritonæ, quam contentorum non augenda est. Ponitur igitur æger in situ horizontali dorsum versus substratum directum, & intestina uno cum prolapsa peritonæo vel sponte retrocedent, vel, si antea herniosus bene abstergitur, ne digiti propter lubricitatem cedant, cauta manu chirurgi, reponuntur. Repositione sic facta, manu altera chirurgus partem restitutam leni pressione in situ suo servat, interim altera admovet globulum ex emplastro ad hernias officinali paratum, illumque applicatum eadem circumspectione tenet, emplastrum ejusdem compositionis imponit, & integumentis annectit, deinde applicat splenia, & cuncta tandem ritè applicata fascia umbilicali firmat. Cum autem hoc modo junioribus satisfaciatur, in proveciioribus ipsa ammata sunt applicanda. Hæc operatione facta ægrotans in quiete & situ, quem chirurgus commendat, maneat necesse est, & sic uti motus corporis externi evitandi sunt, sicut etiam animi pathemata vehementiora & diætam commoventem fugere, imprimis autem a venere abstinere debet. Si tandem omnia sunt legitima, emollientia esculenta & nimia potulenta, imprimis autem flatulenta evitet. Sic non sine utilitate erit, si aromatica calidiora adhibet, quæ flatibus resistunt, & robori non repugnant, sed istud potius juvant, uti sunt spiritus nitri dulcis, spiritus anodynus mineralis, infusa vinosa ex rad. imperatoris, angelicæ. HB. mellissæ citrar. flaved. cort. citri. aurantium, cortice culilawan, cinnamomi, baccis cardamomi, sem. fœniculi &c. His imprimis addenda sunt tonica, roborantia, subadstringentia, martialia, amara leniter balsamica, ut grana chermes, rad. pœconis, morsuli ex myrrha genuina, semine fantonico, croco & sacharo in aqua fœniculi soluto, Elect. ex rob. juniperi, extr. cent. min. trifol. fibr. pulvere anisi stellati, sem. fantonici, cumini Æthiopici &c. Et hæc tamdiu adhibenda usque dum medicus usum ulteriorem interdicit.

§. XLVI.

Plane aliter res se habet, si plura sunt impedimenta, & aliæ indicationes his præmittuntur (§. XLIV.) & hæc ipsæ in praxi vario rursus modo mutantur. Si inflammatio adest, necessario antiphlogistica applicanda sunt, ea tamen cautione, ut illa evitentur, quæ atoniam augent, ut venæsectio est, quæ ideo vel negligatur penitus, vel parce institua-

tur, nisi urgens adsit necessitas (x). Interne non melius fere remedium erit, ac nitrum, vel cum camphora & \ominus + tosellæ in pulverem redactum, vel cum seminibus quatuor frigidis & \ominus libus mediis in potiuncula porrectum, externe cataplasmata adhibeantur quorum duo, unum excell. de Gorter, alterum ill. Heisteri, dabo.

℞. (y) Herb. parietariæ.

Malvæ.

Althææ.

Phellandrii aa. Mj.

Coqu. in. f. quant. Væ communis in cataplasma, adde

Far. lini

Fœnu græci aa. ζ j.

o°o Liliorum alborum ζ iss.

℞. (z) Boli

Oxycrati aa. ζ vj.

\ominus communis ζ j.

\oplus tri depurati ζ j.

+ ti.

Væ fontanæ aa. q. s. ad consist.

Prius tamen nimis fere in hoc casu emollit, & posterior itaque formula magis commendanda est, nisi circumstantiæ simul emollitionem requirunt, & sic huic indicationi satisfaciendum est. Alia facies est, si induratio, inflatio, & inde spasmi adsunt, tunc enim necessario emollientia adhibenda sunt, & si flatu simul premunt, quoque carminativa præferenda, & externe vel formula Gorteriana in usum trahenda est, vel sequens.

℞. Rad. Althææ.

Taraxaci.

Liliorum alborum aa ζ iv.

Fl. Chamomill. vulg.

Sambuci aa Mj.

Sem. Fœnu græci ζ j.

Caricar. ping. no. V.

C. C. gr. m. M. D. S. mit Milch zu kochen.

Si

(x) Quæ est magnus calor, ubi frequentius adhibenda phlebotomia teste Platnero S. Joh. Zach Platner, *grundliche Einleitung in die Chirurgie*, Leipz. 1749. 8. 2. Th. pag 58 §. 21 & Garengot *Tr. des operations de Chirurgie* Tom. I. Chap. V. Art. I. Obj. XIII. pag. 2-4.

(y) De Gorter *Chirurg. Repurg. l. c. Form. 79.*

(z) Heist. *Compend. Chirurg. loc. cit. pag. 260.*

Si tandem obstructions adfunt, clysteres non negligendi, & imprimis in hoc casu herba nicotiana commendanda est (a).

§. XLVII.

Si autem incarcerata dilatationem instituire jubet, peritus adfit Chirurgus (*). Determinet ille pro diversa, operationi subjicienda, regione justum ægotantis, quem Chirurgiæ præcepta præscribunt, locum, & adstantium quidam semel datam situationem sollicitè conservent. Tunc cultro primo integumenta, quibuscumque regionibus communia, diffacet, & simulac usque ad cellulosam, peritonæam externæ circumdantem, pervenerit, extrahat cultrum, & longitudinem sectionis, quantum necessarium putat, sub ipsa extractione augeat, ea tamen cautione, ut cultrum ad directionem specilli fulcati sive conductoris ducat (**). Dilatatione autem facta cultrum reponat, adhibeat cauta circumspeditione manus, & adipem ac cellulosam, quæ nempe illi impedimento sunt, leniter dividat, ut merum peritonæum nudum appareat. Tunc summa cum attentione iterum cultrum admoveat, & parvam secet in ipso peritonæo aperturam in mediò denudatæ partis, mox applicet conductorem, introducat cultrum, & sic secundum necessariam directionem & in oppositas sibi regiones ipsam peritonæi aperturam dilatat. In promptu etiam esse potest culter hujus generis (***) in fulcato specillò, ita radii modo affixus, ut manubrio extra illum premendo acies versus exteriora moveatur, adduntur ad meliorem securitatem alæ ex utroque latere, quæ intestina leniter premunt, & coercent, ne durante sectione quid detrimenti capiant. Probe autem tunc attendendum est, num pars prolapsa intestini cum peritonæo concreta sit; necessario enim ibi solutio requiritur, caute tamen instituenda, imprimis si periculum augetur, dum concretio cum vasis fiat majoribus v. g. cruralibus in crurali.

§. XLVIII.

(a) His indicationibus additur convolutio intestinorum, de quarum ratione infra uberius disquiremus, si autem illæ, quæ dantur, adfunt, eadem remedia in usum trahenda sunt, quæ ibi commendantur.

(*) Multi Chirurgorum non sine hæsitatione se ad hanc operationem accingunt, & semper maxime periculosa putant. Le Dran *Obs. de Chirurg.* Tom. 2. Obl. 58. pag. 18. Si autem incorrupta adhuc intestina sunt, vel nimis magna portio extraverit, unde alteratio semper major, vid. Garengot *Traité des Operat. Chirurg.* Tom. 1. Chap. 5. Art. 5. p. 359. hanc operationem pluribus leviolem puto, nec, si Chirurgus omnia rite peragit, & ægotans diæticis regulas observat, mali quid inde provenire potest.

(**) Vel digiti. Cypriani *epist. de fatu è tuba uteri exciso* p. 85.

(***) Bistouri gastrophique caché, herniaire: Heist. 73.

Hac indicatione impleta repositio sequenti modo instituitur. Applicatur prolapsio intestino vel unus digitus index, vel simul socius medius ad illam partem, quæ margini aperti peritonæi proxima est, specilli modo illum sub peritonæum leniter ducat, & angulum acutum, intestinum premendo, versus interiora faciat, ut sub digitis applicatis, digiti alterius manus eadem lege applicari possint. Tunc primo digito ducat partem prolapsam versus interiora ad locum consuetum, usque dum digitus primus jam in interiori abdomine lateat, tunc extrahatur, sed secundus in situ maneat ac lenis pressio eadem directione conservetur, usque dum egressi digiti iterum sub illis locari possunt, tunc enim quoque ductum continuant, & hoc artificium continuatur usque dum repositum sit intestinum.

§. XLIX.

Repositione facta alterutrum digitorum in cavitate abdominis, posteriorem nempe, relinquit, alterum anteriorem extrahit, & labia peritonæi ac integumentorum vel simul musculorum fecatorum conjungit, ut in medio prematur immixtus adhuc digitus. Tunc circa illum, quantum fieri potest, duobus digitis alterius manus superne & inferne commode appositis, claudatur vulnus, & lenissime, dum extrahitur digitus, applicati externi semper lenius & angustius premant, ut, dum digitus plane vulnus deserit, clausum etiam sit. Tunc adveniat alius, qui hunc vulneris statum conservat, sumat ex apparatus (Appareil) filum Chirurgicum in cujus utroque fine acus gastroraphica invenitur, leni modo iterum digitum indicem cui acus altera quasi specillo immixta est, & apice digiti apex acus tegitur, introducat, ut dorso, contrario igitur priori modo, intestina tanget. Alii recentiores fere accuratius putant digitum potius non esse extrahendum, sed modo leniter vertendum, ne motus & irritatio absque necessitate augeantur, quibus, æque ac Præceptor illustr. Pallas, non autoritatis præjudicio, sed usus præstantia invitatus, absque dubio assentior. Introducto digito incurvetur palma manus, mons lunæ prematur versus ibi situm caput acus, sic apex versus exteriora per pollicis spatium a margine vulneris protruditur, exit, & pars filii potest protrahi. Non extracto, pro eadem cautela digito, ad alterum latus in eodem situ moveatur, & idem instituat processus. Hæc est prima futura. Repetatur duabus vel tribus vicibus operatio pro longitudine vulneris. Tunc acutus subtractis, labia, filo relicto, contrahuntur, imponitur digitus, super illum nodus formatur simplex, & leniter constringitur, dum eadem lege removeretur digitus, usque dum plane nodus sit formatus, applicatur splenium parvum, vel rotundum, vel oblonge quadra:

quadratum, premitur iterum imposito digito, & ut antea simplex, sic nunc chirurgicus formatur nodus & tandem nequitur (*wird eine Schleife gemacht*,) ut possit nunc contrahi, nunc dilatari pro divertis, quæ formantur chirurgo, indicis (*).

§. L.

Nondum vero perfecta impleta est illa, quæ repositionem sustentare jubet, indicatio, sed deligatio adhuc instituenda. Vulnus ita clausum inungit chirurgus vel balsamo Arcæi, vel alio traumatico, imponit linteam rarum, ac tandem longiora emplastra jungentia (*Hest-Pflaster*) applicat. Super hæc ponuntur plagulæ, tunc ducitur circa hanc abdominis regionem fascia circularis abdominis, & finitis circulis superne immittitur humeris fascia scapularis, quæ suis finibus, affigitur circulari. Si omnia hæc secundum regulas artis rite peracta sunt, relinquatur ægrota in quiete, & conveniens ordinatur diæta. Observet situm datum, evitet omnia sanguinem commoventia, interne traumatica & consolidantia in usum trahantur, externe autem chirurgus omnia suo tempore observabit & mutabit, usque dum consolidatio peracta sit.

§. L I.

Restat ultima communis indicatio quæ tonum nempe & robur restituere jubet. In posteriori casu ubi operatio facta est, non, nisi plane cicatrifato vulnere, in usum trahenda sunt hujus generis pharmaca, ne sanguinem nimis commoveant. (§. XLIV.) Interne pauciora adhibenda sunt, & sufficet mixtura quædam, ut:

R. Ess. Melissæ.

Cort. Otiorum.

Flor. Cham. Rom. aa ʒij.

℞ Otri dulc. ʒj.

℞ Cinnamomi gt. XII.

Imprimis autem externe abdomini adhibenda sunt linimenta & unguenta v. g.

R. Ung. Nervin. ʒj.

Axungiæ castor.

Bals.

(*) Quam futuræ speciem jam laudarunt Celsus, Raissel, Rolsinc, Heisterus & alii. Cels. lib. 7. cap. de omenti descensu. Roussel. l. de sect. casar. Et Rolsinc Dissert. Anatom. Norimb. 1656. L. 1. cap. 13. pag. 182. qui antea de securitate operationis dubitavit dicit. *Inde audentior factus benedictionem cælicam expertus sum, sanatum vulnus nulla subsequente Hernia.*

Balf. Peruv.

o. o. Nucis Moschat. expr. aa. ℥j.

Lavendulæ.

Roris marin. aa. gut. x.

Caryophill.

Cinnamomi aa. gt. v. M.

His interne jungenda sunt subadstringentia, martialia, & imprimis cortex peruvianus, vel in substantia, vel in infuso (a). Huc referri etiam potest observatio, hernias ex terrore esse curatas (b). Sic generaliter de herniarum curatione cogitandum est, requiruntur autem interdum variationes pro variatione loci, ubi hernia reperitur, quas recensere nunc nostrum est.

§. L I I.

Ut situs nobis in omni meditatione norma est, sic hic determinabit, quænam herniarum species primo consideranda veniat, Omphalocele nempe, & quidem illa, in qua intestina & omentum (c) continentur, omittis aliis, quæque mox major (d), mox minor, mox libera, mox incarcerata (e) reperitur. Est autem extensio (f) sive etiam interdum integræ apertura & ruptura umbilici cum prolapsu peritonæi aliorumque contentorum. Omnes generales causæ (§. XXI.) eadem sunt hic sufficientes, hac modo addita determinatione, ut quædam singularis laxitas hujus

(a) Hæc ex commendatione veterum addi possunt Pauli. Lib. 3. Cap. 53. ℥ cortic. granatorum ℥x. gallarum immatur. ℥v. vini adstringentis ℥v. decoquantur & imponantur, prius abluto loco ∇a frigida, & quarto quolibet die renovetur. Avicennæ ℥ Nucum eupressi, acaciæ, balauft. gallarum immaturarum aa. ℥j. myrrhe, thuris, sarcocollæ, tragacanthæ, gummi Arabici aa. ℥ij. mumiæ, sanguin. dracon aa. ℥ij. terantur cum aceto. Aliud quod Avicenna Cels. & ab Aquapend. l. c. L. I. C. 25. p. 223. laudant ℥ malicorii. ho'i Armenæ, sanguin. Drac. aa. ℥j. tegula pulverisatæ ℥ij. pulveris bishingue ℥ijss. cum ovi albo, modico + to & colophonia, fiat emplastrum. Quod sufficere affirmat ab Aquapendente ad totam herniæ levioris curationem. De quibus lector pro lubitu sentiat.

(b) Gurth. Christ. Schelhameri *Ars med. univers. ed. Ern. Frid. Burckard Tom. III. Ross. Et VVissin. 1752. 4. Lib. III. Sect. III. Cap. V. §. XV. p. 103. & Lib. V. Sect. III. Cap. III. P. 43.*

(c) Plateri Observ. vid. Schenck. Observ. Lib. III. Obs. 357. p. 989.

(d) Hildani opera p. 900. et. Obs. Gregor. Hortii.

(e) Sculteti *Zeughaus der Chirurgie* Tab. 37.

(f) Illi Heist *Chirurg. T. II. C. 114. pag. 716. §. 15.* in *Chirurgia* sua monet contra Dionem non semper in his herniarum speciebus Peritonæum esse ruptum, sed in contrarium casum rarissimum profert, qui autem sine ejus addita figura communicari non potest.

huius partis, vel major directio impetus versus hanc regionem hanc herniæ speciem produxerit. Imprimis familiarior est infantibus, ubi solus frequentior clamor ad producendum hunc affectum sufficit. Si non incarcerata & recens est, nulla operosa ejusdem cura ac (§. XLV. XLVI.) saltem generalis requiritur. Si autem vel inveterata, vel incarcerata, vel nimis magna est, palliativa cura non sufficit, & radicalis instituenda. Prima est valde analogia illi, quam indicationes generales docuere, cum paucis tamen differentiis. Invenit enim le Dran in commodiorem operationis finem proprium cultellum, *bistouri herniaire* nominatum (*g*), & paulo diutius ligaturæ, etiam post cicatrificationem adhibendæ sunt. Parum abijt Petit (*h*) & decussatim sectiones instituit, appendices cellulosas vicinas dissecat, & alium dedit cultrum, qui ideo *culter Petiti* nominatur, licet jam (*i*) antea notus fuerit (*k*).

§. LIII.

Hypogastrocele sive Hernia abdominalis nunc ad latera illius accedere potest, sed impossibile, eandem paulo super, vel infra lineam albam nasci. Nam superius cartilago Xiphoides impedit externe, interne vero nullum

(*g*) Le Dran *Obs. Chirurg.* T. II. p. 26. *Obs.* 69.

(*h*) Heist. *Chirurg.* T. II. p. 714. C. 114. §. 13.

(*i*) Meekrins *Observ. Chirurg.* Roussel p. 279. *loc. cit.*

(*k*) Veterum modi non sunt omittendi, qui multum a modernis discrepant, si ulationem excipiamus, quæ hinc inde adhuc exercetur, ut ex sequenti Costæ Laudensis loco patebit, quem integrum addam Joan. Costæ Laudensis *de ignis Medicina præfidiis Libri II. Venet. MDXCV. 4. Lib. II. pag. 125. c. 50.* cum omnia quatuor uisitata genera, Celsus citato, breviter proponat, imprimis, quæ sub ævo frequentissima erant. *Primus* (curationis modus) erat, ut resupinato agro, & eo, quod tumorem facit, repulso, sinus umbilici vacuus duabus regulis exciperetur, quarum capita arte deligentur, ut quod illis superius est, emoriatur. *Secundus*, ut acus, duo fila ducens, ad unum umbilici traducatur, de hinc utriusque lini capita in diversum tracta adstringantur, sic, ut, quod supra vinculum est, tabescat. *Tertius*, ut umbilici summum una linea incidatur & excindatur; quo facilius digito demisso, quod illuc irrupit, depellatur, dehinc vinciatur. Hic igitur modus per acus traductionem & per sectionem ut non probat Celsus, ita de periculo, quod ab his imminet, admonere existimamus &c. *Quartus* hic est: *Eger* imprimis spiritum contineat, quo tumor, quam maximus esse potest, se ostendat, (hoc vero de stante homine intelligendum) tum ima tumoris basis atramento notanda est. Dehinc resupinato agro digitis tumor premendus, ut, si quid lapsum non est, manu cogatur. Post hæc umbilicum attrahere oportet, & qua nota atramenti est, lino vehementer adstringere, deinde partem superiorem aut medicamenti aut ferro adurere, donec emoriatur, atque ut cætera uisita ulcus nutrire. Si quis, præterea, medicamenta in quavis herniarum specie topica veterum desiderat, ex Aquapendente fumat. *Pen-tateuch. Chir. Lib. I. Cap. 23-30. p. 216-235.*

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

A 2

nullum herniæ obnoxium intestinum ibi invenitur, sed pars ventriculi mox in pylorum abit. Inferius iterum synchondrosis ossium pubis obstat, & non nisi vesica prolabi potest, utrumque, licet non hernia esset, prolapsus in linea alba, non supra autem vel infra illam, foret, licet non desint, qui aliter sentiunt (1). Extensio & ruptura causa esse possunt, dissentiente Dione, qui posteriorem semper in culpa esse putat. Cura palliativa & Celotomia, quoniam hæc herniarum species simplicissima, licet raro levissima existit (m), eadem quidem est, ac generalis; notandum tamen erit, plurimos expertos Chirurgos, si non urgentia adsunt signa, palliativam longe præferre radicali, imo putant, vel hac instituta, per totam vitam ammata esse retinenda (n), ne malum, uti facillime ob actionem lineæ albæ accidit (o), recurrat.

§. L I V.

Si intestina vel omentum per annulos abdominis & processus peritonæi in inguina procidunt, formant herniam inguinalem, bubonocelen. Æmulatur hæc hernia sæpe bubones in inguinibus, & attentior in percurratione Chirurgus esse debet, ne abscessum loco Herniæ aggrediatur. Cognoscitur autem, dum statim major sit, quam incipiens bubo, simul in initio tactui cedens, mollis, adeo, ut peritus & attentus Chirurgus non facile in hoc casu peccare possit. In junioribus mera cura palliativa tollitur adeo, ut nec ammata constanter necessaria inveniantur, in adultioribus ac senioribus, hæc autem semper retinenda sint (p). Generales sequentes notandæ sunt. Pili sunt abradendi, vasa majoris diametri liganda, & in dilatatione annuli observandum, ut directio teneatur ab osse pubis lateris affecti versus cristam ossis ilei lateris oppositi, ne quicquam dissecetur, nisi fibræ transversales, superius annulum angustantes; alias enim partes tendinæ sive aponeuroticæ læduntur; Ne dicam, sic etiam evitari arteriam hypogastricam, quæ magis exterius cursum suum dirigit. Dein, antequam ligatura sit, latera annuli a nonnullis scarificantur (q). Abit in alias partes III. Petit, dum saccum conservat, & superimponit convolutum quoddam, vocatum la pelotte de Mr.

(1) Heist. Chir. T. II. p. 718. C. 115. §. 1.

(m) Ex Platero Obs. in Observ. Schenck a Grafenberg Lib. III. Obs. 370. p. 991.

(n) Garengot Tr. des Operat. de Chirurg. Tom. 1. Chap. 1. Art. 6. p. 367.

(o) Non negligenda hic observatio Saviard Obs. Chir. 59. Heist. Chirurg. T. II. C. 115. p. 720. 25. post sectionem cesaream talem herniam esse ortam.

(p) Legitur tamen & sine hac cautela curatio Jacobi Oethæi lib. Observ. propriæ. Schenck a Grafenb. Obs. cit. Lib. 3. p. 986. Obs. 35.

(q) In genere autem Cyprianus, teste Ill. Heist. suadet, ut incisio non sit parca, sed tam larga, quam unquam requiritur. Heist. Chirurg. P. II. C. 117. p. 730. §. 5.

Mr. Petit, sed non consilii est, dum plures obstant rationes, quas ill. Heisterus adeo sufficienter proponit, ut nihil addi possit (r).

§. L V.

Propinqua admodum est Oscheocele sive Hernia scrotalis (s) & ejusdem igitur curatio in principio ammatis quoque adplicatione tentanda est (t). Imprimis hic operatio, nisi urgentia symptomata illam requirant, non instituenda est, quia alias castratio conjuncta est. Adfunt igitur plura momenta Celotomix Bubonocelles & eatenus modo differt, quatenus castratio simul instituitur. Aperitur & secatur scrotum eodem modo,

(r) Loc. cit. §. 4. Veteribus etiam in hoc casu ignea jam medicina non deficit, & Laudatus Costæus Laudensis etiam de hujus curatione, per cauteria duplici instituenda, loquitur. Distinguit inter hanc herniam extenso & rupto peritonæo optimo quidem consilio. Verba de priori hæc sunt. Joan. Costæi Laudensis *Lib. II. de igneis medic. præf. Lib. 2. c. 51. p. 127.* *Ætius oppositis in principio astringentibus aliquando curari posse ait; tutiorem tamen esse unctionem, si peritus artifex contingat.* De hac Paulus scribens, primum agrum jubet moderato motu moveri, tum violentius tussire, (nempe ut, delabente in quam usque partem solet, intestino aut omento, tumor sese, quantum esse potest, prodat.) eius tunc tumoris fines atramento notandi triangulari figura, ita, ut superiori parte, qua umbilicum spectat, transversa linea ducatur, duæ reliquæ laterales in declivi inguinis parte conjungantur. Notatur etiam triangulari medium. Tunc resupinato agro, primam notam mediam urit cavato cauterio, tum latera trianguli serramento, gamma litteræ figuram referente & tertio lateratis aut lenticulatis totum triangulum exæquat, unctio verò ita profunda fiat, ut pinguedo attingatur. Dum hæc fiunt minister saniem detergat. Post unctionem sul cum porro tritum crustæ injiciatur, & decens ligatura inducatur, & reliqua, quæ communia sunt, reliquis unctionibus ad perfectum usque curationem adhibeantur. De posteriori sequentia leguntur. Loc. cit. c. 52. p. 128. Superiorem sectionem si negligatur, sequitur facile omenti atque intestini hernia. Cujus curationem sectione aggreditur Paulus. Uctionis tantum meminit ad cohibendum sanguinis effluam, quem ad membrana erythoidis sectionem, in ea curatione necessarium, sequi periculum est. De hac sifus Albucases, licet ob ineptam interpretis versionem obscurius. Id velle ipsam putamus, ut expurgata ægri alvo atramento locus notetur, in quem usque, intestinum aut omentum de abatur, semicirculi figura, ad cuius formam constructum serramentum fit, oportet, quod intestino atque omento, in sedem suam diligenter immisso, & ne elabatur, ministri manu detento, candens admoventum est, signato loco atque ita premendum, ut usque ad os peclinis peringat, in quod, si primo non pervenerit, secundo etiam iterandum, ut perveniat. Secus enim nihil proficitur.

(s) Singularem casum, ubi jam feces in scroto accumulatae fuere cum tota curatione legimus apud Forestum *Observ. & Curat. medicinalium Lib. XXI. Lugd. Bat. 1596. 8. p. 73. Obs. 14.*

(t) Quod caute applicandum, ut simul bene retineat intestina & tamen non epiploon & peritonæum nimis premat ob periculosiorem hic phlegmonem Sam. Sharp. *Treatise on the Operations of Surgery. p. 15.*

modo, ac integumenta aliarum herniarum, & solito modo omnes partes auferuntur, usque dum funiculus spermaticus nudus appareat. Duas tum facit chirurgus ligaturas, hanc superiorem, illam inferiorem, ea lege, ut modo tantum spatii duas ligaturas intersit, ut commode possit sectio fieri, & pars inter ligaturam nimis brevis non recurrat. Deinde etiam in superiori chirurgicus formatur nodus, ne facilius solvatur, in inferiori quidem simplex, ne operatio prolongetur, tunc amputatur sectioe funiculus, & abscissus testiculus e scroto saniter & cito divellitur. Auferitur tandem tantum scroti, quantum nimium videtur in coalitione ad formandam scroti naturalis formam. Theoria castrationis alibi uberius exponitur; cætera autem sunt ut in operatione herniæ inguinalis (u).

§ L V I.

In valde vicina regione alia herniarum species occurrit scelocæle sive hernia cruralis dicta. Oritur sub ligamento Poupartii, ubi vasa cruralia abdomen relinquunt, & extremitates petunt. Ligatura, si sufficit, eadem ac ceteræ. Sin autem operatio requiratur, dilatatio ad ductum ligamenti Poupartii fiat, præterea nisi necessario requiritur, saccus herniosus non est aperiendus ob partium nobilium propinquitatem, si autem aperitur summa cum attentione operatio instituenda est.

§ L V I I.

Abolutæ nunc essent omnes herniarum species, nisi Cels. Pape (x) Physicus Gottingensis novæ herniæ speciem nobis notam fecisset in Epistola

(u) Præter dictam circa operationem hanc tres notandæ sunt: Nimirum punctum aureum a nonnullis adhibetur, Paræi Oper. Chir. Lib. VII. Cap. 16. Geigeri Liber de herniis. Ubi non abscinditur testiculus, sed circa funiculum spermaticum filum aureum, vel aliud. non rubigini obnoxium, acus crassitiem habens, ducitur & contorquetur, usque dum adeo anguste illum circumdet, ut modo circulus non turbetur, sed in recidivis non satis resistere filum observatum est. Heist. Chir. P. II. C. 119. p. 744. §. 10. Deinde Little John Anghus singulare, mysterium, regi pro 5000. Lb. Sterling venditum, habuit, adhibuit scilicet oleum vitrioli, & mediante hoc cauterio potenciali, & inducta eschara curam præcipuam absolvit, & deinde solitas ligaturas adhibuit. Heist. loc. cit. p. 745. §. 11. Houstons History of ruptures Douglas Syllabus of Chirurgical Operations. Tandem Sermes Batavus Ultrajecti 1726. Tractatum de lithotomia edidit, ubi saccum herniosum, externa sectione facta, ligare tantum & filum propendens, ut in gastroraphia, relinquere, usque dum putredine separetur, suadet, quod Schukmann in Dissertatione de Kelotomia absque castratione instituenda nova methodo, Kiel 1730. & Freytag Tiguri 1721. valde commendarunt; sed aliis hæc methodus adhuc suspecta est.

(x) Christoph. Henric. Papen Epistola sileus stupendum & nunquam descriptam berniam dorfalem. Gatt. 1760. 4.

Stola ad III. de Haller. Multa de illa possent annotari, si sat clara mihi de hac hernia idea esset: sed quum nondum epistola Papiana ad manus meas pervenerit, mihi casus non satis notus est, nisi aliquantulum ex relatione Cels. Vogel (y) & Diario Hamburgico (z). Sufficit interim, possibilitatem herniarum dorsaliū, quæ accuratiorem omnino inquisitionem merentur, patefcere.

§. LVIII.

Licet autem de intestinis & omento in hernia prolapsis jam suo dudum loco mentio facta sit, quædam tamen addenda sunt. Nam sicuti intestina & omentum præscripto modo vel reponuntur, (§. XLV.) vel concreta separantur, (§. XLVII.) sic aliam adhuc dant indicationem, si jam putredine affecta sunt. Timidi Chirurghi desperatum declarant casum & sæpe excellentiores quoque manum admovere nolunt (a), alii autem partem affectam plane abscindunt, & fines cum externo vulnere concrefcere faciunt, ut excrementa tunc ibi exeant. Multa adsunt exempla (b) ex voto rem successisse; quare curatio hæc certæ morti omnino præferenda est (c). Imo Cl. Ramdohr *Guelpherbiti* ipsa intestina concreta, & viam excrementorum pristinam restituit (d). Omenti putrefacti eadem hic ratio est ac in gastroraphia.

§. LIX.

Finita cursoria herniarum perillustratione, quæstio occurrit de toleratione & dignitate Herniotomorum. Quum ex antecedentibus pateat, quantæ

(y) Rud. Aug. Vogels *Medici nische Bibliothec. II. Stük. n. III. p. 101. Erfurt & Lips. 1751. 8.*

(z) Hamb. Magaz. VIII. 1750. V. St. n. III. p. 524. In relatione Cels. Vogel legitur. *Er fand, dass es ein wirklicher Bruch sey, der über dem grossen Gesäßmuskel (musculus gluteus maximus) rechter Seits in der Gegend des heiligen Beins mit einem fast elliptischen Zirkel seinen Anfang nahm. In altera autem. Nachdem man die Gedärme beyseite gethan, hat man an der rechten Seite nahe an der Oefnung des Mastdarms am Hintern, und bart an der Seite des Schwanzbeines ein länglichtes, und nach dem heiligen Bein aufwärts gehendes Loch gesehen, wodurch man die Finger in dem ausser dem Körper abhängenden Sak sehr leicht bringen konnte, bis endlich derselbe durch die eben beschriebene länglichte Höle, und unter dem ligamento ischiatico sacro aus dem Becken gieng.*

(a) III. Ravius *teste* III. Heist. in Chirurg. p. 733.

(b) Heist. Chirurg. P. II. C. 117. p. 733. §. 10. Hist. Acad. Reg. Scient. ao 1701. p. 372. edit. Amsterd. Cheselden Anatom. ed III. p. 169.

(c) Melius enim est *teste* Celfo aniceps quam nullum experiri remedium.

(d) Loc. cit. Heist. §. Moebii Dissert. *describens varias observationes chirurgicas & anatomicas.*

quantæ durationis curatio Herniarum per Celotomiam sit, & cum vagus Herniotomus vel illi non semper interesse, & necessaria curare possit, vel ingens pretium pro opera sua poscat, patet quoque, in utroque casu illum superfluum esse, & simul exinde concluditur, omnem rationalem chirurgum, qui hæc perspecta habet, ejusmodi vitæ genus non esse electurum (e).

§. L X.

Nondum relinquere possem ipsas hernias & ad alia vitia transire, si cum illis sentirem, qui prolapsus omnium viscerum, lienis, vesicæ urinariæ & uteri ad herniarum classem reducere solent. Ipse Ruytschius hujus sententiæ defensor fuisse videtur (f), & alii etiam haud parvæ auctoritatis viri eidem addicti fuerunt. Sed cum plerumque herniam ita definiant, ut nihil nisi dilatatio sive ruptura peritonæi, & contenta vel omentum vel viscera præsupponantur, ubi etiam nos (§. XXXIX. XL.) determinavimus, illas potius inter prolapsus strictæ sic dictos sive proci-dentias esse referendas arbitror. Idem etiam fecit Ill. de Gorter (g) & jam Gœlike (h), qui simul non negligendum momentum discutit, nimirum an hernia, ubi pars quoque mesenterii prolapsa est, mesaraica appellanda, & ut separata species consideranda esset. Hæc igitur suo convenienti loco non præteribimus.

§. L X I.

Expositis præcipuis, ad ipsarum herniarum differentiam, originem, naturam, & curationem spectantibus, necesse adhuc erit, ut symptomatum complicatorum, & inde nascentium novorum morborum mentio fiat. Primo se colica & passio iliaca offerunt. Nihil inopinati hic occurrit. Nam si partes intestinorum externis injuriis expositæ sunt nihil certius expectandum est, quam spasmodicæ earum contractiones, inflammatio-

nes,

(e) Ex multis recentiorum vide Illustr. Hebeinstr. Anthropol. Forens. Sect. I C. III. p. 111. § 5. & in loco de herniis Andr. Ottomari Gœlike Diss. de hernia femorali, Erf. cis Viadr. 1740. p. 23. 237. ubi plane non laudandum puto Chalmethi miram sententiam, qui ipse medicus & magnus chirurgus contraria sentit vid. Chalmethi Enchiridion Chirurgicum Lugduni 1588. 12. Lib. I. p. 224. ubi sequentia de chirurgica herniarum curatione leguntur. *Chirurgiam peritus Chirurgus, relinquet empiricis*, paradoxa sane & in ejus modi viri ore inopinata sententia.

(f) Ruytschii *Obs. Chir.*

(g) Gort. Prax. Med. Syst. T. I. C. VI. Tab. Anal. Morb. Lib. I. Tit. V. n. 50. 51.

(h) Andr. Ottom. Gœlike in *Dissert. de Hern. fem.* p. 9. § 14.

nes, & dolores, nunc colici, nunc iliaci (*i*). His jungendas puto mesenterii & omenti inflammationes & spasmodicas affectiones quæ eodem modo excitantur. Addi etiam possunt agrypnia, anxietates, ardores febiles & alia symptomata, quæ valde variant. Nonnulli in mulieribus sterilitatem quoque huc referunt, quod tamen falsum esse, nunc fere omnes consentiunt (*k*).

§. LXII.

Nondum morbosæ peritonæi situs, qui mali ominis sunt dictis diversis herniarum speciebus absolvuntur, sed plures adhuc possibiles sunt, nunc a dilatatione nunc a constrictione oriundi. Dilatationis vitæ igitur primo considerabo, quia de nonnullis illorum jam sermo fuit. Erroneam ergo puto sententiam, si omnis & singula peritonæi dilatatio herniam producere putatur. Vis enim, sive interna, sive externa, ut jam (§. XLI. XLII.) exposui, requiritur, si simul vel umbilicus, vel linea alba, vel alia pars extendi debet. Si autem hæc deest, & mera interioris peritonæi laminæ dilatatio fit, versus inferiora in plicas dilabitur, aut si mavis sacculos quasi format, qui intestinis necessario incumbunt. Notum autem est, motus peristaltici & respirationis ope intestina semper in motu esse, hinc facillime fieri potest, ut longior talis plica inter quasdam intestinorum curvaturas incedat. Fit igitur frictio continuatis his motibus, sacculus peritonæi magis semper magisque pressus angustatur ac trahitur, & necessario igitur inflammatio oritur. Necessariæ hæc sunt consequentiæ, & ex paragrapho præcedenti patet, sic colicam, iliacam passionem, inflammationem omenti, mesenterii & peritonæi oriri posse, & eandem ideo curationis methodum esse servandam.

§. LXIII.

Quæ dicta fuerunt, concernunt sequelas dilatationis illarum peritonæi partium, quæ non intestina investunt, sed nunc ad ipsas tunicas progredior. Scimus, ubi mesenterium ad investiendas partes abit, simul illud visceribus adnasci, & multum inde firmitatem viscerum pendere, ut ligamenta & connexiones uberrime docent. Si hæc autem dilatantur, mox vacillant viscera, nec in situ permanent, & magnæ tunc motuum turbæ oriuntur. Nam sic comparata est hæc titubatio, ut alias partes
ex

(*i*) Vid. Forest. Observ. & Curat. Med. Lib. XXI. p. 110. Obs. XX. p. 115. Obs. XXI. pag. 76. Obs. XXII.

(*k*) Ex multis vid. Joan. Junk. Conspect. Chirurg. tam med. quam instrumental. Hal. 1731. 4. Tab. XXIX. p. 193. 8.

ex situ suo moveat atque duplex semper vitium inducat. Siquidem secretio viscerum vacillantium nunc augetur, nunc minuitur, si enim minor est, transitus fluidorum acceleratur & leniter promovetur, si vero major impetus adest, nimia fit accumulatio & obstructio. Ita quoque in ventriculo concoctio augebitur, major imo morbosus appetitus generari potest. In intestinis motus peristalticus augebitur, imo interdum illa compressa, vel in alia parte magis propendens in hac vel illa intestini portione obstructioni, a fecibus oriundæ, imo angustationi, sive leniori invaginationi quanta pro structura & situ partium fieri potest, (vid. infra) ansam præbent: incontinentia urinæ, angustatio uretheris, inde suppressio urinæ, sequuntur, & feminis excretio nimia vel intumescens vesicularum seminalium produci potest. Adde mirum in foeminis effectum: Dilatantur nimirum alæ vesperilionum, ovaria vacillant, & magis elongantur a tubis Fallopiæ & hæc itaque in congressu illa amplecti nequeunt: hinc vera inde sterilitatis causa oritur, quod de herniis affirmari non poterat. Sic Apepsia quoque, dyspepsia, bulimus, colica, iliaca passio, volvulus, obstructio, malum hypochondriacum, icterus, hepatitis, diabetes, stranguria, gonorrhæa benigna, sterilitas, aliaque inde ortum trahere possunt. Tanti dilatationis singularum peritonæi partium effectus esse possunt. Cum autem §. XLI. coll. §. XLII. diversas dilatati peritonæi causas & indicationes hinc orientes jam adduxerimus, sufficiat ad illa, & quæ e tractatione speciali horum morborum sunt depromenda, provocasse. In opere quidem speciali hanc electionem semper suo loco separatim sistere utilissimum foret, sed hic constituti limites sunt observandi.

§. LXIV.

Contraria plane affectio est strictura earum partium, sed iidem fere, licet alio modo producti, effectus erunt. Paradoxa hæc veritas mox patebit. Non augetur enim contractio a propendentibus partibus, ut in præcedenti casu (§. LXIII.) sed ab ipsa strictura tunicarum. Sic in ventriculo augetur digestio, in intestinis angustatur canalis, in hepate, si minor strictura est, largior secretio, si major, parcius erit, inde obstructio, & idem in aliis visceribus sequitur. Erunt igitur iidem morbi, sed contraria plane curatio. Testiculi denique versus inferiora trahi possunt, inde major lascivia, (vid. infr.) imo interdum quoque gonorrhæa benigna, (ibid.) & in foeminis ovaria aliorum possunt trahi ita, ut ab amplectentibus tubis nimis quoque sint remota, inde sterilitas, imo, si totum peritonæum arctius constringitur, in respiratione, præsertim inspiratione turbæ oriuntur, & in expiratione quoque imprimis si diaphragma magis versus inferiora trahitur, & sic ejus actio semper inter-

interrumpitur. Cum autem in præcedentibus plane nihil de strictura peritonæi dictum sit, hic aliqua sunt addenda.

§. L X V.

Strictura hæc omnino semper spasmodici generis est, & easdem varias agnoscit causas. Omnium autem primaria est materia acris in vasculis illius hærens; hac quippe absente, vel saltem consensualis sive symptomatologica existit, vel irritatio extraordinaria externa supponenda est. Cura interdum duplex fit: Si enim adeo vehementibus doloribus hic affectus stipatus est, ut majus periculum inde timendum sit, palliativa ista non prætereunda est, & tunc externe conducunt epithemata, fomenta, clysteres, balnea ex radice Althææ, Lil. alb. HB. & Fl. Chamomill. vulg. meliloti, malvæ, Althææ, Sambuci, caricis pinguibus, Ungu. Dialthææ, empl. de spermate Ceti &c. Vera interna cura autem instituitur discutientibus, resolventibus, temperantibus $\text{\textcircled{T}}$ trofis, imo interdum acidulis pro ratione acrimoniæ, nec non demulcentibus, abstergentibus, caute adhibitis strictius sic dictis paregoricis anodynis opiatibus, tandemque roborantibus nervinis, quia causa obstructionum, spasmodicum producentium, atonia est (*).

LIGAMENTA SUPERIORIS ABDOMINIS.

§. L X V I.

Quamvis autem hæc generaliter de vitiis alieni situs, ex spasmo, vel relaxatione peritonæi oriundis, sufficere possent, primo tamen duæ partes in superiori abdomine specialiore adhuc requirunt annotationem, nempe ligamenta hepatis & ventriculi, nec non lienis. Ligamenta lienis, licet his vitiis affecta sint, præter dictam in præparando sanguine nocivam varietatem, ob minus hujus visceris in statu naturali pondus, non multum damni partibus adjacentibus adferunt, nisi strictura ad eam directionem fit, ut aorta comprimatur, quod autem rarius accidit & illis stipatur symptomatibus, quæ mox de hoc ventriculi errore recensabo. Plura in loco de ligamentis medii abdominis adnotanda erunt. Circa ligamenta autem hepatis nonnulli in errore quodam versantur, quem antea refutare omnino nostrum est. De strictura nihil addam, nisi jam prolata, sed de relaxatione, quæ interdum illis falso tribuitur, sequen-

Disput. Medico-Pract. Tom. LV.

B. b.

tia

(*) Vid. Jo. Frid. Cartheuser *Diff. de variis spasmodorum causis & remediis. Erf. ad Viedr. 1753.*

tia observanda sunt. Fit enim in esurientibus, si ventriculum & intestina nullis contentis repleta habent, ut in superiori media & laterali dextra abdominis parte tensio quædam sentiatur. Hanc multi a ventriculo produci credunt; sed quomodo vacuus ventriculus diaphragma magis versus inferiora trahere potest, quam repletus? Error sane mox patet, & alii igitur hanc tensionem solum modo coincidentem cum vacuo intestinorum statu putarunt, & veram causam nullam aliam esse affirmarunt, quam laxitatem ligamentorum hepatis. Dum enim laxiora hæc ligamenta hepar non amplius sustinere possunt, quod tamen pro eorum sententia dictorum ligamentorum officium est, hepar pro gravitate sua diaphragma post se trahit, & inde ille dolor oritur. Tria enim magnum latum, falso suspensorium dictum, & duo lateralia, alterum dextrum, alterum sinistrum jure saltem ligamenta nominari possunt (*), & ex eorum tenui structura clare patet, illa sustinendo tanto visceri minime sola sufficere (**), sed hepar re vera canale intestinorum simul sustineri, qui vel modice repletus huic officio satisfacere potest: Quare si plane vacuus est, hepatis prementi amplius resistere non potest, & illud magis ideo ligamenta & diaphragma trahit. Cedunt igitur ligamenta ponderi trahentis hepatis, eodemque in statu sano, jam suffulto, tantum impediunt, quominus ad latera vel oblique moveatur, qui usus magnitudini & robori ligamentorum omnino magis conveniens est, quam adscriptum munus sustinendi totam molem visceris. Tolli igitur hic affectus non potest, nisi assumptione ciborum. Id autem verum manet si nimis longa ligamenta hepatis essent, & magis inferius annexa ad superiores partes sæpius hoc incommodum sensibile fore.

§. LXVII

Progredior ad ligamentum ventriculi. Quamprimum enim peritonæum ad illum locum diaphragmatis pervenit, ubi oesophagus abdomen intrat, simul illi adhæret, & non solum sub tunicæ forma cum illo descendit, sed etiam in triangulare ligamentum, cujus basis ad peripheriam cardiacæ & partem quandam arcus minoris ventriculi descendit, apex autem ad transitum pharyngis per septum transversum est alterum latus marginale oesophago adhæret, alterum libere, licet interdum strictum sit (vid. infr.) pendet, & audit ligamentum gastro-phrenicum, ex quo postea ad latera

(*) Cætera enim & omnibus recentioribus accuratis anatomicis jure negantur ut vid. Herm. Boerhaav. Præl. Acad. ed. Alb. Hall. Vol. III. Gatt. 1741. 8. pag. 119.

(**) Cujus pondus in animalibus sexta pars totius sive ut 500. ad 3000. vid. Boerhaav. Præl. loc. cit. p. 110.

latera & antrorsum ac retrorsum in tunicam externam ventriculi finitur. Ligamentum hoc, in regione dicta situm, nullum plane in ventriculo vacuo usum habet, ubi ille intestinis placide incumbit, nec ullo ligamento opus habet. Nec hoc quoque ligamentum vacillationes ligamentorum hepatis notabiliter impedit, quoniam ventriculus in utroque sine adnatum est. Demonstratur autem in physiologia & probatur experientia secantium, in homine post pastum, marginem, ante pastum inferiorem, anteriorem, & superiorem posteriorem fieri. Nec desunt causæ, cur hæc lex illi præscripta sit, quarum videtur primaria, ne aorta comprimatur, cujus libera actio tunc temporis maxime requiritur (*). Multa autem impedimenta essent circa finem hujus motus & in conservando ac lente variando hoc ventriculi situ, si iterum sensim evacuatur, nisi adesset ligamentum gastrophrenicum. Jucundum foret, si nimis ampla theoria ac spatii ratio hic permitterent, hoc munus illius quoad modum ex situ ligamenti gastrophrenici demonstrare. Sed, paucis hoc loco monuisse sufficiat, nullum alium usum hoc ligamentum præstare, quam ut plenum ventriculum in magis horizontali situ conservet. Simul corollarii loco concludere possumus, absonum imo incommodum, indeque temporis tractu noxium esse, si vacuus ventriculus semper hunc situm teneret. Ergo vitia ventriculi sæpe a spasmo vel laxitate hujus ligamenti pendere possunt, quod tunc omnino situ peccat. Ast etiam in ipsa adhæsiōne ita variare potest, ut eadem incommoda producat, cum eandem teneat directionem, ac si spasmus, vel relaxatio primæ causæ fuissent.

§. LXVIII.

Magnus hujus ligamenti spasmus efficit, ut ventriculus vacuus eum situm fortiat, qui alias non nisi pleno convenit, repletus autem, accedentibus causis iisdem, ea, quæ alias ventriculum levant, adhuc magis versus superiora trahat. Hinc plenum horizontale ascendens egreditur, fundus situm, arcu minori elevatiorem, acquirit, & inde cardiæ, anxietatibus præcordialibus, conatibus vomendi, lipothymiis, perturbationibus post pastum ansa datur, imo fieri potest, ut nondum præparatus chymus in duodenum intret, chylicationem depravatam reddat, imo tandem coeliacam gignere possit. Rationes in promptu sunt. Fundo elevatiore existente, pondus assumtorum versus inferiorem arcus minoris parietem premit, cardiæ onerat, & ostium pylori gravat.

B b 2.

Sic

(*) Vid. Herm. Boerh. Præl. Acad. ed. Alb. Hall. Vol. 4. Gest. 1743. 8. p. 515. 516. 517. ubi fuse demonstratur, falsam esse theoriam, quæ docet, in statu sano aortam a ventriculo pleno vel leniter quidem premi posse.

Sic adhuc magis versus inferiora descendit, omnes illæ causæ graviores fiunt, & diaphragma vel in ipso loco, ubi cum corde sive ejus pericardio connectitur, afficitur. Positis autem his septi transversi & orificiorum ventriculi irritationibus, a quibus ipse non immunis est, omnino effectus enumerati ponuntur. Idem autem morbi se exferent, si situs ligamenti jam natura sua ita peccat, ut nimis longum & latum descendat, vel largiorem ad diaphragma adhæsiōnem habeat, ubi nimia vis in trahendo ventriculo exferitur, sic ut affectus, quos nominavimus, pro majori situs errore majoris momenti sint. Videre est ex paragrapho antecedente, idem fieri, si ligamentum adeo insertum est, ut brevius sit, vel analogice variet, & eo modo ventriculum quo in spasmodicis affectibus trahit.

§. LXIX.

Indicationes, in curatione formandæ, vel utrique vitio, vel saltem alteri eorum satisfaciunt. Quando spasmus nimius est, ante ipsam medelam parca & tenuis ægro commendanda est diætâ, quæ eo inprimis redit, ut a cibis, qui cruditates relinquunt, vel longam, antequam solvantur, moram in ventriculo requirunt, vel, quod his commune est, gravitate in ventriculo molesti fieri possunt, plane abstineat. Præterea situm corporis horizontalem post pastum, ut inter dormiendum &c. fit, evitare, & leniter se movere debet. Patet, utriusque generis ægrotantibus hoc esse præscribendum. Cura spasmi autem eadem, quam in omni alio casu therapia docet, erit. Hæc in altero casu plane negligenda, nec nisi priori palliativa huic malo occurri potest. Cognoscitur posterior, si absque ullo dolore, & absque ullo in assumtis vitio, a teneris jam annis incommoda enumerata observata diætâ, nullus dolor & affectus hujus generis sentitur.

§. LXX.

Aliter de relaxatione & longiori ac ampliori ligamenti habitu sentiendum est. Tunc enim ventriculus non plane horizontalem occupat situm, premit aortam arteriam, & in lienem, colon, & intestina pendulus magis, vim quandam exferit. Inde longior ciborum in ventriculo mora oritur, cruditates acidæ, ac putridæ generantur, post pastum torpor, ob impeditum circulum difficilior, & incompleta concoctio fit, in liene obstructionibus via paratur, in colo flatibus generandis, aut generatis incarcerationis ansa datur. Colica, affectiones lienis, ventriculi morbi erunt timendi. Idem de monstroso situ monendum est.

§. LXXI.

§. L X X I.

Relaxationi occurritur secundum dogmata therapix, in omnibus illius generis casibus præscripta; ast monstruosum situm tollere non possumus. Diæta tenuis secundum easdem cautelas, quas in §. LXIII. enumeravimus, servanda est. E contrario autem commendandus situs post partum horizontalis, & meridianus somnus imprimis, si ita sit, ut dormiturus potius in latus sinistrum incumbat, quo aortæ circulus liberior sit, quæ in priori casu recitata erant, nec nobis *Salernitanum* istud, *somnum fuge (a) meridianum*, contrarium erit, cum etiam in aliis casibus a doctis & peritis viris neglectum sit.

H E P A R.

§. L X X I I.

Abolutis, quæ circa superioris abdominis ligamenta annotanda erant, nunc ad ipsa viscera progrediar, quæ pro situs ordine sequuntur, antequam mediis abdominis ligamenta adire possumus. Offerunt autem sese nobis hepar, lien, omentum, mesenterium, ventriculus, duodenum, ductus biliferi & pancreas, quæ ad superiorem abdominis partem jure referuntur, licet aliquæ illorum partes jam medium, imo imum abdomen intrent. Sic mesenterii contemplatio necessario præmittitur ob quædam illi communia vitia, sine quorum contemplatione de intestinorum vitiis non nisi insufficienter & obscure loqui possemus. Idem de omento & duodeno affirmo, uti uberius de singulis ex sequenti peculiari tractatione patebit, de cæteris autem nemo dubitabit ad superius abdomen esse referenda. Sequitur ergo hepatis consideratio.

§. L X X I I I.

Hepar, maximum tam abdominis, quam pro superficialium extensione totius C. H. viscus in naturali suo statu sequentem obtinere situm observamus. Ascendit ex intimis & posterioribus superioris abdominis partibus, & primum quidem ex hypochondrio sinistro in latam, crassam & longam molem, quæ lobus magnus dexter dicitur. Convexe

B b 3

ad

(a) Ast alio loco jam paulo lenius eadem *Schola* sentit, sit *Brevis aut nullus tibi somnus meridianus*, & imprimis nostris ægrotantibus febris, cephalalgia, catharrus, branchus & coryza inde non provenient ut Commentator *Arnoldus Villanovanus* pro filo textus sui demonstrare annititur. Vid. *Med. Salernit si cum exege. Arnoldi per curionem Erf. 1612. 12.*

ad glabram peritonæo investitam diaphragmatis partem continuatur, & ad costarum peripheriam in acutum marginem finitur. Interne autem, sive ut accuratius pro stantis hominis situ loquar, in inferiori superficie concavum format planum, quod irregularibus quibusdam impressionibus, imprimis fabiformi, a dextro rene, pyriforme, a cystide, & cylindriciformibus, a ductibus biliferis acceptis in eundem marginem exit. In hoc situ dexter hepatis lobus connexiones per ligamentum medium suspensorium, dextrum & sinistrum triangulare, coronarium & degeneratum urachum accipit, quorum alia verum ligamentorum usum præstant, (§. LXVI.) alia modo adhæsiōni inserviunt, alia, ut urachus, nullius plane usus sunt in adulto, de quibus scitu necessaria superius jam dicta sunt (b). Disposito sic dextro lobo, superior convexa superficies sub expanso ligamento suspensorio, sive medio, per epigastrium, & cardiam usque in dextrum sinistri hypochondrii initium continuatur & superior lobi minoris sive sinistri superficies formatur, quæ quoque in omni sua regione convexa est, si illam communem fossam, quæ pro excipienda spina dorsi excavatur, excipias, quæ tandem in similem acutum marginem abit. Inferius res aliter se habet. Formatur insignior cavitas, & posterius ac anterius duo minores lobi adduntur. In posteriori regione lobulus hepatis nominatus, eminent, qui basin totam ac apicem acutam, quam aurigam, ut illam aram veteres nominarunt, format (c). Magis anterius innominatus sive pro figura quadratus appellatus lobulus situs est. Ad horum lobulorum latera tres excavantur sinus. Deinde inæquali imprimis autem concava superficie sinister hepatis lobus super ventriculi partem continuatur, ubi in sinistro hypochondrio, ut supra dictum est, finitur. Hæc de naturali situ hepatis sufficiant.

§. LXXIV.

Adeo magnum & tam late extensum viscus diversis modis aberrare posse, extra omnem dubitationis aleam positum est, sed simul patet, tantos errores aliquam attentionem mereri. Primo magnus adjacentium & connectentium partium numerus statim suspicionem excitat, facillime hepar cum nonnullis earum coalescere posse, & re vera legimus sæpius id accidisse (d). Ejusmodi autem concretio duplici malo originem præ-

(b) Ubi quoque legi merentur *Winsl. expos. anat. Anst. 1752. 8. Tom. III. Le Foye p. 371. n. 267.* & *Job. Henr. Kramer Diss. de singularibus hepatis humani. Francof. 1736. p. 11. §. VIII.*

(c) Ab aliis veterum lobuli hujus eminentiæ communi nomine portæ vocantur.

(d) Insigne hujus vitii exemplum dabo ex *Schenck. Obs. Lib. III. Obs. 59. p. 582. Post mortem apertam fuit præsentibus. - Hepatis majoris lobi dextri forte sexta pars in*

præbet: Hepar enim & pars altera concreta simul alterantur. In ipso hepatis viscere necessario obstructio quædam oritur, quæ vel in scirrhum, vel in inflammationem, quæ tandem in gangrænam & sphacelum sive in ulcus abire potest, mutatur (e), Funestus satis casus, si gangræna superveniet, sed an jucundius, si ulceroso viscere corpus oneratur? unicuique enim notum est, viscera exulcerata febrim lentam & hecticam generare. Alia morbi facies est, si scirrhus producitur. Invenimus enim, ut ex casu allato patet, interdum cartilaginofam fieri hanc partem, sic enim spes adhuc adest minorum vasorum oscula & anastomoses ad finem cartilaginofæ substantiæ hoc temporis tractu adeo esse dilatata, ut circulus & secretio libera maneat, nec obstructionis ulterior progressus metuendus sit. Interim cave, ne putes, hoc naturæ beneficium semper idem fore. Si autem genuinus generatur scirrhus, omnia illa symptomata, & pessimum imprimis carcinoma, imminet, & eadem tunc formantur indicationes; quod quoque de ulcere & inflammatione

ipso erat ventriculo, ita, ut superior & exterior ventriculi pars hepatis extrinsecus esset adnata: sic etiam inferior & posterior ventriculi pars, quæ dorsum spectat, ipse hepatis accreverat, ita ut hepatis ea pars ad latitudinem duorum circiter digitorum in ipso ventriculo esset, & a duabus ventriculi partibus contineretur. Accidit anno 1585. Novembr. Mensis. Credo ego naturalem fuisse illam accretionem & in utero materno acquisitam. Mater enim ipsius, dum utero gestaret, corpore semper inclinato sedet netricis munere fungens D. D. Caspar Bauhinus de Observ. propr. cum quæ posteriori annotatione conveniunt quæ §. XV. dixi. Alio loco p. 748. Obs. Jecur peritonæo adnatum refert. Columbus lib. 15. Anat.

(e) Ubi tamen ut beneficium naturæ observatur rarius inflammationem & inde provenientes morbos in hepate licet interdum, accidere, v. Hoffmann. *Diff. de hepatis inflammatione vera rarissima spuria frequentissima. Stablii Diff. de Vena portæ. Paræi Chirurg. L. X. c. 12. Meibomii Diff. de natura abscessuum internorum. Bianchi Tr. de historia hepatis p. 14. Bebreus in Act. Wratisl. tent. XXX. p. 430. imprimis in affirmantem partem notentur. Forest. Lib. XIX. M. N. C. Dec. II. obs. 11. Coiteri Observ. anat. chir. Hoffmann Med. System. Tom. IV. S. II. Cap. VII. Obs. I. Quum adeo varie de his apostematibus sentiant autores, mirum est veteres longe accuratius jam de hepatis apostematibus differuisse, ubi non possum non locum ex Arabe dare, qui dicta mea, pro hujus gentis dicendi ratione, egregie illustrat. Practi. Jo. Serap. necessarium ac perutile opus medicinae practicæ profundissimi & antiquissimi Arabis Dni. Johannis Filii Serapionis &c. 1530. Venet. fol. Tract. II. p. 27. b. Cap. 11. *Haec & accidentia sunt communia apostematibus quæ fiunt in gibbositate hepatis: quum apostemata quæ fiunt in concavitate ipsius: quum dolor sit in eis fortior apud anbelitum: & excitat tussim plus & extenditur dolor in eis usque ad furculam dextram plus donec quasi extrahatur exterius. Et apostemata quæ fiunt in concavitate hepatis diversa sunt ab illis quæ fiunt in gibbositate hepatis per destructionem appetitus & per nauseam & vomitum cholere & vehementiam situs, & adveniunt hujus accidentia quæ diximus ei in cujus hepate est almesire cum fl. vehementis caliditatis intensiva: & siti vehementi.**

matione dictum esse volo (f). Dolendum est, hoc vitium non prius observari, quam si ad eum gradum pervenit, ut insignia inde sentiantur incommoda, & radicalis hujus affectus cura nec chirurgice nec pharmaceutice suscipi queat (g). Alterum vitiorum genus, quod partibus cum hepate concretis accidit suo semper loco enumerabitur.

§. L X X V.

Maxime præcedenti analogum vitium est excedens hepatis magnitudo (§. X. XI.), quæ necessario adjacentes partes expellit, ac comprimit (§. XI.). Versus superiora sive ad thoracem major esse potest, si simul posterior accretio, quæ falso sub ligamenti nomine venire solet, simul continuatur, & Diaphragma vel premitur, vel quoque, sive mox initio sive temporis tractu, concrevit. Necessario cavum thoracis imminuitur, & pravæ metuendæ sunt consequentiæ. Respiratio & circulus omnino turbatur, & neminem fugit, quanta inde proveniant incommoda. Hic morbosus status unicus fere est, qui ex hac anomalia derivandus esset, si statim sub formatione fœtus adfuerit, cum jam adjacentes partes v. g. pulmones, propter constitutos ab excedente hepate terminos, vel minores remanserint, vel iterum alias partes in situ suo turbaverint. Alius autem status est, si in formato homine hoc viscus morbose crescit: Comprimit enim tunc simul pulmonem, & stasin, inflammationem, obstructionem, peripneumoniam, pleuritidem, diarrhoeam, Diaphæresin, & hæmoptysin producit. Sed quomodo occurrendum? Difficillima fane quæstio! Compressio semper eadem est, imo forsitan major fit, & nullo tamen modo neque magnitudo neque accrementum

(f) Alium adhuc ex ejusmodi vitio Smetius defectum derivare vult, quem autem nec possibilem esse, nec exinde provenire posse autumo. *Heur. Smet a Leda, Miscellanea medica, Frf. 1611. 8. Lib. X. p. 540. A. 8. Hepatis ille lobus, qui ventriculum supra integit extremitate sua (dictu mirum visuque insolens) supremae lienis regioni erat annexus, non equidem membrana aliqua, sed epiphyssi tres digitos lata, & scriptoriae pennæ crassitudine, vere adnatus apparuit, per quam lienem multum purioris alimenti transmississe credibile est: ut in hoc corpore rubicundo potius quam livescente colore præditus esse conspiceretur.* Quam quidem alimenti transumptionem falsè suppositam puto, & forsitan (licet ob defectum cæterarum circumstantiarum non certe concludi possit) inflammatorius adfuit affectus, quod e dicto rubro colore verisimile fit.

(g) Vidi *Carol. August. a Bergen Diss. de Coalitu viscerum. §. XIX. p. 26.* ubi imprimis ex §. XX. p. 27. sequentiâ, notatu digna puto. *Reliquæ vero concretionum causæ (§. 11 - 17) quoniam extra potestatem medici sitæ (§. 19.) sunt, efficiunt pariter, quo minus medicus, siquidem de concretionem cujusdam visceris quodammodo certus est, ex voto opem & medelam afferre queat. Non tamen adeo tota hæc pathologica consideratio sua in praxi utilitate, præprimis quoad prognosin morborum & symptomatum differentiam, destitui plane dicenda est, dummodo practicus veros hujus effectus a falsis, & apparentibus bene distinguat, &c.*

crementum visceris tolli aut impediri potest. Desperatus videtur status, nec unquam aliquid præstabit medicus, quam ut symptomata mitiget, inflammationi &c. occurrat, & reliqua a tempore expectet, ubi diætetica regulæ, circa omne, quod phlogoses producit, strictissimæ erunt. Alia auxilia mihi non occurrunt. Interim cum in omni desperato casu aliquid tentandum sit, quæritur, ane sequens palliativum remedium tentandum sit? Sit homo stans erectus in corpore nudus ante partum, si intestina vacua sunt (g), tunc hepar ob gravitatem & defectum sustentationis, ab intestinis expectandæ (§. LXVI.), magis versus inferiora descendet. Si præsens medicus ex sensu admotæ manus, & ex relatione ægroti, qui ad meliorem perferutationem pro medici ordinatione respirationem nunc augeat, nunc minuat, certior esse credit, thoracem, quantum fieri potest, esse liberam, fasciam, quam sequenti modo constitutam esse, & applicari debere puto, adhibeat. Habeat circiter duorum digitorum latitudinem, in superiori autem parte externe applicata sit lamina plumbea, quæ, ut ipse fasciæ margo, ad figuram marginum costarum accommodata esse debet, & spatium a dextro latere spinæ dorsalis usque sub cartilagine Xyphoide pro mensura longitudinis habeat: cæterum autem fascia illius longitudinis sit, ut totum corpus plus una vice circumdare possit. Applicatio hæc sit: Medicus utramque manum, & antè & postè, sub margine costarum verarum ponat, & leniter premat, versusque inferiora nonnullis vicibus trahat (*berunter streichen*), deinde eodem modo alijs ad margines manus suas, remotis pedetentim medici manibus, ponat, sed non amplius moveat. Tunc applicetur dictæ fasciæ illa pars, quæ externe lamina plumbea instructa est in partibus, quas enumeravi: Appositam tunc leniter premat & sustineat adstans, ut reliqua ligatura rite fieri possit. Non sufficit enim, istam applicasse fasciam circa corpus movendo, sed, quia ob elevationem costarum alterius lateris ad finem cartilaginis ensiformis nullam haberet sustentationem, nec tam arcte igitur applicari posset, quam requiritur, sed potius relictis, hinc inde spatiis, nullius esset usus, simul quoque fascia scapularis adhibenda est, cujus pars bifurcata anterior sit, & uterque finis ad utrumque latus exeuntis cartilaginis Xyphoidis, altera pars posterior scapularis fasciæ, in spinæ regione, nostræ fasciæ annectatur. Restans longior hujus pars sine habita marginum costarum ratione super hypochondria leniter circumducatur ad modum fasciæ circularis abdominalis, magis tamen versus superiora, ne hepar iterum sursum

(g) Quem in usum forsitan proderit, ut vel tempus prandij aliquantum procrastinet, quo eo certius intestina vacua sint: imo expectare utile foret, usque dum istum molestum sensum haberet, qui a gravitate versus inferiora pendentis & trahentis hepatis oritur, quod signum esset, thoracem esse liberatum. Credo simul tunc ad tempus symptomata in thorace leniora fore,

sursum prematur, Sic medico tempus procuratur, ut vitii thoracis occurrere possit, & nisi hepar, quoque in situ pedetentim mutetur, hæc fascia semper ad ammatis modum portanda esset. Ausus sum, has meas cogitationes proponere, licet nondum propter experientiae defectum aliquid certi de effectus magnitudine addere possim; credo interim, a priori nullam in dicta curatione contradictionem monstrari posse, & illam in eo saltem casu tentandam esse arbitror, ubi gravior symptomatum molestia, molestum remedium eligere docet. Interim bonum est, rarissime in eo gradu hunc casum observari. (b)

§. L X X V I.

In alias regiones justo magis extensum hepar alia producit incommoda & pro diversis compressis visceribus diversis stipatum est symptomatibus. Pressus ventriculus subjacentibus intestinis continuata pressione molestus est. Canales intestinorum angustantur magis quidem in dextro, quam in sinistro latere, & fieri potest, ut parietes parietibus applicentur; inæquali autem sic ductu intestinorum, flatibus & fecibus commorandi imò obstruendi ansa datur, & inde colicæ & iliacæ passiones facillime ortum ducere possunt, & anologa etiam in ventriculo vitia observabuntur.

§. L X X V I I.

Non adeo notabiles erunt variationes si hepar in situ lienem impedit, licet functiones lienis eo modo, ut supra jam annotavimus (§. LXIV), turbentur. Continuatur etiam usque ad dextrum renem (i) comprimit ibi sita ligamenta mediæ abdominis & magna incommoda suscitatur (vid. infr.): Renem vero si premit, & lenius quidem, diuresin auget, & accelerat; si illum vero fortius premit, urinæ secretionem turbat, & nunc inflammationi, nunc scirrho, nunc calculis accumulandis ansam præbet.

§. L X X V I I I.

Prolabitur tandem adhuc alio modo, ita quidem ut prolapsum illius, licet non satis convenienti nomine, (§. LX.) medicorum plurimi Hepa-

(b) Similis interim legitur Schenkii a Grafenberg Observ. Lib. III. Sect. posterior de jecore p. 748. n. 5. in dissecto aliquo hepar globosum justo minus, & una cum Diaphragmate in pectus ad mammillam dextram usque ascendens; ostendi. Is autem magno etiam splene præditus fuerat. D. D. Cyriacus Lucius de Observ. propriis.

(i) Exemplum datur Schenck. Obs. loc. cit. p. 748. n. 3. Anno 68. hepar magnum oblongum & ad dextri renis locum exprorectum (deficiente illo rene) Batavii Ital. vidi D. D. Cyriacus Lucius de Observ. propriis.

Hepatocele nomen nominarint. Omnia incommoda, quæ in sectione de Herniis enumeravimus, hic quoque observantur, mutatis, quæ diversitas visceris mutare jubet, circumstantiis. Observati sunt hujus generis prolapsus (k), sed rarius saltem, & casus, ubi curationes additæ fuerunt, mihi nondum ad manus venerunt. Quum interim nullibi in scriptis theoreticis de hepatocele seorsim actum fuerit, fere inde concludo, de ejus cura solertius neminem adhuc meditatum esse, & annotatas observationes, vel in mortuis tantum factas, vel si de viventibus datæ sunt, quoad cætera neglectas fuisse. Si autem nonnulli jam meditationes suas communicaverunt, veniam ab illis peto, me ignotis neglectis propria protulisse. Communem habet, ejusmodi prolapsus extensionem, vel rupturam peritonæi cum herniis; hinc duplici modo huic malo occurri potest. Primo igitur fascia ammatæ loco adhibenda est, quæ si plumbeum istum marginem negligimus, & latiore illam pro diversa prolapsus magnitudine paramus, ejusdem generis esse & eodem modo applicari potest, ac illa, de qua paulo superius locuti sumus (§. LXXV.) Nullus autem dubito, dari inter ejusmodi prolapsus etiam tales, quæ sectionem admittunt. Nisi enim hepar concretum est, nihil impedit, quo minus pro legibus herniotomiæ (§. XLV.) integumenta communia & peritonæum secentur, hepar leni pressione, ac in herniis intestina, (§. XLV.) digitis vel manu in locum naturalem reponatur & sutura eodem modo instituat. Facili negotio autem expertus chirurgus detegat, num concretum sit hepar, nec ne, si ægrum diversos situs & motus imitari jubet, sub quo motu applicata semper manu mox animadvertet, utrum hepar in omni prolapsus pariete æquali modo moveatur, nec ne, imprimis si in statu quietis necessaria jam tactu exploraverit.

§. LXXIX.

Alius omnino status est, si hepar plane deficit (l). Si unquam existit, rarissimus casus est, & cum prava semper nutritione conjunctus, quare

C c 2

nihil

(k) Vid. Laurent. Woffstriedel Obs. de tumore ex prolapsu hepate in M. N. C. A. 1751. Obs. 88. Reifeli Obs. de Hepatocele. M. N. C. Dec. II. A. VII. Obs. b.

(l) Schenk. Obser. loc. cit. p. 749. Observ. 7. quam ob rariorem casum & annexam annotationem totam inserere utile duxi: Anno a Christo 1564. die vero 11. Septembris hanc vitam reliquit Dominus Matthias Ortelius, mercator oppidi Antwerpiensis celebris, natione Germanus. Duodecima vero facta fuit ejus corporis sectio a Chirurgis ejus rei peritis, me presente medico, ut constitutionem partium nutritioni servientium videremus, præcipue hepatis & lienis, nam aliquot annos antea hydrope laboraverat, qui morbus affectus hepatis, vel primario vel secundo necessario comitatur, cumque sub septo transverso seu diaphragmate atque costis spuris hepar & lienem quæreverimus, ne vestigium quidem illarum partium invenimus. Casus profecto inauditus & admirabilis: ut substantia omnium intestinorum carnosæ prorsus erat & multo solidior, quam ipsa musculorum caro, ut soliditate cordis carni fere responderet. & vena cava ex ip-
fis

nihil quoque addam, quam quæ ex loco dato *Schenkii* allegata sunt, de cujus sententia uberius disquirere dissertationis limites minime permittunt. Ast in contrario casu duplex observatum fertur (*m*), ubi, si moles aliæ æqualis sanæ est, cholopoiesis eadem manet, si vero major, omnino etiam bilis in majori copia secernitur. Si vero alterutrum in plane alia regione situm est, de hoc vitio eadem sentio, ac in sequenti §. dicam.

§. L X X X.

Observatum enim legimus, hepar interdum in alia, quam solita regione, situm suum habere (*n*). Si, ut observationes, quas *Schenkius* dat ferunt, Hepar in hypochondrio sinistro situm est, ventriculo, curvaturæ secundæ sive magnæ coli, & reni sinistro necessario molestum est. Fundus ventriculi premitur, & interdum pressio adeo magna fieri potest, ut impletionis tempore attritus contingat, & inflammatio oriatur, aut in alio casu parietes, pressione sibi invicem applicatæ, concrecant. Deficit sic fundus in ventriculo, cujus necessarius usus in Physiologicis demonstratur, & varii in digestionem errores obviunt, qui in chylificatione æque ac in chymificatione malæ consequentiæ sunt, & hic cruditates, & inde orientes ventriculi dolores, pravus chylus & quæ ejus symptomata sunt observantur. In Colo facillime colica passio in ejusmedi

sis intestinis suam originem sumebat, eo sere modo in qua vena portæ in ipsis intestinis solet implantari. Hæc sane causa fuit, quod toties inflammatione & abscessu intestinorum laboravit: scitius enim, quod carnosum quam quod membranosum est inflammatur & abscessibus torquetur, nam carnosæ partes plus, membranosæ vero minus sanguinis & humoris participant. Lambertus Tulutanus Medicus civibus Antwerpiensibus usuratus manu propria hanc historiam tenuit.

Ego Thomas Comans Chirurgus & tonsor Antwerpiensis, attestor me Dominum Matthiam Ortel Augustanum, pace memoriæ, post ejus obitum in præsentia Domini Lambertus Tulutani medici me ipsius manu secuisse in ejus corpore invenisse ac vidisse, quem admodum præfati Medici testimonium asserit in cuius rei fidem manu propria me subscripsi.

Thomas Comans.

Hanc historiam prius nobis Clarissimus V. D. D. Cyriacus Lucius Medicus in celebri Ingolstadiensi Academia Professor prodidit & apud heredes Bernhardi Mulleri, civis Augustani (fuit enim Ortelius, qui Antwerpiæ obiit patria Augustanus) impetrandam significavit cujus occasione litteras ad D. D. Tobiam Cneulinum Augustanum Medicum, dedi, qui eandem integram consecutus mihi liberalissime ut multa alia communicavit. Eandem paulo post. Cl. V. Joach. Camerarius una cum illustribus aliis exemplis ad me misit. *Schenkius.*

(*m*) Loc. cit. Schenk. p. 749. Obs. 8. Semel hepar duplex vidi Gemma Lib. 2. Art. Cyglognom. ubi autem dubium restat, an circa lobos error a minus accurato anatomico commissus fuerit. Interim a priori impossibilitas hujus vitii demonstrari nequit (§. XIII.)

(*n*) Schenk. loc. cit. p. 749. Obs. Q. ex Cyglognom. lib. 2. p. 75 & Cosmocrit. lib. I. cap. 6. & alia ex ore ab *Aquapendente.*

(o) v. g.

di subiecto generatur, & alio tempore alvus adstringitur. Ren sinister, nisi pressioni cedit, (quod tamen & non sine incommodis esset, & in sinistro quidem latere difficilius, ob adjacentes alias intestinorum partes contingere posset) malis quoque, quæ §. LXXVII. enumeravimus, exponitur. Omnibus his consequentiis tenui modo diæta & bene ordinata occurritur, ne nimium ciborum in ventriculo & fecium in intestinis adsit, & ut cruditates ac flatus evitentur. Paucis hic addere possumus, vanam esse illorum opinionem, qui hepar, (o) salvis intestinis, per alvum posse excerni, statuunt.

L I E N.

§. L X X X I.

Ad lienem progredimur, mirum certe quoad situm suum viscus: Non contemnendus Physiologi labor est, variantem ejus, pro vario ventriculi situ, locum determinare & eadem circa actionem ejus opéra est, quam igitur prolixam istam theoriam dare spatium non permittat, sufficiat hic ad illos libros, ubi diverse de his disputatur, provocasse, cum multo adhuc dubia restent. Generaliter autem circa ejus situm notandum erit, illum aliquatenus cum situ dextri lobi hepatis convenire. Concludere autem hinc licebit, lienem situ peccare, si cum aliis, ut de hepate dictum est (§. LXXIV.), concrescit, si sinistri renis locum occupat, si in hypochondrio dextro hæret, & tandem, si valde magnum alias partes e locis suis expellit. Cæteræ minores variationes, in viscere, cujus functio non eximii respectu totius machinæ usus est, non magni momenti erunt, ut de ejus ligamentis jam annotavimus (§. LXVI.)

§. L X X X I I.

Si lien cum adjacentibus partibus concrescit omnia eadem sunt, ac de hepatis concrectione differuimus (§. LXXIV.): (p) nihil igitur novi addere possumus. Sed sæpius de excedente lienis, quam hepatis magnitudine querelas legimus. (q) Adeo in hoc genere situs lienis erravit, ut mo-

C c 3

lesta

(o) v. g. Scenk. loc. cit. p. 767. Obs. 47. & plura pro his præjudiciis frequentissima, quæ afferre tædet.

(p) e. g. Schenk. loc. cit. Lib. III. p. 788. Obs. 87. Adnecum vidi peritoneo lienem Columbus lib. 15. Anatom. Obs. p. 788. Obs. 90. 94.

(q) Imprimis notatu dignus casus est, quem dabo ex D. Christian. Philipp. Berger Versuch einer gründlichen Erläuterung merckwürdiger Begebenheiten in der Natur. Lemgo 1737. 8. Erstes Stück. p. 92 IV. Ein Bauer-Mägdeben, das jederzeit frisch und gesund gewesen war, verlieret nach und nach den Appetit zum Essen, bekommt einen Eckel

lesta inde orta sint symptomata, quorum numerus & differentia, ne repetendo uberius sim, ex allegatis locis quos integro inserui, patebunt; differunt enim pro differentia cæterarum affectarum partium. Facillime etiam concludere possumus, curam si nimia lienis magnitudo secundi morbi causa est (§. IX.) aliam semper esse eo gradu, quo morbus, excessus causa, alius est. Cæterum, si radicalis cura non speranda est, nihil nisi diæteticæ regulæ supersunt, quæ ex præsentibus symptomatibus colligi possunt. Minoris momenti autem est, si nimis parvus lien observatur, (s)

Eckel vor Speifen, öfteres Erbrechen, schweren Othem, Verstopfung der monatlichen Reinigung, und andere Zufälle mehr, so sich bey Schwangeren Weibern einzufinden pflegen, daraus urtheilet jedermann, sie habe sich beschlafen lassen, und sey schwanger - - - Es fängt ihr aber auch der Bauch nach und nach an zu schwellen, worauf man - - - öffentlich von ihrer Schwangerschaft, als von einer ausgemachten Sache, redet. - - - Sie wird dannhero vor selbiges (Amt) gefordert, - - - um von ihr selber die Wahrheit zu vernehmen, und im Fall, daß es mit ihrer Schwangerschaft keine Richtigkeit habe, ihr anzudeuten, daß sie den Hurenbruch erlegen müsse. - - - gestehet sie, wie sie sich habe von einem Bauernknecht, den sie mit Nahmen nennet, beschlafen lassen, zeigt auch zugleich die Zeit und den Ort an, wenn und wo solches geschehen. Der Bauernknecht - - - auch alsobald eingestand. Hactenus nemo dubitavit illam esse gravidam, magisque postea suspicio aucta fuit, cum mulieres dolores etiam, parturientibus familiares, lese observasse perhiberent, licet nil, nisi situs præternaturalis ex nimia magnitudine causa hujus phænomeni fuerit. Sic foemina hæc in partu mortua dicta est: sed præfectus, ob laudabilem in, negligentem ut plurimum, obstetricum attentionem, corpus mortuum secari iussit. Ich - - - lies den Sarg wieder öffnen - - - sie heraus nehmen, und auf einen Tisch legen, worauf - - - die Eröffnung mit aller Behutsamkeit vornahm. Mit unser allerseits Verwunderung fanden wir die Gedärme in ihrer natürlichen Lage, und die Mutter von eben der Größe, wie sie bey nicht schwangeren Frauens-Personen zu seyn pfleget, nemlich von der Größe und Figur einer etwas platt gedruckten mittel-mässigen Birn, und in dem Eyerstocke war nicht ein einziges zur Empfängnis geschicktes Ey vorhanden. Wie ich mich hierauf nach der Ursache des hohen Leibes umfah, und nur an der linken Seite des Leibes die Häute und Muskeln zurück zog, so stieg von selbst eine salbe verhärtete Milz unter den Magen und Gedärmen hervor, die an Statt, daß sie bey gesunden ohngefähr sechs Zoll in die Länge, drey in die Breite, und einen Zoll in die Dicke hat, anderthalb Schuh lang, sechs Zoll breit und vier Zoll dick war, und am Gewichte ohngefähr sechs Pfund hatte. Die Gedärme waren über dieses von Winden merklich ausgedehnet, von welchen Ursachen eine jede das übrige zur Aufschwellung des Leibes beygetragen hatte. Insonderheit aber war der Leib von der grossen Milz sehr aufgetrieben, denn wie ich solche aus ihrer Stelle nahm, so fielen die Gedärme so sehr zusammen, daß man augenscheinlich sehen konnte, wie wenn eine grosse Milz im Leibe nicht vorhanden gewesen wäre, von denen in den Gedärmen enthaltenen Winden kaum eine Aufschwellung des Bauchs wäre zu verspüren gewesen. Hoc casu fusius enarrato, singularim symptomata supra descripta perlustrat & explicat, quæ quidem erudita diducatio lectione dignissima est. Non minus gravis casus legitur Commerc. Litter. Norimb. Annus 1732. Hebd. XXIII p 260. Lien monstruosus - - - referens ventrem, pondus 15. Lb. civilem cum dimidia adequans, sub quartam costam veram diaphragma in latere sinistra, propet eam, & ad regionem iliacam usque propendens, nec non V. Hieronym. Mercurialis Foroliviensis. Liber responsorum & consultationum medicinalium per Mich. Columbum. Basilea 1592. 8. Conf. CIII. Laelia a Fonte Eugubini Consultationes medicæ, Frcf, 1609. Conf. XCIX. p 544. Consil. medicinalia Antonii Mariae Ves-

tur, (r) nam vel plane defuisse, idque sine sensibilibus incommodis, rarum legimus: (s) quid quod? arte sæpius lienes excissi sunt (t) nec adeo vehementes fuerunt consequentiæ ac initio creditæ sunt, omne enim momentum, quoad hactenus observatum est, eo redit, ut ejusmodi subjecta salaciora fuerint, & deinde debilem & valetudinariam vitam degerint. Salvis autem intestinis, illum excerni posse, æque falsum & impossibile est, ac hæc hepatis (§. LXXX.) amissio. Duplices (u) imo triplices (x) lienes quoque non sensibilem anomaliam producent nisi alias partes comprimant, aut expellant, tunc autem eadem rerum conditio erit, ac de hepate dictum est. (§. LXXXV. LXXXVII.) Plane enim idem status est, ac si unus duntaxat lien in alio loco, ut in dextro hypochondrio (y), vel in pelvi (z) situs est. In priori casu incommoda inde oriunda

missi per Josephum Lauterbachium. Frsf. 1605. Conf. LXXXIX. p. 24. & imprimis adhuc notanda observatio in *Miscell. Henrici Sautii a Lida medic. Frsf. 1611. Lib. X. p. 550. D. 29. Oct. eadem partu levata scirrbo splenis (qui utero gravido latitabat) jam manifesto adeoque ingente, ut illum sinistrum universum occuparet, suspensus partus purgationibus, quartana dupla adhuc suas periodos servante. Fetus etiam perspicillius, sed macilentus quoque & misellus puta cujus sinistra partis genu & cubitus inflammationem minarentur, ejusdemque manus digitelus medius lividus esset. nec non Schenck. a Grafenberg Lib. III. Obs. 90. 91. 92. 94. 101. &c.*

(r) Schenck. loc. cit. p. 788. Obs. 88. 89.

(s) Schenck Obs. 85. Hollerius inter rara num. 5.

(t) vid. Boerhaavii *Prælectiones c. comment. Halleri Vol. III Gætt. p. 69. n. d. plura de excectis lienibus exempla citantur imprimis Malpighii ac Bobnii, nec non Frid. Ruyschii obs. anat. chir. Obs. LXVI. p. 85. ubi non negligenda annotatio ipsi Boerhaavii loc. cit. p. 70. animal enim non potest valetudinem integram diu conservare in tanto vitio hepatis. Interim tamen aliquam puto esse differentiam, si lien mox initio deficit, & si deinde tantum & nervorum dispositionem, dispersionem & connexionem. Cur feribus autem ob peculiarem inde in currendo expectandum usum excindi, ut Schenckius in Obs. p. 793. Obs. 105. ex Plinio Lib. II. cap. 37. N. H. Plauto in mercatore Artabæo, Hallabba, & Bertino in medicina sua putat, falsum est, & ex sententia Boerhaavii & experientis patet, contrarium potius inde provenire effectum. Exstat quoque Diss. quam nondum vidi Job. Christ. Pohlî de defectu lienis & liene in genere vid. v. Haller *Comment. in Meth. stud. med. Boerhaavii p. 364.**

(u) Schenk. Obs. 84, p. 787. *Gemma lib. 1. cap. 6. Cosmocr. Arist. lib. 4. cap. 4. D. D. Petrus Spehr. de obs. Patav. D. D. Joan. Posthius de obs. propr.*

(x) Ibid. Fallopius in *observ. Anat. ad Petriõ mannam Med.*

(y) Schenk. Obs. 86. p. 788. *Gemma lib. 2. p. 75. Cyclog. Cosmocr. lib. 1. cap. 6.*

(z) Fred. Ruyschii *Obs. Anat. chir. Obs. LXII Mulier - - post dolorosum & difficilem partum in hypogastrio duritiem contraxit non sine dolore vehementissimo. Nonnulli suspicabantur, placentam uterinam intus retentam duritiem illam producere. Variis itaque usurpatis remediis, eandem nitentur expellere, quibus tamen nihil efficientibus, animam Deo tandem reddidit puerpera. Dissecandi cadaver ansam & copiam mihi faciebat eo tempore Nosocomii Medicus ordinarius, Gerardus de Penryn. Partes interiores omnes satis bene dispositas deprehendi præter lienem, qui naturali liene ostro plo, & quod excedebat, major & bilanci impositus quatuor libras pendens in pelvim descenderat: in cujus naturali loco lien analogum comparavit corpus, castanea majoris magnitudine, colore autem substantiaque lienem exacte referens. Vide Clarissimi Domini Schraderi *Observationes rariores anatomico medicas. Decad. III. Obs. 4. ubi eandem recenset historiam.**

da primario a simul aberrante hepate derivanda sunt, quare ad illa provocare possumus, quæ ibi dicta sunt (§. LXXX). In posteriori vero symptomata alia sunt, ut ex casu *Ruyfchiano* patet, & ex eodem colligo, curam radicalem in hoc casu impossibilem esse, imo ne quidem palliativam, prodesse. An autem talis strictè sit dictus prolapsus lienis, ac de Hepate vidimus, (§. LXXVIII.) possibilis sit, magna quæstio est: Ratione naturalis hujus visceris situs impossibilis quidem videtur, nec contraria exempla mihi nota sunt, (b) nam in dorso, nec tanta dilatatio istarum partium, multo minus autem ruptura cogitari potest, quæ tamen necessario supponi debent. (§. XLI. XLII.) Hactenus de liene. (c)

M E S E N T E R I U M.

§. LXXXIII.

Lienem ordine exciperent *Omenta*: sed quum plures circumstantiæ, crescente paginarum numero, impediunt, quo minus in hac dissertatione omnes abdominis partes singulatim perlustrare possim, ob figuras additæ tabulæ hac vice duntaxat *Mesenterium* addam, cætera alia occasione daturus.

§. LXXXIV.

Mesenterium est continuatio peritonæi (§. XXXVIII.), & incipit dum portio interna membranacea peritonæi, ad ultimam curvaturam Duodeni dextrorsum & sinistrorsum ampliata, duplicaturam formant, quæ intermediam habet cellulofam glandulis, vasis, nervis, & adipe admodum repletam. Descendit per longitudinem vertebrarum dorsalium in dextro & sinistro latere. In extremitate intestini Ilei laminam separatam dat, quæ plicam iterum transversalem, ligamentum nempe coli rectum, format. Continuatur dein ad renem dextrum & transversaliter iterum sub hepate, ventriculo, & liene ad renem sinistrum pervenit, ut adeo semicirculum in ambitu adhæisionis repræsentet. Adhæret etiam triangulari portioni Duodeni annatæ & infimæ parti dextræ ventriculi, uti in loco de ligamentis medii abdominis fusius dicendum est. Cæterum ex Anatomia notum est pro diverso loco mesareum, mesorectum, mesocolon, & iliocolon nominari.

§. LXXXV.

(b) Videtur etiam cum hoc *Ruyfchii* casu analogus de quo sermo est in *Abr. Vater Diss. de lienis prolapsione ad illustrandum veratum Hippocratis epidemiorum Lib. VI. Sect. II. Aph. 30. locum Vitemb. 1746.* quem non vidi interim ea meditatio eadem fere videtur cum illa, quam sub *Programmatis* nomine recenset. *Ill. V. Haller in Comment. in meth. stud. med. Boerhaavii. p. 364. A. Vater de prolapsu lienis programma.*

(c) Ubi autem referenda sit *J. Zach. Platner. De visu a splene Lips. 1738. Progr. in loc. cit. Halleri* plane nescio quia non legi.

§. LXXXV.

Ipsum istud mesenterium in situ suo morbosam habuisse anomaliam, fere non observatum est, si excipis prodigiosos illius tumores (a); ubi necessario abdomen implevit & alia viscera compressit, & exinde eodem annotanda sunt, quæ supra diximus (§. 76. 77.) & concretio ejusdem generis est ac omnes aliæ (§. 74.) Sed aliam disquisitionem hic convenientissimam puto, dum a situ mesenterii totius hujus morbi explicatio pendeat, inquisitio nempe an implicatio intestinorum locum habeat, necne.

§. LXXXVI.

Morbus, cujus symptoma implicatio intestinorum dicitur, iliacus, volvulus, chordapsus, miserere mei &c. audit. Conveniunt autem medici in eo, inflammationem intestini & mesenterii adesse, cum aliis inde provenientius symptomatibus: discrepant autem, si alii dictam implicationem addunt. Ill. de Gorter in *praxi sua* (b), historiam volvuli enumerans planè non tetigit implicationem intestinorum in egregium sane mihi exemplum.

§. LXXXVII.

Ut autem ordine progrediar, singula consideranda momenta seorsim perpendam. Nostrum igitur primo non est, totam ilei historiam & curationem enumerare, sed modo e situ & connexionione mesenterii cum intestinis monstrare, quatenus implicatio vel invaginatio cogitari queat. In genere autem illa duplicis census erit, fieri enim potest vel spe adhuc præsentem, ægrum restitui posse, vel modo, si mors necessario sequitur: de utraque enim sententia hinc inde disputatum est.

§. LXXXVIII.

Sit a a intestinum quoddam, cujus pars continua sit b b. Pro structura mesenterii C C. annexum erit intestino a ad directionem fig. 5. C ut ex fig. 1. videre est. Sic etiam partis b mesenterium E tunc ad directionem E annexum erit. Quum autem E infra affixum sit (per struct. mes.) moveri nequit ad directionem E b; annatum igitur intestinum b cogitur directionem EC servare: impossibile ergo est, ut pars intestini b b ad directionem b b trahi possit, salvo nempe mesenterio. Hæc igitur implicatio impossibilis est.

§. LXXXIX.

(a) Schenk. loc. cit. p. 744. obs. 294. *Parau* lib. 23. cap. 36.

(b) Job. de Gorter *Praxis med. Jssst.* T. II. lib. 3. n. 384. p. 117.

§. LXXXIX.

Quum intestini fig. 6. a a & b b eadem ratio sit, ac in §. præcedente, & pars c c in directione c c modo continuatio partis b b sit, patet, partem c c in directione impossibili (§. præc.) non posse continuari. Ergo & hæc falsa est.

§. XC.

Partes fig. 7. a a, b b, c c eadem sunt, ac in §§. præcedentibus, ea modo differentia, ut partes c c in plures regiones continuentur: posterior igitur directio, quæ sine priori cogitari nequit (per structuram figuræ) impossibilis est, si prior non datur. Inde & hæc rejicienda.

§. XCI.

Ad graves pervenimus casus. Est, fig. 1. II vena cava, h h corpora vertebrarum, ll musculus Psoas, gg partes peritonæi abscissi, CC mesenterium, E alia pars mesenterii intestino posteriori annexa. a a a a a a intestinum situ suo anterius. b b b b b b continuata (e parte in figura abscissa) illius pars situ posterior. E igitur est mesenterium parti b b annexum & d aliqua illius portio. Contrahatur mesenterium C valido spasmò, tunc intestinum a versus inferiora trahet: fieri igitur potest, ut pars intestini b b super intestinum a a descendat. Ponamus iterum, spasmum fines intestini a a contrahere; patet partem descensam b b cum parte mesenterii d esse inclusam & compressam. Pars a a eodem modo a parte b b comprimi potest, ut in altero latere vidimus (c). Hæc igitur implicatio possibilis est, sed, ut ex circumstantiis patet, rara quoque accidit.

§. XCII.

Nemo forsitan dubitabit, intestina posse angustari, ut in fig. 1. Qn & in 7 §. descriptum est; sed de invaginatione plures aliter sentiunt: aut pro mea quidem sententia salvo mesenterio nunquam fiet, sed semper modo angustatio sequetur, ut ex sequentibus patere arbitror.

§. XCIII.

Antequam autem ipsam demonstrationem aggredior, thesaurum quandam, vel potius experientiam præmittam, quæ mihi maxime necessaria est.

Uni-

(c) Similem figuram vidi Nathanael Highmor corp. hum. anat. disqu. Hag. 1657. p. 36. T. 1. sed auctor nihil de illa addidit, quod mihi sane mirum visum est.

Unicuique enim notum est, multos & insignes quoque nervorum ramos in mesenterio deprehendi. De illis autem assero non extendi posse. *Alexander Stuart Archiater Reginae Britanniae* in num. 424. *Transact. philosoph. Art. 5.* sequens dat experimentum (d) III. Versuch. Ich band einem Hunde ein Stück feinen gedrehten Bindfaden mit der Schenckel-Puls-Ader, der Blut-Ader und den Nerven, die hier zugehören parallel, band alsdenn sowohl die Gefäße als die mit ihnen parallel gehenden Faden, oben und unten in der Weite von etwa 4 Zoll: alsdenn schnitte ich alles bei beiden Orten, wo ich gebunden hatte, ab, daß ich die Gefäße, und den nerven mit dem ihnen parallel gehenden Faden in einen Bündel abnehmen konnte, ich legte sie auf ein Brett, da sich denn die beiden Blutgefäße sogleich zusammen zogen, und fast um die Hälfte ihrer natürlichen Länge, die sie in dem Körper hatten, nemlich fast auf dritthalben Zoll verkürzte, da der Nerve unverkürzt blieb, und an den parallelfaden von 4 Zoll eben so paste, als zuvor, ehe er aus dem Körper war geschnitten worden -- da ich nur zeigen will, daß die Nerven keine Federkraft -- haben. Cum igitur nervi non elastici sint, quod egregie errorem, quem *Baglivius* imprimis defendere allaboravit refutat, inde concludo, mesenterium non posse ulterius tendi ac naturalis situs nervorum permittit: si autem tenditur, illud vel rumpi, vel vehementissimas inflammationes, citissime in gangrænam transeuntes, oriri, inde in utroque casu certissimam mortem sequi, apertum est.

§. XCIV.

Ex §. patet, si vis partem inferiorem $\tau\beta$ a versus superiora trahit, id salvo mesenterio fieri non posse. Ergo directioni Qu directio ur opponitur, & illa pars igitur in quiete manet, sit spasmus in directione nQ & $n's$. motus erit ad nu . Si tunc repetitur, erit spasmus ad ut & uy , quia parallelæ nQ & $n's$, sunt ergo motus ad ux . In utroque igitur casu nulla erit invaginatio.

§. XCV.

Sit spasmus fig. I. $\equiv \gamma\kappa$ & $\gamma\lambda$, motus erit $\equiv \gamma d$, iterum ergo angustatio, non invaginatio sequitur, & parallelarum $\eta\kappa\zeta$, $\alpha\lambda$, $\zeta l\tau$, $\zeta l\tau$, βv , eadem ratio est.

§. XCVI.

Sit spasmus $\equiv \zeta l\tau$ tunc erit $\equiv l\gamma + l d$ sive ex his compositus (per princ. physica) sed $l\gamma$ v f contraria est, ergo modo $l d$ restat, $l d$ contraria est $d\tau$, inde quies. Salvo igitur mesenterio & sic invaginatio impossibilis est.

D d 2

§. XCVII.

(d) *Hamb. Magaz. IV. B. IV. St. n. 3. p. 377.*

§. X C V I I.

Inde concludo nullam aliam intestinorum implicationem, quam descensum & angustationem, possibilem esse: cæteras autem non accidere posse nisi plane corrupto & disrupto mesenterio, ubi mors certissime sequitur.

§. X C V I I I.

Egregie hic succurrit sententia Ruyfchii (e), qui duo exempla affert, sed ambo disrupto dudum mesenterio observata, & idem eadem annotat. fig. 2. contra in figura Schacheriana (f) errorem commissum puto nempe addere neglexit, mesenterium fuisse ruptum, quod ex præcedentibus suppono. Nam QN, us, nu, uC eadem directiones sunt, quas in §. 94 - 96. consideravimus. Reliqua vide in explicatione tabulæ.

§. X C I X.

Variis inevitabilibus circumstantiis coactus finem præsentii dissertationi impono. Restant autem adhuc, omenta, ventriculus, ligamenta mediæ abdominis, pancreas, duodenum, ductus biliferi & Winsungianus, intestinum jejunum & ileum, cæcum colon & rectum, ligamenta inferioris abdominis, renes, vesica urinaria, ductus urinosi, testiculi, vesiculae seminales earundemque ductus, penis & scrotum, uterus, tubæ & ovaria, pronaon, vasa arteriosa & venosa, nervi, Anastomoses, plexus & ganglia. Quæ singula perlustrare mens fuit, sed limites arctiores, uti dictum, mihi præscripti sunt, & nihil itaque superest, quam ut Benevolum Lectorem rogem, ut magis me adhuc excusatum habeat, cum ne quidem secundam primam dispositionem progredi potuerim. Ab hoc judicio pendebit, num, quæ restant, alio tempore addere, aut negligere, consultius erit.

T A N T U M.

JEREMIAE

CXIX.

JEREMIÆ LOSS

ET

FRIDER. GEITZINGER,

DISPUTATIO

DE

LANGUORE LYMPHATICO.

Wittebergæ 11 Junii 1673.

ROYAL SOCIETY OF LONDON
AND THE
ROYAL SOCIETY OF MEDICINE

AND THE
ROYAL SOCIETY OF ARTS

AND THE
ROYAL SOCIETY OF SCIENCES

AND THE
ROYAL SOCIETY OF LETTERS

AND THE
ROYAL SOCIETY OF MUSIC

AND THE
ROYAL SOCIETY OF AGRICULTURE

AND THE
ROYAL SOCIETY OF COMMERCE

AND THE
ROYAL SOCIETY OF MANUFACTURES

AND THE
ROYAL SOCIETY OF TRADES

AND THE
ROYAL SOCIETY OF ARTS AND CRAFTS

AND THE
ROYAL SOCIETY OF ARTS AND SCIENCES

AND THE
ROYAL SOCIETY OF ARTS AND LETTERS

AND THE
ROYAL SOCIETY OF ARTS AND MUSIC

AND THE
ROYAL SOCIETY OF ARTS AND AGRICULTURE

AND THE
ROYAL SOCIETY OF ARTS AND COMMERCE

AND THE
ROYAL SOCIETY OF ARTS AND MANUFACTURES

AND THE
ROYAL SOCIETY OF ARTS AND TRADES

Non sine causa Fr. Baco de Verulamio in lib. de augment. scient. notat, quod medici deficiant ab Hippocratis diligentia, cui moris erat narrativam componere, casuum circa ægrotos specialium, referendo, qualis fuisset morbi natura, qualis medicatio, qualis eventus. Nam, quod verum est, paucissimi hodie inveniuntur, qui accuratius hæc perpendant. Multi enim ne morbum quidem examinandum existimant, cum illis generalis medendi ratio in omnibus sufficiat, parum de signis, parum de causis, parum de eventu solliciti; cum tamen multum intersit ad casus speciales animum dirigere. Nam etsi de morbis, eorumque causis, de methodo medendi quoque non pauca & erudita sint tradita; in praxi tamen & applicatione ad individuum sæpissime res longe aliter se habet. Differt sæpe corpus à corpore, & materiei respectu partes à partibus, & tanta earum sæpe est diversitas in diversis hominibus quoad figuram, connexionem, poros, quantitatem &c. ut, nisi accurate examinentur, frustra fiat curatio, etiam si purges, aut fermentationes sistas, & alia peragas secundum methodum. Docuit hoc suo exemplo ante annum puer Dresdensis melancholicus, in cujus aperto corpore cor mira quantitate fuit repertum. Atque ut unius affectus plures causæ possunt esse; ita earum enodatio difficilis est in morbis. Sæpe fingitur aliqua causa in generali affectuum expositione, quæ deinde, ad praxin ubi accedas, difficulter deprehenditur, sæpe plane non est. Fingitur hydropis causa intemperies hepatis, cum tamen hepar innoxium non semel fuerit deprehensum. Ejusmodi sexcenta poterunt notari à medicis, qui, Hippocrati obedientes, casus conscribunt, eorumque eventus bene attendunt. Et quod emolumentum exinde habebit medicina? Licuit nobis esse tam beati in quibusdam anasarca laborantibus levia quædam observare; ut propterea e re medica existimaverimus de hac materia publico exponere-judicio Disputationem. Faxit Deus, ut omnia cedant Feliciter!

C A P U T P R I M U M

Definit. exhibens,

S. I.

Aνασάρκα ὕδωρ dicebatur Græcis illa hydropis species, de qua im-
presentiarum agendum; quo factum, ut Anasarca in latium tran-
sulerint. Idem judicium de Catasarca & Hyposarca. Quod nonnulli re-
ctius, ut putant, substituunt; sed frustra. Nam ἀνά & motum & quie-
tem

tem significat. Vocatur alias *aqua intercus* seu potius *inter cutim*, it. *σαρκίτης, ἀπισαρκίδιον, ὑποσαρκίδιον*. Rectius autem *languor lymphaticus*, quoniam lymphæ & vasa lymphatica hic potissimum afficiuntur; sed cum determinatione *ἀπὸ σάρκα*.

§. I I.

Nobis synonymum quoque est *leucophlegmatia*. Novimus quidem *Platerum*, & alios leucophlegmatiam ab anasarca distinguere; sed quoniam saltim lymphæ crassitie differunt, parum interest. Plane autem rejiciamus cum *B. Sennerto* distinctionem *Aræti*, qui *λευκοφλεγματίαν* oriri statuit ab *humore pituitoso*, *anasarcam* autem à *carnis colliquatione*.

§. I I I.

Est autem *anasarca tumor p. n. totius corporis habitum equaliter occupans à lymphæ præternaturali, & stagnante subortus*.

§. I V.

Tumor est *anasarca*; quoniam adest *p. n.* partium constitutio quoad magnitudinem auctam. Hinc patet non symptomatibus, sed morbis hunc affectum esse formaliter adnumerandum. Ut hac ratione distinguatur à *cachexia*, quæ proprie ad symptomata mutatarum qualitatum pertinet. Ut ut enim maxime inter se convenient cachexia, & *anasarca*; in eo tamen differunt, quod nondum adsit tumor in *cachexia*. Adest quidem levis intumescencia, sed nondum tumor: & ubi tumor accedit, tunc sane incipiens est *anasarca*. Dicimus autem *ὄγκον κατὰ φύσιν*. Nam observati sunt quoque *tumores non naturales* aquaticulorum sesquipedalium, qui secundum latum & profundum augentur, quales fuerunt *Rabbi Eleazar, & Rabbi Israel*.

§. V.

Quandoquidem hic tumor *totius corporis habitum* occupat, distinguitur ab aliis hydropis speciebus; *ascite, tympanite, & uteri hydrope*; quoniam in his ventrem inferiorem; *abdomen tantum, vel regionem uteri* occupat. Distinguiamus etiam hac ratione ab aliis tumoribus, quorum ingens catalogus recensetur à *Sennerto & Platero*. Reliqui enim tumores partes solum quasdam occupant, ut *herniæ, œdemata, hydrocephalus*; cujusmodi tumorem partialem hic vidimus *Wittebergæ* in rustici cujusdam filia, cujus labium superius instar spongiæ in tantam excreverat magnitudinem, ut duas libras æquasset. Notanter dicimus *equaliter*;

nam

fiam novimus, quod etiam tumores per corporis habitum dispersi, sed *inaequales* observentur. Vivit enim & hic puellula, quæ varios tumores per totum corporis habitum monstrare potest. Et retulit Pharmacopola Chirmnizensis, vir alias in sua arte satis peritus, se vidisse puellulam, cui hinc inde in corpore tumores varios more modoque talparum excitaverat vermis, erucae similis, quem singulari prudentia necatum ex unbilico extraxisset.

§. VI.

Interdum quidem totum corpus æqualiter etiam intumescit, sed à *flatibus*, quam *inflationem* vocat *Platerus*. Uti aliæ partes itidem à flatibus intumescunt, quemadmodum refert *Borellus* de nobili, qui tumorem spinæ dorsii passus est, e quo dissecto, nil nisi ventus emittebatur. Notissima autem est *Tympanites*, tertia hydropis species, quæ à flatibus abdomen distendentibus oritur. Ab his omnibus distinguimus, dum causam materialem addidimus, & à *lymphâ quod oriatur*, posuimus.

C A P U T I I.

De subjecto.

§. VII.

Subjectum, vel, medice loquendo, *pars affecta* est *totius corporis habitus*: quo tamen peripheriam corporis, & omnes partes exteriores intelligimus. Neque enim facies, neque scrotum hic eximuntur, siquidem per processus peritonæi in scrotum copiose descendit. Potissimum tamen intra cutim, & carnem lymphâ stagnat, quas adeo attollit, ut, recedente lymphâ, cavitas deprehendatur, & spongiosa appareat cutis. Pinguedo non sine ratione à magno *ἰὺν ἐν ἀγίοις Rossincio* huc quoque refertur. Etenim & ipsa intumescit, quod nuper observavimus d. 12 Decembr. anni præteriti in puero militis præsidiarii, anasarca demortuo, ubi pinguedinis pori lymphâ copiose repleti erant, cum aliæ partes, & quibus in cavitates confluerat, saltim spongiosæ erant.

§. VIII.

Partes istæ ex *poris, fibris, vasis* &c. constant: unde inquirendum, secundum quas afficiantur. Primo certum est, quod *pore* accusandi, qui propter laxitatem nutrimentum retinere nequeunt. Nam si nutritio debito *Disput. Medico-Pract. Tom. IV.* E e modo

modo fieri debet, non tantum requiritur nutrimentum bonum, sed pori profecto bene conformati sint, necessum est. Eatenus enim nutritionem fieri credimus, quatenus particulæ nutritivæ aptæ sunt poris se insinuare, & extendere fibras, & pori apti particulas recipere. Hinc fit, ut non omnes partes iisdem nutriantur particulis, sed aliæ sicciore, aliæ humidiores, aliæ crassiores &c. expetant. Quod si igitur pori sint adstrictiores, sæpe cessat nutritio, etiamsi bene edant, bene coquant, sani & salvi sint homines, uti quotidie hoc in praxi observatur. In anasarca nostra pori etiam peccant partim *constrictione*, vel *constipatione*, si vapores exhalare non possunt, sed cum lymphâ uniuntur: tunc enim lymphâ in poris non potest contineri, sed intra cutim & carnem colligitur: partim *laxitate*, cum plerumque cachexia antecesserit, quæ laxitatem inducit: hinc vitiosum alimentum accedens locum equidem ampliorem invenit; sed cum nulla conveniens adsit proportio, inter recipiens, & recipiendum, neque fit adhæsiō, neque assimilatio. Unde ibidem stagnans magis magisque poros extendit.

§. I X.

Deinde *fibræ* etiam à culpa non sunt excludendæ: nam pori laxiores esse non possunt, nisi & *fibræ relaxentur*. Extenduntur alias *naturaliter* in nutritione, sed hic *p. n.* fit extensio propter nimiam humiditatem, quæ partim in ipsis fibris latitat, partimque in poris partium residet. Hinc dum propter laxitatem, & humiditatem se constringere non possunt, nec lympham in vasa lymphatica propellunt. Manifeste hoc observatur in paralyti, ubi ejusmodi fibrarum laxitas est, & sæpius tumor à lymphâ subsequitur.

§. X.

Vasa lymphatica, nostris temporibus à *Bartholino* & *Rudbeckio* inventa, merito accusamus ut quam maxime. Nam præsupposito, quod in artubus, & plerisque corporis partibus vasa lymphatica deprehendantur, uti in *testiculis* jam antea observavit *Regnerus de Graaf*, & alii. Nos autem sub *cerebri meningibus* triduo post mortem militis cujusdam, qui à contusione cranii mortuus, & à nobis dissectus erat, ubi hinc inde manifeste vasa lymphatica disseminata conspiciabantur. *Lienem* tantum *Charleton* excepit, in quo, ut putat, *nulli adhuc reperti sunt*. Sed observavimus haud obscure ejusmodi ductus d. 19 Jan. in liene bovis recens matati. Præsupposito 2do, quod vasa lymphatica liquorem tenuem, aquosum, fluxilem, (de quo infra) vehant, & quidem a partibus ad centrum, ab extremitatibus vasorum, versus cor: uti hoc evincunt valvulæ à *Dn. Ruysch* observatæ, & confirmant ligaturæ, cum primis ductus

thoracici, ubi videbis ex omnibus partibus inferioribus lympham eo ascendere. Quicquid etiam *Biffius* statuat, nam duplicem ductum lymphæ accuratiores anatomici nondum observarunt. Sane his præsuppositis non possumus non & eadem accusare, quatenus vel *obstructa* sunt, & ita lympham e partibus revehere non possunt, quod fieri amat, si cachexia præcessit, quæ obstructions facit: tunc enim lympham necessario stagnare cogitur; vel *disrupta* sunt quoad extremitates, & tunc eadem ratione lympham, ut venæ sanguinem, effundunt intra cutim & carnem. Quemadmodum in medio si disrumpantur, ascites oritur.

§. X I.

Ductus thoracici, roriferi, obstructionem in cane anasarca laborante ante quadriennium observavimus, & in Collegio privato tum temporis notavimus; lympham enim plane coagulata in hoc ductu latitabat. Hunc ductum, quod obiter notandum, jam olim ante centum annos descripsit *Bartholomeus Eustachius* lib. de ven. αγγ. p. m. 301. Itaque in illis animalibus, ab hoc ipso insigni trunco sinistro juguli, qua posterior sedes radicis venæ internæ jugularis spectat, magna quedam propago germinat; quæ præterquam quod in ejus origine ostiolum semicirculare habet, est etiam alba, & aquei humoris plena: nec longe ab ortu in duas partes scinditur; paulo post rursus coeunt in unam; quæ nullos ramos diffundens, juxta sinistrum vertebrarum latus penetrato septo transverso, deorsum ad medium usque lumborum fertur: quo loco latior effecta, magnamque arteriam circumplex, obscurissimum finem, mihi quæ adhuc non bene perceptum, obtinet. Quandoquidem autem non omnes lymphaticæ in hunc ductum effundunt, sed tantum quæ infra diaphragma sunt; reliquæ autem in venam jugularem & axillarem, ut docet *Glissonius*, *Charleton*, *Bartholinus*, dubitamus, quod hoc tantum obstructo anasarca oriatur; nisi simul altera lymphaticorum insertio etiam obstruatur. Id quod tamen non difficulter adferitur. Et hoc est, quod sæpe diu partes inferiores intumescant, salvis ad tempus superioribus. Hic ductus roriferus si postmodum propter nimiam repletionem rumpatur, liquor in cavitates abdominis & thoracis effunditur, & sic detumescunt partes exteriores, & anasarca in ascitem degenerat, prout d. 12 Decemb. in puero, de quo §. 7. vidimus. Ut hac ratione manifestum sit interdum parum vel solo gradu differre anasarcam, & ascitem, quicquid etiam *Helmontius*, contra scholas invehendo dicat.

§. X I I.

Glandule an etiam afficiantur, merito inquirendum. De *conglobatis*, per quas vasa lymphatica transeunt, dubium non est. Ut enim alias

glandulosum genus propter defectum spirituum animalium vel crassiores lympham facile intumescit, & in scirrhus degenerat : ita interdum propter hanc causam lymphæ motus perhibetur. De *conglomeratis* alia res est, in quibus diversa, a partium lymphæ, conspicitur; nam ex arteriis eo defertur, & in certas cavitates effunditur. Nihilominus tamen observatum est obstructions pancreatis, lienis, anasarcam generasse, retinendo liquorem excernendum, vel sanguini vitium propter defectum fermenti imprimendo. Quemadmodum tertium glandularum genus, *reues*, nisi excernant serum superfluum, propter nimiam copiam inundationem faciunt.

C A P U T I I I.

De causa immediata.

§. X I I I.

Causa materialis & immediata tumoris est lymphæ, quatenus p. n. intra cutem & carnem stagnat, & ita intumescit excitat. Nam cum liquore illo hydropico nullus alius humor, si conferatur, convenientiam habet, quam lymphæ. Et deprehenduntur vacua vasa lymphatica in hydropicis. Serum & colore, & consistentiâ distinguitur; quamquam non negandum, interdum aliquid feri lymphæ admisceri. Alii nutrimentum, alii pituitam accusant; sed ab his parum recedimus, modo res explicetur.

§. X I V.

Lymphæ quid sit, nondum conveniunt physici. Nos, præmissa distinctione inter lympham, quæ in glandulis conglomeratis excernitur, & illam, quæ in partibus exterioribus colligitur, salvo aliorum iudicio existimamus: lympham naturalem in partibus collectam nihil aliud esse, quam nutrimentum aquosum, & ad nutriendum minus aptum. Et quidem quod vel ineptum est pro hac vel illa saltim parte nutrienda, cum non omnes partes eadem materia nutrantur: aliud enim spermaticæ vulgo sic dictæ, aliud sanguinæ expetunt nutrimentum: vel ineptum pro nunc, tum quod nondum satis exaltatum sit, sed opus habeat ulteriori circulatione, fermentatione, exaltatione, vel digestionem &c. tum quod nimis aquosum, & spiritibus animalibus non satis turgidum, & exaltatum sit. Hinc nutrimentum hoc in poris partium hæret, cum primis sub membranis, & quoniam a sanguine separatum est, a venis revehi non potest, sed in

Lym

lymphaticos ductus ad circulandum penetrat. Lympham nutrimenti partem esse probatur (1) quoniam in omnibus partibus nutriendis colligitur, (2) iterum cum chylo, novo adveniente nutrimento, permisceatur, & (3) iterum in sanguinem infunditur, ut ad partes nutriendas denuo propellatur. (4) Quod cachectici, scorbutici, & ii, quibus ventriculus male habet, copiosiori lymphâ abundant, & plerumque catarhis vexantur. Objiceret fortasse aliquis, quod idem posset de sero prædicari, & quod sudor quoque colligatur in partibus. Sed serum utut alias dicatur ὄχημα τῆς τροφῆς: & à Barbato pro lymphâ habeatur; diversam tamen a lymphâ substantiam, & consistentiam sortitur, quin semper cum sanguine circulatur, nec facile extravasatur. Sudor sane aut aliud excrementum lymphâ non est, quoniam in M. S. iterum regreditur.

§. X V.

Novimus *Glissonium* & *Charleton* lympham dicere vaporem sanguinis continuo effervescentis condensatum, & in partibus collectum. Sed ut hoc credamus, vix persuademur. Nam halitus isti mere sunt inutiles, qui alias obstructis poris, si colligantur, febres dicuntur excitare. Deinde in tanta copia non colligerentur, cum per insensilem διαπνοήν istiusmodi exhalationes abeant. Insuper modus condensationis ægre explicatur. Si enim fieri deberet a frigore, quid de hepatis lymphâ asserendum esset? Accedit & hoc, quod lymphâ non tam liquida in aliis animalibus, quam forte canibus, deprehendatur; in equis enim & bobus viscidior, & satis pinguem deprehendimus.

§. X V I.

Bartholinus nobiscum facere videtur, dum lympham statuit aquam a singularum partium privata coctione separatam; sed quoniam eodem loco defendere conatur aquam non nutrire, diversam fovet opinionem. Nos utut aquosum liquorem statuamus, nihilominus pro nutrimento habemus, quoniam solam etiam aquam nutrire experimento declaravit *Boyle*. Et, si sola aqua esset secreta, parum differret ab excremento; quod tamen de lymphâ, uti jam antea dictum, adserendum non est. Metuenda quoque esset inundatio, si continuo hæc aqua massæ sanguinæ confunderetur, cum quotidie potu, & cibo nova accedat materia, quæ vim habet diluendi sanguinem.

§. X V I I.

Exaltatur lymphâ, sive nutrimentum ineptum, potissimum quidem in sanguine, ubi denuo fermentatur, & intimius cum nutrimento in corde

confunditur; magnam tamen perfectionem illico accipit in glandulis conglobatis, ubi partim spiritus animales ex nervis, partim acidum sanguinis cum sero ex arteriis extillans admiscetur. Tunc enim blanda excitatur effervescentia, & motus concitator fit, ut cum sanguine iterum confusa, accedente sale volatili, melius fermentari queat.

§. XVIII.

Hæc lymphæ interdum *solo motu* peccat, dum propter vasa lymphatica obstructa, vel disrupta liberius remeare non potest, v. §. 10. Utut alias non adeo inutilis sit. Nam dum non movetur ex partibus, accedente alia nova lymphæ, replentur partes, & intumescunt.

§. XIX.

Utplurimum tamen *p. n. lymphæ* in anasarca deprehenditur, quæ nobis est *nutrimentum*, non solum pro nunc, vel hac saltim parte; sed plane ad nutriendum ineptum. Tota substantia tunc peccat, quatenus neque in prima, neque in secunda concoctione perfectionem accipit; sed ita crudum remansit, ut neque adhærere, neque adsimilari queat. Estque tunc lymphæ vel nimis crassa, aut, si mavis, pituitosa. Nam quid pituita aliter est, quam chylus crudus, & non satis coctus? Hinc si sub partibus stagnet, intumescunt partes, & oritur leucophlegmatia, prima illa juxta *Platerum* species: vel nimis est serosa, uti plerumque est in anasarca, partim quo nutrimentum adeo liquidum, partim etiam quod aliquid feri sanguinis extravasatum admiscetur, alteram leucophlegmatiae speciem juxta *Platerum* dixeris, quæ κατ' ἐξοχήν anasarca dicitur.

§. XX.

Quantitate peccat, quatenus chylus crudus copiosior existit, diutiusque corpus alit & tandem stagnat. Vel etiam quatenus liquida potius per vasa lactea in M. S. transeunt, ut copia gravetur corpus. Hinc enim fieri non potest, quin tandem intumescat. Interdum etiam tota M. S. liquefcit, & in lympham ferosorem convertitur.

§. XXI.

Contendunt nonnulli etiam *qualitate* peccare lympham, quatenus sit nimis salsa; quod vel siti hydropicorum probari poterit. *Chimici sane sal resolutum* causam hydropis statuunt. Sed refutantur ab *Helmontio*, qui *sonnium* statuit, quod sal in nobis destilletur, sublimetur, calcinetur, aliisque tormina subeant. Lympham interdum in anasarca *salsam, acrem, acidam* esse,

esse, evincit pruritus, scabies, gutta rosacea &c. quæ communiter præcedunt, vel comitantur anasarcam. Et eroduntur interdum vasa lymphatica in scabie, ut effusio lymphæ fiat copiosior. Quoad *colorem* ut plurimum cineritii coloris lymphæ sub cute stagnans deprehenditur. Viridior erat in puero a nobis dissecto; sed tantum in poris pinguedinis. Viridem & luteum observavit *Marcellus Donatus*, *Guarionius* flavum in nigrum vergentem. Nil novi est si loturæ carniū recens maceratorum similis sit, uti notavit *Fabr. Hildanus*, naturaliter enim interdum ita deprehenditur, uti *Charleton* fatetur.

C A P U T I V.

De causis Naturalibus.

§. XXII.

Vidimus qua ratione lymphæ anasarcam producat. Jam porro *causæ* *mediate* investigandæ, & inquirendum, ubi vitium contrahat. Ubi ante omnia perpendendum unde lympham ad partes derivetur; vel enim jam vitiatæ adferretur, vel in partibus vitium contrahit. In partibus quod interdum propter moram augeatur, aciescat, non negaverim. Potissimum tamen jam antea vitium habet impressum.

§. XXIII.

Glissonius, *Willisus*, *Charleton* & alii cum primis Angli, quod per nervos influat nutrimentum, obtinere conantur. Unde in cerebro vitium contraheret. Et confirmari poterit hæc sententia Hippocratis placito qui, *lib. de loc. in homin.* Leucophlegmatiam oriri a cerebri fluxionibus statuit. Sed his responsum fuit a *Deusingio*, *Th. Bartholino*, *Higmore*. Hanc litem hac vice nostram non facimus; cum difficulter res explicetur, & tantum partes spermaticæ eo nutrimento juxta Hypothesin nutriantur. Salva hac hypothesi nihilominus possumus adstruere, quod in prima & secunda coctione vitium contrahat, cum prius sit in M. S. antequam ad nervos deferatur.

§. XXIV.

Veteres, quandoquidem sanguificandi munus hepatis adscripserunt, ad unum omnes hepar in anasarca accusaverunt. Solus *Helmontius* in *ignot. hydrop.* variis observationibus confirmatus, primum conatus fuit adscribere
hepar

hepar innocuum esse in hydrope. In cane, de quo §. 28. hepar etiam saluum & sine noxa deprehendimus. In puero, nuper dissecto, hepar pallidum erat & fere exsangue, sed alias citra noxam. Magis adhuc confirmatur Helmontii hypothesis dum inventis vasis lacteis & circulatione sanguinis communiter hodie statuitur, sanguificationem non esse actionem organicam, sed potius similem. Hinc hepatis & omnibus reliquis organicis visceribus hoc munus adimunt ii, quibus certo persuasum, quod sanguis fiat in sanguine, quicquid etiam dicant, qui pro corde patrocinium susceperunt. Nam dum cordis vel hepatis patroni ad mentem veterum & recentiorum statuere coguntur, quod hepar, cor & reliqua viscera depuratoria, communiter sic dicta, sint partes sanguineæ, concedere coguntur, sanguinem, tanquam causam, prius fuisse, quam effectum, viscera nimirum, quæ ex sanguine constant. Quod ipsum quoque inspectio ovi manifestat, quando ante vesiculam pulmonarem sanguis jam in venulis conspicitur. Hinc concluditur quod vitia sanguificationis qq. nec ad hepar, nec alias partes sint referenda. Videatur *Helmontius* insuper & *Lowerus*. Nos, ut ut verum existimamus, quod hepar interdum innocuum sit, non possumus tamen in totum Helmontio adferri, sed concedimus hepar interdum in culpa esse, quatenus ejus substantia viciata, uberiorem bilem generat, obstructions patitur, vel aliis morbis infestatur, & sic vitium communicat sanguini.

§. X X V.

Recentioribus primaria causa est *refrigeratio sanguinis*, seu *intemperies frigida* sanguini impressa, qua omnis chylus, qui in rubicundum sanguinem converti deberet, in aquosum vel pituitosum alimentum convertitur. Confirmant hoc exempla eorum, qui in febribus & æstivo tempore, nimio potu frigido se ingurgitant, & Anasarcam incurunt. Quamdiu sanguis veteranus, scribit *Lowerus*, crasin debitam sive temperiem servat, reliquæ mixturæ præpollet, ejusque particulas quascunque sibi commixtas, & aliquatenus assimilatas, intra cordis focum rite accendi facit. Sin vero cruoris primigenii crasis depravatur, exinde *αιματοσews* vitia quædam non levia suboriuntur; nam si iste, prout interdum evenit, nimis frigidus & aquosus, proinde non rite fermentescibilis evadit, adventitii humoris penum non rite præparat, sed tota M. S. cruda usque & imperfecta manet, nec rite in corde accenditur, nec in materiam corporis nutritioni, aut spirituum generationi idoneam exaltatur. *Intemperies hæc frigida* dependet maxime à calidi nativi, h. e. spiritus vitalis defectu vel fixatione; hoc enim deficiente, vel quocunque modo non rite agente, frigida dicitur M. S. & minus apta ad motum internum. Hinc dum $\frac{\Delta}{\Gamma}$ debito modo non exal-

exaltatur, nec E lia agitantur, juxta aliorum hypothefin, neque tinctura rubicunda elici poterit.

§. XXVI.

In fola intemperie non acquiefcendum, five frigida ftatuatur, five, uti interdum fit, calida qq. in culpa fit. Interdum enim neutra adelt, fed quoad *qualitates fecundas* potiffimum peccat M. S. Non calidum, non humidum tantum nos alterant, fed acidum, falium, dulce, innumera- biles mutationes in M. S. excitant. Acidum fi praeominatur, coagulatione quaedam fit fanguinis, & fibræ fanguinis coeunt in unum, unde ferum feccdit à fanguine, & Chylus, fi admifceatur diluitur nimis, nec in fanguinem convertitur. Quin imo fi acidum excedit, Sal alkali, quod alias in fanguine & effervefcentiam facit cum acido, obrunditur, debilitatur & tandem perit, unde motus ille internus quoque perit, & mera Cachexia oritur.

§. XXVII.

Hanc aciditatem accipit M. S. juxta modernorum opinionem, à lymphæ glandularum conglobatarum: quando propter defectum fpirituum animalium, vel moram, vel obftructionem glandularum nimis acida fit, & deinde in fanguine p. n. effervefcentiam excitat.

§. XXVIII.

Ad primam concoctionem & chyli fegregationem potiffimum refpicendum elle exiftimamus. Docuit nos ipfa experientia Anno 1669. Canem tum temporis æqualiter intumefcentem cultro anatomico fubjecimus. Facta incifione effluxit magna copia ferofi & congelati humoris. Ulterior inquifitio fecit nos certos de anafarca. Hinc avidi præfentes ftudiofi aperuerunt corpus, vifuri an hepar aut aliud viscus vitium contraxerit. Sed erant falva omnia. Solus ventriculus erat flaccidus & plenus materia æquofa, non bene cocta, fed cruda, cineritii coloris, qualis antea ex habitu corporis effluerat. Eundem liquorem vidimus qq. in ductu thoracico, qui neufquam lacteum vel lymphaticum colorem, fed cineritium habebat. Et erat liquor inftar gelatinæ, ut fufpicionem præbuerit obftructionis; quod & veriffimum fuit, fiquidem diffecto ductu thoracico ægre effluxit liquor crudus, & quibusdam in locis plane coagulatus inftar gelatinæ. In intefino duodeno, jejuno & ileo insignis copia bilis confpiciebatur, quod peculiariter notandum.

§. XXI X.

Concoctionem ventriculi hic in causa faisse non difficulter adferitur. Nec dubitamus in aliis multis idem evenire. Qui fermentationem statuunt, accusarent fermentum, hoc enim in naturali statu cum ciborum & potus alkali facit blandam fermentationem & intimiorem solutionem mixti, ut laudabilis Chylus, h. e. subdulcis, vel salsus volatilis, vel saltem acido volatilis cremor eliciatur. Si itaque fermentum peregrinum sit, h. e. vel nimis acidum & sic volatilitas illa deficiat, non debito modo procedit fermentatio, & omne quod assumptum fuit in liquamen acidum & viscidum convertitur. Ipse Hippocrates aperte deducit, quomodo a cruditate Stomachi acida Anasarca dependeat, dum in l. 3. de diæta scribit: *Alii porro quidam talia patiuntur. Faciem decolorem habent, & ubi comederint, paulo post eructant acida, & acor in nares proserpit. His corpora pura non sunt, & plus est quod de carne colliquatur præ labore, quam quod depurgatur præ circuitu. Et hoc sane intus manens alimento contrarium est, ipsumque violat ac acidum facit. Alimentum quidem igitur eructatur, illud ipsum vero sub cutem expellitur, & hominem decolorem facit, & morbos similes aquæ inter cutem parit. Vel, si nimis dulce sit, uti post nimium Sp. Vin. usum fieri amat, de quo §. 33. neque sic poterit peragi fermentatio, quoniam non solvitur mixtum & cibus crudus permanet. Quodcumque tandem vitium habeat, illud omne communicatur postmodum Chylo & M. S. quominus nutrimentum aptum fieri queat.*

§. XXI X.

Similiter chyli segregatio, quæ in intestinis fit, sæpissimè in causa est, quo minus laudabile nutrimentum partes obtineant. Quod docet bilis in casu præcedenti nimis copiosa. Nam si verum est, quod bilis cum succo pancreatico effervescentiam in intestino duodeno efficiat, & ita segregatio chyli fiat; uti ad mentem Sylvij hoc Schuyl intestini ligatura probare satagit. Sane si in copia adsit naturaliter illa, cum nulla sit proportio inter acidum pancreaticum & alkali bilis, fieri non potest segregatio. Quinimo existimarem, quoniam effervescentia illa nondum omnibus arridet, quod propter copiosiores particulas salis volatilis & oleosi, bilis non solum viscidiores, sed omnes crassiores & excrementitias alimentorum partes ita incidat, ut fluidæ adeo factæ etiam per vasa lactea in M. S. transire queant. Quæ, cum puræ sint excrementiæ, sanguinem inquinant & pituitosiores reddunt. Nec ineptum erit dicere, bilem propter nimiam copiam in ventriculum ascendere, & ibidem propter jam dictam rationem, & quod obtundatur fermentum,

mentum, concoctionem vitare. Videtur quod etiam veteres observaverint bilis copiam, quoniam multi rhabarbarum in anasarca laudaverunt. Atque ut copia bilis anasarcam generat; ita etiam ejus defectus hoc præstare potest; nam si deficiat, neque viscidiores partes alimentorum incidunt, neque chylus à visciditate alimentorum liberatur. Hinc sola potulenta materia in M. S. transit. Quemadmodum d. XII. Decem. in puento ejusmodi obstructionem ductus choledochi observavimus.

§. XXXI.

Nec dubitamus etiam succum pancreaticum interdum esse accusandum. Si nimis sit acidus & cachexiam excitet. Ut enim sæpe præcedit cachexia: ita merito etiam huc respiciendum.

CAPUT V.

De causis Nonnaturalibus.

§. XXXII.

Quoad causas remotiores merito accusantur res nonnaturales. Aër quidem quatenus nimis humidus, vel nimis frigidus & austerus; dum aciditate sua vel, cachexiam inducit, vel vasa lymphatica erodit. Uti in pulmonibus propter hanc causam sæpe hydrops pulmonum excitatur.

§. XXXIII.

Potissimum tamen cibus & potus est incusandus, si in nimia copia assumatur, quid enim frequentius, quam quod Bacchi filii tandem hydrope lant pœnas. Labefactatur enim ventriculus, diluitur fermentum, & M. S. chylo aquosiori gravatur. Post nimium potum frigida intra paucos dies veram anasarcam in rustico ortam observavimus ante quinquennium. Nec novum aliquid est, plures enim prostant observationes. Nimia frigiditate figuntur & concentrantur spiritus, unde frigida intemperies M. S. de qua §. 25.

§. XXXIV.

Anasarca genuina proles est Sp. Vin. Vix enim illi lenæi heroes hoc malum effugiunt. Nam spiritus vini sua volatilitate & oleositate s. pinguedine, acidum fermenti obtundit & infringit, quo minus postmodum assumpta fermentari queant. Unde fieri non potest, quin crudus &

indigestus chylus producat. Accedit & hoc, quod fermento adeo edulcorato, fames pereat, & raro cibos appetant: e contra autem sitis magis urgeat propter acrimoniam salis vini adusti. Unde fieri non potest, quin ad restinguendam sitim copiosiori potu cerevisiæ sese ingurgitent, & ventriculus debilitetur, &c. Et quid tunc aliud, quam cachexia & hydrops, sperandum, si nulla sit concoctio, nulla separatio?

§. XXXV.

Pari modo excedens cibi assumptio non parum confert. Sive in *quantitate*, sive *qualitate*, sive *modo assumendi* excedatur. Ingesta enim in majori copia vim fermenti eludunt, ut non possint debito modo fermentari, agitari. Hinc vel plane non dissolvuntur, & tantum potulenta materia in M. S. deferitur; vel in crudam, viscidam, & mucilaginosam massam convertitur; quod utrumque anasarcae occasionem præbet. Si nimia frigidorum & humidorum, quæ crassum & humidum pariunt alimentum, vel etiam pinguium & oleosorum copia obruatur ventriculus, fermentum supprimitur. Qualia sunt *lactuca*, *portulaca*, *cucumeres*, *melones* &c. *Atriplex* peculiari proprietate dicitur excitare hydropem, autore *Plinio*. Quo referunt etiam *Mandragoram* & *cicutam*; fortassis quod nimium refrigerare dicuntur. Victus inordinatus, ut omnis cachexiæ autor, quod & hic accusandus sit, quis negaverit? Huc referenda sunt etiam omnia *medicamenta*, quæ nimis M. S. refrigerant, vel spiritus figunt & concentrant.

§. XXXVI.

Post nimium motum & aestuationem corporis, sive à laboribus fiat, sive a saltationibus, sive à balneo, s. ab alio motu, si illico superbibatur potus frigidæ, fit anasarca. Dum enim calor est per totum corpus diffusus, debilis est, & facile opprimitur frigiditate potus. Unde spiritus debiles, & serosior fit sanguis.

§. XXXVII.

Omnes evacuationes nimie hic sunt accusandæ. Quoniam post hypercatharsin frequentiore, longas diarrhas, lenteriam, & celiacam sæpissime subsequuta est anasarca. Post hæmoptysin ante biennium hydropicus erat sutor quidam. Nimie hæmorrhagiæ narium, hæmorrhoidium, mensium, idem efficiunt. Nam spiritus dissipantur, opprimuntur, & sanguinis intemperies frigida suboritur. Quemadmodum idem præstant evacuationes consueta suppressa. Hæmorrhoidium, mensium & urinae suppresso, tandem in anasarcam degenerat. Nam excrementitiæ particule,

si iterum M. S. permisceantur, cachexiam, jam ante plerumque existentem, magis magisque augment. Et nisi *urinae excretio* debito modo fiat, augetur serum, & lymphæ fit serosior.

§. XXXVIII.

Helmontius causam unice adscribit huic *urinae retentioni*. Dum enim contra scholas in *Ignot. hydropis* disputat, *archæum remum errantem* introducit, quod eatenus fiat *hydrops*, quatenus scilicet exorbitat, ac in *furorem* velut percellitur à causa occasionali, *cruore extravasato*, ideam *gignit* sive *speciem*, per quam non aut vix separat *urinam*. Vera quidem dicit *Helmontius*, quod *urinae retentionis* occasionem præbeat *anasarcæ*; sed quæ de *archæo* dicit obscura sunt, & falsum est, quod semper hæc causa adfit, cum sæpe *urina* sufficienter excernatur in *hydropis*.

§. XXXIX.

Quantum faciant ad generationem *hydropis animi pathemata*, non erit prætereundum. Novi, inquit! *Helmontius* in *Conform. morb. sed. in Anim. Sensib.* longo *mœrore defessos* in *hydropem*, *ictærum*, *lienaesque tumores* proruisse. Idem quoque de aliis affectibus merito asserendum, quatenus *spiritus* turbant, dissipant vel figunt, ut inde *concoctiones* vitientur, & *cachexia* oriatur.

CAPUT VI.

De Rebus p. n.

§. XL.

Cachexia enim inter *res p. n.* primum sibi vindicat locum, à qua *anasarca* & *leucophlegmatia* interdum solo gradu differt. Nam cum *cachexia* à *vitiato nutrimento* oriatur quam facillime, si magis magisque augetur in *quantitate*, tandem *tumorem* excitat. Adest itidem *frustrata sanguificatio*, *frustrata nutritio*, *frustrata chylificatio*, quæ æque faciunt ad generationem *anasarcæ* & *cachexiæ*.

§. XLI.

Maxime autem *cachexia* in *causa* est, quoniam omnium *obstructionum* mater genuina est, & dicitur. Vulgo quidem *obstructiones* dicuntur

tur generare cachexiam: sed falsissimum est; nisi enim prius generetur chylus crudus, nisi eo abundet M. S. fieri non potest obstructio. Unde si cachexia ejusmodi obstructiones vasorum lymphaticorum, ductus thoracici, & glandularum fecerit, de quibus §. 10. 11. 12. necessario subsequitur leucophlegmatia.

§. XLII.

Et sic juxta hanc hypothesein omnes corporis partes interdum in culpa essent, quatenus obstructionem patiuntur, scirrhis laborant, vel propter sanguinis vitium, labem contraxerunt, eamque iterum sanguini communicant. Nuper admodum post *asthma serosum* in cive Coswicensi anasarca oriebatur. A lienis vitio, à testiculorum obstructione, ab uteri passione, notaverunt alii.

§. XLIII.

Post *febres* male curatas, vel propter dietam neglectam, sæpissime oritur anasarca. Plus simplici vice hoc observavimus in pueris. Quem admodum etiam præterito anno, in jam nominata civitate Anhaltina fere omnes pueri post *variolas* in anasarcam inciderunt. Nam communiter ad sedandam sitim nimio potu frigido se replent, quo non solum aquosior fit lymphæ, sed etiam totum corpus unâ cum M. S. refrigeratur. Dum etiam in his casibus p. n. in M. S. sit effervescentia vel commotio, nulla potest fieri vera concoctio. Hinc cruditas sanguinis permanet, nec illico post febres subigi potest.

§. XLIV.

Scabies, si intempestivo topicorum usu ommissis universalibus tractetur, leucophlegmatiam non facile curabilem corpori accelerat. Etenim topicorum administratione pori cutis vel *occluduntur*, & sic materia vitiosa, pituitosa intra cutim & carnem remanet; vel *laxiores redduntur*, ut ampliorem locum habeat. Sæpe etiam acidum lymphæ obtunditur, quo minus exulcerationes excitare possit, sed quoniam nihilominus lymphæ p. n. adest, sub cute postmodum stagnat, & quoniam per ulcuscula egredi nequit, tumores excitat.

CAPUT VII.

De signis diagnosticis.

§. XLV.

Signa diagnostica optime congeffit Da. D. *Beckers in nott. Barbett.* Nimirum totum corpus quasi enervatum languet & intumescit, vestigium impressi digiti aliquandiu remanet: respiratio est difficilis, potillimum tamen post assumta alimenta: carnes emortuo corpori persimiles, molles enim laxæ & pallidæ redduntur: urinæ tenues & albæ, febrisque continua, cum pulsu debili & inæquali adest. Sitis urget fere insatiabilis. Ex quibus fontibus desumpta sint hæc signa, facile cognoscunt etiam tyrones. Quomodo ab aliis hydropis speciebus distinguatur, in cap. I. explicatum dedimus.

§. XLVI.

Ratione causarum non difficulter res declaratur. Nam externæ causæ per se facile cognoscuntur, si nimirum nimio Sp. Vin. vel potu frigidæ post exæstuationem, fuerit excitatus, relatio ægri id manifestat. Ex propriis signis cachexia facile cognoscitur, si præcesserit, & plerumque lente anasarca subsequitur: quemadmodum ἀσθρόως incipit, si post rupturam vasorum lymphaticorum, vel refrigerationem sanguinis, vel nimiam evacuationem irruat. Si viscera interiora morbo laborant, ex signis propriis apparet. Si fermentum in culpa sit, ex vitiata concoctione, ructibus acidis, appetitu læso cognoscitur. Bilis copiam sapor amarus & æstuatio in hypochondrio dextro prodit: quemadmodum ejus defectum difficilis alvus, & excrementa alba detegunt. Aciditatem lymphæ gustu cognoscet, quoniam plerumque saliva acida & falsa percipitur. Ejus copiam nimium sputum, catharri, & defluxiones manifestant.

Et prognosticis.

Prognosin variis in locis Hippocrates nobis reliquit, cum primis l. 2. §. 2. præd. coac. Qui aqua inter cutem detentus est, & servari volet, eum robustis visceribus & contentis viribus esse convenit, simulque suapte natura facile concoquere ac bene spirare, sine dolore esse, totumque corpus equaliter calere, neque extremis partibus esse colliquefactum. Et 47. prænot. Aqua inter cutem, quæ ex acutis morbis oritur, mala; nam neque febris liberat,

liberat, vehementesque dolores excitat, & lethalis est. it. eod. loco. Caput autem & manus, & pedes frigere, ventre, & lateribus calentibus, malum denunciat. id. Hipp. aphor. 8. Sect. 6. aqua inter cutim laborantibus, exorta in corpore ulcera non facile sanantur. Quod C. Celsus confirmat lib. 3. cap. 21. Quantum nobis licuit observare, facillior est curationis, quæ à causa externa oritur; ita enim rusticum, qui potu aquæ frigidæ hoc malum contraxerat, feliciter restitimus. Facillior qq. curatu est anasarca, quam ascites, cum primis si ab initio recte instituat curatio. Post febres etiam interdum fit curatio, cum primis autem in pueris, ubi non semel feliciter successit. Multi post variolas, in §. 43. nominati, anasarca laborantes feliciter restituebantur pristinae valetudini. Sed post nimias hæmorrhogias difficilem semper experti sumus curationem. Omnium autem difficillima est, si cachexia præcesserit. Ut enim cachexia alias difficulter per se sanatur; ita difficilior anasarca curabitur. Notandum qq. etiam si curetur anasarca, quod neglecta diæta revertatur, & juxta Hippocr. 460. Sec. 2. l. 2. Coac. præc. tunc spem tollat.

§. XLVII.

Modi eventus ratione ad salutem terminatur, (1) si adsit virium integritas juxta Hippocr. modo citatum locum. (2) Alvi profluvium, ita enim Hippocr. 457. Sec. 2. l. 2. Aquæ inter cutem initio aquosum profluvium alvi absque cruditate ortum, morbum solvit, vel (3) alia evacuatione aquæ: ad mortem, si rumpantur vasa lymphatica, & in abdomen lymphæ confluat. Item si aqua confestim effluerit, juxta aph. 27. hipp. Hinc n. simul spiritus, qua data porta, erumpunt.

CAPUT VIII.

De Curatione.

§. XLIX.

Cognita jam natura languoris lymphatici, & enucleatis signis, videndum porro, quomodo curari queat, ne verum experiamur, Hydrops, Quartana, Medicorum scandala plana. Ut recte fiat curatio pendat medicus, an sit curandum? quid sit faciendum? & quomodo agendum? Videndum ante omnia, an vires consent, & quamdiu malum duraverit. Si enim vires jam deficiant, & morbus sit inveteratus, melius est desistere, quam opus aggredi.

§. L.

Quid sit agendum, docent Indicationes. (1) Curatoria, quæ morbum

morbum respicit. Hæc imperat, tumorem esse imminuendum, quod fieri non potest, nisi causa proxima & immediata, lymphæ nimirum, tollatur, & quidem partim *purgatione* dum sic naturæ ductum sequimur, quæ sæpe diarrhæa juxta *Hippoc.* aquam inter cutem curat. partim *sudore*, partim etiam *diuresi*. Non tamen commode fit evacuatio, nisi visciditas, quæ partim lymphæ inest, partim quoque obstructions fecit, per convenientia incidatur. Frustra enim peraguntur omnia, nisi hoc fiat, & observavimus sæpe hoc unicum, quod pituita non potuerit debellari, curam retardasse. Alias concoctio hic expectanda non est. (2) *Præservatoria* indicatio suadet, ut causæ, mediatae & remotiores tollantur & corrigantur, ne denuo malum revertatur. Ubi prima & secunda concoctio bene consideranda, ut fermentum corrigatur, acidum temperetur, & sanguificatio rite peragatur: (3) *Vitalis*, ut vires confortentur, imperat.

§. L I.

Barbette scribit, se plerumque tribus hisce medicamentis, observata scilicet diæta, curasse. (1) *Per epicrasin purgantibus*, quibus necessario misceri debent confortantia. (2) *Sudoriferis*. (3) *Paracentesi*. Rectissime sane in hoc affectu prius est *consulendus fons pharmaceuticus*. Et quidem primum viscositas incidatur. Optime hoc fit per potentem incidentia sale lixivo volatili prædita & aromatica omnia. Qualia sunt *mentha*, *feniculum*, &c. quod primo loco ponendum, *marrubium* &c. Ex his commodissime noduli parantur, quibus per *ἐπίχρασιν*, ne vires debilitentur, commode simul evacuemus.

Rec. Rad. fenicul. ℥j Cichor. glycyrrh. ad ℥β.
Herb. marrub. Majoran. menth. ad mj.
fol. Senn. s. fl. ʒx. Rhabarb. ver. ℥β.
Cortic. inter. Sambuc. ʒij.
Sem. Cartham. ponderos. ʒiij. fenicul. anis. ad ʒj.
Macis ʒβ. Cinamom. ʒij.
Passular. min. ʒij.

Concis. ℥ contus. d. c. Syndone S. Notulus pro Vino.

Observavimus matronam, hoc nodulo quæ utebatur, insignem copiam primum viscosæ materiæ instar nucis juglandum coagulatae, deposuisse. Cui postmodum insequabatur incredibilis copia aquosæ materiæ per tri-duum, quæ iterum convaluit & in hunc diem adhuc vivit. Nec minori felicitate successit in rustico Kitscheriano, de quo §. 33. diximus. Ut alias observationes taceamus.

§. L I I.

Pueros nonnullos, post febres & variolas restitimus sequenti nodulo.

℞. *Herb. fœnicul. marub. à mß.*

Rhabarb. ʒiʒ.

Agaric. ʒij. fol. Senn. ʒß.

Cinamon. ʒij. Passul. min. ʒij.

Concis. & Contus. D. S. Notulus pro Vino.

Semper addimus *rhabarbarum*, quoniam bilis interdum & fere semper simul respicienda est, siquidem ejus copiam & viscositatem in causis accusavimus.

§. L I I I.

Lympha autem serosior commode evacuatur per *hydragoga* communiter dicta; *jialapium præprimis*, *gumm. de peru*, *fol. Soldanell.* Commendant nonnulli ꝑ *dulcem* rite præparatum, quandoquidem magnam vim habet movendi lympham ut ex inunctione mercuriali patet. Desperato cuidam, cum propter paupertatem vix aliquid tentare potuerim, suavisim succum *radicis irid. nostr.*, quo magnam copiam aquosæ materiæ deposuit, & reconvaluit brevi tempore. Idem tentavit puer 16. annorum post scabiem male curatam hydropticus, & iidem bene se habet. Cavendum tamen sedulo, ne continuis purgationibus mortem potius acceleremus. Rectius fit evacuatio per *epicrasin*, & immisceantur confortantia. *Mæbius* in Coll. MSto, sequentes *Pilulas* commendat:

℞. *Extr. fl. persic. ʒj.*

mecchoac. ʒß.

esul. ʒi.

ꝑ *dulc. ʒi. M. F. Pil. Dos. ʒj.*

§. L I V.

Difficulter explicatur, per quas vias ex habitu corporis ad intestinâ derivetur. Nam vasa lymphatica ex intestinis vehunt, non vero ad intestina. *Regn. de Graaf.* post exhibitum jalapium observavit in cane multum feri vel lymphæ ex ductu pancreatico effluxisse. Igitur commode asserendum esset, quod per hunc ductum, qui cum aliis vasis lymphaticis convenientiam habeat, excernatur. Nec fortassis à veritate alienum erit, adstruere, quod in intestinis orificia vasorum lymphaticorum aperiantur, & motu inverso lymphæ evacuetur.

§. L V.

Utrique etiam indicationi satisfacere possunt *Sudorifera*, quæ propter sal volatile incidunt & lympham qq. per poros evacuant. Commendat *Barbette* sequens sudoriferum. \mathcal{R} . *Rad. Ireos florent.* \mathfrak{z} j. *Rad. salsæ parille*, *China* à \mathfrak{z} ij. *Ligni quajac* \mathfrak{b} i \mathfrak{s} . *Infusa tepide* in \mathfrak{s} . q. ∇ *comm.* *hor.* 24. *Coqu. parum* \mathfrak{S} *Colat. evaporetur lento* Δ *ad* \mathfrak{z} ij. *quæ rursus dissolvantur* in ∇ *petroselin.* \mathfrak{z} xvj. *Elex. citr. Ang. Sal.* \mathfrak{b} j. *Filtrentur per manic.* *Hippoc. addend. Julapii rosacei* q. \mathfrak{s} . *de quo capiat æger bis de die* \mathfrak{z} ss. *frigide.* Hoc ipsum prodesse simul videtur exsiccatione.

Vel \mathcal{R} . ∇ *petroselini* \mathfrak{z} j.
fenicul. theriacal. à \mathfrak{z} j.
Spirit. \ominus * \mathfrak{g} XX.
Sirup. Card. bened. \mathfrak{z} j.

Fiat *mistura* brevibus intervallis ad sudoris eruptionem cochleatim assumenda. Qua simul qq. si acidum peccet, corrigitur, & habetur apud *Sylvium in praxi*. Præfertur alias *bezoardicum martiale*, *Tinctura* \mathfrak{S} *Essentia lignorum*, *Spiritus lignorum*. Non sine magno fructu sudor elicitur in balneo artificiali, tecto, quali in lue venerea alias utimur cum spiritu vini silicibus ignitis infuso. Hoc enim dissolvitur lymphæ, & acidum peccans per alcali spiritus vini corrigitur.

§. L V I.

Quandoquidem haud raro natura per urinam evacuat molem, merito eam sequimur, & *diuretica* adhibemus; *bacca juniperi* decantatissimæ sunt in anasarca, & quæ exinde parantur medicamenta. *Feniculum* etiam præ reliquis laudandum est, quoniam non solum urinam pellit, sed etiam incidendo aperit. *Spiritus* \ominus vulgariter ab omnibus commendatur, & suadet *Mœbius* ejus usum ad \mathfrak{z} j in multo vehiculo, qui pellit urinam, & præterea etiam fermentum & viscera roborat. Alii laudant *Spirit. Tart. urinæ*, \ominus *urinæ*. *Spirit. therebinth. juniperin. lumbric. terr. esul. gratiol.* &c. Aliis palma præripit *Spirit. hydropicus Mynsicht.* it. *Sal commune*, ut *Sal genist. slipit. fabar.* *Sal. hydrop. Myns.* \mathfrak{S} c. *pulv. bisson.* commendat nonnulli tanq. specificum in hydrope.

§. L V I.

Si frustra hæc tentata fuerint, frudent autores *Paracentesim* s. aperitionem, quo lymphæ præternaturalis evacuetur. Periculosa quidem operatio est, sed quæ interdum bono cum fructu à natura & arte fuit

tentata. Cavendum modo, ne in iis fiat administratio, quibus viscera interiora sunt corrupta & in hydropo inveterato, vel qui à cachexia ortum duxit. Frustra enim omnia erunt. Per umbilicum quod extracta fuit aqua hydropica, plures prostant observationes. Et vidimus nos ipsi hoc opus naturæ in puellula, quæ post febrim in anasarcam inciderat, cui tanquam desperatæ imposuimus emplastrum de baccis lauri, facto in medio foramine. Natura enim in umbilico, altero, ab imposito emplastro, die, vesiculam per illud emplastri foramen emittebat, an, quod emplastrum constringebat cutim, sive quod aperta hic via fuerit? Suali apertionem; sed operationem antevertit natura. Siquidem disrupta illa vesicula, ingens copia aquæ effluxit, uno, quod mirandum, impetu. Nihilominus tamen in hunc diem in *Eyla* adhuc vivit sana & vegeta. Quis igitur recusaverit naturam sequi, cum viam hic nobis monstret? Et recte quidem scribit *Barbette*: *multa curari possent, si citius Paracentesin admitterent.* Cumprimis in anasarca, ubi alias metus est, ne, rupto ductu thoracico, in abdomen confluat,

§. L V I I.

Operationem Paracenteseos vide apud eundem *Barbette in chirurg.*; quam transcribere nolui. Notetur saltem novum *Blochii* instrumentum, quo, sine periculo, quantum volueris aquæ poteris educere. Notetur etiam, quis locus sit eligendus, nimirum *umbilicus*, si protuberet, vel saltem, ut naturæ ductum in §. præced. sequamur. *Fabrit. Hildanus* putat, quod etiam minori cum periculo in umbilico institui queat. Loquitur quidem de ascite; sed eadem ratio est in anasarca, uti ex §. præced. patet. Alii scrotum eligunt, alii crura: sed gangræna sæpissime exinde nascitur, uti ex observ. *Hildan.* & aliorum patet. Cavendum sedulo, ne una vice confestim effluat. Nam qui aqua inter cutem laborant, si uruntur, aut secantur, & aqua confestim effluerit, omnino moriuntur. juxt. *Hipp. 6. aph. 27.* Facillime hoc præcavetur instrumento jam nominati *Blochii*, vel si empl. de pilis leporinis imponatur.

§. L V I I I.

V. S. & scarificationes exulent. Illa enim magis debilitat M. S. spiritus exhaurit, & tamen nulli indicationi satisfacit: hæc autem gangrænam minitantur. Idem iudicium esto de *cauteriis*, *vesicatoriis*, *fonticulis* &c.

§. L I X.

Evacuata materia, indicationi vitali quam citissime est satisfaciendum ut vires jam maxime debilitatæ restaurentur. Nec omittenda sunt conser-
tan-

tantia, dum evacuatur lymphæ. Laudantur calida, quoniam primaria causa est refrigeratio sanguinis. Et si simul sale volatili constant, spiritus refuscitant, & fermentationem excitant. Qualia sunt *spec. aromat. rosat. diacynamom. dialoe, diaxylo aloes. diamb. diamosch. It. conserv. flor. borrag. buglos. condit. cortic. citr. ▽ menth. &*, quæ omnibus palmam præripit, ▽ *cinamomi*. Nam *cinamomum*, & omnia medicamenta exinde parata, singulariter in anasarca propter aromaticam vim profunt: ut *Rec. ▽. cordial. temperat. ℥ij.*

cinanom. carbuncul. à ℥ij.

caryophyll. ℥i.

Spirit. rosar. Ess. ambr. à ℥iβ.

Confect. alkerm. ℥ij.

Sirup. de cinam. ℥ij. fr. rub. id. q. s.

F. Pulv. D. S. potio cordial. pro una dosi. vel: Rec. spec. diacynamom. diamb.

Aromatic. à ℥iβ.

Confect. alkerm. c. M. & A. ℥ij.

Sacch. in ▽ Cinamom. Solut. q. s.

F. l. a. Morsuli D. S. Shorsule confortativa.

Alia vide hinc inde apud practicos.

§. L X.

Sed, ne revertatur malum, cavendum sedulo: unde *indicatio præservatoria* nequaquam negligenda. Quæ suadet, ut causæ remotiores bene perpendantur, iisque debita adhibeatur curatio. Ubi generaliter sciendum, omnia hic prodesse, quæ alias in cachexia solent usurpari, ut ita vix liceat hic evagari, nisi exquisitam cachexiæ curam meditari vellemus. Brevis me expediam.

§. L X I.

Ad primas vias ante omnia respiciendum. Si fermentum peregrinum adfit, propinentur ea, quæ absorbent acidum abundans, & sal volatile spirituosum restaurant. Illud faciunt *precipitantia* vulgo sic dicta, qualia sunt, *spodium, corallia rubra, ebur. s. △ ocul. 69. Lap. percar. dent. apr. Unicorn. fossil. &c.* Dum enim poros ampliores habent, & alkali prædita sunt, acidum absorbent egregie. Palmam reliquis omnibus dicuntur alia medicamenta præripere, quocunque modo præparata, modo ab acidis menstruis non antea fuerint corrosa. Si enim jam antea saturatus sit ♂, acidum peregrinum absorbere nequit. Commendant tinct. ♂. *aperit. Zwölferi. Bezoard. ♂. & notus est nobis pulv. diaphoret. ♂ pe-*

culiaris, qui valde prodest. Jam nova tinctura ♂ Oris decantatur, de ejus efficacia nobis tamen nondum constat. *Aliis arridet vinum chalybeatum mynsicht.* Nec negligenda sunt salia communia fixa, ut *arcan. duplic. myns.* quod nonnulli tanquam singulare laudant in hydrope, si urina sit alba, non rubicunda. it. tartarus sal commune lat. &c. Hoc autem optime præstant, *medicam. stomachica* vulgo dicta, quæ sale communi volatili constant, & aromata omnia: ut cinamomum supra a nobis laudatum, & propter sal commune volatil. oleosum instar omnium. it. *Calamus aromaticus, mentha, galanga, it. cochlearia, nasturt. aquat. rad. ari* Ex quibus formulæ facile concinnari possunt, vel ab autoribus concinnatæ usurpandæ sunt. Prostant enim varia elixiria, spiritus, ∇æ &c. Commendatur valde *Q. E. Matthioli. Elix. propriet. Helmont. Elix. aromat. myns. spir. vini camphorat.* &c. Communiter in hydrope laudatur *absinthium*, partim quod fermentum roborat, partim etiam quod hepar calefacere dicitur.

§. L X I I.

Si a nimio spirit. vin. usu fermentum sit edulcoratum, commendant accuratiores practici *spiritum salis communis dulc. elix. propriet. acidum tart.* & alia quoque aromatica sale communi volatili acido prædita, quo acidam volatilitatem restaurare possunt.

§. L X I I I.

Si bilis copia segregationem chyli impediatur, non solum per *rhabarbarum*, & alia cholagoga evacuabitur; sed attemperabitur etiam juxta *Hippocratem per acida*, ut sunt *succi acidi plantarum*, & *spiritus minerales*, (P, sal commune, Q. Multi magnopere in hoc casu fidunt *spirit. sal. com. dul.* Alii utuntur præcipitantibus, ut *Ebor. f. ∇. corall. rubr.* Alii adhibent alimenta & medicamenta viscosa, quæ obtundunt acridinem, qualia sunt *amygd. dulc. sem. 4. frigid. pap. alb.* &c. ex quibus emulsionem conficiunt. Defectum suppleunt per salia communia volatilia aciora, quibus augebitur, & volatilior reddi poterit bilis, ut sunt sal commune *c. *aromata*, & salia ex plantis antiscorbuticis & aromaticis, *cochlear, raphan. rustic. sinapi* &c.

§. L X I V.

Massæ sanguinæ temperies restituitur, si calor, h. e. spiritus, restaurantur, & fermentatio iterum resuscitatur. Quemadmodum enim vina, nova excitata fermentatione, resuscitati possunt: ita nullus dubito, quod etiam in M. S. hoc fieri queat, etiamsi plane corrupta sit. Conventientiam vini & sanguinis declarat *Willis.* Poterit fieri, partim per con-

venientia calida restaurantia : partim per ea , quæ lymphæ aciditatem hic prædominantem corrigant : partim etiam per ea , quæ particulas activas biliosas in motum vertunt. Omnibus hisce scopis satisfaciunt *Salia volatilia oleosa*, atque *olea aromatica* ; si cum *spir. vin.* conjungantur , & exinde miltum vel elixiria fiant , qualia sunt , *ol. caryophyll. cinamom. cortic. citr. majoran. rorisinar. &c.*

§. L X V.

Quæ *hepatis* profunt , ex practicoꝝ libris patet. Commendant *spec. diarrhod. abbat. die Lacc. Trochisc. de absinth.* Et verum est , quacunqꝛ tandem ratione operetur , sive hepar confortando , sive calorem sanguini resuscitando , plurimum prodesse in anasarca *absinthium* , quemadmodum etiam *helenium*. Novimus quendam , suasu alicujus medici , solo *absinthio* & *baccis lauri* se restituisse , facta exinde , cum pane adhuc calido & cerevicia , potione ,

§. L X V I.

Ab obstructione *menstrum*, *hemorrhoidum*, vel aliarum partium , si oriatur , profunt aperientia , & alia , quæ traduntur in horum affectuum tractatione. Si autem a nimio *menstrum*, vel sanguinis fluxu oriatur , cauto opus est , monente *Sennerto in Praxi*, ne , dum sistimus sanguinem , excitemus anasarcam ; vel si aperientia adhibemus , moveamus sanguinem. Laudat jam laudatus *Sennertus Absinthium*, *betonicam* & *spicam nard.*

§. L X V I I.

Pororum & fibrarum laxitati succurrunt *adstringentia moderata* & *exsiccantia*, tam interna , quam externa ; quæ ubivis profunt.

§. L X V I I I.

Externe profunt *emplastra* & *cataplasmata* ; ut *empl. de bacc. laur.* & *stercore vaccino*, cum $\frac{1}{4}$ & *Sem. Carv.* mixtis. *Cataplasmata* vid. *ap. Grembs. in arbore integra* & *ruinos. hom.* Fateor equidem hæc externa parum spei præ se ferre , nihilominus tamen interdum feliciter adhibentur , uti ex §. 56. constat. Constringunt poros & cutim , ut repellatur in vasa lymphatica lymphæ itaguans , & per renes , vel aliam viam evacuetur.

§. L X I X.

Diæticus fons tandem nequaquam est negligendus. *Aër siccus* sit & *calidus*.

Vete.

Veteribus *Ψάμμοις καὶ ἡελίωσις* in usu erat. In cibo & potu cardo
versatur. Abstineat ab omni potu, si nobilis illius apud Hildanum fortunam
desiderat; non tamen a cibo. Nam ἀπολιχάρωσιν ἐκ τῆς ἀσιλίας οἱ ἀν-
δρωποι. Reliqua vide apud Practicos. Soli Deo Gloria!

F I N I S

JOHAN.

C X X.

JOANNIS BOECLERI.

Bot. Chym. Prof. P. Ord. Argent.

AD EXTEROS MEDICOS;
OCCASIONE FRAUDULENTÆ MULIERIS,
QUÆ PER TOTAM FERE VITAM FICTO
MONSTROSO VENTRE OMNIUM DECEPIT
OCULOS, CONSCRIPTA

E P I S T O L A.

12. Mart. 1728.

CXK

JOANNIS BOECII BR.

Boecii Phil. Quid. Signum.

AD EXTEROS MEDICOS.

OCASIONE TRACTANTE MULLIERIS.

QUE PER TOTAM MENTIS VITAM.

MONSTROSO VENTRE QMNUM DECEPIT.

OCULOS, CONSCRIPTA.

BRITANNIA.

12. Mar. 1728.

H-2

Philosophia Tom. IV.

QUA olim Medici etiam experientissimi lacerabantur, ea adhuc & præfiscini dixerim, omni cura in mortalium vita fanitateque conservanda restaurandaque conscientiose laborant, scelestis graffandi modis protervia, ne dicam infania. Non enim tantummodo argutis mordentur salibus, sed enormibus atrocibusque injuriis, carminibus libellisque famosis tum scriptis tum impressis, variis itidem probrosis imaginibus æri lignoque incisis proscinduntur, qui hic Argentorati sacram administrant artem, cujus fons & origo Deus ipse est, quamque Altissimus de terra creavit: Idque occasione fraudis plenissimæ anus, quæ per triginta novem circiter annos usque ad suum interitum Deo mentita homines ludit. In vico, ab oppido trans rhenum sito, cui Oberkirch nomen, milliari fere distante orta subdola mulier *Anna Maria Salome Erdreichin*, sub finem fere superioris seculi in urbem hanc nostram concessit in actum deductura, quos scelerata mente conceperat, astus. Postquam enim per aliquot annos hinc inde a servitiis extitisset, incepit incedere cum abdomine paulatim intumescente, conquerens vaferrime de doloribus per vices redeuntibus, & insigniter excruciantibus. Medicorum interim vix unquam & haud aliter implorabat auxilium, quam ut eo magis suos occultaret dolos. Factura hinc est, ut dum continuo augmentum nefando ausu fumeret uter, omnes omnino ad misericordiam pelliceret, sicque non exiguas sed potius largitissimas a plurimis extorqueret elemosynas, callidissima vulpes. Conscire non potuit, an malitiosis his technis ansam dederit clandestina ingravidatio, (cujus rugæ in abdomine reperiundæ præbebant conjecturam) quam hoc modo cooperire animus erat, an vero impia vitam ex aliorum marsupiiis commodissime & absque multo labore transigendi lubido tam detestabilia inspiravit molimina. Hoc certissimum est, quod in antro quasi degens minime permiserit, ut cubitum euntem aut lecto membra componentem vel ipsa umbra hominum utriusque sexus conspiceret. Mirum interim est, dum audaci quotidie conatu tibialia sibi induere fecerit, nemo unquam de summa, qua cunctos circumvenit, fraude vel minimum detegere aut saltem suspicari potuerit. Ut autem pietatis quoque pallio malitiam stabiliret, ædes sacras cultumque Divinum frequentavit solerter, quo ipso obtinuit, ut fraudulenta hac hypocrisis de die in diem vicem ipsius iniquam dolectium animos reddiderit magis magisque faventes. Accedit quod proterva calliditate aliis quoque egentibus aliqua, ex benefactorum, quibus cumulabatur, cornu copix, quandoque erogaret munuscula. Vivebat interim clanculum laute, & licet pondus, quod de collo suspensum gestabat, insigne, non potuerit non molestias creare, illas tamen eo faci-

lius superabat, quo magis & haud ingratis esculentis & gulæ abblan-
dientibus potulentis incommoda, quibus adfueverat, demulcere, datum
satis erat. Placuit autem tandem Divinæ Providentiæ execrabili huic
Comœdiæ finem imponere, dum perfidam hanc creaturam ex hac vita
migrare & die 24. Februarii anni currentis ad suum ire locum iussit.
Qua autem præcise ratione ergastulum suum malitiosa reliquerit anima,
assereri non potest, cum demum foribus speluncæ, quam inhabitarat, vi
apertis, innotuerit, ipsam ex hoc mundo excessisse. Morte nunciata
detenti hæctenus in suspenso omnium animi, qui in turgidis visceribus
extraordinaria miracula latitare sibi persuaserant, mox fuere ab errore,
cui hæctenus assentiebantur, liberati, dum ocularis inspectio & denuda-
tum cadaver non magis inflatum ac aliarum macilentarum demortuarum
abdomen exhibuit, fictus autem venter prope lectum collocatus effusum
omnibus expressit cachinnum. Examinatus faccus, novendecim & quod
excurrit libras pendens, sordidam variorum linteaminum vetustorum de-
tritorumque congeriem spectandam præbuit, in quibus ingens pediculor-
um agmen castra locarat, quæ animalcula in corpus præstigiatrix,
dum adhuc viveret, excurrentia atque tripudiantia, forsitan supplerunt
eum voluptatis sensum, quem lubricæ meretriculæ ex choreis ductis per-
cipere solent. Tam turpi jam fallacia non tantum Medicis, Chirurgis
atque matronis, sed omnibus omnino, qui eandem conspexerunt, aut
de ea audiverunt, terrigenis, sive in alto honorum fastigio fuerint con-
stituti, sive mediocrem societatis civilis locum occuparint, aut etiam
infimæ annumerati fuerint plebi, imposuit improba mulier. Dum au-
tem jam plurimi a se declinare volunt vel solam suspicionem, quod fue-
rint decepti, omnis non detectæ astutiæ culpa in infantes conjicitur
Medicos atque Chirurgos. Ridere equidem & festivis joculari verbis non
est prohibitum, unde & tenuissima mea Musa se continere non potuit,
quin sequentes in chartam conjiceret versiculos.

*Errores Medicos Hominum mors pallida condit,
Nunc illos retegit nex simulantis anus.
Ventre in pratumido sperabant cernere mira,
Quem vive Medicis tangere crimen erat.
Contendunt, agros, Medici, contingere quosvis,
Cur hic non factum? dicere nemo potest.
Cunctorum lusit spem ficti ventris imago,
Infarcti variis, plaudite, quisquiliis.
At cur ridetis Medicos? animalcula querunt,
Ac invenerunt millia multipedum.*

Lepidis, ut repetam, joci uti possumus, sed honestorum virorum famam, quæ pari cum vita passu ambulat, diabolicis invadere calumniis, eamque putidissimis conspurcare mendaciis, ea demum res est, quæ displicet summopere Deo, lædit proximum, propriamque onerat conscientiam. Non autem hæcce eo tantum a me proferuntur sine, quasi injurias a flagitiosis ejusmodi hominibus illatas vindicare vellem: Minime. Nam utique assensum præbeo venerando Facultatis nostræ medicæ Seniori Dn. *Job. Valentino Scheidio*, Urbis Argentoratensis Archiatro, qui interrogatus, quo vultu aspera hæc convicia intueretur, summa cum modestia respondit, se imitaturum magnum istum Philosophorum Principem Socratem: de quo hæc in commentario de liberorum educatione refert Plutarchus *Ἀριστοφάνης δὲ ὅτε τὰς νεφέλας ἐξέφερε παντοίως πᾶσαν ὕβριν αὐτῆ κατασκευασθέντος, καὶ αἰνος πᾶν παρόντων τὰ τοιαῦτα ἀνακωμωδῶντος, οὐκ ἀγανακτεῖς εἶποντος ὡς Σωκράτης, Μὴ Δὲ ἐκ ἐγώγε, ἐφύσεν, ὡς γὰρ ἐν συμποσίῳ μεγάλῳ τῷ δεατρῷ σκώπτουμαι.* Socrates, quando nubium fabula edita Aristophanes in ipsum omnis generis convicia jaciebat, iisque in scena recitatis amicorum quidam dicebat, *Non ista moleste feris Socrates? Nequaquam vero, inquit, nam in theatro veluti in magno convivio verbis vexor.* Utiq̄ enim tali cum constantia perferenda veniunt inique objecta opprobria, & non magis curanda, quam si canes allatrasent. Nullus interea malam in partem interpretari poterit, si veritatis causa res gestæ eruditis etiam clarius manifestentur. Inter alia objicitur, Medicos aut minus aut nimis fuisse curiosos. Curiositatem deficientem facile excusat, quod nulli masculorum, etiamsi Apollineam profiteantur artem, concessa sit facultas, sceminei sexus, quem pudor naturalis hac in re protegit, corpora pro lubitu ubivis tangendi atque visitandi. Adde quod semper novas artes pectore versans mulier, de qua agitur, non tantum naturalem prætexerit pudorem, sed & se manus marium non nisi cum morte admissuram esse regefferit, quoniam voto ad summam hanc castitatem se adtrinxisset. Adeo callide Medicos Chirurgoſque ab examine coërcuit. Quod ad nimiam attinet curiositatem, illam in eo consistere faciant quod exteris quoque communicata a nostratibus Medicis fuerit, uti fama fert, hujus abdominis monstrosi historia. Sed quid inde? communicantur sæpius invicem historiae, quarum falsitatem tempus aperit. *Decipiuntur Theologi, decipiuntur Jurisconsulti magnique Politici, decipiuntur Philosophi, quidni & Medici?* In hoc casu nullus reperitur, qui non confictis deceptus fuerit mendaciis. Objicitur porro & quidem a quibusdam, qui sibi foenum non esse pro cerebro autumant, ideo suspicionem fraudis debuisse Medicis subnasci, quoniam tam admiranda integumentorum corporis expansio incomprehensibilis imo plane impossibilis compareat. Ast ita ratiocinantes & illud Apellis, *ne sutor ultra crepidam*, & tritum illud Juris Antistitum

titulum pronunciatum, quo dicitur, quod *incivile sit de lege judicare non inspecta lege tota*, observare debuisse, sic namque tacuisse, Philosophique mansissent. Medicorum annales turgent numero observationum de præternaturalibus, ut corporis partium quarumvis, ita etiam abdominis tumoribus mirificis imo stupendis. Hac vice contentus ero pauca tantummodo enarrare exempla, quæ nostrates annotarunt in arte periti. Illustris Melchior Sebizius Medicinæ Dr. & Prof. in alma nostra Universitate & Argentoratensis Reipublicæ Poliater anno 1627. typis jam imprimi curavit historiam de fœmina quadam Argentoratensi, quæ ventrem supra modum tumidum atque distentum ultra decennium gestavit, & tum hydrope uterino, tum molis carnosæ 76. tum ea hydropis specie conflictata fuit, quæ ascites dicitur. Historia ab Authore, quem sæpius adibat ægra, cumque eo de tumore ventris sui stupendo sermones conferebat, & quibus affligeretur symptomatibus commemorabat, sequentibus recensetur verbis, *Vixit annis bene multis nostra in Republica femina nomine Anna Taubin Weickershemii ad Tuberinum nata. Ea cum ante plures annos modo famulam modo netricem egisset apud cives quosdam honoratioribus, tandem libellioni sive tabellario cuidam nupsit: qui tamen, nescio quo fato, aliquot annos post celebrationem nuptiarum factus est maniacus, & ob rabiem agritudinis in vincula atque compedes majoris nostri Nosodochii conjectus. Marito ad saniolem mentem revocato, concepit aliquoties, sed modo abortum, modo genituræ adhuc liquida egressum passa est. Tandem & concepit & puerum enixa est anno ætatis circiter 32. Verum partu peperit festino & inexpectato: adeo ut, quæ obstetricandi munere fungi debuisset, in tempore adesse minime potuerit. Pueri in lucem edito venter nonnihil quidem detumuit, attamen longe turgidior mansit, quam fuerat ante impregnationem. Suspicebatur misella alterum se partum gestare: sed ratione obstetricis persuasa, quæ causam in flatu referebat, opinionem deposuit. Tumor ventris a partu sensim crevit, & venter magis magisque fuit distentus, distentusque ultra decennium permansit. Dies fatalis ipsi fuit 17. Sept. supradicti anni, cum annum ætatis ageret 42. aut 43. Toto gestationis tempore de nullo fere symptomate conquesta fuit, quam de pondere & gravitate ventris: interdum & de dolore tensivo & aliquali respiratoris difficultate querelas movit. Retulit tamen, flatu sibi quandoque cum crepitu exivisse per pudendum: & quo plures sibi erupissent, eo minores molestias sensisse. Passa fuit menstruum fluxum lunis singulis. Quale autem quantumque menstruum fuerit non explicuit. Mensibus vero postremis, qui vite finem præcesserunt, cachectico plane sedata fuit colore: faciem habuit cadaverosam, superiores artus extenuatos, emaciatum pectus ut costæ numerari potuerint: pedes œdomatosos, qui ad pressum digitorum contrahabant foveas: ventrem longe turgidiorem prominentioremque quam prius: adeo ut tandem ægre admodum respiravit, assumptoque cibo de angustia pectoris & difficultate anhelitus vehementer fuerit conquesta. Aperui eam, pergit Sebi-
 zius,*

zias, secunda ab obitu die, & primum cutem in modum crucis dissecti usque ad matricem: dein matricem ipsam per medium divisi. Abdomine aperto effluxit ex cavitate ejus aqua tenuis & albicans, sero lactis persimilis, qua mensura ignoro. Magis enim de matricis contentis sollicitus eram, quam de abdominis. Dissecta matrice, emanavit aqua sanguinolenta copiosa, quæ loturam carniū recens mactatarum plane representabat & una cum aqua mole carnea septuaginta & quinque, erant enim omnes soluta & libera. Unica solum, quæ septuagesima sexta numerabatur, dextra uteri parti inferiori, quæ orificio ejus interno contigua, annexa conspiciebatur. Variabant magnitudine, figura, colore & substantia. Nam ratione magnitudinis aliæ erant parvæ: aliæ majores: aliæ inter illas maxima. Ratione figuræ, rotunda, quadrata, triangulares aliterque effigiata. Ratione coloris pleræque nigrae, quædam tamen alba. Denique ratione substantiæ una atque altera satis crassa duraque & fere cartilaginea, illa præsertim quæ utero adhaerebat. Reliquæ fungosæ, raræ, laxæ & spongiosæ. Excretant aquam mensurari jussi & inveni mensuras Alsaticas quindecim & illas quidem antiquæ doseos, quæ vulgari aliquanto largior. Pendent autem singulæ uncias 64. ita ut in universum cruenta illius aque uncia 960. ex utero defunctæ promanarint, quæ constituunt 80. libras pharmaceuticas. Cutis admodum erat tenuis atque transparentis. Umbilicus plane obliterated, ita ut neque cavum, neque pellicula ejus rugosa apparuerit. Pinguedo fere nulla. Musculorum abdominis carnes pallida, flaccida, graciles valde. Panniculus carnosus, qui & membraneus dicitur, cum tendinibus musculorum illorum confusus & complicatus. Peritonæum certis in locis ita cum utero conjunctum & glutinatum ut vix ac ne vix quidem ab eo avelli potuerit. Corpus matricis non secus atque cutis admodum tenue, cum alias satis crassum existat. Adeo quoque amplum & spatiosum, ut hospitium aliquot infantibus juxta magnitudinis præbere potuisset: Hepar lividum flaccidum tale, ut digiti conterere quiverit facillime. Lien paulo melior, sed ne is quidem naturalis. Altitudo ventris a vertebrae lumborum ad umbilicum erat sesquipedis. Longitudo a cartilagine Xiphoidæ sive ensiformi usque ad pudendum duorum pedum & dimidii. Crassities sive circumferentia, quam cingulum alias metiri solet, quatuor pedum & duarum unciarum cum dimidia. Moles ventris pro corporis statura videbatur monstruosa. Erat enim defuncta natura parva. Ideoque venter major reliquo corpore. Dn. Ludovicus Saltzmanii Argentiniensis nobis quoque, in dissertatione inaugurali anno 1671. habita, sistit abscessum internum insignis magnitudinis. In Nosodochio Argentiniensi, ancilla, quæ aliquot nobilioribus familiis hujus urbis servitia præstiterat, annos nata 23. constitutionis calidioris sicciorisque conquerebatur a tribus jam annis, de suppressione mensium & facta inde intumescencia abdominis, hoc quippe, juxta notabiles venas atro & crasso sanguine refertas, quas exhibebat, sensim in tantam excrevit magnitudinem, ut a plurimis ipsa crederetur gravida. Imploraverat misera opem Medicorum, qui menses ab initio ob imprægnationis speciem &

suspicio-

suspicionem provocare non sustinebant, postea ob diurnitatem temporis remota imprægnationis suspitione fortiora imo fortissima exhibebant medicamenta, quæ menses pellerent, sed in cassum laborabant, quippe abdomen potius sensim a sinistro hypogastrio versus sinistrum hypochondrium magis extendebatur, reliquo corpore fere contabescente, ambulare tamen hinc inde poterat, utcunque valebat, vivebat appetitus. Vivebat sine notabili mutatione, usque dum circa initium Aprilis 1671. gliscente pede cum vehementia in terram ruebat, ex quo lapsu multum sensit incommodi. Abdominis enim tumor surgebat altius, ita ut umbilicus totus obliteraretur. Venæ in abdomine antea notabiles, jam nodosæ in majorem extendebantur magnitudinem, subsequēbatur spirant li difficultas, pulsus erat parvus, frequens & inæqualis. Cordis systole & diastole sub clavicula sinistra (hucusque enim protrudebatur cor) exacte cernebatur. Ventriculus respuebat omnem cibum, unde inter omnes, qui adhibant, conveniebat, ipsam paucis diebus esse expiraturam, sed præter omnium expectationem, vitæ terminus de die in diem protrahēbatur, ingravescebat in dies morbus, tantaque in abdomine ex largo potu retento colligebatur copia materia, ut abdomen cum distendi amplius non posset, mitteret eius partem ad crura. Sexto igitur a lapsu die his tumorem inducebat, assumebat iterum aliquid cibi. Die à lapsu 14. insequēbatur Diarrhœa, quæ fere ad finem vitæ eam comitabatur. Moriebatur autem die 26 Aprilis anni 1661. matutino tempore, quo ipso die à meridie in Nosodochio cadaver aperiebatur. Facta itaque in dextro hypochondrio levi incisura, profliebat ex abdomine aqua, quæ colore, consistentiâ & spuma cerevisiam probe coctam æmulabatur, foramine dilatato insequēbatur purulenta & fetida materia, imo totæ portiones omenti pessime olentes, implebat autem hæc aqua 14. mensuras Argentinenses seu 56. libras. Evacuata hac materia & sensim subsidentibus abdominis partibus continentibus, ingens & solidior sub illis moles observabatur. Aperiebatur itaque totum abdomen, quo aperto, vah, quæ mira sese offerebant, quippe sub inguine sinistro conspiciebatur insignis tumor, quem suæ alebant venæ, circumjacentibus unlique membranis annexus, qui vinculis suis liberatus eximebatur pendens 6½. Lb. civiles. Erat autem tumor iste congeries plurimorum abscessuum cysticorum, quos communis involvebat membrana, horum alii majores erant, minores alii: singuli, qui aperiebantur, peculiarem continebant materiam gelatinæ similem; maximus in duorum pugnorum magnitudinem excreverat, quem materia mucosa albumen ovi referente impletum videbamus, alius magnitudine ovum excedens melleam continebat materiam, alius albam, glaucam alius, alius subsusciam, paucis, quot aperiebantur abscessus, tot diversa fere conspiciebantur contenta & subinde novus abscessus novam promebat materiam. Considerata hac mole etiam in alia inquirebatur: infinite erant hinc inde hydatides variæ magnitudinis, aliæ enim ad nucem juglandem magnitudine accedebant, aliæ minores inveniebantur. Peritoneum apparebat crassum instar cutis, Omentum pene totum erat consumptum.

zum. Ventriculus bene se habebat, erat autem plane inanis. Intestina plane erant livida, turgabant mirum in modum quasi fistula inflata fuissent, colon precipue, donec adacto cultello inusitatum exspirantia fetorem concidebant, membranis præter naturam sibi invicem erant insuper annexa. Hepar dextro hypochondrio valide quoque adharebat, ejusque membrana, dum eximebatur à parenchymate sponte abscedebat, caterum quoad speciem substantiæ externam bene erat constitutum. Renum sinister magnitudine fere cum Liene certabat. Uterus & vesica nil præter naturam patiebantur. Pancreas durum erat instar cartilaginis. Diaphragma ab aquæ copia & mole illa carnea sursum protrusum apparebat, ita ut pectus fuerit angustissimum. Remoto sterno etiam in thorace aqua sanguinolenta putrida inveniebatur, ut & in pericardio. Pulmones pleura firmiter erant affixi. Cordis ventriculus dexter præter naturam erat mollis & flaccidus, qui apertus hydatidibus erat obsessus: sanguis totius corporis erat saculentus, serosus. Superiores corporis partes macie erant consumptæ, inferiores tumide ob aquam contentam. Jungam duabus his observationibus tres alias à Grandævo Sene Dn. Dr. Scheidio superius laudato communicatas. Anno 1687. d. 15. Maji. Mulier quadam diu insigni ventris tumore, qui paulatim ita succreverat, laboraverat, in qua nulla medicamenta vel purgantia vel diuretica quicquam profecerant. Cum ergo demum fati concessisset, inventus est affectus Hydrops uterinus, vel potius Tuba Fallopiana & testis sinistri, siquidem salvis reliquis ad uterum spectantibus partibus, ac cateris visceribus nulla tam insigni labe, præter omentum quod computruerat, infectis. Testis inde sinister cum tuba adeo prætermo- dum in enormem molem excreverat, ut non solum totam abdominis cavitatem reliquis visceribus depressis occuparet, sed etiam plus jussu extenderet. Ipse vero tumor inequalis undique erat pluribus eminentiis inequaliter rotundis exasperatus. Apertus hinc inde cultro anatomico ex innumeris veluti cellulis, membranis, inter quas nonnulla cartilagineam fere soliditatem conceperant, à se invicem distinctis constans & plurimis hydatidibus refertus observatus fuit. Ita tamen nonnulla ex cellulis istis disposita erant, ut una in alteram hiaret, aliis contra undique oclusis nec sibi invicem communicantibus. Humor in iis contentus partim serosus, partim viscidus instar gelatinæ erat. Alteram observationem suppeditavit d. 30. Nov. Anni 1688. Puella nempe quadam, Galla natione 20. circiter annorum, non indecora, famulatio in diversorio quodam Gallicano sumpta, ob ventris tumorem & dyspnæam à mensum suppressione ad Nosocomium deducta, per aliquod temporis spatium ibi decumbens, cum ex eo, quod gravida credebatur, nec purgatio nec venæ sectio tuta videretur. Tandem diureticis nihil proficientibus velut catarrho suffocativo, prout ab adstantibus relatam, correpta expiravit. Ad controversiam an gravida fuerit decidendam nihil examinatum est præter abdomen, in cujus cavitate aquæ stagnaverant. Uterus parvus, ut est earum, quæ nondum conceperunt, observatus fuit. In dextro teste due

vesiculae praeter ceteris notatae sunt pisii minoris magnitudine ornamento foliaceo velut tenui membranula contorta adherentes, ac si sese, ut exciperentur, componerent. In sinistro teste ornamentum foliaceum, ob aquas, in quibus velut natabat, explicitum erat. Tertia, sed magis notabilis, historia contigit anno 1689. Femina scilicet quadam Offenburgerensis 40. circiter annorum statura corporis admodum parvae, ab infelici partu post sesqui annum hydropica, ventre in enormem adeo tumorem undique tumente, ut umbilicus non solum vix ejus apparente vestigio praeter nimiam expansionem obliteratus esset, sed etiam tumor ventris feminae ipsius longitudinem fere aequaret. Cum per mensem unum atque alterum in nosocomio nutrita erat, nullaque medicamenta tum purgantia, tum diuretica quicquam proficiebant, adeoque nihil aliud ipsi egrotanti, quam exiguum levamen per asthma atque cordialia à Medicina expectandum supererat, cum jam continuo lecto affixa herere cogeretur, nec erecto corpore stare amplius multo minus ambulare posset. Inscio hinc me, dum ob merbum officio praesse non potuerim, (verba sunt Scheidii, qui eo tempore ordinarius in Nosocomio Medicus erat) paracenteseos operationi auctoritate Quaestoris à Medico Vicario & Chirurgo operatore ut vocatur, forsitan quod ascitica ipsis crederetur, dum hydrophis uterini non obscura essent indicia, misera subicitur. Postero die ad Nosocomium accedo, quid factum quid non factum sit exploraturus. Ibi praeter omnem expectationem certior fio, misellam istam hydropicam, citra quam quod venter effatu digno modo diminutus fuisset, paracentesi esse tentatam: unde illico prognosticon statuo, vix triduum ipsam superfuturam. Hinc eam accedo, & in conclavi, quod puerperis sustentandis inservit, invenio: in id etenim ad conservandum melius calorem, quanquam aer tum temporis non adeo frigidus, turbidus tamen atque humidus erat, meliore quam ipsius paracenteseos ratione ducti eam collocaverant. Vix videram, cum ex pulsu aliisque indicibus prognosticon, audita primum operatione ista Chirurgica, pronunciatum non falsum fore obfirmor. Qua de causa, quicquid vellet, praeterquam legumina atque aquam frigidam, adstantibus, ut praebant misella, pro solatio commendo. Exegit ita adhuc diem cum dimidio, quo fatis cessit morte accelerata. In cadavere aperto inventus fuit hydrophis, quem auguratus eram, uterinus: utero cum testibus ac tubis non tantum in insolitam magnitudinem extenso, sed mirum in modum deformato, vel potius pluribus tumoribus aut veluti cellulis inaequaliter distorto, ita quidem, ut praeter testium seu ovarii nonnullas vesiculas, sed & ipsas distentas, nihil reliquarum partium fere dignosci aut distingui potuerit. Tumorum quidem nonnulli subsederant, scilicet à quorum cellulis, humor fluxilis per incisionem factam effluens elabi potuerit, nempe quae in se invicem hiabant, & ubi humor contentus velut cuniculos inter membranas fecerat, reliquis adhuc repletis ac turgidis. Materia vero in istis tumoribus contenta non una & simplex erat, quandoquidem nonnulli serum tum flavum tum putridum ac fere nigricans, alii lentum

Ἐ viscidum humorem instar gelatinæ, alii velut amurcam fetidam continebant. Ita nec, qui cellulas istas distinguebant parietes, unius ejusdemque substantiæ inventi sunt, cum alii quidem ex membranis, alii velut ex cartilaginibus constabant. Quod viscera reliqua attinget omnia erant contaminata. ita ut perfecta fuerit. κακοσπλαγχνία.

Plura addere potuissem & quidem recentiora adhuc exempla, quæ suo quoque tempore communicabuntur, si integrum tractatum conscribere voluissem. Solatio interim esse potest, quod quo sanctior scientia atque ars eo magis etiam ludibrio tenebrionum sit exposita. Illius fere fuisset obitus, quod falsus quoque increbuerit rumor, quasi Medici Chirurgique ignorantem neccentem continuos dolos anum certa conduxerint mercede, & copioso quavis hebdomade præstito stipendio aluerint, quo post obitum de ventre inspiciendo solliciti esse possent. Quam firma autem sit frivola hæcce assertio, saniores utique norunt, & ipsius deceptricis testimonium, si revera ita prolatum fuit, ostendit. Refert namque mulier quædam, se dum ante annum circiter cum ea ex ædibus sacris egressa esset, quæsisivisse, an Medici illius corpus certa pecuniæ summa coemerint & hæctenus ipsam aluerint, responsum autem ab ea tulisse, confictum hoc esse mendacium contra se & contra Medicos, se Dei esse, cum vetustis autem suis linteaminibus post decessum suum posse peragi omnia, quæ hominibus placuerint. Sed, uti antea dixi, fides sit penes auctorem. Interim ejusmodi in Medicos Chirurgosque dolose excogitatis fictionibus dehonestantur viri probi, qui rursus exemplum sequantur supra allegati sapientis patientisque philosophi, cujus mentionem quoque injicit loco citato Plutarchus, σοκράτης μὲν γὰρ λακτίσαντος αὐτὸν νεανίσκου δραπέτος μάλα καὶ βδελυρῶς, τῆς αἰφῆς αὐτὸν ὄραν ἀγαγκλιῆντας καὶ σφαιδύζοντας ὡς καὶ διώκειν αὐτὸν ἐδέλειν. Ἄρα (εἶπεν) καὶ εἰ με ὄνος ἐλάκισεν, ἀντιλακίσει τῷ ὄνι ἡξιώσατε ἄν. Socrates calce impetitus ab adolescentulo admodum feroce & impuro, cum suos videret indigne id ferre an fremere, adeo ut illum in jus quoque trahere cogitarent. Quid ergo? inquit, an si me asinus calce ferisset, jussuri eratis, ut contra calcem ei impingerem. Optandum interim ut resipiscant insanientes, ne vel similia cum modo dicto adolescentulo fata experiantur, quippe qui, dum omnes ei facinus commissum exprobrarent, calcitronemque appellarent, suspendio vita sese exiit, vel pœnis dictatis in legibus, imprimis in decreto quod anno 1658, prudentissimus justissimusque Noster Magistratus contra nefarios ejusmodi calumniatores, quos simul excommunicatione ecclesiastica ligare jussit rectissime, edidit, subjiciantur. Quod autem Vos omnes Viri Apollinei hisce literis compellare & gravissima Vestra interpellare ausus fuerim negotia, in causa est quod constet non ægre Vos laturos, si quæ in arte contingunt, fideliter Vobis enarrentur, Non dubitans, quin

merces hæcæ qualescunque meas serena fronte sitis suscepturi, finem sermoni impono, verbis Marcelli Palingenii exiguo meo labori accinens,

Quid cætera dicat

Turba, parum cura & vulgi convicia ride.

Judicium vulgi insulsum, imbecillaque mens est:

Stulta placent stultis, obsonia quisque palato

Digna sua querit, non omnibus una voluptas.

Sed docti atque boni, quæ sunt pia vera & honesta,

Auscultant, avidæque legunt, discuntque libenter

Hic cibus illorum est, hæc consolatio mentis,

CXXI.

HERMANNI PAULI JUCH

ET AUCTORIS

GEORG. CHRISTOP. BEATI BREHM

DE

HYDATIDIBUS.

Erford 4. Jun. 1745.

GEORGII CHRISTOPHII BEATI BREHM

HERMANNI PAULI JUCH

ET AUCTORIS

DE HYDATIDIBUS

IN VENTRIBUS

SCALAE

ANNO MDCCCXXXI

MDCCCXXXI

MDCCCXXXI

MDCCCXXXI

HERMANNI PAULI JUCH

ET AUCTORIS

GEORGII CHRISTOPHII BEATI BREHM

DE

HYDATIDIBUS

IN VENTRIBUS

Si inter Scandala Medicorum, ubi doctissima plus valet arte malum, hydrops in genere referendus venit, certe species ista hydropis, saccaus nempe & hydatides hunc titulum præ omnibus merentur. Quoniam in hydrope Ascite & Anasarca non solum, ubi viscera nondum corrupta, convenientibus adhibitis rite præparatis remediis balsamicis, aperientibus, evacuantibus, roborantibus optima sanitas in junioribus tamen facilius quam ad senium vergentibus, iterum restitui potest; sed & licet viscera sint læsa, ex quibus semper novus affluxus & collectio seri provenit, ad minimum tamen ægrotis per paracentesim levamen aliquod & ultimi vitæ termini prorogatio interdum & non sine difficultate promitti potest. Sed hisce in casibus evacuatio & correctio hujus seri extravasati per interna nullo modo expectari potest, quia in peculiaribus hæret folliculis, qui ut plurimum in nulla amplius cum vasis sanguiferis sunt connexione, & licet adhuc sint in connexione aliqua, ob nimiam tamen extensionem vasorum, partes connexas comprimunt & sibi occludunt; hinc nec medicamenta hosce in folliculos penetrare, nec serum collectionem exinde evacuare possunt, nec per paracentesim ullum solatium reddi potest; sed potius malum malo augetur, imo mors ipsa acceleratur. Interim tamen medicus non desistere debet, in tam gravi & periculosa hydropis specie, quando morbus invaluit, remedia convenientia adhuc applicare, an fortassis malum, si non plane profigari, mitigari possit. Ubi autem datur occasio, incipiente ejusmodi morbo, medendi malo, medicus allaboret, ut ortum ejus aptis medicamentis opprimat, & in prima quasi herba suffocet & avertat. Eapropter, cum ad summos in Facultate medica obtinendos honores & privilegia mihi incumbat specimen quoddam inaugurale in publicum edere, in recensendo & explicando tali casu specialissimo singulariter officio meo me satisfacturum putavi: cui conatui, ut Deus ter optimus terque maximus assistat, humillime rogo.

DE HYDATIDIBUS HISTORIA.

MUlieri cuidam, temperamento sanguineo phlegmatico & habitu corporis macilento, quæ annos fere XLVI. habebat, fluxus mensium post secundum puerperium ante triennium, & quod excurrit, cessare coepit: medicas itaque nullas, ad corrigenda exinde facile oriunda mala, adhibens manus, patiebatur acerbissimos abdominis dolores, inde abdomen in dies insigniter intumuit, & quotidie sese augens per tres annos duravit, ex quo magna oriebatur imbecillitas. Cum itaque tumor tantam in altitudinem cresceret, ut ambulatio ei ob difficultatem respirandi denegaretur, & vix præteritis sex hebdomadibus similis fœmina hydrope Ascite laborans per paracentesin feliciter curata esset, hanc etiam operationem instituendam fortiter efflagitabat. Quoniam autem signa præsentia hydropem faccatum adesse indicabant; pedes enim & femora nullo tumore affecta, imo contabida erant, nulla corpore moto sentiebatur fluctuatio, sed sub diaphragmate sentiebatur hepar durum & scirrhosum, circa quoque vesicam urinariam aliqualis durities erat; hanc ob causam quidem hæsitabamus in tali operatione instituenda. Sed ægrotam tamen acriter huic insistente, die XVII. Decembris Anno MDCCXXXIX. instituebatur paracentesis in latere sinistro in distantia latitudinis manus sub umbilico, ubi tumor mollissimus tenuissimusque deprehendebatur, & in cujus superiori loco erat colliculus durus magnitudine pisi hortensis, Chirurgus digiti longitudine paracenterium intrudebat, ante effluebat aqua, cujus tamen unica tantum mensura circiter effluebat, & erat nimis glutinosa, paulo post mutabatur in gelatinam vel mucum imo fere in tenacem cutem; vesperi nec ulla proveniebat aquæ hujus gutta, incisio etiam se occluserat, & pulsus factus erat crebrior; proxima autem nocte non mediocris ex incendio vicina in domo orto ægrotæ terror inferebatur. Die XVIII. profluebat iterum nihil aquæ, sed incisione latiori & profundiori facta, iterum aliquid aquæ profusiebat, ast etiam in momento desinebat. Id quod nos certiores reddebat, serum hocce in cellulis inclusum esse. Incisio ad quinque digitos profunda erat, cujus tamen in fundo specillum allidebat, ac si præterea adhuc paries quidam præsto esset, in quo etiam serum tale esset inclusum, sed nemini nostrum consultum videbatur incisionem reddendam esse profundiozem, sed potius turundæ ex gentianæ rubræ radice incisioni imponebantur, clysterque applicabatur. Vesperi deligatione incisionis facta, nulla erat mutatio. Die XIX. manie loco feri nonnulla muco similia recrementa proveniebant, atque cuticulæ quædam; vesperi simili ratione. Die XX. abdomen & lumbi, medicamento laxante propinato, & corpore novies repurgato, erant permolles, sub emplastro incisioni imposito existebat mador, ac si aqua effluxisset, at incisione aperta pariter apparuit nihil, nisi viscida & cuticulis intermixta materia. Vespe-

ſi autem aliquot centum veſiculæ ſero repletæ (partim diſruptæ, plurimæ autem ſero claro repletæ, ac duplici alba tunica circumdatæ, ſicut veſicæ piſcium, imo ut ſperma ranarum ſive buſonum, magnæ, parvæ, tamen puræ ac ſi lotæ eſſent) cum impetu proſiliebant. Fœmina interim doloribus iſchiadicis latere ſiniſtro afficiebatur. Die XXI. proveniebant veſicularum harum ſero repletarum, durante deligatione, magnitudine avium ovorum identidem aliquot viginti, veſperi pauciores. Die XXII. iterum pauciores. Die XXIII. ſimiliter ut antea, & latere ſiniſtro circa umbilicum cavitas magnitudine pugni ſeſe repræſentabat, ibi veſiculæ hæc ſero repletæ probabiliter ſedem ſuam tenuerunt, & quia nullæ in hac cavitate exiſtebant, nullæ etiam amplius in conſpectum proveniebant. Verum enim vero ſoror ejus illam vehementiſſime iratam reddidit, hoc factò, ſubito quam maxime debilitata & fracta eſt viribus, qualis debilitas antea non aderat, omni tempore enim è lecto ſurgere & ambulare poterat, ſemperque etiam & ſumendi cibos aviditatem & utendi potu ſentiebat. Tunc die XXIV. vitam cum morte de improvifo commutavit. Poſt meridiano tempore ſectio ſubjecti hujus hydropici præſentibus tribus Medicis inſtituebatur; cute igitur rejecta, muſculos abdominis oblique aſcendentes una cum peritonæo in quoddam haud ſeroſum, ſed ſcirrhoſum genus tumoris, ut hyperſarcofiſ, intumuiſſe obſervatum eſt, qui tumor craſſitiem palmæ ſuperabat. Hinc licet in inſtituenda paracentèſi incifio quinque digitos profunda erat facta, tamen ille non erat perforatus, ſed quaſi paries adhuc apparebat magnus, priuſquam omentum & inteſtina videri poſſent, quæ vero una cum ventriculo ſub duro hoc craſſoque tegumento ſuo in ordine reperiiebantur, ita, ut profunditas incifionis ad digitos adhuc duos imo tres eſſet continuanda prius, quam viſcera fuiſſent attacta. Incifio etiam non erat cancroſa, ut illi hujus cauſa naturæ debitum reddendum fuiſſet, ſed ira vehemens & ſubitanea maſſæ ſanguinæ alteratio, à diffuſione bilis dependens, in febrili hac vulneraria ſine omni dubio celerioris mortis fuit cauſa. Scirrhoſus hic tumor ad renes uſque ſeſe extendebat & ſupra cordis ſcrobiculum. Uterus una cum ligamentiſ ſuis & veſica urinaria hac ſcirrhoſa carne concretus erat. Hoc ex tumore ubivis ad dimidium uſque prominebant veſicæ rotundæ ſero pellucido repletæ, quæ Hydatides appellantur. Quæ vero non intra ſed extra & circa viſcera hoc in caſu inveniebantur magnitudine ovorum gallinarum, anſerum, quarum tunicæ duplicibus piſcium veſicarum tunicis conformes erant. Itemque ſcirrhoſum hoc abdomen ad ſimilitudinem quaſi metallifodinæ æris pulchræ accedebat, innumeræ fere & ſeparatæ cavitates in illo aderant. Caro autem hæc ſcirrhoſa ſecta carni pectorali bovinæ erat ſimilis & optimi coloris multa millia veſicarum ſero repletarum continentes, & connexa erat cum dorſo, & viſceribus, imprimis autem utero, hepate & meſenterio. Veſicis ergo ſero repletis eminentibus ovis ſimilibus, exentis atque remotis, multæ cavitates in-

veniebantur instar nidorum hirundinum partim majorum partim minorum colore flavo. Totum per abdomeri & scirrhum hunc cavitas cavitatem excipiebat. Quæ cavitates prorsus mundæ sicut elotæ, colore flavo & cute instar corii flavi erant obductæ: quælibet hujusmodi cavitas, magna esset aut parva, duobus, tribus, imò sex & pluribus harum vesicularum sero repletarum manipulis duplici alba tunica circumdatarum, pelucidum serum continentium, erat impleta. Forma erat partim sphaerica, partim sphaeroidica, partim oblonga, à se invicem separatæ erant hæ vesiculæ, sicut multæ sponte elaborentur, nullas habebant fibras nec ligamenta, & diversa gaudebant magnitudine. Innumeræ erant hæ cavitates, quarum in nonnullis vesiculæ magnæ, parvæ, instar globi plumbei, glandis, ovorum avium, columbarum & gallinarum, repertæ, in aliis autem femimaturis aurantiorum pomis, piis hortensibus, & in cavitatibus noviter ortis, ervis, milii & cannabis feminibus erant similes. Ubi igitur nonnullæ hujusmodi vesicæ sero repletæ deformes, hinc & illinc exaltatæ & non circulares (uti multæ erant) apparuerunt, speciem alborum magnorum decorticatorum cyclaminum (*Arzoffeln oder Erdbirn*) induerant, & tunica eorum erat opaca, quibus sectis, triginta, quadraginta imò centum vesiculæ sero repletæ reperiebantur, quæ omnes à se invicem separatæ, ac si de industria in cavitates essent collocatæ. Toto in corpore nihil feri erat, præterquam quod in vesiculas erat inclusum: quapropter etiam nihil feri in conficienda operatione acceperamus nec XVII. nec XVIII. Decembris, nisi phlebotomo & prima & secunda vice talis cavitas folliculis serosis repleta nobis insciis fuisset perforata. Harum ergo vesicularum sero repletarum modicum & nonnullæ patinæ plenæ, non numeratis iis, quæ in terram ceciderunt, exemptæ sunt, priusquam viscera videri poterant. Hacce mole scirrhusa una cum vesicis sero repletis magna adhibita cautione, diligentia atque labore, quantum poteramus, remota, intestina & ventriculus in situ decenti inveniebantur, ita, ut omnino nihil præternaturaliter in illis videri posset, nisi nonnulli lumbrici vivi in illis reptantes; ab hypocondrio autem sinistro ad dextrum usque ligamentum quoddam erat extensum, crassitudine pennæ, ac si ligamentum hoc de industria esset extensum, in quo secundum ordinem sex ad octo vesicæ sero repletæ magnitudine prunorum sylvestrium pendentes observabantur; in hypocondrio autem sinistro lien erat accretus, hepate exempto lobus ejusdem dexter sive major in statu naturali inveniebatur, sinister vero sive minor scirrho hoc crasso obductus & inclusus erat, loboque hoc separato, tumidus hic ambitus etiam vesicæ sero repletas continebat fere septuaginta. Lobus autem ipse licet scirrho obductus, reapse erat incontaminatus, immaculatus, liber & non accretus. In latere dextro in regione lumborum etiam tales tumores erant sex & adhuc plures, magnitudine pugni, & unusquisque horum sphaericas continebat sero reple-

repletas vesicas, ex quibus nonnullæ iterum tenebant hujusmodi vesicas minores, ac si hæ magnæ quasi procreassent parvas, omnes uti lotæ, sphericæ sero claro repletæ, & omnes à se invicem separatæ erant, ac si omnino de industria, ut jam dictum, separatim essent impositæ. Quilibet ren scirrhuso tali scirrhuso ad medietatem usque implicitus erat, ita ut pars renis superior incontaminatus & sanus, inferior autem supra medietatem scirrhuso tumore, nonnumerandas sero repletas vesicas diversæ magnitudinis continente, circumdatus erat. Lieni adhærebant similiter versus dorsum quoque hujusmodi deformes vesicæ sero repletæ, nec non pancreati itidem. Uterum & vesicam urinariam hic quoque scirrhus adeo firmiter connectebat, ut separari non possent, & ovaria in utroque latere ossis sacri tumorem magnitudine duorum pugnorum exhibebant, quilibet tumor erat pondere & forma æqualis, & hi tumores cum utero, vagina uteri, & vesica urinaria propter cohæsiorem majorem separari non poterant, ideoque conjunctim eximendi erant, ex quibus resectis innumeræ vesicæ sero repletæ duplicibus albis tunicis circumdatæ, prodibant. Pectore curiositatis quoque gratia aperto, pulmonum lobi reperiebantur lividi, cor cum pericardio in situ decenti & ordine. Diaphragma vero & cordis scrobiculus præditus erat scirrhuso tumore, qui etiam plenus erat cavitatum, quæ continebant vesicas non numerandas serosas diversa magnitudine. Hujus tumoris scirrhusi pondus fere sex libras æstimatum fuit.

§. I.

In deducendis & explicandis causis & origine hujus casus specialissimi præ omnibus necessarium erit, ut definitio hydropis in genere & specie, ejusque diversa, quæ occupare potest, loca, in medium proferatur. Quod itaque Hydropem in genere concernit, ille definitur, quod sit tumor aquosus cavitatum, pororum & glandularum earumque vasorum lympham secernentium, ab eorum distentione præternaturali per lympham stagnantem extravasatam & accumulatam facta proveniens. Quod autem attingit species hydropis, earum definitiones ex partibus diversis, ubi tumores hi aquosi existunt, desumenda erunt. Ascitis itaque definiri potest per tumorem aquosum cavitatum, & si ex lymphæ stagnantis resolutione & destructione aër contentus liberetur & tumorem augeat, Tympanitis vocatur. Anasarca vocatur tumor aquosus in externarum partium, cutis nempe, musculorum & tunicæ cellulosæ pinguedinem continentis, poris & fibrillarum interstitiis. Hydrops saccatus audit tumor aquosus major peculiari folliculo inclusus. Hydatides sunt tumores aquosi minores glandularum, quorum tumorum ut plurimum insignis oritur quantitas.

§. I I.

Diversa autem hydropem ejusque species occupare loca quotidiana testatur experientia. Sic Ascitis ut plurimum extravasatam lympham exhibet in cavitate abdominis & scroti, sæpissime etiam in cavitate thoracis, non raro quoque in cavitatibus cranii & cerebri. Anasarca ut plurimum offendit pedes, sed & sæpissime ceteras externas occupat partes. Hydrops sacculus glandulas majores & cavitates peculiaribus suis membranis inclusas præternaturaliter extendit, & invenitur in cavitatibus majoribus e. g. abdominis intestinorum & uteri. Sic in *River. Cent. IV. obs. 48.* invenitur casus, ubi vir ob abdomen tumidum à Medicis pro hydropico reputatus, tandem post medicamentum purgans exhibitum excrevit vesicas numero septem oblongas instar farciminum, crassitie in diametro unum digitum, & longitudine sex digitos æquantes, quæ humore foetido repletæ, iisque excretis omnino liberatus est. Porro novæ feminam nobilem, quæ per biennium hydropem sacculato, ut plurimi Medici putarunt, laborabat, dein post medicamentum emmenagogum assumptum ex utero reddidit saccos septem, quorum diameter quatuor digitorum, longitudo autem unius pedis erat, in sex hisce saccis continebatur serum insigniter foetidum, in septimo autem sacco reperiebatur sceleratum foetus, post hunc partum quidem in integrum restituta fuit, sed post aliquos annos tamen hydrops ultimum ei vitæ terminum posuit. De tumoribus talibus uteri legi quoque meretur *Segerus in Miscell. cur. D. 2. Anno MDCCVII. Obs. 9.* Hydatides sunt tumores aquosi glandularum; hinc in omnibus locis & partibus, ubi glandulæ existunt, inveniuntur.

§. I I I.

Ex his quoque colligi possunt diversarum hydropis specierum signa. Ascitis nempe sese prodit tumore abdominis, itemque sæpissime scroti, præcipue autem sonus instar aquæ intus fluctuantis percipitur, si æger decumbens situm corporis mutet. Anasarca ex manifesto tumore oedematoso partium externarum cognoscitur. Hydrops sacculus tumorem abdominis uti in Ascite ostendit, sed nulla fluctuatio percipitur situ corporis mutato, interdum tamen perceptio ponderis gravioris in hoc motu conjuncta est. Hydatides si in majori quantitate adsunt, etiam tumorem, abdominis conjunctum habent, nullus autem percipitur in motu corporis sensus ponderis. Hydatides autem minori præsentibus quantitate vix nisi post mortem sectione manifestantur.

§. I V.

Causas quod attinet hydropis, in omni specie hydropis requiritur stasis lymphæ & feri excrementitii & hinc distentio vel cavitatum vel pororum vel glandularum eorumque vasorum lympham fecernentium, ut inde

inde vel extravasatio vel accumulatio lymphæ oriatur. Hæc omnia multis ex causis oriri possunt. Pertinent huc quantitas lymphæ nimia, sanguis pituitosus, lymphæ nimis viscida & tandem lymphæ nimis acris. Ad causas itaque non naturales referri debet aër frigidus, ciborum quantitas nimia, assumpta frequenter copiosa crassiora, viscida, lenta acida, acris feculenta & fumo indurata, potus nimis aquosus, spiritus vini, motus deficiens. Somnus & vigilæ modum excedentes, animi pathemata, excretio copiosior partium balsamicarum. Ad causas præternaturales obstructions viscerum, eorumque tumores & scirrhi, obstructio & cessatio mensium, itemque hæmorrhoidum: Cachexia, febres continuæ non rite tractatæ, febres intermittentes adstringentibus tractatæ, in primis quartana, febres hæcicæ: Evacuationes sanguinis nimis: Evacuationes seri & bilis copiosæ, hinc & purgantia fortiora resinosa. Qua ratione dictæ hæc causæ hydropem efficere valeant, ex Pathologia satis patet.

§. V.

His præmissis ad explicationem casus hujus specialissimi me verto, in quo notantur 1) cohesio major uteri cum vesica urinaria per carnem scirrhosam & cum iis coherentes duo tumores majores; 2) tumor carnosus scirrhosus in pectore, abdomine, ejusque partibus repertus; 3) cavitates in iisdem existentes; 4) vesiculæ diversæ formæ & sero repletæ majores in hisce cavitatibus; 5) vesiculæ similes minores in hisce majoribus absconditæ; 6) quod plurimæ vesiculæ à se invicem separatæ fuerint. Originem totius hujus mali tribuo cessationi mensium, quæ quidem huic feminae ea contigit in ætate, ubi præcipue in feminis laboriosis ob firmiorem fibrarum resistantiam cessare solent, patiuntur tamen tunc temporis gravissima ut plurimum incommoda, nisi aperientibus leniter evacuandis, præcipue autem Venæ sectione subleventur. Sanguinis enim quantitas recurrente mensium tempore tamen adest major, qua non imminuta stases, & ex his varia efficiuntur mala, præcipue si sanguis una est viscidus, non raro etiam ingravidatio talem infert stasim conf. *Potes Obs. & Annot. Cent. III. C. 45.* Præ omnibus autem stasibus hæc afficit uterum & partes cum eo connexas. Hinc femina hæc acerbissimos experta est dolores abdominis, ex hac stasi sanguinis viscidi & hinc orta est caro scirrhosa & præprimis in utero ejusque partibus coherentibus; unde 1) connexio scirrhosa uteri cum vesica urinaria, tubis fallopianis, talisque tumor ovariorum, quibus tumoribus forsan & imprægnatio occasionem præbuit. Ob valorem hypogastricorum connexionem hæc stasis sanguinis etiam 2) tumorem carnosum scirrhosum in muscibus abdominis peritonæo & anteriore parte pectoris repertum effecit. Si obstructio fuit in hisce partibus æquabilis sanguinis destructionem inducere non potuit, sed potius majorem exhibuit appositionem partium ad augendam carnem necessariorum. Hinc orta est tanta moles carnea,

§. V I.

Reliqua hacce in mole carnea reperta, mirandi sunt effectus glandularum hinc in partibus insigni copia existentium obstructarum & extensarum. Nam peritonæum multas ad secretionem feri in cavitate abdominis pro lubricandis in iisdem contentis visceribus possidet glandulas. Simile quoque dicendum de diaphragmate, mediastino & pleura. Cum autem hæ partes per sanguinem stagnantem expanderentur, ut glandulæ etiam expanderentur necesse erat. Ab hac itaque expansione glandularum dependent 3) cavitates in hisce tumoribus repertæ & cum in glandulis serum viscidum existeret & ob motum sanguinis retardatum magis tale redderetur, illud quoque in hisce glandulis stasin patiebatur, hinc illarum orta est glandularum à sero repletio & hanc ob rationem reperiebantur 4) in hisce cavitatibus vesiculæ diversæ formæ sero repletæ majores. Hæ vesiculæ itaque reputandæ sunt pro glandulis harum partium præternaturaliter extensis, in quibus vasa in iisdem alias existentia à sero ex stasi corrupto & acri reddito destructa & resoluta fuerunt. Forma earum variabat prout in earum cavitatibus à partibus vicinis parum aut multum comprimebantur. Magnitudo earum major derivanda est partim ab ipsa harum glandularum magnitudine, partim ab earundem extensione præternaturali. Hinc quoque in omnibus partibus, in quibus glandulæ reperiuntur, tales vesiculæ existebant, præcipue in iis partibus; quæ cum carne hæc scirrhosa connectebantur. Quod autem attinet 5) vesiculas minores in illis majoribus repertas, habendæ hæ sunt pro expansis vasis serum fecernentibus. Nam dictorum horum vasorum expansio à stasi sanguinis & feri viscidi proveniens prima & maxima causa totius glandulæ expansionis fuit, ex ulteriori autem illorum vasorum secretiorum extensione & intumescencia quædam ruptæ sunt, hinc nihil quam serum stagnans extravasatum & corruptum, quod deinde etiam vasa sanguifera in glandulis destruxit, fuit in hisce glandulis repertum. Quæ vasa autem secretoria integritatem conservarunt, vesiculas istas sistebant minores.

§. V I I.

Explicationi huic maxime contradicere videtur illud, quod observatæ fuerint fere omnes tam majores quam minores vesiculæ à se invicem separatæ, ex quo negare quis posset possibilitatem intumescentiæ talis glandularum harum; nam ob defectum communicationis cum vasis sanguiferis & lymphaticis nullum nutrimentum adfluere poterat. Maximi igitur momenti hocce in casu est explicatio hujus à se invicem separationis & connexionis deficientis. Duplici tamen modo illam sibi concipere licebit. Primus modus, quem in *Memoires de l'Academie Royale des sciences* Anno

Anno MDCXXXIII. invenies, sequens esse potest, Quum extensio harum glandularum fit, sunt adhuc in necessaria ad capiendam nutritionem connexionem, extensione autem hac tantum in gradum aucta, ut tunica harum glandularum & vasorum serii secretoriorum vel ob robur proprium, vel ob pressionem vicinarum partium amplius extendi nequeant, serum in hisce cavitatibus stagnat, quiescit hinc & copiosas partes tartareas viscidas, quas commixtas habet, præcipitat, per quod vasa nutrientia occluduntur, & tunica concrefcit satis cohærens. Ex eadem ratione autem tunica, quæ parietem talis vasis in statu naturali constituebat, nutritione destituitur; hinc si quædam vasa secretoria ob hanc expansionem rupturam patiuntur, serum exinde extravasatum corrodit & destruit hunc parietem, qui etiam sæpissime ab expansione propria rumpitur, & sic liberæ & a se invicem separatæ vesiculæ existunt, quarum tunica non est membranosa vel fibrosa, sed ex præcipitatione visci tartarei concreta. Talem originem habuerunt vesiculæ istæ minores, quæ in vesiculis majoribus fuerunt repertæ. Serum autem in vesiculis majoribus ortum habuit partim à ruptura quorundam vasorum lympham fecerentium, quæ continebat antequam ex præcipitatione visci tartarei nova tunica mucosa generari poterat, partim à resolutione destructiva tunicarum parietes naturales horum vasorum constituentium. Secundus modus originem vesicularum & folliculorum majorum concernit, quæ in cavitatibus carnis scirrhosæ reperiebantur, & sequens est. Expansione à lymphâ stagnante eum usque in gradum facta, ut vis extendens fluidi à motu cordis & arteriarum proveniens æqualis esset resistentiæ, quam dabant tunicae harum glandularum, quietem hanc lymphæ ibi existentis præcipitatio partium tartarearum viscidarum commixtarum sequebatur; hinc vasa hæc glandulas nutrientia plenarie obstruebantur, hinc quoque subsidiam patiebantur. Quod ariditatem & debilitatem ipsis conciliavit talem, ut quum ob factum à glandulis vicinis extensionem cedere deberent, abrumperentur quidem, sed tamen ex iis nullum extravasari poterat serum, quia vasorum connexorum officia a dicta præcipitatione partium tartarearum jam erant obstructa. Hinc etiam tunica naturalis in nullam abire potuit destructionem, hanc ob rationem folliculi vel vesiculæ hæc duplici gaudebant tunica, externa erat tunica parietem naturalem glandulæ istius tunicæ constituens, interior autem originem debebat viscido tartareo præcipitato. Ubi autem glandularum in uno eodemque loco non tanta aderat copia, ut vicina vicinam ob extensionem præternaturaliter ortam de loco ad rupturam usque movere conaretur, ibi etiam adhuc connexæ reperiuntur cum vasis hæc vesiculæ, id quod ut plurimum contingit, si glandulæ in ipsis visceribus existentes extenduntur & hydatides fiunt. Patet quoque exinde quod in peritonæo, diaphragmate & pleura semper plurimæ in uno loco existant glandulæ.

§. V I I I.

In curandis hisce malis spes medicis relinquitur inanis, sed potius præcavendæ sunt hydatides quam curandæ. Id habet hydrops ascites anasarca præcipui, quod visceribus illæsis ex toto interdum curari possit; hydatides autem nunquam, ob connexionem ulteriorem cum vasis sanguiferis & lymphaticis deficientem, quapropter neque medicamenta in illas penetrare neque serum ibi stagnans & corruptum educi valet. Cum autem rarius contingat, ut hydrops nullam viscerum læsionem connexam habeat, hinc ut plurimum nulla nisi ad palliativam fugam pateat curam; melioris conditionis ea subjecta censeo, quæ hydrope saccato & hydatidibus, quam quæ ascite vel anasarca laborant, in hisce enim remedium quod hic est optimum paracentesis, ultimum vitæ terminum vix ultra unum vel duos annos protrahere valet, cum in illis malis, si ulterior hujus mali progressus & symptomata mitigentur & arceantur, multos adhuc per annos conservari vita possit. Hisce enim in casibus serum, quod in hydrope ascite & anasarca ob destructionem, putredinem & reliqua graviora symptomata infert, peculiaribus suis folliculis inclusum existit & connexione cum toto corpore destituta nullam amplius inducere potest noxam. Hanc ob causam maximi puto esse momenti, curam hanc suscipiendam tam ratione præcautionis hujus mali, quam ratione mitigandorum symptomatum & avertendi ulterioris hujus mali progressus,

§. I X.

Ut malum hocce avertatur & præcaveatur, eadem remedia Medicus, si causas quasdam hydropem efficientes & ex Pathologia ipsi cognitæ, adesse videt, applicare debet, quæ in curando hydrope ascite & anasarca, ubi integritas viscerum adhuc conservata est. Nam in principio hujus morbi glandulæ extensæ adhuc vasis sanguiferis sunt connexæ, hinc eadem indicata hic adsunt ac in hydrope nempe 1) extravasatio lymphæ ulterior impedienda 2) lymphæ extravasata evacuanda. Profunt itaque aperientia, balsamica, roborantia & evacuantia. Inter aperientia ea potissimum eligenda, quæ una evacuant tam per diuresin quam alvum, hinc maxime laudanda sequens mixtura. Nro. I. ℞. Tartari non rectific. arcan. tartari, TR. ℥i. hellebor, aa. ʒj. — Sal. communi. *ci. anis. aa. ʒβ. M, D, S. Mixtura aperitiva fumantur mane hora 11a. & vespera hora 5. 40. Guttulæ in decoctione sequenti. Aperiant quoque & evacuent Decocta, in quibus ut specifica consideranda parreira brava & rad. x. lryoniæ quæ propter Nro. II. ℞. Rad. parreir. brav. ʒij. trifol. fibr. chin. pimp. alb. bardan. aa. ʒj. bryon ʒβ. Herb. trif. fibr. hepat. nob. meliss. aa. mj. Flora arnic. hepat. nob. Summit. absynth. aa. p. ij. Rasur. lign. sassafr. ʒj. Cubeb.

Cina.

Cinamom. acut. aa. ʒj. C. C. M. D. S. Specierum decocta quarta pars, in 4. mensuris aquæ fervidæ leviter ebulliat, dein frigida, ad sitim bibatur. Potest etiam aquæ, cerevisia vel primaria vel secundaria substitui. Si fabricula & status lixiviosus ablit, infusum ex vino & hisce speciebus præparari potest, & tunc addantur limat. ♂ ʒj. Crem. Tartari ʒij. Hocce in infuso post prandium, sumi possunt gr. xij. ☉ Sylv. rite præparati. Profunt etiam pulveres blande resolventes balsamici e. g. Nro. III. ʒ. Arcan. dupl. cum o°o ☉. ppt. Sal marini depur. aa. ʒβ. Cinnabaris nativ. ocul. ☉ ppt. aa. ʒj. M. F. Pulv. Nro. xxiv. Sumatur quotidie mane nona hora & post prandium hora tertiâ dosis una. Ad evacuationem feri obtinendam vesperi sequens pulvis propinari potest. Nro. IV. ʒ. Rhabarb. Crem. tartari aa. ʒβ. Pulv. rad. bryon. ʒj. M. F. Pulv. No. xxiv. D. S. pulvis laxans. Dosis una omni vespera lectum adeundo sumatur. Ad vires conservandas & tonum restituendum prodest sequens Mixtura tonico nervina No. V. ʒ. TK. ʒii ʒj. ~ rosar. ʒβ. Ol. cinamom. Bals. vit. Hoffm. aa. gr. x. M. D. S. Mixtura tonico balsamica; sumantur quotidie mane, triginta guttulæ in effusione thée. De Tinçtura Antimonii vero notandum quod ista requiratur præparata juxta modum à Præceptore meo nunquam non devenerando Dn. D. Ludolfo in siegender Chymie traditum, nam hæc tuto & optimo cum successu adhiberi potest, licet febris jam lateat lenta. Hacce cura quatuordecim per dies continuata alyus purgari potest cum ʒvj. ☉ mirab. Glauber. propinato prius digestivo nempe ʒβ. Cremor. tartari. Deinde eadem laudata cura iterum continuandum, donec omnia symptomata cessaverint, & tunc præservandi causa, mane Mixtura No. V. & vesperi Mixtura No. I. singulis diebus sumi potest.

§. X.

Dolendum tamen, quod paucissimi horum ægrotorum in principio Medici auxilium requirant, hincque optimam curandi occasionem dimittant. Quapropter curæ palliativæ symptomata mitigare valentis mentionem hic facere non inutile erit. Consistit ea 1) in impedienda lymphæ extravasatione ulteriori 2) in mitigandis symptomatibus ab hydatidibus jam ortis dependentibus. Nam extravasatio lymphæ hisce folliculis inclusæ nullo superari licet modo, & folliculis integris evacuandis nulla patet via, nisi illis, qui in canali intestinorum orti fuerunt, id quod tamen raro contingit. Lymphæ extravasatio ulterior prohibetur aperientibus, evacuantibus & balsamicis §o. antecedente recensitis. Potest hæc extravasatio ulterior impedi, si singulis mensibus per aliquot dies sal. mirabil. Glauberi sumatur, ita ut primo die ʒiij. secundo ʒβ. tertio ʒv. quarto ʒvj. assumantur & sequentibus diebus eadem dosi iterum descendatur. Quod attinet mitigationem symptomatum inter ea potissimum

réfensenda est 1) respiratio difficilis à refiftentia nimia mufculorum abdominis per hocce folliculos præternaturaliter expanforum dependens. Ad quam faciliorem reddendam conferunt emollientia & evacuantiâ. Emollienti scopo inferviunt facculi, cataplafmata & emplaftra, ut de meliloto, de fpermate ceti, de galbano. Emolliunt & evacuant fimul clyfteres emollientes applicati. Ab iifdem folliculis oriuntur etiam 2) dolores abdominis, tam ob compreffionem partium internarum quam ob extensionem præternaturalem mufculorum abdominis, quos dolores quoque laudata mitigant externa atque interna emollientia.

F I N I S.

CXXII

J. CHRISTOPHORI POHL,

D E

HYDROPE SACCATO

EX HYDATIDIBUS.

Lipsiæ 21. April, 1747.

CXII

CHRISTOPHORI ZONE

DE

HYDROPHORIS

EX HYDROPHORIS

A Natome alijs scientiis ad medicinam spectantibus palmam eo potissimum nomine præripit, quod, quæ tenebris interdum sunt obvoluta, intusque in corporibus latent, morbi mortisque causas manifestet, & quæ morbo potissimum afflictæ fuerunt, partes detegat; quo factum est, ut scientia medica ex viscerum perlustratione majus quotidie nacta sit incrementum. Hæc disciplina nos ex defunctis docet, quæ viventibus utilia esse poterunt; hac arte efficitur, ut ad demonstrationis plenam lucem aliquando devenire medicis posse certa sit fiducia, si omnes, quas habent, singulari morbo defunctorum cadavera perlustrandi, occasiones, haud prætermiserint. Singulis enim, qui artem vel docent, vel faciunt, dictum est, quod Hippocratem inter enunciata habuisse legimus: nihil in medicina perinde, atque verum, esse admittendum, præterquam, quod experientia per sensus externos confirmaverit (a). Sane usum haud spernendum sectiones cadaverum singulari mortis genere extinctorum nobis afferunt. Quamvis enim, quod morbos attinet, fixam in humoribus radicem habentes, parum est, quod dissecto cadavere conspicitur, vel discitur; attamen si ad partium solidarum morbos animum advertas, anatome nobis sæpe post fata hominis veram morbi causam declarat, dum nobis curiosissime morbo destructorum aliove modo immutatorum viscerum formas offert, causasque manifestat, quas nulla ars unquam expugnare poterat. In unico, eoque certe rarissimo casu, qui mihi non ita pridem obrigit, pedem fingo. Scilicet nupero die VIII. Martii, currentis anni, mihi subnata est occasio, inferioris conditionis scæminam, XXVI. annum ætatis suæ agentem, trium liberorum matrem, quorum ultimum adhuc utero gestabat, cultro anatomico post fata subjiçendi. Fuerat, cum viveret, scæmina summis anxietatibus præcordiorum oppressa, spiritum difficulter traxerat, nullis tamen doloribus vehementer divexata fuit. Sexto ante mortem mense conceperat, fœtumque nutrit sufficienter, quem sextimestrem in ejus utero reperi. Præcox fuit mali incrementum, & subito toto ventre intumuit. Abdomen defunctæ externe maxime intumescibat, ut ambitu suo tertiam ulnam nostratam excederet, supra umbilicum, potissimum versus thoracem protuberare & acuminari ventrem deprehendi ut vel cutis in superficie præ nimia extensione glisceret. Aperto abdomine, copiose serum, materia purulenta mixtum, maximo cum fœtore promanabat. Supra regionem umbilicalem versus cartilagineam xiphoideam, incidenda fuit cavitas quædam & veluti alterum quoddam

(a) Vid. Deleboe Sylvii *Disputat. medic.* §. 12. & sq. & ejusdem *Libr. de Idea præceos medicæ cap.* 27.

dam abdomen. Offendebamus enim faccum, qui latitudine ulnam duosque pollices, longitudine ulnæ semissem tresque pollices æquabat. Scilicet diaphragma inter lamellam a peritonæo ortam partemque musculofam, eam, quæ utrinque intercedit, texturam cellulofam fenfim dilatam habuit validiffime, ut, quo magis lamina peritonæi versus abdomen descenderet, eo plus diaphragmatis musculus major & superior versus thoracis cavitatem retrocederet; quare & thoracis & abdominis viscera ab enormi isthoc tumore sacco e situ naturali recesserunt insigniter: nam neque ventriculus, neque intestina in conspectum prodire valebant, quin tam in parte superiori, quam circa latera, ab hoc sacco tegebantur. Sectione longitudinali usque ad cartilaginem xiphoideam continuata, ex cavitate hujus utriculi hydatides, ne justo plus dicam, uti videbatur, numero fere bis centum, variæ magnitudinis, (*vid. figura Lit. A.*) & inter eas duæ magnitudine pugni majoris viri, hinc alix magnitudine ovi anserini, gallinæ, columbini, juglandis, vel nucis avellanæ forma, pisique majoris, maximo cum impetu sero extravasato & materia purulenta mixtæ, cum foetore vix tolerabili, emanabant. Majores, mediæ, minores, minimæ, figura gaudebant ea, quæ ovis familiaris est. Quas quidem hydatides esse, nullum superfluit dubium; illud tamen admirabile visum est, ex tot tantisque ampullis, proxima vicinia sese attingentibus, ne unam quidem cum altera concrevisse, nec a communi quodam petiolo plures pependisse, sed omnes fuisse separatis, singulasque fluctuasse liberas. Eadem fuit omnium textura, ex membranis spheram effingentibus, absque indicio reptantium per eas vasulorum. Pelliculæ sive membranæ, liquorem serosum in se continentes, vesiculasque aquosas constituentes, dividi poterant in membranam aliquam superiorem, aliamque inferiorem. Interstitiis harum membranarum contextus cellulofus, qui mediante aëre inflato in conspectum veniebat, intererat: membrana autem superior, aliqua ex parte crassior inferiore, in novam lamellam superiorem & inferiorem dividebatur. Ab humore intus contento turgescerent omnes, pelluciditate gaudebant, simili illi, quam ova pennatorum abortiva habere solent; more laciniarum, membranæ exterioris squamulæ (*vid. fig. Lit. B.*) distinguebantur. Vesiculis istis corpuscula lutea (*conf. fig. Lit. C.*) quamplurima intererant, colorem vitelli ovorum referentes, quæ res, aniculas, quæ sectioni adstant, ut se ova genuina videre crederent, fabulamque urbe spargerent, induxit. Dissectis tunicis, quæ bullam coercent, humor serosus pellucidusque effluebat, parum glutinosus, qui tamen, coctione cum aqua fervente instituta, haud concresecbat, uti albumen, cum quo aliquam similitudinem alebat, coctura inspissari solet. Cum coquerentur vesiculæ, quædam istarum penitus disfluebant, pauciores, eæque tenaciores, partim natabant, partim fundum vasis petebant, nulla tamen in coagulum indurata fuit. Pelliculæ autem sive membranæ, vesiculas

vesiculas aquosas formantes, ferventes, crassiores reddebantur, elasticitatemque majorem nanciscebantur; liquor, intus contentus, syrupo violarum viridiusculum colorem dedit, quo experimento compertum fuit, illum ad indolem alcalinam vergere. Institutis porro experimentis, neque cum spiritibus alcohol, neque cum aceto destillato, neque cum liquore alkalino per deliquium facto, ulla oriebatur effervescencia; cum spiritu autem rectificatissimo partes quædam de fluido, quod ampullis inerat, in coagulum conversæ, fundum vitri petebant. Evaporatione instituta mox in substantiam mucilaginosam coalescebat fluidum, ut particularum mucilaginosarum plus, quam feri, inesse abinde cognoscerem. Ut autem res clarior evaderet, ex quibusnam particulis constitutivis pelliculæ sive membranulæ istius partes componerentur, sequentia experimenta a me fuerunt instituta. Et primo quidem cum spiritu salis ammoniaci, ex calce viva parato, nihil immutatum fuisse percepi. Spiritus autem vitrioli, præterlapso aliquot horarum spatio, & digestionem leniori instituta, easdem pelliculas in liquorem mucaginofum, qui colorem carneum referebat, permutavit. Cum lixivio salis tartari molliores quidem reddebantur membranulæ, neque tamen in liquamen abibant. Cum spiritu vini rectificatissimo instituta digestionem, primo quidem immutabiles manebant membranulæ; deinde vero, superaffusa aqua fontana, eademque evaporationi exposita, substantia glutini similis in conspectum veniebat, tandemque de novo superaddita aqua simplici, & guttulis olei tartari per deliquium adpersis, liquor saponaceus effectus fuit. Ex istis omnibus intellexisse me arbitror, & involucra, & humores iisdem contentos, de natura animali, licet putredini istorum morborum originem tribuendæ sint, nihil recessisse, & alcalinam indolem constanter servasse. Digna autem observatu res visa est, ipsius utris, qui tantam hydatidum molem contineret, naturam investigasse. Nihil sane fuit ille aliud, quam abscessus omnium maximus, qui sese intra cellulofam diaphragmatis substantiam effinxerat. De ulcere tamen illud habuit, quod internæ ejus oræ callo duro inducerentur; ad latitudinem atque longitudinem quatuor digitorum transversorum partes internæ callosæ erant, sinibus excavatæ, quibus materia purulenta magna copia inhærebat, non sola equidem, quin sero hydropico mixta, quo utroque humore heterogeneo sensim aucto tumor versus thoracem vehementer increvit, cavitatem thoracis pressit, illamque naturali statu multo arctiorem effecit; pulmones tamen observabantur integri, uti substantia hepatis lienisque adhuc salva erat. Contentum autem contractum valde, luridoque colore infectum fuit. In latere enim dextro circa costas spurias musculosque abdominales illius lateris abscessus versus exteriora inclinabat, & procul dubio materia purulenta servaque exitum hac parte quæsierat, erant enim muscoli jam aliqua parte exesi, ut digitis cederent. Obtinere a me non possum, ut reticeam, quid

quid circa uterum evenerit, quamvis illa res cum statu foeminae morbo-
 fo nihil commune habeat. Erat enim, uti omnes abdominis partes, ita
 & uterus ab omni vitio liber, nec multum quidem feri hydropici me-
 diae huic cavitati inexistebat; quare visceribus naturalibus vitalibusque,
 praeter unum diaphragma, salvis, potuit in foemina, anxiam caetero-
 quin vitam vivente, tamen feliciter succrescere embryo, & ad XXIV.
 usque septimanam enutriri. Habuimus uterum valde extensum, & de
 foetu quidpiam suspicati sumus. Nec spes nos fefellit: vidimus enim
 embryonem suis inclusum membranis, chorioque inciso foetum, amnii
 humoribus circumfusum, fere sex menses utero innutritum, jucundo
 spectaculo intuiti sumus. Membrana chorii embryonem amnii liquori-
 bus immersum continens, substantiae uteri inhærebat. Placenta, uti
 primis mensibus solet, firmiter circa fundum uteri adfixa videbatur.
 Venit mihi tunc in mentem, dispicere, quid *Ruyfchium* (b) inducere
 potuerit, ut musculus orbicularis in fundo uteri quaereret, vidique fibras
 equidem carneas, at a substantia uteri haud diversas.

Ex relatione mariti defunctae percepinus, ipsum ante hos septem
 annos infantem in lucem edidisse satis sanum atque robustum; excluso
 autem partu, non ex voto omnem intumescantiam abdominis tunc ces-
 sisse, sed quandam semper circa regionem umbilicalem eminentiam ab il-
 lo tempore superfuisse, peperisse tamen illam altera vice; mense autem
 Januarii superioris anni, abdomen sensim sensimque intumuisse, & sin-
 gulis fere mensibus magis magisque extendi coepisse, simulque doloribus
 in ventris praeter omnem opinionem saepissime correptam fuisse defun-
 ctam, ut multi ab initio mensis Januarii anni superioris jamjam femi-
 nam esse gravidam existimaverint, quae autem graviditas, uti ex even-
 tu & ex descriptione morbi & sectione patet, non nisi multo post illam
 intumescantiam consecuta est. Ultimis mensibus ante obitum, defun-
 cta, increbescente malo asthmae oppressa, neque alterutri lateri, neque
 dorso, incumbere potuit, a quo corporis situ se in praesentaneum suffo-
 cationis periculum induci conquesta est. Sane res eo devenit, ut qua-
 tuordecim dies ante obitum somnum capere in lecto nequiverit; sum-
 mis itaque anxietatibus obruta & tandem suffocatione fuit extincta. Pa-
 tet ergo ex praesentis hydropis saccati, quo foemina ista laboravit, hi-
 storia quorundam morborum graviorum primordia non semper maximi
 esse momenti, nec nisi progressu temporis tragœdiam suam illos lude-
 re. Lento certe incremento omnes tumores tunicati procedunt, in
 quorum classe hæc, qua foemina laboravit, ægritudo etiam collocanda
 est. Tumores potissimum serosi folliculis inclusi non præcocius incre-
 scent, ut ab initio omnia leviore momenti esse videantur, donec longe
 gravissima symptomata successu temporis enascantur.

(b) *Fredericus Ruyfchius Adv. X. Dec. II.*

Solent istos tumores a sero folliculis incluso ortos hydropem faccatum appellare practici, nomine rem explicante. Scilicet non in cavo abdominis, uti ascitici habent, aqua increfcit, sed alicubi, inter peritonæum musculosque vicinos, in illa, quæ vulgo peritonæi duplicatura dicitur, textura cellulosa, humor morbosus congeritur. Hujus eventus varii sunt modi. Aut enim, qui anasarca vel ascite laborant, a communi quadam causa, & intercutem & abdominalem & cysticum aliquem tumorem eodem tempore contrahunt, aut sano cæteroquin corpore, alicubi cellula adiposa una altera vel plures, in peculiarem concamerationem coalescentes, ab arteriis adiposis lymphaticisque ruptis, congestione aquosa facta, distenduntur. Valde autem vereor, ne faccus ille foeminae nostræ non tam serum hydropicum, quam pus, continuifse videatur. Quamvis enim aquæ asciticæ post fata etiam foetidissimos odores spargant, pus tamen his interesse nunquam videmus, uti in præfenti casu est; quare sicuti novi subinde morbi, vel illi certe valde mixti, in corporibus excitantur, ita hoc quidem phænomenon morbosum de triplici morbo aliquid habere videtur. Ratione enim puris contenti haud dubitanter pro empyemate abdominis haberi potest; siquidem empyema vi vocis folliculum materia purulenta farctum significat, nec uni thoraci ille morbus addictus est; at ratione intermixti feri de hydrope aliquid tenebit, hinc hydatidum nidus haud incompetentem appellari poterit. Puros hydropes faccatos haud novos esse, observatores loquuntur, celeberrimique auctores medici exempla producunt, utpote cum *Sennertus* (c) de hydromphalo aut de hydrope inter peritonæi duplicaturam, *Horstius* (d) de hydrope omenti inter duas illius lamellas, marsupii veluti in modum formatas, *Hildanus* (e) de hydrope uteri tubæque fallopianæ; *Hoffmannus* (f) de pulmonum hydrope egerint. Ab istis omnibus haud leviter discrepat hydrops noster faccatus diaphragmatis, ab hydatidibus excitatus. Eo autem rariorem hunc nostrum affectum hydropico-apostematoidem esse puto, quo solidiori magis corporis musculo fuit ingenitus. Diaphragma enim esse partem corporis nostri musculosam, robustam, abdomen a thorace distinguentem, vel tyronibus artis salutaris, maxime anatomes, non poterit esse ignotum, cujus duo superiores & majores ventres, uti pauca pinguedine

(c) *Libr. III. Med. Pr. c. 17. Stalpart van der Wiel observ. rar. medicar. anat. chirug. cap. 2. Observ. 28. Mangeti Bibl. med. pr. libr. VIII. p. 970. Job. van Meckren observ. chir. cap. 52.*

(d) *In Oper. medic. Tom. II. L. II. Obs. 4.*

(e) *Vid. ejus observ. 56. 62. Observ. 305. D. II. A. 5. Observ. 67.*

(f) *Videantur acta physico-medica acad. N. C. Anni 1727. observ. CCXIII.*

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

dine intertexti sunt, ita illi juxta circulum tendineum omni celluloso contextu prorsus carent, consentiente celeberrimo *Hallero* (g). Nihil fecius sensim increfcens humoris copia, tendinea strata in hoc casu separavit illisque interfluxit, &, quæ a peritonæo abscedit, laminam magno hiatu divisit. In hac enim duplicatura, peritonæum & partem diaphragmatis musculosam intercedente, separatio humoris ferofi in cadavere antea descripto ortum duxerat, unde postea ejusmodi facculus, qualem historia supra data proposuit, se formavit, maximam abdominis thoracisque partem occupans. Quam ob causam etiam viscera abdominis in angustius spatium compressa, & cutaneæ musculorumque abdominis partes ultra modum extensæ conspiciebantur, itidemque thoracis contenta, cor & pulmones, in motu suo impediti fuerunt, quo minus munere suo fungi potuerint.

Ast qualis hydatidum in hoc sacco genitorum origo fuerit, nunc dispiciendum erit. Quemadmodum in omnibus corporis nostri partibus obvia sunt vasa lymphatica, ita illis nec diaphragma caret. Et testante *Nuckio* (h) uti maxima in quantitate vasa lymphatica passim ex thorace versus venas jugulares properant, ita, quod planum diaphragmatis abdominale concernit, analogiæ anatomicæ consentaneum est, ea super hepar in cisternam lumbarem deferri. Ast si de ortu hydatidum cogitare velis, aliter de illis sentire non potes, quam, sicuti aneurisma arteriarum, varix venarum, ita hydatides esse vasorum lymphaticorum sobolem. Uti enim vasa lymphatica nodulis cellulosis distincta sunt, ita ex uno vase facile plurimi distincti globuli fieri poterunt. Ex horum etiam vasorum nimia dilatatione ac ruptura in interstitiis harum lamellarum peritonæi atque partis musculosæ diaphragmatis, in præfenti casu, progressu temporis, ejusmodi quantitas feri extravasati, & quidem ultra quatuor mensuras solummodo in hujus utris cavitate, excepto abdominis spatio, se accumulaverat, a quo humido ille hydatidum numerus, quantum supra denotavimus, augmenti sui materiam accepit. Numerum ejusmodi hydatidum non levem sub titulo hydropis ovarii describit, & insuper virginis ex hydrope ascitica defunctæ meminit celeberr. *Ruyfchius*, in cujus abdomine vesiculæ innumerabiles, humore tenaci & glutinoso repletæ, fuerint deprehensæ, quarum nonnullæ pugni minoris, aliæ nucis juglandis, vel avellanæ, magnitudinem, uti in nostro casu, æquaverint. Sunt tamen etiam, qui ratione denominationis in aliam abeunt sententiam, &, illos tumores hydropis nomine minime insigniri

(g) In tractatu de diaphragmate; elegantes diaphragmatis figuras vid. in *Cowperii nova Myctomia* Tab. 34. & 35.

(h) In *adenographia* pag. 142.

signiri posse, (i) opinantur, sed vesiculas illas, sero repletas, pro veris debere hydatidibus haberi, easque hydropem non posse constituere, quamvis serum pelliculis inclusum præ se ferant. In cujuscunque vero partis interstitiis istiusmodi vesiculæ aquosæ formentur, raro locas invenimus easdem, sed hydropici quid semper concurrat, & in mediis aquis istæ pelliculæ fluctuant, uti de hydrope saccato ex instituto commentatus est *Mercklinus* (k), qui exemplis matris aliorumque ex hydrope saccato mortuorum ipsum morbum illustrat, & harum vesicularum, insigni colluvie seroso repletarum, inque abdomine inventarum, mentionem injicit, easque a vasis lymphaticis ortum duxisse putat. *Hic ichor*, ait, *interveniente vaporazione per calorem improportionatum in vesiculam attollitur, relicta in ea aliqua illius portione, quæ hac ratione tenuissimo membranaceo folliculo obducitur, idque ex necessitate materiæ, simili prope modum modo, quo ex saponata aliqua insufflatione, per fistulam stramineam facta, bulla exsurgit.* Nec eorum reprobanda est sententia, qui putant, hydatides ab humoribus intus contentis expandi, ut saccum tantæ amplitudinis sensim implere & hydropem ascitico-vesicularem efficere possint; quod largiendum omnino erit, siquidem hydatides serie quadam connexæ vasisque adducentibus instructæ fuerint, aut, nisi a resorpto in se humore, cui innatabant, nostræ solitariæ hydatides auctæ fuerint, unde profecerint, haud video.

In more habent hydatides, inter cellulas pinguedinis nasci, uti grandines, quo morbo sues copiosum adipem gerentes sæpe laborant, id docent. Eiusmodi in pinguedine humana enutritas hydatides enarrat, simulque de hydrope saccato memorabile refert exemplum *Dn. D. Alexander Camerarius* (l), ubi de obstetrice aliqua in vicino pago, quadragenaria, paupercula, jamque decem liberorum matre, refert, quod illa tamdiu gravidam sese reputaverit, donec præterlapso pariendi tempore immota mansisset, quin in dies increverit, abdominis moles, tabescente interim & in statum mere sceletiformem redacto reliquo corpore, quo post ejus fata cultro anatomico subjecto, varia atque curiosa visu in conspectum prodierunt. Nimirum abdomen ambitu suo æquasse duas ulnas: propendisse quidem & inclinasse magis in dextrum latus, in sinistro tamen latere, infra umbilicum versus pubem, protuberasse & acuminatum fuisse; ubi etiam mollius ad tactum extitisset, ut fovea digitis potuisset imprimi, cum in reliquo tractu tensum ac durum fuisset,

M m 2

digi-

(i) *Schorkopff* in *Dissertatione de Hydrope Ovarii Muliebr.* Basil. 1685. *habet.*

(k) In *Dissert. de Hydrope saccato, habita Altorsî die VIII. April. Anno 1695.*

(l) *Confer. Acta Physico-Medicae Academiæ Casaræ N. C. Anni MDCCXXVIII. Observ. CLX.*

digitisque ne quidquam cessisset. Cutem incisam illico corrugari coepisse & contrahi, sub illaque perparum membranæ adiposæ superfuisse. Ad utrumque vero hypochondrium, inter cutem & abdominis musculos, loco pinguedinis, vesiculas fuisse sero plenas atque turgidas, unde etiam copiose satis promanaverit limpida flavum; membranam autem emphysematis instar quasi spumam vel congeriem vesicularum tenuissimarum inflatarum retulisse. Inciso in linea alba peritonæo, mucum protuberasse tenacem viscidum; digitis autem atque specillo deprehensas fuisse varias cellulas & cavitates. In sinistro latere apparuisse faccum circa umbilicum, in medio tres, in dextro autem latere quatuor pollices latum, multas ubique habentem cavernas, majores, minoresque, inque his conclusum gluten illud albicans, quod supra dictum fuit prorupisse a prima statim peritonæi punctura. Utris substantiam fuisse in locis quidem illis incrassatis fibroso-cellulosam, in ceteris autem membranofam, ordinariam tamen membranarum crassitiem ubique excedentem. Deinde vero insignem hujus molis atque utris originem & connexionem, scilicet infra, in pelvi, ad dextrum latus uteri, ubi principium sacci adhuc membranofum cum ligamenti uteri & ejusdem lateris ovario connexum fuerit, facili negotio potuisse researi, atque hoc modo totum ex abdomine removeri, utrumque ipsum cum altero suo sinistri lateris ovario quidem fuisse in salvo, faccum vero istum, sive utrem XII. & liquamen istud feculentum XXXV. libras civiles ponderis suo æquavisse.

Similiter glandulosis visceribus succrescere possunt hydatides solentque. Favet enim istarum ampullarum generi non minus glandulosa series, quam velum adiposum, siquidem singula de multis, quæ organa non glandulosæ texturæ efficiunt, jam in se est folliculus, qui, affluxu secernendi humoris aucto, refluxu impedito, facile in ampullam elevari poterit. De hydatide quadam ovarii referre quædam liceat. Ancillam juvenem, vix duos ultra XX. annos natam, alacrem & sanam, nec morbi unquam sibi consciam, ab explosa sclopeto glande plumbea vulneratam, & post XLVI. horas mortuam fuisse, eaque postea sectioni anatomicæ subjecta, sequentia oculis sese exhibuisse spectacula, Ephemerides N. C. (m) testantur. Nimirum curioso admodum, certe non quotidiano, exemplo ovarium uteri sinistrum fuisse hydropicum, non hydatidem ab ovario forte pendulam, uti sæpe reperiri solent, magnitudine quandoque phaseoli, extus ad tubam lateris sinistri, & ovarium alterius lateris, dextri, genitam fuisse, sed stricto sensu ovarium ipsum liquore intus concluso turgidum & plenum in hydatidem, magnitudinæ æquantem ovum anserinum, extumuisse, unde a distantibus quibusdam,

dam, rerum non probe gnaris, diu pro vesica urinaria fuerit habitum. Incisione facta, aquam limpidam profluxisse, colore flavam, sapore subasiam, quantitate ad uncias quatuor æstimatam, eamque in cochleari super candelæ flammula statim instar albuminis ovorum in albescens coagulum abiisse. Porro membranofum huncce sacculum liquore antea turgidum, hoc modo jam evacuatum, genuinum fuisse ovarium. Hæc res, quod frequenter ovarium hydatidibus repletum reperitur, ipsam de ovulis doctrinam, annon & illa pro hydatidibus agnosci debeant, quales haud dubitanter fuerunt ovula ad cervicem uteri a *Nabotho* reperta, suspectam omnino reddere possit, nisi aliis argumentis ejus veritas staret. Uti hepar glandulosæ ad *Malpighii* mentem texturæ ex parte est, ita similiter illud hydatidibus haud caret.

Singularis talis sacculus in hepate observatus in ephemeridibus N. C. (n) describitur. Sic aliquando in hepate, liene, aliisque visceribus hydatides fuisse repertas, præprimis monet *Camerarius* (o) de hydatidum copia in steatomate hepatis cujusdam viri, per quadriennium plerosque medicos celebriores frustra consulentis, cujus vero morbi tam diuturni causas non nisi post mortem illius ægri sectio anatomica detexit, & numerum hydatidum satis magnum exposuit. Hæc vesiculæ erant, uti allegatus auctor eas describit, figuræ exacte rotundæ, multitudine vel quinquaginta, magnitudine varia, a pisco majore ultra ovum columbinum, tactu molles, membrana tenui admodum concludentes aquam limpidam, foetoris expertem. Hæc ova, (ita recensitus auctor pergit), seu hydatides illæ exemptæ, & in frigida asservatæ, durarunt per septimanam unam & alteram integræ; sed sensim mutarunt colorem aquæ, obscurioris & turbidioris inde factæ. Plura adhuc hydatidum exempla in annalibus physico-medice Vratislaviensibus (p) recensentur.

At vero circa causas sive originem hydatidum explicandas in varias abeunt sententias excellentissimi Anatomici. Ovarii hydatides ita explicant, ut essent ovula in ovariis tumefacta, affirmante celeberr. *Ruyshio*, (q) dicente: *Hydrops ovarii, si ita loqui liceat, ovorum affectus est, ab aliis satis visus, modo satis consideratus. Hydatidis audit apud auctores, in quo nomine libenter acquiesco, modo de mali subjecto inter nos conveniat. Hoc ut plurimum, si non semper, ova esse animadverto, ita*

M m 3

mutata,

(n) *Anni 1733. observat. CXX pag. 378.*(o) *In observationibus Ephemeridum 1733. editis vid. Observ. CXX.*(p) *Vid Ann. 1720. Mens. Febr. Class. IV. Artic. XIII. p. 212. seqq. & Ann. 1721. Mens. April. Class. IV. Art. VIII. pag. 411. seqq.*(q) *In observ. anat. chirurg. observ. 17 pag. 22.*

mutata, & in tantam aliquando molem aucta, ut infantis caput non raro superasse viderim. Et in alio loco (r) idem Ruyschius vasorum sanguiferorum extremitates, mucoso humore explicatas, hydatidum naturam induere affirmat. Cui etiam consentit B. Schacherus (s), adhuc post cineres multis nominibus mihi devenerandus: Hydatides, inquit, quae ovario observate fuere, ovulis non inepte accensentur, utpote quarum lymphæ non tenuis erat & fluida, sed igne in substantiam pinguem eamque copiosam & solidam facile condensabantur.

In contrariam autem abit sententiam Clar. Brendelius, hydatidum primordia ab ovulis deducenda non esse, asserens, idque potissimum discriminis observans, quod ovuli lymphæ igne in coagulum albuminis instar abire soleat; quod tamen de hydatidum liquore minime concedere valemus. Porro celeberrimus Boerhaavius (t), ubique locorum corporis nostri glandulas defendens, hydatidum originem a glandulis deducit; quare nec ego a veritatis tramite aberrare videbor, si hydatidum in defunctæ meæ abdomine repertarum origines cum jamjam laudato Ruyschio (v) ad lymphaticorum vasorum fontes, glandulas, retulero, quarum plures etiam visum effugientes in omni adipe, adeoque & in contextu diaphragmatis, musculum a membranis dissepiante, sedent, quo fieri aliter haud potuit, quam ut ex congerie (w) hydatidum multarum, uni sacco simul inclusarum, hydrops empyico-hydaticus evaserit. In causis autem hydatidum indagandis, cum sæpe plus opinionis sit, quam veritatis; lentotem humorum accusandum esse existimaverim. In hoc casu tunc corpus cachecticum fuisse, extra omne est dubium. Æquilibrium tamen inter partes solidas atque fluidas ablatum simul accusandum est: hoc enim modo fit, ut vas ab humore suo superari atque extendi se patiatur, dum minus firmiter resistit; hinc in vasis, licet minimis, progressu temporis, excitari possunt ampullæ capacissimæ. At cur diaphragmati potissimum ingenita fuerit tanta hydatidum copia, obscurum omnino est. Factus est maritus, a puerperio laborioso tragediam hanc ludi cœpisse. Quare sine dubio nixus ad partum, qui diaphragmatis potissimum actione instruitur, effecit, ut fibræ quædam septi, uti conatus ad partum hoc organum vehementer urgent, divulsæ, transitum sanguinis per istam partem impediverint, unde totum malum suam sine dubio originem traxit. Fieri etiam interdum

(r) Vid. thes. Anat. 6. Expl. tabul. 5. f. 3. 4. 5. 6.

(s) In dissertatione inaugurali de Virgine ascitica post paracentesin purpura maligna exstincta, Lipsiæ 1725. die IV. Jul. habita.

(t) In epist. anat. ad celeberr. Ruyschium de fabrica glandular. pag. 40.

(v) L. c. Observ. 27. pag. 33.

(w) Legi merentur Gerardi van Swieten Commentaria in Hermanni Boerhaave aphorismos de cognoscendis & curandis morbis Tom. I. de obstructione pag. 165. Edit. secund. Lugduni Batavorum MDCCXLV. edit.

dum solet, ut morbosæ ad viscera metastases variis abscessibus anam suppedient. Sic fiunt pulmonum hepatisve vel mesenterii abscessus, suppressa morborum legitima crisi, suffocatis maxime febribus intermittentibus, retropulsa scabie. Nostra, uti fordide misereque vixit, ita in morbis, qui illi evenerunt, corpus negligentius habuit, potuitque illi mala materies ad interiora conversa fuisse.

Verum, quid de corporibus luteis, hydatidibus admixtis, sentiendum sit, breviter exponendum est. Pinguedinem esse, nemo negaverit, quæ successu temporis in similes ampullas convertenda erat. Aëre enim in ejusmodi portionem inflato, massula in tumorem subito efferri cœpit. Est autem in diaphragmatis cum transversis abdominis musculis confinio haud levis pinguedinis quantitas, quæ ab initio in steatomata elevari haud dubitanter cœpit; hinc, in saniem diffluit, quæ juxta leges putrefactionis expansiva virtute ampullas producere potuit. Putredinem sane in hoc casu concurrere, insignis, non qualis de cadavere, sed qualis de turpi abscessu halat, foetor docuit. Aerem tamen aliquem istas ampullas elevasse, qualis ex putredine nasci solet, haud putarem, cum ampullæ istæ omnes in aqua vel spiritu fundum petant, omnique proinde aëre destitui merito putentur. Jam quilibet secum reputare poterit, quantas afflictiones miserrima, ex quo illi diaphragma in utriculum ejusmodi expandi cœpit, maxime tunc, quando ad ἀκμήν malum pervenerat, sustinuerit. Orthopnœam ac asthma ab hydatidibus, inter tunicas septi nascentibus, oriri debere, quilibet perspicit, quandoquidem ad horizontem cum costis spuris pervenire diaphragma non potuit, quapropter inspirationis negotium foeminæ omnino fuit impeditum, pulmonibus in arcto semper spatio conclusis & aërem sufficienter haud admittentibus, quo tandem, folle aëreo haud sufficienter expanso, circuitus sanguinis per pulmones vacillare, totiusque vitæ negotium, quod in circuitu sanguinis atque humorum consistit, everti cœpit. Enimvero nulla sunt indicia, quæ, tumorem abdominis ab hydatidibus, hydrope faccato contentis, ortum esse, diserte innuant. Neque, si medicus hydatidum præsentiam etiam cognovisset, ulla solvendo morbo medicina par esse potuit, nisi forte, ut natura jam istud negotium peragendum suscepit, abscessuum more, quorum plures, musculos abdominales ac integumenta communia perterebrant, spontaneus ad externa effluxus supervenisset. Quis enim ausus fuisset, gravidam, uti habebatur a marito, acu triquetra pertundere, & quo signo constitisset de loco perfodiendo? Quamvis enim juxta *Celsum* satius sit, anceps, quam nullum, experiri remedium, tamen nec temeraria capienda sunt consilia, ne occidisse videamur, quos servare haud poteramus.

JACOB

CXXIII

JACOB. CHRISTOPH. SCHEFFLER

ET

CHRISTIANI JACOBI,

HISTORIA

HYDROPI SACCATI.

Altorf 13 Junii 1724.

CXIII

JACOB CHRISTOPH SCHEFFLER

BY

CHRISTIAN JACOB

WASSERMAN

HYDROPHISACCATI

Alto 13 Jan 1734

21

Hydroph. M. Tom. IV.

P R Æ F A T I O.

EXhibemus Tibi L. B. *historiam hydropis saccati, in femina rustica* haud ita pridem observati, & ob stupendam molem suam oppido digni consideratione, quem ordinis & brevitatis pari studio pro viribus nunc explicare conabimur: non quidem eo animo, ut prorsus inaudita Tibi enarremus, sed quoniam nobis illi sectioni interesse licuit, & à Gratiosissima Facultate Medica benigne concessum est, materiam quandam in publicâ cathedra defendere, non inconsultum duximus, rarissima contemplationis casum illum describere, brevique commentariolo illustrare. Te autem quam humanissime rogatum volumus, si quid fortasse in tractatione hac non satis accurate propositum aut eliminatum deprehenderit, id benevole condonare & leviusse hoc studii nostri specimen equi bonique consulere velis.

O B S E R V A T I O.

Die 10 Novembr. A. 1723, in pago Schwand, tribus circiter milliaribus Altorffio distante, mulier quadraginta octo annos nata, diuturno gravique morbo confecta, ad explorandum, quæ corpori præter naturam inhærent, anatomico cultro subjecta est. Statim vero apprensus vastissima moles abdominis spectatores omnes in admirationem traduxit; superabat enim novem pedes mechanicos in circumferentia & quinque a scrobiculo cordis usque ad montem veneris. Reliquus corporis habitus externus erat, qualis esse solet tabe aut hectica febre consumptorum, adstante D. D. Ammon Physico ordinario Schwobacensi, nobis, aliisque præsentibus sectio peragebatur a balneatore illius loci, qui cum in cavitatem abdominis vix novacula sua penetrasset, rivum quasi proripitavit feri lenti & viscosi atro-rubentis, sine foetore tamen; vasta quantitas illius humoris, quæ duas amphoras ferme æquabat, non permittebat statim conspiciere latentia viscera: evacuato postmodum omni fero, *saccus* à peritonæo ortus & intestina occultans visui primum se subiciebat, cui in dextro latere prope cristam ossis ilei adnatum erat *steatoma* quinque libras & dimidiam pendens. Separata illa membrana sacciformi præter uterum vesicam ac renes nulla conspiciebantur vel intestina, vel alia viscera in sede & loco naturali, sed omnia sursum, thoracem versus, compulsa delitescabant, hincque diaphragma ita premebant, ut pulmonibus tantum aëris, quantum ad vitam sustentandam mulier necesse habebat, ægerime haurire licuerit, & nos propterea facile fidem habere potuerimus illorum relationibus, qui ante extrema fata ipsi adfuerant;

ejusque querelas de fummis angustiis, suffocationem minitantibus, audiverant. Nec federe, nec jacere per fatis longum temporis spatium misera potuerat præcipuam experta requiem, si nixæ genubus prægravantis corporis molem sustentasset.

EXEGESIS

§. I.

Hydropem *saccatum*, sive *ascitem in sacco*, descripturis opus est, ut recepti moris & ordinis observandi causa originem & etymon hujus vocabuli præmittamus. Derivatur autem *hydrops* à græco ὕδωρ aqua, & ὥψ facies, quasi illo affecti aquosa & pallida facie abundantem intus serosam colluviem oculis illico objicerent; *saccatus* vero dicitur a peculiari sacco, cui inclusa est aqua, quæ abdomen ita intumescere facit. *Ascites* autem originem debet græco nomini ἀσκής uter, ein Schlauch, quasi uter aqua repletus, germanice die Wasserfucht.

§. II.

Ad synonymiam quod attinet, multa quidem apud veteres occurrunt usitata nomina, sed *ascitem* in genere potissimum concernentia, & ad nostrum casum non æque spectantia; veteres enim nullam, quantum quidem nobis constat, mentionem de *hydropesaccato* fecere: Primum, qui observaverit ac designaverit hunc affectum,prehendimus B. G. A. Mercklinum, qui Miscell. Nat. Cur. Decur. II. A. I. observationem luculentam isto titulo inseruit Num. 183. quem postmodum alii autores medici secuti sunt.

§. III.

Huncce affectum ergo definimus, quod sit *tumor abdominis præternaturalis ab humore quodam seroso ac lento intra duplicaturam peritonæi extravasato proveniens*; quæ duplicatura peculiarem illam cystidem format, sive affectus oriatur à viscere quodam, sive in peritonæo ipso. Plerique autores *saccum hunc membranaceum* solummodo describunt, sine recensione, unde membrana illa proveniat vel generetur, excepto Clariff. Nuckio qui in *Adenographia sua curiosa* accuratissime illud proposuit. Hac itaque definitione alias species hydropis exclusas esse volumus, licet adhuc duæ dentur *universales dictæ*, *anasarca* & *tympanites*, imo adhuc plures *particulares*, tam in abdomine quam aliis partibus; illas vero, quia

quia nostri instituti non est, & jam satis superque actum de iisdem ab aliis autoribus, hic non recensere.

§. I V.

Abdomen unice quasi affectum esse hoc morbo dicimus, *causam proximam* constituyente humore seroso ac gelatinoso intra duplicaturam peritonæi extravasato, quæ sensim ac continuo affluxu adeo expansa fuit atque sic particulari sacco inclusam congestam materiam servavit. *Saccum* illum à peritonæo oriri extra dubium esse positum videtur. Probat enim hoc assertum multitudo vasorum lymphaticorum ejusdem, demonstrante laudato *Nuchio* (a), deinde quoniam circumvolutio contegit omnia abdominis viscera; denique probabile idem reddit aptitudo ejus membranæ ad distendendum, præcipue in sexu sequiori, ob crassitiem fibrarum, ut *Clariss. Verheyen* observavit (b) & in nostra ægra ad oculum apparebat.

§. V.

Causam illam *propinquirem* excitarunt variæ stagnationes à vitiosis humoribus ortæ, cujusmodi præprimis evenisse videntur ægrotæ huic miseræ, cum ante septem fere annos puerperæ lochia non rite successissent. Ipsa tunc nihil mali suspicata post aliquot menses dolorem obtusum in dextro latere prope os ilei sensit, qui paulatim adauctus postea comitem habuit dolorem in pectoris latere eodem pungitivum cum difficili respiratione, ac si pleuritica esset, de quo admodum conquesta fuit. Obtusum quidem illum dolorem provenisse credibile est a continuo iteatomatis incremento, pungitivum vero ab appulsu circumjectorum viscerum thoracem versus.

§. V I.

Sexum sequiorem præcipue præ nobiliori *subjectum* præbere hujus morbi, quotidiana observatio docet & sana ratio persuadet. Dum enim utero gerunt; ab illius extensione integumenta communia cum ipso peritonæo valde distenduntur, lymphæ per sua vasa in peritonæo dispersa motus intercipiuntur ac stasis inducitur humorum, per illam obstructionem, a pressione circumjacentium partium factam, vasa ampliora redduntur ac distenduntur usque ad rupturam, hinc serum inter duplicaturam membranæ deponunt. Nec obstat, quod hic affectus nonnunquam illis etiam accidat, quæ nunquam gravidæ fuerunt. Per conatum

N n 3 enim

(a) Adenograph. curios. p. 97.

(b) Anatom. corp. hum. in 4to. p. m. 49.

enim naturalem occasione ac tempore fluxus menstrui materiam superfluam eliminandi, vasa infarciuntur, illo vero utcunque impedito eadem intumescencia vasorum ac obstructio liquorum fit, uti antea diximus, eademque ruptio aut læsio vasis læcedere finit humores.

§. VII.

Misera nostra, per quinquennium summis doloribus cruciata, se tandem gravidam esse putabat, quoniam abdomen in molem quampiam accrescebat: per illud vero lustri spatium maxima alvi suppressione, concomitantibus torminibus, affligebatur, quæ omnia produxisse videtur *steatoma* hocce, quod imminuerat intestino cæco, illudque ita compresserat, ut fecibus exitus naturalis ac liber denegaretur; hinc feces duriores factæ, propter nimiam remoram, enematis crebris emollientibus ad excretionem sollicitandæ erant. *Steatoma* vero ab obstructione ac retentione lochiorum, cujus in §. 5. mentio est facta, provenisse probabile est. Natura enim tunc temporis occupata fuit in eo, ut heterogenea illa ad loca inferiora derivaret, perque hæc tanquam ordinariis viis e corpore proscriberet; ex neglectu vero bonæ diætæ vel aliis de causis procatartictis, quæ multæ ac variæ poterant accidere, lochia fuerunt sufflaminata, hinc fieri vix aliter potuit, quin materia excernenda ad alium collecta locum subsisteret, anasque huic concretioni præberet.

§. VIII.

Vicina istius loci vasa serosum atque viscidum liquorem advehentia tandem crepuere ac continuo affluxu peritonæum ita dilatavere, ut in uno anno abdomen adeo intumesceret, acsi gravida esset, quamobrem illa tempus parturiendi solummodo anxie attendebat, licet hoc expectationi ejus atque votis non responderet; quippe de mense in mensem in supranaturalem molem abdomen assurrexit, ut locum habuerit *Horatianum* istud: *Crescit indulgens sibi dirus hydrops.*

§. IX.

Steatomatis & juxta cum eo nati *hydropis* propinquieribus causis, quæ circa præsentem casum erui potuerunt, breviter consideratis, opus nunc foret, ut remotiores etiam ac procatartictas pariter exponeremus. Verum enim vero, cum nos defunctæ confessio, tum etiam domesticorum & adstantium recordatio, in illis declarandis, destituat, parum omnino certi affirmare licebit. Quodsi enim errores in convictu quoti-

diano commissos, alimenta præsertim difficilis concoctionis & mali succi, ad obstructions viscerum & incrassationem humorum disponentia accusare velimus, rem quidem prudentioribus hominibus satis probabilem, vulgo autem vix persuadendam de persona rusticanæ vitæ adsueta statueremus. Circa postremum vero puerperium ejus accidisse quædam vitia diætæ singularia, utique verosimillimum est, tametsi ea seorsim indicare nequeamus.

§. X.

Pariter obscurum esse arbitramur quibusnam signis potuissent discerni affectus illius initia, quandoquidem periculosissimis etiam medicis imponere interdum solet accrescens abdominis tumor, cum mensium retentione, ut gravidam putent, quæ hydropica fieri incipit, & contra. Neque semper in progressu facilius distinguuntur ambo isti casus, ut non aliquando, unius loco, alterius perseveret incerta suspicio, donec ultra dimidium vel integrum tempus consuetum graviditatis producta gestatio tumoris, plus minus aucti, vanam expectationem puerperii tandem prodatur.

§. XI.

Multo autem adhuc difficilius distingui à se invicem possunt *hydropis species*, præsertim vulgaris *ascites*, ubi serum extravasatum libere in cavo abdominis fluctuat, & ipse *hydrops saccatus*, de quo in præsentia agitur. Varia equidem ejus indicia commemoravit Excell. D. D. Joh. Abrak. Mercklinus, supra laudati D. Georgii Abrahami filius dignissimus & h. t. in Ampliff. Collegio Med. Norimberg. inter Seniores Successor, in dissert. sua Inaug. De *hydropis saccato*, hic olim edita §. 41. de quibus tamen ipsemet confitetur, quod pleraque sint communia & ambigua, ideoque ad declarandum τὸ ζητώμενον conjunctim esse sumenda monet. Inter alia speciem istam *hydropis* declarantia, duo hæc majoris momenti videntur; (1) quod tumor ventris a purgantibus, etiamsi validis & largiter operantibus parum aut nihil minuatur, tum & alia medicamenta vix quicquam proficiant: (2) quod ut plurimum iste affectus duret longius, quam alie *hydropis* species, & non raro per aliquot annos. Utrumque in nostra, cujus historiam exposuimus, *hydropica*, usu venit. Ipsa enim, sicuti §. 5. notatum est, ante septem annos ab ultimo puerperio, funesti *hydropis* fundamenta posuit, suppressis tunc lochiis, tametsi tumor abdominis non statim plenissime apparuerit, credibile tamen est, infaustæ illius *collectionis feri in saccum*, una cum ipso *steatomate* radices tunc jam infedisse altius; quamvis in tumorem extrinsecus percipiendum, nonnisi post longius intervallum excreverint. Al-

terum

terum vero supra memoratum *hydropis saccati* signum, quod scilicet ægrota, *purgantibus*, quantumvis *validioribus* alias, per agyras non semel subministratis, liberales quidem dejectiones serofas experta, nec tamen inde, quoad tumorem levata fuerit, uno quasi ore testati sunt illius propinqui ac domestici. Unde licet facile concludere, congestam in sacco, a vitiosa peritonæi expansione lympham, exiguum aut vix ullum amplius habuisse commercium cum reliqua in corpore humorum massa, ut hac quomodocunque exagitata, secretus jam in saccum ille liquor commoveri vix potuerit. Hanc etiam fuisse causam arbitramur, quare *hydropica nostra*, quo magis crevit abdominis tumor, eo magis decreverit reliquo corporis habitu; iniquo scilicet avaroque sacco nihil boni remittente, sed particulas nutritias optimas quasque ad viciniam pertingentes abripiente.

§. XII.

Rebus ita comparatis haud difficulter potest colligi, quid tandem in eventu expectare liceat. Non solum enim misera nostra, post tot annorum cruciatus fato demum suo comprobavit, simul cum infelici lymphæ thesauro in *saccum*, & *steatoma* vitalis laticis quintam quasi essentiam sensim, ac veluti furtim abstrahi, natum vero hinc tumorem visceribus ad vitam sustentandam necessariis & locum & energiam, adimere; sed eundem tragicum *hydropis saccati* exitum alia, & tantum non omnia, nobis quidem cognita exempla confirmant.

§. XIII.

Quid igitur in hoc nostro, aliisve casibus similibus *medicina causa faciendum aut fuisset aut foret*, tanto minus a nobis edoceri desiderabunt æqui lectores, quo minus opportunum existimamus aut defunctis, aut nondum oblatis ægrotantibus præscribere medelam. Quod si ad extremum *hydropica* nostræ statum vitæ, quo *saccatus hydrops* patere, plenius poterat, respicere velimus, utique frustra judicatis tam *pharmaceuticis*, quam *diæteticiis auxiliis*, saltem solis, ad *chirurgiam* confugiendum fuisse unice putaremus. Hæc autem unicum fere suppeditat remedium *paracenthesein*, seu perforationem integumentorum communium, cutis nempe & musculorum abdominis cum peritonæo, ad ipsum usque hinc efformatum *saccum*.

§. XIV.

At vero hic labor hoc opus est! ne *vel intempestive, aut præpostere, aut loca incongruo* fiat. Prius equidem credimus non facile committi posse, sicubi de existentia *hydropis saccati* jam satis turgidi constiterit.

Alte-

Alterum vero prudentiam desiderat medicam, num vires ægrotantis adhuc satis consentent, neque circumjacentium viscerum gangræna aut sphacelus signis suis appareant. Tertium denique momentum, ut congruo loco *paracentesis* instituat, singularem quoque desinentis medici & operantis chirurgi supponit providentiam. Neque enim adeo certa hic, ut in quibusdam abscessibus, comparent vestigia, ut potius eminens etiam alicubi tumor, digito quasi demonstrans *perforationis opportunitatem* aliquando fallat. In testimonium adducere possumus observationem D. D. *Samuelis Steurlini*, *Ephemer. Acad. N. C. Centur. VII. & VIII. pag. 44.* qua relatum legimus ex profundo satis vulnere prætumidi abdominis in virgine, primum nihil omnino feri profluisset, donec idem chirurgus de novo altius penetraverit instrumento acuto, in latentem scilicet *sacculum*; unde tandem confertim prorumpens neque cohibitus in tempore humor liberavit quidem tumore miseram virginem, sed etiam paulo post vita privavit. Hunc ipsum vero casum amplius dilucidavit eruditus animadversionibus, defunctæ cognatus, *Joh. Sebast. Steube*, *dissertat. inaug. medic. de infelici hydropis saccati curatione*, Præf. Viro Celeberrimo D. D. *Joh. Hadriano Slevogtio* Jenæ A. 1721. ad quam remittimus lectorem benevoluntum; paucisque tantum admonemus, Virum Excell. D. D. *Sylv. Anhornium* Senatorem & Poliatrium St. Gall. *Sam. in Ephemer. Ac. N. C. Cent. IX. & X. obs. 100.* haud obscure ostendisse, quomodo per *paracentesim* eductis aquis, ipse *sacculus*, vel etiam hydrope tumefacta uteri tuba, sectione artificiosa extrahi, & afflictis hoc pacto vita & sanitas restitui queant: quod problema, tanquam *periculosæ plenam rem alee*, cordatis medicis ac chirurgis accuratius examinandum, ac decidendum relinquinus.

T A N T U M.

HADRIANI

CXXIV.
HADRIANI SLEVOGT,
FT
JO. SEBASTIANI STEUBE,
DE
INFELICI HYDROPI
SACCATI CURATIONE.

Jena, 19. April. 1721.

CXIV

HADRIANI SEVOSTI

JO. SEBASTIANI STURBE

INSTITUT HYDROG

STATION CELESTES

1850

PARIS

P R O O E M I U M.

DUM in eo eram, ut dissertationi inaugurali, de Infelici Hydropis Saccati Cirratione, finem imponerem, præter opinionem, a Patrono in Ephemerid. Germ. Centur. 7. & 8. observatio 17. D. D. Samuelis Steurlini, mihi legenda offerebatur, in qua vir celeberrimus eundem casum, sed minus recte sibi communicatum, descripsit. Cum autem nonnullas circumstantias aliter comparatas sciam, nemo mihi, arcto sanguinis vinculo beate defunctæ nexo, veritet vitio, si præmii loco benevolam Lectorem de iis, quæ de tristi istius fato sinistre relata deprehendi, ingenue monuero. Neque enim, ut sectionem anxie ægrotæ desideraret, eam nisi aliquis naturæ excrementa per os evacuandi, sed dolores potius dorsi fere intolerabiles, & per multas horas subinde protracti, impellebant. Saccus enim compresserat vasa & viscera adjacentia, & in latere, spectante putredinem minabatur. Neque etiam convulsiones, aut horreni vomitus vulnus, post elapsam aquam, sero compressum, sed lithomyia potius & hincoptici sudores continuo excipiebant. Nulla quoque sacci cum diaphragmate connexio videbatur. Cor vero non magis flaccidum, aut cruore destitutum apparebat, quam in illis, qui præsentente systole moriuntur, esse solet. Judicium de ἀπορροισία, beate imputata, justo durius videtur: cum excusari magis, imo laudari debeat, quod, pharmacis hæctenus denegatum auxilium, a Chirurgo desideraverit. Nequaquam autem periculum, ex tali operatione metuendum, ipsi jure potest obijci, quod artis medica inexperti minime erat exploratum, & tantopere a Chirurgo laudatum, neutiquam repudiandum videbatur. Hujus igitur & Medici, ad operationem invitati, officium fuisset, dubii remedii usum vel plane non suadere, vel majori cum prudentia istud administrare. Fecit certe misera, quod potuit, pietatisque fundamentis probe imbutum animum in ægerrimi corporis custodia omnino retinuit, probe conscia, haud jubente Deo, ex hac vita non esse emigrandum. Mihi interea, historiam hanc, speciminis inauguralis loco, in præsentia ventilaturo, incumbit, fontem veritatis atque sapientiæ devotis precibus implorare, ut, quæ in medium proferentur, in sui sanctissimi nominis gloriam, proximique & meum emolumentum cedant.

M U C I A S U S.

Virgo sanguineo cholericæ, corporis habitu laudabili prædita, & ab otio quidem aliena, at tamen diætæ negligentior, anno ætatis 18. prævia alvi segnitie, iliacis passionibus, & post has aliquamdiu dolente mammarum tumore corripiebatur. Quibus vix superatis, menses solito parcius fluebant, & tandem, junctis vomitibus iteratis, lumborumque & abdominis torminibus, plane emanebant, ut a Medico, aliisque, non sine summo ægrotantis, nil mali sibi conscie, animi cruciatu & perpetua indignatione, gravida haberetur. Cum autem altero demum anno inferior venter intumescere inciperet, ægraque atrocibus subinde doloribus afficeretur, ab eodem Medico, errorem suum agnoscente, inter hydropicas referrebat, eique varia medicamenta purgantia, sudorifera, diuretica &c. sed sine levamine propinabantur. Durabant hæc per decennium, ut ægra equidem sæpissime affligeretur, neque tamen inde notabiliter debilitaretur, respiratione enim & voce libera, integroque appetitu pollens, colore faciei florido gaudebat, nec lecto decumbere cogebatur, aut quod aliis hydropicis accidere solet, inferiores superioresque corporis partes emaciatas habebat. Ut a Medicis, quid porro agendum esset, dubiis existentibus, prognostico relinqueretur: usque dum Chirurgus, dives promissis, sed plus justo suæ arti & paracentesi, infido isti ascitæ remedio, tribuens, opem pleno ore promitteret, & ægra quidem diuturni morbi, totque frustra usurpatorum medicamentorum pertæsa, annuente, Patre autem, praxeos medicæ bene gnaro, contradicente, in præsentia Medici, in latere sinistro, præ altero eminente, integumenta cum musculis, per expansionem admodum extenuata, prompte pertunderet, largumque laticis effluxum promitteret. Cum autem præter guttas aliquot sanguinis, ex vulnere nihil prodiret, & temerarius empiricus, rubore suffusus, instrumento suo exploratorio obstaculum in cavitate abdominis molle, ast renitens tamen, offenderet, hoc quoque, quamvis, quid vulneraturus esset, prorsus nesciret, desperata audacia incitatus, faucibat, & cum limpidam aquam inde profilire cerneret, gloriose triumphans, quasi re optime gesta, ultra 28. libras effluere permittebat; tam egregio cum effectu, ut misera, una cum aqua diu gestata, nunc autem uno actu imprudenter emissa, viribus prorsus spoliata, quarta post apertionem ventris hora, inter continua animi deliquia, ne fortissimis quidem cordialibus pharmacis cohibenda, fatis cederet. In cadavere occurrebat saccus membraneus, ex duplici tunica, multa vasa sanguifera complectente, constructus, in fundo aliquot adhuc libras humoris continens, lieni & sinistro reni, dextrum magnitudine multum

multum superanti, firmiter annexus, & communia cum illis vasa habens. Reliqua viscera sine manifesto vitio observabantur, uterus in angustam molem contractus erat.

R E S O L U T I O.

§. I.

Dum virginem hydrope laborasse dicimus, eam isti vitiosæ conformationis speciei, quam tumorem præternaturalem vocant, subjectam fuisse indicamus, qua abdomen a seroso liquore, in istud, ex uno vel pluribus male affectis visceribus, conflente, insigniter & cum gravibus symptomatibus, vitæque ut plurimum periculo distenditur.

§. II.

Vocatur hic infimi ventris affectus *hydrops κατ' ἐξοχήν* sumitque, verbis Cæli Aureliani, lib. 3. morb. chron. c. 8. p. 467. *ab accidenti nomen, siquidem aquosus humor hanc passionem necessario comitatur.* Quamvis enim aliæ quoque corporis regiones, caput nimirum, pectus, umbilicus & scrotum, nec non intus contenta viscera, hepar, lien, renes, uterus, testes, ipsaque porosa carnis glandularum & integumentorum, in trunco & artubus substantia, subinde a serosa colluvie intumescant, ejusmodi tamen inundationes non æque absolute hydropes saluantur: sed vel cum adjuncto ægrotæ partis nomine, per unicum vocabulum compositum *hydrocephali, hydromphali*; vel per plura simplicia, *hydropis pectoris, scroti, pulmonis, hepatis, lienis, uteri* efferuntur; vel etiam per peculiare terminos, exemplo *λευκῆ Φλέγματος, anasarca, œdematis & hydroceles* exprimuntur, & singula vel seorsim exstare possunt, vel una earum alteraque species junguntur, ideoque abdominis aliæ tumorem modo antecedunt, modo comitantur, modo sequuntur, ut raro ascitum videas, cui non etiam crura, aut scrotum & genitalia, pectusque tumeant.

§. III.

Cum nomen morbi græcum sit, a nonnullis istud ex duabus vocibus ὕδωρ aqua, & ὤψ oculus, visus, coaluisse creditur, quod vitii aquæ abundantia occurrat, & proinde Germanis *die Wassersucht* dicatur. Sed similior vero evadit etymologia, si illa quatuor & quinque syllabarum vocabula, ὑδρωπισιν, ὑδρωπίσιν, aut ὑδρωπίαν, Galeno & aliis Græcis, ipsique Plinio familiaria, a properante lingua ita contracta

tracta fuisse fingimus, ut dissyllabum *hydrops* inde emerferit, cujus synonyma cum ὕδωρ & ὕδρον, teste Fœlio quondam fuerint, illi a Cælio Aureliano, l. c. p. 468. reprobantur, qui ὕδρον ex renibus, hydro-
pem autem ex duritie jecoris generari dixerunt. Num autem Cælius, lib. 2. de Med. c. 7. p. 59. per aquam inter cutem, quam ubi pedes tument, & longa dejectiones sunt, aut dolor in imo ventre & coxis est, intare scribit, ejusque notas, periculi absentiam significantes, longa serie, l. c. c. 8. p. 68. recitat, hydropem quemlibet & specialiter ὕδρον ἀσκίτην, ad quem noster affectus referendus est, intelligat, ideoque, ut nonnemini placet, græcum hoc nomen convenienter Latinis aqua intercus reddatur, merito dubium videtur, cum lib. 3. c. 21. p. 160. data opera de *hydropicis* agens, manifesto discrimine hos affectus sejungat, & quos aqua inter cutem male habet, nisi illis primis diebus succurritur, in ὕδρωπα incidere doceat.

§ I V.

Plura synonyma, quando a Paracelso obscure *ros humidus*, *resolutus liquor*, *undemia* &c. vocatur, clarius autem a Poeta, Quinto Sereno Samonico & Helmontio, *error languorque lymphaticus* salutaris, in præsentia non excutimus; verbo tantum ianuentes, hydropis vocabulum æquivocum esse, & præter receptam hujus morbi significationem, modo Hippocrati lib. 2. de morb. t. 16. §. 10. *ichorem* ex naso & auribus, post lipyriam salutariter fluentem denotare; modo lib. 4. t. 1. §. 7. & t. 25. §. 34. *quaternionem* corporis humorum, qui ipsi Φλέγμα, αἷμα, χολή καὶ ὕδρωρ audiunt, complere: modo t. 9. §. 1. *humorem superfluum*, quem splenem ad se trahere Caus finxit, & in aliis morbis pariter, ac in nostro casu continentem causam constituit, indicare; modo de ipso ægro, quem ὕδρωπιῶντα, Latini *hydropicum* vocant, prædicari; per admodum coactam homonymiam autem *Diabetem* huc trahi, & *hydropem ad matulam*, Apollonioque Memphitæ *hydropem cum fluore* salutaris.

§ V.

Cur nostræ virginis affectum *hydropem saccatum* appellaverimus, ex peculiari statu interanearum, post mortem demum deprehensio, patet. Quamvis enim is quoque abdominis tumor, qui a serosa humiditate, peritonæo inclusa, ortum ducit, & Græcis ἀπο τῆ ἀσκῆ, *ab utre*, ἀσκίτης & ἀσκίτης ὕδρον *hydrops utricularis*, & vulgatissima consuetudine, absolute *ascites* vocatus, etiam Latine, *saccatus* dici queat; in præsentem tamen casu inprimis sacci mentio facienda est, quia latex in receptaculum membranaceum, a peritonæo distinctum, succedente tempore

pore confluit, & hoc modo vicina viscera illæsa reliquit; quæ ille, in aliis asciticis libere circa ea natans, sæpe contaminare, & tantum non semper omentum corrumpere solet.

§. V I.

Generis loco positus est *tumor*; id quod negant, qui cum B. Christ. Jo. Langio, Oper. part. 3. disp. 25. hydropem potius *morbum in situ* vocare volunt, quod in interno hydrope capitis & pectoris nullus tumor conspiciatur; & interdum ascitica deprehendantur cadavera, in quibus, dum viverent, propter obesitatem, nil tale augurari licuerat. Verum hi a nobis quoad ordinem proponendi saltem recedunt; dum materiæ peccantis, seu continentis causæ, vitium in situ pro effectu ejus & morbo, inde oriente ponunt. Latex enim extra circulum massæ sanguinæ evagans, quando sibi obviam, & expansioni aptam *cavitatem*, abdomen v. g. scrotum, uterum; aut *viscus porosum*, lienem, pancreas, renes occupat, situm equidem naturalem mutasse dicendus est; sed per talismodi mutationem, nondum morbum, quem hydropem vocabimus, efficit; donec, aucta indies mole, hæc sua diverforia secundum tres dimensiones amplificaverit, & naturalem eorum conformationem in morbosam converterit. Quod si vero idem in loco, extensioni minus idoneo, cranio nempe & thorace adultorum colligitur, ibique non semper visui occurrentem tumorem excitare valet, id non causæ agenti, sed ineptitudini subiecti patientis adscribendum, & sic actus primus pro secundo habendus est: cum etiam hæc regiones in objectis dispositis intumescere posse, experientia testetur.

§. V I I.

Quod enim in *junioribus* individuis capita in monstrosam, & vix credibilem tumorem subinde ab aqua distendantur, ipse celeberrimus Langius concessit, & historiis, ex Hildano petitis, confirmavit, quibus in præsentia, chartæ parcentes, unicam tantum *hydrocephali infantilis*, a D. Præside nobis suppeditatam, adjiciemus. In puello biennio catarrho, ut referebatur, suffocante interempto, caput tactui molle & fungosum erat, & naturalem magnitudinem bis superabat, oculi, extra orbitas protuberantes, aliquamdiu ante mortem visu caruerant, futuræ ossium capitis longe a se invicem distabant, earumque integumenta cum dura matre arcte cohærebant. His remotis occurrebat globus qui, tenui tunica inclusus, per cujus internam superficiem substantia alba, mollis, adipi liquefcenti quodam modo similis, & telæ aranæ in modum expansa, dispersa videbatur, quæ, simulac aquæ limpidissimæ minimum

libræ tres emiffæ erant, in feipfam abibat, &, non sine admiratione adstantium, confidentiam mollis cerebri, quale infantibus effe folet, acquirebat.

§. VIII.

Per hoc, & fimilia exempla, fitus non modo humidi morbifici mutatus, fed fimul quoque ab eo productus tumor cerebri fatis conspicuus redditus est: qui in adultis, ubi firmitas offium obftat, non femper manifefthus fit, & tantummodo in palpebris, fuperciliis, cuteque pilofa, ab aqua diftentis, fe exerit, caputque fubinde totum grandius reddit, fæpius autem nullum in externis fignum, intus latentis hydrocephali, præbere folet, ut ex actionibus animalibus læfis Medicus eundem horro- lari cogatur. Utrumque hiftoriæ, a Pifone notatæ declarabunt; quorum una virginem, 22. annorum, Obf. 1. de ferofa coll. feft. 2. part. 2. p. 4. fub titulo hydrocephali defcriptam, concernit, quam, cum infig- nem palpebrarum & frontis, cutisque capitis tumorem, a fluctuante fub ea humore dependentem, exhiberet, de ipfius cerebri quidem ftatu Autor, cum ægra adhuc in vivis effet, accurate judicare nequibat: inde tamen per futuras laticem ad exteriora penetraffe fufpicabatur. In al- tera proponit Juvenem, feft. 4. c. 2. p. 294. in cujus capite etfi nul- lus tumor appareret, cum tamen intra cranium limpida aqua meningem, atque cerebellum imprægnaviffet, principiumque fpinalis medullæ cir- cumdediffet, ideo defunctus merito inter hydropicos referendus erat.

§. IX.

Par ratio eft hydropis in pectore, intra quod plerumque latex, abs- que externo tumore, occultatur, quem tamen in infante Medici hujus loci fatis grandem D. Præfes vidit. Coftæ enim valde diftractæ erant, & mufculi interjecti triflo longiores evaferant, dorfalesve, inftar spon- giarum, ab aqua imbibita tumefacti, mifellum gibbofum reddiderant, ut ipfi ex duplici hydrope, interius utriculari nempe, atque externo ana- farca intereundum effet.

§. X.

Si tandem alicubi, quod itidem contra noftrum genus adferunt, tu- mor hydropicus in obefo corpore non agnitus eft, id mitiori gradui morbi, & paucitati aquæ, vel potius Medici negligentæ adfcribendum fuit, qui $\epsilon\upsilon\epsilon\zeta\iota\alpha\upsilon$ a $\kappa\alpha\chi\epsilon\zeta\iota\alpha$, per utriusque familiaria figna facile digno- fcendas, non diftinxit.

§. XI.

§. X I.

Tumorem *præter naturalem* diximus, ut eum discernamus a *naturali*; quando post conceptionem abdomen potissimum, aut, ab abundante nutrimento, hujus & reliqui corporis regiones intumescunt, & a particulis gelatinosis moles musculorum & aliorum externorum mollium partium augetur, ab oleosis autem vesiculæ adiposæ exterius in periphæria, & intus circa viscera multiplicantur, ut individuum obesi appellationem accipiat.

§. X I I.

Subjectum ascitæ *ut quod* cujusvis ætatis ac sexus homines fieri queunt, in quibus subjectum ut quod, visui & tactui obivium, *totum abdomen*, specialius autem & focus causæ, intus quoddam latens viscus constituit. Inter quæ olim vix frequentius aliud, præter vitiosum hepar nominabatur; cum, communi consensu, istud officina sanguinis haberetur, qui ibi male elaboratus, & in liquorem, corpori alendo minus idoneum conversus, cachexiæ & tandem hydropi materiam præberet. Confirmavit hanc opinionem etiam in animis recentiorum, eorum imprimis, qui hoc, a Thoma Bartholino tumulatum viscus, ad sanguinis elaborationem resuscitarunt, defunctorum extispicium, quod sæpiissime jecur, a naturali statu alienum, molle suum parenchyma in scirrhum mutasse, & lympham, ad chyli receptaculum ablegandam, in hydatides collegisse ostendit. Quale etiam D. Præsidi plus simplici vice, ex æquabili, molli, & rubello hemisphærico, in nodosum, durum & decolorem globum, *saxeamque densitatem*, ut Cælius Aurelianus loquitur, mutatum videre contigit. Verum quia neque cum Helmontio, in Tr. ignotus hydrops, §. XI. & aliis doctissimis viris, plurima integri in hydropicorum cadaveribus reperti jecoris exempla recensentibus, viscus proflus a culpa absolvere, aut *renes ipsi* pene substituere liceat, media potius via incedendo, tutius videtur, cum Sylvio Lanceano, Sennerto, aliisque, in cerebro, thymo, pulmonibus, liene, renibus sedem mali querere, ut inde modo hydrocephalus, modo hydrops pectoris, modo ascites &c. excludantur, docuitque autopsia in nostra virgine manifeste, splenem cum sinistro rene materiam humori, hujusque receptaculo præbuisse, ideoque subjecti *ut quo* specialis nomen meruisse.

§. X I I I.

Causa tumoris *immediata & continens* est *serosum humidum*, quod per venas lymphaticas renis sinistri & lienis ad cor ducendum, in cursu suo impeditum, hic substitit, & tandem in saccum collectum est. Opera

perderemus, si, quæ de existentia harum venarum ab Anatomicis motæ sunt lites componere vellemus: hinc verbis tribus saltem innuimus, eas negare Warthonum, admittere F. Sylvium, & Ruyschium modum insuper aperire, eas in liene, per ligaturam vasorum omnium detegendi. De renis autem vasis variæ Autorum opiniones leguntur, inter quas Bartholinus, in Anatom. ref. p. 38. sic loquitur; *lymphatica vasa ad renes (potius a renibus) quoque lympham immediate ob viciniam deducere in historia vasorum lymphaticorum dubitabam: mediate per lacteas vicinas concedit Mæbius: lymphæ ductus omnibus adsignat Bellinus, adcuratori manu aliquando ostendendos.* His consentit Pecquetus, in experimentis, & vidit Rudbeckius, lib. de vas. glandul. serof. Omnium clarissime autem æneis figuris depictos exhibuit Antonius Nuckius, in adenograph. p. 58. & seqq. ut nullum de illis restet dubium.

§. XIV.

Ut porro occasionem productionis facci, & lymphæ in eam collectionem inveniamus, considerare debemus sanguificationis opus, quatenus per illud albi chyli in rubicundum liquorem conversio intelligitur, hodie non amplius hepatis, aut ulli visceri soli, sed toti potius sanguinis massæ, ope cordis in circulum, trans totius corporis vasa & viscera pulsæ, inque perpetuo digestionis fermentescentis motu constitutæ concedi; ut proinde cuncta organa, in separatione atque dispensatione feri occupata, materiam & focum hydropi dare possint; si illa, per quascunque causas, in suo officio turbata, humidum, a sanguine secernendum, nec decenter inde segregant, nec secretum, quorsum duci decet, dimittunt; sed vel *intra porosam suam substantiam*, tanquam in spongiam recondunt, ut ea interdum enormem inde vastitatem acquirat; vel *ambientem suam membranam & vasorum*, excretioni inservientium, *tunicas* in vesicas, quas *hydatides* vocant, expandi sinunt. Ex quibus ruptis liquor, hætenus vitiose subsistens, nunc vero, vel *ἀδρόως* in cavitatem aliquam erumpens, vel lente trans poros distensarum membranarum distractos, sudans, hic tarde, & cum mora aliquot mensium, illic autem cito, & intra paucos dies vel hebdomadas, ascitem excitare aptus natus est.

§. XV.

Quod si vero humorem excipiens tunica tenacior densiorque fuerit, ut nec per diæresin, nec per diapedesin evacuari queat, tunc natura, vel si mavis, anima, aliud quasi agens, per vegetativam facultatem, de receptaculo præsentis affluentisque humidi ampliando sollicita, per vasa, ex

ex viscere ipso petita, & alia nova inde producta, alimentum adducit, ut ex una exigua hydatide, vel multis, in unam coalescentibus, succedente tempore faccus, multarum librarum humoris capax, generetur. Similem noxiamque naturæ industriam observamus, quando non solum in verrucis, strumis, fungis, polypis, sarcomatibus, gangliis, molis, similibusque concretis, reliquis corporis partibus adversis, nutriendis, & ad monstruosam interdum molem provehendis, occupatur.

§. X V I.

Prolixum nimis esset, talismodi errorum, in diversis locis animadversorum, historias ex Practicis colligere, cum nobis in præsentia satis sit, unum alterumque casum saltem citasse, unde innotescet, quæ, in duobus proximis paragraphis, de præternaturali constitutione viscerum, ad producendam materiam ascitæ, ejusque conceptaculorum, conferentium protulimus, revera in defunctis deprehensa, & per varias vias aditum ad interitum comparatum fuisse. Ab Hœchstettero describuntur, Dec. 6. obs. 6. glandulæ mesenterii, ichori bilioso innatantes, & globosam molem adeptæ, quæ exterius multis pustulis aquosis obsitæ, difficillæque largiter serum effuderunt, quod in vivente in abdomen stillasse Autor putat. Platerus idem ex fungoso corpore, hepatis adnato, factum fuisse suspicatur. Num 30. librarum pondus superans lien, a Fioraphanta descriptus, huc pertineat, in medio relinquimus. Quinque autem libras *pendentem*, & *procul* dubio, in detrimentum individui, ad tantam molem auctum, ex hydropico extraxit D. Præses.

§. X V I I.

Quæ de hydatidibus pulmonis, cum hydropis thoracis combinatis, Piso l. c. sect. 3. c. 7. habet, rarioribus fere exemplis debent annumerari, respectu illarum scilicet quæ crebrius in asciticis occurrunt. Abdominis enim, a vesiculis, aqua plenis, ut hydropem referret, expansi, meminit Aretæus, earumque Cordæum octingentas numeravisse, testatur Hœchstetter, l. c. Tulpius innumeras, novem libris aquæ & puris plenas, cornibus uteri, (tubas voluit nominare) inclusas observavit, lib. 4. obs. 45. pag. 350. Platerus, ut alios taceamus, in hominibus pariter ac brutis tales vidit. Quod renes quoque, ad collectionem seri in talismodi, receptacula, efformanda, numero & magnitudine satis conspicua, proclives sint Zwingerus. Ephem. Germ. Decad. 2. ann. 6. p. 544. Willisius, pathol. cerebr. c. 9. Segerus. Ephem. Dec. 1. ann. 2. obs. 23. Bonetus, Anat. pract. lib. 3. sect. 21. obs. 43. & alii scriptis testantur.

§. XVIII.

Ut autem saccos, nostro casui analogos, ex hydatydidibus atque tunicis viscerum natos, ostendamus præter *meningem* hydrocephalici infantis §. 7. descriptam ex Pisonis lib. cit. p. 193. *pericardium* ab aliquot libris aquæ in immanem tumorem distentum, nec non ex pag. 190. renis sinistri tunicam, per chronicum abscessum adeo amplificatam, ut 14. libras puris comprehenderet, huc referimus, illisque inprimis memorabilem hydropem peritonæi, ut a Tulpio, l. c. obs. 44. p. 348. vocatur, utpote nostri casui admodum congruentem, superaddimus. Conveniunt enim sexus, causa & mos morbi, ejusque *παρακολύθησες* cum ibi, post mensium minus convenientem fluxum, venter quotidie magis magisque ad ingentem molem intumuerit, idque *sine magna virium jactura*, ut ægra per *septem*, plus minus, *annos*, perinde ac sanissima, non tantum quocunque ambulare, sed etiam excelsam turrim conscendere valuerit. Differunt tamen ratione *quantitatis aquæ*, & substantiæ, atque ortus eam continentis *subjecti* specialis. In hac enim centum & decem aquæ libræ *intra duas peritonæi tunicas*, *crassitiem digiti* annularis habentes, delituerunt; in nostra virgine autem non ultra quadraginta libræ inveniebantur, saccique duplex membrana, post exsiccationem, corium ovillum vix superabat, & præterea a peritonæo libera, lienique tantum & reni adnata erat, a quibus tunicas suas, vasa & laticem contentum acceperat. Ut hoc loco non opus habeamus, quod Mercklino, in differt. de Hydropse saccato, placuisse legimus, ejus ortum *ex ichore*, *interveniente evaporatione*, *per calorem improporcionatum in vesicam sublato*, *deducere*; cum nimis clara non solum sanguiferorum vasorum distributio adsit, sed indicia etiam inæqualis augmenti ambarum tunicarum, eum componentium, conspiciantur: dum in exteriori aliquot vestigia crepaturæ occurrunt, quam ea ab interiori, per accumulatam lympham nimis extensa, passa fuit.

§. XIX.

Quid autem ansam dederit errori lymphæ, ut deflectens de via, a natura ipsi versus cor præscripta, huc potius concesserit, vasaque & tunicas extenderit, difficile equidem videtur definitu; attamen quærenti, quænam *mediata propior causa* nostri affectus sit, satisfieri credimus, si ad communia illa humorum vitia, *quantitatis*, *qualitatis*, atque *motus* respicientes, hunc potissimum accusandum esse respondebimus: cum vasorum distensionem, saccique efformationem, & lymphæ collectionem hujus vitiatum motum excepisse, dudum ex superioribus liqueat, ut tantummodo, quænam causa remotior obicem ad cor recurrenti lymphæ posuerit, explicandum restet.

§. XX.

§. XX.

Hanc externam, *compressionem* scil. *regionis affectorum viscerum* statui-
mus, non uno modo contingentem. Unam enim ab arcta constrictione
hypochondriorum, sequiori Sexui, ne habitiores, & Terentiana phrasi,
pugiles videantur, nimis familiarem derivamus: quæ, sicuti in aliis to-
ties chlorosios, obstructionis mensium, aliorumque a sanguinis motu
turbato dependentium ægritudinum autor fuit, ita in nostra etiam lieni
atque renibus officere potuisse, credibile est; cum alibi ad uterum, ab
his longe distantem, suam noxam extendere valuerit. Notavit D. Præ-
ses duos hydropicos, unum equorum informationi deditum, alterum
mercenarium: quorum ille, ne viscera per fortem equitationem nimis
quateret; hic autem, saxa & trabes elevans atque gestans, ilia rumpe-
ret, (das Nez zersprengen vocant) Zona lata infimum ventrem adeo
constrinxerat, ut, cum uterque præcavere cuperet infortunium, sibi im-
prudenter aliud adscisceret. Altera compressionis occasio fuit gestatio pon-
derosorum utensilium œconomicorum, improvide lumbari regioni im-
positorum, quam quotidie a sequiori sexu fieri videmus; inde autem uri-
nas cruentas, vomitus sanguinis, abortus, & difficiles partus plus sim-
plici vice produci, pluribus exemplis probaremus, si aliquem Practico-
rum talia latere putaremus.

§. XXI.

Stante hac, ex rationi & experientiæ conformi analogia eruta, &
ut speramus, approbanda causa, non opus erit, ut operose, quod in
genere ascitem explicantes, facere tenentur, res *naturales*, sexum, æta-
tem, temperamentum, corporis habitum &c. aut *non naturales*, & con-
tra diætam patrata delicta, perscrutemur, horumque nocendi potesta-
tem explicemus; imo nec *praternaturalium*, alvi segnitiei, passionisque
iliacæ, doloris item mammarum, & vomituum, ac mensium emanatio-
nis, in historia memoratorum, ratio habenda aut quomodo alii per diæ-
tam, a nostra neglectam, tanquam per gradus, cacochymiam, hinc
cachexiam, & tandem tumores lethiferos sibi conciliare soleant, prolixè
disquirendum erit: cum ejusmodi pathemata, earumque causæ, quam-
vis omnino etiam *κακῆς τῶν χυμῶν πρῶσιος* signa & effectus haberi
mereantur, ad præsentis tamen hydropis generationem eadem non *directo*
concurrissè, sed potius unum alterumque eorum inde productum atque
fotum esse videantur; ideoque peculiarem ætiologiam, & suis indicatio-
nibus competentem medelam, a nobis hac vice minime expectandam,
requisivissent.

§. XXII.

Quod non una species hydropis sit, ex superioribus innotuit, quas Cornelius Celsus, l. c. p. 160. *τυμπανίτην, λευκοφλεγματίαν* vel *ὑπὸ τὴν σάρκα, & ἀσκήτην* vocat: Cælius Aurelianus autem, postquam Hippocrætis, Dioclis, Heraclidis, & Demetrii sententias recensuerat, & ex parte refutaverat, mutato ordine, l. c. p. 470. ita effert: *Melius, quantum ad species hydropis, est, alium dicere in toto corpore constitutum, tanquam in papyro vel spongia inter viarum raritatem insertum, à liquore vocari leucophlegmatiam, quem latino nomine etiam intercutem recte dicemus: Alium in parte corporis, inter peritonæum & intestina, subjecto liquore solo, vel admixto vento plurimo, vocarique alterum ascitem, alterum tympanitem.* Verum sicut hæc nomina nondum totum specierum catalogum absolvunt, ita ab illis etiam, a subjectis petita distinctionis membra, non comprehenduntur; ex quibus alias innotescit, quomodo subinde ex unico male adfecto viscere, tota sanguinis massa infici, & a turbata feri secretionem, modo totus externi corporis habitus, modo una saltem pars exterior, aut intus unica cavitas, unumque in ea viscus, vel eorum plura inundentur; & hac ratione hydrops *universalis* atque *singularis*, vel *totius & partis*, *compositus* item *simplexque* oriatur, & denique quorsum noster referendus sit. Cum enim ex *duobus* visceribus acceptam proximam tumoris causam in *unum* saccum collegerit, respectu hujus eum *particularem & simplicem*; propter distinctos focos autem, *compositum* appellari posse, ex hæcenus dictis patet.

§. XXIII.

Præter hæc formales & essentiam morbi concernentes differentias, est quoque, cur unus *longus*, alter *brevis* dici meretur. Quamvis enim omnes hydropes inter chronicos morbos numerentur, tardius tamen nonnulla individua ab eo prosternuntur, quæ nempe non ob propriam culpam, ingluviem scilicet aut immoderatiores animi affectus, fabri sui infortunii fiunt, sed a Parentibus haustam dispositionem ita suppressere nequeunt, quo minus ea cum tempore sensibilior evadat, & in quavis ætate, a levissima diætæ transgressionem aut alia occasione, causa *προηγυμένη* excitetur, & instar fermenti, indies nocentior fiat.

§. XXIV.

Citius autem intereunt ægri, & unius semestris spatio, imo non raro citius, initii, augmenti, & mortiferi *ἀπὸς τῆς καχεξίας* terminos absolvunt, qui post morbos acutos, febres malignas, largasque sanguinis profusiones &c. aut tardas quartanas, *vetustosque morbos*, ut Celsus loquitur,

quitur, ulcera scil. interna viscerum, aut externa rebellia, & diu cum euphoria manantia, subito autem sponte, vel per inepta medicamenta siccata, intumescunt, aut, culpa suæ intemperantiæ, morbum recentem accitum, per eandem deteriorem & insanabilem reddunt, justumque suæ imprudentiæ præmium accipiunt. Quod illi feliciter declinant, qui a modo recensitis ægrotandi causis alieni, non admodum graviter deliquerunt, & in tempore intestinum hostem per convenientia media expellunt, causamque præterea morbi continentem ita comparatam habent, ut corrigi atque tolli possit. Tales enim facile & cito sanantur: cum e contrario diu eandem secum gestare, & fere omnem spem reconvascendi deponere cogantur, qui nostræ virgini simile monstrum intus alunt, quod pharmacorum virtutem eludit, & per miraculum quasi a ferro salutem recuperat.

§. XXV.

Auxit pravitatem morbi in nostra, quod is non æque, ut reliquæ enumeratæ hydropsis species solent, per consueta signa sese prodidit. Cum enim in aliis individuis, post causas & occasiones varias morbiferas, in uno plures, rursusque pauciores in alio, magis vel minus corruptarum coctionum, & inde natæ dyscrasiæ humorum, malique habitus notæ emergant, & hinc in ascite plerumque pulsus inæqualis, mollis, undosus, parvus, frequens, respiratio difficilis, crurum lassitudo & tumor, color faciei pallidus, luridus, flavescens, tussis sicca, sitis, appetitus prostratus, urina pauca, rufa observentur, crescenteque abdominis & crurum mole, partes reliquæ manifeste contabescant, in nostro casu nihil horum sese obtulit, ut ipse Medicus, faciem bene pictam cum vomitibus, & mammarum incremento, mensiumque fluxu emanente, confrens, ex furtivo potius amore germinantem fecunditatem, quam morbosum aliquem statum hariolans, Junoni Lucinæ magis, quam Æsculapio litandum esse concluderit. Donec ægritudinis duratio gestationis tempus excedens, & multitudo reliquorum atrocium symptomatum, ventrisque crescens ambitus, fallaces de conceptione formatas ideas deponere, & de medicatione cogitare cogeret.

§. XXVI.

Quam autem nimis sero susceptam irritamque futuram esse dudum illustis Wedelius, aph. 4. aphor. Hipp. 55. S. 7. p. 352. prædixerat: *Quicumque hydrops fit ab hydatidibus hepatis (addimus lienis, renum) vel scirrbo, & gravior est & magis lethalis.* Cum contra ea si in tempore fontem mali cognoscere licuisset, non omnis spes restitutionis abjicienda fuisset: siquidem, verbis Wedeliani Aphor. 5. aphor. 15. sect. 6. pag. 168. Hippocr. *per poros in vasa resorberi aqua extravasata, in motum citari, si que ad renes & intestina educi potest.*

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

Qq

§. XXVII.

§. XXVII. Actum ageremus, si jam diu defunctis, medendi methodum præscribere conaremur: cum in præsentia non amplius quæ facienda sint, sed tantum, quæ fieri potuissent, adhuc brevissime explicare, & proinde ex pharmacìa in genere *purgantia*, *aperientia* & *diuretica* laudare liceat. Quamvis enim purgantia a magni nominis viris rejiciantur, plus tamen apud nos venerandi Academiæ nostræ Senioris autoritas valet; qui aph. 4. l. c. ea inter *optima* hydropem curandi remedia ponit. Tuto igitur nostræ cathartica data essent, cum respectu simul ad menses habito. Exempli loco nominabimus aloëtica, rhabarbarina, cum aperientibus cremorè & crySTALLIS tartari, tartaro vitriolato & tartarifato maritata, quibus, pro re nata, fortiora in debita dosi jungenda fuissent, mechoacanna, gialappa, helleborus niger, resina scammonii, soldanella, gratiola, ebulus: nec non aperientes simul & laxantes pilulæ de gum. Sylvii, tartarif. Schræderi, hydragog. Boutii, extract. hydragog. cathol. Andernac. panchymagog. Crollii &c. quibus Waldschmidius pulverem bufonum, cum gialappa mistum singulisque diebus auctum addidisset.

§. XXVIII.

Quando autem Heurnius aquam, lenioribus non cedentem, elaterio & euphorbio educendam esse putat, eorumque salutarem efficaciam Martinus Listerus etiam deprædicat, cum circumspèctione magna talia usurpanda sunt, & præstat, ope leniorum, per *επιχόασιν* corpus evacuare, quam tumultuarie cum aqua vires & vitam profundere. Ex recentioribus exemplis, novimus civem hujus loci in ætatis flore, & principio hydropis versantem, per succum iridis nostratis vita spoliatum, & matronam honestissimam, a vaniloquo Empirico, dogmaticorum Medicorum præsentiam & consilia fugientem, per creberrimas purgationes & sudationes insanabilem redditam esse.

§. XXIX.

Purgantibus diuretica succedere potuissent, utpote viscidum serum diluendi porosque viscerum aperiendi facultate pollentia. Talia fuissent imprimis salia, tam pura lixiviosa, genistæ, ononidis, tartari, juniperi; quam acidula, succini volatile; salsaque, arcanum duplicat, tartarus tartarifatus, liquor terræ sol. tartari, clyffus antimon. tartareus, cum terreis, oculis chelisque cancrorum miscenda, & in aqua ononidis, petrosel alkekengi, fœniculi propinanda. Optimo etiam consilio clysteres, ex laxantibus & diureticis herbis, ebulo, asparago, ononide, heder terrestr. &c. parati, injecti essent, quia per colon ad renis & lienis regiones pertingere, eas fovere, & erroneum modum lymphæ instaurare potuissent.

§. XXX.

§. XXX.

Non levem quoque operam præstitissent diaphoretica, antimonium diaphoreticum simplex, & martiale cachect. ac Joviale, sudoriferum magnum Fabri, mercurius diaphoretic. admista cinnabari vulgari & antimonii atque camphora. Ex liquidis tinct. Bezoard. Wed. M. S. cruda & rectificata, eff. lignor. extract. fumaris. C. B. scord. decocta liquorum, & alia passim nota.

§. XXXI.

Ex fonte chirurgico Venæsectio equidem, a mensium obstructione indicata, locum invenisset, reliquis, inde desumendis præsiidiis, scarrificatione scil. fonticulis, setaceis & vesicatoriis, parum profuturis, præferenda, cum iste fontem mali non attigissent. Ubi obiter, in Chirurgorum gratiam, monemus, ejusmodi auxilia ulcerantia, nostris in climatibus, tumentibus locis facile inflammationem, gangrænam & sphacelum inducere. Cui legere placet, ulcera in hydropicis difficilem curationem admittere, evolvat Hildan. cent. 4. obs. 73. Zech. consult. 22. p. 214. & aliorum. Quando autem Celsus, Hippocratem multis in locis præeuntem habens, lib. 3. c. 21. pag. 164. crebra in ventre tumente ulcera, per ferramenta candentia excitare jubet, de tympanite potissimum intelligendus videtur; quia, p. 161. Hippocratis aphorismo 5. sect. 6. congruenter locuturus, in ægris, humore abundantibus, ulcera non facile sanescere edixerat. Annus est, cum uxori Ludimagistri in vicino pago, a balneatore crura, ad rupturam tumencia, scarrificarentur, & vix triduo elapso, post largissimum feri effluxum, *νεκρωσις* superveniens flammam vitalem, aliquamdiu adhuc duraturam, extingueret; ipso Chirurgus non diu post, ex mœrore, ut ajunt, ob male cedentem medelam, satis cedente.

§. XXXII.

Cum, sine dubio, per tot annorum decursum, quicquid Pharmacia suppeditare potuit, tentatum, nullumque inde levamen impetratum fuerit, ideo in nostra ægra, viribus adhuc pollente, in ætate florente constituta, nulla febre aut macie artuum laborante, vitæque cupida, recte ad paracenthesin, heroicum istud remedium, & ab antiquissimis Medicis cum successu usurpatum, confugere, necessarium fuit.

§. XXXIII.

Haud ignoramus quidem, multos cum Erasistrato eam plane rejicere, fatiusque esse putare, permittere, ut ægram vi morbi mortuam esse dicatur, quam ut ars chirurgica profanetur. Hinc ex recentioribus Mangetus, in Bonet. sepulchret. lib. 3. sect. 21. p. 530. sequentibus argumentis eam impugnat, quod vesicarum, tumorem subinde excitantium, numerum, situm & connexiones, nec oculis, nec tactu, nec judicii acie satis pervestigare possibile sit, exque semel vacuatæ, post vulneris

inflicti consolidationem, denuo impleantur, sicque nova aquarum con-
 ctio metuenda fit; si vero locus punctus non coiverit, aquam abdomi-
 nis cavitatem, cum periculo viscerum, inundare; vel ipsas etiam vesicas
 corruptiones subire, ut sic æger in magnum discrimen conjiceretur.
 Verum cum dubia salus certa desperatione potior, nihilque intermitten-
 dum sit, quo natura juvari potest; effatoque Hippocratis, sect. 8. aphor.
 6. *quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanare debeat, & mag-
 nis morbis magna remedia sint adhibenda*, præterea expressis verbis libri
 de affect. text. 23. §. 25. post *pharmaca & diætam nil iuvantia τὰ μὲν
 αἰθεῖναι τῷ ὕδατος*, secundo aquam educere jubeat, Celsusque, instar
 Coi echo, idem sonet, nec experientia adversa sit, ideo in nostra ægra,
 indicantibus & permittentibus indiciis munita, circa electionem hujus
 remedii, a Chirurgo minime erratum fuisse statuimus.

§. XXXIV.

Nec locum quoque sectioni minus aptum is elegit, quem abdominis
 sinistra regio obtulit, a pleno sacco tumida, septem vel octo circiter
 digitis transverse sub umbilico, & totidem a linea candida acum im-
 merfit; successu, quem in historia descripsimus, ideo minus prospero,
 quia imprudenter aureum monitum Hippocratis obiter habuit, sect. 6.
 aphor. 27. ita loquentis: *ὅσοι ἐμπυοὶ ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται ἢ τέμ-
 νονται, ἐκρήντος τῷ πύρι, ἢ τῷ ὕδατος ἀδρῶς, πάντως ἀπόλλυνται*,
 quem aphorismum Celsus lib. 2. c. 8. p. 78. ita explicavit: *Si aqua in-
 ter cutem, quam implevit, sive in magno utero multum puris coit, simul id
 omne effudisse, aque mortiferum est, ac si quis sani corporis vulnere factus
 exsanguis est.*

§. XXXV.

Quamvis enim, ut apud Fienum, Schenkium, & alios legere datur,
 nonnulli, simili periculo expositi, servati tamen sint, & D. Præses
 mulierem Ordrusiensem noverit, quæ, ex desperatione, cultro abdomen
 perforans, sine vitæ jactura, ad animi deliquium, contentam aquam
 emisit, ut juvenis Medicus, & senex Chirurgus, qui antea, ob nescio
 quas rationes, lege artis, per Paracentesin miseram a pondere liberate
 noluerant, jam advocati, id tantum, agere cogerentur, ut vulnus oc-
 cluderent, & per convenientia media ægram ab instante morte vindica-
 rent, pristinamque postmodum sanitatem ipsi restituerent: quam nostræ,
 si vel maxime rite tractata fuisset, vix promittere potuissemus: cum firma
 sacci substantia, ob diuturnitatem morbi, nec a medicamentis, nec ab
 ipsa natura potuisset resolvi, erroneaque in eum excretio lymphæ impe-
 diri. Id tamen effectu possibile fuisse credimus, ut, ablato humore
 premente, aliquamdiu commodius vivere valuisset, & per observatas justæ
 diæte regulas, continuumque superius laudatorum medicamentorum usum,
 quibus etiam *balnea sicca*, multis modis paranda, interponenda fuissent,
 nimia humidi quantitas absorbi, aut aliofsum diverti potuisset.

M I C H A E-

CXXV.

MICHAELIS ALBERTI

ET RESP.

CHRISTOPH. ERNESTI CONO

AUCTORIS.

CASUS MEMORIA DIGNUS
HYDROPICÆ LAPSU,
INTEGRO ABDOMINE SANATÆ.

Halæ 7. Januar. 1727.

MICHAEL ALBERT

AT 1888

CHRISTOPHER ERNEST CONO

ALBERT

CASES MEMORIAL DIGNITY

HYDROLOGICAL LABORATORY

INSTITUTIONAL REPORTS

1888

ALBERT

P R O O E M I U M.

Medicinam divinatrices inter artes qui referunt, præstantiæ divinæ artis adeo nihil detrahunt, ut potius gloriam ejus magis augeant. Est enim haud exigua salutaris artis laus, quod non solum obvia ac quæ in oculos incurrunt expendat ac dijudicet, sed quod etiam abdita ac quæ oculorum aciem effugiunt mentis acie prosequatur ac prudenti judicio eruat. Quam difficile autem tale judicium, jamdudum Parens medicinæ, Hippocrates, expertus est, ac hodie illi experiuntur qui illius Coi vestigiis insistent. Cumprimis autem multæ occurrunt difficultates circa diagnosis morborum, & quidem talium, quos initio abunde cognitos imo plane exhaustos crederes. In exemplum saltem allegabo hydropem, non pectoris aut pericardii, sed ipsum ascitem, cujus tam variæ dantur species, ut haud raro etiam sagacibus medicis circa distentum hydropicorum aqualiculum aqua hæreat. Quo autem hæc difficultates, quantum licet, denique tollantur, jamdudum clarissimi Viri monuerunt, ut casus, qui aliquid monstri alerent, exacte consignati in publicum emitterentur, quo denique accedente aliorum industria, illa quæ nondum satis cognita eruerentur ac majori luci exponerentur. Et in hunc finem nostrum quoque casum tecum B. L. communico, quem omnes rei medicæ gnari, ad quorum notitiam pervenit, dignum memoria, dignum consideratione judicaverunt. Ad me autem ejus consignationem ac qualemcunque analysin amici pertinere crediderunt, quod ægra arcto sanguinis vinculo mihi fuit juncta illamque non solum cum diro morbo consistentem sed & lapsu restitutam sæpius invisere licuit. Dum autem, B. L., tuo arbitrio tuoque judicio exiguum hunc ac sæpius interpellatum laborem committo, simul æquitati tuæ confido, fore ut tenuis ingenii foetum benigne suscipias, ac tua benevolentia complectaris. Deus autem cœptis annuat, quo omnia in S. S. Sui Nominis gloriam ac proximi salutem cedant.

H I S T O R I A .

Honestā matrona, sanguineo-cholericī temperamenti ac obesiōris corporis habitus, duro, ob prænaturum parentum obitum, initio usā est etatis, simul tamen integrā valetudine, si illos saltem excipias morbos, quibus tenerior etas alias exposita. Adultior virgo, 20. circiter annorum, primum seni satis vegeto, dein, hoc defuncto, viro iuveni, sed caussario, nupsit, neuter tamen exoptatam prolem ex nostra suscepit, quare haud mirum quod nec tertium maritum, jam etate gravem, patrem fecerit. In sterili autem matrimonio vivens eo majori cura ac solertia amplē rei familiarī præsuit, suaque præsentiā domesticos & suscitavit & adjuvit. Cum igitur post obitum tertii mariti aestivis messorum laboribus interesset, sub vesperam tota sudore perfusa domum rediit, quare, estus ac sitis impatiens, calidum ac madidum adhuc corpus, relaxatis imo rejectis denique vestibus, frigidiusculo vespertino aeri exposuit ac insuper totum cyathum gelidā aqua repletum exhausit. Vix aliquid mali initio exinde sensit, nisi quod levi febricula intermittente corripereetur, quam essentia amara stomachica, sibi alias familiarī, mox quidem profigavit, remanentibus tamen insolita quadam lassitudine ac aliqua, imprimis dum corpus moveret, respirandi difficultate, quā ut levia patiens nibili faciebat. Hinc denuo expetita, anno, qui luctui dicatur, exacto, etiam ad quartā accessit vota, fidemque connubii viduo consensientioris etatis dedit, animum agens trigesimum tertium. Relinquenda jam erat antiqua sedes simulque pristinum vitæ institutum, nostra a mobili vitæ genere, cui a teneris fuserat assuetā, ad magis otiosum ac pene sedentarium transeunte. Initium matrimonii videbatur admodum faustum; assurgente enim sensim abdominis mole conjuges in letam futuræ proliis spem erigebantur, quam & imperita mulierculæ, licet menses statim temporibus, sed parcius, prodirent, magis magisque inflabant, similia aliarum gravidarum exempla copiose afferentes. Cum autem annua mora satis ostenderet inanem esse spem, inanem uterum, medici arcescebantur, ut, dimissis obstetricibus, opem disento abdomini ferrent. Præter tumorem enim abdominis nostra nil fere habebat, de quo conquereretur: Facies floridum ac vividum exhibebat colorem, appetitus erat integer, (post pastum tamen ardor ventriculi & ructus nostram fatigabant) somnus tranquillus, respiratio satis libera, nullus pedum tumor, nulla superiorum partium macies, urina sufficiens; alvus tamen obstipator ac menses plerumque parciōres, quandoque autem prægressis animi pathematibus uteri hæmorrhagiæ intercurrerant. Mole autem abdominis magis magisque augeſcente, umbilicus quam maxime protuberabat, ita ut omphalocēles metum etiam incuteret, adhibitis vero

convenien-

convenientibus ligaturis umbilici prominentia tandem fuit repressa. Haud miraberis B. L. quod difficilis hic ac implicatus morbus medicis, etiam peritissimis, multum facefferit negotii ac doctam illorum artem, diro malo inferiorem, eluserit. Quinque extruhebantur anni quod tantum non omnia in praedicto permanerent sicut, licet a celeberrimo medico quasitissima remedia agra suppeditarentur, quibus tamen id fuit obtentum, ut menses largiori quantitate justis temporibus prodirent. In hunc finem etiam quotannis circa aequinoctia binis vicibus sanguis ex pedibus fuit detractus, quod agra quam optime tulit, ac exinde multum levaminis sensit, quare his evacuationibus adfucta illas nunquam, quamdiu ob denique infecutum pedum edematofum tumorem licuit, neglexit. Tandem morbofo lustro elapso, pedes, qui hucusque a tumore immunes fuerant, aliqua ex parte intumescere ceperunt; nihilominus tamen, quatuordecim annorum tumor abdominis latius sese diffunderet, patiens in publicum prodire ac sacris interesse poterat. Dum autem denuo lares in aliam ac splendidiorum urbem essent transferendi, ex molestiis forte itineris ac majori motu, quem injauratio rei familiaris requirebat, tumor imprimis sinistri pedis adeo invaluit, ut denique rumperetur, absque tamen ullo morbi decremento, licet quotidie multum feri exinde profuere, ac post novem annorum menses consolidationem admitteret. Sed vix ulcere pedis ocluso quartus maritus, edematoso pedum tumore ab aliquot annis correptus, in confirmatum ascitem, sibi denique lethalem, incidebat. Praesidio itaque viri denuo orbata, ac permelesti morbi, quocumque per septem annos jam conflictabatur, satis pertesa, nihil magis in votis habebat, quam ut desideratissimo marito, placide mortis beneficio, quam citissime iterum jungeretur. Morti ergo unice intenta illum repetiit locum, ex quo sub initium quarti matrimonii emigraverat, ut ibi a strepitu hominum ac turbulentiori vita magis remota curam animae eo melius gerere posset. Hic in tantam molem abdomen exerescebat, ut etiam incuriosis alias ruricolis urbem intrantibus admirationem moverit, qui haud raro nostram ad sacra prorepentem praevertebant, ac defixis oculis stupendum aqualiculum intuebantur. Actum de agra salute videbatur, omniaque ad ultimum spectabant; sed jam en Deum e machina! Forte Serenissimus ac Potentissimus REX BORUSSIAE, FRIDERICUS WILHELMUS, Dominus noster Clementissimus, urbem, ubi tunc temporis nostra debebat, die 8. Junii 1717. ingrediebatur, quare ad visendum, ad salutandum Regem incola confertim adibus prorumpabant. Dum itaque leta urbs faustis acclamationibus undique personabat, non poterant non publici plausus etiam abditos agra recessus penetrare, quibus perceptis, nostram non ponderosum abdomen, non deformitas morbi retardavit, quo minus ad conspectum Regis, quasi ad salutem sanitatemque proreperet. Nec fuit falsa, quanquam initio omnia in perniciem agrote ruere viderentur. Cum enim viso Rege, ex discurrentibus ministris, quae in usum Regis desiderarentur, intelligeret, nostra quaesita subministratura adeo & sui & morbi

quasi oblita reditum accelerare conabatur, ut fallentibus vestigiis, pondere abdominis victa, prosterneretur ac quam gravissime tumidum abdomen siccis firato allideretur. Accurrebant proximi ac exceptam, vix ex gravi lapsu & terrore mentis compotem, in domum deferebant. Interea & medicus & chirurgus advolarant, absque mora in abdomen, ruptum omnibus creditum, inquirentes, sed quod integrum ac nullibi laesum deprehendebant. Hinc praemissa vena sectione, qui est vulgi mos ad averruncanda terroris mala, ac exhibitis refocillantibus, lecto agra, paulatim ad se rediens, tradebatur. Jam placidus aegrotæ obreperat somnus, cum violentia urgentis urinae, ita videbatur, subito excitata matulam posceret, ac porrectam totam repletæ. Vix quisquam ad excretum liquorem, quem omnes urinosum credebant, initio attenderat, sed cum sapius postea, ac fere intra horas eadem quantitas redderetur, insolita copia effecit, ut adstantes missi liquoris ingenuum attentius lustrarent. Nullus hic occurrebat color urinae alias familiaris, nec nidor molestiam naribus afferebat, sed liquor limpidus ac omnis odoris expers deprehendebatur. Profluebat vitiosum serum, quod fidem fere excedit, per 14. dies, non tamen continue ac præter patientis voluntatem, sed interruptis vicibus ac per urethrae canalem, quare etiam agra semper liberum erat illud, vesica exonerata, cohibere, aut etiam cum redderetur intensius provocare. De quantitate excreti liquoris nil certi afferre possum, quod adstantes de pondere illius parum fuerint solliciti, primis tamen diebus longe majori copia effluxit, subsequentibus autem profluvium hoc magis magisque decrevit. Huic copioso profluvio denique etiam, quatuor circiter post lapsum diebus, spontaneus supervenit sudor, qui matutinis imprimis horis largiter prorupit; in alvum autem nihil peccantis seri redundavit, sed illa, nisi sollicitata, vix sicciora contenta deposuit. Quamvis autem satis magna seri copia per prædictas vias quotidie exturbaretur, haud tamen exinde notabilis virium jactura agra oborta, quod & integro appetitui & nocturnae quieti, quibus patiens gaudebat, haud injuria magna ex parte adscribas. Nihilominus tamen, & quidem ventre magis magisque subsidente, multa nostram circumveniebant incommoda. Jam enim facile post largiorem partum agra in summas præcordiorum incidebat angustias, quibus quandoque etiam animi deliquia superveniebant. Præterea, agra diu post lapsum nec sternutatione nec tussi illa, quæ vel naribus vel faucibus molesta, emoliri poterat. Tandem haud levem etiam rugosus ac jam plane collapsus venter inferebat molestiam. Ejus enim ultra genua exporrecta moles ingressum valde impediabat, quod pendulus venter alternis genuum ictibus sub ingressu semper feriretur. Omnibus tamen hisce malis & beneficium temporis & comoda ligatura consuluit, sicque redeunte sensim abdomine ad pristinam formam, ac discusso pedum edemate, etiam patiens cum sanitate in gratiam rediit, ac prædicta symptomata penitus evanuerunt. Extollant jam summis audibus alia gentes mirabilem Regum suorum sanandi virtutem, de nostro merito quoque predicantus, quod Augusta ejus præsentia agra conclamata &

medicis deserta sanitatem ac vitam reddiderit. Nec recruduit infidus alias morbus, sed nostra per biennium salva ac incolumis vixit. Denique autem anno 1719. dysenteria, quæ tunc nostris in oris epidemice grassabatur, correpta, ac demum confecta, diem suum ruri obiit, cum 43. annum esset emensa. Sic nostram alvi profluvium denique extinxit, quæ vesicæ profluvium sibi tam proficuum olim experta fuerat. Jam B. L. sectionem demortuæ sorte desideras, sed hanc nec adstantes nec locus, quo ante obitum secesserat, admisere.

§. I.

Hydrope ægram nostram laborasse, quivis, medicæ artis haud plane ignarus, ex morbi historia facile colligere poterit; minime tamen indoles ac sedes nostri mali adeo obviæ, in illas itaque, ommissa critica nominum dilucidatione, cum alii abunde hoc egerint, pro ingenii modulo jam paulo fufius mihi erit inquirendum.

§. I I.

Hydropis tres vulgo recensentur species, anasarca scilicet, tympanites & ascites. Anasarca seu leucophlegmatia dicitur, quando universus corporis habitus inundatur; quodsi ventrem ita flatus extendant, ut percussus sonitum tympani instar edat, tympanites appellatur, de qua tamen notandum, quod vix sola occurrat, sed in tympanitide etiam serum cum flatibus conjunctum observetur. Ascitis autem nomine venit, cum aqua in abdomine collecta illud instar utris replet.

§. I I I.

Et huic tertiæ speciei, asciti, nostræ quoque morbus erit annumerandus, quod & tumidum abdomen & copiosus post lapsum aquæ profluvius satis testantur. Cum vero & ascitis variæ dentur differentiæ brevibus illas enumerabimus, dein indicaturi ad quam ascitis speciem noster morbus sit referendus.

§. I V.

In asoite aqua non in abdominis cavitate tantum, sed etiam intra abdominis integumenta quandoque colligitur. Sic vitiosus latex modo inter abdominis musculos ac peritonæum, modo in duplicatura peritonæi subsistit ac hospitatur. Nec minus quando aquosus humor in ca-

vo infimi ventris congeritur, aquæ collectio ratione loci admodum variat. Plerumque aqua libere in abdominis cavitate fluctuat, nonnunquam tamen vesiculis, faccis imo abdominis visceribus inclusa hæret, quorum exempla passim Autores tradunt. Hinc ex diversitate loci ascites varia trahit cognomina, ut nunc hydrops peritonæi, nunc vesicularis, faccatus, omenti, mesenterii, uteri, ovarii &c. audiat, prout nempe huic vel illi membranæ aut visceri abdominis stagnans serum includitur.

§. V.

Si jam ex me quæras, quam ascitis speciem in nostra ægra subfuisse autem, mihi sane, ut ingenue fatear, admodum verisimile videtur, quod hydrops, quem nostra per tot annos gestavit, peritonæi fuerit, id enim signa hujus morbi, id fortuita ac mirabilis morbi solutio mihi persuadere videntur. Quo autem omnia eo melius pateant, nunc ex solertibus observatoribus illa afferam, quæ in cognitionem occultioris morbi nos deducere possunt.

§. VI.

Antiquissimi medici vix nostri morbi videntur habuisse notitiam, (licet *Hippocrates* notionem hydropsis pro sero & ichore variis locis sumat: vid. *Foesii œconomia* & *Castelliano-Brunoninum Lexicum* sub voce *hydrops* acceperit:) quod non tam infrequentia morbi, quam fastidio ac neglectui anatomia, cum primis practica, adscribas. Cum autem proximis seculis anatomica studia magna excolerentur diligentia, noster quoque morbus, qui per tot secula delituerat, e tenebris suis ope scalpelli anatomici tandem emerfit, quanquam quis primus hunc morbum observaverit haud dixerim. Sunt quidem nonnulli qui de *Jacobo Cameracensi* hoc affirmant, quorum tamen errorem quivis facile deprehendet, qui ipsam *Cameracensi Epistolam*, quam ad *Petrum Andream Matthiolum* dedit & quæ inter ejus epistolas *Libr. I.* extat, simulque illa quæ *Matthiolus* regessit, inspiciet. Hoc tamen certo certius, quod ingeniosa *Clar. Walei* conjectura magnam, si non primam, huic affectui lucem affuderit, cumque dein ejus veritatem demortuæ quoque sectio comprobasset, virorum clarissimorum, *Nicolai Tulpii* ac *Jobi a Meckren* nunquam satis laudanda industria hanc plane singularem observationem ab oblivionis injuria asseruit. Et ex illo tempore hydrops peritonæi majorem notitiam acquisivit, præsertim cum etiam subsequentes quidam medicum in ortum ac signa neglecti morbi accuratius inquirerent, inter quos *Nuckius* ac *Littre* procul dubio eminent.

§. VII.

§. VII.

His præmissis jam ad ipsa morbi phænomena devenimus. Initio, ac nondum apparente ventris tumore, ægri tensionem ac obtusum dolorem in hypogastrio sentiunt, quæ cum levem saltem molestiam inferunt, etiam in levi habent nec medici opem facile exposcunt.

§. VIII.

Insequitur dein, sed lento admodum paulatinoque gradu, abdominis tumor, secus ac in vulgari ascite, in quo aquæ longe citius accrescunt & abdominis molem augent. Primum autem tumor in imo ventre sese manifestat, deinde sensim sensimque ascendit ac demum, elapsis jam aliquot annis, per totum abdomen se diffundit, illudque in stupendam sæpe molem attollit. Præterea tumor hic magis extorsum vergit, & quanquam ægri in alterutrum latus decumbant ventris tamen figura exinde vix immutatur, sed venter æqualiter fere tensus cernitur.

§. IX.

Méminit. *clar. Nuckius*, quod in ægra quinquagenaria, hydrope peritonæi laborante, umbilici prominentiam viderit, quod eo minus silentio involvere volui, quia mihi admodum verosimile videtur, quod in hac ascitis specie hydromphalus, si non semper, tamen longe frequentius, quam in vulgari ascite, ac magis inter morbi initia, occurrat. Cum enim intra duplicem peritonæi membranam assurgentes aquæ usque ad umbilicum jam pertingant, vix aliter fieri poterit, quam ut umbilicus ab urgente aquarum mole protrudatur, quanquam postea cum aquæ, divulsis magis magisque peritonæi lamellis, etiam altiora loca petant, umbilici prominentia iterum quodammodo evanescere possit, imprimis si commodis ligaturis tali protuberantiæ prospiciatur. Licet autem hæcenus allata forte satis probabilia, illa tamen, cum ab experientia majorem adhuc lucem expectent, ulteriori & attentæ observationi libenter non solum subjicio, sed & commendo. Sic quoque indagacionem adhuc meretur, utrum in peritonæi hydrope, quodsi in viris occurrat, etiam aqua in scrotum depluat, imprimis cum apud Autores altum silentium, nec meminerim, hucusque in viro talem hydropem fuisse observatum.

§. X.

Circa respirationem, ægri nostro hydrope detenti, nullum insigne

patiuntur incommodum, quare, quamdiu abdominis tumor in tantam molem nondum auctus ut ingressum retardet, fatis commode obambulare, ac munia sua obire possunt. Refert *clar. Tulpius l. 4. observ. c. 44.* de Jugitta, uxore pictoris Flinchii, quod perinde atque sanissima non quocunque tantum deambulare, verum etiam peregre proficisci, & quod mireris, excelsam Clivensium turrim, etiam paucis ante mortem diebus, uti *Jobus a Meckren* addit, ascendere potuerit; quam tamen agilitatem de omnibus non possumus affirmare.

§. X I.

Quoad appetitum ciborum, ille minime collapsus observatur, cum appetentia enim cibos capiunt, & assumptos in succum & sanguinem vertunt. Nec sitis nostros exeruciat, quare etiam in nostrum morbum non cadunt, quæ olim Poëta de hydrope cecinit.

§. X I I.

Facies, quæ alias hæud immerito index morborum dicitur, in nostro affectu nihil præ se fert insoliti. Micat enim ab oculis pristinus fulgor, ac facies nativum ac vividum intuentibus offert colorem, ut itaque illis, & inter hos *Argentario*, qui asciticos floridi coloris se quandoque vidisse dicant, non omnis fides sit deneganda.

§. X I I I.

— De excernendis notandum, quod alvus fatis recte se habeat ac debito ordine excrementa reddat, nonnunquam tamen etiam segnior observetur. Urina quantitate potus tantum non respondet, & naturalis est coloris; menses vero nunc recte, nunc minus convenienter fluunt. Refert *Dn. Garengot Traité des opérations de Chirurgie T. I. p. 240.* quod *Dn. Arnaud*, ad dignoscendam aquæ sedem, imprimis ad quantitatem urinæ respiciat, quodsi enim hæc justa quantitate, reddatur, nec a naturali colore desciscat, aqua peculiari sacco includeretur; quod eo minus falleret, si nec reliqua signa negligantur, sed potius conjunctim sumantur.

§. X I V.

Neque silentio plane prætereundum, quanquam ad illustrationem nostri casus nihil faciat, quod foeminae hydrope peritonæi detentæ quandoque etiam conceperint, & propitia *Lucina* infantes excluderint, intumescencia tamen a partu nihil quicquam remittente.

§. X V.

§. X V.

Oedematofus pedum tumor, qui alias in vulgari ascite ventris intumefcentiam plerumque præcedit aut statim subsequitur, nostro morbo tunc demum, quando jam confirmatus & aliquot annos duravit, supervenit. Peritonæi enim hydrops ad plures annos se extendit, & diurnitate communem asciten longe superat. *vid. §. VIII.*

§. X V I.

Medicamenta, quæ alias in vulgari ascite satis efficacia deprehenduntur, in nostro affectu vix quicquam profunt, *vid. Cl. Littrii* observationem, quam *Hist. Ac. Reg. Scient. Ann. MDCCVII.* exhibet. Et in hoc etiam cum saccato hydrope convenit, de quo noster quondam *D. D. Gabriliæ Miscell. Nat. Cur. Dec. III. Ann. II. observ. LXI.* testatur, quod remedia, tam alterantia quam evacuantia, absque aliquo, saltem notabili, levamine, adeoque frustra fuerint exhibita; imo quod ne hilum quidem ab emeticis & purgantibus, etiam validissimis & drasticis, subsequente licet hypercatharsi satis enormi, moles abdominis decreverit.

§. X V I I.

Præter hæc, quæ partim in sensus incurrunt, partim ipsi patientes referunt, quædam adhuc sub paracentesi, quando administratur, occurrunt, quæ abditum morbum produunt. Cum autem nostra ægra paracentesin non admiserit, missa hæc facio, & lectorem, qui horum desiderio tenetur, ad *Cl. Littrii* jam citatam observationem remitto.

§. X V I I I.

Nolumus hactenus allata ad nostrum casum jam prolixius applicare, præsertim cum satis clare pateat, quod dicta tantum non omnia in nostram ægram quam optime quadrent. E re potius erit, ut brevibus ostendam, quomodo hydrops peritonæi a congeneribus affectibus differat. Circa vulgarem asciten ac tympaniten nihil difficultatis occurrit, in illa enim fere omnia contrario modo se habent, uti superioribus thesisibus passim indicavi; hæc autem, tenso ventre percussio, sonitu se prodit, ac præcipitis est exitus. Magnam autem hydrops saccatus cum nostro affectu affinitatem habet, cumque pleraque signa cum nostro morbo communia habeat, etiam longe difficiliter dignoscitur. Quod si etiam medicus hos binos affectus inter se confunderet, crederem, quod haud adeo gravem, aut ægro noxium, errorem esset commissurus. Dif-
fert

fert autem hydrops peritonæi a sacco, quod in illa ascitis specie tumor abdominis, cum aqua intra peritonæum, tanquam integumentum abdominis proprium, hæreat, magis versus exteriora feratur, *vid. §. VIII.* ibique persentiat: in sacco hydrope autem, sacculus præternaturali sero refertus ipsam abdominis cavitatem occupet, quare etiam præ nostro affectu longe majorem ægris creat molestiam. Quodsi experientia illa quoque confirmaret, quæ §. IX. attuli, multum etiam ad diagnosis nostri morbi facerent. In sacco enim hydrope hydromphalus, quamdiu sacculus illæsus, vix poterit occurrere, quod tamen illo rupto, & aqua in abdominis cavitatem effusa contingere posset. His merito addimus celeberr. *Ruyfchium* notasse, quod hydrops saccatus, aut ut illi, ex vulgi sententia, audit clausus, sit absque undulatione uniformi durissimeque tenso tumore manifestetur, neque patiatur prementi cedere partes, nec sonum edat ullum oscillante corpore *vid. Advers. I. Cap. 2. p. 8.* Quando vero aqua intra abdominis musculos & peritonæum colligitur, hæc hydropis species, quoniam præ nostra adhuc magis & visui & tactui exposita, etiam his sensibus facilius judicari poterit.

§. XIX.

Ne autem cum graviditate noster affectus confundatur, imprimis ad motum latentis fœtus, qui vigesima septimana observatur, attendendum; contingit tamen quandoque ut peritonæi hydrops etiam in gravidationi jungatur *v. §. XIV.* Porro ab hydrope ovarii dignoscitur, quod in hoc tumor cum aliqua inæqualitate rotundus in alterutro hypogastrii latere, ubi ovaria recumbunt, exsurgat, cui dein, præter alia mala, etiam difficultas urinæ & incessus junguntur. Ab uteri hydrope autem quodammodo distinguere poteris, si ad illas attendas, quæ §. præcedente de differentia saccati hydropis monui, habent enim illa etiam hic locum, quanquam exinde uteri hydrops non cognoscatur, cujus diagnostica signa difficultate nondum carent. Obiter saltem addo, quod illi, qui mensium fluxum in uteri hydrope nunquam observari contendunt, mihi errare videantur, cum illorum opinio lubrico satis fundamento nitatur, quasi menses ex ipsius uteri cavitate semper prodirent. Interea tamen minime nego, quod menstruus sanguis etiam ex ipso utero quandoque promanet, ipse enim, cum cadaverum sectionibus in theatro anat. Regio olim vacarem, uterum sanguine inquinatum observavi, uti *Cl. D. D. Gohl in Act. med. Berol. Vol. VIII. Dec. I. p. 74.* retulit. Sed cum quoque menses ex uteri vagina hæc raro ferantur, vix ratio patet, cur in hydrope uteri mensium fluxus quandoque non possit occurrere, & si forte in uno aut altero individuo mensium defectus observetur, de omnibus tamen ob prædictas rationes hoc non possumus affirmare.

§. XX.

§. XX.

Nunc ad causas, a quibus præsens malum originem duxit, devolvor. Ex præmissa morbi historia constat, quod nostra integrum diem sub ferventissimo sole ad observandos messorum labores exegerit, ac demum sub vesperam rure pedibus urbem ac domum repetierit. Reverfa, tota sudore diffluens, denudatum corpus frigidiusculo vespertino aeri non solum commisit, sed & scyphum gelida aqua plenum evacuavit. In repressum itaque sudorem ac cohibitam perspirationem tantum non omnis culpa videtur rejicienda, quæ quo melius intelligantur, pauca de transpiratione ejusque impedimentis, pro instituti mei ratione, delibabo.

§. XXI.

Totum nostrum corpus esse perspirabile jamdudum Hippocrates memoræ prodidit, hujusque asserti veritatem ingeniosissimus Italus, *Santorius*, experimentis triginta annorum stabilivit. Cum autem corporis perspirationi, præter respirationis organa, cutis potissimum inserviat, non solum patet, quod hæc excretio sit valde copiosa, sed & simul intelligitur, quod intercepta perspiratio eo plus damni nostro corpori inferat, quo magis reliquas evacuationes antecellit, si non superat. Inprimis autem huic excretioni favent illamque promovent, quæ sanguinis circulum citatiorem reddunt, hinc cum sub æstuoso cælo aut vehementiori motu incalescimus, sanguis a solis æstu aut exercitiis corporis concitatus impetuosius ad habitum corporis fertur & uberior secretio contingit, cumque prorumpentes humores, ob nimiam copiam, haud adeo facile possint difflari, in copiosas aquæ guttas, imo sudoris rivos, colliguntur, tuncque cutanea hæc excretio, quæ antea vix in sensus incurrebat, jam sensibilis redditur. Quemadmodum vero ab illis, quæ sanguinis circulum augent, cutim laxant ejusque poros recludunt, perspiratio provocatur ac promovetur; ita ab illis, quæ progressum sanguinis retardant, cutim constringunt ac poros obstipant, perspiratio immittitur imo cohibetur.

§. XXII.

Inprimis autem perspirationi & frigidus aer & gelidus potus obicem ponunt, quorum effectus, antequam ulterius progrediamur, paucis recensere. Et quidem quod ad frigidi aeris effectus attinet, illos succincte & nervose *illustris Stahlus in theor. med. ver. Sect. I. p. 170.* ne jam alia loca commemorem, tradidit. Potissimum autem frigidus aer

constrictorium superficiei corporis motum inducit, a quo humorum ad intimiora corporis repressio, pallor corporis, adpectus cito strictus, frigoris repentina pervasio, vasorum sanguiferorum ex constrictis partibus veluti disparitio ac sensus quidam gravativus tensivus dependent. In primis autem prædicta phænomena observantur, quando æstuans ac sudore perfusum corpus, vestibis remotis, derepente frigido aeri committitur, tunc enim cutis, quæ præ aliis partibus frigori maxime exposita, adeo constringitur, ut etiam strictura in ipsos oculos incurrat, quam nostrates *Gänsehaut* appellant. Denique & hoc adjiciendum, quod aer vespertinus ac nocturnus, etiam per æstatem, in sudore madens corpus haud tuto admittatur, & quanquam vespertinus aer æstivo tempore satis tepidus videri possit, respectu tamen coloris, qui in corpore sudante & ab exercitatione calefacto tunc existit, frigidi rationem omnino habet.

§. X X I I I.

Quos vero noxios effectus frigidus potus, si æstuanti corpori, & quidem copiose, offeratur, producat, *celeb. Frid. Hoffmannus* integro *X. capite Pathol. gener. P. II. p. 313.* indicavit. Mihi saltem annotasse sufficiat, quod frigidus potus æque internas partes, ac frigidus aer externam corporis superficiem, constringat, cumque sub spasmodicis illis stricturis circuitus sanguinis haud parum lædatur, sanguis fluiditatem suam amittit ac inspissatur; quanquam & frigus copiosius oblatis liquoris, ipsi sanguini communicatum, haud plane excludendum veniat. In primis autem frigidæ potio perniciosissima deprehenditur, quando vel exercitatione calefacti ab hausto potu simul & semel a motu vel laboribus desistunt, ac corpus quieti tradunt, cujus noxæ tamen quodammodo præcaventur, si post potum motus aut labor continuetur, quale quid etiam in jumentis observamus, quibus sub itinere innoxie aqua præbetur, quando vero ad diversoria devenit, a peritis veredariis potus calefactis minime conceditur, sed ab illo omni cura initio arcetur.

§. X X I V.

Jam satis apparebit, quod cum nostra urente sirio per integrum diem admodum incaluerit ac se vehementer commoverit, corporis perspiratio, sanguine ad cutim magis evocato, admodum fuerit aucta, quod & subsecutus largus sudor abunde testatur. Ab incautijs autem in denudatum corpus admisso vespertino aere universæ superficiei corporis strictura fuit insecta, hinc humores in ambitu corporis copiose hærentes, poris antea patulis derepente obstipatis illisque exitum denegantibus,

tibus, cor versus ac vasa sanguinis majora, ut ita loquar, fuerunt rapti, qui subito repressi non potuerunt non vasa maximopere replere, distendere illorumque tonum dejicere. Dein, cum pro restinguenda siti etiam patiens frigidum aquæ potum superingessisset, internæ quoque partes, imprimis ventriculus ac intestina, exinde fuerunt constrictæ, cumque multa sanguifera vasa intestinorum quoque canalem perreptent, in illis sanguinis progressus haud parum fuit læsus. Vasis autem majoribus nimium repletis, ac ultra naturalem diametrum distentis, sanguinis circulus admodum fuit retardatus, quod ob nimiam distensionem neque cor neque vasa vim suam contractilem debite exserere, ac mole laborantem sanguinem propellere potuerint. Haud mirum itaque, quod ob prædictas causas sanguine difficulter progrediente serum haud decenter reliquæ sanguinis massæ fuerit interagitatum, sed iusto copiosius in vasa lymphatica secesserit, quibus nimium distentis contenta lymphæ vel per diductos nimis repletorum vasorum poros transfudavit, vel ruptis vasis inter duplicem peritonæi membranam, uti forsitan haud vane auguror, lente depluit.

§. XXV.

Nec minus a cohibita perspiratione febris, quæ successit, potissimum provenit. Materia enim exhalatura subito restricta, vasa sanguifera exinde admodum fuerunt prægravata v. §. præc. quare ne tonus illorum penitus destrueretur, necesse erat, ut strictoria illorum vis magis magisque auferetur, sicque ingeminatis vasorum ictibus superflua moles versus corporis ambitum denuo propelleretur. Sufficiat in prolata sententiæ confirmationem ad grave experientia edocti *Sanctorii* testimonium provocasse, quod *Aphor. 10. Sect. 1.* exhibet. Quanquam autem impeditam perspirationem potissimum accusem, minime tamen omne ventriculi vitium excludo, imprimis cum febris intermittens genium æmulata sit, quin potius illum, non solum a frigido potu, sed etiam a durioribus metis tempore assumtis alimentis, fuisse læsum existimo.

§. XXVI.

Nihilominus tamen a subita humorum coacervatione vasa ultra modum oppleta ac dilatata atoniam aliquam fuerunt passa, quare sanguis, languente organorum motu, segnius circumactus crassior ac spissior evasit, suæque spissitudine impedivit, quo minus menstruus sanguis iusta quantitate solitis temporibus prodierit. Præterea etiam hic considerationem omnino meretur, quod nostra mobile ac laboriosum vitæ genus cum sedentario ac magis otioso permutaverit, ac insuper plena diæ-

ta ufa fuerit. Quæ omnia cum ad producendam plethoram quam maxime conspiraverint, ita luxurians sanguis vasis, jam antea debilitatis, restitit, quo minus debitam vim in propellendo illo exferere potuerint, unde ex tardiori progressu sanguis spissior redditus, ac menstruorum fluxus demum fuit imminutus. Et sane haud dubitandum, quod longe graviora mala ac citius hydropis incrementum infecuta fuissent, nisi iracundis animi pathematibus excitata natura superfluum sanguinem per consueta loca quandoque exturbasset, ac prudens acutissimi medici consilium tempestivas venesectiones imperasset, sed de V. S. in nostro hydrope infra agemus.

§. XXVII.

Quamprimum vero aqua intra peritonæum collecta aliquatenus accrevit, difficultas aliqua in respiratione necessario fuit oborta. Diaphragmati enim, non solum sub inspiratione, ob renifum aquosi tumoris, libere descendere & abdominis contenta propellere haud licuit; sed etiam vitiatum, ob prædictam causam, peritonæum ac tensi abdominis musculi haud adeo promte, sub expiratione, ad abdominis constrictionem ac diaphragmatis convexitatem concurrere potuerunt. Languente autem diaphragmatis, peritonæi ac musculorum abdominis motu, cum negotium concoctionis quodammodo fuerit turbatum, nemini mirum videri poterit, quod nostra sapius post pastum ventriculi ardore ac ructibus fuerit vexata.

§. XXVIII.

Quanquam autem aquarum moles, successu temporis, intra geminam peritonæi lamellam admodum fuerit aucta, respiratio tamen in nostro malo haud æque ac in vulgari ascite fuit læsa. In cõmuni enim ascite, aqua in abdominis cavitate libere fluctuans diaphragmatis descensum non tantum remoratur, sed vitiosi etiam feri copia ipsi diaphragmati, inprimis sub decubitu, incumbens, illud sursum in thoracem agit ac inibi quasi detinet, quale quid in nostra ascitis specie contingere non potuit, quod aqua peritonæo fuit inclusa. Ponderosus tamen ac propendens aqualiculus œdematosum pedum tumorem demum produxit, quod venas, inprimis crurales, comprimendo venosus sanguis minus promte reflere potuit, quo factum, ut, ob serum justo copiosius separatum, pedum tumores denique fuerint enati.

§. XXIX.

Viscera, quæ alias in asciticis varie læsa deprehenduntur, in nostro

stro affectu vix labem in sensus incurrentem investigantibus exhibent. Itaque patet, cur nostra neque de anorexia ac siti, neque de imminuta urinæ fluxu, vel aliis, in vulgari ascite obviis symptomatibus, fuerit conquesta. Cum etiam alias aqua, in asciticorum ventre collecta, viscera continuo alluat ac quasi maceret, necesse est, ut, ex diuturniori tali mora ac maceratione, laxitas ac flacciditas, ne alia mala afferam, illis concilietur, quæ omnia in nostro malo haud eveniunt, quod peccans serum, veluti sacco contentum, a viscerum contactu arceatur.

§. XXX.

Atque hinc etiam facile poterit colligi, cur noster morbus in plures sæpe annos protrahatur. Visceribus enim bene constitutis ac salvis, illorum functiones satis juste poterunt administrari, cumprimis si morbus lente incrementa sumat, nec ponderosa moles organorum officia turbet. Cum autem malum nostrum aliquot annos duret, ex eo ipso sequitur, ut sit admodum rebelle ac refractarium, præsertim cum experientia constet, quod omnem pharmacorum vim eludat v. §. XVI. ac saltem paracentesi, nec quidem semper, ac absque recidivæ metu, gedat.

§. XXXI.

Nunc demum ad lapsum, ægræ nostræ adeo salutarem, consideratio nostra dilabitur. Lapsum asciticis sanitati quandoque fuisse restitutos, observationes scriptorum fide dignorum passim loquuntur: omnes tamen, quotquot evolvere licuit, a nostro casu differunt. Vel enim 1) lapsu vulnus abdomini fuit illatum, per quod aquarum moles dein effluxit; vel 2) quodsi abdomen post lapsum illæsum fuerit observatum, vitiosum tamen serum confertim ac præter patientis voluntatem prorupit, quare etiam hanc involuntariam excretionem utero Autores, haud absque ratione, assignarunt. Uti autem, integumentis per violentiam externam disruptis, contenta aqua non potuit non sponte elabi, ac serosa uteri colluvies, effractis repagulis, per vaginam facile invenit exitum; ita, quod ad nostrum casum attinet, haud adeo facile intelligitur, per quas vias peccans serum in vesicam urinariam fuit delatum. Cum autem nunc meum sit, opinionem, quam hac de re foveam, publice proferre, paucis id, salvo tamen aliorum iudicio, expediam.

§. XXXII.

Vesicæ urinariæ arctum cum peritonæo commercium intercedere,

ex anatomia constat. Hinc omnes dissectionum magistri in eo conveniunt, quod communis ac exterior vesicæ tunica cum peritonæo sit continua, imo complures testantur, quod vesica intra peritonæi duplicaturam, aut, quod alii malunt, intra duplicem peritonæi lamellam, sit recondita. Præter hanc autem vesicæ cum peritonæo connexionem, vesica quoque meatibus ac poris foris introrsum spectantibus instructa apprehenditur, qui ope siphonis anatomici, a *Cl. Wolfio* inventi, facile in conspectum prodeunt. Hujus enim breviori ac latiori cruri si inversam vesicam alligaveris, aqua, altiori cruri infusa, vesicam alligatam elevabit, poros foris introrsum vergentes distendet ac demum copiose transudabit. Per has itaque vias, per hos poros stagnans peritonæi serum in vesicam penetrasse existimo. Cum enim sub lapsu, aqua, intra peritonæum collecta, magna vi versus hypogastrium ac vesicam in pelvi sitam fuerit adacta, admodum verosimile videtur, quod peccans serum in prædictos poros sese insinuaverit, quos dein incumbens aquarum moles magis magisque dilatavit, sibi que viam ad exitum pandit. Sed cur aqua per tot annos intra peritonæum otiose hæsit? Cur ante lapsum hos poros non subit? Ad hæc respondeo: primo, quod prædicti pori, cum primis in vivo corpore, haud adeo dehiscant, ut transitum cuivis ambienti liquido sponte concedant, quodsi enim vesicæ, ventriculi ac intestinorum pori introrsum spectantes, nam præter vesicam etiam ventriculus ac intestina poris modo memoratis gaudent, adeo conniverent, nec vulgaris ascites occurreret, quod aqua per tales patulos meatus quam facillime dilaberetur, cui tamen experientia contradicit. Dein annosum serum, sub diuturniori mora, magis magisque lentescit, ac, deposito lentore, prædictos poros illinit ac obviscat, & huic etiam magna ex parte tribuendum videtur, quod tunicæ facci hydro-pici admodum crassæ post fata sectione apprehendantur. Nec obstat, quod aqua, in asciticorum abdomine collecta, satis limpida quandoque appareat, illam enim nihilominus multum gelatinosi continere, illius evaporatio quemvis edocere poterit.

§. XXXIII.

Porro etiam ipsa aquæ emissio aliquam adhuc considerationem merebitur. Aquam per intervalla, sed brevissima, nempe horas, initio fuisse redditam, historia testatur, in eo itaque vulgaribus regulis ac cautelis, hucusque ut plurimum a medicis traditis, minime respondit, utpote qui tantum non omnes paulatinam aquæ eductionem non solum commendant, sed & sollicitè inculcant. Hanc autem satis repentinam evacuationem plura prava symptomata dein fuerunt insecuta. Musculi enim abdominis, quos antea serosa colluvies quam maxime ac ultra fidem extenderat, jam subito, aqua subtracta, concidentés, munia sua, ob

ob amissum tonum, haud rite obire potis erant, ut itaque haud adeo obscurum esse poterit, cur post largiorem partem ægra in summas præcordiorum angustias, imo animi deliquia, facile inciderit, nec diu post lapsum sternutare aut tussire potuerit. Quod autem musculos abdominis relaxatos potius, quam spiritus confertim emissos, uti nonnulli aliis persuadere voluerunt, accusandos existiment, me maxime movet, quod prædicta symptomata facile, mediante arctiori abdominis ligatura, avertere liceat, quale sæpius observavi, quando ascitis paracentesi aqua simul & semel fuit educta. Sancte enim testari possum, me nec animi deliquia, nec alia incommoda, tunc observasse, modo, sub aquæ educatione, abdomen ministrorum manibus debite comprimeretur, quod admodum necessarium; quare etiam ægri ægre admodum ferunt, quando adstantes in comprimendo abdomine deficiunt, ac forte manus quodam modo remittunt. Aqua vero educta abdomen fascia probe involvendum ac muniendum, quo facto ægri optime se habent, nec unquam chirurgo illa symptomata erunt metuenda, quorum alias chirurgi, omiſſa ligatura, mentionem faciunt, *vid. Act. Med. Berol. Vol. IX. Dec. I. p. 58. Vol. V. Dec. II. p. 88. Garengot traité des opérations de Chirurgie T. I. p. 251.*

§. XXXIV.

Denuo non incongrue hic quæritur; an V. S. in hoc malo locum inveniat? Ut autem propositam quæstionem eo facilius solvam, merito hic recolo, quod in hoc affectu satis firmum ventriculi robur, vigor appetitus ac reliquorum viscerum integritas observetur v. §. XL. & §. XXIX. Quod si itaque plena & lauta diæta ac otiosum vitæ genus accedant, sanguinis abundantia facile progignitur, quæ ad graviora mala inferenda eo magis apta, quo minus, ob indies accrescentem aquæ liculi molem, ægris licitum, luxuriantem sanguinem per motum consumere. His igitur ars merito succurrit, ac prudenti sanguinis educatione illa mala præoccupat, quæ neglecta V. S. certo certius ægris imminerent. Sanguis enim, qui nunc quantitate saltem peccabat, mox etiam qualitate peccabit, sicque præsentem affectum, per se satis gravem, magis exacerbabit, V. S. autem magis adhuc necessariam judicabis, si apud scæminas mensum, apud viros autem hæmorrhoidum vitia simul occurrant.

§. XXXV.

Habes B. L. levissima cogitata, quæ historia hydropicæ, lapsu, integro abdomine, pristinae sanitati redditæ, mihi suggestit. Tuum erit, ut illa benigne accipias, & si merentur, adprobes. Quod si autem forte

forte una cum mea ægra lapsus fuero, opto, ut meus lapsus & mihi
 & aliis æque sit salutaris, ac lapsus nostræ hydropicæ fuit, ita enim
 veritas, cui unice studui, semper magis magisque emerget. Summo
 autem Numini, pro concessis viribus, humillimas, quas mente conci-
 pere possum, ago habeoque gratias, illudque supplex precor, ut no-
 stris conatibus ac studiis porro clementissime velit adspirare.

F I N I S.

POLY.

C X X V I

POLYCARPI GOTTLIEB SCHACHERI

E T

J O . G O T T L I E B M O E B I I ,

D E

VIRGINE ASCITICA

POST PARACENTHESIN PURPURA

MALIGNA EXTINGTA.

Lipsiæ 4 Julii 1725.

CXVII

POLYCARPI GOTTLIEB SCHACHERL

ET

JO. GOTTLIEB MORBI.

DE

VIRGINE ASCITICA

POST PARACENITHESIN PURPURA

MALIGNA-EXTINGTA.

Lugdun. 4 Julii 1758.

C A S U S.

PUella sedecim annorum, corporis & temperamenti phlegmatici, dolore ini ventris præter omnem opinionem corripiebatur, quem uti aptis verbis exprimere haud poterat, ita is eam modo vehementius, modo levius affligebat. Interea temporis abdomen paulatim extumescebat, ita, ut multi puellam esse gravidam existimaverint, fama que ejus non levem maculam adsperserint. Eam suspicionem tumor consuetum graviditatis terminum excedens, & ad aliquot annos protractus, penitus debebat, potiusque majora indies capiens incrementa, incredulos docebat, ægram ascite laborare. At vero contumacissime indolis erat hydrops hicce; etenim neque purgantium, neque diureticorum, neque aliorum remediorum usus ægra quicquam solaminis attulit, nedum a malo eandem liberavit. Quo fieri aliter non poterat, quam ut abdomen diuturnitate temporis, congestarumque aquarum mole ad crepaturam pene usque expanderetur; siquidem crassities ejus quatuor fere ulnas Lipsienses efficiebat. In hoc statu miseriarum plenissimo constituta per totum morbi decursum ob vigentem cibi appetitum bene comedebat, sitim vix molestam modica cerevisiæ quantitate sedabat, alvus officii sui memor singulis diebus erat aperta, urina pauca plerumque saturata rubedine tincta promanabat, sudor sponte sua nunquam, sudoriferorum virtute ægerrime e corporis peripheria stillabat, menses nunquam fluxerant, pedes colluvie serosa tangebant ac splendebant, reliquæ corporis partes externa extenuatæ quidem erant, sed extrema tabe haud adfectæ. Inprimis autem spirandi difficultas perferri vix poterat; præterquam enim quod jam dudum neque alterutri lateri, neque dorso incumbere valuit, protinus ob eum corporis situm in præsentaneum suffocationis periculum incurrens, sane etiam res eo tandem devenit, ut tres ante obitum menses somnum capere in lecto nequiverit, nisi genibus flexis immixta, corporeque anteriora versus inclinato, ac capite substratæ culcitrae imposito, eum corporis situm globosum emularetur, quem olim in utero materno servaverat. Summis itaque anxietatibus obruta, & tantum non oppressa, atque id mali tres annos cum dimidio perpeffa, ad paracenthesin, tanquam ultimum hydropicorum asylum confugiebat, qua non infeliciter instituta, intra trium dierum spatium quadraginta septem aquarum mensuræ tanta cum euphoria separatis temporibus per cannulam in abdomine relictam extraherentur, ut liberius longe respiraret, dorsoque incumbens blande dormiret, & non sine appetitu cibo potuque uteretur. Sed enim vero quarto die nondum elapso, inopinata febre exanthematica, anxietatibus summis, & interspersis deliriis stipata, infestabatur, purpura rubra aque ac alba ex universo corporis habitu affatim erumpente. Gravia ea symptomata ulteriorem aquarum evacuationem prohibebant,

præcipue cum ob situm cannula relicta mutatum, oppositum abdominis latus denuo perforare necessitas postularet, atque insuper vires attrita febris atrocitati ferendæ pares amplius baud essent, quin potius tandem ita succumberent, satis ut agra octavo post operationem die cedere cogeretur. Post beatum ejus obitum dissecto abdomine circa aperturam paracenthesi factam, vestigium nullum inflammationis, nedum sphacelose corruptionis, comparebat; at residua aque mensuræ novendecim ibidem collectæ inveniebantur, & pelvim occupabat tumor stupenda magnitudinis. Is autem erat non nisi ovarium sinistrum insuete expansum, uterumque exilem mole sua cooperiens. Tunica idem amicientes laxa admodum erant crasseque, in peripheria hinc & illinc aperturis satis patentibus, seriumque plorantibus, in conspectum prodeuntibus. Tunicis incis, blanditerque reclinatis, plurimæ vesicæ variæ magnitudinis sero turgidæ, ac numerosissimis vasis sanguinis ornata, quas hydatides vocant, in oculos incurrebant, quarum majores ovi anserini magnitudinem æquabant: uti quævis in adjecta icone luculentius conspici queunt. Diaphragma alte in thoracem ascenderat, utpote quod in sinistro latere ad secundam, in latere dextro ad tertiam costam erat protensum, ibidemque fibrillarum ministerio pleuræ adnexum. Reliqua viscera tum in thorace, tum in abdomine bene satis constituta nihil memoratu digni exhibebant, exceptis saltem pulmonibus, qui lurido erant colore. Ceterum quantumvis aqua ex abdomine exempta satis videretur limpida, evaporationi tamen exposita mox in substantiam pinguem coalescebat, ita, ut partem unam aqua evaporatione abacta, tres vero partes residua portio sebacea efficeret.

R E S O L U T I O

§. I.

Quemadmodum minima scintillula gliscendo interdum incendio vasto fomitem præbet; ita idem in plerorumque graviorum morborum generatione observare est. Etenim eorum scintillulæ sunt sæpe minimæ, vixque perceptibiles, quæ tamen pro diverso genio suo jam repente, jam lente morbum accendunt. Ad posteriorem classem jure meritoque refertur hydrops, quo puella laboravit. Equidem nonnunquam hydropysis intra paucorum dierum vel hebdomadum spatium generatur, & pene ad ἀκμὴν perducitur; uti imprimis in hydrope, quem febris comitem habet, frequenter animadvertere solemus: alio tamen tempore lenta admodum est ejusdem generatio, a minimis vix definiendis principiis oriunda. Sane nostra ægra in principio morbi de nescio quo, ventris imi dolore conquerebatur, ex quo, me judice, vix œdipus hariolari potuisset.

tulisset, eum fortassis a latentis hydropyæ causa natales suos deducere. Progressu temporis in ima & laterali abdominis parte tumor durus, & nonnihil dolorificus efflorescebat, qui etiam tactu explorari poterat, nonnisi obscurissimis indiciis ovarii tumorem, nedum ejusdem hydropem declarans. Pedetentim abdomen totum intumuit, multisque imposuit, sibi ut persuaderent, puellam esse gravidam. Tandem immodica colluvie serosa cum imus venter cum pedibus enormiter expanderetur, nemo non hydropem lente generatum optime cognoscebat.

§. I I.

Equidem vocabulum hydrops civitate latina est donatum, atque Germanis dicitur *die Wasserfucht*, idem tamen originem suam debere Græcis, binisque vocabulis constare, quorum unum ὕδωρ, aqua, alterum ὄφ, oculus sive facies audit, plerorumque onomatologorum est sententia: tametsi nec ii in definienda hujus origine plane concordantes sunt atque unanimes. Parum vero referre videtur, quamcunque quis amplectatur sententiam; siquidem nec data etymologia affectus præsentis naturam exhaurit. Numne enim omnium hydropicorum facies est aquosa, aut anne hydrops semper oculis cerni potest? Id ego non facile asseruerim. Ceterum cum aqua princeps hujus affectus sit causa, ab ea quoque hydrops recte suam mutuatur denominationem; hinc etiam latinis aqua intercus, error lymphaticus, *Helmuntio* languor lymphaticus, ros humidus, atque sic porro, dicitur. Etenim hydrops est non nisi copiosi feri congestio, pro partis adfectæ constitutione nunc tumorem, nunc alia, eaque gravia ac lethifera excitans symptomata.

§. I I I.

Apposite fatis hydrops abs nonnullis diluvium microcosmi nuncupatur. Quemadmodum enim quondam diluvium globum macrocosmi inundabat, mortaliumque improbitatem aquis ultricibus immergebat, aut idem certe saltem prata, ægros, pagos ac civitates devastat: ita sævissimum illud microcosmi diluvium summa cum ferocia modo totum corpus, modo partes saltem quasdam obruit, vitaliaque suffocat. Siquidem hydropem in universalem & particularem recte dispescunt practici; illius exemplum anasarca seu leucophlegmatia, hujus hydrocephalus externus æque ac internus, hydrops thoracis, pericardii, mediastini, tumor pedum vel manuum œdematosus, hydrocele, pluresque hydropis species, in abdomine quæ observantur, præbent. Equidem lymphæ in abdominis cavitate majori minõrique quantitate collecta hydropem proprie designare videtur, quem alii specialissime ascitem nuncupant, seduli tamen rerum medicarum observatores jamdudum alias insuper describere species,

species. Ut enim nihil de hydropo (*a*) uteri (*b*), tubæ Fallopianæ, deque hydromphalo, aut de hydropo intra peritonæi (*c*) duplicaturam vel intra duas (*d*) omenti lamellas, marsupii veluti in modum formatas, vel in peculiari sacco membranaceo genito dicam; qualia exempla memoratu digna infra citati auctores tradunt: saltem in præsentî ascitis, hydropis ovarii, ut & tumoris pedum œdematosi contemplationi, utpote qua triplici hydropis specie laboravit nostra, nonnihil inhærebimus.

§. I V.

Et quidem, quod ad ovarii hydropem attinet, sane ex historia supra data elucescit, ovarium tantæ fuisse molis, ut lanci impositum sex circiter libras pondere æquaverit: præterea tunicam naturalem, aut, si mavis, binas pelliculas ovarium cingentes crassitie multum superasse, atque hac remota numerosissimas vesicas, latice seroso repletas, magnitudine varias, pellucidas, vasisque sanguineis purpureo colore tinctis conspersas, oculis se obtulisse, easque tumorem illum effecisse. Equidem *Ruyfchius* (*e*), *Vaterus* (*f*), alique (*g*) de arte medica bene meriti, similes prorsus ovariorum tumores delineant, figurisque æneis illustrant, tamen uti eos nonnisi in iis, quæ matrimonii vinculis fuere junctæ, aut quæ jam pepererunt, observavere; ita omnes fere ancipites hærent, an etiam virgo huic adfectui sit obnoxia. Quandoquidem ovulum unum alterumque aura genitâ imprægnatum, ac paulatim ab ovario separatum fomitem hujus mali post se interdum relinquere, veri est simillimum. Quoniam enim istiusmodi ovuli fœcundi separatio, transitusque ejus in alterutrum ovi ductum sine insigni humorum turgescencia, pellicularumque dehiscencia, animo concipi nequit, facile fieri potest, ut vitalis humorum motus interdum impediatur, ita, ut lymphæ paulatim in ovario congesta idem in tumorem majorem minoremque elevet atque diducat. Nihil jam ut de graviditate partuque dicam, quibus identidem vitalis humorum motus in ovario subinde conturbatur. Ista autem

(*a*) *Hildan.* c. 2. obs. 56. *M. N. C. D. I. A.* 3. obs. 305. *D. II. A.* 5. obs. 67. *Hoyst.* oper. T. 2. l. 4. obs. 53.

(*b*) *M. N. C. D. 2. An.* 2. obs. 95. *D. 3. A.* 9. 10. obs. 191.

(*c*) *Sennert.* Paralip. ad l. 3. med. Pr. c. 17. *Stalpart van der Wiel.* obs. rar. med. anat. chir. c. 2. obs. 28. *Job van Meckren.* obs. chir. c. 52. *Margett.* *Bibl. Med. Pr. libr.* 8. p. 970.

(*d*) *Hoyst.* op. med. T. 2. l. 2. obs. 4. *Bonet.* anat. pract. 54. sect. 21. obs. 12.

(*e*) *Obs. medic. chir.* 17.

(*f*) *Dissert. de graviditate apparente.*

(*g*) *Brendel.* *diff. de hydropo ovarii.* *M. N. C. D. 2. A.* 9. p. 171. *D. 2. A.* 9. p. 214. *Dec. 2. A.* 10. p. 66. *Schenck.* obs. I. 3. *Margett.* *Biblioth. Med. Pr. l. 8. p. 969.* *Hoffman.* *Disquis. Anat. Pathol.* p. 115. 116.

autem mutationes virgines cum non æque experiantur, eas nec in hydropem ovarii delabi, haud pauci existimant. Sed enim vero uti hujus adfectus multiplices observantur causæ, atque virgines ab aliis hydropis speciebus haud sunt exemptæ, vix ratio patet, cur virginem propterea pro suspecta habere velimus, si id mali eidem acciderit. Consentientem hac in re habeo *Sennerium*, quippe qui hujus asserti veritatem memorabili exemplo probat; neque vero observationem nostram nauci faciendam esse opinamur, utpote qua pariter docemur, virginum quoque ovarium unum alterumque interdum in insignem tumorem hydropicum excrescere.

§. V.

Cl. Ruyschius præsentem adfectum sub titulo hydropis ovarii describit, & insuper virginis ex hydrope ascite denatæ meminit, in cujus abdomine non nisi vesicæ innumerabiles, humore tenaci & glutinoso repletæ, fuerunt deprehensæ, quarum nonnullæ pugni minoris, aliæ nucis juglandis vel avellanæ magnitudinem æquarunt. Sunt contra alii, qui opinantur, præmemoratos tumores hydropis nomine nequaquam esse insigniendos, sed rectius istiusmodi vesicas sero repletas pro meris hydatidibus haberi, easque hydropem constituere non posse, quamvis serum pelliculis inclusum hæreat. Hanc distinctionem probe observans *Cl. Schorkopff* (b) eum saltem tumorem nuncupat ovarii hydropem, quando interna ovarii substantia consumpta integumentum saccum duntaxat amplum format, extravasatum serum complectentem: id quod paulo rariore observatione illustrat. Sane ex dissenso illo id saltem apparet, quod auctores in re conveniant, ratione autem denominationis dissentiant. Id vero in arte medica versatis ignotum esse nequit, jam dudum medicos saccatum quoque descripsisse hydropem; quo de imprimis *Cl. Mercklinus* (i) ex instituto egit, matris suavissimæ ex eo mortuæ, aliorumque exemplis eum ipsum adfectum illustrans: ad quem brevitatis ergo benevolam lectorem remitto. Atque laudatus auctor amplissimæ vesicæ, insigni colluvie serosa repletæ, inque abdomine inventæ ortum ab ipsa lymphæ deducit. *Hic ichor*, inquit, *interveniente vaporazione per calorem improporionatum in vesiculam attollitur, relicta in ea aliqua illius portione, quæ hac ratione tenuissimo membranaceo folliculo obducitur, idque ex necessitate materiæ, simili propemodum modo, quo ex saponata aqua insufflatione per fistulam stramineam facta, bulla exsurgit.* At enim vero an ab aqua saponata flatu in vesicam vacuum extenuata ad serum in abdomen effusum, & inæquali motu exagitatam, nec in vesicam expansam, sed

(b) Dissert. de hydrope ovarii muliebr. Basil. 1685. habit.

(i) Dissert. de hydrope saccato, habit. Altdorfi, d. 8 April. 1695.

sed tunicæ fatis crassæ inclusum adeo commode argumentari possumus, animi omnino pendeo; veri mihi videtur longe similis, hydatidem interdum adeo enormiter processu temporis expandi, ut saccum tantæ amplitudinis formare, & hydropem ascitem efficere queat. Hæc autem saltem eum in finem adducuntur, ut clare pateat, ad hydropem non necessario hydatidis rupturam requiri, sed insignem ejus expansionem eisdem sufficere, proptereaque nec eos erroris adeo esse arguendos, qui tumorem mole insignem, & ex multiplicibus hydatidibus coagmentatum hydropem nuncupant.

§. VI.

Parum proinde referre videtur, si præsentem ovarii adfectum hydropem, sive hydatidum congeriem quis appellare malit, potius erit, nonnihil indagare, quæ partes ovarii in hydatides fuerint mutatæ. Equidem me non latet, non paucos imprimis ad laudati *Ruysschii* (*k*), mentem existimare, vasorum sanguiferorum extremitates mucoso humore explicatas hydatidum naturam induere; neque vero ignoro, quæ dubia contra hanc sententiam moveantur a *Cl. Boerhaave* (*l*); atque insuper notum fatis est atque perspectum, multos hydatidum originem modo a glandulis, modo a vasis lymphaticis derivare, tamen, uti quælibet hypothesis probabilitate haud caret, atque hydatidum membrana fortassis jam ab hac, jam illa parte originem suam mutuatur, ita a veritatis tramite me non ita deflexurum fore confido, si adseruerim, ovula præsentia in casu in hydatides quoque fuisse mutata. Quod si enim interdum totius ovarii substantia colluviei serosæ acritudine paulatim consumitur, ita ut nonnisi integumenta externa saccum aquam comprehendentem effingant, veritati maxime est consentaneum, subinde ovula infarctu feri diduci, & si quid rudimenti futuri embryonis ibidem asservetur, in liquorem aquosum dissolvi, hydatidesque formari; præcipue cum præter hydatides in ovario supra descripto observatum fuerit prorsus nihil. Equidem *Cl. Brendelius* eos, qui hydatides ovulis annumerant, imperitè insimulare haud veretur, tamen, si, quæ tradit signa discrimen utriusque partis indicantia, ad veritatis libram expendo, non est, ut credam, hydatidum primordia ab ovulis deducenda non esse. Laudatus autem vir id potissimum discriminis in iis partibus observat, quod ovuli lymphæ igne in naturam albuminis concresecat, hydatidum liquor non æque. Ita enim ovuli lympham describens loquitur: *Quem quidem liquorem facile conspiciamus licet, si ovaria in aquam ferventem, quoad satis visum fuerit, conjiciuntur, que postea exempta, liquorem instar albuminis*

(*k*) Thef. anat. 6, explic. tab. 5. f. 3. 4. 5. 6.

(*l*) Epist. anat. ad *Cl. Ruysschii* de fabrica glandular. p. 40.

minis cocti, ovaque exigua magnitudinis produnt & ostendunt. Atque hac ratione facile sese ab hydatidibus, in ovariiis subinde conspicuis, disjungunt, utpote quarum liquor coctione non indurescit, & tunicas, quibus amittuntur, laxius coherentes habent. Verum enim vero si hæc veri speciem præ se ferunt, fortassis hydatides, quæ in nostræ ovario observatæ fuere, ovulis non inepte accensentur, utpote quarum lympa non tenuis erat, & fluida, sed igne in substantiam pinguem, eamque copiosam & solidam facile condensabatur. Et si etiam hydatidum lympa interdum tenuis admodum, membranæque, quibus cinguntur, paulo laxioris texturæ animadvertuntur, tamen ovulum in hydatidem mutatum dum indicat statum præternaturalem, eo ipso naturalis ejus dispositio haud difficulter immutabitur. Ac profecto cum ovuli pelliculæ secundum consuetas naturæ leges non modo lympham complectantur, sed & gestationis tempore ita explicentur, ut foetum perfecte formatum cum consociata lympa amplexu suo foveant, ratio vix conspicitur, quare ovulorum in hydatides degenerationem adeo morose negare velimus.

§. VII.

Cum autem conceptio & graviditas ob rationes supra memoratas locum haud inveniat, proptereaque causæ ab iis pendentes, & hydatidibus occasionem subministrantes, in præsentia attentionem mereantur nullam, de aliis dispicere convenit causis, a quibus probabiliter hujus mali origo ducenda est. Sane puellam phlegmatici fuisse temperamenti, ex historia morbi constat. Quemadmodum vero ejuscemodi subjectorum humores ad lentorem sunt proclives; ita is emanatione mensium, qua laboravit puella, ad cachexiam fere usque fuit adauctus. Etenim purgatio menstrua id commodi parit sexui sequiori, ut non modo sanguine separatis temporibus per genitalia excreto, æquilibrium partes solidas inter & fluidas factum tectumque conservetur, verum insuper etiam, si quæ quisquiliæ in sanguine oberrent, non sine summo œconomix animalis commodo simul evacuentur. Contra excretionem ea sanguinea quamcumque demum ob causam impedita, luxuriantes humores receptaculis suis sunt oneri, iisdemque languorem conciliant: quo fieri solet, ut sanguis ab excrementitiis moleculis non rite repurgatus, nec vigente organorum motu decenter exagitatus lentescat, lentoreque suo obstructionibus non ineptam præbeat causam. Sane ex mensium emanatione vel obstructione hydropem ipsum generatum medicinæ antistites jamdudum descripserunt, pluribusque observationibus illustrarunt; ut ideo veritati satis sit consonum, defectum lunaris tributi ovarii tumori occasionem dedisse. Quemadmodum vero in unius morbi generationem varix interdum causæ amice conspirant; ita a ratione nequaquam est alienum, vita sedentaria, qua tanquam netrix impensè delectabatur, humorum lentorem non parum

fuisse auctum. Quandoquidem id extra dubitationis aleam positum esse arbitror, convenienti musculorum motu interspersa vascula sanguiflua conquassari, lente progredientem sanguinem attenuari, inque citatiorem motum cieri, eoque effici, ut se & excretiones melius longe procedant. Vitam vero sedentariam amantium muscoli dum etiam vigiliarum tempore justo diutius quiescunt, humores motore eo destitutos magis lentescere, nemini obscurum esse potest. Ut nihil jam de minus provido cibi potusque usu dicam; pauperula namque erat, & appetitu vigente in iis eligendis non ita scrupulosa erat, vel esse poterat. Neque commemorabo mœrorem & angorem animi, quo tum inprimis adiciebatur nostra, cum incrementum abdominis tumore in graviditatis suspicionem veniret. His enim & similibus corpus succis impuris impleri, viresque ejus frangi, rem accuratius perpendenti cognitu difficile esse nequit.

§. VIII.

At vero sic nondum adparet ratio; cur sanguis lentore peccans præcise in ovario, non æque in alia parte vicina vel remota, tumorem excitaverit. Profecto ea in re ardua si quicquam fari licitum mihi est, putarim, particularem ejusmodi tumorem particularem quoque agnoscere causam, quæ modo sanguinis circulantis, modo partis organicæ specialis dispositioni debetur. Etenim quamdiu humores etiam impuri diametro vasorum respondent, vasaque ipsa tanta vi motrice pollent, ut admissos humores urgeant, propellantque, tamdiu humoris stasis, & ab ea oriundus tumor animo concipi nequit. Jam vero sanguis impurus e corde projectus, perque vasa universi corporis distributus ubique locorum fortassis non est ejusdem plane indolis; quid enim impedit, quo minus sanguis in arteriolam influens, una alteraque justo crassiori molecula sit onustus, quarum deinceps intuitu is per vasculum, cujus diameter minor est diametro transfuentis liquoris, trajici commode nequit, quin stasi sua tumori occasionem det. Neque vero spicula salina commemorabo, e quibus unum alterumque fortuito casu extricatum particularis cujusdam vasculi poro infigitur, eidemque pressione subsequente, impulsiveque humoris altius intruditur, & quidem non sine dolore, non sine tubuli male adfecti, vicinorumque vasorum strictura spasmodica, vitalem sanguinis motum impediente, obstructionibusque ansam suppeditante. At nec quisquam facile negaverit, vim motricem non semper æqualiter per quaslibet partes organicas esse diffusam, cum certe partis cujusdam vigor jam culpa fluidi nervorum non rite influentis, jam refrigeratione, jam pressione, aliisque causis minui infringique possit & soleat. Quare partis cujusdam tubulos plus vel minus languidos stasi & confectioni pravi lentique humoris multum favere, sponte sua glucescere arbitror. Simile quid probabiliter ovario accidit, atque ideo mirari non

convenit, si idem ex microcosmi oceano pravos humores veluti imbiberit, iisdem domicilium præbuerit. Et, nisi fallor, laticis hujus stasis effecit, ut poruli vasorum nimis humectati laxatique ultra diametrum naturalem fuerint ampliati, ampliati que plus justo copiosorem lympham in membranacea ovulorum receptacula eructaverint. Uti vero guttulam guttula trudit pellitque, ita certe a sanguine, cursu non interrupto, adfluente dum serosæ particulæ in parte istiusmodi morbosa separantur, atque per patentiores vasorum poros transcolantur, non potest non effusa lymphæ congeri, auctaque vesiculas diducere & expandere, & quidem sine harum præsentaneo rupturæ vel extenuationis periculo. Quoniam enim non subitanea, sed sensim paulatimque facta est expansio, & vesiculæ succis vitalibus & nutritiis scatent, certe dum dilatantur, dum nutriuntur, crescunt, atque hac ratione eadem interdum insignem amplitudinem & crassitiem adipiscuntur. Interim non facile adseruerim, uno eodemque tempore omnia ovulorum receptacula id mali experta fuisse, sed veri videtur similis, unam alteramque vesiculam inflatam contactu & pressione sua vicinas male adfecisse, inque eis vitalem sanguinis motum turbando, uberiori lymphæ transfusioni fomittem dedisse, ita ut paulatim non tantum ovarium totum intumuerit, sed & idem in hydatides plenarie mutatum fuerit.

§. I X.

Insuper tumorem ovarii prægrandem asciti & tumori pedum œdematoso occasionem dedisse, non sine ratione omni suspicor. Præterquam enim quod abdomen circa mali principium æquabiliter haud intumuit, sed saltem in alterutro latere tumor durus comparuit, atque eundem ad maturitatem veluti perductum ascitis demum cum tumore pedum œdematoso est subsecutus, sane a ratione nequaquam abhorret, ovarium tumidum utriusque mali fuisse causam. Id quidem non nisi in praxi medica hospitem latere potest, gravidas subinde tumore pedum œdematoso corripit, atque ab eo post partum sponte sua liberari. Etenim aliquando uterus gravidus in antea jam dispositis subjectis mole sua truncos venarum cruralium premit, ita, ut sanguis venosus e cruribus libere remeare nequeat: unde usu venire solet, ut a sanguine per arterias advecto, inque cruribus cumulado, exagitatoque, serum justo copiosius separaretur, eodemque crura inundentur, obruanturque. At utero post partum pristinam figuram & exilitatem recuperante, & ita causa premente cessante, instauratur sanguinis vitalis motus, & pedetentim tumor omnis evanescit. Consimilem pressionis vim cur ovario ponderoso, moleque insigni, denegare velimus, causam non perspicio satis idoneam. Potius vero est simillimum, compressione venarum tum cruralium, tum aliarum, congestionem sanguinis, lymphæque transfusionem occasionem fuisse datam.

Potissimum vero ex ovario ipso emanantem, & in abdominis cavitatem effusam lympham ascitem excitasse, aut incrementum ejus non parum auxisse, tumidi ovarii multiplices, exque patentes, serumque fundentes aperturæ, dilucide fatis probant, utpote quæ dubio procul ab hydatidum sero, integumentum commune exedente, originem traxere.

§. X.

Omnes asciticos molesta admodum, atque anxietatum plena abdominis expansione cum spirandi difficultate complicata adfici, nemo est, qui ignorat. Quo major namque feri extravasati quantitas in abdominis cavitatem congeritur, eo gravius non duntaxat est pondus haud citra molestiam summam circumferendum, sed eo molestius etiam integumenta ad crepaturam fere usque distenduntur. Sed cum eodem tempore aquæ insigni spatium occupantes, atque integumentis tensis compressæ, tum costarum, tum diaphragmatis descensui remoram injiciant, individuum fere ascitis symptoma est difficultas spirandi. Atque hac inprimis mirum in modum, & ad suffocationis usque periculum vexabatur nostra, cujus rationem mirabilis diaphragmatis situs clare ob oculos ponebat. Siquidem aquarum prementium vi diaphragma tam enormiter elongatum, tamque alte in thoracem protrusum erat, ut, abdomine licet ab aquis evacuato, idem uno in latere costæ secundæ, in altero tertiæ non procul a sterno accumbens conspiceretur. Quare mirari pene convenit, quomodo ægra spiritum tamdiu ducere valuerit, cum certe fornicata diaphragmatis pars utrumque thoracis latus totum fere occupaverit, quod alias dilatandis pulmonibus spatium concedere solet. Sane postremis ante obitum mensibus curvo & anteriora versus inclinato corporis situ ægram paulo liberius respirare, atque sic demum somnum capere potuisse, ex historia patet. Fortassis definito corporis situ effectum est, ut non modo diaphragma altius in thoracem, sed anteriora etiam seu sternum versus ascenderit, atque in parte thoracis postica spatium vacuum reliquerit, quo obscuro thoracis, diaphragmatisque motu, pulmo suo modo explicari, contrahique potuerit. Etenim in nostra convexam diaphragmatis figuram inspirationis tempore parum in planam fuisse mutatam, fibræ non obscure docent, quarum ministerio altero in latere diaphragma superiori thoracis parti erat adnexum. Utrum autem fibrillæ eæ a mucido liquore, in fila diducto, an vero a filamentis ex pleura vel pulmone protrusis, nutritisque originem duxerint, jam justo scrupulosius indagare non vacat: sufficit monuisse, unionem, quæ diaphragmati cum elatiore thoracis parte intercessit, impedimento fuisse, quo minus in inspirationis gratiam diaphragma descensu & complanatione sua thoracem rite dilatare potuerit.

§. XI.

§. XI.

Præter symptomata ascitis jam enarrata, dantur adhuc alia bene multa, quibus adfectus hicce stipatus incidere solet. Ad ea enim sitis inexplebilis, anorexia, nausea, alvi stypticitas, tormina imi ventris, agrypnia, pulsus arteriarum inæqualis & interruptus, tabes consummata, aliaque pertinent. Quod autem symptomata hæcæ in omnibus asciticis promiscue haud observentur, variæ extravasati feri qualitati, variæque viscerum constitutioni inprimis debetur. Qui hydrope extinctorum cadavera dissectuerunt, modo serum croceo, viridi, citrino, alioque colore pravo tinctum, idemque plus vel minus corrosivum, modo omentum telæ instar tenue, aut plane consumtum, modo intestina livida, modo in hepate, liene, pancreate, glandulis mesenterii, similibusque organis, obstructions, jam in his vel aliis partibus scirrholas concreciones, jam renes putridos, aut alia viscera exulcerata, sicque porro, observavere. Hæc cum ita sint, mirari commode vix possumus, si asciticum aliis præterea morbis adfectum symptomatum ab his simul propullulantium syndrome penitus obrutum animadvertamus.

§. XII.

Occasione historię supra delineatæ monuimus, serum paracenthesi extractum, & post fata in abdomine inventum, aquei fuisse coloris, idemque multa scatuisse materia sebacea. Quare illud non tam acredine visceribus labem adpersisse, sed pondere inprimis variorum malorum extitisse causam, veritati satis videtur consentaneum. Neque vero in præsentii ovarii tumorem, perversum diaphragmatis situm, pulmonem decolorem, malaque inde manantia, ut ne crambem bis coctam haud citra tædium apponam, commemorabo: sed id silentio præterire nequeo, cetera viscera satis bene constituta fuisse animadversa. Quandoquidem inde ratio fortasse liquet, cur nostra neque sitis, neque anorexia, neque alvi stypticitate, neque aliis symptomatibus, in asciticis quæ frequenter observantur, laboraverit. Sane *Avicenna* hydropticorum sitim clamorantem & inextinguibilem perbene nuncupat; etenim aliquando eidem leniendæ, extinguendæque vix potum quemcunque sufficere, autopsia locuples est testis; ut ideo tritum illud: quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ: apprime in hydropicos quadret. Probabiliter vero eo tempore vel subita hydropis generatio, vel mesenterium obstructum, vel vasa ejus chylo-lymphatica rupta, vel aciores primarum viarum cruditates, molestissimo illi affectui occasionem præbent. Quodsi enim subito & copiose serum effunditur in abdomen, sanguis sero suo privatus, nec humectandis faucibus idoneus non potest non sitim ægre explebilem excitare; non

fecus ac in diarrhœa, sudatione larga, aliisque copiosis excretionibus fe-
 rosis animadvertere solemus. Sic porro potus assumtus propter vasorum
 mesenterii obstructionem vel dilacerationem in via interceptus, aut ab ea
 deflectens, jacturam feri, quam sanguis excretionibus naturalibus, tum
 vero præternaturali effusione in hydrope facit, refarcire dum nequit, non
 est, cur feri penuriam, indeque oriundam sitim miremur. Verum &
 hoc non raro accidit, ut cruditates bilioso-acres vaporetenus in os adscen-
 dentes, sitim in hydropicis moveant, augeantque, aut similibus mole-
 culis sanguinem imbuant, eumque nimis acrem reddant. At enim vero
 cum nostra neque de ructibus acris conquesta sit, neque quicquam
 sensibilis vitii in mesenterio comparuerit, & insuper hydropis generatio
 lenta admodum fuerit, quilibet facili perspicit negotio, potum chylumque
 per viam regiam sanguini advectum, istum purpureo illi liquori concil-
 iasse fluorem, ut humectandis faucibus omnino sufficeret. Imo quoniam
 nihil labis in hepate, liene, pancreate, ventriculo, & intestinis, est ob-
 servatum, & omnia hæc viscera partim succis præparandis ad chylica-
 tionem absolute necessariis, partim chyli præparationi, & distributioni,
 fecumque alvinarum exclusioni sunt destinata, exinde non obscure patere
 arbitror, cur nostra, non obstante hydrope, non sine appetitu conde-
 derit, alvum quotidie purgaverit, nec in consummatam tabem inciderit:
 quale quid tamen in hydropicis plerumque videmus, in quibus præme-
 morata viscera male, pessimeque solent esse comparata.

§. X I I I.

In cognoscendis binis hydropis speciebus, nempe ascite, & ovarii hy-
 drope, nonnullos medicorum errorem commisisse non modicum, in hi-
 storia indicavimus. Id omnino negari nequit, orientem ovarii hydro-
 pem vix ac ne vix quidem, aut plane non cognosci posse: præcipue
 quando corporis partes externæ nihil œdematosi tumoris exhibent. Equi-
 dem nostra in principio mali dolorem obtusum, fixumque, quem ipsa-
 met recte explicare nesciebat, sensit: at incertum plane hoc esse sig-
 num vix suspicioni movendæ aptum, quilibet cordatus facile mecum fa-
 tebitur. Sed cum paulatim tumor in abdomine absconditus ea ceperit in-
 crementa, ut tactu percipi potuerit, certe si quis, non modo historia-
 rum de ovarii hydrope editarum probe callens, sed & situs partium na-
 turalis haud ignarus, tum puellæ phlegmaticam indolem, tum ipsius
 tumoris pondus, & lapsum ejus in illud latus, cui corporis situs fave-
 bat, perpenderit accurate, eum probabili quadam ratione ovarii hydro-
 pem suspicari potuisse, nemo non intelligit. Quantumvis autem signa
 hæc non omni ambiguitate careant, siquidem nonnunquam ovarii stea-
 toma hydropem ejus mentitur, & non absimilis tumor circa eandem
 regionem efflorescit, integro existente ovario: tamen error vix condo-
 nan-

nandus est iis, qui insecutum ascitem cum graviditate minus considerate confuderunt. Me quidem haud præterit, non paucos medicorum subinde graviditatem pro hydrope & vice versa, habuisse, ita ut imaginarii hydrophis per partum infantis felicem solutione, graviditatis vero falsæ subsecuto partu nullo errorem suum demum agnoverint: tamen, ut ne quis in similem incidat errorem, famamque suam ludibrio vulgi exponat, in declarando præsentis adfectu summa circumspectione utatur, necesse est. Sane hydrophi uteri cum graviditate interdum insignem cognationem intercedere, Cl. *Præses*, Præceptor meus devenerandus, olim in propemptico quodam inaugurali memorabili exemplo illustravit. Namque mariti cujusdam uxor, plurium liberorum genitrix, hydrope sic laboraverat, ut non modo durante imaginaria gestatione se multoties tenelli motum percepisse retulerit, sed & probationis ergo mammæ tumidas lacque fundentes conspiciendas exhibuerit; nihilo tamen secius, cum circa postrema gestationis tempora lecto adfixa hæreret, facies pallida corpusque tabidum compareret, tumorque ille non sine gravativo sensu rueret, quorsum corpus inclinabatur: profecto sagaciores ante aquarum partu exclusarum eruptionem, eam pro mera imaginaria gravida habuere. Uti vero hydropticarum lac in mammis insoliti plane quid olet: ita, cum in nostra thorax contabuerit, abdomen vero intumuerit, decumbentis abdomen cum gravativo sensu de latere in latus fuerit conversum, respiratio imprimis pro diverso corporis situ ægerrime processerit, fluctuationem aquarum in abdomine misera senserit, pallor faciei, & universi corporis macilentia incrementa quotidie ceperit, præfatus ovarii tumor antegressus sit, urina pauca, eaque lixiviosa, emanaverit, eam inconsiderate pro gravida habiatum esse, nemo non videt. Ascitis quidem inter signa fitis intolerabilis, anorexia &c. haud postremum locum occupat; tamen uti hydrops sacculus & uterinus hos adfectus subinde comites nequaquam habet: ita cum pleraque viscera in nostra salva fuerint, istiusmodi adfectuum absentia medicus decipi haud debuisset: cum sane ex antea commemoratis signis ascites jam tum satis clarè patuerit. Interim diffimulare nequimus, interdum ascitis primum ortum cognitu esse perarduum. Proinde eo tempore non nimis præcipitanter de præsentis adfectu animi sui sensa explicet medicus: siquidem processu temporis luculentius cognoscet, quid boni malique sublit. Hac enim ratione infanti puellæ non facile maculam adsperset, nec fæminæ gravidæ partus felicitatem præscindet.

§. X I V.

Neque vero minus circumspectum in prædicendo morbi eventu se gerere decet medicum. Etenim ascitem ambigui admodum esse eventus, quis, quæso, est, qui ignorat? Nonnulli scholam Salernitanam in sui ipsius

ipſius opprobrium : hydrops , quartana , medicorum ſcandala plana ꝛ ceciniſſe arbitrantur ; atque *Aretæi* (*m*) effato : *hydrops injucundum* , inquietis , *adſpectu vitium eſt* , & *toleratu difficile* ; ab ipſo enim perpauci liberantur , idque felicitate quadam , ac deorum potius , quam artis auxilio ; nullo modo ſunt contenti , exiſtimantes , medicinæ vires tam anguſtis cancellis haud eſſe includendas ; præcipue cum plurium hydropicorum pro desperatis habitorum , & convenienti methodo tractatorum , fauſta fortunataque cura arti medicæ inſigne decus conciliaverit , & etiamnum conciliet . Quantumvis itaque hoc in paſſu Apollinæ arti nihil gloriæ detractum velim , auctor tamen ſuaſorque ſum , medicus ut ſibi caveat , ne forte huic vel illi medicamini nimium conſiſus , quemlibet hydropem pro adfectu curatu facili ſine discrimine proclamet , vanaque ſpe clientem ſuum lætet . Haud pauci ex bona ventriculi , inteſtinorum , hepatis , lienis , pancreatis , meſenteriiſque conſtitutione , atque adeo ex appetitu ciborum , ſitis penuria , alvo quotidie aperta , ſimilibuſque ſignis , nec quidem ſine ratione , felicem huius adfectus eventum augurari ſolent . Sed enimvero hæc omnia vana fuiſſe in noſtra , exitus eheu ! ſatis ſuperque docuit . Alii ex dyſpnœa , eaque inſigni , qua inprimis noſtra laboravit , funeſtum aſcitis eventum ſibi concipiunt ; nec ſic quidem male : præcipue ſi id mali a corrupto pulmone , aut conjuncto thoracis hydrope ſimul originem ducat . Nuda vero ſpirandi difficultas , tametiſi etiam inſigniori gradu vexet ægrum , nihil certi designat : ea namque eſt conſuetum aſciticorum ſymptoma , qui tamen , ceteris paribus , interdum ſanitatem ex animi ſententia recuperant . *Celſus* (*n*) jubet , tam potum , quam urinam hydropici metiri , & quod ſi quantitas urinæ quantitatem potus ſuperet , bonam ſpem ſanitatis recuperandæ ſuperelle perhibet . Certe ea felicitas noſtræ nunquam contigit , ut copioſe mingeret ; quandoquidem ex morbi hiſtoria conſtat , eam toto morbi curſu parum urinæ excreviſſe . Sed cum ex eadem quoque hiſtoria innotefcat , ægram ob ſitis defectum pauco potu quotidie uſam eſſe , pauca quoque urina parum luminis morbi prognofi accendere videbatur . Hydropem ovarii non ita periculofum eſſe , ſi cumprimis docent , qui eundem viginti annos duraffe exemplis comprobare haud verentur . Eum vero curatu eſſe difficillimum , omnes fere uno fatentur ore . Uti namque quilibet ſaccatus hydrops quorumvis pene remediorum efficaciam eludit , quia materia peccans munimento veluti quopiam , ſeu ſacco hydropico , circumſepta eſt , quorſum , ut verofimile ſit , medicamenti vis pertingere nequit : ita non inconcinne hydrops ovarii ſaccato hydropi accenſetur , cujus cura fortaliſſis multitudine hydatidum difficilior longe redditur . At vero ſi contingat , ut ovarii tumor hinc illinc dehifcat , ſerum pluat ,

&

(*m*) L. 2. de diat. c. 1.(*n*) L. 3. c. 21.

& ascitem simul gignat, tantum abest, ut periculo careat, ut potius in vitæ periculum ægrum conjiciat. Atque hanc principem fuisse rationem, cur nostra lentam obierit mortem, animo meo persuasum omnino habeo. Siquidem ascitis quidem longo affligit tempore, sed certa perniciæ tarditatem compensat, eundo crescit, crescendoque deterior fit. Quapropter sicuti diuturnitas mali, nec non irritus optimorum etiam remedium successus non obscuris indiciis prodit, funestum mali futurum esse eventum: ita cum idem in nostra fuerit animadversum, insuperque ascites ex immedicabili fonte promanaverit, eidem convalescentiæ spem promitti haud potuisse, sponte sua innotescit. *Galenus* (o) suo jam tempore afferuit, hydropem, si cum febre acuta jungatur, curatu esse impossibilem. Profecto cum febris acuta exanthematica paracenthesi inopinato supervenerit, mortem metuendam esse, judicatu non erat difficile, eamque suspicionem mox subsecutus ex hac vita discessus confirmavit.

§. X V.

Quamvis autem eventus docuerit, malum rebelle admodum fuisse, atque lethiferum, tamen uti viventes morbi calamitatibus mire afflictæ ad vitæ usque exitum medicam opem anhelant, atque insuper insoliti quid in praxi medica subinde observatur, i. e. ut desperanter decumbentes præter expectationem convalescant, atque etiam medici ceteroquin ingeniosi, in abstrusarum, absconditarumque, quas suspicantur, causarum cognitione falluntur nonnunquam, ideoque in ambiguo statu versantes vix quicquam intentatum relinquunt: ita mirandum non est, si nostra variis remediis irritò licet, vanoque successu, fuerit usæ. Nonnulli catharticonum in hydropem curando usum ad sidera usque extollunt, atque medelam ejus sine iisdem inutilem esse, minusque salutarem, opinantur. Alii ea quidem non insuper habent, at promiscue tamen non adprobant, imò plane rejiciunt, nempe si ascites cum phthisi, induratione & exulceratione viscerum sit conjunctus. Sane purgantium ministerio plurimos hydropicorum ex animi sententia pristinam recuperasse sanitatem, extra controversiam esse collocatum judico. Nemo vero praxeos medicæ gnarus ignorat, sine iis, aut perpauco laxantium saltem usu interposito, feliciter curari hydropem. Quis vero exoptatam istiusmodi curam propter neglecta cathartica inutilem, minusque salutarem pronuntiabit? Profecto uti natura crisin per alvum, modo per vias urinarias, aliaque organa molitur, & efficit; ita pro ægrorum diversa constitutione, catharticonum, sudoriferorum, diureticorumque effecta non uno modo se habent. Itaque ægrotantis idiosyncrasia dum medentis animo obversatur, non facile spem omnem atque fiduciam in decantatum catharticum ponet,

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

X x

sed

(o) Comment. 1. & 3. progr.

sed potius evacuantia particulari ægri dispositioni accommodabit. Equidem nostra neque phthisi, neque induratione vel exulceratione viscerum laboravit, atque ideo contraindicantia, quæ catharticoꝝ usum dissuadent, hæud adfuere: tamen eidem purgantia plus damni, quam solaminis, peperisse, ex jam dicendis clarius innotescet.

§. X V I.

Nimirum in eligendis cathartæcis insignis Practicoꝝ est dissensus; etenim non pauci fortiora, quæ drastica alias audiunt, ad quæ elaterium, euphorbium, ebuli succus, crysall. lun. aliæque pertinent, magni in hydrope obtinato æstimaunt; alii contra ea cane pejus & angue esse vitanda, perhibent, & saltem lenioris naturæ purgantia, v. c. fol. senn. radic. rhabarb. mechoacan. jalapp. hellebor. nigr. ꝑ. dulc. similiaque interdum minima dosi drastici acuata calculo suo adprobant, ita, ut junior inprimis Practicus, quorsum in ancipiti casu se vertat, propemodum recitat. Neque enim exigui sunt momenti argumenta, quibus drastica maxime impugnantur; siquidem eorum vi septica ventriculi, intestinorumque tonum jamdum labefactatum infringi & destrui, substantiam eorum arrodi & exedi, humores vehementius commotos per dilacerata vasa largius effundi, tormina & spasmos intendi, flatu congeri, vitalem humorum motum impediri, subitaque & larga colluviei ferossæ evacuatione ægrum suffocari, adseverare non dubitant. Hæc omnia si cum veritate plane congruerent, lævæ is mentis foret, qui ejuscemodi remedio summe nocivo uti velit. At vero quodsi commemorata remedia huic vel illi data parum vel nihil noceant, sed potius iis hydropicus remediis veluti ex orci faucibus eripiatur, numne ea indiscriminatim atro carbone notare fas est? Minime gentium. Nolo jam ad empyricorum turbam provocare, qui drastico fortuito quidem casu, sed tamen aliquando apposite adhibito hydropicum sanant, qui ex scholis medicorum, justo modestius forte ibidem tractatus, ad eorum transit castra, utpote de quibus *Tim.* a *Guldenklee* non ineleganter scribit, quod sol quandoque prosperos eorum successus adspiciat, adversos autem terra tegat, & perpetuum injungat silentium. Sed venit mihi in mentem *Sydenhamii*, lectionis veterum monumentorum amantissimi, sententia, quam hac de re fovet. Is namque non solum salutare ita dictorum drasticoꝝ in hydrope vires pluries expertus est, sed & iis auctoritate veterum medicorum munitus pristinum honorem restituere allaboravit. Inprimis laudato viro bilem movet, quod conterraneus suus, *Willisius*, adeo sinistre de medicis sentiat, qui elateria quadam pharmacia in hydropis curatione utuntur; hinc sibi temperare nequit, quin in sequentia erumpat verba: *At egregius hypothesium artifex nimium inconsiderate hæc protulit, antiquis medicis, vel prorsus neglectis, aut certe inconsultis, a quibus tamen amplissimus nobis*

De re medica thesaurus summa fide, verborumque integritate, traditus est: stet itaque honor suus elatario. Neque vero tralatitia est sententia, quam fini dissertationis de hydropo subnectit: Fortasse objicies, inquit, ex his medicamentis hydragogis pleraque deleteria & mali moris esse, adeoque minus tuta; imo istiusmodi pharmacorum symptomata fere lethalia esse. Respondeo: in gravissimo morbo, & casu desperato vehemens auxilium experiri melius, quam nullum. Deinde, si que sint, raro per se, sed antidotis commissa exhiberi solent; perinde ut in alexipharmacis compositionibus fieri solenne est. Postremo, que proprie & peculiariter gravi alicui morbo accommodata sunt, facile tolerantur, etiamsi eadem in integro corpore, sine summo vitæ periculo, dari non poterunt: ita in ascite ob aque abundantiam sævitia medicamenti ferocissimi parum sentitur. Hæc si quis perpendat probe, facile animadvertet, tunc demum ad ea remedia transitum esse faciendum, quando purgantia, aliaque mitioris indolis gratis adhibita fuere. Quid enim opus est draastico, si medicina naturæ magis amica morbus tolli queat. Et quemadmodum medicus ex juvantibus & nocentibus signa depromit, quibus & curæ & morbi eventum bonum vel malum cognoscit; ita si draastico vel cathartico mitiori dato observet, ægrum id remedii genus bene ferre, ventrem detumescere, reliquaque symptomata mitescere, cur a provido eorum usu abstinere debeat, causam non video satis idoneam. Contra si cathartica quæcunque liquores parum aut copiose, sed sine solamine, i. e. permanente aut crescente tumore, & non sine exacerbatione symptomatum reliquorum, eliminantur, prudentia medica postulat, ut cathartico tempestive valedicat. Nostræ leniora & fortiora multoties a variis data sunt cathartica; inprimis autem medicus, qui in vicina civitate degens, sibi fortunata hydropis cura non mediocrem famam acquisiverat, sex hebdomadas, & quidem alternis diebus apozema purgans validissimum eidem exhibuit, sed inauspicato successu: durante enim cura male se habuit, pejus post eandem: tandem quippe abfuit, ut crebriori purgatione venter detumverit, ut potius majora indies ceperit incrementa. Adeo multum interest, ut caveamus, ne curæ uni, cujus amore potissimum sumus capti, nimis indulgeamus, eademque subinde abutamur.

§. XVII.

Alii asciticorum aquas per habitum corporis sudoriferorum externorum, acque ac internorum auxilio eliminare conantur, eumque in finem modo infusa & decocta sudorifera, modo essentias & spiritus ex vegetabilibus sudoriferis paratos, modo fixa diaphoretica terrea, aliaque pro diversa circumstantiarum varietate eligenda, modo balnea laconica; aut topica calefaciendi, exsiccandique virtute pollentia suadent. Sane *Helmontius*

mercurio diaphoretico bis mille hydropicos curasse dicitur ; atque Cl. Boerhaave (p) sale communi calefacto abdomini applicato ascitem excavit ; nec non Langius (q) rustici summe hydropici meminit , qui in cibano pistorio tolerabiliter fervido per trihorium sudando , ab imminente vitæ discrimine se liberavit : qua de cura Schneiderus (r) hoc fert iudicium : *Rustici*, inquit , *solent ingredi furnum calefactum , in quo sudant ad animi deliquium ; quandoque curantur , & sepius suffocantur , & sic a morbo liberantur*. Alii de sudoriferorum usu in hydrope ascite non adeo magnifice sentiunt , tametsi eadem , declinante hydrope , ad reliquias pituitosas discutiendas , & occultam transpirationem promovendam , adprobent : quos inter Cl. Waldschmidius haud ultimum sibi vindicat locum : *diaphoretica*, inquit , *ob atrophie metum suspecta sunt , ut vix tuto usurpari possint , tantum enim abest , ut serum evacuent , utpote exagitando massam sanguineam , calorem & sitim augeant , corpusque magis extenuent*, adde , si mavis , spirandique difficultatem intendant. Et si etiam expectationi in proliciendo sudore faciant satis , crediderim tamen , quavis larga feri evacuatione non parum damni ascitico adferri , si ea sine ejus levamine , i. e. permanente aut crescente tumore ventris , fiat. Quandoquidem hac ratione residui humores serosis particulis spoliati magis lentescunt , & inacrescunt , hydropicorum symptomata non parum exacerbantes. Nostra suavis supra memorati medici laconico balneo , & diaphoreticis ita est usa , ut uno die purgaret , alteroque sudaret , atque reciprocum cathartico , sudoriferorumque usum per sex hebdomadam spatium serie non interrupta continuaret , quo successu , eventus docuit.

§. XVIII.

Cum diuretica more sudoriferorum non ita fatigent corpus , nec cathartico instar tormina , aliaque mala moveant , ideoque naturæ magis sint amica , & insuper superfluum serum naturaliter per vias urinarias expurgetur , hæc inprimis in hydrope omnium tutissima esse , atque optima , communis fere cordatorum medicorum est sententia. Hinc infusum (s) trifolii fibrini , cerevisia (t) ex absynthio & bacc. juniper. recentibus parata , lixivium , ex cinerib. genist. ononid. stipt. fab. &c. vino vel aqua confecta , aliaque sales fixi & volatiles , temperie ægrotantis accommodandi , tantopere commendantur. Licet vero nostra præter alia diuretica tres hebdomadas lixivium e stiptibus fabarum paratum , non neglectis alterantibus ,

(p) Hoffmanni dissert. de hydrope , p. 45.

(q) In animadv. ad Pathol. spagy. fabr.

(r) Diff. de hydrope , §. 56.

(s) Job. Francus tr. de trifol. fibr.

(t) M. N. C. D. An. 9. 10. obs. 18.

& lenioribus laxantibus, hauserit; tamen nec hujus usus quicquam solaminis eidem peperit, urina quoque eo tempore parce fluente. De domesticis remediis, aliisque ipsi a variis commendatis jam nihil dicere attinet, præcipue cum eorum notitiam non habeamus satis exactam: panacæ autem mentio adhuc est facienda, quam adeptus miris præconiis extulit, cujus tamen usus vanus fuit, irritusque.

§. XIX.

Ex superioribus clare innotescere arbitror, hydropem variis adminiculis pharmaceuticis sæpius ex voto dissipari, alio vero tempore quævis incassum profus adhiberi, & nostra, & alii bene multi ex hydropse denati funesto suo testantur exemplo. At enim vero quæ subsit ratio, cur remedia, quæ multis eximie profuere, aliis sint nocumento, aut minimum desideratum effectum haud præstent, id quidem difficile explicatus habet. Certe unius, alteriusque, aut plurium viscerum functionibus naturalibus & vitalibus destinatorum pertinacissima obstructione, scirrho, corruptione, exulceratione, hydropem reddi curatu difficilem, & plane impossibilem, non ita mirum est. Nam uti ascites in se spectatus mirum in modum fatigat ægrum, nec ita facile sanari potest, sane si is foveatur viscerum morbis, quibus mederi nequimus, & qui anti-hydropicis non raro exacerbantur, ita, ut ab his sæpe abstinere cogamur, atque affectus ii unitis viribus medicinæ cuicumque resistent, ægrumque enervent, profecto tandem necesse est, antiquam illam cantilenam canamus: contra vim mortis non est medicamen in hortis. Vix autem existimaverim, hanc fuisse genuinam rationem, cur nostræ hydrops omnem remediorum pharmaceuticorum eluserit efficaciam. Equidem ovarium in hydatides erat mutatum: quoniam tamen nulla corruptionis aderant signa, & insuper actio ejus non tam ad individui, quam speciei conservationem facit, & cetera viscera bene satis erant comparata, excepto pulmone, cujus color luridus fatalem corruptionem non indicabat: sponte sua hinc fluere autumo, alii causæ esse adscribendum, quam ob rem ascites curari haud potuerit. Hydropem aliquando ex vasorum mesenterii chyloso-lymphaticorum ruptura natales suos deducere, medicorum monumenta satis superque testantur. Sane nisi singulari naturæ artificio, evacuatis licet aquis, canales ii consolidentur, non tantum hydrops renovabitur, verum tandem & hujus, & consummatæ tabiei atrocitate extinguetur æger. Tale quidem nostræ metuendum non erat, quippe cujus mesenterium, & actiones naturales nullam rupturæ memoratorum vasorum suspicionem movebant. Propterea vero haud negaverim, ovarium in peripheria hinc illinc apertum immedicabilem præbuisse fontem, ex quo emanavit lympa in abdomen confluens. Nihilo tamen secius si modo ea catharticis, aliisque, separatis temporibus fuisset evacuata, probabiliter ægra aliquamdiu in vivis conservari potuisset.

Sed enim vero uti natura sua sponte, quod interdum fieri solet, serum ex corpore haud extrudit; ita nec medicamentis id effici potuit. Etenim licet eo sine quamplurima fuerint data, tumor tamen abdominis nunquam decrevit, sed accrevit. Profecto quo pacto liquor serosus in abdomen effusus, ibidemque magna quantitate collectus, per vias urinarias, aut per alvum, aut habitum corporis evacuari soleat, ægre utique intelligere licet: tamen experientia rei ipsius veritatem satis confirmet. Nolo in præfenti operosius indagare, utrum extravasati liquoris aut medicamentorum virtute intestinorum, aut vesicæ pori adaptentur ita, ut per eos extravasatus liquor trajici, in eorum cavitatem effundi, & sic demum extra œconomiam animale[m] proscribi possit, an vero simile quid vas[us] lymphaticis aut sanguifluis accidat, quo circulationis lege tandem per emunctorium quodcumque liquor peccans evacuari queat. Quamcunque vero amplectaris sententiam, necesse tamen est, definitam supponas proportionem poros inter secernentes, & liquorem secernendum. Quam si nulla medicina efficere poteris, hydrops quoque erit incurabilis. Et hæc fortassis est ratio, cur ex nostræ abdomine aquæ ibidem collectæ, & copiosissimam materiam sebaceam continentes, ideoque forte ad secretionem minus idoneæ, neque catharticis, neque diureticis, neque sudoriferis, evacuari potuerint, & cur ex iis remediis omnibus ne levamen quidem eadem senserit.

§. X X.

Sed quid tandem de paracenthesi dicendum, post quam nostræ brevi vitam miseriarum plenissimam finiit. Sunt utique nonnulli, qui eam non modo floccipiunt, sed & plane rejiciunt. Quod si enim ad eorum mentem interna sint rite constituta, ægerque naturæ robore polleat, vix opus videtur esse paracenthesi, cum natura medicamentis adjuta, sublevataque, suburram aquosam per loca convenientia expellere potis sit. Sin vero prava adsit viscerum indoles, aut hydrops nimis invaluerit, & æger justo sit debilior, periculum omnino est, ne vita cum aqua effluat, aut etiam punctura paracenthesi facta sphaelofam corruptionem contrahat, funestique eventus causa sit. Equidem prolata argumenta non plane nullam habent vim, at tanti tamen momenti mihi haud videntur, ut iisdem commoti paracenthesin ex remediorum catalogo expungere debeamus: quandoquidem ex antecedenti thesi nemini non perspicuum sit, nostræ viscera satis bona fuisse indole, eoque tempore, quo ipsi data sunt hydrotica, natura ejus satis valida erat, quæ tamen medicamentis suffulta eliciendis aquis minime sufficiebat, non obscuro indicio, regulam datam non ita esse universalem, ut non quandoque patiatur exceptionem. Propterea vero id ego haud asseruerim, paracenthesin viscerum indurationi, exulcerationi, aut corruptioni, vasorumque rupturæ, medelam asserre, sed neque mihi hoc

facile persuaderi paterer, hydragoga iis adfectibus adeo eximie conducere, multo minus iisdem curandis sufficere, ita ut hac in re medicamenta hæc cum paracenthesi unam ferè eandemque videantur habere vim. Utinam remedium pharmaceuticorum vires ea certitudine se nobis commendarent, quam merito in operationibus chirurgicis magni facimus; etenim hac ratione morbos possèmus depellere longe felicius, exoptatiusque. Quis autem adeo præfractæ erit frontis, ut negare audeat, aliquando magno molimine per cathartica, diureticaque, intendi frustra aquarum evacuationem, quam tamen simplici punctura intra brevissimum temporis spatium obtinebis. Fortassis, nisi fallor, in adhibendis ejusmodi operationibus sumus aliquando nimium scrupulosi, ne dicam, justo meticulosiores: quo fieri solet, ut tempus subinde elabi sinamus, quo æger paracentheseos ope plenarie sanitati restitui potuisset. Sane si forte fortuna usu veniat, ut umbilicus asciticorum sponte sua rumpatur, tantaque cum euphoria aqua evacuetur, ut æger suæ sanitatis omni ex parte fiat particeps, salutaria naturæ molimina merito laudamus, deprædicamusque. An adeo magnum discrimen spontaneam inter umbilici rupturam & puncturam arte factam intercedat, & an huic non æque vis sit tribuenda, hydropem, ceteris paribus, plenarie sanandi, penes æquum lectorem esto judicium. Catharticis, similibusque, interdum asciticos palliative saltem curari, i. e. minui quidem iis tumorem, aut dissipari, at eundem brevi denuo repullulare, in vulgus est notum: idem propemodum in paracenthesi observare est. Etenim quando fons, e quo promanat aqua, est immedicabilis, & ubi prava viscerum constitutio emendationem admittit nullam, novo hydropi fomes subditur: ex feri quidem evacuatione solamen percipit æger, sed a malo plene haud redditur liber. Atque eum potissimum in finem operationem amplectebatur nostrâ, ob suffocationis periculum summis angustiis exposita. Equidem sunt, qui paracenthesi suffocationi, aut puncturæ sphacelosæ corruptioni occasionem dari, opinantur, proptereaque remedium hocce, quantum in se est, maximopere dissuadent, in nostrâ tamen contrarium emicuit; siquidem paulatim facta aquarum evacuatione res eo devenit, ut longe commodius, tranquilliusque respirare potuerit, & post fata clare patuit, puncturam nullum inflammationis, nedum sphacelosæ corruptionis signum exhibuisse, haud obscuro argumento, aliquando remedium quodpiam præter necessitatem suspectum fieri. Quod autem ægra, non obstante qualicumque solamine, interierit, id febris malignæ exanthematicæ adscribendum est, quam fortassis ante operationem nemo olfacere potuit. Profecto chronico quoque morbo detenti, sibi metipsis ex eo mortem præfagire solent; tamen non hujus, sed alius præter spem supervenientis atrocitate quam sæpissime mortalium numero eximantur. Idem nostræ accidisse, eventus edocuit. Utrum atmosphæra calida, an-vero vasa sanguifera a ponderoso liquo-

re liberata fermentationi sanguinis prædispositi malignæ occasionem submi-
nistraverint, jam brevitatis ergo haud investigabimus, finem potius huic
qualicunque meditationi imposituri.

FINIS.

LUDOVICI

CXXVI.

LUDOVICI SALZMANN

D E

ABSCESU INTERNO MIRÆ MAGNITUDINIS
DIGNIS CUM HYDROPE ET ALIIS NOTATU
IN MULIERE ARGENTORATI NUPER
OBSERVATO.

Argent. 14. Dec. 1671.

CXXVI

LUDOVICI SALZMANN

ASSESU INTERNO NINE MAGNITUDINE

DIGNIS CUM HYDRORE ET ALIIS NOTATI

IN MULIERE ARGENTORATI NURRE

OPERATA

ANNO 1714

71

Disputatio medica, Tom. IV.

H I S T O R I A

Anno 1671. d. 26. April.

IN Nofodochio Argentinenſi, ancilla quæ aliquot nobilioribus familiis hujus urbis ſervitia præſtiterat, annos nata 23. conſtitutionis calidioris ſicciorisque, conquerebatur à tribus jam annis de ſupreſſione menſium & factâ inde intumeſcentiâ abdominis, hoc quippe juxta notabiles venas atro & craſſo ſanguine refertas quas exhibebat, ſenſim in tantam exerevit magnitudinem, ut à plurimis ipſa crederetur gravida. Implo- raverat miſera opem medicorum, qui menſes ab initio ob imprægnationis ſpeciem & ſuſpicionem provocare non ſuſtinebant, poſtea ob diuturnitatem temporis, remotâ imprægnationis ſuſpicionem fortiora imo fortiſſima exhibebant medicamenta, quæ menſes pellerent, ſed in caſſum laborabant, quippe abdomen potius ſenſim à ſiniſtro hypogaſtrio verſus ſiniſtrum hypochondrium magis extendebatur, reliquo corpore fere contabefcente, ambulare tamen hinc inde poterat, utcunque valebat, vige- bat appetitus. Non conveniebat hæc tamen inter Medicos, quali morbo hæc miſera laboraret. Alij eam judicabant hydropicam, quod quidem ab initio ſatis colorata facies, & gracilitas pedum negabant, dum imprimis neque ſingularis ſitis eam fatigabat. Molam potius aſſe credebant alijs, verum ſigna aliâs molam indicantia, non exactè aderant, nec molam ſuſpicari concedebat virginitas quam patiens ſanctè ſemper defendebat. Hydropem uteri eſſe, (qualem in ſœmina Argentinenſi Anno 1628. *Magnificus Dn. D. Melchior SEBIZIUS Med. Prof. Publ. Senior, Com. Palat. Caf. Capit. Thomani Præpoſitus, ut Civit. Archiater,* Vir quem profunda eruditio & rara ſenectus ad 94. annos ſe extendens admirabilem reddit, obſervavit cum 76. molis,) ſigna diagnoſtica multis perſuadebant. Quibusdam tamen abſceſſus quidam præternaturalis internus, cujus generis non ita pridem tres inſignis magnitudinis in abdomine puellæ 3. annorum, ex præclara familia oriundæ ſummo cum ſtupore ab Excellentiffimis aliquot Medicis me præſente conſpiciebantur, & quales à Cabrolia *Obſerv. 33. 35.* notantur, ſuſpectus erat.

Hæ erant Doctorum Conjecturæ, certi tamen quid definire nullus audebat, certitudinem rei ex apertione cadaveris ſinguli deſiderantes; vivebat hæc interim ſine notabili mutatione uſque dum circa initium Aprilis Anno 1671. gliſcente pede cum vehementia in terram ruebat, ex quo lapſu multum ſenſit incommodi, abdominis enim tumor ſurgebat altius, ita ut umbilicus totus oblitteraretur, venæ in abdomine antea notabiles, jam nodosæ in majorem extendebantur magnitudinem, ſubſequebatur ſpirandi difficultas, pulſus erat parvus, frequens & inæqualis, cordis ſy-

stole & diastole sub clavicula sinistra, (hucusque enim protrudebatur cor) exacte cernebatur. Ventriculus respuebat omnem cibum, unde inter omnes qui adstabant conveniebat, ipsam paucis diebus esse expiraturam, sed præter omnium expectationem vitæ terminus de die in diem protrahatur, ingravescebat indies morbus, tantaque in abdomine ex largo potu retento colligebatur copia materiæ, ut abdomen cum distendi amplius non posset, mitteret ejus partem ad crura. Sexto igitur à lapsu die his tumorem inducebat, unde hydrops notabatur. Moriebatur autem die 26. April., Anni hujus labentis 1671. matutino tempore, quo ipso die à meridie præsentibus Excell. Dnn. *Professoribus & DD. Practicis* nec non Medicinæ Studiofis in Nosodochio cadaver aperiēbatur, factâ itaque in dextro hypochondrio levi incisurâ, profliebat ex abdomine aqua, quæ colore, consistentia & spuma cerevisiam probe coctam æmulabatur, foramine dilatato insequēbatur purulenta & fœtida materia, imo totæ portiones omenti, pessime olentes. implebat autem hæc aqua circiter 14. mensuras Argentineses seu 56. lb. Evacuata hac materia & sensim subsidentibus partibus abdominis continentibus, ingens & solidior sub illis moles observabatur, aperiēbatur itaque totum abdomen, quo aperto, vah! quæ mirasse offerebant, quippe sub inguine sinistro conspiciēbatur insignis tumor quem suæ alebant venæ, circumjacentibus partibus undique membranarum annexus, qui vinculis suis liberatus eximebatur pendens 6½. lb. civiles. Erat autem tumor iste congeries plurimorum abscessuum cysticorum, quos communis involvebat membrana, horum alii majores erant, minores alii, singuli qui aperiēbantur peculiarem continebant materiam gelatinæ similem; maximus in duorum pugnorum magnitudinem excreverat, quem materia mucosa albumen ovi referente impletum videbamus, alius magnitudine ovum excedens melleam continebat materiam, alius albam, glaucam alius, alius subfuscam, paucis, quot aperiēbantur abscessus, tot diversa fere conspiciēbantur contenta, & subinde novus abscessus novam promebat materiam. Considerata hac mole etiam in alia inquirebatur: infinitæ erant hinc inde hydatides variæ magnitudinis, aliæ enim ad nucem juglandem magnitudine accedebant, aliæ minores inveniebantur. Peritonæum apparebat crassum instar cutis. Omentum pene totum erat consumptum. Ventriculus bene se habebat, erat autem plane inanis. Intestina erant livida, turgebant mirum in modum quasi fistula inflata fuissent, colon præcipue, donec adacto cultello inutilitatem expirantia fœtorem concidebant, membranarum præter naturam sibi invicem erant insuper annexa. Hepar dextro hypochondrio valide quoque adhærebat, ejusque membrana, dum eximebatur à parenchymate spontè abscedebat; cæterum quoad speciem substantiæ externam bene erat constitutum. Renum sinister magnitudine fere cum liene certabat. Uterus & vesica nil præter naturam patiebantur. Pancreas durum erat instar cartilaginis. Diaphragma ab aquæ copia & mole illa carnea sursum protrusum apparebat,

rebat, ita ut pectus fuerit angustissimum, remoto sterno etiam in thorace aqua sanguinolenta putrida inveniebatur, uti & in pericardio. Pulmones pleurae firmiter erant affixi. Cordis ventriculus dexter praeter naturam erat mollis & flaccidus, qui apertus hydatidibus erat obfessus. Sanguis totius corporis erat faeculentus, serosus. Superiores corporis partes macie erant consumptae, inferiores tumidae ob aquam intus contentam.

Haec vera est eorum quae in hoc subjecto observavimus relatio, cujus fides ob praesentiam *Clarissimorum Virorum*, qui ipsi singula perlustrarunt & observarunt, non vacillabit. Utinam in re tam obscura & comprehensu difficili, in negotio naturae tam secreto, quantum cognoscunt & admirantur omnes, tam certi essemus, de vera rei causa, quantum ingenio valebimus, auxilio divino fulti, inquiremus.

Q U A E S T I O I.

Num moles illa insignis in dicta ancilla corpore inventa, fuerit Mola (ein Mutter-Gewächs)?

Mola (sic dicta forsan à Mole, quia foeminae Molam gestantes molestum onus sentiunt) in specie est, uti Gorræus describit in definit. medic. *Caro informis & inutilis in muliebri utero concepta.* Haec interdum rudimentum cujusdam formae obinet, sed inchoatum duntaxat. Cute vel membranis obducitur, intus venis abundat, sine ossibus, sine intestinis, sine visceribus interdum etiam venis destitutum, nil est nisi nudum parenchima. In genere Mola alia vitalis est, alia vitae expers, vitales vel carnem informem tantum referunt, interdum venis intertextam, interdum venis destitutam! vel varia mentiuntur animalia, lacertae quippe, serpentes, ranæ & alia à mulieribus excreta leguntur: Imo humanam quoque æmulantur figuram, ceu Hipp. l. 2 Epid. sect. 2. narrat. Antigenis Uxorem, carnosum puerum peperisse, membris quidem & praecipuis corporis partibus distinctum, magnitudine vero quatuor digitos non excedentem, totumque exossem. Aliæ iterum ratione *Substantiæ* ex sanguine sunt concretæ, aliæ referunt pulvem, nonnullæ flatuosæ sunt, aquosæ aliæ, aliæ ex alia constant materia; ratione *Quantitatis* aliæ majores, minores aliæ apparent: *Numero* interdum plures, interdum tantum unica observatur. *Causa* autem hujus erroris naturæ (Molarum intellige) est materia quæ inhabilis est, ut inde foetus formetur, quod materiam vitium facultatem plasticam, quæ per se perfectum & laudabile opus intendit, impedit, quo minus finem suum assequatur, unde hæc in locum perfecti foetus monstruosam ejusmodi molem producere cogitur, quam interdum solam, interdum vero penes laudabilem foetum elaborat. *Excluditur* vero talis mola vel ante foetum, quod observavit *Guilh. Fabri*.

bricius. Cent. 2. Obs. 54. vel cum foetu *Schenck. l. 4. Obs. 199.* vel post foetum, quod fit modo aliquot à partu mensibus, nunc anno uno, mox aliquot annis, interdum decem, viginti, pluribus annis. *Schenckius l. 4. obs. 205.* imo ad finem vitæ à quibusdam retinentur, *Schenck. l. c.* ceterum Molæ sive solæ generentur, sive cum foetu, *locus generationis ipsis* alius non est, quam uterus, & quidem ipsius cavitas, *Laurent. anat. l. 8. quest. 13.* Unde illas excrecentias quarum *Schenckius l. 4. obs. 227.* mentionem fecit, quarum altera extrinsecus matrici adnascatur, altera vasi feminali, molas non agnosco. Et sic merito quoque negamus, molem illam in foemina cujus in casu nostro mentio facta prope uterum inventam, Molam fuisse, quia in cavitate uteri non hæsit, quippe qui in naturali magnitudine constitutus pyrum ex minoribus non excedebat, præterea ne quidem utero originem suam debuit, utero enim nullibi alligata fuit, nec ullo modo eam ab ipso generatam vel conservatam fuisse monstrari potuit.

Q U Æ S T I O II.

An in Virginibus & Viduis castis Molæ generari possint?

Cum multi curiosi novarumque rerum studiosi molem in casu memorato narratam judicaverint Molam esse, & simul crediderint sine femine virili molam procreari minime posse, foeminæ patientis virginitas in dubium vocari cœpit, placuit itaque hanc quoque quæstionem paucis examinare, ut quodammodo intelligi possit quid judicandum de materia proposita. Ad quæstionis autem hujus explicationem necesse est scire materiam, ex qua producat Mola, de qua varias sœvent Authores sententias; rem proponamus distincte. Molæ sunt vel veræ vel falsæ. *Falsas* concedunt Authores posse generari sine femine virili. *Vera mola* sunt vel viventes vel vitæ expertes; ad *viventes* credo præter sanguinem menstruum & semen muliebri requiri etiam semen virile, unde talem sine congressu maris generari, dicere vix ausim. *Vita carentes* constant aliæ ex sola parenchymatica materia, negatis venis, & has ex solo sanguine concretas affirmat, nunquam sine honoris titulo nominandus *Dn. D. Melchior Sebizi*, in *Tract. de muliere Argent. quæ 76. molas sœvebat*, asserit hoc quoque Mercurialis, aliæ vero præter carnes parenchymaticas etiam fibræ, vasis & membranæ sunt præditæ, quas quia ex duplici constant materia, plurimi Authores dicunt ex duplici quoque produci principio, ex sanguine menstruo quoad carnes, ex femine vero quoad fibras & vasa; verum semen non adeo necessarium hic existimo, cum natura in aliis nobis monstrat se absque femine membranæ & venas producere, quippe abscessus cystici aluntur per venas, quas natura ipsis demum efformavit, membranæ investuntur quoque propria, quæ ex femine

Femine demum fieri vix ullus affirmabit. Firmiter itaque concludere fas erit, neque in mola ad venas comparandas semen requiri. Si ergo non semen desideratur, ne virili quoque opus erit. Unde tandem viderur posse dici: Ad molam veram viventem congressum vitilem exposci, vitæ expertem autem, sive constet ex nudo parenchymate sive venis sit intertextata, cum nullo semine nedum virili indigeat, in virginibus & viduis sine virginitatis aut castitatis jactura posse gestari, recenset *Levin. Lemnius l. 4. de occult. Nat. mirac. c. 19.* evenisse puellæ nubili, cui dum amasio frui negatum fuerit, illum animo menteque absentem concepisse, ita ut ex crebra imaginatione massam quandam informem conceperit, refert quoque *Schenckius l. 4. obs. 203. ex Marcell. Donato.* Nobilem mulierem, indubiæ honestatis Matronam, quinquagesimum sextum annum natam, carnosio corporis habitu donatam, cum jam per aliquot annos menstruæ purgationes defecissent, annis 1573. & 1574. molas plures carnosas edidisse, quæ diligenter examinata se nullum seminis profluvium in somnis nec ullam oblectationem perpessam affirmavit. Erant autem huic carneæ molæ nonnullæ ad pugni magnitudinem, aliæ minores. Hæc sane Exempla sententiam à me propositam egregie confirmant. vide insuper *Valesci de Taranta philen. l. 6. c. 15. item Fuchf. prax. l. 6. c. 58.*

QUÆSTIO III.

An moles illa, quam negavimus molam fuisse, fuerit Abscessus.

Ad hanc quæstionem solvendam opus erit notare prius, quid per abscessum designent Medici. Insignis autem in hoc vocabulo latet homonymia, cujus vitio multos dum sapius committimus errores, hanc nos primum enarratione removebimus.

Prima itaque abscessus significatio est, qua quemcunque tumorem sua sponte sub cute erumpentem denotat, sive fuerit phyma sive exanthema, sive pustula &c. quam significationem vid. ap. *Hipp. l. 2. Epid. s. 1.*

Secundo suppurationem indigitat, dicit enim *Hipp. in prognost. Oedema* quod in ventre fatigat, minus facit abscessum, quam quod in iliis, quem locum *Gal. in Comment. 1. lib. 41.* exponit, ajens. Oedema non solum citius, sed etiam magis in iliis suppuratur, propterea quod sedes est calidior.

Tertio abscessus ap. *Hipp. l. 1. Epidem. Sect. 2.* Morbi in morbum mutationem significat, ut cum fit quartana per digressionem alterius.

Quarto. *Hippocrati in Coac. pranot. aph. 2. 6.* videtur abscessus significare corruptionem, dum ibi prælagit Hipp. ad dentis siderationem, vehemens accedens febris cum delirio mortem minatur. Quod si ferventur ægri, ulcera pus colligent & ossa abscedent; ubi posterioribus verbis

verbis *Anutius Fæsius* annotat. h. m. Ulcera autem purulenta ossa corrumpunt, unde & sanies emanat, & testulæ & squamæ excidunt, indeque abscessum facere dicuntur.

Quinto, abscessus fieri dicuntur, cum, quæ corpore quidem cum aliis partibus conjungebantur, adversa valetudine contactum amifere, quod observatur in fracturis ossium, ulceribus, fissis & contusis talem *Hipp. in Prænot. Coac. aph. 501.* notat inquiring, in fracturis ossium capitis γίνεται απόσασις τῆς σαρκὸς ἀπὸ τῶ ὀστέων fit abscessus carnis ab osse, & hanc significationem videtur nos docere etymologia. Abscessus enim apud Latinos est a verbo abscedere, unde partes antea unitas invicem abscedere indicat. Græci vero abscessum dicunt ἀπόσιμα, quod ut scribit *Gal. ad Glaucl.* est ὑπὸ τῶ ἀφίστασαι quod itidem abscedere significat.

Sexto, *Galenus* videtur præter abscessum, qui per nudam fit abscessionem adhuc alium nobis indigitare, dum *l. 2. ad Glaucl. c. 7.* Abscessum describit quod sit talis affectio, in qua invicem distant, quæ prius se contingebant corpora, & porro spatium dicit in medio fieri oportere, quod aliquam substantiam spirituofam vel humidam aut mistam ex utrisque comprehendat. Duplex autem est hic abscessus dictitante *Galen. l. meth. med. 14. c. 12.* Unus, cum phlegmone in pus versa, pus ipsum tanquam in sinu aliquo est collectum, qui abscessus in specie phlegmones seu inflammationis nomine venit Medicis, licet *Hipp.* cum non phlegmonem, sed composito nomine durum & dolens œdema appellet, quod notavit *Gal. Comm. I. in Prognostica Hipp. cap. 13. aph. 33.* Signa hujus abscessus sunt, 1. Calor. 2. Rubor. 3. Dolor. 4. Renitentia ad tactum. 5. Molesta pulsatio. Alter abscessus est, cum nulla præcedente phlegmone seu inflammatione humor aliquis statim ab initio in parte aliqua colligitur. Et talis abscessus vel contingit rarius, vel frequentius. *Frequentius* se offerunt tria illa genera, ἀβέρωμα, σεάλαμα & μελιμπίς. *Rarius* ille, qualis fuit moles illa, de qua nostra agit quæstio, cujus tere ideam *Galenus* nobis in *lib. de meth. med. l. c.* proponit, dum scribit. Alterum inter abscessus genus est, cum nulla præcedente phlegmone humor aliquis statim ab initio, isque alias specie alius, cæterum omnino acris in parte aliqua colligitur: porro excoriat hic circumposita corpora: spatium videlicet sibi moliens, vel inter duas tunicas vel inter certas membranas. Excoriat autem omnino ipsa copia distendens: interim vero acrimoniam quandam a putredine tempore contrahens. Sane inveniuntur in hujusmodi abscessibus cum scalpello sunt divisi, proprietates quædam non paucæ, nec humorum modo, sed etiam solidorum quorundam corporum: siquidem unguium, pilorum, ossium, testarum, lapidum, & topiorum fragmentis similia inventa in his corpora quædam sunt. Ac humorum ipsorum alius veluti lutum vel cœnum vel olei quidam limus, vel vini læx, alius adeo graviter olens, ut omnes aver-

sentur.

sentur, verum hæc rarius incidunt. *Hucusque Galenus* : ·cujus elegans abscessus descriptio, cum tam belle cum affectu nostro conveniat, ceu in quo peculiaris etiam procul dubio humor sine phlegmone molem illam recensito modo produxit, quod in generationis consideratione perpendemus, & præterea etiam in eo aperto non quidem officula, pili, testæ & similia, sed insignis variorum humorum varietas est observata, quorum alius utique amurcam, alius vini fæces, alius nescio quid aliud referebat, neque insuper teterrimus defuit foetor, non dubitamus Galenum hæc in re sequi, & affectum nostrum abscessum appellare.

QUESTIO IV.

An fuerit noster abscessus per congestionem, an per decubitum?

Resp. Videtur fuisse abscessum per congestionem, qui uti singularis doctrinæ *Vir Marc. Aurel. Severin. in Tract. de recondita natura abscess.* lib. 3. cap. 6. *observat.* frigidi sunt natura, quippe quos diuturnos perpetuo frigidas causas agnoscere oportet. Deinde videtur & ipsorum propria peculiarisque ratio frigiditas, propterea quod nullus generando dolor, nullaque febris aut febris prænuntius rigor insequitur, ac insuper quod frigidas exhibent symptomatum notas, nullas omnino calidas, puta doloris, inflammationis, ruboris, pulsationis atque uno verbo fervoris & acrimonix. Etiam post diuturna tempora, si suppurationem inire debent (non enim ita frigida sunt corpora ut nullam calorem concipere vel non suppurari possint) exiguas caloris notas præbent, cum præter alia saniem crudam ichoresque aperti reddunt. His præterea abscessibus singulare est, insensibile incrementum, nam crescit occulto velut arbor ævo. *Nostro* igitur in abscessu cum nulla præesset febris, nec ipse dolore acri vexabat, sed cum potius erat indolens, crudus, intime reconditus, ignavus, nullum caloris sensum exhibebat, nullique inflammationi vel pulsationi successit, quia dum sensim fiebat, nullam notabilem intulit mutationem seu molestiam, sed tum seipsum quodammodo prodidit, cum in aliquem cumulum elevatus tumor seipsum extulit, hæc, inquam, cum fuerunt signa nostri abscessus, cum judico fuisse abscessum frigidum per congestionem. Cum vero duplex sit secundum *Severin.* l. 3. c. 9. *Æ Averrhõem* congestionis modus, alter qui solius concoctricis facultatis vitio commissus est, ubi membrum, uti loquitur *Petr. Aponensis* suum non potest dirigere nutrimentum, & sibi assimilare convertitur in superfluitatem apostemantem, qui quidem simplex congestus est, & proprie dictus. Alter vero cum congerit quidem pars non a se manantem humorem, sed aliunde profectum & non concitatum quidem, sed consistentem, materia enim quæ in cavitatibus & conceptaculis corporis communibus acervatur, postquam adaucta ab his capi non potest

aut contineri; refunditur ad cavitates & poros loci particulares, & huc conjecta excitat larga congestione tumorem. Hoc duplici modo, inquam, dum fiat abscessus per congestum, ipso etiam dictitante *Galen. l. 2. ad Glauc. c. 10.* non priori quidem, posteriori tamen modo Abscessum nostrum procreatum dico. Cumque præterea uterque modus & suppurabilis sit & suppurationis expers, nostrum suppurabilem, imo in ipso suppurationis actu fuisse statuo.

Q U Æ S T I O V.

An abscessus fuerit criticus, an symptomaticus?

Criticus abscessus a nostris dicitur monente *Severin. l. 1. pag. 69.* qui productus a natura, materię translatione morbum ad salutem determinat atque præjudicat, non aliter quam decreto ejus, qui præsidet reus absolvitur. Symptomaticus vero est, qui peculiariter a vi morbi & ubertate materię proficiscitur, licet enim natura videatur intervenire expellendo materiam, & transferendo in alium locum, non tamen libere id agit, sed humoris vel acrimonia vel quantitate coacta; tentat quidem etiam natura commoda animalis promovere, & materiam commode disponere, coctione perficere, humores secernere, & die critico expellere sed materia præpollente, & ob id ipsum pro lubitu agente, natura victa ejus nutum sequi cogitur. Ex hac utriusque abscessus contemplatione, noster abscessus non criticus sed symptomaticus videtur esse, quod signa criseos perfectæ à *Gal. in Comment. ad aph. 20. l. 1.* consignata (quæ nulli quidem abscessui, nisi illi qui est per ἐκροτὴν competunt) nobis clarius demonstrabunt.

Primum enim inquit *Gal. l. c. melior* est judicatio, quæ fit per evacuationem inferiorem, quam quæ per abscessum: *Deinde* per quam humor noxius & abundans, quam per quam alter evacuatur: *Tertio* loco quæ recto tramite, quam quæ non recto tramite procedit: & quarto post has quæ facile toleratur; deinde quæ cum coctione fit & in decretorio die. Hæc, subjungit, omnia adesse convenit perfectæ judicationi: cui si quid desit, vel plura, neque exquisita, neque integra fuerit judicatio. In nostro autem cum omnia vel plurima tamen signa laudabilis criseos desiderentur; nam 1. Nulla facta est judicatio per excretionem. 2. Neque tumor noxius & abundans omnis est evacuatus, cessisset enim morbus & melius sese habuisset ægrota; & sic nec fida crisis fuit. 3. Videtur quidem recto tramite factam esse translationem humoris, in corpore tamen delituit abscessus, ita ut cognosci non potuerit. 4. Neque subsecuta est facilis tolerantia, quæ quidem finis est naturæ in abscessu producendo. 5. Licet observata sit aliqualis in abscessu coctio, nulla tamen 6. facta est crisis die decretoria, quibus diebus natura dum bene

benè operatur, solet humores noxios *εἰρηώως* & confestim expellere. Hæc, inquam, signa Galeni cum in abscessu nostro non observentur, e contrario autem ipsi conveniat descriptio symptomatici abscessus, symptomatici utique nomen meretur, qui velut appendix ad præsubsistentem morbum successit, unde etiam ipsius conatus ad ægræ interitum tendebant, quod tristic confirmavit exitus. Tandem cum hic materia fuit frigida, quæ difficulter mutatur ac movetur nec hoc modo crisis, ceu quæ repente fit, ipsi competit.

QUÆSTIO VI.

Quanam fuerit abscessus hujus generatio?

Abscessus, critici potissimum, peculiare naturæ sunt inventum, quo ipsa animali laboranti succurrit; uti enim natura in sanitatis statu sollicita est, ut omnes actiones laudabiliter exercentur, ita etiam in adversa valetudine, maxime ipsa est occupata, ut animal ab insidiis luctifici morbi liberet: ut autem finem suum feliciter assequatur excogitavit abscessus, ceu per quos egregie succurrit animali, in morbis præcipue diuturnis, nec tamen lethalibus; in his enim potissimum abscessus observantur *Gal. comm. ad Hipp. Prognos. 65. l. 2. & 23. l. 3.* Quos enim febres longæ exercent, iis tubercula ad articulos vel labores fiunt, docet *Hipp. l. 4. aph. 44.* Modus autem generationis in abscessu hic est. Cum natura partem principem, aut vicinam principi, vel huic infervientem observat obsessam a materia morbifica, omnem movet lapidem, ut partem illam ab hac sarcina, extrema minitante pericula, liberet, movet itaque materiam, & a parte nobili, ad partes ignobiliores juxta & exteriores detrudit, ac ibi per emissaria propria & cavitates naturales, alvum, vesicam, aures, nares &c. excernit liberaliter, & sic abscessus per decubitus non fit, ubi enim spes est ad articulos abscessum iri, abscessu liberat urina multa, crassa & alba reddita: qualis in febribus laboriosis quarto die quibusdam exire incipit, quod si ex naribus etiam sanguis profluxerit, brevi admodum solutio fit, præfagit *Hipp. aph. 74. l. 4.* Negato vero exitu deponit tamen materiam in locum viliorem & debiliorem, ubi abscessum exinde format *Gal. in Comm. ad Hipp. Progn. 65. l. 2.* & sic egregie digniores partes levat. Caterum non sine notabili molestia talis procedit crisis, quippe, requiritur ut prius fiat materiæ pepasmus & concoctio, item vehemens agitatio, acere enim oritur inter naturam & morbum certamen, unde etiam prædicat *Hipp. l. 2. aph. 13.* Quibus crisis fit, nox quæ accessionem præcedit gravis, in græco dicit *δυσφορία* id est, talis nox, quæ vix perferri potest; mox tamen subsequitur *εὐφορία*, unde pergit *Hipp.* quæ vero nox subsequitur, levior fere solet existere, melius enim sese habent

ægroti, quia natura laudabiliter est operata. Ecce hoc modo generatur abscessus, hoc modo opitulatur natura animali per abscessum, si ipsa est libera, nec a materia opprimitur. *Symptomaticus autem abscessus*, materiæ morbificæ prævalentis potius effectus est, natura quidem in hoc etiam operatur, ipsi tamen imperat morbus, & cum natura vellet agere, a materia valentiore ipsa movetur, unde laudabile quid proficisci nequit; germen morbi est talis abscessus ex valido hujus apparatu decisum, belle naturam hujus abscessus nobis illustrat simili aliquo *Severin. in l. de abscess. l. c. 10.* scribit enim, si natura valet, ipsa præest, sin minus, transversim agitur, & cum ipsa vellet movere, a materia, in qua subest, valentiore movetur, ut si quis institutus custos domus pro servandis rebus a furum rapinis, hic interdum ab his, qui viribus sunt superiores, cogatur ut ipse dilapidet etiam bona, faciatque per vim id, quod instituti sui non erat, ita & natura, quæ vis est quædam ordinans bona corporis, si materia quidem obediat, accommodate hanc disponit ac procurat, sin materia præpolleat, vincitur & a nutu ejus trahitur, & hinc apparet, quis sit autor abscessus symptomatici: huc usque Severinus.

En levis est hæc abscessus cum critici tum symptomatici delineatio, quoad generationem, perfectius autem hanc intelliges, si causas abscessus distinctius perpenderit, quarum sat magna reperitur apud Aucthores congeries. Non quidem de materiali causa hic solliciti erimus, quam reservamus in seq. quæst. potius afficientes contemplabimur, quæ sunt vel externæ vel internæ.

Externæ varix sunt, quarum aliæ affluentem humorem generant, aliæ collectum ad fluxum proritant, fundunt, exprimunt, aliæ membrum recipiens debilitant, & vias ad illud aperiunt & dilatant. In specie autem sunt, uti *Fallop. Tom. 1. in Tract. de Tumor. c. 4. p. 623.* recenset. 1. *Aer*, qui, dum eum perpetuo inspiramus, insigniter nostrum valet mutare corpus, etiam nos ambiens, varia in corpore nostro potest producere, imprimis abscessus inducit, multos in corpore generando humores, aut æstu nimio humores in corpore latentes fundendo ac postea frigore poros claudendo, ita ut hi materiæ exitum quærenti illum non concedant; juvat etiam abscessus aer, partes laxando, ut materiam facilius recipiant, quod austrinus potissimum efficit, imo etiam per contagium aërem abscessus inducere affirmat *Fallop. l. c.* Cæterum, si cum aëre reliquas res non naturales, prout multos & varios humores tum in corpore cumulant, tum postea movent, abscessus causas dixero, forsan non erravero. 2. *Causa est contactus* a re vel frigida, ut mulier illa ex sessione super marmore frigido passa est tumorem p. n. vel calida, ut ferro & aqua candente, vel alia aliqua. 3. Est *Ericatio* corporis, quæ intensa tumorem seu abscessum facit, 4. Est, quando apponitur aliquod corpus attrahens corpori, ut si cucurbitulæ applican-

tur.

tur. 5. *Causa est solutio continui*, sive fiat ab ictu, sive a casu, sive a morfu animalis. 6. *Malus est usus partis*, hoc ipso enim pars debilitatur, unde promptior fit *materiæ affluxus* plures vide sis l. c.

Internæ causæ duæ sunt, aliquando enim materia est in parte aliqua concervata, quæ non potest egredi. Secunda causa est *derivatio materiæ de uno loco ad alium*. Ad hanc autem transmissionem requiruntur a quibusdam, uti *Tagault. in Institut. Chirurg. l. 1. de Tum. p. n. c. 3.* recenset, sex causæ. Nempe 1. *Membri propellentis robur*. 2. *Excipientis imbecillitas*, quæ ortum trahit vel ex prima formatione animalis, vel fit quia postea aliquam suscepit noxam, vel denique pars debilis est, quia natura ipsa exigit, ut pars aliqua talis habeatur, e. g. cutis. 3. *Materiæ copia seu multitudo*. 4. *Meatum deferentium laxitas*. 5. *Propellentium angustia seu strictura*, & 6. *Loci fluxum excipientis situs inferior*. Hæ autem ad 4. reduci possunt: ad membrum propellens; particulam suscipientem; humoris fluentis conditionem, & spatium per quod fit defluxio.

Cæterum concitatur transmissio ratione membri expellentis, quod varium est, vel propter facultatis expultricis irritatæ robur, vel propter propriorum meatum angustiam. Pars vero fluxionem excipiens, quæ itidem multiplex, hoc patitur, quia est debilis & infirma; quia dolet, natura enim ipsi opem latura sanguinem & spiritum copiosum ad dolentem partem ablegat; vel quia est calefacta ab igne, sole aut aliis, sic enim humores ad se ex reliquo corpore trahit; vel quia est in inferiore loco sita, quæ quidem conditio non semper requiritur, fiunt enim etiam abscessus in partibus superioribus, cum, quod *Perdulis in medicina sua l. 3. c. 6.* notavit, morbus est acutus & materia non admodum crassa, vel pars imbibit fluxionem, si est imbecillior facta. Nam quibus ex morbo convalescentibus pars aliqua laborat, eo abscessus fiunt, uti loquitur *Hipp. Aph. 32. l. 4.* vel recipit pars humores facile, si rarioris est texturæ, si est ignobilior, vel hoc fit etiam propter connexum ejus naturalem cum parte mandante. *Humoris* ratione fit defluxus in partem quandam, si is fortiori parti aut nobiliori est molestus, vel copia, vel qualitate acri aut maligna, item si substantia fuerit tenuis. *Spatium* tandem seu viæ per quas fluit materia, fluxionem promovent, ob meatum, qui vel sunt manifesti, vel occulti, amplitudinem. *Et hæc est descriptio causarum abscessus in genere.*

Ad nostrum autem ut accedamus, licet quid certi de generatione ejus definire admodum sit difficile, quantum tamen ingenio valebimus, in eam inquiremus. Fuit autem noster abscessus in corpore latens, qui causis externis non videtur multum debuisse, potius eum ab internis ortum traxisse colligimus. Prima autem interna causa est, *coacervatio materiæ in parte*, a qua abscessum nostrum productum credo. *Coacervationis* autem hujus in subjecto nostro judico causam fuisse, mensum

suppressionem, de qua conquesta erat patiens, & sic suppressio mensis erat causa mediata dicti abscessus; subsidentibus enim menstruis accidunt ab utero morbi ait *Hipp. Aph. 57. l. 5.* hoc est, materia redundat in corpore, quæ alias evacuari consuevit, & hinc variæ oriuntur ægritudines, & in utero & extra uterum, ut sunt inflammationes, apoplexiæ, dolores capitis, lumborum, abscessus, notante *Magnif. Du. D. Melch. Sebiz. in specul. Pract. Hipp. l. 1. de morb. mul. p. 153.* inquit accidere suppressionem mensium patientibus, suffocationem ab utero, ciborum fastidia, insomnia, vehementem sitim, & paulo post p. 155. Cum menses in occulto latent, dolor infimum ventrem infestabit & pondus quoddam incumbere videtur. Si vero menses nullo modo profluant, ij redduntur ex morbo crassi, lenti & glutinosi (qualis materia exacte in patiente nostra fuit observata, ex qua etiam procul dubio abscessus sunt generati,) adhibeantur igitur medicamenta, suadet. Nota, quod si ne sic quidem (pergit) profluant, continget, ut talis prægnans esse videatur, & in viri congressu doleat, ita ut aliquid incumbere videatur, & pondus aliquod in ventre insit, venter prominat &c. quæ cum in patiente nostra apparuerint, mensium utique suppressionem abscessus istius causam fuisse videtur; quod autem ex suppressione mensium redundaverit sanguis, ex quo postea abscessus ortus est, inde videtur colligi posse, quia nihil observatum fuit, quod materiam, quam natura alias singulis mensibus evacuare consuevit, consumserit, non enim fecit hoc labor assiduus, non inedia aut vigiliæ diuturnæ, crebræ & largæ sanguinis vacuationes, curæ, luctus vel mæror, neque erat gravida, neque etiam chronicus morbus eam consumpsit materiam, unde sanguis ille alias evacuari fuit, necessario fuit accumulatus, ex qua collectione abscessus sensim fieri facile potuerunt. Dum enim sanguis (quem quidem non purum intelligo) in venis abundans naturam sollicitabat, inde emissus abscedebat ad inguina ceu locum inferiorem & sentinam corporis, ubi natura, quantum per materiam licuit, opus disposuit, & materiam effusam in commodiorem formam, rotundam nimirum redegit, materia tamen superior semper extitit, unde tandem symptomaticus hic productus est abscessus.

QUÆSTIO VII.

Qualis fuerit materia hujus Abscessus?

Notabilis est varietas materiæ in abscessibus, cum ratione continentis, tum illius quod in ipsorum cavitatibus continetur. Ipsum continens constat ex materia vel membranosa, multis intertexta fibris, vel carnosa, quæ aut mollis est, aut ostracosa duritie firmata, vel etiam glandulosa. In ipsis autem cavitatibus tam varia inveniuntur, ut nulla

fere

fere spurcitiei species sit, quæ his veluti stagnis & matricibus concreta non offendatur: ibi enim observabis, modo humores, modo corpora solida, imo etiam animalia, unde videnda tibi veniunt in abscessibus, pus, sanguis, fanies variis notata coloribus, item materia mellea, pultacea, adiposa, mox amurca, vini fæces, materia urinæ similis, ut observat *Tagault.* & *Guido de Cauliaco.* Porro ex solidis offeruntur tibi pili, ungues notante *Ingrassia*, materia instar crystalli lucida, qualem *Fallopius* invenit in corpore, carnes hebetes, calx, carbones teste *Severin.* *Tract. de Abscess.* l. 3. c. 11. p. 109. Ossa, glandulæ, testæ, tophi, lapides variæ figuræ vid. eund. *Severin.* l. c. p. 259. Arenæ ap. *Ingrass.* ramenta quasi sulphuris, ap. *Aetium*, ramenta ligni, lutum, cœnum, rasæ cartilagines, ovum, creta, limacum cochleæ, ovorum testulæ molliores, materia partim carnea, partim mucida, ut in muco carnis apparet. Animalcula insuper in abscessuum cavitatibus deprehendes, prope omnibus, quæ ex putredine generationem habent, simillima, quippe in iis sunt muscæ, culices, vermes, quos ex propria *αὐλοψία* testatus est *Fallop.* Tom. 1. de *Tum præter nat.* p. 623. lin. 29. *Cabrol.* in *Observ. Anat.* 27. Nostri abscessus qualis fuerit observata materia, in historica jam indicavimus relatione, cingebat abscessum membrana, seu folliculus, quo aperto, se offerebat materia solida, ex variis ut videbatur composita, erat enim mucida, carnem referebat & sebum, per hanc disseminabantur abscessus multi, singuli folliculo suo investiti, quorum varia erant contenta, singuli tamen concretam instar gelatinæ emittebant materiam, horum maximi materia referebat albumen ovi, alius melleam reconditam habebat materiam, alius pultaceam, alius vini fæces imitabatur, alius albus erat, citrinus alius, alius subflavus, imo singuli abscessus novam offerebant materiam.

QUÆSTIO VIII.

Unde tot & tam diversæ materiæ suam traxerint originem?

Materia ex qua tumores producuntur varia existit, a pituita enim ducit originem œdema; ab atra bile cancer: ab humore aquoso hydatides: a sanguine erysipelas, variolæ; a mixtis humoribus, scabies, erysipelas spurium; præterea a dictis humoribus, (sed qui, ut Excellentiss. *Dn. D. Joh. Albertus Sebizi* Præceptor ætate venerandus in *Disput. de Tumoribus* p. n. th. 75. notavit, in materiam ab humoribus diversam sunt mutati,) ortum trahunt, melicerides, atheromata, nodi, ganglia. *Felix Platerus* in *prax. med. tract.* 3. c. 3. th. de *causis* p. m. 235. peculiarem fovens sententiam, scribit causam abscessuum esse succum nutrientem vel quantitate, vel qualitate peccantem, & hunc vel esse solum, vel cum aliis mixtum, unde tot abscessuum diversitates: quod

quod vero hic succus causa sit, probat exinde, quia unguis, ossa & alia in abscessibus inveniuntur; Succus enim nutriens, inquit, partis laborantis, dum attrahit succum partium vicinarum earum, quæ crassiore succo nutriuntur, fit quod dein cartilagine, ossa &c. in abscessibus deprehendantur. In atheromate vero & meliceride scribit, succum carneum non in pus, sed in humorem tenacem excoctum fuisse, qui, si ulterius coquatur & terreus magis fiat, carbones & calculos referat; si enim, pergit, pituitosum aut melancholicum excrementum abscessuum causæ essent, hi putredini magis essent obnoxii. Hæc autem opinio non arridet *Sennerto*, unde *l. 5. p. 1. c. 35.* eam refutat. Nos in subiecto nostro observavimus succum lentum, tenacem & mucosum, (qualis fere e mucilaginosus stirpium feminibus & aliis elicitor,) ex variis humoribus sed mutatis procul dubio, collectum, qui, cum aptissimus fuit abscessibus producendis (quippe quem naturam, cum is in legitimam corporis partem abire non poterat, in eam formam, quantum licuit, deduxisse, quæ sc. maxime ipsi conveniebat, & adjutam a calore partium, in formas nobiliores, rotundas nimirum, traxisse credimus) potissimam utique causam eum judico variorum abscessuum, quos observavimus, quod ipsum contentorum visciditas quoque confirmat, non excludo tamen alios humores imprimis pituitam copiosam, quæ fibrosæ materiæ, teste *Severini. de tumor. l. 4. cap. 2.* tum etiam meliceridum & atheromatum causa fuit. Diversitatis autem materiæ in folliculis contentæ, dum alia melleam, alia pulveam, alia tenuiorem, alia crassiorem &c. substantiam habebat, potissima causa videtur concoctio. Est nobis exemplo pituitosus humor, qui; teste *Sennert. l. 5. part. 1. c. 35.* lente, temporis progressu in materiam, nunc melli, nunc pulvi, nunc sevo similem mutatur, unde cum *Sennerto* etiam *Ingrassias de Tumor. tract. 1. c. 1. p. m. 85.* Pituitam atheromatum, meliceridum & atheromatum causam determinavit. vid. & *Aëtium & Avicennam.*

QUÆSTIO IX.

Qua ratione fuerint generati folliculi abscessus investientes?

Membranæ alias tegmentum solent esse rerum utilium & maxime necessarium, uti videmus in oculis singulos humores proprii includi tunicis: hic autem in abscessibus nostris utiles & necessariæ res nullæ, potius abjectæ & abominabiles existunt; sed existimo; propter hoc ipsum, quia sunt tam male notæ, facultas formatrix nunquam in corpore otiosa, quoties aptam habet materiam operandi, suis terminis abscessus hosce concludit, & ne propter malam naturam suam, partibus vicinis & circumjacentibus noxam afferrent, membrana seu folliculo obduxit, quem folliculum vel de lenta tenacique materiæ suppositæ portione, vi spiritus

sustan-

affantis, modo opificis vitriarii exhibuit, uti Hipp. l. de carnib. p. m. 30. lin. 12. docuit, vel, quod Hieron. Fabricio placuit, non exordio, nec plane funditus id rei creavit, sed cum adversam illam substantiam sentiret, continuo de membranis nexibus tunicam extendit, vide Fallop. de Tumor. Tom. 2. p. 276. lin. 50. it. Severin. l. de tum. 3. c. 13.

QUÆSTIO X.

Quomodo venæ, per quas abscessus nutriebantur & augmentum sumebant, fuerint productæ?

Venis abscessuum nutriculis, est, uti Marc. Aurel. Severin. l. 3. de Tumor. c. 4. tanquam quid singulare notat, ortus & scaturigo ex una, quæ seu radix, seu matrix est. Dubitat de his idem Sever. & hæret, an non æquivoca tantum vasa sint hæ venæ, ejusdemque conditionis cum venis illis, quæ in oculi tunica cornea interdum valde turgidæ apparent, Arabibus Sebel sive Schebel aut Scebel &c. it. Altheben dictæ, quæ ab hepate non procedunt, teste Abenzoar & Averrh. imo uti Ingrass. de Tum. tract. 1. c. 1. p. m. 291. declarat non nisi nudæ venarum sunt species. Scribit enim l. c. Si venæ ibi existentes naturales mirum in modum crassiore sanguine replentur, dein ex refudante paulatim e vasis glutinoso sanguine, imprimis juxta illas venas, & arterias, quædam exterius lineæ, ac tanquam novæ venæ & arteriæ depinguntur, non quidem quod venæ aut arteriæ sint, sed cum rubæ lineæ supra venas jam arteriasque exterius emineant, illarum penitus vel gyros vel rectitudinem conservantes earum quoque effigiem minus exquisitè intuentibus repræsentant. Verum enim vero venæ abscessus nostri, cum his venis Zebel dictis conferri non possunt, nostræ enim, (licet largiamur eas non omnes perfectas fuisse venas, tamen) neque nudæ lineæ rubræ erant, sed canales nutrimentum vehentes, & licet raro novæ producantur venæ Galenus tamen, cum l. 11. de semine. c. 17. (in quo uti & in 16. & 18. valde occupatus est, ut demonstrat venas regenerari posse) & l. 14. meth. med. cap. 17. vidit venas satis memorabiles in ulceribus absumptas post ea sensibiliter restitutas, cur non etiam de novo producerentur. Modum autem generationis hoc modo describit, antea memor. Severin. l. c. cap. 13. Suboriuntur ex eructato primum sanguine, quem natura nil utile abiciens, & omnia meliorem in formam trahens, & sua etiam adoptata custodiens, vi spiritus (potius facultatis πλαστικής) in vasculi formam educit, ut educatum suum foetabulum in vita manere queat, & a cæteris partibus disciudatur. Natæ etiam ex nutrimentis propriis membri liquoribus originem ducunt, eorumque

que a quibus proveniunt liquoribus similitudinem recipiunt, ut inde sequatur aliquas esse cartilaginofas, aliquas carnofas, & nonnullas ligamentofas aut aliis membris fimiles, ut offibus & articulis.

Q U Æ S T I O X I.

Unde insignes illæ in abdomine venæ?

Varices non solum in cruribus, uti *Marcellus Vergilius* somniavit, (testante *Ingrassia*) proveniunt, qualem quidem notabilem, crassitie brachium ad carpum adæquantem curavit *Guilh. Fabricius*, ipso scribente *Cent. 4. Obs. 85.* sed etiam in aliis partibus observantur, nempe in ima ventris parte sub umbilico, docente *Ingrassia de Tumor. tract. 1. c. 1. p. m. 244.* & *Celso l. 7. medicinæ cap. 17.* quo in loco *Severino* visæ sunt varices mirum in modum implicitæ atque distentæ, ita ut venter quidem appareret *Medusæ* caput: item in inguinibus observantur, docente itidem *Celso. l. 7. c. 18.* Notabiles etiam fuerunt, in infimo ventre demortuæ nostræ, quæ cernebantur, quæ ex suppressis mensibus ortum traxisse videntur, si enim alias varices multoties, ut *Ingrassia l. c. p. 246.* docet, excitantur ex splene duro, materia nimirum, quam splen alias allicere solebat, cedente ad venas vel crurum vel aliarum partium, easque implente, cur non & hic dicere liceret, sanguinem alias per menstruam vacationem evacuari fuetum, secessisse ad venas epigastricas vel his vicinas, & sic has varices produxisse.

Q U Æ S T I O X I I.

Unde nostra facta sit hydropica?

Fœminam nostram hydropicam fuisse, in ipsa jam indicavimus historia, & confirmant hoc hydropis signa in illa observata: intumuerat enim ipsi abdomen, hinc & pedes, superiores vero partes marcescebant, ægra de latere in latus conversa fluctuationem & murmur sentiebat, dispnoeam imo orthopnoeam patiebatur ob insignem aquæ & flatuum copiam, sitis quoque vehementer eam, potissimum primis a lapsu diebus, fatigabat. Causæ autem Hydropis possunt esse variæ, quas omnes examinare, dum breves esse volumus, prohibemur. In nostra demortua videtur hujus affectus causam fuisse suppressionem mensium; mensium enim uti & hæmorrhoidum suppressa vacuatio hydropem facile inducere potest: quod ipse docet *Hipp. l. 6. aph. 12.* Diuturnas curanti hæmorrhoidas, nisi una quæpiam servetur, periculum aquæ intercutis vel tabis impendet, hepar enim, annotante *Galeno ad l. c.* per hos modos eva-

erat abundantem sanguinem sæculentum, si quis igitur ei hoc intercludat iter, simul duritiem in hepate facit, simul multitudine gravans ac crassitie, calorem in ipso extinguit nativum, cum tale quid accidat, quale in flammis exterioribus, in quibus multa ligna superingesta suffocant ignem atque extinguunt, si igitur a nativo calore generatur sanguis, perspicuum est, quod ipso extincto non generabitur amplius. Aqua vero inter cutem fit, cum sanguinis generatio frustratur, *hactenus Galen. Sennertus* etiam dum *prolixè*, sed elegantissime de hydropis generatione discurret, perbelle etiam ostendit, qua ratione ex suppressis mensibus oriatur, in his enim, scribit, pag. 756. una serosi humores cumulantur, unde hepatis & lienis (quæ viscera aquam ex primis viis trahere solent) calor natus obruitur, vel uti p. 716. loquitur, impurus & sæculentus sanguis tumorem in iis excitat, quæ sane impediunt hæc viscera, quo minus aquam hanc ulterius attrahere valeant, aqua vero relicta in primis viis, abit in cavitatem abdominis, eamque replendo, abdomen insigniter distendit, qualis distensio præprimis observata fuit in puerulo illo apud *Severin. Tract. de Tumor. l. 4. c. 36.* qui (quod alias inauditum & vix unquam observatum) in hanc lucem hydropicus editus est, continens magnam aquarum copiam cum in pectore, tum in abdomine, quod expansum, reliquum corpus magnitudine fere exuperabat, & quod notandum, hepatis in hoc subjecto nulla erat tabes aut vitium, nisi quod fissuræ expers, nullisque lobis pendulis, erat globosum.

Cæterum; dum partes inferiores in tantam extenduntur molem, superiores interim contabescunt in ascitæ, quod in nostra etiam contigit: Hepar enim alias sanum etiam, diu sero immersum corrumpitur, & vis sanguifica in eo labefactatur, qua læsa laudabilis sanguis non producitur, & sic nec distribuitur, quo negato, necesse est partes contabescere.

Q U Æ S T I O XIII.

An non licuerit prægnanti menses provocare?

In historica relatione circa initium dictum erat, Medicos non fuisse ausos patienti nostræ menses provocare, metuentes ne ipsa esset gravis, unde hæc exsurgit quæstio: An igitur non liceat prægnanti menses non fluentes provocare? R. Non licet. Provida enim natura & sollicita de speciei propagatione, tempore imprægnationis sanguinem ordinarie non emittit, sed retinet in fœtus nutritionem & augmentum, quod, quia laudabilis est naturæ operatio, nullo modo est movendum & immutandum, & licet quibusdam gravidis & nutricibus, menses ordinarie fluxerint, cum sanguis fuerit copiosior, hoc ad imitationem nos invitare minime debet, rara enim hæc sunt, & *Hipp. l. 5. aph. 6.* monet, si prægnanti

nanti purgationes menstruæ cursum suum teneant, bene valere factum est impossibile. Et licet natura interdum talia tentet, ipsa etiam novit, si quid abundet, quantum & quando excernere debeat, quæ nos sane latent, & licet medici certis in casibus, sed admodum caute permittant prægnantibus venæ sectionem, mensium tamen provocationem non concedent.

QUÆSTIO XIV.

Quid circa hydatides, seu vesicas sero repletas, quæ frequentes in cadavere apparebant, venerit notandum?

Notandum hoc, quod in hydropicis aqua interdum non in abdominis cavitate, sed vesicis quibusdam includatur; cujus rei *Sennert. l. 3. part. 6. Cap. de Ascite p. 709.* recenset exemplum ex *Mauritio Cordeo*. Fuisse nimirum mulierem, in cujus eviscerato cadavere nulla fuit capacitas, in qua non vesica pendebat, non enim hæc solum in utero, in vesica urinaria & renibus, sed etiam in ventriculo, pericardio, imo ipso corde inveniebantur. In nostro subjecto aqua quidem copiosa abdomen replebat, sed insuper etiam multæ partes ejusmodi vesicis erant oblitæ, ita ut ipsum quoque cor ab iis non fuerit liberum; facile autem in subjecto nostro hæc produci potuerunt, lenta enim & tenax existerat in corpore materia, quæ in folliculum, humorem aqueum includentem, facile abire potuit.

QUÆSTIO XV.

Occupata est circa partes quasdam internas, in quibus singularia sunt observata?

Peritoneum alias membrana tenuis, crassitie cutem æquabat fere, quæ quidem crassities aucta est, dum idem extensum antea, postea in se relaxabatur.

Omentum, in aliis multa perfusum adipe, multisque intertextum glandulis, hic pene totum erat consumptum, nec mirum serum enim acre, cui diu immersum erat, hoc ita corrosit.

Ventriculus bene se habebat, omnem tamen respuebat cibum primis a lapsu diebus, forsitan quia vehementi lapsu ita fuit turbatus, vel quia aqua & flatibus valde premebatur.

Intestina erant livida, diu enim cum jam hac sentina jacebant sepulta, propter calorem suum debilem, quo se contra externas injurias diu munire

munire non valent, putrescere incipiebant. Inflata autem erant, propter adstrictam alvum exitus non patebat; imprimis autem tumebat colon, ceu quod ob cellulas flatus optime valet includere & retinere, talia intestina observavit etiam *Marc. Aurel. Severin. in Marcello Sacchetto vid. Sever. de Tum. p. 271.*

Hepar & pulmones in latere proximis parietibus valide annectebantur, procul dubio ope glutinosæ illius materiæ, cujus aliquoties facta est mentio, ex qua natura membranas efformavit. Hepatis præterea membrana externa sponte fere a parenchymate abscedebat, quia hepar diu maceratum in sero quadantenus consumebatur extrinsecus, uti alias aceto immersum consumi ipsius parenchyma solet. Pulmones vero licet raræ sint substantiæ & mollis, noxam non patiebantur, nondum enim diu serum in pectus penetraverat.

Renum sinilter ad duplam magnitudinem erat extensus, qualem etiam Londini Anno 1637. vidit *Edwardus May. Cabrol.* sinistrum observavit pondere 14. libr. pendentem, sed purulenta materia plenum, vid. *Cabrol. obs. 28.*

Cordis ventriculus dexter, præterquam usus ejus exposcit, flaccidus erat, & marsupii pellicei modo in se recidebat, cujus subsistentiæ totum cor invenit *Severin.* in dicto *Marcell. Sacchet.*

In *Pericardio* (de cujus aqua, an in viventibus inveniatur, an vero post mortem colligatur demum, multum disputat *Jac. Jafolinus in questionibus suis Anatom. quest. 3.*) sanguinolenta quoque, uti in pectore, continebatur aqua.

Pancreas cui multum in procreandis morbis tribuit *Severin. p. 273. l. c.* erat scirrhosum, quali etiam laborabat *Marcellus Sacchetti.* Et sane, si *Severino l. c.* credimus, hoc ipsum non levis fuit, tum abscessus tum *Hydropis* causa.

Q U Æ S T I O X V I.

An abscessus noster potuerit curari?

Ob paginæ angustiam brevissime respondemus, non potuisse curari. Feliciter enim curaturum non debet latere species affectus, noster vero abscessus nunquam fuit cognitus; imo exploratus etiam auferri minime potuisset, amplissimum enim vulnus secando fuisset infligendum, per quod cum sanguine & spiritu copiosissimo, citius vitam quam abscessum, tantæ magnitudinis, minimeque fluxilem, sed solidum & undique annexum extraxisses.

Hæ nostræ sunt, Lector benevole, in re tam intricata & difficili
 opiniones & conjecturæ, quas suppressere quam luci dare fatius forsitan
 fuisset. Verum cum materia pro cathedra defendenda conscribenda fue-
 rit, his Tibi ansam saltem doctiora meditandi dare volumus, quæ si
 meliora erunt, meliora sequemur.

Laus sit Altissimo.

CXXVIII.

J. H U L D R. P E Y E R I M H O F F,
O V A R I U M H Y D R O P I C U M
I N V I R G I N E R E P E R T U M.

Bafil. 28. Febr. 1718.

CXXVIII

J. H. L. D. R. P. F. E. R. I. M. H. O. F. F.

G. V. A. R. I. U. M. H. Y. D. R. O. P. I. C. U. M.

I. N. V. I. R. G. I. N. E. R. E. P. E. R. T. U. M.

1812

P R Æ F A M E N.

Nemo sane de partis in corpore humano alicujus usu sive officio quid recte determinaverit, nisi ejus in pluribus animalibus fabricam, situm, annexa, vasa, aliaque accidentia accuratius lustraverit, secumque diligenter pensitaverit. Quem in finem medicis, præprimis junioribus, maxime confert, cadavera hominum morbis denatorum oculis intueri lynceis, eorumque viscera studiose perlustrare, ne & ipsis, sicuti mulo-medicis & agyptis sæpiusculæ accidit, in profligandis morbis andabatarum more sit pugandum; experientia enim omnium rerum magistra, hac methodo docebit morborum omnium & originem veram & causas genuinas. Interdum tamen, imo sæpe difficultas occurrit circa apertionem cadaveris, dum hæredes & cognati, nescio cujus superstitionis instinctu religioni sibi ducunt eandem permittere. Quin optandum foret, ut homines ad unum omnes, cum virgine quadam minus perterrita ejusdem essent sententiæ, quæ in vivis adhuc sæpius monuit, ac moribunda quoque anxie desideravit, si ex usu superstitionum mortalium fore judicarent medici, ut cadaver suum aperiretur, quo veræ corporis interior facies & constitutio, de qua hæcenus tot diversæ, & dubio procul pleraque vana, fuerint conceptæ ac prolata cogitationes, conjecturæ & opiniones, tandem ad oculum pateret; dixitque adeo se ultro consentire, ut corporis sui exuvie, in victimam cultro anatomico medicorum illorum, qui morbi sui curam satis diu & magna cum sollicitudine gessissent, concedantur, & qua fieri posset exactitudine in morbum ejusque causas ac circumstantias inquiratur. Et certe nullam video rationem quare defunctorum superstites medicis non perlustrandum id concedant, quod tamen nequeant negare vermibus. Hæc proin casum sisto virginis, quæ ultra spatium quatuor annorum insignem & stupendam abdominis molem circumgessit; ita ut hi quidem suspicarentur, illam monstrosi quid in proprio alere corpore, alii vero arte magica illam fascinatam esse somniarent, alii aliud quid de illa augurarentur; ut ergo qualis proprie tumor ille fuerit palam fieret, & curiositati multorum satisfacerem, observationem, quemadmodum propria ἀποψία suggessit, dissertatione hac medico-anatomica inaugurali exponere, meaque de phænomeni tam insoliti generatione, de qua paucos hucusque scripsisse deprehendi, cogitata in apricum proferre sustinui, spe fretus, candidum lectorem equi bonique consulturum, si quid à me in tam difficili materia forsan vel omissum, vel minus accurate expositum fuerit; quin potius eundem hinc occasionem credo sunturum, materie dignitatem diligentius enucleandi, atque politiore lima accurandi. Deus autem, fons omnis boni, dirigat mentem, quo tum hæc, tum reliqua nostra conamina ad divini nominis sui gloriam, & proximi, nostramque salutem feliciter cedant!

C A S U S.

B Arbara Müller, virgo agri Basileensis, 50. plus annos nata, statura mediocri, habitu corporis macilento, colore faciei ex flavo subfusco, viribus & valitudine infirma donata, insuper animi passionibus ac præcipue iræ dedita, terroribus subinde etiam afflicta, & ob ærumnas variis sæpius contristata ita ut mœrori plus nimium indulgens fere melancholica evaserit. Ab ineunte ætate, licet fanis prognata parentibus, variis defluxionibus, inprimis autem paronychiis vexata fuit cum carie ossiculorum articulationis digitorum extremæ subsequente, ob quam ossicula illa corrupta in aliquot dextræ quidem manus digitis, in sinistræ autem unico tantum digito exciderunt. Ab hoc dein malo circa pubertatis annos liberata est, unguibus digitorum vel servatis vel regeneratis, atque eorundem ulcusculis post consolidationem nunquam denuo recrudescentibus, quoad vixit. Inordinatum deinceps menstruum fluxum passa est, & plura alia dubio procul incommoda, tempestatum mutatione experta, quorum exacta tamen notitia ad nos haud pervenit. Cum autem angusta res domi esset, eaque de causa ad ancillæ servitia præstanda mature adhiberetur, modo tunc frigida, modo humida tempestatum exposita, vigiliis præterea nimis indulgere coacta, sibi consulere, suæque sanitatis rationem pro voto habere vix potuit.

Circa annum ætatis 47. menses paulatim deficere cœperunt, brevi post omnino cessantes; ab hoc tempore abdomen ejus sensim intumescere inchoavit sine dolore, atque insensibiliter quotidie magis extendi perrexit, cum renitentia tantum non sonora. In tali proin statu pallidior & macilentior indies facta, atque insuper nausea vomituque non raro defatigata, ab imprægnationis suspitione libera non mansit insens utcumque. In hoc vero morbi latentis initio quibus usæ sit remedijs & auxilijs, qualemque ea effectum ediderint, nos latet, ut ut medicos peritos æque ac agyrtas in consilium adhibuerit. Biennii spatium dein venter per insensibiles gradus ad stupendum tumorem, renitentem illum, subdurem, doloris, si tensivum aliqualem excipias, expertem, accrevit, ut ad ambitum ejus dimetiendum, ubi maxime tumebat, funiculus requisitus fuerit, ulnam unam & fere dimidiam Parisiensem longus; cumque pectus haberet misera emaciatum ac depressum, tumor ventris vehementer prominuit, umbilicus elevatus & expansus, venæ abdominis cutim perreptantes varicosæ & valde conspicuæ redditæ, ut earum aliquæ humani pollicis amplitudinem superarint. Urinæ interea fluebant nonnihil pallidæ, & parcius quam ante morbi insul-

insultum consueverunt : alvus erat siccor ; pedes non tumidi , neque lumborum Regio , nec alia corporis pars : facies decolor , pallida , squallida : habitus macilentus ; appetitus naturalis & levis : pectus à tuili liberum , non autem à dyspnœa ; somnus pacatus ; pulsus naturalis ; vires sufficientes ad deambulandum extra ædes , quin imo ingressus vix sensibilibus impeditus , si pondus abdominis excipias incommodum ac molestum valde ipsi diutius erecta stanti . Anno 1715. in Xenodochium , quod Basileæ existit , conducta fuit , ubi ex consilio diversorum medicorum usa est medicamentis catharticis , aperitivis , diureticis , diaphoreticis , antihydropsicis , præsertim vinis medicatis purgantibus , infusis martialibus , decoctisque aperitivis , quorum diligenti potu aliquamdiu continuato venter detumuit sextam circiter partem , alvo reserata & urinis provocatis copiosius . ut quotidie melius ipsa ægrota habere videretur . Sed diu non duravit hæc securæ incolumitatis spes , quin recidiva post exiguum temporis intervallum succedente , venter pristinam tumoris recuperavit molem , usque adeo ut tandem desperata omni medela curationis negotium soli naturæ fuerit relictum ; affectu dein ad quadriennium adhuc durante , quo sane tempore non desit abdomen crescere ulterius , venæque subcutanæ in abdomine quoad truncos & furculos magis conspicuæ reddi . Respiratio facta difficilior ; urinæ parvæ , crassæ , rubicundæ , habitus corporis colliquefcens , oculi collapsi , ad postremum etiam pedes œdematoso tumore affecti sunt , nunc accedente illo , nunc recedente , & cum appetitus imminui tum magnopere pergeret , ad tabem sensim virgo converti videbatur : Quinquennio post morbi insultum asthma , debilitas virium , anxietates circa præcordia & anorexia in tantum invaluere ut perpetim in lecto se continere cogetur , ubi erecto corporis trunco pedibus de lecto pendulis & ad terram demissis , inter anxietates & insomnia misere dies noctesque degebat . Accessit quoque vomitus pertinax circa mediam ætatem An. 1718. cum alvi constipatione ; alimenta & medicamenta quævis brevi post assumptionem *æva* reddidit , ita ut in agone fuisse videretur , sed reserata alvo per suppositoria & lenientia , vomitus requievit , vires paulatim aliquantillum restitutæ cum appetitu : Pedes autem maxime tumidi & œdematosi evasere , tandemque dextra pedis sura erosa fuit & exulcerata , cum limpide acrisque lymphæ copiosissima exstillatione , à qua non solum hujus , sed & oppositi pedis , imo ipsius abdominis tumor paulatim subsedit , non sine anxietatis imminutione : & quamvis pes sinister per erosionem nullibi sauciatus fuerit , detumuit tamen protinus . Gangræna in pede dextro eroso imminens epithematibus plantarum aromatico - amararum in vino decoctarum præcavebatur . De pedis ejusdem in circuitu paulatim exoriati pruritu & ardore gravissimo sæpius conquesta est ægra , qui neque unguentis demulcentibus nec emplastris mitigari potuit , sedatus autem pulveribus exsiccantibus , & traumaticis

cis aliquo modo : in hoc statu magis magisque consumebatur, debilior quotidie reddita, nullis vel quam paucissimis alimentis assumptis, ad autunnum usque ejusdem anni vitam miserissimam infelix duxit, donec viribus plane exhausta, facie apparente hippocratica, cum summa orthopnoea, quasi in deliquio, matutinis horis diei 23. Septembr. 1718. placide exspiravit. Deinceps horis pomeridianis in praesentia diversorum medicinae Studioforum, Doctorum, Professorum, atque etiam nonnullorum Chirurgiae cultorum, sectionem cadaveris instituit *nobiliss. atque in subtiliori anatome exercitatiss. D. Job. Rud. Mieg, Basil. med. Doct.*

Quo in opere nobis primo quidem intuitu abdomen extus inaequaliter tumidum comparuit, venae antea vivente adhuc aegra varicosae, non amplius conspicuae fuerunt, funiculus abdomini circumjectus ulnam parisinam longitudine superabat, prominentia ejus existente antrorsum a sterno usque ad pudenda, quae omnia praesagiebant extraordinarii quid in abdomine latitare; caput, pectus & extremitates marcidæ, tabidæ, & exsuccæ fuerant, dextri pedis extremum tumidum, sura ejus excoriata. Aperto tunc vel dissecto per cruciformem incisionem, ceu omnium aptissimam, abdomine, integumenta ejus universaliter valde extenuata sese præbebant, peritonæum autem crassius; quibus caute remotis occurrebat statim saccus membranaceus, albicans, subrotundus, figuram cucurbitæ majoris representans, stupendæ molis, utpote universum ventris inferioris cavum undiquaque violenter extensum adimplens, intestinis incumbens, omento superficiei tenus undique subjacens & connatum, imo etiam antrorsum peritonæo, nec non colo & ventriculo hinc inde firmiter adhærens. Hic saccus stupendus ad originem exploratus, conspiciebatur esse ovarium dextrum, quod ejus cohesio manifesta cum tuba fallopiana & mediante hac cum ipso utero indicavit; venæ & arteriæ spermaticæ in hanc molem desinentes ampliores, quam naturæ cursu ordinario existunt, repertæ fuere: exemptum ac excisum hoc ovarii monstrosum corpus, & statim ponderatum superavit 42. librarum pondus, postquam jam una vel altera liquoris mensura emanavit, ab extus illud involucre membranaceo, uniformi, albicante, crasso gaudebat; intus plurima loculamenta diversæ amplitudinis complectens, in quorum cavitatibus hærebat materia fluida, crassa, aquosa majorem partem, hinc inde tamen etiam mucosa, gelatinosa, caseosa, foeda non foetida, terebinthinæ instar fluida, versicolor, nunc albicans, nunc in aliis cellulis subfusca, instar aquæ per longum temporis intervallum corruptæ ac depravatæ, usque adeo ut tot materiæ quoad consistentiam ac colorem diversitates conspicerentur, quot quidem cellulae dissectæ fuere.

Omentum erat corruptum, plane nulla in cavo abdominis lymphæ apparente extravasata: ventriculus valde parvus, contractus, inanis, intestina

Intestina quasi omnia jejuna & vacua, ad dorsum à mole ovarii compressa, tenerrima & rubentia, nullo flatu distenta: Intestinum rectum paucas fecum reliquias continebat. Reliqua viscera à fano non adluebant flatu; uterus perexiguus cavitatem angustissimam arctissime contractus monstrans: tuba fallopiana dextra longior majorque, naturaliter constituta sinistra: diaphragmate fursum in pectus fornicato, thoracis cavitas valde angusta erat reddita, nulla ibidem, uti nec in pericardio lymphæ deprehensa; pulmo leviter utrinque adnatus pleuræ, cujus lobus sinister parte sua inferiori parum lividus & ad nigredinem vergens erat. Cor præter modum flaccidum & molle, naturalis magnitudinis: auriculæ ejus tumidæ, præcipue dextra, polypo magno nullas radices in cordis thalamum spargente, per cavam autem venam tam superiorem quam inferiorem longissime propagato instructa: sinistra auricula sanguine grumoso repleta, sub quo polypus latitabat per venæ pulmonalis ramos protensus. Dura meninx mollis, tenuis & flaccidissima, cerebrum valde molle, tenerum quasi semiputridum, sanguis in arteriis & venis nigricans, non coagulatus, tandem muscoli omnes pallidi, flaccidissimi comparuerunt.

T H E S I S I.

Modica adhuc fuit hæc quantitas humoris in ovario virginis illius contenta, si cum exemplis conferamus, quæ ab *ampliff. D. D. Joh. Jacobo Wepfero, diversorum S. R. J. Principum & Reipubl. Scaphus. Archiatro excellentiff. (piæ memoriæ)* suo tempore annotata fuere, duarum nempe *feminarum* quæ affectu hoc mortuæ ultra libras CXX. feri suis in ovariiis monstruose expansis exhibuerunt: & *vetula* cujusdam sexagenaria majoris, quæ tumorem in ovario, mole & contentorum copia his majorem, ultra XX. annos gestavit, nec tamen ab hoc, sed à pleuritide, male tractata, animam exspiravit. Imo idem *Vir celeberr.* dum in vivis esset; aliquot adhuc *Matronas* notas habuit, tales in ventre tumores foventes, capite virili majores, qui pilæ magnæ instar hinc inde manus impulsu trudi potuerunt, dubio procul etiam in ovariiis existentes.

T H E S I S I I.

Aliam *Hydropis ovarii* historiam a supra laudato *D. D. Wepfero* observatam, ac itidem notatu dignissimam recensere operæ pretium duxi, quæ à superioribus propter contentorum diversitatem discrepat; illa autem ipsissimis *excellentiff. Authoris* verbis ita habet. *Fœminæ* cuidam rusticæ ex lochiorum suppressione sensim primum hypogastrium intumuit, ut gravida crederetur etiam post obitum mariti peste 1629. oc-

cumbentis : indies augebatur moles ut monstrum alere Agricolaë putarent : vixit utcumque lætis comode , ac rusticis operibus præter fidem strenue vacavit : menses statò tempore , quantitate debita , bene colorati ad annum ætatis 50. rite fluxerunt : a feigore aliquoties passa est symptomata hysterica : aliquando ichor foetidus ex sinu pudoris emanavit , quod uteri procidentiaë tribuit ; nam adultior nihil horum amplius animadvertit. Anno 1650. sub finem Sept. correpta fuit pleuritide , morbum neglexit , à vino in principio non abstinuit , omnia medicamenta respuit : d. 17. Octobr. mortua est : ac postridie aperto abdomine molis ingentis tumor in hypogastrio & altius occurrit , accrevit omento & aliquot in locis peritonæo : ambabus manibus attractus facile sequebatur , nam nec peritonæo nec omento valide adnatus fuerat : illo sinistrorsum declinato uterus parvus , uti in vetulis esse solet , apparuit , ovarium dextrum prorsus naturaliter cum omnibus ad illud pertinentibus se habebat : tumorem à ligamento lato sinistro crassissimo pendentem abscondi , in ligamento nullum vestigium ovarii inveni , nec in tumore : tuba fallopiana accubuit illi amplior. Tumor foris æqualis fere fuit & lævis , albicans , rubebat palmi amplitudine , ubi peritonæo in sinistro latere incubuit , sauciatus cultello , effudit aquam turbidam , subpallidam , similem sero caprino , aut cerevisiæ albæ , foetore virulento , instar seminis aut atriplicis foetidaë præditum. Quantitatem seri copiam aquæ nequivi metiri ob mensurarum defectum in tugurio rustico , ex vase tamen ligneo quo excipiebatur , credebatur mensuras 10. seu lib. 30. multum superasse ; dum aqua ex vulnere emanavit , simul eruperunt globuli subflavi , sylvestris Cerasi magnitudine , præci majores , nulli minores , friabiles instar vitelli ovorum ad duritiem cocti , ex lamellis similis constitutionis compositi , intus continentes nucleum quoque friabilem , leves erant & aquæ innatabant , facile flammam concipiebant : spatulæ instar emplastri mollioris linteo induci potuerunt , adulti foetorem spirabant similem illi , quem oleum ovorum fortius adntum edere solet , ponderabant gr. v. plerumque vii , paucissimi X. Inveni quoque duas pilas pilosas , quarum una ex meris pilis composita erat , foris laxius , in centro densissime complicatis : exsiccata quadrangula fere evasit , cum antea rotunda esset , ponderabat 3i^β cum aliquot granis : altera æque rotunda , mediocris ovi magnitudine , minus in superficie pilosa : inter pilorum interstitia hæsit substantia globulorum similis , ponderosior prima , siccata suam rotunditatem retinuit : in superficie tumoris interna , sinus aliquot inveni , ac hinc inde accreta corpuscula , figura , colore & magnitudine sem. Milii similia , quasi semina globulorum futura. Tumoris tunica similis ventriculo humano mediocriter distento , siccata quavis vesica bubula crassior mansit.

T H E S I S I I I .

Similem affectum in *Ephemeridibus nat. Curios. Decur. II. Anni IX. Observat. CXXXVI. pag. 234. & seqq.* ab *Excellentiss. atque Experientiss. D. D. Theod. Zuingero, Philos. & Med. Doctore, in Universitate Basileensi P. P. Primar. & Reipubl. Archiatro, Præceptore & Studiorum meorum Promotore ad cineres usque colendo*, annotatum invenimus sequenti modo : Mulier annos nata 42. ab ineunte ancillans, nupsit anno ætatis 20. viro robusto operario, cui curta fuerat domi suppellex, ita ut victu non nisi exiguo & crasso uti cogeretur. Cum pestis heic Anno 1766. grassaretur, secundo matrimonii anno tali Lue quoque correpta, sed inde iterum liberata, paulo post sensit crus dextrum a pede extremo ad Ischium usque intumescere : neglexit tumorem, quamvis ad stupendam paulatim molem excresceret, quod nullam ex eo insignem molestiam perciperet : abdomen quoque sensim increvit, sine tamen magno incommodo, viginti annorum spatio tres, sed mortuos in hanc lucem enixa est foetus, ab ultimo partu semper fuit valedudinaria. Menses ordinate & naturaliter satis apparuerunt, usque ad auspicia Anni 1685. quo tempore retardari cœperunt, foeminaeque ipsi ingravidationis suspicionem movere : sed paulo post menses recurrerunt, ac postea iterum substiterunt ; inter hæc abdomen increfcere, appetitus imminui, respiratio nonnihil offendi cœperunt, ut sibi hinc misera firmiter persuaderet, foetum in utero latere, eoque id magis, quod sentiret quendam in abdomine motum, haud absimilem Embryonis motui, qui tamen non nisi fluctuatio fuit aquarum, alia quoque manifesta Hydropis indicia adfuerunt. Quapropter tum varia antihydrica ordinata, quorum nulla alia visa est efficacia, nisi quod serum e pede dextro licet non ulcerato copiosissime emanarit, & ægræ levamen per aliquot hebdomadas attulerit : venter enim postea quotidie magis intumuit, respirandi difficultas semper aucta, usque dum viribus plane exhaustis longitudine mali die 20. Aprilis anni 1687. mane ante solis ortum placide exspiraverit. Aperto tunc abdomine, adstantibus aliquot Æsculapii filiis, integumenta tam communia, quam propria, quæ singula tenuia satis, valide expansa, emaciata, ac sine ullo intercutaneo sero extiterunt, à se invicem dividebantur : quo caute peracto, moles jam ingens in conspectum venit, non dura illa, sed ad tactum mollis, livida, utrem aqua repletum referens : in Hypochondrio hoc malum ingens extitit, saccus videlicet amplissimus, quem non ex utero, naturalem magnitudinem atque figuram habente sed ex testiculo dextro enatum, perspicue, imo clarissime conspeximus : sinister enim testiculus sive ovarium cum sua tuba quoad magnitudinem, figuram atque soliditatem recte se habebat : loco dextri ovarii saccus ille sive uter exiltebat,

existebat, quem accuratius examinando duplici ac utraque crassa & tenaci membrana undique donatum notavimus, quibus adaperitis tunicis ferum flavidiusculum gustu acre, & 60. libras pondere superans, effluxit. In fundo autem hujus utris corpus reperimus magis solidum, matricem versus situm, quod magnitudinem & crassitiam humanæ secundinæ propemodum sua mole exæquabat, figura testiculi præditum, neque, adcuratius considerando & inspiciendo aliud quid esse comperimus, quam dextrum ovarium in miram magnitudinem excretum, cujus tunicæ superficiales à cumulatione lymphæ extravasatæ insigniter expansæ utrem illum stupendum formabant. Substantia hujus corrupti & intumefacti ovarii interior variis præterea coloribus apparuit; in superficie plures conspeximus protuberantias, ceu ovorum sublatentium vestigia, aliquibus in locis ulcuscula notavimus aperta, & in sacci cavitatem hiantia, plura vero in ovario latentia, post ejus dissectionem reperimus quæ non erant nisi loculi ovorum corruptorum, saniem continentia hec lividam, illic albam, alibi flavescens &c. eamque modo viscidam, modo limpida & tenuem, nullibi autem foetentem. Sed & plurima simul ovula deteximus, magnitudine differentia, quorum maximum exæquabat nucis avellanæ magnitudinem, singula liquamen continuerunt, quod coctum albuminis instar concrefcebat: tuba hujus ovarii monstrosi plane fuit oblitterata. Intestina versus diaphragma erant protrusa, vacua & sana; omentum omni pinguedine erat destitutum. In mesenterio autem glandulæ extiterunt nonnihil humidæ & induratæ; ventriculus vacuus, valde compressus, cætera viscera nulla labe inquinata. In cavo abdominis ne guttula quidem feri extravasati observata, sic & in thoracis cavitate ac visceribus nullam prorsus labem deprehendere licuit.

T H E S I S I V.

Non admodum dissimilem casum, sub *hydropis testiculorum muliebrii* titulo, produxit *celeberr.* Casp. Bauhinus in *Addit. ad Francisc. Rousseti Tractatum de Fetus vivi exsectione Hist. VII. pag. 359. & seqq.* ubi ex testiculo dextro produsse tumorem ingentem refert, qui copiosum ferum continebat, atque ex tunica crassa constabat, cui alius adhærebat, & circum circa parvi multi tumores sive hydatides.

T H E S I S V.

Sed & *Nobiliss. D. Doctor Mieg Basileensis inter Fautores non infimus*, historiam ovarii hydropici mecum communicavit, quam ipsemet Argentinæ, suis operam studiis navans, observavit, mihi que sequenti modo narravit. Fœmina 45. circiter annorum, obesula, per plures an-

nos viduæ vitam ducens, atque ob egestatem diætæ inordinatæ dedita, præprimis autem frigidæ sæpius aquæ, artus immiserat; lotricis quippe munus exercens, pedesque continue aqua humectatos habens, antea satis robusta, post suppressos aliquamdiu menses, haud absque summis lumborum cruciatibus sensit ventrem paulatim intumescere, ita tamen ut, quantum illius tumor crescebat, tantum ipse dolor remitteret: absque remediorum usu sic muneribus suis quamvis infirma per longum fat tempus defungebatur, tandem autem accedente febris lenta cum symptomatibus consuetis pedes atque pudenda tumorem etiam conceperunt, quotidie incrementem, ita ut post interjectos aliquot menses, respiracione difficillima reddita cum accedente simul palpitatione cordis vehementi, diem obierit supremum: Venter hinc in lustratione cadaveris sic satis amplus erat, à naturali cutis colore haud multum abluens, pedes & pudenda tumida, rubicunda; in abdomine ultra mensuram aquæ virescentis non reperiebatur: peritonæum aliquot hydatidibus aqua limpida repletis obsessum; uterus erat exiguus rubicundus, vesicis extus aliquot donatus; vesica vacua; ovarium dextrum valde tumidum, crassâ membrana obtectum, intus plures in cellulas distinctum, liquore aquoso gelatinoso repletum: Hepar scirrhosum; lien & reliqua abdominis viscera sana: pulmones non adnati pleuræ: In auricula cordis læva polypus pollicem crassitie superans per ramos pneumonicæ venæ propagines spargens reperiebatur.

T H E S I S V I .

Quam plurima adhuc exempla in medium proferre possem, si instituti ratio & limites dissertationis id permitterent: unde benevolam Lectorem, ablegatum velim ad *Acta tam Parisina, quam Hafniensia*, ad *Ephemerides* item *Nat. Curios.* ad *Boneti Sepulchretum Anat.*: aliosque auctores, in quibus curiosus diversas & stupendas Hydropis species inveniet, ita ut secundum effatum Parisiensis cujusdam Doctoris vere affirmare possim: vix inter medicos practicos aliquem hoc tempore reperiri, cui non contigerit, hydropica diligenter cadavera eviscerando, talem quoque *Ovarii hydropem* observare.

T H E S I S V I I .

Præmissis quibusdam *Hydropicorum ovariorum* historiis, dispicienda nunc erit nobis, atque exponenda talium partium naturalis structura. *Ovarium* veteribus sub alio nomine, videlicet testiculi venit, analogia petita à partibus corporis masculini, quorum tamen maxima quoad formam, figuram, integumenta, consistentiam & usum est diversitas, quemadmodum id hodie plures indefessi naturæ Scrutatores cum per-

spicacissimis Stenonio & Graafio demonstrarunt, & pro antiquo *testium* nomine, aliud magis proprium & convenientius vocabulum substituerunt. Cum enim viri modo laudati, in omni foemineo animalium genere, *Ovula*, vel hisce quid analogum cernerent, in ipso quoque sexu sequiori hominum *vesiculas* deprehenderunt *testicularis* inclusas, ovorum proprietatibus, haud destitutas, eas *Ovulorum*, horumque promptuaria *Ovariorum* nomine donarunt: licet autem hæc appellatio primis sui auspiciis, non omnium palato accommodata esset, attamen tractu temporis per plura eaque satis clara experimenta, hisque superstructa ratiocinia, non secus ac per frequentes eruditorum observationes eadem sensim majorem acquisivit applausum, ut sic pristinum *ovaria* splendorem, quo per plurima secula destituta erant, merito recuperarent.

T H E S I S V I I I.

Ovarium itaque congeries est multarum vesicularum, humorem ex limpido-candicantem includentium, qui vi caloris admoti instar albuminis Ovi indurescit, eundemque cum illo colorem saporem & consistentiam acquirit.

T H E S I S I X.

Situm habent ovaria non externum, sed in interiori abdominis cavo collocantur, utrinque duobus digitis transversis ab uteri fundo, cujus lateribus annectuntur partim valido quodam ligamento, quod à quibusdam anatomicis Vas deferens appellatur, partim aliquatenus per tubas fallopianas latumque uteri ligamentum ideo à natura datum, ut Ovaria utero proprius adstarent, & tanto melius, promptius atque facilius id, ad quod nata sint, efficerent. Duo Ovaria eo forte subsidio naturæ fabrefacta sunt, ut deficiente vel depravato uno, alterum nihilominus officio suo fungeretur. Circa regionem ossis Ilii committuntur peritonæo mediantibus vasis spermaticis, membranisque vasa spermatica involventibus, ita ut ab utraque parte affixa Ovaria, quasi suspensa, eandem fere altitudinem cum uteri fundo in non gravidis obtineant.

T H E S I S X.

Figura testium foeminarum non ita rotunda est ac virilium, sed utrinque depressa, in antica nempe & postica sui parte, superficies quoque eorum magis inæqualis, quam in masculinis existit, quatenus propter contenta hinc inde inæqualiter protuberant, & diversis quando-

quandoque in locis ab involucro retracto exiguas quasdam fissuras repræsentat.

T H E S I S X I .

Si *magnitudinem* spectas, pro ratione ætatis illa semper variat, ac dimidia fere parte cedit testibus virilibus: In ætatis enim flore constitutis plerumque sesquidrachmam pendere, & succi pleniore esse, in provectoribus vero ac decrepitis minores, duriores & magis emarcescere, nunquam tamen evanescere, atque minimos vetularum testiculos adhuc ḡ . in infantibus demum ac recens natis a granis V. ad ḡ . ponderasse, notat Regnerus de Graaf, *de Mulier. organis Cap. XII.* Ut profecto mirum sit, quod in tantam molem Hydropicam in statu præternaturali & morbofo excrefcere possint, uti in observationibus superius enarratis factum fuisse perhibetur.

T H E S I S X I I .

Cinguntur testiculi sive ovaria integumento duplici, alio communi, & à peritonæo producto, alio proprio, quamvis nonnulli unicum illud esse malint, cum ægre à se invicem secedant. Ablato hocce involucro, substantia interior apparet subalbida, atque ex multis membranulis ac fibrillis ovula efformantibus, laxè sibi invicem junctis, composita, quam arteriæ, venæ, nervi, vascula lymphatica ac sæpenumero Hydatides copiose perreptant. Confundere autem ovula cum Hydatidibus non debemus, quæ humorem aqueum magis intra sese continent, nec ita facile ut ovula ignis admotione sive coctione indurescant. Præterea etiam tunicarum, quibus Ovula & Hydatides constant, strictior vel laxior connexio notam addit distinctoriam; ovulorum enim tunicæ operosæ, hydatidum vero facillime disjunguntur, confirmantibus id ipsum experimentis in hunc finem aliquoties institutis, ut plura signa non afferam, quæ toto eadem cœlo differre ostendunt.

T H E S I S X I I I .

Forfan nemo erit qui hoc tempore adhuc de certitudine *Ovariorum* in omnium animalium genere dubitabit, siquidem ea non tantum in avibus & piscibus tam oviparis quam viviparis, sed etiam in quadrupedibus ac Homine ipso evidentissime conspiciantur. *Celeberrimus* Redi, *curiosus* ille *Italus* in *observationibus suis circa animalia viventia*, memorat; se in exenteratione Lænarum, Ursarum, Vaccarum, Fœminarum, Asinarum, Damarum, Cervarum, aliorumque Animalium quadrupedum semper illa invenisse. Regnerus de Graaf in omnibus quo-

que animantibus à se dissectis illa invenit. Vidimus & nos dum Scaffullis in patria, sub manu ductione *Nobiliff.* atque *Clariff.* D. Burgaueri, *med. Doct.* Zootomiæ operam navaremus, ex gr. in Avibus, Piscibus, Leporibus, Cuniculis, Canibus, Felibus, Vaccis, Ovis, Scrophis, Pica, Vulpe, Marte saxorum, Noctua, Falcone, Corvis, Fœminis humanis, prout pluribus demonstrare possemus, si instituti & temporis ratio id permetteret.

THESIS XIV.

Maximam autem esse diversitatem *Ovariorum* & *Ovorum* pro animantium genere nemo non credet, observantur enim ea in Cuniculis ac Leporibus rapæ feminium quantitate vix excedere, in porcis ac ovis ad pisi magnitudinem plerumque accedere, in vaccis cerasi amplitudinem aliquando superare. Notandum tamen hisce in animantibus præter majora ova, quoque tam parva reperiri, ut visum fere effugiant. Maximam vero iis mutationem adfert ætas & coitus, in junioribus namque animalibus minima sunt, & in provectioribus majora evadunt. In mulieribus *Ovula* pisi molem vix excedere solent; indicat nobis tamen exemplum Drelincurtius *de Fem. Ovis p. mibi* 68. patefactum sibi fuisse testem dextrum, glandulis refertum novem decemve, (quasi anserum aut Struthiocamelorum potius ova uni inessent membranæ) singulaque talia corpora glandulosa humore ovorum albo non absimili, aut paulo crassiore repleta extitisse.

THESIS XV.

Interdum præternaturales res in fœminarum testibus observantur v. gr. *Hydatides* & magna liquoris quantitas, *Pile pilosæ* (uti superius vidimus) *Lapilli*, *Steatomata*, *Pili*, *Vermiculi*, aliaque, sicuti in *Observationibus* passim ostenditur. Ita Steph. Blanc. in *Anatomia sua Pract. Ration. Observat. XXVII. p. 240.* recenset historiam *Hydropis Ovarii*, in quo pili reperti fuere his verbis: Mulieris venter post puerperium in tantam excrevit magnitudinem, ut circumferentia, ducto per medium umbilici filo, pedes geometricos quinque contineret; misere per aliquod tempus vixit, tandem triduo ante obitum rupto umbilico, ultra mensuras octodecim aquæ effluerunt. Aperto cadavere iterum aquæ ultra mensuras viginti emanarunt, præterea ovarium dextrum ad ovi anserini magnitudinem adactum, pilis materiæ cuidam purulentæ & oleaginosæ commixtis, infarcitum fuit; major autem pars pilorum, quasi confuse in globum acta, prædictæ materiæ immixta extitit: multi quoque interiori membranæ tenaciter adhærebant: ratio genescos & fiendi modus horum pilorum, quibusdam admodum obscura videbitur, præsertim

præsertim illis, qui omnia occulta ad occultas qualitates vel fascinationes ablegant. Quamvis autem res sit explicatu ardua, hoc tamen cum Blancardo dicere ausim, pilos hosce nil aliud fuisse quam vascula minima obstructa, quæ varie sibi invicem intorta, atque à functione deficiente, pilorum ejusmodi speciem præbuerunt. Notum est, venam & arterias umbilicales post partum coalescere, & ligamenti *Φάρον* acquirere; cur non & hæc minuscula vascula similiter formam tenuium ligamentorum acquirere, hincque ob teneritudinem pilorum genus referre possent; pili proin revera non sunt, sed solummodo vascula minima concreta.

T H E S I S X V I.

Insuper *Nobiliss.* Redi antea citato *Libello p. 270.* mentionem facit piscis, qui in Ovario vermiculos alebat, inquiens: est quidam cancer marinus, italis *Grancevola* nominatus, qui *Pagurus femina venetorum* ab Ulyssæ Aldrovando nuncupatur, in hoc pisce observavi, quod eo loco, ubi ovaria in unum corpus coalescunt, (quæ coalitio ovarii naturalis est horum piscium) vesicula nucem magnitudine exæquans ipsi ovariorum corpori tenaciter hærebat, inque ea vesicula materiam inveni colore aureo tinctam, viscosam, & intra quam latebant sexdecim Vermiculi vivi, aurei quoque coloris, sat lati, & plani ad instar seminum subrubrorum cucumeris, nisi quod illi Vermiculi in latiori sua extremitate falcati essent, uti in dicto libello iconè expressi sunt.

T H E S I S X V I I.

Plura in præsentiarum de *Ovario*, ejusque fabrica naturali scribere non est nostri scopi, si curiosus lector ampliorem desiderat descriptionem, adeat *Graafium*, ubi satis claram & distinctam ejusdem inveniet adumbrationem: Nobis interim magis ad propositum nostrum & aliqualem resolutionem præmissi casus est properandum. De *Etymologica* origine *Hydropis*, ceu nemini non nota, non est quod multa verba faciam. *Ovarii* autem *hydropem* sic definitio, quod sit tumor vel excrescentia ejus præternaturalis, orta à sero acri & copioso plus minus fluido, Ovula cum Ovario corrumpente, effuso, ac inter membranas hujus partis collecto.

T H E S I S X V I I I.

Generis loco tumor vel *Excrescentia* constituitur, quem tumorem, ceu morbum in magnitudine aucta, ovarium communem habet cum aliis hydro-pibus, sive universalibus, ac totum corpus occupantibus, sive parti-

particularibus, hanc vel illam corporis duntaxat partem invadentibus; nullus enim absque tumore datur Hydrops, ad quamcunque etiam speciem illum referas, qui modo major modo minor apparet, pro feri effusi copia aucta vel imminuta. Diversas esse Hydropis species in liquido est, quæ secundum partes affectas, diversa fortiuntur nomina: quarum præcipuæ & medico Practico magis considerabiles sunt sequentes: v. gr. *Hydrocephalus* seu *Hydrops capitis*, dum lymphæ extravasata colligitur in capite, estque hæc vel supra vel infra cranium. *Hydrops Pectoris*, *Thoracis* vel *Pulmonis* est, in quo serum aliquod in cavitate pectoris, aut Hydatides in vesiculosa pulmonis substantia colliguntur. Si flatus in abdomine sero junguntur, indeque abdomen dolorifice distenditur *Hydrops tympanites* audit. *Hydrops anasarca* sive *leucophlegmatia* vocatur, dum cutis periphæria in universo corpore œdematose est distenta. Ubi venter infimus solus aut una cum pedibus intumescit *Hydrops ascites* vel *saccatus* nominatur. *Hydrocordia* est, si iusto major liquoris serosi quantitas in pericardio existit. Aqua similiter in umbilico *Hydromphalon*, in scroto collecta *Hydrocelem* constituit. *Hydrops Mesenterii* nominatur, ubi loco glandularum, copiosæ & magnæ hydatides, aqua repletæ, abdomen valide distentes intra Mesenterii tunicas existunt. *Hydrops ad matulam* nil aliud est, quam *Diabetes* sive iusto copiosior urinæ excretio, cum paulatina hominis consumptione. Si denique magna quantitas feri aquosi in cavitate matricis collecta est, nomine *Hydropis uteri* venit. Sin vero in una vel altera tuba fallopiana humoris quantitas habitat, *Hydrops tubi uterini* appellari potest.

T H E S I S X I X.

Ad Hydropis ovarii *causarum* explicationem & fiendi modum ortumve me nunc accingo, qua in re utut à doctioribus edoceri mallet, potiores tamen causas mihi plausibiles adducere lubet, quamvis plures accusari possent. *Causa efficiens præcipua & immediata* fuisse videtur vasorum lymphaticorum, ad ovarium excurrentium, magna dilatatio, disruptio, atque hinc lymphæ extravasatio, & cum ulterior progressus non concederetur, coacervatio, (ad quam recipiendam vasorum teneritas est promptissima:) ea tunc ovarium repletum in molem hydropicam plus minus grandem assurgit. Uti enim pectoris hydrops jam dudum Hippocrati etiam *Lib. de int. Affect.* ex tuberculis aquam continentibus in pulmone sæpe oriri dictus fuit, quæ tubercula, recentioribus *hydatides* vocata, nihil aliud esse quam lymphaticorum vasorum varicosas dilataciones, à lymphæ in corpore restagnantis copiâ productas, Jacob. Sponius in *Aphor. novis Hipp. Sect. 2. Aphor. 43.* commentatur, ex quibus nempe disruptis lymphæ dein in cavum pectoris effluit: ita & hunc nostrum tumorem ex ejusmodi hydatide vel disruptione

ruptione canaliculorum lymphaticorum primùm habuisse fundamentum existimo. Valetudinaria enim cum nostrâ ægra fuisset, & suppressionem mensum passa, sanguis in utero, aut vase aliquo tubæ uterinæ facile stagnare, illudque vas mole sua dilatare potuit. Vel alia quædam interna aut externa causa ovarii vascula quædam aquosa comprimere apta est, unde reliqua à tergo adveniens lymphæ ab ulteriori progressu impedita, atque continuo affluxu coærvata, canaliculorum cavitatem dilatat valde, tandemque disrumpit: lymphæ enim per disruptas hæc apertasque cavitates penetrans, in membranis ovarii fulcimento intercurrentibus plura sic tubercula efformavit, quæ dein à sensim sensimque advenientis novæ lymphæ copia magis extensa fuerunt, succo videlicet ab arteriis minimis sanguinem vitalem & nutritium ordinaria naturæ lege lymphaticis advehentibus recepto. Non enim unico quasi ictu Hydropem ovarii generari credendum, cum canaliculorum ferorum ibidem observata exilitas illud non concederet, utpote qui susceptam foraminulis suis lympham e proximo vulnere brevi rursus dimittunt, id quod exempla superius allata confirmant, in quibus animadversum est, ovarium post plures demum menses imo annos 4, 5, 17, 20. ad stupendam excrevisse magnitudinem, omnemque etiam huic malo eradicatione adhibitam curam irritam facere debuisse, exitu hoc semper demonstrante.

T H E S I S X X .

Inter *Causas procatarticas* præprimis numeranda est seri sanguinei minus laudabilis & depravata constitutio, quantitate peccans, vel qualitate. 1. *Quantitate*, dum glandulis ut plurimum in corpore affectis, & ab officio suo desistentibus, dictum serum in sanguine retinetur, & major deinde copia ad ovarium defertur, quam ut resorberi commode possit, atque sic lymphatica vasa obruuntur, disrumpuntur, & facilis ad Hydropem sternitur via. 2. *Qualitate* peccat serum, quando ex prægressis morbis chronicis, maxime illis, qui latissimo hysteriæ & cachecticorum, sive intemperiei seroso pituitosæ (qua nostrâ misera semper laboravit) nomine vulgo veniunt, visciditate illud nimia irretitur, vel acrimonia quacunque afficitur, unde hæc quidem erosio, illa obstructionum mater est frequentissima, & quasi injusta noverca. Si vero conspirent istæ qualitates ac vi unita agant, longe facilius malum accelerare possunt: quod ipsum dum contingit, ovulorum liquor pervertitur corrumpitur & destruitur. Nec minus culpanda hic est ipsius Ovarii conformatio vitiosa ac textura debilior, sive nativa fuerit ista, sive adventitia, unde quæ ibi sanguinis & lymphæ in vasa sua secretio fieri

fieri debebat, non rite peragitur, & compages istius infirma, levi accedente adjumento morboſo facilius dirimitur & depravatur.

T H E S I S XXI.

Quæſtio hic moveri poſſet, num talis excreſcentia vel tumor ovarii, non à corruptis ovulis natales ſuos traxerit? Probabile autem hoc vel ideo non eſt, quia materia in noſtro ovario contenta, uti jam ſupra in Caſu monitum, nullum nec odorem nec fœtorem de ſe ſpangebatur, id quod maxime admirati ſumus; qualem autem materia illa ſaporem habuerit, non auſim dicere, quia nullus adſtantium eam deguſtavit: a corruptis interim rebus odor ſatis ingratus expirat, qui ad papillas nervoſas narium accedens, modo admodum ingrato moleſtore eas ferit, id quod in exenteratione hujus cadaveris neutiquam factum erat.

T H E S I S XXII.

A cauſis externis maxima nocumenta in ovarium ſæpenumero redundant, quales ſunt omnes abdominis contuſiones, fortiores conſtrictiones, onerum ponderoſorum geſtationes frequentiores, caſus ab alto, motus omnes exceſſivi ac alia ejuſmodi, quæ, qui volet, huc quoque referre poterit, quamvis enim ab his ſolum exteriores partes noxam ſentire vel accipere videantur, facile tamen hæc ad interiores quoque partes propagatur. Huc tamen pertinent ſex res non naturales, quæ varias in noſtra miſera excitarunt turbas: Quotus quiſque enim neſcit, quales incommoditates ab aere nimis gelido & humido in corporibus hominum excitentur, cui tempeſtati ægra ancillans ſemper fuit expoſita. Cibi & potus tam quantitate peccare poſſunt ad morbos producendos ſecundum *Cl. D. D. Boerhaave in Inſtitut. §. 754.* quam qualitate. In quantitate autem non credo miſeram errores commiſiſſe ullos, utpote Ciborum multitudine carentem, bene tamen in qualitate, dum enim ipſi res fuerat anguſta domi cibos aſſumſit crudiores & minus rite præparatos, ac potum ſimul minus laudabilem bibendum habuit, quæ alimenta minime potuerunt in chylum ſatis bonum converti; *Qualis enim cibus, talis chylus, qualis chylus, talis ſanguis, qualis ſanguis, talis lymphæ, talis ſanitas.* Nimio ſomno non peccavit, nec nimia quiete; infelix enim cum ancillæ ſervitia præſtaret, vigiliis & motu nimio ſemper indulgere coacta; quales autem effectus ab hiſce oriuntur, clare expoſuerunt tum antea laudatus *D. Boerhaave*, tum *Cl. D. D. Waldſchmidt in Inſtitut.* quod enim, ſecundum tritum illud proverbium, *caret alterna requie durabile non eſt.* Si excernenda detinentur, aut retinenda

tinenda excernuntur, non possunt non variæ inde excitari in œconomia animali turbæ, de posteriore misera nunquam conquesta est, solummodo de priore: nam si consuetæ evacuationes supprimuntur gravissimis morbis laxatur janua, quales sunt hydrops, apoplexia, scabies, icterus, febres inflammatoriæ &c. Alvum scilicet sæpius habuit adstrictam, ac mensium stillicidium, vel plane suppressionem passa est; quid autem ex hisce accidat, fusius legi poterit in *Celeberr. Bonneti Sepulch. anatom.* ut & in *Clariff. Freund Emmenologia*, aliisque, brevitatis enim amore, plura heic apponere superfedemus. Passiones tandem animi quod attinet, tristitiam, mœrorem & iram, quibus misera nostra præprimis fuit dedita; quotus quisque medicorum est, qui nescit, quamnam in œconomia corporis humani malorum lernam excitent; sanguis enim hinc incrassescit, lymphæ redditur viscosa, omnia fluida, quasi in vappam & acorem abeunt, appetitus perit, chylicatio fatiscit, languent digestiones, melancholiæ, cardialgiæ, tumoribus variis, imo ipsi tandem gangrenæ & sphacelo fores aperiuntur. Interdum in ira exoritur brutalis furor, & fertur equis auriga nec currus audit habenas, de quibus si placet consule practitorum experientiam. Accedunt his in fœminis gravidis præcipue laboriosi ab obstetricum temeritate vel imperitia intempestive injuncti parturiendi nifus: in his enim diaphragma subjectas partes uterumque arctius premendo, adjuvantibus musculis abdominis undique incumbentibus, premit simul tenella utrinque ad latera matricis sita ovaria, quæ proin hinc variis modis distorquentur, lacerantur, labemque postmodum hydropicam non raro suscipiunt. Hisce omnibus subjungendi sunt adhuc alii in diætâ, nec non in catameniorum & lochiorum fluxu commissi errores, quos cum cætera in corpore viscera, tum suo damno ovaria quoque luunt.

T H E S I S X X I I I .

In casu posuimus, molem illam abdominis stupendam crasso gaudere involucro, ejusque musculos fuisse flaccidissimos, tenuissimos; hæc tenuitas & flacciditas non aliunde provenit, nisi quod per transpirationem insensibilem & sudorem major quantitas particularum in auras externas avolarit, quam per nutritionem iterum restituta & agglutinata fuerit, ob molem illam maxime distendentem cutim, & hinc compressas arteriolas minimas succum nutritium advehentes, ut eo minor portio potuerit loco perditarum apponi: præternaturalis autem illa incrassatio involucri, & interdum naturalem crassitiem triplo superans, tantum à pluribus particulis, gelatinoso-pituitosis ac balsamicis intra poros suæ substantiæ admixtis, ortum duxit. Sic antea laudatus *Excellentiss. D. D. Zuingerus*, in exenteratione mulieris, hydrope ovarii sinistri defunctæ, *Disput. Medico-Pract. Tom. IV.* D d d non

non sine admiratione tunicas hujus partis maxime incrassatas conspexit, ac in apertione alius matronæ Cadaveris ubi integumenta abdominis, tympani instar validissime extensa maxime tenuia, & una cum musculis summe emaciata, ovarii autem dextri tunicas valde crassas, atque in stupendam amplitudinem expansas observavit.

THE S I S X X I V.

Signa ex quibus medicus diagnosin hydropis ovarii haurit, non carent difficultate, nec nisi plura collecta & inter se collata de isto affectu sufficienter testantur, uti in superioribus allatis casibus videre est; qua de re pauca hic assignasse & repetere nobis sufficiat: I. Est, si tumor abdominis renitens in alterutro Hypogastrii ibidemque siti ovarii latere deprehenditur rotundus cum aliquali tamen inæqualitate, & pedis ejusdem lateris intumescencia, sic ex gr. si dextrum ovarium hydropicum fit, crus etiam dextrum, ob pressuram canalis lymphatici ejusque cruralis rami, & hinc refluxum lymphæ nonnihil impeditum, intumesciet, hocque magis in latere affecto quam in opposito animadvertetur. II. Si iste tumor in maritatis, post difficiliora imprimis puerperia sensim sensimque augetur. III. Si pudenda ut in plerisque fit, œdematoso corripuntur tumore, ac excretio urinæ pallidæ & parcioris difficilis reddita est. IV. Si tumor pro vario in alterutram partem decubitu mobilior deprehendatur, & paulatim circumscriptus. V. Si ossi Iliaco accedat, & ossi pubis incumbat, cum Dysuria & difficili incessu: ægrota insuper sub scalarum ascensu impulsam in eas partes sentiat, citra graviditatis signa alia communia. VI. Si in principio & augmento morbi appetitus satis constat, neque febris hectica ullas parit molestias, hinc est quod talis affectus per plures annos sæpius durare queat.

THE S I S X X V.

Inquirendum jam nobis est, quomodo ope allatorum signorum affectus noster ab aliis affectibus hydropicis, ab imprægnatione & mola distingui debeat; & quidem 1. ab *ascite* differt, in quo totus ubique venter tumidus cum fluctuationis sensu percipitur, abdominis quoque integumentis molli tumore plerunque afflictis, succedente tandem febre, a sero in abdomine stagnante & visceribus simulque dia sanguini labem febrilem fortius imprimente, cum e contrario in hydrope ovarii effusum serum folliculo includatur, neque febris ita facile concitetur. 2. A *tympanite* distinguitur, in quo totum abdomen dolorifice tensum est ac renitens, instar tympani sonum à percussione edens. 3. Ab *hydrope uteri*, in quo distensio abdominis est æqualis, & magis antro-
rum prominens ubi simul adest suppressio menses, nullumque cras ab
initio

initio tumidum apparet, in ovarii autem hydrope tumor magis ad latus alterutrum & inæqualis existit ac menstruum tributum sanguineum ordinarie, præsertim ab initio morbi persolvitur. 4. A tubarum hydrope, figuræ diversitate, quam semicircularem notavit Brechtfeld in *Act. Hafn. An. 72. pag. 195.* Blancardus autem in *Anatom. Pract. rationali Observat. XCVIII. pag. 293.* meminit alicujus hydropis tubi uterini ubi abdomen æqualiter & in stupendam molem excrevit. 5. A scirrbo Mesenterii in quo major durities, ac varia observantur tubercula, cum manifesta, utut paulatina corporis consumptione. 6. A Mesenterii apostemate, quod mollitiem habet, neque manifeste quoad tumorem augetur, cuiusque vel comes vel soboles fluxus est cœliacus, celerque commutatio vel transitus ad tabem. 7. A liexæ monstruosa, qui haud obscure in hypochondrio sinistro tangi tridique raro enim contingit, ut descendat in locum hypogastrii inferiorem, quod semel observavit Parisiis supra laudatus Drelinc. in muliere, quæ perperam utero se gestare cum medicis crediderat. 8. Ab imprægnatione vera, quam non raro mentitur; in qua tumoris circa umbilicum fit eminentia aliqualis, præterea symptomata nausea, vomitiones, anorexia aliaque imprægnationis signa vehementius adsunt, qualia non observantur in hydrope ovarii, in quo symptomata cum tumore paulatim augentur & ingravescent, cum e contrario minuantur in vera imprægnatione, mammae molles in hydrope sunt vel molliter tumidae, si gravida est autem foemina duriusculæ magis evadunt & grandiores. Præterea in hydrope nullum e mammis lac emulgeri potest, secus in conceptu vero, menstruus quoque sanguis plerumque profuit in hydrope, contrarium autem videmus in gravidis, secundum Coi nostri effatum *Aphor. 51. Sect. V.* Quæ in utero gerunt harum os uteri clausum est. Ut de infantis motu blando ac manifesto, quem matres in utero percipiunt ac aliis signis jam nihil ulterius dicamus. 9. A mola tandem, quæ ponderis instar inutilis, ab uno latere in oppositum hypogastrii devolvitur; in hydrope foeminæ sensim decrescunt & macilentæ evadunt, in mola autem tale quid vel plane non vel rarissime contingit. Distinguitur porro mola ab hydrope per pallorem totius corporis, urinæ emissæ paucitatem, abdominis tumorem molliorem, pedum quoque intumescentiam, artuum superiorum tabem quæ in hydrope observantur, contrarium autem in mola. Egregiam observationem harum molarum *Excellentiss. D. D. Peyerus Scaphusensis beat. memor in Parergis suis Anatom.* ubi legenda extat, annotavit

T H E S I S X X V I .

Tradita diagnosi, sequitur nunc ordine *Prognosis*, quæ eventum morbi respicit, ubi statim dicendum, quod is sit periculosus valde imo

incurabilis, vel certe diuturnus maxime, tardeque admodum foeminas ad mortem ducens, nisi eam forte perversa medendi methodo agyrtarum & medicastrosum lethifera consilia infausto omine sequentes accelerent: Etenim mulierculæ talem affectum per plures, imo ad viginti annos citra magnum incommodum circumferre, tandemque aliis morbis mori possunt, quemadmodum ex historiis supra allatis patet. Et sane si cadavera inspiciamus ovarium in se foventia hydropicum, in his cæterorum simul viscerum morbosa constitutio deprehendi solet, ut mors non præcise ab illo, sed aliunde deduci possit ac debeat: In alios proin degenerare morbos facile potest, v. gr. in *ascitem*, quando ad tantam plenitudinem & extensionem attollitur ovarium ut medium crepet, atque tunc aqua in cavum abdominis effluat: talis meminuit casus nunquam satis laudatus D. D. Wepferus in foemina quadam post vomitum enormem hydropica facta, in qua invenerat ovarium mole majus mireque disruptum, ex quo aquas in ventrem effluxisse verosimiliter colligit. Malum insuper istud sterilitatem minitatur, interdum plenariam, si utrumque ovarium affici cœperit, morbum si non curabilem, saltem tolerabilem.

THE S I S XXVII.

Enucleatis hucusque *Causis* & traditis *signis* quibus malum istud ab aliis dignosci ac discerni queat; ad *curationem* pergo, quam vel ideo brevem reddere cogor, quoniam nemo hucusque gloriari potuit se hydropem ovarii curasse, utcumque medendi rationem secundum indicationes & indicata instituerit, hisque satisfacere studuerit discutientibus ac solventibus remediis e triplici fonte, *pharmaceutico* nimirum, *dietetico* & *chirurgico* petitis; quorum alia quidem feri in corpore imminutionem, alia vero correctionem, alia vitalium spirituum hincque virium conservationem, alia denique liquidi in ovario habitantis evacuationem producent.

THE S I S XXVIII.

E *Fonte pharmaceutico* desumi possunt *evacuantia* & *alterantia* v. gr. *leniora purgantia* qualia sunt *Rad. Rhabarb. electi*, *Meehoacanna alba*, *Jalappe*, *Fol. Sennæ Alexand. bene elect.* *Flor. Acaciarum*, *Persicorum*: *Resina* vel *Magisterium Jalap. Agaricus trochiscatus*, *Manna*, *Cassia*, *Succus tamarind. Extract. Panchymag. Crollii*, aliaque plura, quæ ad liquidum in corpore superfluum detrahendum, ac ulterius morbi augmentum impediendum absque magna sanguinis fusione in usum vocantur, hæc enim si concitetur, magna quidem copia feri excernitur

tur, non exigua tamen ex illa massæ sanguinæ solutione ovario denuo suffunditur.

T H E S I S X X I X.

Diaphoretica hoc in casu quoque suam conferunt symbolam, & si omnia reliqua medicamenta incassum fuerint adhibita; *Sudorifera* tamen mitiora, nam fortiora nocent, aliqualem effectum edunt, uti hoc mihi retulit *Excell. atque Experientiss. D. D. Emanuel König P. Med. Theoret. p. t. Facultatis Decanus Spectatiss.* qui sequenti diaphoretico. v. gr.

℞. Roob Samb.

Junip. aa. ℥j. cum ℥ij.

⊖is *ci.

Ciner. clavellat. aa. ℥β.

Ol. Aci Bacc. Junip. ℥β.

~us ⊖is *ci succin. ℥β.

~us Bacc. Junip. per digest. parat. ℥ijβ.

MRæ simpl. D. L. ℥ijβ. M. d. ad V.

de quo omni mane in lecto adhuc constituta cochl. tria sumsit & copiosissime sudavit: quo tantum in nostra misera effecit, ut tumor ille ventris stupendus sensibilibiter detumuerit, brevi autem tempore postea iterum pristinae extensioni restitutus: *Fortiora Sudorifera & Decocta* v. gr. *Lignorum Guajaci, Juniperini, Corticis Capparum* & ejusmodi alia *Excell. D. D. Wepferus* in ovarii hydrope minus convenientia existimavit: *A fortioribus autem sudoriferis* exhibitis tam insignis æstus in corpore miseræ fuit excitatus ut materia in locellis istius tumoris contenta, consistentiam mellis vel terebinthinae, vel gelatinae cujusdam assumpserit, evaporatis nempe subtilioribus particulis aquosis.

T H E S I S X X X.

Remedia diuretica quoque heic non postremum occupant locum, quippe lympham blande per vias destinatas eliminantia: qualia sunt *Rad. Asparag. Apii, Allii, Ceparum, Capparum, Chelid. maj. Eryngii, Fenic. Ononidis, Pimpin. Raphanorum* qualiumcunque *Rusci, Ebuli, Vincetoxici: Herba & Folia Petroselini, Trifol. fibrin. Virgæ Oxæ, Urticæ. Sem. Feniculi, Genistæ, Mil. Cōis, Petrosel. Bacc. Juniperi, Alkekengi; ⊖ vol. Succini; ~us formic. ~us ⊖is ♀ri ⊕ lat. ⊖ Polychrest. vel. Anglic. Infus. Millep. in vino albo veteri generoso, Roob Ebuli, Juniperi, Sambuci, aliaque* quamplurima, quorum apud practicos tanta farrago, ut eam hic apponere minus necesse existimem.

T H E S I S X X X I.

Inter auxilia e fonte chirurgico petita primo occurrit *paracenthesis* sive *acu punctura*, consuetum alias asciticorum remedium, si legitime absente

viscerum corruptela instituat, cum alioquin post ipsius usum occumbere ægri sæpe soleant: curatio tamen ista etiam anceps hic est, quamvis enim ferum hoc pacto eliciatur, brevi tamen rursus succrescit, & operationem eludit. Si vero tuniæ ab extracta aqua collabuntur, putredinem facile concipiunt vicinis partibus exitum minitantem; etiam si hæc operatio in misera instituta fuisset, nequaquam tamen credo quod guttula feri effluxisset, ob consistentiam quam habebat gelatinosam vel terebinthinæ instar.

T H E S I S XXXII.

Quæstio hic moveri posset, annon, si omnia reliqua adhibita remedia erronea & frustranea fuerunt, stupenda hæc ovarii moles per excisionem potuisset curari? Cui quæstioni obviam imus dicendo, quod in principio statim ubi moles fuit à medicis animadversa, symptomata fere talia illam comitata sint, quæ alias prægnantibus sunt communia, idcirco medici tunc temporis illam tractantes, ancipites hæserunt, nescii quid ex hocce abdominis tumore & præsentibus symptomatibus facere vellent, tractu autem temporis, & cum spatium gravidis destinatum effluxisset, moles illa nimis magna facta, ut sine crudelitate & maximo cum vitæ periculo non amplius potuit extirpari per sectionem, totum enim abdomen fuisset dissecandum, & maxima apertura facienda, ubi tunc, ob nimium aeris in abdomen ingressum viscera statim gangrænam sibi met ipsis acquisivissent & ægræ necessario paucis diebus fuisset moriendum: qua de re melius & tutius est hosce morbos solummodo palliare, *Ven. Sect. Scarificat. Fomiculis* quibus aliquam feri imminutionem utcumque adipiscimur.

T H E S I S XXXIII.

Superest *indicatio vitalis cum fonte diætico*. Vires in hoc affectu omnino sunt conservandæ, & enervatæ quantum possibile refarciendæ: obtineamus istud per *analeptica omnia*, item *cardiaca medicamenta*, quæ recensere opus non est, ne tot *aquas cardiacas, electuaria, tragemata* nominando tædiosus sim.

Diætam quod attinet, sit ea accuratissima, & attendendum est studiose ad sex res non naturales ne peccetur, vel in excessu earundem, vel in defectu: τὸ μέτριον τῆ φύσει Φιλεῖν hic: *aer* sit temperatus; *cibus* utantur boni succi & pauci excrementi, vitent crassos, acidos, salitos &c. quibus tamen mulierculæ interdum delectari solent; *potus* non sit gelidus, sed fere ad teporem inclinans, ac parcior, ne feri quantitas augeatur: *excreta* respondeant, & quæ præter naturam retinentur, ad ea sollicitetur natura: præstat *motus* blandus nimia quiete; *animi* etiam pathemata, *ira*, vel *maior & sollicitudo* absint. Atque hæc sunt, quæ pro ingenii tenuitate de hoc affectu brevibus delibare in animum induxi, interim plura ac meliora monstraturo, libenter manus dabo, atque fidem haud difficilem adhibebo. Deo jam tri-uno, pro concessa mihi hæctenus, studiisque meis gratia, sit Laus! Honor! & Gloria in æternum!

F I N I S.

ABRAHA-

CXXIX.

ABRAHAMI VATER

E T

PAULI GOTTLOB BERGER,

GRAVIDITAS APPARENS

EX TUMORE OVARIUM DEXTRI ENORMI ORTA PER TRES
ANNOS CUM DIMIDIO DURANS TANDEMQUE IN
ASCITEM TERMINATA.

Wittemb. 4 Aug. 1722.

CXIX

ABRAHAM VATER

ET

PAULI GOTTLIEB BERGER

GRAVIDITAS APPARENS

EX TUBO OVARII DEXTRI ENORMI QUA TER. TERT.

ANNOS CUM DIMIDIO DURANS. TANDEM IN

ASCITIS TERMINATA.

Wilmsh. & Co. Ed.

Q. D. B. V.

P R Æ F A T I O.

Generationis in animalibus negotium, uti abstrusissimum, & ab humanorum acie oculorum remotissimum est, ita ab omni tempore naturæ miraculum merito reputatum fuit, in quo plenarie detegendo sagacissimi naturæ venatores, adhibita licet omni industria, frustra se tandem laborasse, senserunt. Mirum propterea neminem habere debet, illos in hoc delineando tantopere titubare, ac in tam varias circa conceptionem, fetus formationem, atque partum, sententias abire. Conceptionem quidem alii in ovario, alii vero in utero fieri, disputant; quidam eam ab animalculo, quidam a spirituosa feminis masculini aura peragi, contendunt. Formationem corporis alii animæ, aut principio cuidam plastico, adscribunt, alii e contrario a staminum, in ovulo præexistentium, extensione atque explicatione derivant. Partum ipsum quidam defectui nutrimenti, quidam spatii angustiae, quidam aeris liberioris denegationi, alii legi naturæ adjudicant, ob quas causas fetus diutius in ergastulo suo contineri nequit, sed exitum sibi parat. Tempus quoque pariendi, in homine quibusdam videtur incertum, quod alii in hoc, æque ac in brutorum familia, certissimum esse, demonstrant. Præcipue vero graviditatem veram, a spuria & apparente dijudicare, difficillimum deprehenditur opus, quamobrem de signis certis ac infallilibus cogitare coacti sunt medici, quibus illa ab hac distingui possit, & debeat. At nec talia sufficientia semper adesse, docent casus singulares & rariores, ubi fœminæ, præcipuis licet ingravidationis signis apparentibus, partum tamen nullum ediderunt. Exemplum hujus rei sat curiosum, nobis ante duos annos, hic loci videre contigit in muliere, quæ, ob signa quædam imprægnationis apparentia, gravida sibi aliisque visa est. Tempore autem partui destinato præterlabente, ac tumore abdominis in nimiam molem accrescente, spes tandem omnis partus futuri evanuit. Fœmina nihilofecius constanter in ea opinione permansit, se vere gravidam fuisse, foetumque in utero mortuum aut corruptum, aut induratum in corpore adhuc latere. Ea de causa ipsa a nobis, repetitis precibus, efflagitavit, ut corpus ejus post mortem, sibi imminens, aperiremus. Fœmina proinde, elapsis ab imprægnatione imaginata, tribus annis cum dimidio, fatis defuncta, hunc laborem tanto lubentius in nos suscepimus, quanto major spes nobis affulsit, fore, ut notatu digna quædam observatio oculis nostris se exhiberet, in quo nequaquam nos fefellimus. Aperto enim cadavere, ovarium dextrum, in insignem tumorem expansum, invenimus, qui

graviditatis huius apparentis, ac ascitis subsecuti causa extitit. Operæ igitur pretium facturos nos esse duximus, si casum istum, haudquaquam vulgarem, in præfenti, loco speciminis inauguralis exhiberemus, ejusque occasione de graviditate falsa commentaremur. Quod ut Deus Ter optimus maximus, ad sui gloriam, ægrorumque salutem dirigat, optamus, piisque precibus efflagitamus.

H I S T O R I A .

Mulier, quadraginta & aliquot annos nata, postquam, partu perquam difficili, gemellos procreasset, de novo imprægnationis signa percipere sibi videtur. Retinentur in ea menses, ad hoc usque tempus fluentes, abdomen sensim incipit intumescere, lacti similis liquor in mammis turgescit, motus quoque, fetum mentientes, in abdomine ab ipsa sentiuntur. Constanter enim illa affirmavit, se artus embryonis, abdomen percutientes, manu eidem applicata, tactu judicare potuisse, in quo quidem maximopere se fefellit. Superveniente vero, uti ipsa referebat, lapsu graviori, motus hi cessant, tempus partui præscriptum transit, tumore nihilominus ventris, duriori quidem, sed primum non adeo ponderoso, ac molesto, permanente. Quid itaque mirum est, quod illa sibi persuaserit, fetum in utero extinctum permansisse, præcipue, quoniam illa primum, præter tumorem istum, nil quicquam mali sensit. Successu tamen temporis, omnia in pejus abire ceperunt, intumescencia abdominis nimium quantum crevit, respiratio difficilior reddita, ingressus molestior factus: donec, abdomine ad rupturam usque aucto, expletis tribus annis, cum dimidio, visera tandem fatis succumberet. Desiderio femina demortuæ, ac mariti non minus, quam curiositate rei excitati, ad sectionem corporis statim accessimus. Abdomine autem durissimo inciso, ultra 30 mensuræ aquæ flavescens fetidissima effuebant, naribus spectantium non parum moleste. Liquore exhausto, in conspectum prodiit tumor insignis, caput humanum magnitudine superans, figuræ ovalis, quem omnes statim uterum, monstri quidpiam alentem, augurabant. Eodem vero inferius ab angusto suo principio resecto, ac transversim inciso, nullam in eo cavitatem, uterine cavernæ similem, detegere licuit, sed totus ex capsulis rotundis, diversæ magnitudinis, liquido musco atque purulento repletis, coagmentatus videbatur. Sedem itaque uteri naturalem, cavitatem pelvis vocatam, ulterius perlustrantes, nil uteri simile apparuit, usque dum in vagina prolapsuræ inquisituri, manuum in ossis pubis hiatus intruderemus, quo ipso uterum, intra pudendum egressum, ad interiora retraximus. Tum demum igitur clarum redditum est, tumorem istum prægrandem non uterum, sed ovarium dextrum, in hanc molem excretum, esse. Viscera abdominis reliqua nil omnino labis monstrarunt, præterquam, quod ab aquis

putridis, tandem ibi stagnantibus, corruptio ingruens in superficie se manifestaret. Renes tamen flaccidi, & ureteres, imprimis dexter, ob tumoris ad illud latus inclinationem, ampli, ac urina repleti, observabantur, ita, ut dexter ad digiti crassitiam accederet, ac, in suo e rene egressu, succum, nucis juglandis capacitate, exhiberet, vesica non minus urinaria exigua & contracta, ac omnino vacua reperiebatur.

T H E S I S I.

Priusquam ad exempli presentis, graviditatis falsæ, contemplationem nos accingamus, non inutile fore, existimamus, conceptionem atque ingravidationem veram, ejusque signa examinare. Mittimus autem, & consulto negligimus ea, quæ de animæ humanæ ortu, de corporis ab anima fabricatione, de generatione animalium ex animalculis, in femine masculino fluctuantibus, perhibentur, ac disputantur. Ea enim omnia, utpote altioris indaginis argumenta, controversias inanes & superfluas, nullo quidem pacto terminandas, generant, multisque erroribus, cum religione & ratione pugnantibus, præbent occasionem. Etenim quis tanto gaudet ingenii acumine, ut idoneis rationibus demonstret, quomodo anima nostra a parentibus procreetur, quandoquidem religioni repugnat, animas omnes primitus jam tum una & semel a Deo creatas esse, aut adhuc hodie singulis generationum actibus ab Eo creari. Corporum quidem animalium rudimenta in primorum viventium ovariiis, ac humanorum sigillatim in Evæ ovario jam tum creata fuisse, & præexistisse, rectius cum *Swammerdamio*, *Malpighio*, & *Celeberrimo Bergero*, de nat. human. l. 2. c. 1. statuendum erit, quoniam hoc nec religioni, nec rationi contrariatur. Quamvis enim hoc intellectu comprehendere, ac sensibus assequi nullatenus licet, ex eo tamen sequi videtur, quoniam singula ovula cicatricibus suis donari, per experimenta, in ovis gallinarum instituta, constat, quæ propterea nuda tantum evolutione & extensione opus habent. Quamobrem nulla videtur adesse necessitas, ut animæ rationali corporis fabricationem adscribamus, eamque architecti munere in extruendo corpore fungi, existimemus, quia, ipsam rerum, in eodem actarum, parum consciam esse, experientia docet. Multo minus *Leuwenhoekii* sententia, de generatione animalium ex animalculis vivis, semini virili innatantibus, talis est, quæ nobis probari potest, quoniam hoc pacto ex multis millibus animalculorum vivorum, cum femine una vice emissorum, unicum tantum, aut certe pauciora, cohærent, & foetum humanum constituunt. Quid autem de reliquis fiat, non patet; quæ tamen, quoniam vita jam tum gaudent, animam humanam certe, ante conceptionem, possidere deberent. Ita

vero embryo a patre unice dependeret, cui mater nil, præter nidum ac nutrimentum præberet: id quod sane difficultates insuperabiles creat.

T H E S. I I.

Post habitis itaque sententiis istis, parum probabilibus, ad eorum partem castra transimus, qui conceptionis rationem in eo collocant, quando in conjunctione maris cum femina, pars feminis spirituosæ, ovulum ingressa, in staminibus, in hoc præexistentibus, ac sigillatim in puncto, uti in ovis incubatis vocatur, saliente, seu rudimento cordis, motum vitalem expansivum excitat: quo ipso in homine anima, modo incomprehensibili, producit, ac generatur. Hæc quippe sententia, de staminum corporis in ovulo præexistentia, neque sacris literis fidem derogat, neque potentiam divinam infringit, potius eandem clarissime, non sine singulari summæ admirationis incitamento, declarat: uti pluribus hoc demonstratum a *B. Brendelio, dissertat. de embryone, in ovulo ante conceptionem præexistente.* Quando itaque semen masculinum, apta utriusque sexus organorum genitalium combinatione, in arxum muliebrem injicitur, aura ejus subtilior per tubam fallopianam, eo tempore ovario, mediantibus fimbriis expansis, applicatam, intra ovulum, ibidem latens, penetrat, atque illud foecundat. Non quidem ignoramus, medicorum celeberrimorum quamplures, conceptionem in ovario, ovulique foecundati per angustum tubæ canalem descensum, difficilem judicantes, in ea hæere sententia, ova ante conceptionem ad uterum descendere, ibique demum a semine masculino foecundari. Alii e contrario novum aliquod ovarium, in orificio uteri interno, stabilire voluerunt, expeditiorem ita viam censentes, qua semen proliferum facilius in ovula, ibidem collocata, penetrare possit, quam si per tubam, cum ovario non cohærentem, sed libere in abdomine fluctuantem, ad ovaria hætenus nota transire opus habeat. Utrisque autem contradicunt foetuum, in tuba reperorum, exempla non tantum, sed etiam Celeberrimi Ruyschii observationes curiosissimæ, qui non solum semen in tubis Fallopiæ feminarum, a paucis diebus gravidarum, sed etiam ovula foecundata, turgida in ovarii earum aliquoties reperit. *vid. Thef. Anat. VI. Tab. IV. fig. 1. & Adversar. Anat. Dec. 1. Tab. 1. fig. 2. & Tab. 11. fig. 3.* quo loco etiam ad Epistolam Clarissimi Etmulleri, de ovario novo respondet, pluribusque solidissimis argumentis illud destruit.

T H E S. I I I.

Ovulum foecundatum, oborta intrinsecus turgescencia, & motu expansivo in staminibus, ac concitato propterea largiori affluxu succorum, successivè e claustris, quibus firmiter antea cohærebat, prorumpit, ac,
rupta

rupta exteriori ovarii membrana, vel dilatatis potius foraminulis, aut osculis, in hac, post foecundationem, a *Verheyen* in brutis observatis, *Anat. Tr. II. c. 24.* ad extra tendit, atque a tubæ parte ampliori exceptum, versus uterum descendit. Quamprimum ad uterum accessit ovulum, brevi post, explicatis magis in exteriori ejus tunica fibris, usque intra substantiam uteri insinuatis, cum hoc tandem cohæret. Asservamus nos, inter rariora, ovulum humanum, nucis avellanæ magnitudine, in-cujus cavitate fetus, muscam referens, a funiculo umbilicali pendet. Hujus facies externa, ex parte fibrosa, penicilli instar, apparet, reliqua superficies levis atque compacta, qualia ovula nondum aperta, exhibet laudatus *Ruyfchius, l. c. Tab. I. fig. 2. 3.* Locus ille pilosus atque fibrosus haud dubie est, ubi ovum cum utero connectitur, atque in quo placenta tandem generatur. Quoniam vero harum fibrarum, & totius ovi expansio, a succorum ipsius fetus motione, ac circulatione pendet, hinc manifestum est, per easdem fibras, cum vasis uterinis connexas, nutrimentum a matre ad foetum derivari. Per hanc itaque viam embryo tenerrimus, intercedente funiculo umbilicali, succum nutritium omnem primis mensibus haurit, donec tandem, eodem magis perfecto, idem quoque liquorem amnii circumfusum, mediante ore, capere ac deglutire possit: quorum succorum beneficio, fetus ad plenariam sui perfectionem, & magnitudinem perducitur.

T H E S. I V.

Circumdatur fetus membrana duplici, quarum externa chorion, in qua vasa sanguifera copiosissima, ex umbilico protensa, & placentam videre licet; interior vero amnion, quod succum alimentitium, & foetum ipsum continet, appellatur. His accedit tertia, a figura, quam in brutis habet, farcimimalis, seu allantois vocata, quæ succum excrementitium urinalem, in vesica embryonis collectum, ac per urachum, in umbilico transeuntem, transmissum, recipere debet. Quemadmodum vero origo liquoris amnii admodum obscura est, ita, ut auctores nondum inter se consentiant, utrum eundem ex vasis umbilicalibus, vel ex umbilico ipso, vel ex placenta, vel ex mammis fetus derivare velint: ita non minor inter eosdem occurrit dissensus, circa tertiam membranam, allantoidem dictam. Hæc quidem membrana, in brutis gravidis dissectis, lotio plena manifeste apparet; eam tamen in humanis corporibus, ob excrementorum defectum, raro invenire licet. Ea de causa, multi ex recentioribus ipsius in homine existentiam plane negant, ejusque nullam esse necessitatem contendunt, imprimis, quoniam anatomici exercitissimi, urachum in fetu plerumque clausum esse, observarunt. Alii e contrario necessitatem hujus membranæ, in homine non tantum propugnant, sed etiam, eandem aliquoties se reperisse, perhibent, eam-

que inter amnion & chorion collocant, ita, ut illa æque, ac hæc, totum fœtum involvat, quos inter imprimis *Needham*, *de Graaf*, atque *Bidloo* eminent. Totam vero controversiam, uti nobis quidem videtur, terminare poterit observatio elegans *D. Hale*, in *Transact. Anglic. n. 271. p. 833. Ann. 1698.* consignata, qui allantoidem in duplici subjecto non modo observavit, sed etiam flatu distentam conservavit. Ea tamen fœtum nullatenus, sicut nec in brutis, ambit, sed amnio accumbit, & cum hoc commune aliquod latus constituit: uti ex icone, *loc. cit.* addita, omnium optime perspici potest. Urachi vero perforationem, præter aliorum observaciones, confirmat illa, quam *Yongius*, quondam in puero sex annorum vidit, qui omnem fere urinam, a primo ortu, per umbilicum reddidit: quod ipsam pariter consignatum videre est in *Transact. n. 323. p. 423.* Quale etiam exemplum ex *Historia Regiæ Scientiarum Academiæ*, a *Domino Littre*, in viro 30 annorum observatum, recenset *Clarissimus Verdries*, in *Ephem. Germ. Cent. VI. obs. 14.* ubi pariter experimentum curiosum *Celeberrimi Ridley*, ad detegendam urachi cavitatem, institutum, ad imitandum proponit.

T H E S. V.

Ita ergo fœtus, membranis suis involutus, ac in succo amnii innatans, in domicilio suo tamdiu retinetur, donec idem auctus ac perfectus, partus tempore appropinquante, non tam, ob spatii angustiam, aut nutrimenti defectum, quam ob turgescenciam succorum propriorum fortiorem, ac aëris liberioris appetitum, exitum parat. Idem quippe, anxietatē præcordiorum coactus, variis motionibus atque jectigationibus circumactus, tandem versus orificium uteri internum inclinatur, illudque capite premendo, ac pedibus versus uteri fundum calcitrando, hunc ad sui expulsionem concitat. Hoc tamen non, nisi termino partus constituto, in hominibus æque, ac brutis, certo, per naturam fieri solet, expletis nimirum novem in utero mensibus. Quamvis enim quidam, partus terminum in hominibus incertum esse, existiment, partumque perfectum non solum citius, mensibus nimirum sexto, septimo, atque octavo, sed etiam tardius, decimo, undecimo, atque duodecimo fieri posse, sibi persuadeant; eundem tamen certissimum, ac per naturam immutabilem esse, rationes gravissimæ quamplures evincunt. Apparet sane pariendi tempus quandoque vagum, atque fallax, cum femine ipsæ, ob conceptionis principium ignoratum, non raro fallantur; probe tamen instructæ, & quæ se norunt, non diem, sed horam, & vel momentum instantis partus sibi prædicere possunt: uti auctor nobis est *Schellhammerus*, *Analect. Anatom. Physiolog. Exerc. XII. sect. 3. thes. 17.* Idem hoc loco illustre hujus rei exemplum adducit, *Serenissimæ Ducis Jenensis*

Jenensis Bernardi uxoris, regia stirpe, e domo Tremullia, ortæ, quæ partus instantis momentum exacte prædixit, nec unquam in calculo erravit.

T H E S. V I.

Quemadmodum vero, ante finem noni mensis, nullus partus naturalis, ac ex omni parte perfectus editur: ita nec fetus, per naturam diutius, post illud tempus, in utero materno remanere potest. Alio tamen se res habet, ubi fetus, ab exitu totaliter, ob varias causas, interclusus ac impeditus, in utero emoritur, atque, nisi removeri queat, putredine consumptus, matrem ipsam jugulat. Dantur tamen casus rarissimi, quibus embryones, in utero retenti & mortui, ac postmodum indurati, per plures annos incorrupti, conservati fuerunt. Inter ea exempla, singulare, ac plane inauditum est illud recentissimum, in pago suevico, prope Gemundam, Leinzell appellato, contingens, ubi ex fœmina, 94 annorum fetus talis ossificatus, aut potius exsiccatus, secundinis suis, globum osseum referentibus, adhuc inclusus, post mortem exsectus est, qui per 46 annos in utero materno hæsit, uti hoc, descriptum & delineatum, videre licet in *dissert. de fœtu 46 annorum, Tubingæ, sub Præsidio Clarissimi Camerarii habita*. Singularissimum & notatu dignissimum penitus in hoc casu est, omnemque fere fidem superat, quod fœmina, fetu isto extincto, ac, præsentibus licet omnibus partus indiciis, in utero, aut in tuba, uti videtur, permanente, ab illo tempore tamen, adhuc bis fetus vivos, & adhuc viventes, ediderit. Inde etiam factum est, ut misera illa, quando constanter affirmavit, se fœtum illum adhuc utero gerere, fidem haud invenerit, potius ludibrio ab ipsis medicis habita sit, usque dum, post tantum temporis intervallum, exitus veritatem rei comprobaret.

T H E S. V I I.

Fœtum autem mortuum, licet non ossificatum, ad aliquod tempus, sine corruptione, in utero contineri posse, alio quodam exemplo, ex familia brutorum desumpto, comprobandi, nobis in præsentem se offert occasio. Dum enim hæc scribimus, offertur nobis a lanione hujus civitatis uterus ovilis, fetu repletus, ex ove, ab anno tumore insigni lateris sinistri affecta, exsectus, quæ pro gravida quidem habita, partum tamen nec anno superiori, nec præsentem edidit. Re ista singulari permotus lanio, ovem per annum nutriens, sine spe sobolis ab ea acquirendæ, tandem consilium cepit ovem mactandi, uterumque resectum nobis obtulit. Erat autem hic arctissime circa fœtum contractus: quo, cum membranis, hunc involventibus, aperto, aliquot uncia liquoris æruginosi,

noſi, coloris crocei, omni tamen fœtore deſtituti, effluabant. Tunc autem in conſpectum prodibat fetus, omni ex parte perfectus & maturus, ſed mortuus, & obtorto capite jacens. Inciſo embryonis corpore, interiora ejus nitida atque incorrupta, carni recenter macerata ſimilia, ſine ullo odore fœtido ac putredine, invenimus; omnia tamen viſcera interna flaccida, exſucca, & exſanguia deprehendimus. Canalis alimentorum contractus, ac ab excrementis, ibi contentis, flavefcente & nigricante colore tinctus, ſine ulla tamen corruptione, ita, ut inflationes ac injectiones violentas, mediante ſiphone, ad inteltina, in totum fere conglutinata, expandenda, factas, ſine ruptura ſuſtineret. Ex corde ac canalibus majoribus ſectis, nil, præter paucillum liquoris, loturæ carnis ſimilis, effluebat, in toto vero corpore ne guttula quidem ſanguinis, aut purulentæ materiæ apparebat. Fetus hic perfectus ac maturus, & quoad internas & externas partes fanus, ac optime conſtitutus, quæmobrem in lucem non fuerit editus, nullam aliam reperire potuimus cauſam, præterquam, quod ille ſiniſtra coxendice connatus, ac conglutinatus cute lanata cum ſecundinis, ac utero ipſo, ad palmæ latitudinem tam firmiter cohæreat, ut, ſine membranarum ac uteri dilaceratione, ſeparari nequeat: uti id ipſum in fetu, a nobis conſervato, unicuique monſtrare integrum eſt. Interim tamen embryo iſte, ſi non ab anno præterito, quod certo affirmare non poſſumus, a quatuor tamen minimum menſibus, poſt mortem ſine corruptione, in utero materno integer conſervatus eſt, nullumque eſt dubium, quin idem, diuturnitate temporis magis exſiccatus & induratus, adhuc diutius ibidem contineri potuiſſet.

T H E S. V I I I.

Perpenſis itaque ingravidationis conditionibus, nunc, ut propius ad imprægnationem ſpuriam explicandam accedamus, veniendum nobis eſt ad ſigna ingravidationis veræ. Quamprimum mulier in utero concepit, eadem, ob influxum ſuccorum, verſus uterum largius concitatum, ac circuitum propterea ſanguinis vitalem vehementer alteratum, genusque nervoſum inprimis graviter affectum, varias, eaſque inſignes in corpore communiter experitur mutationes. Ita enim de eo *Hippocrates, de principiis: mulier, cum in ventre concepit, ſtatim horret, & calor, & dentium ſtridor conſequitur, & convuſſio occupat tum articulos, tum totum corpus, & uterum ſegnitias, ac torpor.* At longe plura imprægnationis indicia paulo poſt ſequi ſolent, quorum tantus eſt numerus, ut vix omnia recenſeri queant, quæ in mulierculis obſervantur, collegit tamen ea *Pechlinus; in obſervat. phyſ. med. l. i. obſ. 45. Sunt, inquit, alacres, & vegetæ, quæ, ſimul ac contagio ſemivali ſunt infectæ, velut ad nocentis utræque halitum, aliam induunt naturam, corporiſque & animi dotes lente anti-*

amittunt. Statim enim vultum solitus destituit rubor, oculorum orbita excavantur, & livescunt, caputque & lumbi doloribus, artus omnes lassitudine perfunduntur, appetitus non tantum nullus, sed & degener, & ad inepta præpostera persuasionem productus, consuetorum alimentorum etiam memoria gravis, aspectus sæpe intolerabilis, usus divinis symptomatibus, inde & vomitum vindicatus; insuetorum contra incredibilis appetentia, & si, cum petuntur, deficiunt, major, quam a presentibus noxa; coctio ventriculi, alvus & pleræque inde functiones depravata. Et hæc quidem non omnibus, nec simul & semel; sed aliis initio, aliis toto tempore, aliis proxime ante partum eveniunt. Hæc tamen indicia graviditatis, quamvis in quamplurimis observentur; ea tamen, ut ipsi auctores fatentur, ac quotidiana experientia docet, nullatenus universalis ac perpetua, sed ad accidentalia potius sunt referenda. Non raro enim evenire solet, imo ut plurimum fit, ut virgines morbosæ & pallescentes, post conceptionem, vividiores, vegetiores, meliusque valentes evadant. Multo minus ex his, cum Scheibhamero loc. cit. §. 27. 28. concludere licet, conceptionem peragi, mediante circulo sanguinis, cujus beneficio aura seminalis a venis ex utero ad sanguinem, & per hanc ad ovarium penetret, quia hæc mutationes, ut ipse judicat, nisi sanguine infecto, fieri nequeant. Quemadmodum enim nos nullum videmus impedimentum, quare semen spirituosum non per eandem viam, per quam ovulum sæcundatum ad uterum regreditur, accedere queat: ita alterationes istæ, per uteri, propter vasa sanguifera & nervosa copiosissima, cum toto corpore consensum, explicari possunt.

T H E S. I X.

Alia tamen, eaque magis essentialia, & quæ per naturam graviditatis necessario sequuntur, indicia temporis successu in foeminis observari solent. Cessat nimirum regulariter, statim post conceptionem, fluxus sanguinis menstruus, percipitur a gravidis tensio abdominis, qua primam insensibiliter, post medium vero gestationis tempus manifesto abdomen intumescit, ac magis elevatur. Eo ipso quoque in mammis, præcipue in papillis, pruritus atque punctorii dolores percipiuntur, ac lac quoque pedetentim in iisdem colligitur, fetusque ipse, tandem adultior factus, motibus fortioribus sui præsentiam notam reddit. Hæc quidem ita sunt comparata, ut, ubi conjunctim ac perfecte adsunt, graviditatem præ aliis indicare soleant; nihilo tamen secius ista quoque signa, si separatim considerentur, aut imperfectiora sint, foeminis ipsis, multoque magis aliis imponere possunt. Quem enim latet, ex quot causis purgatio menstrua, etiam sine imprægnatione, turbari, aut plane cohiberi possit, cum e contrario gravidæ interdum, quamvis rarius, ad dimidium gestationis tempus, imo ad partum usque eandem experiantur.

Ex suppressione vero mensium, viscerum obstructionibus, atque tumoribus aliis, oritur subinde intumescencia abdominis, non tantum flatulenta ac mutabilis, sed etiam durior & continua, qua deceptæ mulierculæ, gravidæ sibi videntur. Accedunt sæpissime motus flatulenti, atque spasmodici, motibus fetus quodammodo analogi, qui, nisi accurate judicentur, ac a veris embryonis motibus distinguantur, tanto magis fœminis imponere solent. Lac quoque, vel liquor huic similis, in mammis cachecticarum, & mensium obstructione laborantium, sæpissime reperitur. Imo, quod omnium maximum est, signa ista non separatim, sed conjunctim quoque occurrunt, adeoque facilius fallunt, nisi, iisdem exquisite examinatis, ac cum aliis circumstantiis concurrentibus collatis, aut ipso tandem exitu contrarium docente, fallacia detegatur. Lepidus admodum casus a *D. Hoyer*, in *Ephem. Germ. Cent. VI. obs. 74.* narratur de muliere 73. annorum in duobus matrimoniis fœcunda, in tertio vero per 18. annos sterili. Hæc de novo menses cum titillatione prorumpere sentiens, ac viro cohabitans, non tantum abdominis tumorem, sed etiam mammæ turgidas, lac fundentes, monstravit. Tempore vero partus consueto accedente, molam loco fetus edidit.

T H E S. X.

Varia quidem sunt vitia, in corpore latentia, quæ graviditatis speciem quandam præ se ferunt; ea tamen, si intentis oculis accurate considerentur, ac cum ægrarum dispositione, aliisque in corpore observatis conditionibus, conferantur, a prudentioribus omnino dijudicari possunt. Hydrops quidem abdominis atque tympanites, quamvis sæpissime ingravitationis suspicionem efficiunt, pluribus specialibus accidentibus ab hac distinguuntur. Quemadmodum enim inflatio abdominis in tympanitide non continua est, sed varias vicissitudines habet: ita ipsa aqua, in hydrope abdomen inundans, fluctuatione sua, pro varia corporis inclinatione, se satis superque prodit, nisi aqua ista in visceribus, aut vesiculis includatur, qui hydrops sacculus medicis audit. Attendendum tamen & hic, hydropem atque tympanitidem cum vera imprægnatione interdum conjungi, adeoque hujus signa obscuriora, & cognitu admodum difficilia efficere, ut vere gravidæ tales non æstimentur. Singulare hujus rei exemplum in *Ephem. German. Dec. II. A. VIII. obs. 165.* recenset *D. Albrecht* fœminæ hydropticæ 45. annorum, quæ, hydropis causa, incassum usurpatis fortissimis hydragogis, filium tandem enixa est. Imo *Platerus l. 3. obs. 620.* mentionem facit fœminæ, quæ quoties uterum ferebat, toties quoque ascite laboravit. Cautos igitur & circumspectos hoc ipsum reddere debet medicos, ne personis inprimis suspectis, apparentibus licet signis quibusdam cachexiæ, fortiora statim emmenagoga, ac fœtum expellentia exhibeant medicamenta. Neque tamen ex sola abdominis intumesc-

tumescencia, uti a vulgo fieri solet, imprægnatio judicanda, ne innocentibus injuria fiat: qualia exempla toto die occurrunt. Ita *Sennertus Pr. l. 3. Part. VI. sect. 2. c. 3.* ex Joanne Henzio refert de ancilla, eam ex diætæ erroribus, in mensium primum suppressionem, ac in ventris tumorem incidisse, & quoniam ea de causa ipsa male audiret, sectionem corporis post mortem, pro innocentia testimonio petiisse. Fato infecuto, ac corpore aperto, tumor utriusque ovarii, capitis recens nati infantis magnitudine, lividus atque fungosus, plurimisque vesiculis aquosis, in ulcera degenerantibus, repletus, inventus fuit.

THESES. XI.

Præ aliis, tumores & concreta varia, in, aut circa uterum hærentia, graviditatem mentiuntur, ita, ut vix, ac ne vix quidem, a vera discerni queant. Eo pertinet molarum generatio, quæ, quoniam in ipso utero hærent, eodem modo, ac fetus crescunt, ipsumque uterum, cum quo cohærent, ac ex quo nutrimentum capiunt, æqualiter afficiunt, omnia fere graviditatis veræ signa præbent. Notæ sufficienter sunt fabulæ, quæ a vulgo de molis circumferuntur, easdem esse animalia monstrosa, ac viva, ex imaginationis errore, aut congressu illicito, in corpore formata: quæ omnia hic recensere, operæ pretium non esse, existimamus. Unicum tamen prætermittere hic non possumus, quod nobis contigit haud ita pridem, ubi vir quidam offerebat nobis molam, ab uxore sua abortiente in lucem emissam, oblongam, antèrius crassiorem, & incisuram, instar oris, notatam, posterius vero in acumen abeuntem, quæ piscis figuram quodammodo monstrabat. Hanc, vir iste, non tantum vixisse, quia, aquæ injecta, fluctuaverat, sed etiam ab obstetrice, mediante fabula sutoria (erat enim vir iste sutor) occidendi animo perforatam, sonum, vel clamorem edidisse, affirmabat; quam tamen nil aliud esse, quam massam carnosam informem, cognovimus, commovit hæc vulgi persuasio laudatissimum *Ruyfchium*, ut, convocatis aliquando omnibus, quot quot Amstelodami fuerunt, obstetricibus, quarum numerus haud fuit exiguus, easdem examinaret, & percontaretur, quid circa molas observassent. Nulla tamen ex illis quicquam aliud de his revelare potuit, quam, quod corpora carnosæ & dura sæpius deprehenderint, nunquam vero talia viventia ab ipsis reperta fuisse: ut idem narrat *in observ. anat. Chirurg. LVIII.*

THESES. XII.

Molarum ipsarum origo, atque generatio, admodum suspensos reddidit medicos, quid de ea sentiendum sit. Communiter quidem tales, ex relictæ in utero, ac huic cohærente particulae placentæ, ortum trahunt,

quando hæc, cum vasis uterinis adhuc conjuncta, nutrimentum capit, ac in tantam molem, foeminis molestant, augetur: unde nomen accepisse, patet. At enim vero hujuscemodi molæ, non tantum a foeminis maritatis, aliquo jam partu antegresso, sed etiam, antequam pepererunt, excluduntur: ubi sane injuria foret, omnes accusare, easdem, ante matrimonium contractum, jam partum, aut abortum passas esse. Huic tamen dubio optime occurrere possumus, si concreta ista, ex utero exclusa, cum sæpius celebrato *Ruyfchio* distinguamus. Hic enim, in *observat. chirurg. obs. 28. & 29.* docet, probe discernendas esse molas veras, ex particula placentæ fetus maturi, in lucem emissi, abrupta, & in utero retenta, a pseudomolis, a placentula integra fetus duotum, trium, quatuorve mensium, in matre extincti, vel abortu expulsi, quæ compressione uteri indurata, rotundam, aut oblongam, interdum quoque animalium figuram exhibent. His aliud adhuc pseudomolarum genus *idem* addit, massam nimirum cruoris, aut sanguinis coagulati, & uteri compressione indurati, quæ pariter molæ speciem præ se ferre solet. In harum ab illis dignotione respiciendum esse, docet, ad duo illa momenta, an funiculi abrupti vestigium adsit, & an vasis sanguiferis gaudeant, sine quibus non possint vocari placentulæ retentæ. Pariter etiam alia concreta, extra uterum reperiunda, cum molis nullatenus confundenda sunt: id, quod *Marquardus* fecit, qui duas molas extra matricem, unam huic fortissime adhærentem, alteram in latere sinistro, circa vasa seminaria, in quantitate capitis, in muliere *Viennensi* repertas, refert, *Pract. Theoret. & Empyric. cap. 5. de Mola*, quarum originem quoque *idem* inde deducit, quod fœmina illa venerea, viro seni impotenti nupta, caste & honeste vixerit.

T H E S. X I I I.

Præter molas, in utero generatas, in gravidationem quoque mentiuntur alia concreta præternaturalia, in matrice ipsa, aut extra eandem reperiunda. Sic graviditatem spuriam, ex utero ulceroso, carnem spongiosam & putridam continentem, habet *Hildanus*, *Cent. II. obs. 55.* ex massa pulvisformi, in utero contenta, *Arculanus Comment. ad cap. de Mola lib. 9. Almanfor.* ex calculis, in utero contentis, in comitissa a *Gleichen*, *Mieb. Flindam. Med. Physiolog. cap. 20.* ex vesicæ abscessu, *Helwigius*, *obs. 124.* ex ovario dextro, ad magnitudinem ovi gallinacei aucto, *Marchettis*, *anat. cap. 7.* Quæ exempla, cum pluribus aliis, aliorum auctorum observationibus, videre licet apud *Bonett. Anat. Pract. L. III. sect. 37. obs. I.* Quo propius igitur tumores, vel alia concreta præternaturalia, uteri regioni adjacent, aut in ipsa matrice conduntur, tanto magis graviditatis speciem præ se ferunt, nisi per alia signa ab hac discerni queant. Circumspectione igitur, hac in re judicanda, maxima est opus, ut omnes circumstantiæ rite perpendantur, utrum nimirum tumor abdominis, simili, ac

tempore imprægnationis, modo, primum lente, sed successive sensibilius incrementum capiat, an vero idem subito crescat, vel tandem nimis au-geatur, vel potius in eodem statu subsistat, aut alia cachexiæ, vel alius status præternaturalis signa concurrant? Quoniam tamen hæc non exacte a mulierculis observantur, se ipsas, aliosque non raro fallunt. *Crucius*, de *quæsitis*, cent. 1. p. 21. refert, Imperatricem Augustam omnia signa veræ gestationis, tribus fere annis ante obitum, habuisse, ut omnes doctissimos medicos & expertissimas mulieres deceperit, usque ad nonum mensem. In hujus defunctæ corpore aperto, præter viscerum plerorumque vitia, abdomen humore ichoroso, flavo plenum, uterus magnus, plenus humore albo crassissimo, ac, circa ejus latera, & corpus, quinque tumores sat magni, ejus substantiæ adhærentes, inventi fuerunt.

THESES XIV.

Ad hunc ergo graviditatis falsæ ordinem pertinet quoque noster casus, in præsentem expolitus, qui quidem primo tempore a vera vix dignosci potuit. Fæmina enim consistentis ætatis, haud ita pridem gemellis procreatis, omnia fere ingravidationis signa percipere, sibi persuaserat. Fluxus nimirum menstruus ad hoc usque tempus durans, cessavit, hypogastrium a tumore illo ovarii successive intumuit, lacti analogus liquor in mammis apparuit. Accedentibus præterea motibus in abdomine, flatulentis quidem ac spasmodicis, non tamen, nisi accurata observatione, a veris fetus motionibus dijudicandis, rationes sufficientes habere, sibi visa est, quamobrem, se gravidam esse, crediderat. Tempore vero partus præterlabente, ac abdomine in nimiam molem crescente, spes quidem ista evanuit, inhæsit nihilofecius animo opinio, foetum in utero extinctum, adhuc in corpore latere; quod tamen sectio, post obitum instituta, refutavit.

THESES XV.

Ex hæcenus itaque allatis exemplis, & ex præsentem quoque nostro casu, satis constare, judicamus, signa imprægnationis adeo certa, infallibilia, ac universalia non dari, quæ omnibus fæminis competant, nec unquam deficient, quoniam optima, ac per naturam in plerisque graviditatem indicantia, interdum deficere & fallere vidimus. Occurrunt tamen exempla rariora fæminarum, quæ, conceptione facta, indicia singularia, ac ipsi propria, eaque insueta penitus, ac extraordinaria, imò paradoxa experiantur, e quibus, se gravidas esse, certo cognoscunt. Notatu dignissimum est, quod *D. Hoyer in Ephem. German. Cent. VI. obs. 75.* de matrona generosa retulit, eam virginitatis annis fluxum mensium regularem expertam esse, post matrimonium vero contractum, extra imprægnationis statum, nil quicquam hujus percepisse. In hac, aliquoties gravida facta,

tanquam certissimum imprægnationis inchoatæ signum, menses apparuerunt, ac per totum gestationis tempus, usque ad partum, debitis intervallis se monstrarunt, sed, partu edito, ac lactatione peracta, sine ullo sanitatis dispendio, iterum cessarunt. Non minus curiosum est, quod ab *Etmullero*, *loc. cit. cent. 1. obs. 45.* de fœmina perhibetur, quæ, quotiescunque concepit, & antequam alia signa ingravidationis sentiret, sanguinem ex bregmate sinistro extillare, percepit. Plura quoque talia, in scholio addito, enumerantur exempla, ex *Panarolo*, *Fernelio*, aliisque, ubi epilepsia, vena, in femoris interno latere, prope genu apprensens, cephalalgia, & id generis singularia symptomata, imprægnationem lactam esse, certo annunciarunt. Præ aliis autem memorabilis est casus, qui in *Dec. 1. A. 11. obs. 215. a Reifelio* relatus habetur, quo maritus, pro uxore gravida, vomitu ac pica laborans, sistitur, cujus quoque filius postea, contracto matrimonio, eadem symptomata passus est. Æquum omnino, nostra sententia, fuisset, ut viri isti, more in Guayana, Americæ regione, recepto, partu ab uxoribus edito, lectum occupassent, ac, puerperio cubantes, servitia ab uxoribus, in grati animi tesseram ipsis præstanda, expectassent.

T H E S. X V I.

Sed progrediendum nobis nunc est, ad specialem casum nostri considerationem, in quo ante omnia nobis ob oculos ponitur, tumor iste ovarii insignis, ingravidationis hujus spurix, & ascitis subsequenti unica causa. Contrabat idem ex folliculis membranosis, inter se cohærentibus, ac externa ovarii tunica validissima comprehensis, mucro lento atque viscido turgidis, admista quoque hinc inde materia purulenta. Capsulæ ipsæ, cum externa tunica, crassissimæ, ac vasorum sanguiferorum quoque perreptantium, canales insigniter distenti erant, ita, ut quidam eorum ad calami scriptorii capacitatem accederent. Fuerunt omnino folliculi isti nihil aliud, quam hydatides, a sero viscido atque mucoso, extremitates vasorum successively distendente, ortæ, quarum numero & magnitudine crescente, ovarium totum tandem in hydatides degeneravit. Tales, ovulis veris interjectæ, sæpissime in ovariiis mulierum reperiuntur, & censente laudato *Brendelio*, *disp. de hydrope ovariorum; Thes. IV.* neque ovulis priores, neque æquales existunt, sed in illis demum; quæ aliquoties pepererunt, & varias injurias in partibus genitalibus perpeffæ sunt; istæ enim frequentius in fœminis, quæ partum ediderunt, rarius, vel nunquam in virginibus sanis reperiuntur: uti videre est in *Ephem. Germ. Dec. 11. A. 5. obs. 207. & A. 6. obs. 164.* Propterea tamen, ob hydatides sæpe in ovario occurrentes, illud vesiculare aut glandulosum dici non potest, quoniam, docente Clarissimo *Heistero*, *Compend. Anatom. Adenolog. §. 367.* vesiculare & glandulosum distingui debent, vesiculæ autem aliæ per naturam in ovario, præ-

præter ovula, non occurrunt, nec glandulæ in statu naturali in eodem demonstrari possunt. Evicit quoque *Ruyfchius*, *Thef. Anat. VI. Explic. Tab. V. fig. 3. 4. 5. 6.* vasorum sanguiferorum extremitates hydatidum naturam variis locis induere: idque exemplis placentæ uterinæ, in hydatides mutatæ, confirmavit, quam tamen pariter, ac alia corporis nostri viscera, nil glandulosi continere, exquisitissima sua arte præparandi, clarum reddidit.

THE S. XVII.

Quod si nunc de causa folliciti simus, tam copiosi hydatidum proventus, atque expansionis ovarii insignis, eam certe nullam aliam, quam humorum, in suo circulo impeditorum, stagnationem, atque in nodosis, extremitatum vasorum anfractibus, collectionem fuisse, patet. Hanc si non unice produxit, occasionem certe eidem dedit, binorum ovarum fœcundatio, ac, ab horum separatione, gravior ovarii læsio, in procreatione gemellorum antecedente, facta. Ex antea dictis enim constat, hydatides frequentius in fœminarum, aliquot jam partus expertarum, quam in virginum ovariiis ab auctoribus observatas esse: quod docet, ovarium a conceptione, atque ovulorum fœcundatorum eruptione, non parum affici. Confirmat hoc uberius tumor insignis, ab ovuli separatione in ovario relictus, tantæ magnitudinis, ut dimidium interdum totius ovarii conficiat, qui rubedine primum perfusus, ac quasi inflammatus, successu vero temporis fugillatus, atque lividus apparet. Corpus hoc lateum, &, uti vocatur, glandulosum, ex cujus sinu prodiit ovulum, sæpe diutius post conceptionem remanet, ita, ut non raro post partum, adhuc turgidum inventum fuerit: quemadmodum in fœmina, *Torgæ*, ob infanticidium commissum, aquis suffocata, observatum, legi potest, in *Physiol. Experim. Sect. VI. cap. II. Thef. 4.* Quæ forte causa est, quare in non gravidis quoque, a *Malpighio* illud repertum sit, unde enata est suspicio, idem ante conceptionem in ovario existere, quod tamen antecedenti potius conceptioni, & partui adscribendum erit. Evincit tumor iste rubens, lividusque, tamdiu permanens, ovulum fœcundatum non, nisi vi, atque conatu, & turgescencia intrinseca, excitato humorum affluxu uberrimo, fractis repagulis, prorumpere, atque sic intumescentiæ huic occasionem dare. Tanto majorem læsionem in ovario fieri, a duplici ovulo, una vice erumpente, credendum est, quia eo ipso turgescencia fortior, largior humorum affluxus, & gravior fibrarum irritatio necessario concitatur. Id quoque probat observatio *Swämmerdamii*, qui, referente *Brendelio*, *loc. cit.* in ovario sinistro fœminæ, sex mensibus gravidæ, &, editis abortu duobus gemellis, extinctæ, vidit inflammationem, & insignem cicatricem, qua incisa corpus flavum & fibrosum, gemina fovea, e qua ova gemella prodierunt, insculptum apparuit. Quamobrem non sine ratione judicamus, gemellorum procreationem antecedentem, in nostra tumori ovarii ansam dedisse.

THE S. XVIII.

Cognita igitur atque perspecta causa, tumoris hujus in ovario, præcipua, facile est, judicare de hydrope ascite, tandem accedente. Aucto quippe isto tumore, & cavitatem replente, non tantum ureteres, sed etiam viscerum reliquorum, circumjacentium, ipsiusque uteri vasa, cum ovario communia, a pondere incumbente graviter compressa fuerunt: quo ipso, motu sanguinis impedito, ac secretionibus turbatis, serum tandem in cavitatem non potuit non extillare. Confirmat hoc ureterum vehemens expansio, ac renum ipsorum flaccities, atque vesicæ urinariæ compressio: quæ omnia, urinæ secretionem valde imminutam, arguunt. Restat igitur tantum, ut de prolapsu uteri, in hoc subjecto observato, paucis adhuc agamus. Hic enim in sectione, a vagina prolapsa, adeo extra pubem protractus, inventus est, ut nullum ejus vestigium in pelvi apparuerit. Imo nullus dubitandi locus datur, eundem adhuc longius elabi potuisse, nisi tumor ovarii prægrandis, in fundo ipsi alligatus, obstaculo fuisset. Experientia enim docuit, fæminas, prolapsu uteri, aut vaginæ laborantes, facta conceptione, & uteri cavitatem a fetu crescente dilatata, levamen percepisse. Tale exemplum *Pechlinus loc. supr. cit. obs. 20.* in fæmina, Lugduni Bavorum ab ipso observatum, recenset, quæ, præter alia incommoda, vehementi & vasta vaginæ uteri procidentia afflicta fuit: singulis nihilominus annis domum filio auxit, ac præterea sæpius abortiit. Illa enim, quamvis laboriosissime & decretorie pareret, non aliud tamen procidentie remedium quæsit, quam graviditatem, utpote qua tumor lente retractus fuit intra corpus; idem vero, partu edito, iterum apparuit.

F I N I S.

C X X X

J. EHRENFRIED SCHLENCKER,
DE SINGULARI OVARIII
SINISRI MORBO.

Leid. 30. Octobr. 1722.

CXXX

J. FERRENERIO SCHENCKER

DE SINGULARI OVARII

SINGULARI MORBO

Tab. 1a. Ovar. 1711

1711

Tab. 1a. Ovar. 1711

P R O O E M I U M.

Multi sub humani corporis integumentis latitaverunt morbi, quorum causa pel plane incognita, vel quasi per nebulam saltem perspecta erant veteribus, teste Mercuriali in arte gymnastica; nullis vero aliis ex rationibus, quam ex cadaverum erudita sectionis defectu, partimque neglecta perscrutatione sat accurata: ita ut,

Quando pergamidis sectamur dogmata Galeni,

advertamus, quod suis jamjam temporibus claros alias accusaverit anatomicos. Inquit nimirum: Dioclem, Praxagoram, Philotimum ac reliquos fe-
 ” re omnes veteres, sicut pleraque alia, ita hoc quoque in corpore nostro
 ” (agit videlicet de Diffect. vulvæ) ignorasse, mirum non est, quippe qui
 ” rudem quandam, non exactam dissectionis cognitionem habuerunt. Ova-
 riorum quoque morbi clare hoc testantur, cum nemo antiquorum nostri sy-
 stematis incunabula, ubi Jovis omnia plena, rite ac legitime delineaverit.
 Nimirum, quis illis temporibus absque ovariorum exquisitissima cognitione
 tam arduum certe generationis negotium, & humani generis propagationis
 impedimenta satis perspicue & pro rei dignitate perpendere potuit? Nemo
 sane. Rebus itaque sic constitutis, si paulo accuratius hoc perpendamus,
 jure meritoque beatiores nos deprædicare possumus hodierna tempestate. Quis
 enim Cl. Johan. van Horne, Regnero de Graaf, atque Swammerdamio,
 inventionis palmam, restitutionis ac descriptionis elegantissime gloriam du-
 biam reddet unquam atque denegabit. Verum cum in novis insulis detectis
 semper aliquid consideratione dignum restat; sic etiam hac in re terminus
 erit nunquam. Quotidie nimirum novis firmantur inventis, experimentis
 atque anatomicorum observationibus medicina fulcra. Lipsiæ haut ita pri-
 dem studiis academicis colophonem addendum mente revolventi mihi etiam
 forte se obtulit singularis admodum Ovarii sinistri affectio. Inveni nem-
 pe in aperto cadavere Ovarium sinistrum totum lapideum, quo viso, fla-
 tum in animum induxi, pauca quedam de eo ejusdemque generatione com-
 mentari, non tamen cæco aliquo aliquid in medium proferendi pruritu ac
 impetu; sed quoniam summos in arte medica honores ambienti mihi legibus
 academicis omnino obtemperandum fuit. Effigiem pariter hujus tumoris ad-
 modum monstrofi ari incidi curavi, ut ejus externa ac interna facies, rem
 in pertractatione non sat claram tibi visam, clariorem reddere possit.
 Dextere nunc tibi L. B. historiam hujus morbi exhibeo, & quomodo in
 vivis, quomodo post mortem constituta fuerit nostra nunc pie defuncta,
 oculis tuis sisto: Lipsiæ in Suburbio auf dem Berge, uti vulgo vocant,
 vidua, dum viveret quatuor liberorum mater, vitæ plus planctu quam
 plausu

plausu attigit annum quadragesimum, quo etiam ultimum edidit sobolem, & quidem robustissimum, brevi vero post partum in sinistro latere perfenfit dolorem valde obtusum, ibidemque, ut referebat, nullo modo cedens propullulans tuberculum, de die in diem incrementum suum capiens, usque dum præter omnem omnium spem & opinionem e sede sua decidit, graviori tamen casu in pelvim ruit, quem confestim gravissima subsecuta sunt symptomata: capitis videlicet dolores coacerati, cordis palpitationes auctæ, pulsus valde diminutus, respiratio difficilis, appetitus plane prostratus, passio hysterica, pedis sinistri tumor œdematosus, uteri descensus, urinæ suppressio atque alvi pertinacissima obstructio. In tam miserabili vitæ genere misere egit vitæ annum quinquagesimum, cum cujusdam medici Lipsiæ degentis felicissimi exoravit consilium; placido autem antequam citatus medicus morbum expellere potuit remediis, Creatori O. M. animam reddidit 1720. Aperto deinde cadavere, admiratione summa observavimus ventriculum satis magnum, vacuum tamen & absque partium dilaceratione, piloro ad os pubis usque perpendiculari linea pertingentem, mesenterium induratis glandulis hinc & inde præditum, intestina flatibus distenta, in pelvi vero jacentia, & denique ovarium sinistrum contra naturam induratum, lapideum, magnum, ponderosum, ita ut medicinalis ponderis octo unciarum pondus superarit, oculis perlustrantibus nobis ovarium hocce totum apparuit inæquale, tuberosum, uteri fundo incumbens, ut etiam, tumore remoto, satis magna minitantis carcinomatis in conspectum veniret macula, & vesica urinaria urina maxime impleta. Cetera quia infimi ventris viscera, ut & reliquæ uteri partes sanæ erant, perlustravimus deinde etiam thoracem, ubi non sine admiratione omnium, ingens gelatinæ tenacissimæ, adipis inflat, albicantis quantitas in pericardio totam cordis peripheriam ambiens a nobis inventa fuit. Hæc sunt L. B. quæ tecum communicare volui, debui, & de quibus in seqq. pagellis verba facere animus est. Non tamen velim credas, eo me unquam adductum iri, ut existimem ac si in omnibus hic loci discutiendis rem acti tetigerim, ad umbilicum usque perduxerim, & sic nihil in hoc morbi genere posteritati amplius dispiciendum reliquerim; nequaquam, certissimus autem esto, me in unoquoque in medium mox producendo imbecillitatis meæ probe conscium esse. Antequam vero ea pro virium modulo percurram, observata & detecta ordine exponam, Deum T. O. M. devotis exord precibus, ut, qui veritas ipsa est, veritatem me indagaturum adjuvet, omniaque ad sui sanctissimi Nominis gloriam, Patriæ honorem, proximi que emolumentum vergere concedat.

§. I.

Tumores varios varii generis ac indolis corpus infestare humanum, iisdemque ex rationibus variis etiam pro rei qualitate & loco natali in chirurgorum scholis insigniri nominibus ac titulis, neminem medicorum, vix ac ne vix quidem

Artis Apollineæ stantes in limine primo

latere poterit; ea propter ne dapibus platonice toties jam coctam crambem apponere videar, catalogum eorum ultro lubensque prætergredior. Quum vero horum unusquisque, signis ac characteribus notabiliter satis discrepantibus, ab aliis ejusdem generis facili sane negotio se distinguat, vix erat, cur amplius dubius hærerem, ad quodnam genus tumor noster ovarii sinistri, totum generationis negotium impediens, sit referendus. *Singularē* quidem hunc in rubris Dissertationis meæ mihi nominare placuit, non quod novi quid, vel inauditi videri velim produxisse; sed quod in demortuis meis Præceptoribus, (codices sic liceat dicere practicos & observationes) parum saltem, vel minoris momenti observare licuit sententias: accedit, quod plane, quod ad locum natalem, veteribus fuerit incognitus. *Horatium* sequi cupientes in art. Poët. v. 317. scribentem:

Verbaque provisam rem non invita sequentur,

& tumoris nostri indolem ac naturam paulo accuratius examinantes, invenimus eundem (licet non idem quoad locum natalem) in Arabia jamdum fuisse cognitum. Sic perantiquissimus apud Arabes *Cel. Avicenna* illi *Sephiros* nomen dedit; & dum ex hisce fabulosis regionibus ars nostra *Græcorum* transferat provincias a *Σκιρρόω* induro, τῆ *Σκιρρῶς* καὶ *Σκιρρῶματος*, quod marmoris fragmentum aliudve durum corpus denotat, titulum accepit, id quod etiam in *Latio* degentibus alubuit medicis, unde *scirrhus* ab illis sive *scirrus*, minus vero recte a *Mesue* & *Valesco de Taranta scirroma* & *scirrosis* nuncupatur. Quam ob rem de *scirrho* in genere considerato pauca quædam præmittere visum est, ut sequentia eo melius intelligi queant.

§. II.

Uti antiquioris seculi medicinæ restauratores in morborum definitione parum a se invicem discrepant; sic etiam in hujus *scirrh*i descriptione uno fere ore consentiunt, cum sentiunt: quod sit tumor dums, melancholicus, totaliter indolens, insensibilis, quietus, coloris plumbei

aut cineritii, quod sit affectio, quæ tactui non cedit, inæqualiter tumet & sine dolore plerumque exiit. Sic *Victor Trincavellus Lib. de rat. curand. h. c. affect. p. m. 272.* inquit: *Scirrhus est tumor durus, in qua nullus est dolor, nullusque sensus, vel etiam si lapide aut fuste percutiatur, & ille est exquisitus.* Sciendum igitur est, quod veteribus scirrhum in exquisitum & non exquisitum, vel in purum & impurum, vel in consummatum & non consummatum, vel in legitimum & illegitimum dividere placuerit, uti videre est in scriptis a *Galeno, Avicenna, Valesco de Tarantia, Fallopio, Trincavello, a Cruce & aliis* posteritati relictis. Verum enim vero licet recentiores medicinæ proceres hæc distinctiones non rejiciant, attamen illas e chirurgorum foro exulare jubent, consentiente *Dolæo in Encycloped. Chir. p. m. 1127.* sufficere saltem putantes: quod sit tumor durus, indolens, absque inflammatione, partibus ut plurimum glandulosis inherens, partes tam externas, quam internas invadens, & pro diversitate loci natalis & materiæ peccantis copia magnus, colore livido vel albicanti apparens. Et in hoc, meo quidem judicio, haud incongrue sentiunt, quin potius veritatis tramiti curatius insistant ætatis nostræ medici; nam scirrhus, quem minus exquisitum vel impurum salutant veteres, scirrhi denominationem nullatenus meretur, quippe qui tantummodo naturam tumoris mollis vel apostematis cancrofi induit, quorum varios in corpore nostro profilire constat: cum e contrario scirrhus stricte sic dictus vi vocis solummodo tumorem durum, lapideum atque indolentem denotat.

§. III.

Ex præmissis hæc præmittendis haud inepte concludimus, tumorem nostrum ovarii, scirrhi denominationem non temere sibi vindicare, quam etiam ob causam ipsi in sequentibus imponere nullus dubito. Ut autem propius ad rem accedamus, meum nunc est, mentem advertere in *subjectum*, in quo produci vel excitari solitus est hic morbus. Ex §. II. præced. patet, quod certus ac determinatus eidem vix adscribi possit locus; nam experientia fultus hoc confirmat *Antonius Maria Venustus*, qui in canto oculi sinistri prope lachrymalem ductum observavit scirrhum, vide ejus *Consilia p. m. 54.* Confirmat & hoc *Jul. Cæs. Arantius in observat. p. m. 159.* ubi scirrhum in labiis vidiisse se profitetur; sic *Blegny Zodiac. Med. Gallic. A. I. p. 110. Observ. 4.* in regione umbilici; *Gerardus Blasius in Observ. p. m. 8.* circa popliteum musculum, p. 33. circa pancreas; *Hildanus Observ. 80. cap. 11.* in mammis & utero; *Trincavellus Consil. Lib. III. p. m. 372.* in mesenterio; *Valeriola lib. I. observ. 11.* *Amatus Lusitanus cap. 3. Zacutus Lusitanus de P. P. H. lib. 11. p. m. 371.* *Capivaccius p. m. 137.* & 140. in jecore & liene; *Petermannus in Observ. decad. 1. p. m. 12.* in glandula

dula thymi; *Harderus in Apiario Observ. LXII. p. m. 249.* in pyloro; *Scultetus Armament. Chir. Part. II. p. m. 30.* circa musculum deltoideum; *Poterius p. m. 61.* in gena dextra; *Paulus de Sorbait p. m. 626.* in inguine atque sub axillis; *Johann. Ehrenfr. Thebesius* avunculus meus, nomine mihi sacro, in fronte; *Heisterus in Chirurgia p. 545.* describit scirrhum in lingua; *Adam. Christian. Thebesius* fautor atque matruelis multis nominibus colendus, in orificio uteri interiori gravidæ formæ, cujus uteri fundus adeo evaserat tenuis, ut embryo illum perumperet, & propter denegatum exitum inter intestina ante partum procideret; & denique *Schurigius in Spermatalogia p. 35.* in viro in testibus. Cum vero de ovariorum muliebrium scirrho tanquam objecto meo agendi animus sit, sufficientem horum historiam naturalem pæce tua L. B. ut eo feliciter progredi possim, in medium nunc proferam.

§. I V.

Ovaria apud veteres tanta caligine cincta, etiam hodierna tempestate a nonnullis oblivioni sane tradita, nisi virorum auctoritate, firmis profecto argumentis ut & adjutorio fulcita fuissent. Nimirum alias in anatomiz studio versatissimus *Cl. Nabothus, medicinae practicus Lipsiæ nunc pie defunctus*, cum circa præparationes anatomicas in cadavere scemineo, a *Doctiff. Schambergio Lipsiæ anat. P. P. præstantissimo* sibi traditas, occupatus erat, invenit glandulas seu vesiculas circa uteri internum orificium liquore turgidas, quas, uti videre est in *Blegny Zodiac. med. gall. A. 3. pag. 20. seqq.* tunc temporis tantummodo sibi vendicavit, & sub noviter inventi ovarii titulo in *Dissert. publ. de mulierum sterilitate Lipsiæ 1707. habita*, proclamavit. Cum vero longe alium illis, quem exferunt, usum adscribunt anatomici, & virorum celeb. observationes plane nobis exhibent contrariam, jure meritoque cum *Doctiff. Ettmullero in Dissert. problemat. ad omnium anatomicorum arte & ætate facile principem Celeb. Ruyschium* data, cum *Doctiff. Petermanno in Observ. decad. II. p. 39. Obs. 9.* cum *Doctiff. Schurigio in Spermatalogia p. 181.* & cum aliis de vesicularum illarum in conceptione atque sobolis propagatione præstantia valde dubito. De ovariiis vero, uti hodie salutantur, non solum nos certiores reddunt tota structura, externa ac interna fabrica, ut & vasa adjacentia ita constructa, ut nihil pulchrius, nihil magnificentius ex quibus *Creatoris* omnipotentia cognosci va'uisset. Si plura desideras, licet non quotidie inveniantur, attamen ovariorum usum prope uterum jacentium demonstrant atque exhibent, sunt foetus, ovula in tubis, quæ a *Vesalio, Fallopio, Graafio, Tilungio & Cypriano* fuerunt cultro felicissimo inventa, sperma non solum in utero, sed & in tubis ipsis, tubæ ornamentique foliacii amplexum ardentissimum oculo non armato vidit, ut de aliis taceam, *acutissimus Ruyschius*. Sic
etiam

etiam inclaruit, quod mulieres viros suos passæ, non levem per aliquot post congressum dies ab ovario ad uterum usque perferant dolorem, ex quo haud inepte concludere convenit, eo quidem tempore ovulum jamjam imprægnatum, & ex custodia liberatum, per fallopianam tubam descendere, sicque mulieri doloris ideam communicare. Sed ne diutius extra oleas vagari videar, in describendo generationis humanæ processu, inque delineando ovarii Nabothiani usu, vela contrahò, meque ad verum hujus, quem ego explanaturus, morbi subjectum convertò.

§. V.

Vera vero ovaria & pro veris hucusque agnita, cum aliam figuram atque fabricam possideant, etiam atque etiam aliam merentur contemplationem. Observamus nimirum, quod sint corpora glandulosa, magnitudine, quam virorum longe minores, pendent nimirum, teste *Regnero de Graaf*, in pubescensibus & corpore sano selsui drachmam; in provectioribus vero & senectute convectis, etiam secundum ætatis temporum seriem exsiccantur, nequaquam vero, uti voluit *Hofmannus* evanescent, in inferiori parte namque semilunaria, in superna vero ubi inseruntur vasa, plana & quodammodo figura sunt depressa, utero alligantur quam firmissime, non solum ligamento lato, quod veteribus vas deferens nominare placuit, sed & tubarum ope, quæ ab inventore *Fallopio* sic appellatæ fuerunt, etiam annectuntur. Mediantibus vero vasibus sanguiferis ac membranis, quibus vasa involvuntur spermatica, illa illi ossis regionem attingunt, ita, ut ab utraque parte affixa & suspensa in non gravidis uteri altitudinem fere obtineant, in gravidis vero quoniam summopere ascendit uteri fundus, summopere ab illo distant. Deinde etiam illarum superficies a masculorum testibus differt, nimirum cum inæqualiter protuberat, & diversimode respectu horum monticulorum, ut ita loquar, valles videlicet seu fissuræ in conspectum veniunt, licet admodum exiguæ. Amiciuntur tunica a peritonæo orta, quæ cum arteriis ac venis ad vulvam sive uterum provectis, uti *Galenus* inquit, testibus committitur, hæc vero, licet a nonnullis non concessa fuerit, attamen haud difficulter cultro separatur ab altera a *Galeno* *Δάκρυος* nuncupata tunica, quæ etiam juxta inventoris relationem hisce ex rationibus tali titulo insignita fuit, quoniam est excoriabilis seu separabilis ab altera, quæ inferius in Fig. II. a me exhibitæ. Interna autem illorum fabrica iterum a virorum testibus toto cœlo differt, componuntur nimirum ovaria, tam ex membranis, quam ex fibrillis laxè inter se invicem unitis, in quorum intercapedine nostri systematis incunabula jucundissimo spectaculo inveniuntur, quæ post copiosam arteriolarum divaricationem ab illarum extremitatibus nutriuntur, & non ultra modum liquido implentur, nec quantitate nimis distenduntur.

stenduntur, quia approbante *Graafio* solummodo in imprægnatis in conspectum veniunt, licet alias etiam conspiciantur, unde illis utique certus ac determinatus numerus vix adscribi potest. Quare autem in corpore lateant, satis clare patet ex illorum scriptis, qui circa generationis negotium fuerunt occupati. Nullatenus vero, existimante *Plazzono lib. de part. genital. p. m. 137.* in corpore occultantur, propter unicam, qua circumcinguntur, tunicam; cum superius jamjam duas exhibui tunicas. Verum enim vero, cum illorum situs eo modo constitutus sit, ut quodammodo sint erecta tubis, tubæ volubiles eo faciliori negotio ad uterum ovula etiam deferre, & sic ex sententia *Doctiss. de Graaf de mulier. Organis p. m. 224.* tanto melius atque feliciter id, ad quod nata sunt, efficere possunt.

§. VI.

Corpora vero hæc, quoniam, uti videre est tam in ipsa ovariorum perscrutatione, quam ex *Galenii*, *Graafii* atque *Diemerbruckii* relatione, glandulis constituuntur, te non pigebit L. B. brevem, sufficientem tamen mecum pervolvere glandularum historiam. A penitioribus corporis humani perscrutatoribus in humano corpore corpora hinc & inde posita inveniuntur, quæ glandulæ nomen acceperunt, & hisce temporibus variis titulis variisque descriptionibus veniunt; & quidem non absque ratione, nam illarum facies unam ab altera primo etiam intuitu distinguit, unde quamplurimis glandulas dividere placuit in *conglobatas* & *conglomeratas*, vel in *conglutinatas* & *congregatas*, vel in *simplices* & *compositas*. Hæc vero divisio quoniam solummodo externam exhibet fabricam; etiam nonnulli circa glandularum expositionem occupati non defuerunt, qui in *vasculosas* & *vesiculares* illas dividunt: legi de hisce merentur *Warthonii* atque *Nuckii adenographiæ* seu glandularum descriptiones atque *Cl. Boerhaavii elegans cedroque digna epistola nuperime ad Cel. Ruysschium data de fabrica glandularum in corpore humano*. Supervacaneum itaque foret omnium in corpore humano glandularum generationem, loca, insignia, inventorum nomina & de illarum interna fabrica adhuc disputantium catalogum magno verborum farraginis in medium producere, tanta enim virorum celeberrimorum diligentia, ac in rerum minutissimarum exquisitissima exponendi conservandique arte studium me laborantem sublevavit. Interim tamen cum necessitas atque dissertationis ordo aliqualem tantum requirat glandularum considerationem, necesse est, ut concipiamus, conglobatam glandulam nihil aliud esse, quam varix magnitudinis corpusculum, ex duabus tunicis constatum, quæ deinde, si consideremus glandulas in ovario, embryonis, chorion & amnion constituunt. Tunicæ vero hæc, & quidem prima fibris circularibus munitur, quæ arteriarum fines excipit, usque dum

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. H h h & no-

& nostrum etiam aufugiant aspectum. Altera vero tunica est crassior, quæ vasorum ingredientium fines, egredientium principia atque nervos regit, & juxta *Cl. Boerhaave*, qui magnus mihi erit Apollo, in *Instit.* §. 242. p. 109. fibris omni fere versu ordinatis, vasculorumque textura intricata efficitur. Ex hisce corpusculis exeunt, uti *Hippocrates* jamjam testatus est *lib. de glandulis p. m. 414.* venæ, si vero dissecas illas. Linguis largus erumpit, specie albus, & velut pituita, quæ venæ hodierna tempestate vasa nominantur lymphatica, ex glandulis illis singularem a sanguine secretum, contentum, fœtum & mutatum humorem per emissaria deducunt, qui humor deinde lymphatici liquoris nomen sibi vendicat. Harum vero glandularum congeries, recubans sub tegmine trito, sub conglomeratarum glandularum nomine deinde venit. Glandulæ vero hæc inter se invicem sunt unitæ, & singulæ earum emittunt vasculum excretorium,

Quod telis simile est, quas nescit aranea cura,

quodque in se continet liquidum

Quod fluit ac refluit semper, variumque saporem

Accipit.

Vasa vero hæc singulis ex glandulis orta viribus unitis liquidum, siquido nerveo imbutum in notabilem aliqualem cavitatem trahunt atque evomunt.

§. VII.

Glandulæ hæc, quæ ovarium constituunt & haud incongrue *conglobata* dici possunt, in statu naturali a me ita consideratae, ne in illis salutare generationis opus irritum reddatur, nullis debent esse obnoxia morbis; siquidem experientia edoctus *H. G. Heerfeld* inquit *de Orig. Morb.* §. 22. *Ovarium debet ita esse preparatum, ut idoneum sit maturum virile semen accipiendo, fovendo ac nutriendo.* Verum illorum statum præternaturalem seu morbosum, quam sæpissime deprehendimus longe a felici sive naturali decedentem: nam sicuti naturæ lege a sanguine arterioso liquidum fecernunt limpidissimum, id quod per vasa deferentia, sic dicta vascula lymphatica, uti superius monui, aliis humani corporis partibus communicant; ita etiam peccanti liquido implentur, tubercula fiunt, & strumæ resultant, & elevantur ac inflammantur, sunt verba *Hippocratis l. c.* Sane si evolvamur *Nuchium in Adenogr. curios. p. m. 84. & seqq.* *Muys in praxi med. chir. rat. p. m. 362.* *Pechlinum observ. 19.* *Blasium p. m. 69.* *Drelincurtium de feminarum ovibus p. m. 94.* *Hardeum in apiario observ. p. m. 325.* *Hofmannum in Disquis. c. h. Anat. Pathol. Specim. IX.* *Marchettum in anarom cap. 7.*
Bryndelium

Brendelium *dissert. de ovar. muliebr. hydrope Vitemberga* 1701. *habita*, *Nabothum* in *Dissert. de sterilit. mulier.* *Ubelmannum* in *Dissert. de hydrope uteri* §. 15. profecto aquam hic hærere percipiemus, dum hydrope maxime distenduntur ovaria. Sic corrupta atque putrida observavit ovaria *Blegny* in *Zodiac. Med. Gall. A^o. 1. p. 102.* *Cancrofa Arantius* *Observ. p. m. 251.* *Lapillis onerata Graafius* *de Mulier. Org. p. m. 228.* *Dentem & quidem molarem vidit in ovariorum substantia hærentem pereximius Ruyschius* in *Thesaur. Anat. 1. p. 29.* *Albo fluore afflicta exhibuit Warthonus* in *Adenogr. p. m. 199.* *Pure taboque impleta accincta vidit incomparabilis Morgagni* in *Advers. 1. p. m. 41.* ut & offeſcentia. Totum vero ovarium in tenuem & latam quasi membranam mutatum, describit *Connor* in *Dissert. med. phys. de immani uteri sarcomate* p. m. 44. *Induratum ac scirrhosum nunquam otiosa Natura Curiosorum curiosa Societas* exhibuit. Sic *doctiss. Bonetus* in *Sepulchreto*, *Schenckius* in *Observ. lib. IV. p. m. 556.* *Mauriceau* in *lib. de mulier. pregn. partur. puer. morbis* p. m. 8. *Schraderus* in *observ. anat. med. p. m. 201.* *Rodericus a Cajiro* P. II. *de mulier. morb. p. m. 34.* *Nabothus* in *alleg. dissert. §. 11.* & denique *Cl. P. P. Schacherus* *anat. P. P. apud Lipsienses famigeratissimus*, qui in solenni cadaveris dissectione 1721. celebrata, totum ovarium lapideum seu scirrhosum pilis mirifice intertextis constitutum atque turgidum publico exhibuit spectaculo. Et sic etiam ego in præsentiarum tibi L. B. exhibeo totum ovarium sinistrum scirrhoticum sive lapideum quod in seqq. §. §. rimandum ac mirandum erit.

§. VIII.

Ex humano corpore nunc humato desumptum, ab utero, tuba atque vasis ad & deferentibus liberatum ovarium, quia fortassis nimis tædiosum fuisset, totam multoties jamjam delineatam generationis officinam hic adponere, tibi L. B. nunc sisto. Antequam vero ad Figurarum explicationem me converto, te paucis monitum velim, ut repetas ea, quæ in antecedentibus passim inserui, ex quibus non nisi scirrhi nostri externæ faciei vera ac clara tibi exsurget cognitio. Verte oculos ad Figuram I. & vides, exhibere tibi Literam

- A. Ovarium sinistrum peritonæo adhuc circumdatum, secundum longitudinem & latitudinem.
- B. Tunicam ovarii propriam, quam facillimo negotio separabilem, totam vero cartilagineam a *Galeno* *Δάγρος* nominatam.
- C. Peritonæi portionem separatam.

H h h 2

D. Vas

- D. Vas veterum deferens, ultra modum & naturæ leges induratum, atque magnum, in cujus superficie avulsæ uterum cingentis tunicæ præmia apparent.
- E. Glandulas induratas, protuberantes, tuberosum referentes scirrhum.

Durus & lapideus hic tumor, & si fuste etiam percuteretur nullo modo cedens, cedens tamen cultro ac malleo, in tantum ab ovario decedit sano, in quantum fibræ ac membranæ laxæ alias inter se invicem unitæ nunc rigidæ sunt, in sano videlicet laxæ apparent, hic autem fetarum instar rigidæ ac induratæ in conspectum veniunt; in sano inter fibrarum interapedine quiescunt ovula, hic autem nil nisi mortuum corpus apparet, solummodo adhuc restant arteriarum ac venarum mirabiles divaricationes, quæ vasa, a me transversim cultro trajecta, singula contenti depluebant guttulam cruoris. Verte igitur oculos, si lubet, in Figuram II. ubi exhibet.

- A. A. A. Ovarii longitudinem & latitudinem, fibras ac membranulas rigidas ac induratas, mox acutos, mox obliquos efformantes angulos, ut & vasorum sanguiferorum transversim trajectorum oscula; quæ venæ & arteriolæ, uti *Galenus de Dissect. Vulvæ p. 329.* inquit, inter se connexæ cincinni in modum, non secus, atque in maribus, implicantur: ut si revolutionem hanc præfeceris, una incisione multa ora efficiat: non quod multa vasa, sed quod unum & idem semel multis locis fuerit præfectum.
- B. Vas veterum deferens expansum, recentiorum ligamentum latum a *Regnero de Graaf de mulier. organis p. m. 221. Tab. XII. Lit. X.* delineatum.
- C. Rudimenta aperturæ fibris marginalibus adhuc instructæ, materia autem peccante & lapidea impletæ, quæ tam vivide atque eleganter oculis se exhibuit nostris, ut vix aviditati aliquid in medium producendi obtemperare potuerim; quoniam vero *Vesalio, Highmoro, Warthono* & aliis, clari nostri seculi anatomici contradicunt, & quod hocce vas sit pervium tanta pertinacia negant atque pernegant, propter experientiæ penuriam, dissectionumque defectum lubentius silentio præteream, quam luxuriose loquar, usque dum tempore & occasione data meliora ac certiora edoctus fuero.

§. IX.

Arteriolæ antequam ovariorum emetiuntur glandulas, infinitis anatomosibus, posituris variis angulos efficiunt innumerabiles, attamen inter se communicant, & illarum ultimi fines evomunt humorem ex crassa & rubicunda sanguinis massa secretum, qui autem sæpissime totus mutatus ab illo, quam ordinarie glandulæ illæ accipiunt. Variis particulis imbutus glandulas summopere distendit, vasculorumque egredientium oscula comprimit, ut levissimo caloris gradu excitato, notabilem fatis adquirat consistentiam. Quoniam vero etiam partium jure meritoque consideranda est constitutio, a qua receptionis, retentionis atque ejaculationis functio dependet, partis recipientis læsam functionem, cum *Arantio in Observ. p. m. 251.* & cum *Fallopio de tumorib. præternat. p. m. 256.* qui recipientis partis laxitatem & aptitudinem ad recipiendum ratione situs vel imbecillitatis descripserunt, nunc sub considerationis incudem vocabimus.

§. X.

Uterus licet non ut furibundum animal in animali, quomodo a veteribus, præsertim vero a *Platone in timeo*, uti videre est in *Galeno de loc. affect. Lib. VI. Cap. 5.* credebatur, circumvagetur; attamen gestationis tempore & instantibus partus conatibus, uterum sese summopere movere, movent *Cel. Ruyschius in Observ. obs. 88. & 93. De venter in Operat. Chir. p. m. 36.* & *Langius in Dissert. de hyster. pass.* Et sane mirum non est, nec a veritatis tramite aberrem, si adfirmem, quod in nostra etiam demortua uterus ob robustissimi foetus, quem edidit, calcitrationem, nimiamque uteri expansionem sinistro incubuerit ovario, tonum totius ovarii læserit, & sic liquido lymphatico cursum liberum interdixerit, ita ut, liquidi lymphatici impedita sequestratione, prima scirrhi rudimenta fuerint posita. Verum cum cordis ac vasorum vis ad secretionem destinata, minus vero aptam materiam in illas relaxatas glandulas propellit, ad regressum vero plane ineptam, stagnat exinde ac in altum sic attollit domicilium, domicilia rumpuntur, interstitia membranæ ac fibrarum, quæ antea laxè inter se invicem unitæ erant, nunc materia adimplentur, ita ut in unum destructum ac emortuum mutetur corpus totum ovarium. Non statim autem in tam spissam atque duram abit extravasatus & fatus ibidem liquor substantiam, aliqualem solummodo acquirit visciditatem. Sed testante *Nuckio p. m. 21.* si particulæ terrestres prævaleant, tumores generantur, quos scirrhos vocant, & *p. 38.* conspexit glandularum interstitia materia tartarea fabulosaque repleta & obstructa, & *p. 39.* glandulas calculosas extra-

xit, quales etiam *Cl. Kerckringius* p. m. 64. in *Observ. anat.* in glandulis asperæ arteriæ vidit. Et ita a materia tam viscida involvuntur particule terrestriores, quæ, liquidioribus dispersis, evaporatis, compactiores, duriores & sic ponderosiores evadunt, cujus rei *Galenus de simplic. medic. Lib. V. Cap. 7. fol. m. 33.* *Pauli Ægineta* p. m. 225. *Valesci de Taranta Lib. V. Praxeos fol. m. 122.* *Pisonis de cognosc. & curand. morb. p. m. 412.* & *Helmontii*, qui tartarum peregrinum pro causa inculat, non parum lucis mææ sceneratur sententiæ sententia.

§. XI.

Succinctam sic succi hujus depravati glandularum habes L. B. historiam. Non agam hic, quomodo in partibus externis ex attritu valido, contusione notabili atque compressione sensibili in corporis nostri partibus exurgant scirrhii: Solummodo ex sex rebus non naturalibus, licet alias omnino naturales sint, quædam adducemus, quoniam hisce denegatis ad feram vivendo non pertingeremus posteritatem. De aere dicam, quæ *Averroë* affirmat, quod aer de fortioribus sit corpus nostrum alterantibus; dicam quæ *Galenus* probat, quod corpora nostra a calore innato & ambiente resolvantur, & a nimia frigiditate condensante, & a caliditate resolvente indurentur; dicam quæ *Fallopium* refert, quod illi Pisi degentes sæpissime scirrhis corripiantur, propter aerem & aquam; & denique quæ *Saporta* in *Tract. de tumorib. lib. IV. p. m. 509.* perhibet, adnectam, dum inquit: *scirrhii causa efficientes sunt aer & aqua*, quippe quæ notabiliter satis humores nostros afficiunt atque perturbant. De alimentis, si aspicio *Hippocratem* atque *Galenum*, illi etiam in his singulare quæerunt, & quidem non sine ratione. Nimirum etiam inter carnes intercedit magna differentia. Carnes admodum duras atque molliores inculat *Galenus* in *exposit. aphorism. lib. II.* quoniam tardius & paulatim nutriunt, & quod non omnibus conveniant *Δύσπεπτα*, in confesso est. De fructibus admodum aquosis, mucilaginosi ac terrestrioribus in quibus tales abundant particule, & qui vehementer humores inficiunt, quam optime disseruit, eorumque catalogum exhibuit *Doctiff. Behrensus* in *Select. dietet. p. m. 128.* Evolve etiam L. B. si lubet sublimioris illum ingenii virum *Helmontium*, ubi alimenta tartaro insontia producit p. m. 231. ubi plura lectuque digna invenies. Et denique profecto singularem, huncceve locum, meamve sententiam luculentiorē reddentem communicavit historiam *Doctiff. Sibaldus* in *scotia illustrata Part. I. p. m. 53.* Refert. nimirum cit. Auctor lectu sane dignam, *Scotis* suetam agriculturam: *Tesqua enim*, inquit, *ericeta*, & *similia*, quæ antea in pascua cedebant, nunc calcis consperguntur cumulis, sicque conspersa aratro proscinduntur, ut sane producant fruges,

*fruges, quæ soli calcisque naturam respiciant, calidaque magis viscera inflam-
mant, novamque morborum suppellectilem quotidie producant. Abeas me-
cum L. B. ad montium juga silesiæ (in aliis etiam regionibus id acci-
dere nullus cubito) ibidemque scotix agriculturam cum calce peragen-
dam, etiam meis conterraneis notam, aspice. Nonne particulæ calcis,
vel etiam aliæ particulæ terrestres, quarum vestigia me terrent, ali-
mentis iammixtæ, una cum laudabilibus promiscue ingurgitantur, & sic in
humani corporis partibus obstructions excitant?*

§. XII.

De potulentis, quæ cum alimentis pari passu ambulant, licet su-
pra cit. *Helmontius* contra *Paracelsum* longe aliam tueatur sententiam
vel opinionem, quippe qui nullum in potu, uti testatur, particulas in-
venit; clare tamen terrestrium patent particularum vestigia, latet enim
anguis sub herba, & si consideramus aquas fontanas, etiam absque mi-
croscopiorum ope conspiciuntur. Aquæ ignis torturæ commissæ mirum
profecto in modum aliquid deponunt, quod in chemicorum laboratoris
capitis mortui locum sibi vendicat. Ejus rei etiam fidem comprobata
reddidit nunquam satis nominandus atque *pereximius Robertus Boyle*, qui
analyti chemica in certa aquæ pluvialis quantitate dimidiam pondere
partem capitis mortui loco invenit. Et quid mirum, si tota aquæ quan-
titas sensim in terram ignis ope mutari possit. Quid dicam de stagnan-
tibus aquis, quæ tamen sine discrimine, & priusquam coctione depu-
rantur, a laboribus pertæsis rusticis & a commatis majoris avidè in-
gurgitantur hominibus. Quomodo autem pro hac vice in ovario fini-
stro tam irresolubilem & lapideum procreare scirrhum aptæ fuerint, ex-
periuntur illi, quibus natale solum est *Saxonia*, ubi aquæ plus, quam
in aliis regionibus, scatent particulis terrestribus. Sic etiam *Helvetii*, uti
testantur scriptores, hujus farinæ morbi, & quidem ex aquæ haustibus
acquisiti collo deportant portentosa sane testimonia. Rem totam sequen-
tibus versibus elegantissime complexus est *Palingenius in Zodiaco vitæ p. m.*
133. v. 779. seq.

*Noxius est aer: est noxius humor aquai
Corporibus, quando vitium contraxit uterque.
Hinc pestes subeunt, hinc viscera discruciantur,
Communisque lues dat plurima corpora morti.*

§. XIII.

Quidquid itaque ex modo enarratis, liquidum in glandulis congu-
lare & sic inspissare, sanguinem cachecticum producere, & exinde in
tan

tam perexiguus humani corporis vasculis obstructions, profluentes tumores & scirrhus excitare potest, jure meritoque inculatur. Sic etiam vel in defectu, vel in excessu peccantes motus, quies, somnus & vigilia scirrhi fomitem suppeditant. Sane si tantummodo ex hisce unicuique consideramus motum, concludere facile possumus, in quantum corpus nostrum aucto vel deficiente motu destruat. Nemo certe negabit, quod motus sit causa caloris & calor infallibile vitæ nostræ signum. Si autem, uti in confesso est, in æquali caloris gradu consistit sanitas & vita nostra; motus etiam nec admodum concitatus, nec interceptus, nec a vita sedentaria sufflaminatus esse debet, juxta illud Poetæ :

Cernis, ut ignavium corrumpant otia corpus,

Ut capiant vitium, ni moveantur aquæ.

Aquæ videlicet, quotidiana experientia teste, quæ carceribus suis inclusæ absque commotione littoribus inhærent, facile vitiosæ evadunt, ac ad putredinem inclinant. Quid ergo impedit, quo minus a majori ad minus concludamus, statuentes, rivulos corporis nostri sive humores motu & agitatione expertes stagnare, stagnando multa in scenam producere mala atque calamitates, quas tandem mors ipsa excipit, nam

Aspice ferrum :

Pulchrius est usu, cessans rubigine sordet.

E contrario humores nostri, moderata non admodum concitata commotione, crebro quamvis repetita, eo citius secernuntur, distribuuntur atque functiones suas feliciter subeunt.

§. XIV.

Nec silentii peplo hic involvenda sunt tristitia, terror, ira, labor, aliaque animi pathemata. In quantum ab hisce ventriculi concoctio humorumque circulatio turbetur, & ita totum corpus labefactetur ipse L. B. etiam me haud moneite judicabis. In tristitia :

Stomachus crudescit, visus hebescit,
Et pallor venit & macies & acerba senectus ;

nam macerat artus
Deformatque ipsum corpus, canosque capillos
Ante diem reddit. Contra præcordia læta
Ætatem efficiunt viridem robustaque membra.

In terrore, quid in bonam partem cedit, retrocedente spiritu? qualis speranda

Speranda constantia & exsecutio in concoctionis atque digestionis negotio, si membra tremiscunt? Quanta caloris proportio, si sanguinis spirituumque motus augetur in ira, ita ut quasi candescant candida mente præditi? Certe chymus antequam in succum atque sanguinem convertatur, crudus mesenterii glandulas occupat, cujus constitutionis vestigia partim ex *Martini opusculo de morb. mesent.* partim ex *Boneti Medic. Septentr. T. I. Cap. IV. p. m. 650.* partim ex ipsa nostra nunc pie defuncta observandi mihi copia facta. Et hæc ut melius intelligantur, in mentem tibi revoco verba, quibus usus fui in enarratione observationis meæ asserens: *quod vidua hæc plus planctu quam plausu vitæ suæ transegerit annos.* Notissimum omnibus erit adagium, quod veteribus jamjam allubuit: qualis chylus, talis sanguis, & qualis sanguis, talis etiam lymphæ aliique humores secreti; si autem chylus crudus adhuc, sanguis heterogeneis admodum particulis scatet, ex sanguine lymphæ infelici ab origine producta, humoribusque aliis hoc idem contigit, mirum non est, si cachexiæ vitium in nostro corpore producat. Videmus nimirum, quod ex vasorum relaxationibus decantatissimum cachexiæ vitium oriatur, relatis enim nervorum viis, spirituum fluxus ac refluxus prohibeatur, unde etiam summopere in glandulis humoris intercipitur motus. Id quod sua tempestate *Cl. Lossius in Dissert. de languore lymphat. 1673. Vitenb. habita* hisce annuitur verbis affirmare: *Quod autem glandulosum genus propter animalium spirituum defectum, vel crassiorem lympham facile tumescat, mirum non est, quia lymphæ motus prohibetur, & quidem id accidere solet subjectis cachecticis, in quibus necessario stagnari cogitur lymphæ, quæ deinceps facile inspissatur & in scirrhum convertitur.* Et sic certus sum, generationem lapidei nostri tumoris ovarii sinistri non aliter accidisse, & ex enarratis causis in hisce ovarii glandulis incrementum suum cepisse, licet & aliæ adhuc restent causæ, quæ autem ex enarratis sponte fluunt: videlicet, quomodo ex consueto catameniorum fluxu impedito, hæmorrhoidali cursu intercepto, & ex infelicibus ovulis natus, gypseam profecto atque lapidosam adipiscatur consistentiam scirrhus. Quomodo ex ulceribus nimis præmature clausis originem trahat, illumque ad majorem perducant perfectionis gradum remediis medici æque ac chirurgi, testantur *P. Ægineta de re medica p. m. 225. a Cruce de Tumor. præternat. p. m. 510. Saporita de humani corporis tumoribus p. m. 510. & Cl. Boerhaave in aphorism. de cognosc. & curand. morb. §. 485.* Quoniam vero non unius foret hominis nec momenti omnes hujus morbi causas producere ac examinare, cumque brevitati studeo, quæ a me oblivioni fuerunt tradita, illis relinquo, qui felicioribus avibus in medicina versantur.

§. X V.

Signa, quæ luculenter satis ex historia hujus morbi in præfamine enarrati elucescunt, cum scirrhi aliis in locis generati signis æquiparanda sunt. Quoniam vero etiam simulati tumores a *Sylvatico in Institut. de iis qui morb. simulant deprehendis p. m. 187.* erudite describuntur, signa illorum hic non enarrabimus, sed L. B. ad cit. Auctorem decenter dimittimus. Transeant itaque hæc, & cum *Fieno in tract. de signis med. p. m. 83.* Tactu observamus tumorem in latere sinistro, ibidemque affectum locum percipimus. Videlicet mulieres ovariorum scirrho laborantes sentiunt tumorem durum atque nullo modo cedentem, mox in dextro. mox in sinistro latere propullulantem, prout materia peccans inibi confidet, partemque glandulosam occupat & distendit. Molem sentiunt in inguine pendentem, indolentem, nisi per consensum partium nervosarum, quia scirrhus, ut in definitione jamjam a me dictum fuit, absque dolore est. Tantam vero integumentorum muscutorumque infimi ventris elevationem sive prominentiam non deprehendunt hydropes vel uteri, vel tubæ fallopiæ, vel ovarii ipsius laborantes, quia digitorum vestigia nequaquam conspiciuntur in scirrho, ideoque scirrhus duritie, mollitie hydrops cognoscitur. Nec tactus resonat, ut in tympanitide vel tumore flatuoso, uti veteres voluerunt. Nec dolet scirrhus, ut in cancro, quia in tam lapideo ovario vasa sanguinem vehementia nec dilacerantur, nec notabiliter satis comprimuntur, uti ex Fig. II. innotescit, ubi vascula sanguinea post mirabilem divaricationem dissecta, miro sane spectaculo contentum cruorem depluebant: e contrario autem latera vasorum, lapidea hacce materia circumdata disruptionis nobis detraxerunt periculum. Non inflammatur scirrhus, nec splendet, nec dolet: ergo a tumore, quem dixere medici Erysipelas haud difficile discernitur, quippe qui semper inflammatus, rubicundus, summopere splendens & dolorificus apparet. Sensum quidem scirrho laborantes sentiunt, obscurum tamen & obtusum, quoniam solummodo a ponderositate ejus oritur. Invenies etiam præter exostosin nunquam duriores tumores, a quo, ut & a callo scirrhum solo loco natali distinguere poteris. Effectus quod attinet, locum invenimus in *Galeno ad Glauconem Lib. II.* ubi inquit, quod hydropis semper sit prodromus, scirrhus. Sic mole sua adjacentes partes comprimit, functiones lædit, inflammationes, suppurationes, gangrænas, paralyses, atrophias, sphacelos, sterilitatem, partum difficilem, vulvum, alvi obstructionem, aliaque, quæ mox sequuntur, sola compressione, obstructione, tensione efficere potest.

§. XVI.

Nullam calamitatem solam esse, summopere percipiunt morbo contentantes. Intelligunt id imprimis etiam mulieres, quæ in ovariiis scirrhuso laborant tumore. Sunt vero hujus morbi symptomata tanta caligine cincta, ut, quoniam pauca in auctoribus invenire potui, ego ea tantummodo, quæ oculis auribusque meis ipsemet in hac muliere usurpavi, quæve ex justo rationis dictamine inde conclusi, hic in medium producere mecum constituerim; nam

Ardua res certe, tamen hanc audacter adibo;

eo tamen simul animo, ut, si meliora adsint, meam, quam hac de re fovi sententiam missam de integro faciam. Sisto ergo tibi L. B. thoracem patefactum aliosque ventres apertos. Ventriculus concoctionis ac digestionis officina ultra modum propter ingestorum qualitatem atque quantitatem expansus, quomodo e sede sua fuerit detrusus, sane difficulter demonstrationem subit

Sed, ne quis fortasse putet me fingere nugas,

Exempla suppeditat *Cel. Ruyschius in centuria Observat. med. chir.* ubi lienem in pelvim prolapsum, omentum enormiter coarctatum, venam portam osseam, uteri in alterutrum latus retractionem, aliaque sane monstruosa producit observata. Sic mihi non opus est, ut verborum pondere, & petitis ex longinquo rationibus atque argumentis, hanc quæstionem firmem; pro me enim militans hujus cel. Viri observationes & in subsequentibus demonstrandi ratio. Uteri nimirum moles, arctis abdominis cancellis viscera inclusa premit, comprimit, mutat & sæpissime e carcere propellit, summopere vero fœtus calcitrations, & deinde ipsi ærumnosi muliercularum cõatus hanc viscerum mutationem excitant. Omnes ergo agitationes violentæ hæ, tam in diaphragmatis, quam in abdominis impenduntur musculos, hinc aeris inspirati; retenti atque rarefacti ope, omnia sãne abdominis hinc & inde, mox antrorsum; mox retrorsum, mox sursum, mox deorsum deprimuntur. Quis itaque non sentiet, in quantum & quam facile, iterata conquassatione, propter nimiam uteri expansionem, musculorum vis elastica debilitetur, ita ut motus illi diaphragmatis amissam resistantiam plane superent. Nonne facile etiam hic concludere convenit, quod a tanto molimine diaphragmatis hujus ventriculi dislocationis causa dependeat, quæ illud ipsum in nostra efficere potuit demortua. Addam adhuc, quod uteri descensus multum sãne ad intestinorum contribuerit in pelvim fugam. Postquam ita tecum L. B. perpendimus perpendicularem

lineam ventriculi, per se non solum dolorum capitis, respirationis difficilis, sed & appetitus prostrati prostat historia atque causa.

§. XVII.

A tam præternaturali statu ventriculi, nunc ad induratum me converto ovarium, satis a me jamjam descriptum. Te non pigebit L. B. quia fortassis sæpe repetita placebunt, breviter nervos in illud excurrentes mecum perlustrare. Nervi seu minutissimorum tubulorum fasciculi, tunica circumcincta propria, partim ex medulla oblongata, partim ex spinali derivantur, qui ab anatomicis in paria distribui fuerunt. Differunt autem Cl. isti Viri in enarratione catalogi ipsorum quam maxime a se invicem, & quoniam parum huc refert, haud invitus opiniones eorum reticeo. Perreptant nervi omnes humani corporis partes, partemque nullam, imo neque glandulas, neque illorum involucrium in ovarii omittunt illi, qui ex osse sacro ac lumbari regione emergunt. Et hisce nervis totum corpus perreptantibus, singulari Creatoris providentia, liquidum inesse subtilissimum, concedunt medici. Experientia anatomicorum atque ratiocinationis usu inde conclusum fuit, quod nempe, si comprimantur, vel distendantur, vel titillentur leniter, vel si afficiantur fortiter, ut corrosione, distensione, compressione & dilaceratione, vel lætitiæ, vel tristiæ sive doloris enascatur idea; ita ut illi rem sane acu tangant, acu si tanguntur, & si plura desideras exempla, exempli tibi loco erit *Doctiss. Synapius in doloris remedio p. m. 4.* Tanta profecto materia impletum ovarium necessario etiam distendit, comprimit ac dilacerat tenues admodum nervorum canales. Liquidum itaque, ut liquide patet, motu videlicet inordinato, per nervorum substantiam errans, inordinatum influxum in cor, cordisque exinde etiam palpitationes (de aliis nil dicam causis) excitavit in nostro subjecto; id quod ex illis innotescit, dum tam anxie, ut medicum miserabilis constitutionis certiozem reddat, brachium, qui persentiat inordinatum ac mox evanescentem pulsum, porrexit.

§. XVIII.

Cordis cum consideravimus palpitationes, considerata nunc venit hujus partis præternaturaliter commotæ motus sublatio, ubi totum hic pericardium materia tenaci impletum in conspectum venit. Id quod etiam *D. Martelli de Montealbano in actis Philosoph. Anglic. 1670. mens. April. p. m. 88.* se invenisse gloriatur. Veniret hac occasione quidem nunc examinanda pericardii naturalis fabrica atque liquidi in illo ad peculiarem usum destinati fons & origo, medio autem tutissimus ibo, si absque disputationum enarratione adfirmem, quod peculiaris vasa a Creatore pericard-

pericardio eum in finem sint concessa, ut ad cordis motum facilitandum liquidum effundant, atque iterum absorbeant. Coacervati vero hujus laticis lymphatici collectio sive quantitas cordis latera summopere compressit, inundavit & sic cordis motum retardavit. Tale quid accidere solet & observatur in hydrope pericardii, quæ cordis nostri flammulam protinus extinguit, atque supprimit. Nimirum cordis latera ab incumbente aqua comprimuntur, unde pro excipiendo sanguine satis dilatari non possunt: pulsus exinde diminuitur, unde syncope inundante aqua & mors ipsa subsequitur subitanea referente *Doctiss. Lowero in Opusc. de corde Cap. II. p. m. 3.* Perhibent quidem non solum *Vesalius in fabrica corp. hum. Lib. V. Cap. 15.* *Riolanus Anthropographiæ Lib. II. p. m. 179.* *Schenckius Lib. IV. Observ. p. m. 556.* *Bonetus in Sepulchreto Tom. II. p. m. 708.* *Lancisius de Subitan. mortib. p. m. 38.* mortis subitanæ causam, qui in humano corpore præter ovariorum tumores nil nisi bene observarunt. Altiozem itaque deberet requirere pervestigationem; verum enim vero, cum, uti superius dixi, tanta lymphatici liquoris, admodum vero inspissati, in membranoso illo tegmine inventa fuit copia, illorum supersedeo opinionibus, dum sufficere arbitror, quod ex cordis motu intercepto, omniumque humorum circulatione depravata, mors secuta fuerit subitanea.

§. XIX.

Sufficiant hæc, ne in vitæ & necis expendenda ratione ultra limites progrediar, & cum ex antecedentibus satis clare patet, quomodo ex cordis compressione, humidique ibidem stagnantis coagulatione in olla fuerit mors, lubentius nunc me converto ad uteri descensum satis fatisque incommodum. Præsupponendum autem ante omnia, quod hic in nostro casu nervi ligamentis quatuor uteri immixti, compressi atque relaxati fuerint. Nec enim in hac fœmina infelici obstetricis manu, alijve violentis causis fuit detrusus uterus, sed satis sensibilibiter, præterque omnem spem & opinionem e sede sua decidit; hinc concludimus, quia etiam ovarium uteri fundo incubuit, quod sola ligamentorum relaxatio sit accusanda. Nervi videlicet compressi ab incumbente pondere, spiritibus, suis ut incolis, summopere privantur. Hic autem nullo modo vulgi vaginæ prolapsum intelligo, sed verum, quem *Excell. Ruyschius in Observat. Observ. VII. § IX.* annotavit; uteri prolapsum puto. Uterus a ligamentis suis ita relaxatus sive dimissus, sua compressione non solum urinæ suppressionem, sed & alvi obstructionem causatur. Causa per se patet: vesicam enim urinariam & sphincterem comprimit, ut ne guttulam quidem ejaculare vel emittere possint, nam parili sic ratione etiam intestinum rectum in tali casu stringitur.

gitur. Unde observante *Roderico a Castro* non solum fœces, sed & flatus colliguntur, quæ nauseam, ructus, vomitus & sexcenta alia post se trahunt affectiones.

§. X X.

Presso deinde sequitur pede pedis sinistri tumor œdematosus, qui nullo alio generatur negotio, quam uti gravidis nonnunquam accidere solet. Hæ scil. vitam sæpenumero colentes sedentariam, molem uteri imprægnati femoribus inclinant, sicque rivulos lymphaticos tam graciles & a partibus inferioribus oriundos comprimunt; in ovario vero male affecto poros illorum materia terrestris deobstruit, unde insigniter tument. Missis autem hisce, nunc descendo ad historiam passionis hysterice. Passionem autem hystericam illam, non illam a multis jamjam in usum receptam v. g. a flatibus in intestinis ortam, ortam intelligo; nam vera omnino ab utero originem trahit, referente *Marggrafio in Prodromo med. pract. Sect. III. p. m. 165.* observante *C. J. Langio in Dissert. 64. §. 22.* quippe qui uterum passionis ejusmodi hysterice profus expertem esse negant atque pernegant. Nam luce meridiana profat, dari a stagnatione sanguinis aliorumve humorum, qui totam uteri emetiuntur substantiam, veras hystericas passiones. Credibile igitur est, quod hujus ovarii sinistri tumor, violenta atque præternaturali sua pressione, uterum omnino affecerit. Luculentius autem, uti arbitror, apparebit, si consideremus maculam in uteri fundo ex rubro ad nigredinem vergentem, quæ necessario futuro sphacelo præbuit fundamentum. Unde non mirum, si mulieres nec suffumigiis, nec aliis contra vulgarem passionem experientia probatis excitantur remediis. Et si conceptionis ac generationis adspiciamus negotium, plane evadunt steriles, quoniam nimirum ex tanta ovulorum petrificatione, ut ita loquar, totiusque ovarii destructione auræ seminali Viri, vel animalculo a *Leeuwenhœckio* invento plane interdicatur ingressus, prima systematis nostri rudimenta corripuntur, salientia punctula dejiciuntur, vasorumque obstruuntur aperturæ. Qualis igitur in tam male constituto ovario est speranda conceptio? Nulla profecto, nisi alterum adhuc in felici statu constitutum sit ovarium.

§. X X I.

Exhibui itaque tibi *L. B.* totam hujus morbi historiam pro virium modulo, inauguralis thematis loco, more recepto conscriptam. Ratione ductus secutus sum, & quæ tam observavi, quam exinde conclusi; ingenue tibi communicavi, quæ ex auctoribus fide dignis ac experientia edoctis observavi, allegare volui, debui, quia profecto nihil est dictum,

dictum, quod antea non fuerit dictum, ut inquit *Terentius*. Curam hujus scirrhi variis ex rationibus & non sine prævia deliberatione prætermitto, quia tam cito & sane præter spem & opinionem ex hac miseriarum valle ad perfectissimam absque remediorum adhibitione deducta fuit sanitatem. Animus quidem olim erat, brevissimis eam superaddere verbis, verum quia veteres æque ac recentiores parum adferunt solatii in Chirurgia consummatissimi, autumantes nullis eam extirpari posse remediis, ita & ego rem intactam relinquo. Nam suis jamjam temporibus præclarus *Galenus*, *Oribasius* & *Avicenna* tanquam incurabilem, & cui non esset sanatio proclamarunt. Et quis mortalium (nemo profecto!) in tam absconditis locis tam lapideum corpus curavit & curare poterit? Igitur nec ego peculiarem extirpandi modum nec arcana seu specifica ultra modum jam excedentibus plagulis exhibeo. Quisque medicorum, cui sanitas & salus proximi curæ cordique est, omnes intendet nervos, ut obstet principiis, nec sero medicinam parare infelicemque eventum expectare cogatur. Egrotantes vero, ne Nubem pro Junone arripiant, & admodum mature urentem herbam persentiant, non flocci regulas pendere, sed pretio habere, necessum habent. An vero, uti *Athenæus* putat, per incisionem extrahi possint ovaria prudentibus dijudicandum relinquo. Te denique L. B. precibus, quibus par est, humillimis exoratum velim, ut si quæ, eaque meliora, quam quæ in hisce pagellis exhibui, possideas, ut inquam, ea omni dexteritate ac fide mecum communices, meamque in hoc argumento notitiam adaugeas, & erroribus, si qui fuerint ex imbecillitate ingenii immixti, condonando exoptatum Dissertationis meæ promoveas

F I N E M.

CXXXI.

NICOLAUS WILLI,
STUPENDUS ABDOMINIS,
TUMOR.

Basilea, 10. Jul. 1731.

CXXI

NICOLAUS WILHELMUS

STUDENTUS ABBOMINIS

TUMOR

Edictum de die 1711

K 1 1

Opera Medica Tom. IV.

T H E S I S I.

Neminem existimo inficias ire, quod Medicus is sit & habeatur, qui sanitatem corporis humani tueri atque morbos eandem labefactantes emendare ac propulsare novit, quatenus hunc scopum attingit iis remediis, quæ ex naturæ penu deprompta multiplici experientia eodem effectu sese commendaverunt. Atque adeo claret maxime, nonnisi eum Medici nomen & dignitatem tueri & exornare, quo commodis Egrotantium inservire, eorumque votis speique satisfacere, animumque aliorum utilitati promovendæ exsatiare queat, nisi ea cognitione & facultate sit instructus, qua satisfaciat quidem paucis hisce, quibus medicina ad *diagnosin* perducitur, quæ ipsa vero a rerum peritis ardua adeo deprehensa fuerit, ut nonnisi institutione, usu & assidua opera ad eam scientiam perveniri celebriores in Arte nostra Magistri tradiderint; ad prosperam enim valetudinem tuendam, & adversam restituendam non promiscue omnes aptos esse, quotidie edocemur. Quamvis autem paucis hisce sed primariis operam dare medicum oportet, si auctoritatem & dignitatem suam tueri velit, difficilia tamen Artis etiam magistris observata fuerit, cum & sani corporis natura atque morborum indoles multis involvantur difficultatibus, imo causæ morbificæ sæpius evolvi & enodari nequeant, insuper etiam medicaminum vires satis perspectæ & comprobatæ non sint, quorum tamen omnium gnarum peritumque esse oportet eum, qui salutarem Artem cum sperato successu excolere conatur, uti rei ipsius exploratio docet, & unanimi omnes consensu perhibent. Multas vero contentiones agitarunt medici, utrum rationi an experientiæ plus in medicina ad eam perficiendam competat; alii proin unice fideli observationum collectione Artem procedere animadverterunt, & evidentia, usu, necessitate non fallacia Artis auxilia esse deprehenderunt; alii vero, prout proclive est humanum ingenium ad errores ex præcipiti iudicio oriundos, causas experimentorum ratione inquisivere, hanc vero methodum, Artis principia confirmandi dubiam, mutationi obnoxiam imo temerariam usus docet. Ea enim humani ingenii est ad curiositatem proclivitas, ut ab incunabilis rerum causas a priori indagare & cognoscere velit, unde uberrimorum errorum seges. Plerumque enim phænomena certa illegitimis consequentiis onerata fuerit, & eadem re alio ponderata & expensa modo, in innumeras discrepantes abrepti fuerit sententias. Pronum enim ingenium humanum est, ut ideam unam alteri citius nectat, quam convenientiam earum evidenter perspexerit, & hinc nata fuerit illa Sectarum tam in Arte medendi quam aliis disciplinis studia.

Præclari in medicina Viri probe semper animadverterunt, rationem æque ac experientiam connubio fidei ita sociatas esse oportere, ut utrumque horum per se languens alterius opera perficiatur, & tum quidem cum fructu medendi Artem exerceri omnes iusti rerum Physico-mediarum Scrutatores fatentur. Cujus veritas manifesto liquet, si incrementum & fata medicinæ perpendere velimus & phænomenorum medicorum causas non vano & procaci ratiocinandi impetu & novaturiendi pruritu, sed iusto ratiocinio perquisiverimus, postquam quælibet corporis proprietates accurate perspectæ sunt. In medicinæ enim incunabilis, cum rationis usu auxilia adversus morborum cruciatus investigari non potuerunt, fortuitus implorandus vel expectandus erat casus.

Casum experientia fecit, exemplo monstrante viam. Ante jacta enim salutaris Artis fundamenta homines vel externis injuriis læcessiti vel internis doloribus excitati qualitercunque sibi auxilium ferre studuerunt, & nunc juvantia, nunc noxia tentantes, effectuum observatione demum quid usu probatum fuerit, annotavere. Id quod indicat Cel. Batavorum medicus Boerhaave in Orat. de studio Hippocr. *Ægri ante nata medicinæ primordia, morborum cruciatibus impulsæ ad certos dolores incerta tentaverunt Remedia, quorum ubi nonnulla fortuna magis quam Arte salutaria comperissent, eorum annotatione prima jecerunt Artis fundamenta.* Postea vero successus morborum & remediorum Tabulis inscriptos in Templo suspendendo incrementum Arti accesserat.

I I I.

Quum vero rudis observationum & experimentorum copia sollicite quidem collecta & ordine digesta neque morborum indolem satis declaraverit, neque ad curationem ægritudinum specie similitudinis sæpius decipientium sufficere deprehensa fuerat, Ratiocinii vim experti Philosophi, quam cum remediorum experimentis conjungendo lumen allaturam credidere, rationis enim usum ad morborum cognitionem atque curam præcipue necessarium observarunt, quum sola rationis vi multæ circumstantiæ enodatæ & discretæ sint, sicque adeo ejus perspicacia medentis animum illustrari, nemo inficias ire queat. Diversa enim morborum genera, symptomata diversa in iisdem morbis occurrentia, corporis ægri indoles varia, morborum complicatorum concursus, tempus remedia opportune adhibendi, mutandi eadem vel ab iisdem abstinendi, & morbi similitudine symptomatum incautos decipientes diversa tamen remedia requirentes, causæ tandem morborum, quæ sæpius ad felicem mali eradicationem necessario erui debent: (*eum vero recte curaturum, quem prima origo causæ non fefellerit.* Hipp. & Celsus monent) hæc profecto

si æquo & justo ratiocinio ponderentur & expendantur, evincunt experientiam non sufficere ad perficiendam Artem, eamque in incunabilis latere, si cæcus hic Dux viam tantum sternat. Experimenta quidem prima dedere Arti fundamenta, dum dolores ad tentanda varia homines nullius vel doctrinæ vel experientiæ fulcro nixos excitarunt & coegerunt, sed parum incrementi accessit eo tempore Arti salutari. Quamvis autem ratio cum experientia conjuncta medendi Artem, quantum in humana positum est potestate, perficiat, postquam tamen subtilitatibus potius quam experimentis & phænomenis rite colligendis & justo ratiocinio reputandis operam dederunt, pruritu potius effreni hypotheses condendi & ratiocinandi procacitate acti quam naturæ humanæ vias sedulo notantes multum detrimenti passa est Ars, dum Hypotheses in Cerebro suo confictas naturæ applicabant, & phænomenorum rationem expeditere, qualia natura fingere debuisset, hinc, quæ majores magno cum studio & utiliter collegerunt, neglexerunt, fictamque & commentitiam foedisque conspurcatam erroribus Artem reddiderunt. Hypotheses enim non debent confingi & naturæ archetypo applicari, sed ex notatis sedulo corporum proprietatibus & probe comparatis inveniendæ sunt & condendæ. Quando enim neglectis humanæ naturæ proprietatibus, posthabito experientiæ studio confinguntur & excogitantur hypotheses, speculationibus tantum innixæ, verisimilitudinis specie multis verborum lenociniis adumbrata & ingeniose conficta incautis imponitur; imaginationi eæ placent, ut applausum alliciant, judicii tamen maturioris vi elucescente vanas & inanes esse claret, Ægrisque maxime damnosas. Hypotheses enim, nisi phænomenis & proprietatibus probe perpensis & lustratis superstruantur, ut plurimum in rebus medicis & physicis erroneæ.

I V.

Manifesto patebunt TH. III. recensita, si naturam humanam paulo penitius inspicere, & æqua lance æstimare velimus, & procacem pro arbitrio fingendi licentiam coërceamus, sedulo enim si sanitatis æque ac morborum effectus scrutemur, pendent ii a determinatis & varie conjunctis seu concurrentibus conditionibus, quæ omnes junctæ invicem effectui producendo pares sunt. Conditiones enim, quibus positæ res aliqua ponitur, ejus rei causæ appellantur. Itaque ut evidenti simplicitate tam sanitatis quam Ægritudinum causæ demonstrantur, necesse est cognoscere omnes conditiones, proprietates atque vires tam solidarum quam fluidarum C. H. partium seorsim, postea vero sedulo invicem comparatis novas inde productas detegere, ita ut conditiones tam, quibus sanitas persistit & conservatur, quam quibus labefactatur, & labefactata in integrum restituitur, accurate cognitæ & perspectas habeat, qui Arti medendi sese applicat, atque adeo conditiones viresque sanita-

tiſ conſervare, morborum vero tollere, i. e. cauſas ſanitatſ conſervare, morborum auferre queat, modumque promte, jucunde ac tuto hoc facere noverit. Quando autem intellectus noſter conditiones haſce non niſi per effectus ſuos cognoscit, qui ſenſibus deprehenduntur, & obvii ſunt (neque enim fictitiis cerebri commentis veritas erui ſolet) evidens eſt, omnes cauſas atque proprietates tam ſtatuſ ſani quam ægri exacte rimandas, indagandas & inveniendas eſſe, hiſ vero cognitſ ad ea ratiocinio pergendum, quibus hæ tolli, illæ vero conſervari queant. Et heic quidem, ne a veritate aberret, cavere ſibi medicus debet, niſi enim veras ſani & morboſi ſtatuſ cauſas perſpexerit, nunquam ad certam & tutam medendi methodum ratiocinando aſſurget, nec certi quid de ſecunda valerudine ſtatuet, quando enim falſa pro veris, ficta pro certis habentur, maximi in medicina errores committuntur. Qui enim ſani ſtatuſ conditiones veras non ſedulo inquiſivit & cognovit, alias omnino quam quæ ad ſanitatem requiruntur, efficere & formare nititur, quippe ægri tudinem ex certis ejus ſignis non dignoſcit, vel remedia etiam ipſi corrigendæ & extirpandæ apta putat, quæ contrariis vel ſaltem nullis adverſus morbi vim facultatibus gaudent, & proſecto vel noxia propinat, emolumenta vero & fructus æger fruſtra expectat, vel morbo vires concedit, ut moram trahat; cum prodeſſe itaque deberet medicus vel non prodeſt vel nocet, niſi caſu forte in id incidat, quod utile & fructuoſum; neminem vero tam ſtolidum judicamus, qui fortuito quam Arte curari malit, periculofum hinc tali ſe credere, qui cauſas & effectus non attente ſatis ſcrutatus fuerit circa morborum phænomena.

V.

Cognitionem vero ſani æque ac morboſi ſtatuſ in quolibet ſingulari non acquireret medicus ex univerſali corporis cognitione, verum ex accurata combinatione ſingularium & propriarum cujuſvis conditionum, quæ non niſi ſenſuum miniſterio deprehenduntur, & a peculiaribus circumſtantiis determinantur, quibus proin univerſales corporum leges lucem afferre non valent tantam, ut rei liquidiffime perſpiciendæ ſufficiant; peculiare enim corporis alicujus dotes & proprietates atque vires ſi negligantur, nunquam propria ejus natura dignoſcetur, & prociſ maximo opere hypotheſes conſictas condendi pruritus in veritatum medicarum inventione a contemplatione conditionum ſingularis rei coërceri debet; quantum enim damnum in Rempubliſ medicam ex illa fingendi, philoſophandi & hypotheſes condendi cacoëthe redundarit, monumenta præcipue tam veterum quam neotericorum teſtantur, quando multi traduntur qui ſemel conſictæ hypotheſi omnia naturæ phænomena adaptare conati ſpecioſas condidere ſectas. Non enim naturæ rerum notatio & animad-

animadversio arti horum incrementum dedit, sed ingeniosa cerebri commenta, hypotheses fictas, quibus vix vestigia in naturæ sinu assignare queas, pro veris Artis principiis venditare, hisque morborum theoria superstructa si fuerit, nemo mirabitur, quod medendi methodus huic innixa & medicorum expectationem & Ægrorum spem sæpissime deludat: vago enim ratiocinandi pruritu vix probabiles morborum causæ excogitantur & vera sic medicandi ratio demum in Democriti puteo abscondita latitat. Hypotheses quidem istæ imaginationi applaudentes, ratiunculis quibusdam innixæ, artificio specioso coordinatæ animum quidem levem & incautum in assensum facile trahunt, & fascino quasi alliciunt, ut blandissimo quasi phantasmate ingenia incantentur, verum si iudicii vim exquisiti adhibeas, naturæ fictitiæ fucos & pigmenta deprehendes, imo experieris hypothesibus his elegantissimis neque dolorem ægrotantium leniri, neque morbi vim pelli. Magna autem morborum est discrepantia atque diversitas, in eodem morbo pro subjeutorum & Symptomatum varietate tam multa medico sunt animadvertenda, tam diversis medendi viis est insistendum, ut vix ab uno homine addisci posse sperares. Sed lucubrationes eruditorum in hac re Virorum facilem reddidere Artem valde difficilem, quando morborum historias & accurate tradidere, & eadem simplicitate, qua sensibus nostris patent, observata exposuere. Sola enim fidelis observatorum collectio antiquissimis & nostris temporibus certa posuit Artis fundamenta, pyxis hæc est nautica, ad quam omnes medicorum cogitationes dirigi debent. Selegi eum in finem stupendi Tumoris Abdominis historiam, ut eidem perscrutandæ operam darem. Est prout in nosodochio, dum Ægra degerat, fuit recensita a Medico eo tempore Ægrotantium curam agente Viro Clariss. Joh. Rud. Mieg Anat. & Bot. Prof. Præceptore meo Honoratissimo, qui fato defunctam quoque cultro anatomico subjecerat, quamque vivam contueri mihi licuerat, demortuæ quoque viscera scrutatus fueram.

Catharina Herzog, Matthiæ Vœgtlin, factoris conjux, staturæ procerioris, habitus corporis mediocris, sanis parentibus prognata, a teneris Annis sanitate illibata utebatur, faciei color erat vividus in adulta ætate, cum ætate dein pallidior evaserat, vires erant integræ, aliquot Libero- rum mater facta & paupertatis ærumnis oppressa victum labore quæsitivis & vigiliis, probe semper Catameniis purgata ad 50. usque ætatis Annum. Ultimo puerperio Anno ætatis 43. facto terrore & mœrore conflictata, parciora subito sensit Lochia, & statim dolores in infima ventris regione acerbos & scindentes tulit, qui nullo remedii genere adhibito paulatim mitigati fuere & fere evanuerunt. Cum vero angusta res domi eandem premeret, & mariti morosi atque vinolenti mores insulsi multum molestiæ facebant, variis servitii generibus rei familiari consulere coacta est, nunc factorio munere, & ægrotantium cura, vigiliis adeo nimis sibi suisque prospexit, sanitatis vero rationem habere raro potuit. Circa

50. ætatis annum menstrua paulatim deficere cœperunt, consueto Naturæ ordine, ad annum dein 53. sana satis & incolumis vixit, quo abdomen paulatim tumidum fieri cœpit sine dolore, sine gravativo pondere, absque duritie & sensim sensimque majorem expansionem nactum est cum renitentia aliquali sonora, viribus interea integris, appetitu salvo, habitu corporis nec cachectico neque consumto. Urina & naturali copia, colore & consistentia reddita, post mariti obitum ab aliquibus suspitione imprægnationis pressa infontem se Medicorum testimoniis liberavit, manu enim frigida abdomini admota nullus latitantis foetus motus deprehensus fuerat. In hoc morbi initio nullis usa est remediis & auxiliis, cum enim utcunque labores suos perficere potuerit, & res angusta domi sumtus non pateretur, patienter mali initia toleravit. Quinque annorum spatio abdomen per insensibiles gradus majorem in molem accrevit, idque erat subdurum, renitens, in incessu parum molestiæ creans, si dolorem aliqualem tensivum & gravativum exceperis ac respirationem paulo laboriosam, vespertinis quoque horis affligentem lassitudinem. Tumor Abdominis autem non æqualis fuerat, in dextro latere magis prominuit, dum in lecto recubuit, & in latus nunc dextrum nunc sinistrum corpus reclinando, nulla fluctuatio sensibilis erat, neque Abdominis figura præter majorem molem ullam passa mutationem. Urinæ interea naturales & copia & colore & consistentia. Aliquot dein Annorum spatio ingentem in molem accrevit abdomen, ut ad ambitum ejus, qua parte maxime prominuit, funiculo opus erat Unam unam Parisiensem & duas tertias longo, stupenda enim ratione prominuit, quamvis autem procerioris paulo fuerit staturæ, ad spithamæ tamen longitudinem ultra genua protuberaverat, quando in lecto paulo erecta recubuit, quem situm semper habuit, & Umbilicus tum distentus & expansus fuerat; Venæ cutim abdominis perreptantes non solum valde conspicuæ factæ, nodis varicosis distinctæ & capacissimæ, pollicis enim crassitiem plures superarunt. Alvus erat sicca; pedes a tumore liberi, Lumbi non tumidi; facies paulo decolor & emaciata. Appetitus naturalis, sitis levis nonnisi matutinis horis molesta. Nulla ægram vexavit tussis, sed respirandi difficultas paulatim ingravescibat, ut quotidie erecta magis somnum ceperit, supina enim gravissimam dyspnœam experiebatur, pulsus non erat febrilis, somnus pacatus, vires extremitatum inferiorum vacillabant, pedibus quippe diu insistere nequivit ob molestissimum abdominis deorsum propendentis pondus. Et tum quidem Medici auxilium implorare cœpit, qui mali magnitudinem & durationem, rei que familiaris inopiam probe percipiens desperata omni medela negotium soli naturæ relinquendum judicavit: Affectu dein ad duodecimum usque Annum persistente abdomen majorem in molem evolutum est, venæ abdominis ulterius distendi cœperunt, Dyspnœa gravior, urinæ parciore magis tinctæ, habitus corporis superioris emaciabatur, facies pallida, & colli-

Hæscens, oculi collapsi, pedes œdemate paulatim correpti sunt, quod magis magisque incrementum sumsit, & tandem cute eorum erosa & exulcerata lymphæ magna quantitate extillante gangræna paulatim & Sphacelus non sine ingentibus cruciatibus eos occupavere, abdomine interea parum detumescente. Appetitus paulatim languere cœpit & anxietates præcordiorum viriumque debilitas ita invalere, ut misera continuo lecto affixa fuerit, & in hoc statu penitus superiores partes atrophia consumebantur, debilitates quotidie ingravescebant & anorexia magis magisque invaluit, donec tandem Annum 68. ingressa viribus exhausta, facie hippocratica die 25. Julii Anni 1728. mente tamen integra quasi in deliquio horis matutinis placide diem functa sit supremum. Cumque aëris calor urgebat, Nosodochii Medicus eo tempore ordinarius supra dictus *Vir Clariss.* Joh. Rud. Mieg horis antemeridianis cadaveris sectionem instituit, præsentibus *Viris Excell.* Joh. Rud. Zuingero *Med. Pract. Prof. Celeb.* Samuele Battierio *M. D. & Græc. Lingu. Prof. Meritiss.* nec non *Viro Clariss.* Emanuele Kœnig *Medic. Doct. Exper.* pluribusque Medicinæ Studiosis & Chirurgis.

Et in hoc quidem negotio abdomen maxime tumidum anteriore sui parte hæmisphærii ad instar prominens apparuit, venæ varicosæ, dum ægra vivebat, maxime distentæ conspicuæ quidem erant sed minus turgidæ, in utroque pede ad furas cutis excoxiata, nigra corrupta & foetida. Dissectis tunc caute abdominis integumentis tam communibus quam propriis apparuit peritoneo arctissime adhæere molem illam abdominis, quem in finem sub Cartilagine ensiformi ceu suprema abdominis regione cavitatis ventris dissecto peritoneo aperta fuit, atque caute postea tam digitis quam spatula moles a peritoneo separata, quo facto conspeximus primum quidem peritoneum crassius & densius, dein vero saccum amplissimum, albicantem, rotundum, Cucurbitam stupendæ molis referentem utpote totum abdominis cavum undique replentem, viscera ejus omnia obtegentem, ut nullum in conspectum veniret, quo ad latus reclinato apparuit levis hinc & inde adhæsiō cum omento & intestino colo, mesenterio autem arctius concretus fuerat: sublatis his impedimentis ad originem exploratus ovarium deprehendebatur dextrum, uterus enim naturali duplo longior, recurvus & ad sinistrum latus oblique protrusus apparuit, ut fundus ejus cum cervice insignem angulum formarit, ovarium lævum ordinariæ magnitudinis sicut etiam tuba illuc protensa; dextra vero tuba longior & latior supra ingentem saccum protensa tandem obscurum finem obtinens. Venæ & arteriæ spermaticæ versus hanc molem protensæ duodecuplo ampliores quam cursu naturæ ordinario observatæ fuerunt. Monstruosum hoc ovarium e sede sua exemptum & cum utero rescissum statera ponderatum 100. libras cum dimidia æquaverat: postmodum vero examini subjectum, membrana exterior apparuit alba, crassa, ex fibris tenacibus confata, intus vero unica cavitatis deprehensa, in qua contine-

batur liquor subfuscus decocto granorum coffe saturato similis, viscidiusculus, ingenti copia: postquam igni expositus fuit gelatinæ coagulum induit, ea vero parte, qua tubæ fallopianæ extremum conspiciebatur, crassior erat membrana pollicem æquans, in plurima loculamenta exigua divisa, quæ replebantur vesiculis pellucidis, tenera membrana obductis, lymphaque viscidiuscula albumini ovorum simili repletis.

In abdominis cavitate nullum deprehendebatur serum extravasatum, omentum erat corruptum, cartilago ensiformis multum recurva, extrorsum & sursum reflexa, ventriculus perangustus contractus & inanis, intestina omnia vacua collapsa, flatu nullo distenta, ad dorsum ab ovarii mole coacta, levi inflammatione rubentia, hepar perexiguum, sed nulla conspicua labe affectum, diaphragma sursum in pectus fornicatum ad secundam usque costam, thoracis hinc dextra cavitas angustissima, lobus quoque pulmonum dexter perparvus, sinister lobus pulmonum major quidem dextro, sed ad naturale volumen minime accedens, nulla nec in thoracis cavo nec in pericardio lymphæ extravasata, cor flaccidum & molle, polypi in cavitatibus ejus nulli, sed sanguis tantum coagulatus.

V I.

Historia ægritudinis atque dissecti postea cadaveris docet ovarium hydropicum in stupendam adeo molem excrevisse, & fœminæ tandem lethum intulisse; quanquam autem multi hoc morbi genus & observaverint, scripto consignarint & verbose fatis id exposuerint, frustraneus fere labor videretur juveniles meos conatus iis superaddere; *verum quanquam multum egerint*, si *Senecæ* verba nostra facere liceat, *qui ante nos fuere, non tamen peregerunt, multum adhuc restat operæ, multumque restabit, neque ulli nato post plura secula præcludetur occasio aliquid adhuc adjiciendi*; apparuit enim haud difficulter multa fuisse & circa mali generationem, morbi cum aliis similitudinem & medendi rationem neglecta vel negligentius saltem exposita, quæ tamen notatu digna & usu non carebunt suo, accedit insuper Virginis alicujus Basilcensis morbus, qui dum abdomen stupendam in molem distentum fuerat, fortuito seu propitia fortuna disparuit, & virginem vegetam reliquit, ut quædam de tumore ventris commentaturus eandem historiam silentio præterire noluerim; quum Artis auxilia languida fuerant, fortuitus succurrit casus, en B. L. hujus singularis casus narrationem. Monstrosus hic abdominis tumor virginis Basil. adhuc superstitis, qui per 14. Annos substitit & casu tandem paulatim evanuit, adeo singularis fuit indolis, & propitia fortuna seu fato fuit profligatus, ut, cum similem inter observationum medicarum scriptores casum reperire nobis nondum licuerit, historiæ hujus memoriam describendo haud vanam censuerim operam.

Anna

Anna Margaretha Schärer in cognominata Philibert brevis a natiuitate staturæ, habitus gracilis, corpus & macilentum sed vegetum habuit, sanitate a teneris Annis illibata vitam egit, temperiei est cholericæ, parco assueta victui, sed eupeptis alimentis assueta, a durioribus enim & tenacibus dolorem & gravitatis sensum circa præcordia experta, interim muliebribus laboribus sæpe exercitata, præprimis agilis, cum adultam ætatem nacta catameniis & consueto tempore & debita copia expurgari cœpit, aquam solam pro potu ordinario usurpaverat, a vino abhorrens, frigidioris tamen haustum quædam præcordiorum oppressio excipiebat, Annum nata 22. dum æstivo tempore, postquam corpus exercitio solisque radiis incaluisse extra tempus menstruæ purgationis aquam putealem valde frigidam affatim hausisset, statim sentire cœpit dolores in abdomine & frigus admodum molestum circa regionem hypogastrii sinistram, ac si lapidem frigidum seu glaciæ frustum in ventre foveret, inde paulatim abdominis secutus est tumor in pelvi sinistra primum apparens, a tenui principio autem sensim ac sensim in maiorem molem ex omni parte fere æqualem assurgens cum dolore tensivo nunc magis nunc minus molesto; nonnisi paulatim autem intumescencia hæc abdominis incrementum cœpit, quinto enim demum Anno gravidarum in morem abdomen prominuit; in lecto supina si jacuit, abdominis tamen tumor æqualis, nec latus, quemadmodum in asciticis, quibus abdomen in eo latere protuberare solet, cui incumbere solent; quum vero viribus adhuc integris obambulare potuit & munia domestica obire, sensit vehementiore corporis exercitatione seu cursu fluctuantem aquæ copiam, perinde ac lagena vitrea aqua semiplena concuteretur, & strepitum hunc etiam adstantes exaudire. Interdum vomitus & Colica hysterica, subinde etiam convulsiones hysterice accesserunt. Menstrua non suppressa, sed singulis tribus septimanis recurrentia, quæ prius menstruo intervallo magis respondebant, vix tamen parciora neque etiam uberiora quam superiori tempore. Alvus mansit libera, urina autem parcius excerni visa est, quam alias pro consuetudine solebat, præcipue autem post usum alimentorum tenaciorum, dyspeptorum urinæ copia multum fuit imminuta, ingentesque sensit anxietates circa præcordia, gravitatem & dolorem circa ventriculi regionem, a quibus symptomatibus liberabatur vomitu spontaneo, quo non solum viscidum excrevit mucum, sed & limpidæ aquæ plures libras. Adhibita ex consilio Medici præter rationem victus convenientem medicamenta aperientia, antihysterica, purgantia, diuretica, sed exiguo cum levamine; Abdominis enim tumor longo temporis spatio pedetentim in omnem dimensionem magis accrevit, ut insignem molem hydropicorum instar æquaret, pedibus hætenus a tumore liberis, dextro lateri incumbens vehemente statim oppressa fuit respirationis difficultate, ab usu alimentorum dyspeptorum nec non excandescencia menstruorum aliquando suppressionem passa, tumorem sensit pedum,

dum, disparuit vero, postquam aquæ melissæ haustibus aliquot mensium recuperavit fluxum. Postquam octo Annos hunc circumgestavit abdominis tumorem, jusculis usa fuit millepedibus alteratis & balneo domestico, tuncque ad dimidium tumor fuit imminutus, sed mox iterum ad pristinum volumen rediit, & ad scrobiculum usque cordis protuberavit, pedibus hucusque ab œdemate liberis: eo tempore curiositatis gratia lance pondus sui corporis tanta mole adaucti exploravit, pondusque inventum erat 205. librarum, cum alias in statu sano vix ultra 100. libras ponderaverit. Abdomen vero durum tympani instar erat tensum, in lumbis quoque prominens, costæ inferiores cum ensiformi cartilagine valdopere extrorsum & sursum coactæ, & quamvis alias corpus obtinuerit gracile, filum tamen seu fasciâ abdominis prominentiori parti in lumbis circumdata ad ejus dimensionem longa erat ulnam Parisiensem cum duabus tertiis. Interea ter quotannis V. S. admisit & ex ejus neglectu varia symptomata præcipue autem pedum gravitatem & œdema fuit passa. Per 14. autem Annos maximam sic ventris protuberantis molem gessit, non sine fluctuationis quodam sensu, cum promptius ex uno latere in alterum corpus versabat, aut subsultando vel onerata gestando promptius agitabat, nunquam tamen lecto affixa sed pedibus satis libere & cum agilitate quadam incedens, negotiis domesticis utcumque operam dans, nisi cum per intervalla pathematibus hysteriis, vomitu aut convulsionibus afflictâ fuit. Respiratio, appetentia, ceteræque actiones plerumque salvæ erant, sed reliqui corporis substantia valde extenuata. Urina ut plurimum erat coloris naturalis, sæpe etiam albescens & turbida, quandoque rubra cum sedimento viscidiusculo, post hystericum paroxysmum pallida. Virium autem detrimentum macie extenuato corpore reliquo passa fuit. Demum Anno 1725. mense Septembris domo egressa & per vallum inter suburbium D. Johannis & moenia Urbis festinato gradu incedens, in plano forte humi in ventrem prolapsa, ut alias sæpe ipsi accidit, percepit hac vice in regione sinistra epigastrica sonitum quendam, quasi tympanum quoddam ruptum fuisset absque dolore notabili, mox ope comitis, qui eundem fragorem exaudivit, relevata domum pedibus se recepit, nullius vel debilitatis vel doloris memor, paulisper adhuc obambulans, sex horis postea præviis doloribus tensivis cœpit micturire & præter expectationem plures libras aquæ tenuis, limpidæ, inodoræ, instar aquæ fontanæ per urethram excernere, dolores autem lancinantes ac urentes in pluribus abdominis partibus præcipue circa scrobiculum cordis ægram lecto affigebant; recurrente dein sæpius mingendi tenesimo, plures similis Urinæ seu aquæ mensuras reddidit, mole abdominis evidenter decrescente, ita ut intra novem dierum spatium per stupendam aquarum evacuationem abdomen penitus non sine Medici & adstantium summa admiratione subsideret, licet hoc tempore nihil præter victum tenue, abstinentiam, quietem & externa

externa fomenta ex Baccis Juniperi contusis vino incoctis adhibitum fuerit. Aquas autem has dum excrevit, singulis semihorariis stimulum mingendi percepit, & largam ejus copiam quavis vice excrevit, hæcque ipsa aqua non præter voluntatem profluxerat, sanæ enim instar ejus profluvium continere potuit, & præter voluntatem coacta eandem diutius retinere, atroces passa est cruciatus; a potu interea frigidus penitus abstinent, graves vero debilitates ut & animi deliquia experta, somnum tamen per horam unam vel alteram capere potuit, quo mire refocillabatur. Exactis novem dierum spatio aquis venter quidem a tumore liberatus, integumenta mire flaccida, rugis inæqualia & collapsa fuerunt, costæ inferiores ultra collapsi abdominis expansionem ad duorum palmorum altitudinem prominuere, dolor autem vehemens in lumbis ægram excruciat, fasciis integer tum venter fuit ligatus, & urina postmodum naturalis coloris & quantitatis reddita, interea pejus habuit, & debilitatis causa ad plures hebdomadas lecto affixa hæsit, victu semper utens tenuissimo, quum ex carnis paucissimæ esu gravitatem & dolorem circa ventriculi regionem experta sit. Aliquot demum a lapsu hebdomadis cum urina excrevit substantiam membranaceam albicantem partibus vicibus absque ullo cruciatu, præter lenem mingendi stimulum & difficultatem. Quo tempore excrevit aquas ventris sui monstrosi nihil urinæ coloratæ seorsim reddidit, easdem aquas continere & reddere cum voluntate potuit, quemadmodum supra diximus, ut per urinam neque alia via quam urinaria prodixisse extra controversiam positum sit, per alvum nihil aquarum excrevit, nec ex utero profluxisse eas ægra testatur & retinendi facultas indicat. Tandem post sex fere hebdomadas appetitum recuperavit, viresque recipere incepit, & meliore valetudine frui, sicque indies in melius converti, tandemque Deo clementer aspirante & juvante feliciter ex voto & animi sententia præter omnium spem & opinionem convalescere. In hunc usque diem nullus tumor rediit, menstrua pergunt modica, minus tamen regularia, & valetudine satis prospera utitur, nisi quod a potu frigidus lædatur, & interdum hysterica affectionis aut ephemera febreos insultus patiatur.

V I I.

Hydropis ovarii plura exempla corradere ex aliis non judicavi necesse, tot enim a diversis traditæ fuerunt ejus historiæ, ut volumini fere sufficerent, pauci enim sunt, qui cadaverum sectioni diligenter operam dederunt, qui hanc hydropis speciem non offenderint & descriperint, animum potius adjiciemus generi hujus morbi, diagnosi, & tentabimus simul vires exponendo, cur traditæ hæctenus curandi methodi morbo pellendo impares fuerint, simulque explorabimus, quid de mirabili Virginis affectione fortuito profligata sentire debeamus. Cum rectum pro-

verbio dicatur norma obliqui, & naturalis status facem præbeat morboſi dilucidationi, quædam de ſtructura ovarii præmittimus, quæ huic rei lumen allatura exiſtimamus. Etymologiam, Definitionem, Situm, Figuram, Magnitudinem & connexionem ſtudio prætermittimus, qui hæc deſiderat, adeat authores Anatomicos & ipſi protinus ſatiſſet, anguſti enim Diſſertationis Academicæ cancelli hæc ſilentio prætereire incitant. Præter exteriorem a Peritoneo productam ovarii tunicam ſubſtantię arctius adhærentem interius adeſſe videtur involucrum ſolidius magisque elatiſcum muscularibus fibris inſtructum, quod, quamvis in ſano ſtatu viſus aciem ſubterfugiat, haud obſcure tamen conſpicitur, cum pars hæc tumore affecta dextra manu diſſecatur, & in conceptu fœcundo Ovuli in hac parte incrementum ejuſque in tubam Fallopii propulſio, luteæque glandulæ ſucceſcentis habitus ſatis veroliſimilem reddunt ſententiam. In ovariiſ ſanarum violenta morte extinctarum veſiculæ pellucidæ apparent ſphæroidæ, calice craſſiuſculo adhærentes propriæ ovarii ſubſtantię, membranula propria cinctæ, humor contentus leni igne albuminis ovorum adinſtar coagulatum induit, quo magis veneris exercitiis indulgent, eo veſiculæ magis in conſpectum prodeunt, poſt fœcundum autem congreſſum tument magis, membrana fit denſior, tunica ovarii expanditur in tumorem elevatur, & tandem papillæ in morem hiat, ſoluta ejuſ continuitate, veſicula perforat ſeu pertundit hiatus, prominet, calice ſuſtinetur, eoque rupto ſeparatur, tubæ fibris muscularibus apprehenditur, ſubſtantia vero ovarii rupta cavum exhibet, quod liquore primum ſubluteo repletur, hocque ſenſim diſſipato membranis concreſcentibus citatrix occurrit; in morboſo ſtatu præcipue autem ſi tumore ovarium fuit affectum, veſiculæ hæc innumerabili fere copia diverſæ conſiſtentię & coloris occurrunt, peculiareſ in cellulas diviſæ, quemadmodum in noſtra quoque hiſtoria retulimus, & Figuræ adjectæ icon demonſtrat, in quibusdam enim fœminis ſibi, in aliis terebinthinæ adinſtar coagulatas vidi, Morgagnius etiam Adv. Anat. Part. I. paragr. 30. alteram offeſcentem, alteram oſſeam vididiſſe memorat. Et veſiculæ hæc pellucidæ maturitatem nactæ luteo circumdantur corpore, quo nutrimentum uberius affluit, & ad pertundendam ovarii membranam aptæ redduntur, pluresque hinc Anatomici glanduloſam ſubſtantiam appellavere ob ſimilitudinem in vaccarum ovariiſ occurrentem, de qua prolixe egit Malpighius. Has veſiculas ovula vera eſſe, quæ oviductu excepta & in fœcundum genitale arvom delata in vivum tandem cum membranis fœtum mutantur, multifaria docent experimenta tam in oviparis quam in viviparis inſtituta, reiteratæ ſectiones, ſpurii conceptus, obſervationes, mutationes in ovario humano poſt fœcundum congreſſum obſervatæ, fœtus in cavo abdominis & fallopiana tuba fœcundati; cicatrices in ovario poſt partum deprehenſæ. Qui modum agendi a naturæ Authore ſtabilitum penitus cognoverunt, Analogiam generationis univerſalem hoc ſyſtema

systema veritati maxime consentaneum reddere judicant, plantæ enim ex ovulis generantur, femina enim vera sunt scrutatorum naturæ sententia ovula, mutato saltem nomine; Animalia ovipara constante naturæ observatione ex ovulis prognascuntur in fœmellæ corpore genitis & inde exclusis, ita ut maxima verisimilitudinis specie asserere liceat, nullam inter ovipara & vivipara discrepantiam occurrere, quam quod hæc scilicet vivipara fœminei sexus ovula intra corpus foverint, incubuerint & excluderint, donec maturus fœtus vivus in lucem proferatur. Et ovarium a Nabotho in cervice uteri stabilitum confictum esse eadem analogia, mutatio ovarii veri post conceptum, cicatrices ejusdem, observationes circa tubam fallopianam factæ, fœtus in tuba geniti docent, ut pluribus refellere non sit necesse, maximopere cum in vetulis sæpe vesiculas eas cervici uterinæ inhærentes viderim, ovarium autem verum diminutum, exsuccum & emarcidum apparuerit.

VIII.

Ovarii superficies in Virginibus æqualis conspicitur, in fœminis vero, quæ sæpius peperere, inæqualis & cicatricibus aspera occurrit. Vasa arteriosa tam a spermaticis quam hypogastricis multis reticularibus plexibus conjuncta varieque anatomosis unita omnem ovarii substantiam perreptant, & gyris seu circumvolutionibus multis sunt intorta, venæque comites eadem ratione distribuuntur, quibus numerosa accedunt lymphatica, membranæ internis ita intertexta, ut difficile omnino sit structuram accuratius expedire, nisi morborum affectus, dum partes magis evolvuntur, eandem declararent: & hæc quidem ovarium occurrit duplici membrana manifestè præditum exteriore a peritoneo ejusdem cum eo texturæ mollis, facile dilatabilis, interiore propria paulo firmiore, albente & ex interna superficie multas propagines emittente, quæ varie conjunctæ cellulas efformant, in quibus ovula hospitantur & continentur, irrigantur quidem membranæ hæc vasis sanguivehis, sed, quemadmodum in aliis partibus solenne est, arteriæ quoque prodeunt lymphaticæ, nutritium humorem & advehentes, & ad ovula ipsa protensæ; postquam hæc officio suo functæ in venas abeunt serosas, quarum ingens numerus in brutis vivis dissectis vel statim post mortem apertis occurrunt; nec in cadaveribus humanis oculos lynceorum anatomicorum subterfugere; memini etiam hydropicæ cadaver ante triennium exenteranti mihi plura occurrisse lymphatica eaque satis ampla, ovaria hæc pubertatis annis increscunt, in maritatis ampliora occurrunt, circa senectutis vero annos paulatim marcescunt. Propriam itaque texturam ovarii si intueamur, membranaceus est contextus in cellulas innumeras divisus, peritoneo involutus: cellulæ autem hæc sibi invicem accumbentes, non autem mutuo communicantes, vesiculas continent, quæ continuæ cum substan-

substantia ovarii apparent, nisi vel fœcundo conjugio vel morbosa ovariorum constitutione, evolutis partibus, luteo glanduloso corpore conspicuo reddito post fœcundationem disjungantur, & membranarum tumore, uberius liquidi appulsu separentur. Membranas has irrigant vasa arteriosa, quæ dictas quidem cellulas ubique attingunt, in capillares vero extremitates desinentia eorum quædam continuo ductu in venas rubras minimas mutantur, alia terminantur in vascula lateralia exilissima, quæ arteriæ dicuntur lymphaticæ, humorem ab arteriis rubris allatum ibi que secretum sub feri specie distribuunt, & nutrimentum tam membranarum impendunt quam ovulorum incremento prospiciunt; post fœcundum vero congressum uberius evolvuntur arteriæ lymphaticæ expansæ & liquido distentæ racemos vasculorum referunt, membranæ cellulosæ interstitia replentur, ovulum a membranarum propriis applicitis separatur. Separato vero ovulo non solum cicatricem in tunica ovarii apparere sed papilla suam hiantem & sinu cavam repetitæ medicorum observationes confirmant; accedit dein, quamvis ovarii membrana impervia & nullis pertusa foraminibus in Virginibus conspiciatur, post partum tamen constanti naturæ ordine cicatrices occurrant, & in iis quidem, quæ sæpius pepererunt, plures.

IX.

His præmissis antequam hydropici ovarii causas indagemus & generationis modum explanemus, diagnosis exponenda, quæ quidem ex descriptione morbi sponte deduci potest, sed signa tamen non omni difficultate carere, nec certi quid indicare nisi plura collecta & inter se probe comparata fuerint, tumores abdominis alii in praxi occurrentes aliisque sensui manifestis symptomatibus affligentes testantur, magnique nominis viros fuisse deceptos jam dudum in praxi solertes medici annotarunt; ut phænomena enim & symptomata ægritudinum recte expendi & animadverti a medico possint, præcipue requiritur cognitio morbi ex arte accurata, non fictitiis & speciosis commentis adornata aut ineptis descriptionibus conspurcata, sicut novaturiendi æstu perciti multa se animadvertisse gloriantur. Unicum bona cum venia liceat exemplum producere, quo dictis robur addam. Describit Celeberr. Littrius in Comment. A. R. Sc. Par. Ann. 1707. Historiam mulieris 43. annorum, cujus venter aliquot annorum spatio intumuit, faciei colore persistente florido, appetitu integro, urina naturali copia profuente, menstruis non suppressis, nulloque incommodo, si pondus abdominis excipias, inde nato: Operatione Paracetheseos sæpius administrata liquorem eductum esse coloris primum punicei, postea vero ad serum lactis accedentis; Febri & doloribus supervenientibus ægram extinctam. In cadavere saccum memorat peritonæi

peritonæi divisi deprehensum & tubæ fallopianæ sinistræ firmiter adhærentem, hincque peculiarem peritonæi hydropem constituit, quamvis singulis probe expensis circumstantiis ovarium lævum hydropicum haud difficulter dignoscere liceat; hincque adeo juveni maturo iudicio non pollenti, quid circa morbi hujus diagnosin definiendum sit, expeditum non videtur; si tamen in re hac difficili eruenda, cuique pro dignitate rei evolvendæ impares videntur conatus juveniles, hallucinatus fuero, dabit B. L. veniam, cum vix meæ satisfacere possim expectationi, nedum aliorum, in perferutandis morbi hujus phænomenis hominem me cogitet ad errorem proclivem. Hic morbus vero quamvis non admodum frequens, ut signa ejus exponam, fœminis raro molestus esse solet, dum menstrua fluunt; crebrius invadit circa tempus, quo menstrua paulatim cessant, vel omnino evanescere, in juvenili ætate hæctenus, quantum legisse memini, rarissime fuit observatus. Ab initio morbi, quod paulatim progreditur, in laterali hypogastrica regione tumorem ægra animadvertit, abdomen nonnisi aliquot annorum spatio majorem acquirit molem & protuberat, appetitus satis constat, neque corporis consumptio molestiam excitat, proin mulieres ut plurimum hunc affectum ab initio negligunt, imo per plures Annos molem abdominis circumgestant, antequam molesta experiantur symptomata: abdomen æqualiter tumet, quamvis situs corporis mutetur, nec quemadmodum in hydrope ascite de latere in latus corpore reclinato aquæ ventris figuram mutant, & fluctuantia integumenta urgent. Umbilicus extrorsum urgetur, pedes & pudenda nonnisi morbo jam diu persistente cedemate afficiuntur, digito percussum abdomen nec fluctuat nec tympanum sonat; ab initio morbi tumor abdominis non æqualis apparet, sed limitibus circumscribitur, ut nonnisi in inferiore abdominis regione & in latere affecto occurrat, postmodum vero mole abdominis accrescente æqualiter undiquaque tumet venter, costæ inferiores extrorsum urgentur. Nulla ab initio morbi urgent symptomata molesta, si gravitatis incommoda excipias, respiratio illæsa, pulsus naturalis, urina nec quantitate nec qualitate peccat, appetitus integer, abdomen tensum, nec molli tumore afflictum: corpus non extenuatur, nisi vel aquæ diu admodum stagnarint, vel stupendam in molem hic adauctus fuerit hydrops. Nulli præcedunt dolores circa umbilicum & lumbos, qui neque medicamentis neque ullo alio modo solvuntur, nullæ ventriculi & intestinorum inflationes, quibus hydropem siccum seu tympanitem succedere Hippocrates animadvertit. Imo in principio ne lassitudo quidem urget, nulla tussis; in progressu abdomen deorsum pendulum est, circa lumbos quoque distentum, supra dorsum facilius decumbunt, in latus affecti ovarii decubitus non admodum molestus, sed in oppositum latus gravativo dolore stipatus. Ingravescente autem morbo lassitudo, dolor tensivus, corporis extenuatio, anorexia, respirandi difficultas, alvi constipatio, tumor pedum œdematosus,

matofus, gangræna, pudendorum quoque tumor. Ab uteri hydrope proin distinguitur, quatenus in hydrope ovarii in affecto hypogastrii latere ovarii crescentis tumor primum apparet, decubitus in latus sanum molestus, in matricis hydrope autem circa medium abdominis tumor hæret, & circa incrementum æqualis ejus distensio occurrit, decubitus in utrumque latus fere indifferens, menstrua vel colore vel ordine peccant, cachexia vel præcessit vel conjuncta est, abortus prægressus fuit, vel partus etiam naturalis & à partu abdominis tumor vel relictus vel incepit, dolor tensivus vehementior cruciat, de pondere & gravitate multum conqueritur ægra. Ab intumescencia abdominis post partum discrepat, quod partus præcesserit, frigori post exantlatos partus dolores infesto ægra sese exposuerit & neglecta sit ventris fasciarum ministerio compressio. Hydrops tandem ovarii chronicus valde est affectus & per plures annos ægras mulctat, stupendam in molem venter quamvis excreverit, non statim moriuntur, longo enim tempore spiritum trahunt, quamdiu febris hectica vires non consumit, quamdiu alimentis corpus reficere queunt. At vero anorexia urgente non eodem modo vitæ filum abrumpitur, aliquæ marasmo confectæ expirant; ut plurimum respicandi difficultas, gangræna pedum & præcordiorum anxietates, anorexia mortis prodromi esse solent.

X.

Hæc quidem in vivis observantur & deprehenduntur autopsia confirmante & ex ægrotantium renunciatione. Pauca supersunt adnectenda, quæ in defunctis cultri ope detecta sunt, nec non si operatio paracentheseos instituat. Hac peracta, si humor in ovario effusus unicam occupaverit cavitatem, omnis humor effluere solet, nisi viscositate peccet; si vero multas in cellulas discretus sit liquor, parum effluit; per cannulam immisam stylus longior intrusus ante humoris effluxum per omnem abdominis dimensionem trudi nequit, nec deprehenduntur viscerum prominentiæ. In demortuis autem deteguntur primum, si cavum ovarii respicias, non eodem modo in diversis cavitates se habere; crebro enim unica tantum occurrit cavitas, in qua humor latitat, quale exemplum Cel. *Littrius* refert, *Wepferus Th. Zwingerus* aliique. Sæpius etiam in plura loculamenta diversæ amplitudinis dividitur: si vero humorem respicias aliquando punicei coloris reperitur, fluidus & viscidiusculus qui igni expositus in gelatinam mutatur, aliquando aquosus; nonnunquam mucum gelatinosum vel caseosum, terebinthinæ instar fluidum nunc albicantem nunc diversicolore refert, nonnunquam turbidus occurrit fœtore virulento præditus, quale exemplum *Wepferus* refert. In cellulas si divisum sit ovarium, ut plurimum loculamentorum contenta tam ratione consistentiæ quam coloris discrepant, ut diversa

diversa adeo conspiciantur, quot aperiuntur loculamenta. Quod quantitatem demum attinet humoris effusi, varia à variis observata fuit, aliquando 30. 40. imo etiam 100. & ultra deprehensæ fuere libræ. Quomodo viscera reliqua post mortem sint constituta ex historia sectionis supra recensita, colligere B. L. poterit. Et heic silentio præterire non possumus, cum exempla non desint stupendam molem abdominis tumores quandoque adeptos esse, & per plurium annorum decursum hæsisse, anum illam fraudulentam, quæ ventre præter modum tumido ficto plusquam triginta annis per plateas vicinæ urbis oberravit, quamque plures non sine admiratione pariter & commiseratione intuiti sunt; ea cujusvis conditionis hominibus artibus suis malis imposuit, medicorum vero consilium nunquam imploraverat, ut tutius dolos suos & fraudem occultare posset. Cum multi fide digni certo asseverarint, 30. & plures annos ante mortem clandestinæ imprægnationis causa suspectam fuisse, rugæ quoque in abdomine post mortem occurrentes conjecturam admodum verosimilem fecerint, dubio procul ad evitandam pœnam maligno hoc stratagemate usa est; & in obscuro latibulo hærens nemini permisit vel ventris fictitii attingere molem vel lecto affixam invisere, fraudis proin suspicionem paucis moverit. Obiit tandem Februario mense Ann. 1728. & suspensi expectatione animi, quid monstri aluerit, resecta fraude liberati sunt, cum fictitius venter ad lectum positus omnium in se movisset oculos, farrago quippe erat detritorum linteaminum novendecim & ultra libras pendens. Rumor hic non solum per vicinas urbes sed & longissime remotas sparsus, maligni vero obtrectatores famam medicorum non solum laceßere conati, verum etiam putidissima mendacia simul aspergere ausi sunt, imo multa circumferri in vicinia & in distantia loca distrahi typis expressa curavere, quæ mendaciis, calumniis & iniquissimis convitiis in medicos ejus loci clarissimos scatebant. Ex obtrectationibus istis præcipuas saltem commemorare volumus; omnem profecto verecundiam seposuisse detrectatores certum est, dum asserabant, medicos conjunctis consiliis de malo ejusque causa invicem deliberasse, hanc prorsus monstrosam judicasse, tum & eosdem commiseratione permotos menstruam ei pensionem assignasse & solvisse. Omnis tum culpa fraudis non detectæ in medicos conjiciebatur, sed cum viris artem medicam exercentibus nec conveniat semper scæmineum sexum pudore alias munitum visitandi, & versipellis illa mulier novas technas agitans non tantum pudorem prætexerit naturalem, sed & votum sanctissime nuncupatum manus masculas se non admitturas corpori, singularis & supererogatoriæ castitatis velo malitiam obtegens callide medicorum examini sese subduxit, itaque cum medicorum monumenta multas promant historias de abdominis tumoribus stupendis, ex hoc capite in dubium vocati non potuit, nec dolus detegi, cum impostrix illa nec verbis nec muneribus adigi potuerit, ut ventris supposititii adtactum admitteret,

haud ignara artis caput esse malos tegere dolos, gravissimasque ex revelatione fraudis expectandas esse poenas; haud absimilis ulceri illi maligno, de quo vere affirmatur, noli me tangere. Neque enim medici officium erat, sollicitum se praestare, ut vi cogeretur, medentes enim non nisi vocati consiliis succurrunt; si recte rem reputare velimus, inclyti Magistratus officium fuerat pro summa, quae concessa est, auctoritate & facultate medicis vel potius obstetricibus examen versipellis hujus & fraudulentæ mulieris imperare; imo vel infimæ fortis muliercula, quæ alba gerit præcordia, technas illas detegere potuisset, si ventrem vel ictu inspiciendi copia fuisset concessa. Neque examen hoc eo tempore fuisset à Magistratu negligendum, quo imprægnationis ab illicita & clandestina venere suspecta in carcerem fuisset conjicienda, imo ut honesti probe recordantur viri, dum ergastulo inclusa fuit; medicorum enim non est officium, fraudem illicito modo imprægnatarum perquirere, sed iudicis competentis. Ex his constat, quam putida mendacia dispersa ab obtreptatoribus medicorum fuerint; finem huic recensionis facimus versiculis aliquot.

Quod, quæ mille alios turpi deceperat astu,
 Hæc pariter Medicum falleret ipsa Chorum.
 Id minime mirum; nec enim plus Juris habebat,
 Huicque nefas, nudum visere corpus, erat.
 Subdola perpetuam tegeret quo foemina fraudem,
 Lex data, quotquot erant, omnibus una fuit.
 Propterea falsis Medicos hoc nomine fannis
 Qui lacerat, fannis dignior omnis erit.

X I.

His præmissis ordo postulat: ut morbi hujus ortum & generationis modum investigemus; & rei cardo in eo versari videtur, ut fontem indigitemus, unde humor ille serosus in ovarium effusus & collectus scaturiat, quæ causæ eius effusionem post se trahant, & cur diu extravasatus raro admodum virulentiam contrahat & putrescat. Non defuere medici, qui, cum attente perpenderent, sanguinis ad ovarii advecti partem in vasa lymphatica derivari, non improbable censuerunt, ferum e vasculis lymphaticis per ovarium currentibus & disruptis extravasari & coacervari, eo tunc ovarium repletum in molem hydropicam assurgere. At vero tantorum Virorum pace genesis morbi hujus nimis est generalis & ea posita nondum ponitur ovarii hydrops, mirum esset, cur in asciten degeneraret, vel crebro admodum post foecundum conceptum & ovuli ab ovario divulsionem infestaret, quia absque vasculorum ruptura fieri ea nequeat. Cum ovarium liberum quoad maximam partem in abdomine fluctuet, canales omnes in adulta ætate solidiores

solidiores & firmiores fiant, vasa uteri atque ovarii teneriora sint, ut fibræ vasorum expansioni sanguinis majori impetu & copia affluentis parum resistere queant, humor vero effusus non de sanguinis natura participet, quippe qui effusus extra vasa vel promte coagulum induit vel in pus mutatur, quando humor quidem crassior in lymphaticas ovarii arterias derivatur, isque proin per ultimos earum ramulos propelli & urgeri nequit, obstructio nascitur, qua facta jactum est morbi hujus gravis fundamentum. Lympha enim circuitus lege ex arteriarum rubrarum osculis continuo affluit, arteriæ lymphaticæ teneriores distenduntur, simulque totius ovarii, quippe nullis fultum est musculis aut membranis solidis, moles membranæ ejus obsequentibus intumescit, membranæ ovarii flexiles & evolutæ affluente uberiore succo nutritio ex vasis teneris & facile pressioni sanguinis obsequentibus paulatim crassiores & densiores evadunt, lymphæque effusa vasa laxat, ut pressioni facile cedant, eaque ob hanc rationem tam quoad diametrum quam longitudinem auferunt; lamellæ vero membranæ paulatim ab invicem diljunguntur, quæ prius ovulis continendis inservientes propius invicem unitæ hærebant. Accidit hinc, ut affluxu lymphæ continuo tandem rupta arteria lymphatica fuerit, & serum in cavum cellulæ ovarii effusum, quod neque à vasis resorbentibus exceptum, neque per ovarii tunicas transudans, sed in cavitate cellulæ colligitur, majorique sensim copia coacervatur, cum per dilatata & flexilia vasa uberior & sanguinis & feri copia affluat, membranæ quoque ovarii molles dilatationem ferique proin effusionem facile admittant. Ad mensuram vero humoris effusi strata membranarum sejunguntur, vasa secundum longitudinem explicantur, & paulatim diameter eorum adaugetur, quo proin membranæ magis distenduntur, major fit humorum affluxus, & uberior feri in loculamentum dilatentum effusio. Portio autem serosi hujus liquidi effusi & extra vasa emissi resorbentibus venis excepta circuitui pristino restituitur, novaque lymphæ pars extillat, continuoque humoris affluxu & refluxu corruptio & putredo impeditur; non desunt quidem exempla foetidissimum humorem in ovario fuisse observatum, qualem historiam ex observatione *Cel. Scheidii, Prof. Med. Arg.* refert *Experientiff. Boeclerius, in Literis de ficto monstroso ventre,* -cujus quidem causam præcipuam existimamus sanguineorum vasorum rupturam, hincque natam sanguinis cum sero mixtionem, & pendentem hinc utriusque corruptionem. Cum vero neminem in medicina leviter versatum lateat lympham e vasculis effusam & à frigore gelatinæ instar coagulari, & leni igni expositam in gelatinam mutari, hanc lymphæ in ovario effusionem nonnisi ex lymphaticis canaliculis derivare licet.

X I I.

Præterea non absurde censere licet, obstructione in pluribus locis lamenti nata ovarii cellulas quasvis tum distendi, neque unicam tum apparere cavitatem, humoremque variæ consistentiæ & coloris tum deprehendi, resorpta vero aquosa parte, crassioribus relictis tenax reddi cellularum contentum. Tanto autem est probabilius, quod hac ratione hydrops generetur ovarii, quando certius est, quod in aliis partibus serum sæpe coacervetur & in cellulofam membranam diffundatur, sola vasorum laxitate & sanguinis indole serosa, in hac vero nostra hydro-
 pis specie ea accusare nequeamus. Prout vero aquosæ partes uberius resorbentur, eo etiam spissior reïnquitur & tenacior humor. Quemadmodum vero pro indole sanguinis & corporis calore mutatur color seri, ita ut plurimum puniceï coloris decocto granorum Coffe saturato similis humor reperitur, unicam cavitatem si efformarit. Seri autem à sanguine faciem separationem evincit tam sani quam morbidi status consideratio, Urina vid. saliva, Lacrymæ, Sudor, Catharri, Arthritis & fixa & vaga, diarrhoeæ serosæ, diabetes. Causam itaque effusionis lymphæ in ovario contingenti quærimus præcipue in obstructione arteriarum lymphaticarum, quando paulatim cessante mensium fluxu vasa vaginæ & uteri magis cum ætate confirmantur, malis anatomicis arteriæ venæque ovarii cum uterinis junguntur, plethora persistente orificia rubrarum arteriarum lateralia impetu & copia sanguinis dilatantur, majorisque diametri moleculas admittunt, quam ut per extremitates lymphaticarum arteriarum protrudi & urgeri queant. Cito autem malum graves inducit noxas, quando seri acrimonia peccat, neque portio per resorbentes venas reducitur, putrescit enim & corrumpitur, vasa erodit atque membranas, putridi vero parte postmodum refluyente cacochymia purulenta & consumtio corporis celerrima invadit. Quamvis autem existimemus obstructionem arteriarum serosarum fundum calamitatis præbere, non tamen omnino excludimus vitia serosorum canalium circa extremitates nimia peccantium angustia. Angustia enim ea vel naturalem agnoscit pro causa conformationem, vel etiam à tumoribus scirrhis seu morbofis concretionibus producitur. Inter hæc præcipue commemoranda sunt incaute adhibita remedia adstringentia, quia omnibus in praxi versatis innotuit, si ad sistendum fluxum album improvide propinata fuerint, quam facile obstructio, inflammatio, scirrhî, ulcera vel partium pudendarum vel proxime adjacentium succedant, & febres agyrtarum more adstringentibus suppressas sequi hydropem multiplici experientia confirmatum est. Verum e diverticulo in viam redimus dispicientes, cur vasa sanguiveha relaxata in arterias lymphaticas dimittant crassiores moleculas; ut rem brevibus expediamus, vitium & hæret

hæret in sanguine & in vasis. Quod vitium sanguinis attinet, præcipuas partes sibi vendicat lentor ejus seu viscositas, nata ex plethora & imminuto paulatim mensium fluxu; plethoram enim lentorem habere comitem satis demonstravere moderni medici, inter quos præcipue commemorandus *Freind in Emmenolog.* In nostra ægrotâ & alimenta viscida, debilitas ex vigiliis nimis, tristitia, excandescencia frequens ei vasorum conditioni & sanguinis aliquali lentori ansam suppeditavit. Vigiliæ enim vires exhauriunt, ut hinc lymphæ motus retardetur, vasaque debilitentur, & facile proin grandiores sanguinis partes in lateralia emissaria deriventur. Quanta vero ex animi pathematibus & quam gravia symptomata oriantur, quotidiana docet experientia. In remotioribus vero hujus morbi causis recensendis non diu morabimur, quæ de temperie ad obstructions prona, de alimentis, potu insalubri, aere nebuloso, quiete &c. enarranda sunt, in pathologia medicorum traduntur.

XIII.

Ordinis ratio jam me deducit, ut morbi & curationis rationem monstrosi abdominis, quo virgo superius recensita laboravit, fortuitoque casu liberata fuit, exponam, in quo negotio expediendo fateor, satis perspicere me non posse partem ipsam affectam, ovarii hydropem ex historia cum hydrope isto admodum analogâ conjecturasse, sed percellit mentem illa membranarum dissipato morbo evacuatio per urinæ vias, quæ quomodo ab ovario ad renes vel vesicam delatæ fuerint, non assequor; quamvis enim haud paucæ à natura subinde deprehendantur viæ, quæ medicis non satis perspectæ, quemadmodum evacuatio puris & congruati sanguinis per urinarias vias nec non per alvum multiplici practitorum observatione confirmata est, quamvis vel in cerebro vel in pectoris cavo antea humores illi p. n. effusi fuerint, sic retulit supra memoratus *Vir. Clar. J. R. Mieg* in prælectionibus privatis, se ante aliquot annos curam habuisse cum *Exper. Stabelin Phys. Prof.* foemine alicujus 60. circiter annorum, quæ post gravem in Caput lapsum sensuum abolitionem motuumque animalium impotentiam gravi febre stipatâ passâ decimo, undecimo & duodecimo post ictum exceptum die per urinas purulentam copiose excrevit materiam, per nares vero tam pusquam congruatum sanguinem repetitis vicibus, præcedente spontanea stertutatione emunxit, eo cum successu, ut sensus in integrum restituerentur motusque. Sed viarum renalium angustia nos impedit, quo minus credamus membranas istas venis exceptas & circuitus lege ad renes propulsa fuisse; neque vesicæ rupturam heic accusare licet, eam quippe lethalem esse in fundo, medicorum sententia docet, neque fieri potuisset absque gravi dolore statim concomitante. Itaque in re paululum obscura anceps hæreo, neque enim similis ab alio jam observati morbi descriptio

scriptio reconditam mali indolem patefacit, ignoti igitur morbi rationem & latebras excutere tentabimus. Verosimile nobis videtur frigidam calente corpore haustam in vicinis ventriculi partibus constrictionem p. n. concitasse, serum atque sanguinem fuisse condensatum & in ureteris sinifiri membrana vasculis rubris & serosis intertexta obstructionem natam, ex qua ille frigoris latentis sensus natus. Quando autem verosimile est vel glandulosos quosdam acinos, vel vasorum confirmationem ad glandulae habitum non accedente in ureteribus haerere, ut ministerio hujus fabricae segregatio fiat humoris ad lubricandum canalem & ab acrimonia obscœni liquoris defendendum, facta semel in hac parte obstructione affluxu lymphæ continuo distentas fuisse & separatas ureteris fibras & membranulas, hincque contigisse, ut alii quidem lymphatici canales rupti fuerint, alii vero integri membranas inter ureteris contentum serum expresserint. Et hac ratione facile quidem comprehendere licet, lympham in vasis alias circulantem in circuitu cohibitam inter membranas ureteris obhaesisse & stagnasse, cavum paulatim fibrarum paulatina separatione fuisse efformatum; eo majori autem huc confluit lymphæ quantitate, quo major in parte erat obstructio tam à coagulo ob frigidæ haustum nato, quam divulsionem membranarum semel facta. Liquor autem hic extravasatus membranas ureteris inter disjecit fibrarum seu lamellarum potius connexionem mole sua: jugi tandem seri affluxu id incrementum cepit affecta pars, ut monstruosam omnino in molem venter protuberaverit. Casum proin cum experta fuerit virgo cum fragoris ceu rupti tympani sensu, conjecturamus ruptam fuisse membranam in ureteris cavum, accedente dein musculorum abdominis & membranarum affectæ partis constrictione, serum extravasatum in ureteris cavum derivatum & per viam qua natura exitum patefecit, e corpore eliminatum. Tenui vero victu & quiete internarum partium corruptionem in collapsu partium distentarum alias frequentem præpediri potuisse credimus. Illa aquarum novendii spatium evacuatio, cum limpidæ formam habuerint, satis manifeste docet, aquas fuisse ventris tumidi. Lapsu autem cum non omnino ruptæ membranæ fuerint, in ureterum cavum, sed perexigua lamella integra relicta, non statim prodire & evacuari coeperunt, sed præviis doloribus tensivis membrana tenior pressione circumjacentium membranarum & musculorum minus quippe ob tenuitatem resiliens omnino disrupta. Membranæ, quæ aliquot à lapsu hebdomadis partitis prodire vicibus, interiorem cavernæ aquam continentis superficiem efformabant, & concidente ventre, cavitate collapsa separatae partium constrictione in ureterem propulsæ sunt & postea excretæ. Hæc breviter de abstruso hoc morbo & penitus abdito in chartam conjeci juvenis, mihi non tribuo annofa & acri in indaganda morborum indole destituto, ut existimem me omnem susceptæ rei rationem expedivisse, fateor potius me ne mihi quidem ipsi nedum aliis penitus satisfecisse. Nihilominus alacriori animo suscipiendum judicavi laborem, ut meliora olim edoctus certius quid in medicorum phœnomenorum

norum causis peruestigandis statuere me velle demonstrum, clarisque in medicina viris qui magis naturam quam opinionem ducem sequuntur, ansam præbeam meletematibus suis absconditam mali hujus indolem clarius perspiciendi. Tam multiplex enim, varia & intricata sæpe est ægritudinum indoles, ut medicorum diversis seculis florentium diligentia nondum in apricum eam protulerit, accidit proin, ut nec artis præceptis nec acri medentis judicio omnes removeri possint quandoque difficultates, si novus occurrat & obscurus morbus.

XIV.

Symptomatum rationem brevibus jam reddemus, venæ abdominis cutim perreptantes varicosæ fiunt, ab epigastricis quippe ortæ cum sint, quæ iliaticis postea implantantur, hæ vero à tumente ovario compressæ sanguinis reditum facilem præpedivere, accidit proin, ut copia sanguinis in venis istis accumulata tunicarum resistantiam superarit, paulatim distentæ proin fuerint, & ad valvulas nodis quoque varicosis prominuerint. Morbo vel inveterato vel multum adaucto pedum succedit œdema, compressione enim lymphaticarum venarum ex pedibus progredientium & ad latus iliaticarum venarum ad conglobatas glandulas canalemque thoracicum protensarum liber refluxus impeditur, tument hinc primum lymphatica, postmodum vero sero per laxam vasorum substantiam transfudante ipsa cellulosa membrana repletur, distenditur & in mirum quandoque tumorem attollitur. Respirandi difficultas & præcordiorum anxietates, quæ incommoda molesta ascitici ab initio morbi patiuntur, in ovarii hydrope vero tarde invadunt, pendent a diaphragmatis principis in respirandi negotio musculi impedito motu; septum enim hoc transversum eo momento, quo costæ elevantur & extrorsum urgentur, fornice suo in planum magis resilire debet & convexitatem cum planitie immutare, ut magna vi deorsum & extrorsum viscera abdominis urgeantur cavumque pectoris longius fiat. Moles autem illa ovarii septum hoc sursum in cavitatem scilicet pectoris trudit, & impedit, quominus inspirationis tempore ex gibbo in planum resiliat, unde inspiratio aeris iis maxime laboriosa: Cum vehementius moles ovarii & thoracis & abdominis viscera premat, liberque humorum per vasa circuitus sufflamnatur, causa anxietatum non absurde ei adscribitur compressioni. Abdomen tensum quidem neque tamen percussum tympani instar resonat, quia intestina aere rarefacto non distenta ad rupturam usque, ut percussa tremorem concipiant sonorum, sicut in hydrope sicco fieri consuevit; urina nec copia nec colore in initio & progressu fere mutatur, quamvis enim feri portio in ovarium confluat & circuitu pristino destituta coarcevetur, tamen parca adeo quantitate quotidie secedit, ut defectus hic quoad urinæ secretæ copiam animadverti non queat, nec peccat in re-

nibus conformatio vasorum, neque feri lentor impedimentum secretioni affert. Dolor tensivus & gravativus sine dubio non alias agnoscit causas quam distensionem ingentem musculorum abdominis, & pressionem viscerum in eodem contentorum. Decubitum in latus sanum cum dolore conjunctum à mole ingenti atque pondere nervos, membranas vasque nimis distrahente oriri in aprico est, præprimis si ægra molli decumbat in lecto, & moles abdominis magis ad oppositum latus propendeat. Invalescit autem dolor, dum diutius hunc situm ægra occupat, quod etiam fit, cum tussis molesta affligit, & viscera infimi ventris valide concutiuntur. Atrophia tandem succedit, quando ob compressionem ventriculi & tenuium intestinorum alimentorum & assumptio & resolutio in succum sanguini reficiendo idoneum, hujusque etiam per lactea Mesenterii vasa liber fluxus paulatim minuuntur, abolentur, destruuntur.

X V.

Quando homo ægritudine afficitur, quæ vehementior est quam medicina instrumenta, ne sperare quidem oportet, ut à medicina superetur; monet Hippocrates L. de arte. Convenit profecto hoc dictum multorum medicorum sententia in morbum à nobis traditum, principia enim ejus insensibilia, & postquam invaluit, vix sperare licet instrumentis medicinæ morbi magnitudinem vinci & profligari posse, quum inveteratam solvere obstructionem, colluviem serosam in ovario collectam evacuare, novæque generationem præcavere difficillimum sit; gravis itaque, diuturnus & paulatim tantum ad mortem ægras ducens affectus curationem difficillime suscipit; maxima autem difficultas in eo hæere videtur, quod effusus humor idoneis artis auxiliis evacuari vix possit, imo difficillimum est, novum materiæ serosæ affluxum cohibere, quo morbus non solum fovetur, sed quotidie deterior redditur. Et quamvis exempla fide dignorum medicorum curari hujus hydropis desint, non tamen ægri sunt deserendi, vel prognostico tradendi & derelinquendi, potius medicus, qui morbum hunc tractat, requiescere fugiat, summaque ope eniti debet, donec rationem pellendi & superandi morbi clare perspexerit, non tamen cingarorum, agyrtarum & carnificum more noxia medicamina infausto successu propinantium fata accelerabit, hi enim purgantibus drastice seu, si genuina voce uti licet, venenis ægras vehementissime excruciant, doloribus & morte præmatura mulctant. Affectus hic per plures Annos ad 15. videlicet, 20. & ultra subsistit, & non nisi abdominis gravitate & molis pondere molestus est, nisi alius supervenerit morbus, aut casu ovarium ruptum ascitem producat, cujus exemplum *Wepferus* refert Fœminæ scilicet post violentos vomitus asciticæ factæ, cujus viscera post obitum ejus scrutatus ovarium deprehendit

hendit valde tumidum & disruptum, unde conjecerat aquas in cavum abdominis fuisse effusas. Non omnem vero spem curationis medicis esse præcidendam neque animum despondendum suadent graves morbi à medentibus pro desperatis habiti, à quibus tamen ægri feliciter liberati fuerunt, morbi medelam raro vel plane non admittentes, antequam chemiæ lux medentibus affulserit, historia Virginis supra recensitæ fortuito casu sanitatem recuperatæ, inventa demum plura neotericorum medicorum, quorum industria salutari arti incrementum accessit, vulnera abdominis gravissima feliciter, sicut monumenta chirurgorum æque ac medicorum docent, quandoque sanata.

XVI.

Præmissis iis, quæ ad cognitionem, historiam, causas & prognosin affectus, quem pertractandum suscepi, pertinent, ad medelam seu præcipuum artis salutaris scopum progredior, in quo negotio pauca saltem annotabo, quæ ad finem assequendum pertinere videntur, ubi tantum mihi non tribuo, ut existimem me omnem suscepti negotii mensuram implevisse, neque etiam ullus medentum hæctenus gloriari potuit, se in hydrope hoc ovarii multa pollicitum fidem adimplevisse, sicut de comitiali morbo unanimis est medicorum consensus therapejam arduam maxime & difficilem, nulli enim modernorum adeo felici esse contigit, ut cum Menecrate, cujus mentionem facit Athenæus Libr. 7. Dipnosoph. multis stipatus epilepticis Deorum habitu vestitis per plateas obambulare & prodire potuerit. In cura autem potissimum eo cogitationes omnes dirigi debent, ut primum colluvies feri in ovario congesta quocunque modo eliminetur, secundo omni studio & opera præcaveatur, ne nova rursus generetur, qui scopus obtinetur, dum vitium obstructionis tollitur, & salutaris artis præsidii expansio ovarii nova avertitur, distentæque partes ac separatæ junguntur. Fateor autem arduum esse hoc præstare. Si hydrops enim hic ovarii omnes occupaverit cellulas, humor contentus sit crassus, tenax, mucii viscosi vel terebinthinæ instar fluidus aut lactis coagulo similis, nulla spes superest, sed in hoc cardo rei vertitur, ut diagnostica traderentur signa, quibus discerni possit, hydropicæ ne aquæ unico inclusæ sint cavo, an vero e contra in plures cellulas & loculamenta dispersæ hæreant? neque enim visum mihi fuit ex historiis ægrotantium à medicis descriptis certi quid circa hanc rem colligi posse; solum post paracenthesin administratam res in aprico ponitur, quando vel nullus ob visciditatem vel paucus admodum humor extillat. Antequam ulterius progrediamur, quæstionem excutiemus, an ovarium hoc extirpari queat, ut radix mali & causa simul removeantur, gravia enim & permagna abdominis vulnera sanata fuisse experientia docet, imo operationem Cæsaream passas salvas eva-

fiffe, atque hinc non admodum esse metuendam curationem excisione ovarii instituendam facile quis suspicari posset. Verum quæstionis hujus facilis decisio videtur, à principio enim morbi tumor ovarii & ab ægris & à medicis vix animadvertitur, aut quando ægra ad conceptum habilis est, ab imprægnatione difficulter distinguitur, cum tumor abdominis gravidis communis sit, neque ulla subinde symptomata graviditatis alia sese manifestent, medicus itaque anceps hæreat, quid de hoc abdominis tumore statuendum sit; postquam vero plures menses præterfluxerunt, quibus graviditatis terminus definitur, moles quidem ovarii multis symptomatibus molestis non stipatur, crudeli adeo operationi ægra sese nunquam submitteret, neque medicus rationalis eam suaderet, quia diu superesse ægra hac ægritudine affecta potest, operatio vero ipsa maximis conjuncta cruciatibus ægram in vitæ conjiceret discrimen. Quo tempore vero in maximam excrevit ovarium molem, peritoneo arcte adhæret, ut difficulter in vivo homine & circumspicte separandum ab eo esset, vulnus per omnem abdominis dimensionem infligi deberet, quod absque præsentaneo vitæ periculo fieri non posset, tum ob dolores enormes, hæmorrhagiam largissimam, aeris in abdomen ingressum nimium, hincque pendentem viscerum corruptionem. Quamvis autem *Celsus* moneat, *melius esse anceps usurpare remedium quam nullum*, facile tamen quivis mecum sentiet melius etiam esse hominem finire mori quam occidere, neque enim munus hoc Dei artem scilicet medendi, præsidem salutis humanæ scientiam mortem atrocem inferre debere judicamus.

X V I I.

Priusquam ad abdominis paracenthesin confugiamus, tentanda sunt mitiora remedia, quæ supra dictis indicationibus satisfaciunt. Tres enim heic evacuandi rationes obviæ sunt, quarum ministerio lymphæ in ovarium effusæ via paratur, ut exitum invenire possit, etenim vel vasis resorbentibus excipi deberet, humorum circuitui restitui & ad excretoria organa propulsa eliminari, obstructione resoluta, vel inanita & evacuata vasa lymphatica ingredi debet, sicque in pristinum orbem ducta per renem vel cutis aliasve vias e corporis vasis demum expelli, vel lymphæ rarefacta in halitus resolvitur, ut per ovarii tunicas transpiret, & vesicæ poris excepta postmodum urinæ admisceatur, & qua via exitum natura patefecit, ejiciatur, aut per abdominis integumenta transpiret; vel evacuatio aquarum fieri debet paracentheseos operatione per ovarii apertionem. Quamvis autem in ascite per usum purgantium hydragogorum aliquoties repetitum lymphatica vasa evacuentur, serumque sic locum inveniat, ut canaliculis excipiatur, non videtur tamen; uti tristes medicastrosum conatus & noxia eorum molimina

mina docent, hoc in casu crebrum eorum usum salutarem esse; quem in finem suademus potius mitiora resolventia singulis octiduis repetenda sicut Maff. Pil. hydrop. Bont. vel. pilulæ Terra fol. Schroed. cum Mercurio dulci & stimuli loco resina jalappæ, vel sal polychretum, vel eponiense angl. aut egeranum; vel aquæ fallulæ purgantes, quales in rhatia scaturiunt, per octiduum ad libras 3. vel 4. mane potandæ sunt, singulis postmodum octiduis earum dosin repetendo: intermedio tempore in usum vocentur diuretica, quæ urinæ secretionem promovent uberiorem, non negligendo simul obstructionem referantia, huc pertinent juscula millepedibus alterata, saponacea non volatilia; si urinæ sint aquosæ, lixivium eximie conducunt ex cineribus juniperi, fermentorum vitis &c. parata; decocta rad. ononid. pimpin. apii, helen. Fl. genist. sem. apii, dauci; petrosel. genist. HB. Absinthii rom. cum aqua parata ad urinas pellendas insignis quoque sunt usus, simulque vasa obstructa referant. Huc faciunt etiam gummi ammoniacum, galban. Extracta amararum plantarum, succinum aliaque. His vero aliisque pro circumstantiarum ratione uti licet, si fitis nulla urgeat, febrisque nulla comes conjuncta sit, quo in casu recte censemus ab amaris & acrioribus, nisi febris foret intermittens, abstinendum esse. Neque autem quisquam existimet rem hic cum impetu perfici posse, moderatus potius & continuatus usus requiritur, interponi debent & præmitti laxantia, ut tutus sit diureticorum usus; nunquam enim tuto in usum vocari possunt remedia per urinæ vias pellentia ad hydropicorum fere quorumvis aquas evacuandas, nisi crassiores & tenaciores humorum partes per alvum ductæ fuerint, humoresque sic crassioribus recrementis purgati & quasi à fœcibus liberati, ne calorem corporis intendant, & in renibus obstructiones generentur. Suademus autem Balnei alicujus mineralis resolventis usum, quale est illud Hapsburgicum seu Schinzenacense in Helvetia, vel domesticum etiam cum incoctis plantis v. gr. Absinthio, Marrubio, Abrotano, Matric. Puleg. Floribus Sambuci, Chamom. & Juniperi Baccis, Semine Dauci. Balnei autem usus quotidie per mensem unum vel alterum continuari deberet, excepto purgationis die, per bitorium vero quavis vice immoretur, ac e balneo lectum ægra petat, & fasciâ demum lata fumo succini imbuta abdomen blande constringat. Si expositis hisce remediis feri peccantis & extravasati evacuatio obtineri potuit, eo præcipue cura converti debet, ut obstructio, quantum fieri potest, omnino referatur, quem in finem juxta medendi rationem supra præscriptam extracta commendamus absynth. C. B. cent. min. helenii, radicem curcumæ, arcanum dupl. vel tart. vitriolat. purgantia cum mercurio dulci mixta, qui ad lentorem feri corrigendum & ortas hinc obstructiones aliis medicamentis palmam vel dubiam reddit vel præcipit. Formulas non adjeci judicans non esse necessarium multas compilare medicaminum formulas,

XVIII

Sudorifera si quis in usum vocare velit, eorum selectum pro indole ægrotantium instituet, simul sudore provocato in laconico; non enim omni caret verisimilitudine ex voto rem succedere posse, testantur enim *scriptores historie morb. Wratisl.* Tumorem ingentem, qui post partum in abdomine remanserat, hydropi uteri vel peritonei admodum similem copiosissimis sudoribus in laconico feliciter discussum fuisse. Quemadmodum autem in aliis morbis haud raro contingit, ut probatissimis pharmacis malum non cedat, ita etiam in ovarii hydrope factum semper fuisse observationes docent medicorum, si proin superius enarrata medendi methodo felix & optatus successus obtineri non potuit, tentanda est paracentesis, cujus quidem dubium eventum Medicus seu Chirurgus prædicat, ne labem existimationi inferat, incertum enim est, neque hæctenus ex symptomatibus ægrarum satis dilucidari potuit, num in unica cavitate serum ovarii fuerit effusum, vel in plura vel omnia ejus loculamenta distributum. Perforatum ac si fuerit ovarium eo in latere, quo tumor ejus sese primum manifestavit, repetitis vicibus educendæ ovarii aquæ, non simul & semel, ne ægra animi patiatur deliquium, & ligatura dein cum fascia lata injici debet, tam ad restituendum musculorum abdominis tonum à distensione perditum quam ad ovarii constrictionem adjuvandam. Cannula acus relinqui in vulnere debet, & postquam aquæ omnes evacuatæ decocta vulneraria & detergentia & putredini resistentia injiciantur, & quotidie fasciæ arctius applicentur; interea ægra tenuissimo utatur victu, summam observet quietem, à frigore æque ac calore intenso muniatur, potus loco infusum plantarum vulnerariarum melle edulcoratum tepide vel calidiuscule usurpetur, vitando vinum & cerevisiam, animi pathematibus vehementioribus excitandis ansa omnis furripiatur. Post quindecim dierum spatium cannula ex vulnere extrahatur, & fascia diu adhuc abdomen constringatur, ut dilatatus ovarii sacculus invicem coalescat. Quando autem accidit, ut nullum plane serum post Operationem vel paucum affluat, extrahenda statim cannula & relinquenda prognostico ægra, donec alicui fortuna adspiraverit, ut panaceam quandam universalem, aurum scil. quoddam potabile seu potius putabile invenerit, cujus ministerio omnes corporis affectus morbosos etiam incurabiles cito, tuto & jucunde profligare & radicitus extirpare possit, quemadmodum peculiarium Encheiresium Jactatores inanis gloriæ aucupes sesquipedalibus verbis & ampullis gloriantur, qui mendaciis suis non nisi stulto imponunt popello.

Sed heic finem impono, B. lectorem rogans, velit primos hos impetus Academicos æqui bonique consulere.

FIGURA I.

Exhibet monstrosum ovarium, quemadmodum cum utero exsectum asservavit supra citatus CLARISS. ANAT. PROF. in Acad. Basilienfi. Uterus ipse cum ovario lævo & tuba Fallopiana sinistra naturali exhibentur magnitudine, ovarium vero dextrum hydropicum cum tuba Fallopii sextuplo minus repræsentatur, quam naturalis ejus est magnitudo;

- A. Saccus est ovarii hydropici dextri.
- B. Tuba Fallopii dextra admodum longa & lata.
- C. Uteri dissecti secundum longitudinem Labia ad latera reflexa.
- A. Orificium Tubæ sinistræ in Uterum.
- D. Cervicis uteri dissecti labia, ad latus reflexa, ut prominentiæ & inæqualitates ejus appareant.
- E. Tuba Fallopii sinistra, cujus vasa arteriosa Mercurio distenta.
- F. Ovarium lævum, utero propius quam in statu naturali.
- G. Expansio foliacea tubæ sinistræ.
- H. Arteriæ ramus, cui immixtus fuit tubulus ad Hydrargyri injectionem.
- I. Ligamentum rotundum lævum.
- K. Idem sed dextri lateris.
- L. Vaginæ pars resecta à reliqua Pudendorum portione.
- M. Pars ovarii distenti crassior, in loculamenta distincta & vesiculis pluribus turgida.
- N. Ligamenti lati portio in dextro latere.
- O. Ligamentum latum sinistrum.

FIGURA II.

Demonstrat crassius illud corpus in ovarii membrana deprehensum ad finem Tubæ multis cellulis distinctum, in quibus vesiculæ variæ magnitudinis pellucidæ.

FIGURA III.

Ostendit uterum Virginis præterita hyeme in Theatro anatomico demonstratum, in cujus cervice vesiculæ sæpius occurrentes à Nabotho pro

pro ovulis habitæ deprehensæ delineantur, inæqualitates etiam ejus admodum regulares visæ conspici possunt. A. Exhibet tubarum orificia.

ADNEXA DE OBSTETRICANDI ARTE.

I.

Uterum gravidarum cum incremento foetus, secundinæ uteri fundo adhærentis, & humorum quibus innatat, ad terminum usque ordinarium ipsis à natura sic constitutum, finem videlicet noni vel initium decimi ab imprægnatione mensis, absque diminutione substantiæ vel pristinæ crassitie mirifice extendi & dilatari pro certo affirmari potest, etenim crassities etiam aliquale incrementum capit.

II.

Signa imprægnationis, certa & infallibilia semper obtineri nequeunt. Quum igitur medici æque ac chirurgi, ubi graviditatis suspicio subest, sæpius jussu Magistratus morti addictas examini subicere necesse habeant, probe sibi cavere debent, ne signis æquivocis nimium fidei tribuendo à via aberrent, quoniam alias foetum innocentem & in ergastulo suo adhuc latitantem una cum matre sua mortem cum vita commutare oporteret, insuperque in morbis variis imprægnationis notitia sit necessaria. Ad omnem errorem hac in re præcavendum, Chirurgus alterutrius manus indicem & medium digitum oleo vel butyro prius unctos vaginæ immittat, orificiumque uteri rite exploret, tum denique si prædictum orificium complanatum, attenuatum, mollescens, molemque in utero sese moventem digitis perceperit, audacter asserere poterit imprægnationem factam fuisse, præterea frigidam manum abdomini applicet, & manifesto foetus sese moventis motum percipiet, si per quinque menses pluresve jam in utero hospitetur, nisi mortuus fuerit. Hæcque certissima & infallibilia imprægnationis signa eo magis sese manifestant, quo parturiendi tempus magis appropinquat.

III.

Si membranæ tenuissimam secundinæ partem constituentes, fetumque una involventes, opportuno tempore, orificio nimirum uteri sufficienter ad partum enitendum dilatato, non rumpantur, partusque inde retardetur, requiritur, ut obstetricans sine mora easdem unguibus dirumpat, vel si hoc non succedit, paululum Salis communis pollice & indiceprehendat sicque membranas modo dictas fricando divellat. Quo peracto

peracto humores effluentes orificium uteri magis adhuc aperientes, viamque simul humidam atque lubricam efficientes, infanti viam faciliorem reddent.

I V.

Nonnunquam etiam contingit ut secundinæ ab utero divulsæ orificium ejus obstruant, infantique viam penitus intercludant: quo in casu semper profluvium sanguinis præsens est & sæpius adeo ingravescit, ut nisi cito manus operi admoveatur, Mater æque ac infans in summo vitæ periculo versentur, quapropter exercitatissima manus requiritur ad infantis exclusionem citissime promovendam, & id quidem sequenti ratione. Chirurgus illico manum prius inunctam uteri orificio immittat, placentam ad latus paululum removeat, & dein membranas, si sese offerant, digitis dilaceret, vel si eandem loco dimovere nequit, superest ut placentam ipsam digitis diffringat, quo humorum effluxus promoveatur, & e contra sanguinis profluvium minuatur. Hisce peractis infantem, si prave locatus fuerit, pedibus protrahere, posteaque reliquias secundinæ rite educere conetur: sibi vero caveat, ne facile placentam instrumento quodam acuto perfodiat.

V.

Postquam infans ex utero materno vivus ac vegetus exceptus, ejusque funiculus umbilicalis filo complicato ad duorum circiter ab umbilico digitorum distantiam ligatus fuit & ultra ligaturam resectus, obstetricans statim & illico dum funiculum altera manu digitis aliquoties obvolutumprehendit, alteram secundum ejus ductum utero sufficienter pro tempore dilatato immittat, idque non solum eum in finem, ut secundinis extrahendis operam omnem impendat, sed & simul exploret utrum unus vel plures adhuc infantes, mola quædam, frustula secundinarum vel membranarum, grumi sanguinis aut alia heterogenea in eo latitent, quæ tunc temporis absque multo negotio, dum scilicet uterus ab infante prægresso sufficienter adhuc apertus existit, auferri inde poterunt: Itaque hinc patet post foetum exclusum paulo ante dicta probe semper animadvertenda esse, quoniam os uteri post infantem editum arcte adeo occluditur, ut nonnisi multo labore, puerperæque maximo incommodo ac dolore dilatari queat, sæpius etiam labor omnino frustraneus fit, relicta vero in utero placenta vel alia heterogenea putredine corrupta gravissimos excitent morbos.

F I N I S.

CXXXII.

POLYC. GOTTLIEB SCHACHER

DE

OVARII TUMORE PILOSO

PROGRAMMA.

Lipsiæ 21 Octob. 1735.

CX XII

POLY. GOTTLIEB SCHACHER

D. R.

OVARIUM TUMORE FILIO

LEONARDUS

1812

000 2

Vomitu non minus, quam dejectione & mictu, pilos excretos, eodemque in corde vasisque, ac aliis partibus corporis internis, & imprimis in tumoribus cysticis, meliceridis, atheromatis, vel steatomatis nomine designatis, genitos fuisse atque repertos, diligentes rerum medicarum observatores satis superque testantur. Cum vero ovaria muliebria sint ejuscemodi tumoribus admodum obnoxia, in iis naturæ aberrantis lufum in producendis pilis identidem animadvertere solemus. *Schenckius* (a) in mulieris, subita morte extinctæ, testiculo tumido copiosos pilos cum materia, sevo simili, observavit. *Tyson* (b) in canis fœmellæ ovario, nec non in juvenulæ teste dextro præter substantiam pinguem numerosos pilos intertextos indicavit. *Horstius* (c) testiculum hydropicæ dextrum, pilis, materiæ purulentæ & oleaginosæ immixtis, infarctum, describit. *Sennertus* (d) ex Joan. Bauhino ovarium pilis repletum commemorat. Atque nosmet ipsi uterum cum binis ovariiis, prægrandem molem adeptis, quorum sinistrum in atheroma pilosum est mutatum, in liquore balsamico adhuc adservamus. Quandoquidem mulierem, aliquot liberorum matrem, pro gravida ab ignaris habitam, sed ascite defunctam, quindecim ante annis, & quod excurrit, dissecuimus, e cujus imo ventre aperto non modo immensa aquæ copia effluebat, verum uterus etiam totus ovario, recens nati caput magnitudine æquante, imo superante, coopertus observabatur, ita ut ipsum illud ovarium uterum tumidum mentiri videretur, at eodem reclinato uterus substratus, & pressione superincumbentis molis ad minorem dimensionem reductus, cum altero ovario, ovi anserini magnitudinem nacto, in conspectum prodibat. Omnibus hisce partibus exemptis, initio uterus sumus nonnihil contemplati, cujus orificium tineæ piscis faciem præ se ferebat, ut in iis, quæ jam pepererunt, observari solet. Tuba Fallopiana, ad majus ovarium protensa, & hujus incremento elongata, duplo fere altera erat longior. Præterea ovarium minus, circumspicte dissectum, nullas vesiculas, nec pilos, nec alia insolita, spectanda exhibebat, sed totum ex densis crassisque ac arcte invicem nexis tunicis constabat, indigestam veluti massam membranaceo-carnosam referens. Vasti ovarii tunica externa sextuplo circiter naturali erat crassior, qua rite incisa reclinataque, nullæ vesiculæ, nihilque substantiæ ovarii propriæ in sensus incidēbat, sed integumenta, vesicæ in modum expansa, simplicem, eamque amplam, formabant cavitatem, qua multa pinguedo & innumerabiles prorsus pili interspersi continebantur. Atque hi ipsi pili, capillis paulo subtiliores, tortuosoque & flexuoso ductu pinguem substantiam perreptantes,

O o o 3

non

(a) Obs. medic. l. 4. de mulierum vasibus spermaticis & testiculis obs. 2. p. 556.

(b) Collect. Philos. Anglic. N°. 11. p. 11. seqq.

(c) L. 4. de morbis infimi ventris obs. 53. p. 249.

(d) L. 4. P. 1. sect. 2. c. 20. de morbis testiculorum in fœminis p. 111.

non nisi glomum piloso pinguem mirabilis magnitudinis fingeant. Neque vero hi pili breves, sed e pinguedine protracti extricatique octo pollices erant longi. Insuper iidem non ex pinguedine, verum ex interna tunica incrassata superficie prodibant, & tunc demum se in pinguedinem immergebant. Certe si simili quodam hoc atheroma pilosum illustrare velim, a veritatis tramite me non deflexurum confido, si internam ovarii tunicam cum externa capitis cute capillata, pinguedinem vero cum tineâ comparem. Uti namque ex cutis capillatæ porulis capilli, penicilli velut in modum dispositi, egrediuntur, ita idem in ovarii tunicæ superficie interna cernere licet. Et sicuti capilli, tineâ implicati, nodum inenodabilem formant; ita herculeum quoque ejusmodi nodum pili intricati ac pinguedine obvoluti componunt, hoc tantummodo discrimine intercedente, quod tineâ dura sit atque tenuis, pinguedo contra mollis crassaque. Præterea pili, ex ovario exempti & combusti, more crinium accensorum, foetorem de se spargebant. Denique simplex pilus, oculo microscopio armato lustratus, minimas fibrulas, seu minimos pilos, ad longitudinalem tractum exporrectos, conspiciendos sistebat. Imo crassiorem pili extremitatem, in subtilissimum apicem desinentem, quadantenus cavam comparuisse, oculo um fide, si qua fides iisdem danda, constabat. Vaginulam seu radicem pili, in tunica ovarii absconditam, haud exploravimus, præcipue cum teneritudo summa prohiberet, quo minus integrum pilum cum bulbo e tunica evellere potuerimus. Fortassis in adjecta icone, structuram harum partium adumbrante, quævis distinctius paulo patebant. Profecto uti insolitorum hujusmodi phenomenonum ratio explicatu summe ardua est atque difficilis; ita in eadem declaranda eruditi parum concordēs atque unanimes deprehenduntur. *Quid de miris hisce tumoribus, inquit Paulini (e), sentiant curiosi, scire velim, mihi satius est, discere, quam dicere. Davus quippe sum, non ædipus.* Tantam omnino in abstrusissimis ejusmodi rebus explicandis vel eruditissimi sentiunt difficultatem, ut nihil prorsus dicere malint, atque ab aliis libentius erudiri cupiant. Qui autem insuetarum rerum, in tumoribus cysticis repertarum, productionem accuratius paulo explicare laborant, ex iis haud pauci, eam naturæ vires transcendere, arbitrantur, eamque ob rationem ipsam a diabolo derivare haud verentur, fortassis non reputantes, modum effecta generandi insolita hoc pacto non dilucidari, sed obscurari. Nescitur namque, quomodo diabolus pilos, carbones & alia peregrina in hac vel illa parte producat. Itaque nihil lucrantur, qui opus naturæ diabolo attribuant. Imo perniciosum esse ignorantæ asylum, existimat *Musitanus (f)*, omnia in diabolum referre, quæ nonnullorum caput cucurbitinum non capit. Alii, diaboli potentæ in corpora humana limites ponentes, arbitrantur, id non nisi Dei permisso a diabolo præstari, imo rectius fortasse asseri, Deum ex singulari directione permittere, ut natura in pœnam ma-

(e) Fohemer. N. G. Dec. I. An. 8. p. 183.

(f) Truxina chirurg. p. 27.

litia hominum, nec non peccatorum terrorem, modo plane extraordinario, peregrina ejuscemodi concreta progignat. Quandoquidem præstaret in talibus etiam Deo, quam diabolo, honorem habere. Nos in præsentibus de atheromate piloso, supra descripto, tantummodo acturi, vix habemus, cur in eodem declarando ad supra naturales causas confugiamus. Etenim quamdiu phænomenis enodandis vires naturæ sufficiunt, iis indagandis eruendisve operam omnem physici cordati impendunt, summi omnium rerum moderatoris omnipotentiam piissimo cultu simul venerantes. Sunt itaque, qui peregrinorum corporum generationem a mutatione, quam materia, folliculo comprehensa, processu temporis subit, deducere solent. Motu namque intrinseco æque ac extrinseco fieri opinantur, ut particulae quædam abigantur, residua vero aliam figuram, aliumque situm, ac nexum, eumque modo laxiorem, modo strictiorem adipiscantur, ita ut nunc pili, nunc alius concreti speciem induere videantur. Alii, fortuito veluti atomorum concursui parum vel nihil fidentes, facultati formatrici, seu animæ vegetativæ, aut quocunque demum nomine insigniendæ, variisque facultatibus præditæ, primas deferunt, atque materiæ, ad fabricandum concretum necessariæ, aptitudinem itidem supponunt. *Neque enim, inquit, Sennertus (g), ad pilorum, unguium, ossium & similium formationem sufficit materia, sed imprimis facultas formatrix est necessaria, quæ in parte carnosâ carnem, in membranosa membranam, non ossa format, & sua cuique parti peculiaris est, quæ si ob materiæ ineptitudinem finem suum consequi non possit, simile quid format, & in parte carnosâ carni, in membranosa membrana quid simile efficit.* Nolumus pluribus eruditorum sententiis enarrandis in præsentibus inhærere, quid de atheromate piloso, supra delineato, sentiamus, breviter dicturi. Sane curiositatis gratia hydropicæ nostræ aquam, ex abdomine extractam, evaporationi exposuimus, atque, media circiter portione in vaporem resoluta abactaque, residuam in similem pinguedinem, qua ovarium erat repletum, concrevisse, optime adhuc recordamur. Itaque a sanguine, lentis ejuscemodi ac pinguibus particulis onusto, atque ad ovarium delato, pingues particulas secretas, inque vesiculas & ovula effusas, ibidemque, fortassis propter tubulorum imbecillitatem, retentas, ac progressu temporis cumulas condensatasque, ac earundem lubricitate & acredine tenerrima ovulorum stamina consumta, atque hac ratione insignem illam cavitatem, integumentis pressione materiæ contentæ expansis, formatam fuisse, veri videtur limillimum. Neque vero ab alio fonte pilorum, in ovario repertorum, generationem derivare velim. Siquidem vitali sanguinis motu, quem nonnulli haud inepte pro ipsa natura habent, quibuslibet partibus succum nutritium adduci, veritati maxime est consonum. Jam vero secretionem succi nutritii aliorumque liquorum pro varia sanguinis natura & motu sæpius haud parum mutari, multiplici omnino edocemur experientia. Quemadmodum itaque pili succo ter-

restri

(g) L. V. P. I. c. 35. de meliceride p. 156.

restri & pingui, quem antiqui excrementum tertiæ concoctionis fuliginosum nuncupabant, formantur, nutriuntur, foventur, id quod in primis pilorum combustorum foetor, eorundemque in cineres conversio probat: ita sanguinis, vitali cordis motu in vascula ovarii protrusi, pinguibus & terrestribus particulis summos arteriolarum apices, lymphatici liquoris vectioni alioquin destinatos, aliquantisper ampliatos, itaque adaptatos fuisse, ut non modo iidem succi, pilis formandis accommodati, secretioni faverint, sed ex iis quoque, veluti ex naturalibus bulbis, tandem pili ipsi prodierint, a ratione minime est alienum. Cum enim commemorati pili non in ipsa pinguedine sint concreti, sed ex interna ovarii tunicæ superficie enati, atque adeo, si a loco duntaxat discesseris, a naturalibus externarum partium pilis vix quicquam discrepent, iisdem recte consimilem attribui originem, sponte patere arbitror.

T A N T U M.

CXXXIII
J. FRANCISCI FONTAINE
OBSERVATIO RARIOR
TUMORIS ABDOMINIS
EX
SCIRRHO OVARIORUM PRÆSERTIM
SINISTRI INSIGNI.

Basilæ 27 Junii 1753.

§. I.

Plurimi sane sunt morbi, quorum causæ & sedes adeo sunt reconditæ, adeo abstrusæ, ut medici alias lynceis etsi oculis instructi, circa horum diagnosin, prognosin & curationem non solum errare, sed & cœcitate plane, frequenter satis animadvertantur, id quod non tam medicorum, quam artis ipsius imperfectioni ac naturæ talium morborum imputandum videtur.

§. II.

Cardo enim medicinæ præsertim vertitur in distincta & accurata cognitione causæ morbi proximæ; hincque adæquata indicationum, summa cum judicio & prudentia, formatione, auxiliorum, indicationibus ac intentioni medici satisfaciendum, ex triplici regno, tantaque farragine medicamentorum, exquisito selectu.

§. III.

Non tamen id volo, (ac si hoc modo & his adminiculis omnis morbus per artem medicam e medio tolli posset, cum experientia & ipsa theoria æque ac Praxis medica sanæ rationi suffultæ contrarium quotidie ad amissim satis evincant. Saltem si non ad curationem, tamen ad prognosin debitam formandam, vel etiam symptomatum mitigationem, cognitio morbi causæ proximæ absolute necessaria & medico maxime digna est, etiam in morbis desperatis ac plane insanabilibus.

§. IV.

Sed quod hunc finem non semper assequi liceat medicis, plures impediunt rationes, variæque premunt difficultates, in summum nostræ artis, ægrotorumque detrimentum; quod scilicet in diversis plane morbis aliquando urgeant symptomata eadem, quæ cum pluribus morbis communia sint differentiam specificam, ac signa propria singularis alicujus affectus frequenter obnubilant, sic ex gr. summa emergit difficultas dignoscendi & distinguendi a se invicem illos abdominis morbos, quos ejus tumor vel intumescencia comitari solet. Quot errores circa diagnosin, prognosin & curationem talis intumescentiæ abdominis ab omni tempore orti fuerint, docent observationes medicorum, probarunt dissectiones & incisiones cadaverum, in hunc finem institutæ.

§. V.

Quid enim frequentius accidit, quam quod tumor hydropicus pro gravitate, hæc vicissim pro tumore hydropico vel alio qualicumque habitus non solum, sed & medicamentis inconvenientibus aggressus fuerit. Sic hydrops peritonæi, ovarii, uteri; tympanites, magnitudo lienis præternaturaliter in maximam molem aucta, scirrhus uteri, ovariorum, vermes præsentès in infantibus vel etiam lumbrici lati in adultis, abdominis talem tumorem efficere poterunt, siquæ plures causæ, admodum diversæ a se invicem, eundem producere valent effectum (id est intumescentiam abdominis) qui tamen non eodem vel simili modo tolli poterit, sed pro causarum diversitate variabit methodus medendi.

§. VI.

Hinc in similibus casibus, abstrusis, reconditis, & rarissimis, vires ingenii quasi superantibus, ad incrementum artis medicæ plurimum conferret incisio cadaverum, (si, uti oporteret, semper admitteretur a confanguineis,) qua morbi & mortis causæ in apicem ponerentur non solum, sed & medici certiores fierent iudicii vel saltem conjecturæ suæ de morbo formatæ, ex consideratione & collatione symptomatum omnium, horumque plurimorum rationes simul clarissime paterent. Idemque effectus postmodum obvius vel facilius forte dignoscendus, vel effectus ejus certius prædicendus, vel etiam indicationes curatoris aut saltem palliativæ ac vitales, determinatæ & adæquatæ magis, eliciendæ & constituendæ essent.

§. VII.

Omnia hæc hujusque prolata me moverunt, ut potius observationem aliquam medicam, quam aliud quodcumque thema speciminis inauguralis medici loco proferrem, cum omnia jam ita exhausta & frequenter repetita sint, ut nauseam moveant potius, quam palato arrideant: observatio vero quæcumque medica vel anatomica semper aliquid novi, inexpectati, singularis ac certi in se continet, hinc summopere animum delectat, atque, quod primum est, ad incrementum praxeos medicæ plurimum confert. Optassem equidem, ut historiam morbi & observationis hujus proluxiore ac etiam secundum omnes circumstantias ac symptomata ab initio, progressu, medicamentis omni tempore adhibitis, cum horum effectu, reddere potuissem, sed deficiunt quam plurima postulata, defunt vires, in magnis & voluisse fat est. En ergo observationem minus equidem completam, sed tamen memoratu ac attentione dignam, simulque raram.

HISTO.

HISTORIA MORBI.

PUella 23 circiter annorum, habitus corporis macilenti, tenerioris, staturæ mediocris, pauperula, netrix vel sartrix, vitam egit sedentariam, solitariam, cibos frigidos potius, quam calidos, farinaceos & ex lacte paratos in usu frequenti habuit; menstruis dein suppressis ab initio statim dolorem insignem, lancinantem, tractorium in regione hypogastrica sinistra est experta, sese extendentem usque ad femur ejusdem lateris; demum abdomen paulatim intumescere cœpit cum incremento dicti doloris. Hinc ab initio graviditatis suspicionem incurrens, patientia & tempore demum innocentiam suam comprobavit. Qualibus vero tunc temporis aliis symptomatibus afflicta, vel usa fuerit medicamentis, id non satis constat. Sefquianno circiter ante obitum in Nosodochium recepta variis usa est medicamentis & medicis, sed sine exoptato cum successu; nihilominus tamen gaudebat appetitu integro, nisi quod post cibum sumptum, ventriculi sensum gravativum perceperit; sine incommodo obambulabat, tranquilla somnum capiebat, uno verbo satis bene valere sibi videbatur, artemque suam diligenter, sedendo exercebat. Tumor abdominis vero successive augebatur, de dolore supra synchondrosin ossium pubis conquerebatur, præsertim in erecto corporis situ; in dorso facilius, quam in quovis latere decumbebat; in latus quodcumque procumbenti, abdominis tumor non inclinabat vel prominebat multum; ad attractum abdomen erat durum, tensum, antrorsum prominens, præsertim supra ossa pubis, in quo loco tactu durities sentiebatur; octo circiter septimanis ante obitum conqueri cœpit de impotentia seu difficultate diucius uni pedi, præsertim sinistro insistendi, hinc corporis litum erecta frequenter, imo omni fere momento mutare cogebatur, cujus causam vel rationem allegabat dolorem tractorium lancinantem in regione hypogastrica sinistra & femore ejusdem lateris. Febricula præfens augebatur lenta, cum siti, pulsu celeri & debili, caloribus vagis, sudoribus nocturnis partium superiorum, hæmorrhagiis narium frequentibus, nunc largioribus nunc parciorebus, virium dispendio, alvo uti per totum morbum ita & nunc minus respondente; pedibus circa talos leviter œdematosi existentibus, medicamenta omnia respuendo tandem obiit die 13 Decembr. An. 1752. circa meridiem. Medicamenta per morbi decursum adhibita varia, laxantia, aperientia, diuretica, anthelmintica etiam &c.

R E L A T I O A N A T O M I C A.

Nosodochii tunc temporis medicus *Dn. Jo. Henricus Respingerus Med. Doct. Exper.* ex collatis & probe perpensis symptomatibus omnibus, præsertim ex dolore illo tractorio & lancinatorio in regione hypogastrica sinistra, sese extendente etiam ad femur usque sinistrum, suspicatus est vitium aliquod latere in ovario sinistro, qualecunque demum id fuerit, vel hydrops vel scirrhus &c. Ut hinc vel veritatis certior fieret, vel erroris sui se ipsum convinceret (qui scopus esse debet præfixus omni sincero medico in abstrusis & reconditis talibus morbis) præfens in causam morbi ac mortis inquirere voluit, ac sequenti die horis pomeridianis sectionem cadaveris instituit Nosodochii *chirurgus dexterrimus Dn. Casparus Mangoldus*, præsentibus medicinæ *Professoribus celeberrimis*, pluribus *Doctoribus & Candidatis nobilissimis*, & *Philatris* commilitonibus meis *amicissimis*, chirurgiæ etiam studiosis quam plurimis, ac sequentia observavimus.

Abdomen, præsertim in regione umbilicali, multum prominebat, & stum abdomini circumductum longitudine æquabat 2 pedes gallicos, cum septem & dimid. pollicibus. Tumor præterea erat æqualis, sed durus, renitens; vasa autem sanguifera cutanea ampla, cærulea: in regione hypogastrica & epigastrica sinistra cutis maculis ex rubro-lividis suffusa erat quibusdam in locis. Integumentis communibus & peritonæo, sectione cruciata incisis, ex cavo abdominis scauriebat liquor flavescens, subfoetidus, tenuis, mediocri in quantitate, qualis etiam continebatur in hydatidibus aut vesiculis flavescens tenuibus, pellucidis & quasi gelatinosis, dispersis per superficiem internam peritonæi, quod hic loci admodum corruptum erat præcipue circa regionem umbilicalem.

Omentum subrubicundum similiter corruptum ac erosum in regione umbilicali, cujus superficies anterior peritonæo, posterior vero ovario sinistro firmiter accreta erat eodem in loco.

Hepar naturalis occurrebat coloris, substantiæ & magnitudinis.

Intestina tenuia ad latera utrinque a tumore ovarii pressa, coloris cinerici, variis autem in locis maculis rubicundis distincta.

Intestinum cæcum cæteris paribus in situ naturali, magis tamen ad latera & sursum itidem pressum.

Omento sursum flexo & adhæsiōne ejus cum peritonæo soluta, causa tumidi abdominis visui sese obtulit, ovarium nempe sinistrum, pondere ad minimum decem librarum, magnitudine sua caput humanum superans, hinc magnam abdominis partem replens, subdorum, renitens; a variis protuberantiis, quasi totidem gibbositatibus aut lobis, diversæ mag-

magnitudinis & figuræ, in anteriori præsertim sui superficie, inæquale redditum, hoc sese extendebat usque ad ossa pubis, quibus extremitas ejus inferior dura admodum, valide innitebatur & ab his fulciebatur. Protuberantiæ hæ incisæ & apertæ variam præbebant substantiam consistentem, quæ in plerisque albo instructa erat colore, quo, æque ac mollitie, ad naturam pinguedinis accedebat: in aliis vero color erat subflavus magis cum intermixta iidem materia albicante, & effluebat paucus liquor coloris fusci: hæ vero materiæ non contineri videbantur in propriis ac communibus folliculis vel membranis, ut in tumoribus sic dictis cysticis vel ampullosis fieri solet; nisi statuere velimus cellulas omnes minimas saltem fuisse peculiari tali materia repletas, uti ex gr. in statu naturali tela cellulosa, particulis oleosis &c. Ostia vasorum sanguiferorum dissectorum ampla passim conspicua erant.

Ad latus sinistrum reclinato & ex abdomine exempto hoc ovario, occurrebat ligamentum uteri latum sinistrum valdopere extensum, elongatum, cum ipsa etiam tuba fallopiana admodum longa, cujus extremitas foliacea, magna, amplo orificio instructa erat. Vasa sanguifera in ligamento æque ac tuba fallopiana distenta, ampla & varicosa, apparebant.

Ovarium dextrum vero itidem præternaturale, pugni magnitudinem æquabat, nullis vero protuberantiis inæquale redditum, albicans, subdum: apertum similem fere præbebat substantiam ac alterum, sed molliorem, fundebatque humorem album, lacti haud absimilem. In tuba vero fallopiana & ligamento lato hujus lateris nil præternaturale occurrebat, nisi quod magis tenfa fuerint.

Uterus in situ naturali, tamen sinistrorsum versus paululum tractus, crassitie pollicis dimidii in fundo, sed ita applanatus, ut a suis ligamentis latis vix dignosci potuerit, nisi solo situ.

COROLI

COROLLARIA QUÆDAM.

§. I.

EX consideratione ergo anatomica hujus tumoris clarissime elucescere mihi videtur, hunc nullo jure referri posse ad tumores cysticos, qui dicuntur constare simplici ac communi folliculo vel membrana, in cavo suo continente ac includente materiam ad sensum homogeneam plus minusve mollem, quibus a diversitate materiæ collectæ ac contentæ, varia ab auctoribus imposita fuere nomina; sic in *Atheromate* contentum est serosum ac quasi caseosum, albicans, puliculæ instar: in *steatomate* ad sebi vel adipis naturam accedit. *Meliceris* vero humorem mellisimilem includit. Equidem superficies ovarii sinistri lobis aliquibus inæqualis reddita, mentiri videbatur tales folliculos ab humore quodam intus contento valdopere distentos, sicque incautis facillime statim imponere potuisset, sed apertis & dissectis hisce lobis substantia plus minusve spongiosa, cellulosa, fibrosa ac duriuscula, nunc albicans, nunc flavescens, nunc mixta apparebat, nullo folliculo vel membrana peculiari, eandem coercente circumdata, nisi membranam propriam huic substituere velimus, vel cellulas minimas ipsius ovarii pro totidem folliculis ac tumoribus cysticis habere velimus.

§. II.

An ergo potius dictus tumor ad scirrhum referri meretur, qui dicitur (a) *Tumor durus, indolens, glandule*; sed obstare videtur ovariorum structura & substantia, hinc ab anatomicis glandulis annumerari non solent, *fabrica enim illorum satis uteri fabricæ similis, stipata, alba, cellulosa, absque adipe*, sunt verba *illustris de Haller* (b). An ergo tumor talis durus ac indolens juxta *Boerhaavium* tantum locum habere potest in locis glandulosis, & non etiam generari in aliis corporis partibus glandulis destitutis? Sane quamplurimæ observationes hoc probare videntur. Sic ex erysipelate vehementer adstricto & refrigerato tumorem scirrhosum in toto femore relictum fuisse, ac tendines & ligamenta simili malo affici censet *Galenus*. Et hanc litem optime dirimit ac dubium solvit *Cel. van Swieten* (c) his verbis: *Negari enim non potest, etiam in locis aliis corporis, quam in glandulis, tumores præternaturales, duros, indolentes reperi-*

(a) Boerh. Aph. 292.

(b) Prim. lin. physiol. §. 806.

(c) Comment. in Aph. Boerh. T. I. pag. 844.

periri; qui ergo ex generali definitione Galeni scirrhi vocari deberent; verum cum alium sepe exitum habeant hæc mala, neque tam facile in cancerum degenerent, forte melius tumores scirrhoïdes vocari possent, distinctionis causa.

§. III.

Quod vero attinet ad causas, quibus tumor hic præternaturalis productus est, hæc commode distribui poterunt in proximam & remotas. Illam constituere videtur infarctus cellularum atque obstructio vasorum in ipsis ovariiis, a materia crassa, tenaci, viscida, glutinosa, immeabili, successively magis magisque accumulata & aucta, præsertim in ovario sinistro, donec in hanc præternaturalem molem successively inereverit. Causarum vero remotarum loco erunt omnia illa, quæ talem diathesin glutinosam ac viscidam massæ sanguineæ conciliare & ad loca affecta determinare potuerunt, sicut prædisponentis causæ vel internæ locum supplere potest debilitas vasorum, viscerum, bilis (d). Inter causas præcætarcticas vel externas attentionem merentur cibi, ex farinaceis, præsertim crudis, & lacticiis parati ac his constantes, frigidi frequentius quam calidi assumpti, quod etiam de potu valet; tempore hiberno, ob paupertatem corporis, & præsertim pedum refrigeratione, ac vita sedentaria, die noctuque victum parando, chylosificatio, sanguificatio & excretiones læsæ, imminutæ, circulatio humorum per uterum & ovaria impedita, inæqualis reddita, imo menstrua plane tandem suppressa fuerunt. Sicque prima jacta fuisse videntur fundamenta ad hunc affectum desperatum, nulla arte sanabilem.

§. IV.

Symptomatum rationes, in talibus morbis reconditis & rarissime observandis, difficillime investigari ac explicari posse, nemo amplius facile mirabitur, qui obiter tantum medicorum observationes debita cum attentione inspexit, aut praxin medicam ipse jam per aliquod tempus exercuit, nam ubique *judicium difficile*, ut cum Hippocrate loquar, experietur. Quantum vero lumen tenebris hisce affundant cadaverum incisio, partium obviarum status naturalis æque ac præternaturalis examen ac inquisitio accuratissima, si præcipue omnia perlustrantur oculis, ut ita dicam, philosophicis, id est, inquirantur rationes veræ, claræ, evidentes morbi ipsius, ac etiam phænomenorum & symptomatum illorum, quorum causæ incertæ, dubiæ, imo forte fictitiæ, tempore morbi, in puteo Democriti adhucdum, latuerant. Hoc autem modo omnibus antecedentibus cum præsentibus phænomenis & observatis rite collatis & per-

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

Q q q

pon

(d) Boeth. Aph. §. 69.

penis, distinctum sibi conciliare poterit medicus notitiam morbi ipsius, ejusque sedis, causarum, symptomatum, diagnoseos, prognoseos, ac curationis, vel saltem lethalitatis inevitabilis; & tunc semper aliquid ad artis nostræ incrementum conferet.

§. V.

Exigit jam instituti ratio, ut etiam symptomatum hujus observationis rationes reddam, quæ equidem pleræque ex relatione anatomica sponte sua elucescere, & §. præcedenti dicta eo ipso confirmari magis, videntur. Nam menstruorum suppressionem subsequutam fuisse vitæ genus sedentarium, cibos farinaceos & ex lacte paratos, frigide potius quam calide assumptos, hoc deducendum mihi videtur ab inde inducta glutinositate, visciditate, immeabilitate humorum, obstructionibus hinc natis in ovariis, præsertim sinistro, quod ulterius confirmare videtur dolor, hanc mensium suppressionem statim excipiens, lancinans, insignis in regione hypogastrica sinistra, sese extendens ad femur ejusdem lateris. Nul- lum manet dubium, huic molestem dolorem ortum fuisse a distensione successiva ovarii ipsius æque, ac etiam ligamenti uteri lati ac rotundi, distractione, elongatione majori majorique, pro augmento tumoris, hujusque e situ suo propulsione in partem superiorem & anteriorem abdominis, unde hujus intumescencia in sensus incurrens, suspicionem imprægnationis induxit. Appetitus quidem, integer sed cibo sumto conquesta est ægra de dolore ventriculi gravativo, ob hujus compressionem ac resistentiam contentorum abdominis.

Dolor supra symphyisin vel synchondrosin ossium pubis in erecto maxime, minus in supino corporis situ, natus est, quod moles ovarii hic loci suffulta ossibus pubis, inde compressa fuerit; imo ita antrorsum supra illa prominuit, ut, tactu duritiei perceptæ hic loci, simul etiam pateat ratio. In utrumvis latus corpore inclinato, tumor non sequebatur neque prominebat, uti in ascite fieri solet, nam ejus adhæssiones ad peritonæum ac omentum hoc impediabant. Octo circiter septimanis ante obitum accessit difficultas vel impotentia uni pedi, præsertim sinistro diu insistendi, unde corporis situm erecta omni fere momento mutare coacta fuit; mobilitatis & inquietudinis hujus, tanquam rationem allegabat, dolorem, vehementem, tractorium, lancinantem in regione hypogastrica & femore sinistris. An quod innitendo corpus pedi dextro, ligamentum rotundum sinistrum uteri paululum quidem relaxatum, sed e contra latum magis distractum, reciprocas tales molestias produxerit? vel etiam partes vicinæ variæ, ac vasa sanguifera a tumore compressæ molestiam quandam, atque etiam sanguinis progressum irregularem ac inæqualem expertæ fuerint.

Febris

Febris lenta vel hectica autem miseris ac calamitatibus hujus ægrotæ finem demum imposuit, uti omnium viscerum, atque humorum hinc contractæ corruptioni, comes fidelis ad mortem ducere solet.

§. V I.

Prognoseos loco, ratione morbi descripti ac inveterati, sufficiat dixisse:

*Non est in medico semper relevetur ut ager
Interdum docta plus valet arte malum.*

Fortasse ipse hic, sicuti plures alii morbi, si statim in suis incunabulis dignoscerentur, facilius præcaveri, quam præsentibus & inveteratis curari possent, vitando omnia illa, quæ ad generationem illorum aliquid conferre possent suadet ratio, docet experientia.

§. V I I.

Ovarii scirrhusi, vel saltem indurati & in tantam molem adaucti mentionem apud nullam auctorem reperire mihi licuit, hinc morbis rarissimis esse annumerandum nostrum affectum, sponte sua patet; non dixero vero plane non observatum fuisse ac descriptum, cum omnes pervolvere auctores, neque tempus neque occasio permiserint. Frequentiores vero sunt observationes hydropis ovarii, præsertim sinistri, quod morbis magis obnoxium videtur, similiter uti *Cel. Hoffmannus* de rene sinistro pronunciat, tanquam attentione maxime dignum, hunc frequentius calculis ac doloribus nephriticis affligi quam dextrum, cujus rationes ipse allegat (e). Ex observationibus, quæ mihi occurrerunt ovarii sinistri hydropici, vel saltem morbofi, est illa *Kerkringii* (f) notanda, etsi pro hydatide ab eodem habitus fuerit morbus, sic ait: *In puella, quæ 20 ætatis annum longe prætervecta videbatur, hydatidem inveni testiculi sinistri locum occupantem, is enim aberat, quæ magnitudine ovum anserinum longe superabat &c.* *Schorkopff* (g) in rustica 40 annorum ovarii sinistri hydropem aquam falsam & foetentem, limpidissimam ad libr. 2. continentem, observasse *Harderum* refert. *Idem* etiam §. 16. a *Wepfero* animadversionem communicatam recenset, *in femina a quindecim mensibus in hypogastrio sinistro observatum fuisse tumorem, mensibus nihilominus fluentibus &c.* Cum examinaret tumorem *Wepferus* in supina, totum hypogastrium sinistrum occupavit, intra cavum abdominis contentus, ossi iliaco accubuit,

Q q q 2 offi

(e) Med. Syst. T. IV. P. I. pag. 465. & P. II. pag. 363.

(f) Spicileg. Anat. obs. 10.

(g) Diss. de hydrope ovarii Basil. habit. 1685.

ossi pubis incubuit, ægre mobilis videbatur: in latus decubua versus dextrum hypogastrium declinavit, ac mobilior & plane circumscriptus tangebatur, rotundus cum aliqua inequalitate, durissimus, magnitudine capitis infantilis. Hæc observatio valde cum mea congruit, sed sectio non fuit instituta, hinc suspendendum est iudicium, qualisnam fuerit morbus, an hydrops vel potius tumor scirrhusus? Simul a *Wepfere* communicatum alium similem casum prolixum §. 17. refert ovarii sinistri hydrofici. An vero etiam huc referenda historia (h). *Anna Margaretha Schererinn*, dictæ *Philibert*, quæ ab initio circa regionem hypogastricam sinistram dolores & frigus molestum sentire cepit, dein tumor abdominis paulatim secutus in pelvi sinistra apparens &c. Hæc prolapsu in ventrem a malo liberata post fragorem vel sonitum, subsequente liberaliori excretionem urinæ. Huc etiam facit observatio *Litrii* (quæ equidem ab auctore suo pro hydrope peritonæi ventilata est) & recte ab *Exper. Willio* in sua *Diss.* pro ovarii sinistri hydrope habetur. Splendidissimum vero olim *Academix* hujus lumen *Theodorus Zwingerus* (i) duo profert exempla, sinistri unum, alterum dextri ovarii hydrofici. Sic & laudat *Willii* observatio propria, cum figura elegantissima, ovarii est dextri.

§. VIII.

Hæc ergo observationes, ut sese mihi obtulerunt, fatis superque probant ovarium sinistram frequentius morbis, a glutinositate, visciditate, immeabilitate humorum oriundis, tentari, quam vero dextrum. Quod si id amplius confirmaretur per casus ac observationes mihi nondum cognitæ, sane res esset attentione medicorum quam maxime digna, & explicata hæud adeo facilis. An consideratio sequentium aliquid luminis in re tam obscura affundere valeat, aliis dijudicandum relinquam.

1°. Vena spermatica sinistra altius ascendit, hinc aliquanto longior dextra.

2°. Perpendicularis magis videtur ejus adscensus.

3°. Ad angulum fere rectum inseritur parti inferiori venæ emulgentis sinistrae. An ergo longitudo viæ major, situs perpendicularis magis, ac sanguis ex rene sinistro reflexus, supra hoc orificium transiens ac resistens, sanguinem spiritum viscidum in suo adscensu & exoneratione in venam emulgentem impedire atque sic stagnationes in ovario hoc producere valent.

Vena vero spermatica dextra brevior est, superius leniter introrsum inflexa, ubi arteria spermatica hanc transit, dein in truncum venæ cavæ ad angulum valde auctum inseritur, hinc sanguis ingressus a summe hujus facile abripitur. An ergo refluxus sanguinis hoc modo ex ovario dextro facilior reddatur, res est altioris indaginis, vires meas tenues admodum superans.

ADNEXA

(h) Vid. doctiss. *diss. de stupendo abdominis tumore auctore Nicolao Willio* med. & chir. D. 1731. Basil. habit.

(i) *Theatr. Prax. med.* pag. 547.

A D N E X A.

§. I.

Canoniam animalem aliam plane esse in fetu, quam in nato, extra omnem controversiam positum est. Nam ratio circulationis sanguinis non solum valde diversa est, sed & respiratione omnino destituitur fetus utero adhucdum inclusus, hinc omnes effectus ab hac, tanquam causa, pendentes suspenduntur. Docet præterea anatomie partes quasdam, vel viscera in fetu, cæteris paribus, maximas esse, cum annis quasi diminui successive, obliterari vel in totum in senio evanescere, hinc munere suo præcipue defungi videntur, quamdiu fetus aquæ amnii immerfus, in utero latens neque respirat, neque circulationis legi tali adhucdum subjectus est, qualem in lucem editus demum observare cogitur. Partes vero tales sunt quamplurimæ, *arteria & vena umbilicales, canalis venosus hepatis, ductus Botalli, foramen ovale, glandula thymus, renes succenturiati, an urachus* huc referendus nondum satis evinctum est.

§. II.

Plerarumque vero harum partium usus clare admodum a physiologis explicari solent, sed renum succenturiatorum sive capsularum renalium functio, in quonam consistat, id minus certum adhuc est. *Illustris de Haller* de his ita habet: *Insidet reni supremo capsula renalis, glandulosa, conglomerati generis, triquetra, hepatis, lieni, & pancreati, septo transverso & reni, totidem hedris adhaerens, intus cava separabili quasi ventriculo, liquido plena ex flavo rubente, fluido, pene sanguineo, magna in fetu, & rene major, non perinde in adulto crescens arteria capsulae multæ & trium generum sunt, suprema a phrenicis, ab aorta media, imæ renalibus; vena utrinque una magna, dextra ad cavam, sinistra ad renalem. Ea vena ramosa per levissimum ventriculum nuda migrat, in sulco dividente capsulam, utilitas, ignoratur, etsi ad renem, & in fetu quidem pertinere suadeat perpetua in adeo multis animalibus vicinia. Ductum excretorium nullum nata est, neque succum suum per conspicuos poros in venam refundit.* Hanc descriptionem accuratissimam verbotenus hic apponere lubuit. Quæritur itaque qualemnam usum renibus præstent?

§. III.

Renes in fetu vel plane feriari, vel saltem exiguam in iisdem fieri secretionem probare, videtur defectus respirationis, quæ sanguinis circulationem per viscera abdominalia multum promovere videtur, deinde urachi cavi atque membranæ allantoideæ in homine existentia nondum satis demonstrata, ac vesicæ urinariæ parvitas ad continendam tantam urinæ copiam, toto gestationis tempore secretam, si, uti in nativitate, munere suo defungerentur. An itaque hæ capsulæ renibus vicinæ sunt,

& quælibet arteriam a renali sui lateris accipit, ut hoc modo non omnis sanguis arteriis renalibus impulsus, ad renes perveniat, sed fiat derivatio quædam, quasi in diverticulum quoddam in capsulam ex qua & quidem dextra redux sanguis venæ cavæ, ex sinistra vero venæ renali infundatur, sicque confundatur cum sanguine per renes lato? An conjecturæ huic favet liquidum ex flavo rubens, fluidum pene sanguineum in cavo illorum contentum? An absentia ductus excretorii aliquid probat? An quod renibus majores in fetu, hisce famulantur? Quidnam illud?

§. I V.

An argumentum ab analogia petatum hic aliquid roboris habet, cum circa pulmones simile quid clarissime observetur, portionem nimirum quendam sanguinis in arteriam pulmonalem impulsæ, per ductum botalli in aortam derivari, ne omnis per pulmones quiescentes hincque inertos tantam sanguinis copiam admittendi, transire necesse habeat. In hepate sanguinis per venam umbilicalem allati, & sinui venæ portarum infusi, statim recta per canalem venosum ad venam cavam pergit, cum verisimiliter hepar non omnem capere posset sanguinem, tam per venam umbilicalem, quam venam portarum abdominalem allatum; in re tam ardua atque difficili vero, quæ summorum virorum ingenia jam diu exercuit, consultius mihi videtur meum suspendere iudicium, quam proterve aliquid incerti, dubii, pro vero affirmare, præsertim cum sapiens natura iisdem mediis quamplures fines assequi soleat.

§. V. An medicina est ars vel scientia? Utrumque.

§. V I.

An est ars liberalis? & hinc libere ac impune a quolibet exerceri potest? Non.

§. V I I.

An Medicastri ex Republica platonica essent proscribendi? Ita.

§. V I I I.

An in medicos veros damnum aliquod potius, quam in ægros redundat, ex agyrtarum & histrionum praxi medica? Non.

F I N I S.

E X P L I C A T I O F I G U R Æ.

- A. Omentum sursum flexum.
 B. B. Intestinum colon.
 C. C. C. C. Intestina tenuia ad latera pressa.
 D. Ovarium dextrum, sicuti in visu minucerebat.
 E. E. E. E. E. Ovarium sinistrum in situ cum suis lobis vel prominentiis in superficie anteriori, cujus extremitas inferior ossibus pubis innitebatur.
 F. F. F. Integumenta corporis communia cum peritonæo.
 G. Femora linteo tecta.

CHRIST.

CXXXIV.

CHRISTOPHORI CUNRAD

E T

J. FRIDERICI STARCKE,

D E

HYDROPE UTERI.

Regiomont. mens. Mart. 1701.

CXXIV

CHRISTOPHORI CUNRAD

B T

FRIDERICI STARCKE

D V

HYDROPEUTERI

Regiment. med. Mar. 1761.

ANNO 1761

1761

 QUOD DEUS BENE VERTAT!

PRO O E M I U M.

Quemadmodum supremus rerum omnium motor, Deus T. O. Max. ab ipsis mundi incunabulis, omne fluidum quodam instruxit motu, ita & hocce ut conservetur, divina ejus sapientia decrevit, adeo, ut jam ex fluxilis suæ naturæ conditione quiescere nequeat. Non sufficit autem, fluidum gaudere motu, sed ut certis quoque iste circumscriptus sit limitibus, i. e. nec auctus, nec imminutus, exigitur. Hinc flumina ob fluxum eorum, vel per navium, vel saxorum submersionem, vel alium per modum partim auctum, partim impeditum, in circumjacentium ac longe lateque patentium camporum planitiem sæpe exspatiari coguntur; sic aquæ stagnantes non aliam ob causam foeda inquinantur putredine, uberrimamve ranarum, bufonum, variique generis insectorum producant sobolem, quam ob denegatum ipsis motum. Sed non lubet pluribus chartam perfundere exemplis e macrocosmo depromptis, sufficientia nobis subministrante microcosmo, quales enim non insurgunt malorum procellæ, ipsam machinam vitalem uno sæpe obruentes impetu, imo mortis immergentes tenebris, si fluida ejus rapido nimis volvuntur motu; sed & fluido microcosmico hinc inde motu suo privato, per magnas accelerare morborum cohortes, atrocissimorum haud raro symptomatum caterva stipatas, comperimus, quarum tela quandoque nec prudentissimi medici firmata experientia, nec probatissima pharmaca frangere aut declinare valent. Sicco jam transire pede placet morbos, ex impedito aut aucto nimis spirituum motu propullulantes; exulent a nostro proposito proferre solet; exterminata sint extra nostræ dissertationis terminos, reliqua accidentia omnia, quæ ab alterius fluidi microcosmi motu præternaturali natales suos ducere possunt; saltem, qui ab impedito lymphæ per vasorum suorum mæandros motu producantur cataclysmi, brevi a nobis jam depingendi calamo, nonnisi tamen in genere, cum potissimum cataclysmum uteri, seu hydropem uterinum impræsentiarum animo lustrare, ejusque originem, signa atque curam diligenti excutere examine, decrevimus.

C A P U T P R I M U M .

Hydrops in genere onomatologiam, materiam, definitionem, differentias, ac varia subjecta tradens.

§. I.

HYdrops vocabulum est generale, quemlibet in corpore humano ab humoris aquosi abundantis præternaturali collectione productum tumorem comprehendens; quanquam etiam ab Hippocrate variis in locis, pro ipso sanguinis sero, aliisque aqueis corporis humoribus accipitur, notantibus *Joh. Henr. Bossen disp. inaug. de hydropse ascite sub præsidio celeberr. Couring. habita §. I.* & *Brunone in castello renov. sub. tit. hydrops.* Unde nominis sui originem trahat, colligi facile potest, græco enim vocabulo ὕδωρ eandem debet, quod aliqui ab ὕδωρ aqua, & ὤψις facies, derivatum volunt, ut sit hydrops quasi facies seu aspectus aquosus, vel habens aquosum aspectum; referente ex *Georg. Henisch. Commentar. in Aret. Bossen loc. alleg.* Dicitur apud autores etiam ὕδρωσις, item ὕδρωσις, aqua inercus, Germanis, *die Wassersucht*, & tali affectu laborantes, *die Wassersüchtige.*

§. II.

Affectus hujus materia quænam sit, jam aliquatenus indicavimus; est nempe humor quidam aquosus, & quidem lymphaticus; nam quamvis veterum plurimi, nec pauci recentiorum, serum accusaverint, atamen vix nos persuadere poterunt, quod credamus, serum quatenus serum proprie materiam hydropi præbere, quoniam particulæ ejus salino-aquosæ, particulis salino-sulphureis sanguinis arctissimo associantur vinculo, ac uno eodemque intra vasorum alveos voluntur motu, nec alia serum agnoscit vasa, nisi sanguifera. At nulla hydropis species proprie ex rupture vasculi sanguinei suam ducit scaturiginem, verum si vas quoddam aquosum vel distendatur, vel rumpatur.

§. III.

Urinam, quæ nihil aliud est, quam congeries particularum excrementiæ ferri a sanguine in glandulis renalibus secretarum, aliosque humores aquosos, quicumque etiam machinam micocosmicam perfluant, proprie materiam dicto affectui suppeditare, maxime dubitamus, mentis trutinæ

tina ponderantes, quam minima sit dictorum humorum, eorumque vasorum ad lympham ejusque vasa proportio, ut exinde lympham hydropis materiam essentialiter existere, indubitato concludere liceat; interim non negamus, serosas imo sanguineas particulas nonnunquam lymphæ immisceri, sicque secundo & accidentaliter aliquid ad productionem hydropis conferre.

§. I V.

Ex antedictis itaque innotescit cuilibet, vel primis artis medicæ imbuto principiis, quid hydrops & qualis sit affectus; esse scilicet eum morbum solute unitatis, ob distensionem hancque insequentem ruptionem vasis cujusdam lymphatici, & inde ortam profusionem lymphæ, cujus præternaturalis in cavitate quadam collectio tumorem aquosum producit.

§. V.

Est autem morbus hicce non uniusmodi, varix enim ejus sunt differentix, quæ in genere petuntur vel a qualitate materiæ, vel a diversitate loci. Ratione materiæ hydrops dividitur in humidum & siccum; quanquam siccus improprie & *καταρρεσινῶς* hydropis nomine veniat, (cum alias contradictionem in adjeculo involveret,) nisi tympanitem semper cum ascite conjunctum esse, quis cum *Bewerowicio* & *Waldschmidio* statuere veller. *Vid. illius Schatz der Ungeſundheit l. 3. c. 13. p. m. 1076. & hujus notæ ad Prax. Barbett. p. m. 465. init.* Præterquam hydropis ratione materiæ distinctionem, alia resultare videtur, ex varia aquarum diversitate, quæ hydropicorum indicatur urinis, nunc per acidum, nunc per alkali, nunc per utraque salia dissolubilibus, & coagulabilibus, nunc ab utrisque intactis remanentibus, jucundo satis spectaculo etiam colores & consistencias mutantibus, *Vid. Le Mort. Chym. Veræ Nobil. & utilit. p. m. 123.* Verum cum essentialis aquarum differentia hæc non sit, sed ea saltem dependeat a diversitate partim locorum, in quibus accumulatur, partim ab admixtorum heterogeneitate, variaque variorum salium textura, distinctionem istam nullius censemus esse momenti.

§. V I.

Ratione loci, hydrops alius est universalis, alius particularis. Universalis adest, omnibus corporis nostri partibus aqua turgescens. Particularis vocatur, una vel altera parte solum affecta. Pro ratione vero partium species ejus sunt quamplurimæ, inter quas frequentissima est illa, quæ partes inferiores, abdomen scilicet, genitalia & pedes obsidet, ac à *Willis. Pharmaceut. ration. P. 2. S. 2. c. 5. p. m. 359.* *Anasarca*

particularis seu partium inferiorum appellatur, a plurimis vero practicis pro ascite graviore habetur, cujus notabilem observationem B. L. videat ap. *Decker. exercit. practic. cap. 5. p. m. 283.* & seq. Abdomen vero solum si aqua oppletur, sive ea inter cutem & musculos, sive inter musculos & peritonæum, sive intra duplicaturam peritonæi, sive inter peritonæum & omentum, sive in ipsa cavitate latitet, sive in vesiculis quibusdam, vel mesenterium, vel totam abdominis cavitatem, occupantibus contineatur, oritur hydrops dictus proprie ascites. *Vid. Tulp. observ. l. 2. c. 34. & l. 4. c. 44. Stalpart. van der Wiel Centur. Poster. obs. 28. Hochstetter. observ. medic. decad. 10. cas. 7. & in Scholio ad cit. cas. Gockel. consil. & obs. centur. 2. obs. 41. Hofer. Herc. med. l. 3. c. 2. p. m. 176. Ruysch. obs. Anat. Chirurg. 46. Sennert. Prax. l. 3. P. 6. Sect. 2. c. 3. p. m. 709. aliique.*

§. VII.

Infrequentiores hisce speciebus sunt cataclysmi quidam specialiores ac nobiliores corporis partes inundantes. Vix enim ullum viscus, experientia teste, ab his immune. Sic, ut a capite, tanquam partium corporis nostri summa, &, si rationis habemus respectum, facile primaria, exordium faciamus, laudatus modo *Tulp. l. 1. c. 24. & 25.* se in puero quinquenni, post mortem intra cranium ejus aquæ libras quinque observasse, it. in alijs binis dimidiatum caput ultra duas liquoris libras continuisse, refert. Fidem fere superare videtur historia illa, quam de puero trienni in duobus anterioribus cerebri ventriculis, aquam crystallo clariorem ad libras colonienfes octodecim habente, vir fide Dignissimus & in Praxi Exercitativissimus, *Fabric. Hildanus in obs. chirurg. ab Uffenbach. edit. observ. 10. annotavit.* Plura hydropis capitis seu hydrocephali exempla videri queunt ap. *Tym. à Guldenlee cas. med. l. 5. cas. 5. Thom. Bartholin. cent. 1. histor. anat. 28. Stalp. van der Wiel cent. 1. obs. 14. impr. ejus animado. ad cit. obs. Ettmüll. coll. pract. P. 2. c. 6. p. m. 416. & 417. Decker. exerc. pract. c. 8. p. 682. Henr. Reg. in prax. med. à Job. Braun cum animado. edit. l. 1. Tit. 13. & Pechlin. l. 1. obs. 61. Conf. Ephem. German. Nat. Cur. Decur. II. An. IX. obs. 227. & An. X. obs. 42. it. Decur. III. An. IV. obs. 115.*

§. VIII.

Pectoris cavum nonnunquam ab humoris aquosi præternaturali affluxu adimpleri, testantur *Grübel. observ. 53. & 54. Decur. III. Ephem. cit. An. 1. Andr. Low ibid. Dec. cit. An. 1. & VI. obs. 154. Th. Bartholin. cent. 2. hist. An. 7. & 66. Willis. Pharm. Rat. P. 2. S. I. c. 13. p. m. 268. Sennert. Prax. l. 2. P. 2. c. 20. Tulp. l. 2. c. 16. aliique, quorum cata-*

catalogum tradit *Stalp. van der Wiel in animad. ad centur. poster. obs. 28. p. m. 288.* Qua occasione nec pulmones immunes manent; teste *Sennerto ib. c. 9.* Sed & ipsum cor, aquarum in pericardio contentarum mole ita sæpe obrui, ut cessare tandem a motu suo & æternas agere ferias cogatur, res est practitorum roborata autopsia. *Vid. Fabr. Hild. obs. chir. 43. ap. Uffenb. p. m. 1102. Diemerbr. anat. l. 2. c. 5. p. m. 261. & Stalp. v. d. Wiel. loc. ultimo cit. Consulantur quoque dissert. inaug. Joh. Henr. Grætzii sub præsidio Excell. Hoffmanni Hallæ-Sax. An. 1697. Mens. Jul. de hydrope pericardii habita.*

§. IX.

In ventriculo uti plurima sparguntur morborum semina, fructus tandem perniciosos progerminantia, ita etiam hydrops non tantum prima originis suæ fundamenta in eo sæpe habet, verum & nonnunquam ipsum viciatum viscus infestat, veluti ex eo aperto libras aquarum nonaginta effluxisse *Mæb. fund. med. physiol. c. 10. p. m. 154. ex Laz. Riverio recenset.*

§. X.

Sunt hæ hydropis species utriusque sexui communes, præter quas & dantur aliæ, quæ vel mari vel sæminæ solum familiares, quæve differentia a partibus generationi inservientibus dependet. Sed quemadmodum mulieres alias plures morborum insultus sustinere cogantur, quam mares, ita & hydropi illas magis obnoxias esse, manifestum est, cum, præter penis & testium hydropem, in maribus vix aliam apud practicos annotatam observare licuit hydropis speciem, sequiori e contra sexu læpius, quoad dictas partes, aqua tumido incedente.

§. XI.

Sic testes muliebres seu ovaria, uti plurimis recentiorum appellantur, aqua tumescere, variorum confirmant testimonia; ovarium sinistrum aqua subfalsa foetida limpidissima ad libras duas medicas circiter oppletum, & ab Experimentis *Hardero* notatum, refert *Schorrkopff in dissert. inaug. de hydrope ovar. muliebr. Basil. An. 1685. Mens. Febr. habita, §. 15.* insimul plura hujus hydropis exempla a *Famigeratis. Wepfero* observata in §. seq. tradens, e quibus imprimis notandus duarum tæminarum hydrops, quarum ovaria copia feri libras 120. superantis repleta fuerunt. Nec negligenda observatio celeberr. *Amstelod. Practici, Abrah. Cypriani*, quam erudito orbi communicavit *Decker. Exerc. Pract. c. 8. p. m. 689. de hydrope ovarii quinque urnas feri copia implente. Conf. Ephem. Germ.*

Dec. II. An. IX. obs. 136. Ruyfch. obs. an. chir. 17. Myf. obs. chirurg. medic. decad. 10. obs. 7. & Nuck. Adenogr. cur. c. 8.

§. XII.

Ab ovariis procedentes ductus seu tubæ ab inventore fallopiæ dictæ, quandoque itidem tanta gravantur aquarum mole, ut inde facta distensione, & uterus & vesica urinaria aliæque adjacentes partes obtegantur, uti videre est ap. Tulp. l. 4. obs. c. 45. & Decker. loc. alleg. conf. Scho- lion ad obs. 95. Dec. II. An. II. Ephem. cit. p. 233. Zod. Med. Gall. An. I. Mens. Jun. obs. 9. & An. II. Mens. Februar. obs. 12. Externas quoque genitalium muliebrium partes, quæ alias ab anatomicorum cœtu pudendorum nomine insigniuntur, in gravidis nonnullis seroso tumuisse latice, sicut observ. 256. in cit. Ephem. Dec. I. An. III.

§. XIII.

Quid tandem mirum, cum plurimæ partes ab aquarum inundatione suam patiantur cladem, uterum nullo gaudere exemptionis privilegio roborante id multorum practitorum experientia. Vid. Excell. Phil. Jacob. Hartmanni observ. 67. & 68. in Ephem. Germ. Dec. II. An. V. Hippocr. l. 4. de morb. text. 34. p. m. 160. Vol. 2. Edit. lind. meb. eund. med. physiol. c. 20. p. m. 575. Zod. med. Gall. An. III. Mens. Octobr. observ. 8. Job. Michael. prax. clin. P. I. l. 5. c. 22. ac imprimis Sennert. l. 4. Prax. P. I. S. 2. c. 11. apud quos varia hydropum uteri vel cum, vel sine graviditate, cum & absque molis observatorum prostant exempla, inter quæ notabile quam maxime, quod Sennert. l. c. ex Vesalii l. 5. de human. corp. fabrica c. 9. narrat, hunc nempe Augustæ vindelicorum in utero femine cujusdam invenisse materiæ serosæ copiam sexaginta mensuras Augustanas, quarum singulæ tres capiunt libras, adimplentem cum coalitione orificii uteri interni.

§. XIV.

Haud dissimilem, nec minus stupendum casum, nobis in Illustri Lugdunensium apud Batavos Athenæo degentibus, observare licuit, quem fusiori ab ipsomet Deckero, Prof. ibid. Prax. & Præceptore quondam nostro colendissimo, conceptum calamo, nobisque benevole communicatum, Benigno Lectori hic exhibemus.

Gertruda Jacobs, in platea vulgo de Belaansteeg, duodeviginti annos maritata, semel tantum gravida, verum ante sextum imprægnationis mensum abortum passa, Anno 1691. annum jam agens quadragesimum primum, circe

circa autumni pluribus febris tertianis jam simplicibus jam duplicibus, hac in civitate tum grassantibus, tertiana item duplici intermittente graviore corripitur. Verum quia ipsi res angusta domi, non nisi vulgaria & domestica in usum vocavit remedia, rata, brevi se ab eadem liberatum iri, quod lobbia, postea & ipsa menstrua, naturaliter plane typum servarent. Ast præ marito morbo graviore, imo, ut videbatur, lethali, ut plurimum & continuo mæsta, ultimo fere mensis Novembr. die, incidit in quartanam, primo simplicem, deinde duplicem, imo tandem triplicem, sed intermittentem, à qua sponte absque adhibitis remediis circa solstitium æstivum liberata, tumorem instar pugni immediate supra pubem, duriores verum & indolentem, primo observavit, attamen flocci fecit, emmenia quod recte suo tempore pateretur, imo caterum sana omnia obiret negotia domestica: verum tamen aliquot intra menses nominatus ille indolens tumor ita increvit, ut medici opem implorare fuerit cogēta, qui omnia accurate examinans, varia interna aperientia & incidentia, externaque plurima optima licet nota in casum præscripsit, imo quo plura hydropica, eo magis increvit tumor dictus, omnibus functionibus naturalibus licet bene sese habentibus, & ipsis mensuribus tempestive ac satis copiose fluentibus, unde tandem Deo & naturæ rem commisit, donec ante biennium in tantam excreverit molem, ut omnes ac singuli hydrope ascite laborare minime dubitarent. Nonnullis vero medicis, in praxi etsi versatissimis hærebat nonnihil aqua, undenam scilicet præternaturalis ille abdominis tumor, & ex qua causa, & imprimis quo in loco, qua in parte delitesceret tanta humoris quantitas. Quare jam hæc jam illa, ac plurimam a medicis præscripta, nec non a circumforaneis avidè satis miserrima hæc adsumpsit, sed semper oleum & operam perdidit; hinc nonnulli paracenthesin necessariam fore arbitrabantur, quod omnia rite & secundum naturam procedere observarint, alii vero omnino noxiam, vel saltem nullum levamen allaturam suspicabantur; illi intra cavum abdominis serum latitare, hi vero intra duplicaturam omenti, vel mesenterii, vel inter peritonæum & musculos abdominis, judicantes, quod aquarum fluctuationem nullam ex motu corporis observaverit ægra.

Tot inter sententiarum discrimina, tandem me ante sesqui circiter annum vocarunt, omnibus accurate, (una cum Clariss. Dn. Cossou plurimisque viris medicis) examinatis & rite perpensis, paracenthesin non esse instituentiam, & curam magis palliativam hic requiri, certissime concludebam; causam enim mali non latere in cavo abdominis, nec partibus jam nominatis, sed vel in ovario alterutro, vel utrisque, vel tuberculis ejus his illis lymphaticis p. n. oppletis, (quorum tuberculorum in pulmonibus aliisque etiam meminit Hippocrat. l. I. de intern. affection. Sect. XXV. §. 9. quibus disruptis, mox hydropem pectoris vel alius partis necessario oriri, merito Venerandus Senex cautionat,) vel in ipso utero certissime putans, imprimis quod supra pubem, de tumore instar pugni, tandemque in tantam molem accrescente conquesta, illis tamen cæteris functionibus animalibus, & (quod inauditum pene,)
lingu-

singulis mensibus menstrua passa fuerit, imo nunquam de hypochondriorum, nec precordiorum tumore & anxietate, nisi ultimis vite mensibus, (dubio procul praë ingenti & praëternaturali abdominis distensione,) nec de ullo pedum crurumque tumore edematoso matutino nec vespertino tempore conquerebatur, nec de siti majori, vel praëternaturali; ob dictas igitur rationes paracenthesin nullius fore utilitatis. Aëra acquiescens, obnixè precabatur, ut post mortem cadaver aperiretur praesentibus amicis.

Tandem 23 Febr. An. 1697. per sex circiter annos tumore illo afficta, fatis cessit; postmodum nonnulli hujus civitatis medici Clarissimi ac medicinae Tyrones curiosi, nobiscum defuncta abdomen, in immensam ac pene incredibilem molem, ad manus usque distensum, ac praë nimia distensione hinc inde disruptionem minans, (non tamen emaciatum cadaver, nec ullum partium reliquarum tumorem edematofum comitem) viderunt, crassitie duarum cum semisse ulnarum Hollandicarum. Infra umbilicum igitur in abdominis latere dextro, duobus in locis paracenthesis instituta fuit, per quos cannulos lymphæ nonnihil cruenta, sed lentescens, tenax, & veluti oleosa, pinguis, sapore subsalfo effluxit; in latere opposito, sinistro scilicet, itidem apertione facta, ut eo citius major lymphæ copia efflueret, non nisi minor lymphæ, sed magis limpida copia, nullo colore tincta, proprioque in sacculo, sive particulari capsula contenta, (ut postmodum clare constitit) profluxit; tandem coacti fuerunt a superiori parte abdomen aperire, lymphamque spissiorè capsula quadam exhaurire, scilicet abdomine supra umbilicum aperto. Ejus musculi aut fibræ eorum carnea, praë nimia & praëternaturali hac distensione vix observabantur, omnia vero intestina illæsa, bene & naturaliter erant constituta, (nullo excepto) præter renes paulo flaccidiores & hepar peritoneo satis arctè accretum. Sed ne guttulam quidem in abdominis cavo, lymphæ hujus lentescens, sed in propria membrana vel utre contentam viderunt adflantes. Verum hæc membrana hujus utris majoris & praëternaturalis exterior ubique in latere dextro plurimis fibris, imo multo arctius quam in sinistro latere peritoneo adherens visui sese offerebat; e cujus utris cavitate dictæ lymphæ copia ad septem urnas majores aquarum, excepta illa, quæ in terram copiose profluxerat, deprompsimus.

Tandem totam hanc membranam cum annexâ vagina uteri ad medium fere excissa, vel horrendum illud corpus cum vagina e corpore excissa, sequenti die in adibus nostris accuratiori & ulteriori exanimi, coram pluribus medicis & studiosis curiosis subjecimus, & primo vaginam satis mollem, nulla labe infectam, sed prope illam abscissionem, vaginam versus uterum coalitam & cartilagineam invenimus, ita ut nullus, etsi tenuissimus, admitteretur stylus: verum secundo immediate ante vel prope vagina coalitum in sinistro ejus latere, foramen exiguum cingulo rotundo instar musculi densioris vel pylori præditum invenimus, per quod tubuli beneficio inflatione facta, protinus omnia vasa sanguinea, plurima & innumerabilia, valvulis quibusdam donata, & per universi hujus corporis circumferentiam & internam substantiam dispersa, nitidissime

diffime visui sese offerebant; inprimis tamen in latere hujus corporis sinistro, ubi peritonæo adeo non adhaeserat, firmiter hinc persuasi erant omnes Doctores Celeberrimi; menstrua per hocce foramen cum omnibus vasis sanguineis commercium habens, passam fuisse miserrime hanc afflictam.

Tertio interior membrana, in qua latex ille cruentus lymphaticus continebatur, glabra, glutinoso latice subflavo referta, conspiciebatur. Quarto plurimis hydatidibus & condylomatibus minoribus majoribus variæ & diversæ figuræ & consistentiæ, scirrhis scilicet & inæqualibus, præprimis in latere sinistro, non vero in dextro, quod illis pene carebat, præditam invenimus interiorem illam membranam; hisce hydatidibus & condylomatibus dissectis, lymphæ cruenta, tenuis substantia glutinis pellucidi jam magis opaci & spissioris, ex aliis instar mellis, jam lardi tenuioris, effluebat, imo scatebant interne omnia illa tubercula vasculis innumeris mire inter se contortis; tandem præsertim corpus majus, valde inæquale, tactu scirrhosum, immediate post coalitam vaginam, supra pubem, uterum referens, imo eo ipso loco, ubi ante sex circiter annos de tumore præternaturali instar pugni primo fuerit conquesta, examini quoque subjecimus, quod corpus ab osse nonnihil compressum, in superiori parte phlegmone vel erysipelate & sanguine hinc inde nonnihil extravasato infectum oculis sese obtulit, mox plurimi corpus esse uteri suspicabantur, valde scirrhosum, quo exterius variis in locis dissecto, substantiam meliceridis veluti, imo ejusdem coloris cum cæteris tuberculis nominatis internis invenimus: a latere magis sinistro majus quoque tuberculum, plurimis minoribus diversæ figuræ ac coloris hydatidibus, & p. n. induratis corporibus coherens, imo scatens vidimus, inciso eo & aperto, itidem mellis dicta quadam substantia effluxit, attamen tenacior.

§. X V.

Hæc sunt B. L. quæ in cadavere hoc fœmineo observare potuit laudatus supra Dn. Deckerus. Ex quo recensito casu sufficienter liquet, quam arduum, quam difficile sit, atrocissimum hunc morbum cognoscere, nedum curare. Sed antequam nos convertamus ad signa, quibus cognosci debeat, & ad curam, placet prius fontes, e quibus scaturiginem suam hydrops uterinus hauriat, mentis oculis inspicere. Medicum enim morborum vires considerare oportet, & causas, ex quibus morbi fiunt, exquirere, inquit Hippocrat. l. I. de morb. mul. text. 32. num. 11. Sit itaque.

C A P U T I I.

Causas hydropis uterini proximas & secundarius investigans.

§. I.

IN determinanda proxima hydropis hujus causa, autores mutuis se defatigarunt litibus & altercationibus. Ita alii omnem hydropis cujuscunque, & per consequens, uterini culpam hepatis functioni læsæ adscribere conati sunt, ob præconceptam falsam de primario sanguificationis organo hypothesin, quæ tamen jam dudum, hepate regali hoc officio & primatu exuto, extra veræ medicinæ limites a recentioribus non solum relegata fuit, sed & a medicorum antiquorum quibusdam jam in dubium vocata, propria ipsi innocentiam hepatis demonstrante autopsia. Conf. *Augustin. de Laurentio discept. med. decad. 1. discept. 9. p. m. 183. ac seq.* & *Job. Bapt. ab Helmont. tr. ignotus hydrops §. II. p. m. 485. & 486.* ubi plurima innocentie hepatis in hydropicis sistuntur exempla; nec admittendus *Vincent. Alzar. a Cruce qui in tr. de questis per Epist. in arte med. Cent. 1. Ep. 2,* citante eum *Hosero Herc. med. l. 3. c. 2. p. m. 177.* hepar in aliis hydropis speciebus insens esse, excepta uterina, ac quavis particulari, statuit, refutante ejus sententiam plurimorum practicum experientia, cum nostra hydropis uterini historia.

§. II.

Clariff. Sennerto loc. ult. alleg. tradere placuit, collectionem aquæ in utero vel a serosa & aquosa humiditate mensibus permixta, ex mala in hepate & liene sanguificatione genita, vel ab uteri debilitate, ex partu laborioso, abortu frequenti, frigore externo, aut quacunque alia de causa, quæ uterum refrigerare, ejusque calorem debilitare potest, contracta, ortum suum ducere. Verum enimvero, hæc sententia, quanquam non absolute a veritatis tramite declinet, nihilominus sua laborat infirmitate, nam; ut sanguificationis negotium ab autore hepatis ac lieni male adscriptum, intactum linquamus, datæ istæ causæ, cum ex iis non semper, nec nisi secundo hydrops uteri generetur, ad remotas & accidentales magis videntur referendæ causas, uti in sequentibus patebit.

§. III.

Aërium aliosque longam mensium suppressionem, imprægnationemque impeditam, tanquam causam hydropis uterini primariam & unicam agnoscere,

æere, notant *Rod. à Castro l. 2. de morb. mul. c. 19. p. m. 281.* & *Sennert. l. c. p. m. 68.* Alii vero coalitioni interni uteri orificii assignarunt primam hydropis sæpe dicti causam. At horum placitis, tantum ablit, ut adfensum nostrum largiamur, quin potius evincamus, ea tanti non esse momenti; quod enim mensium suppressionem attinet, evidens est, eam nec primam, multo minus unicam esse hydropis dicti causam, siquidem ægra nostra per totum temporis spatium, quo atrocissimo isto vexata est morbo, emmenia rite & legitime fluentia habuerit. Imo compertum est, nonnullas mensium suppressione laborantes, longam fatis temporis moram confecisse sine sanitatis dispendio. Quanquam in quibusdam aliquid ad productionem istius morbi, non nisi tamen secundo, contulisse videatur. Idem concludere licet de imprægnatione impedita. Coalitionem vero interni orificii uteri quod concernit, non levis adhuc in animo nostro scrupulus residet, an ea primario nominatum sæpius affectum causetur, suspicamur enim, posse talem hydropem produci, nulla præexistente coalitione dicti orificii, cum scilicet lymphæ intra tunicas uteri effunditur, & in membranaceis quibusdam continetur receptaculis, hydatidum titulo a modernis insignitis; insuper dictam coalitionem variis in casibus contingere posse, quam nec illico, nec successu temporis, ulla humoris aquosi collectio intra uteri angustias insequitur, haud improbabile est. Esse tamen causam maxime concurrentem, ac inter secundarias in nostra ægra non infimam indubitato asserimus.

§ I V.

Insignis *Lower. tr. de corde c. 2. Bibl. An. P. 2. inserto p. 99.* experimenta quædam in canibus instituens, ligando scilicet eorum partim venam cavam supra diaphragma, partim venas jugulares, observansque notabilem feri intra abdominis penetralia collecti quantitatem, ac partes capitis omnes, supra ligaturam jugularium, aqua turgidas, concludit, hydropis & generalis & particularis causam proximam esse impeditum sanguinis in venas circuitum: hæc phænomena suo inniti veritatis fundamento, quanquam minime dubitemus, interim argumentari velle ex his artificialibus phænomenis, tale quid in corpore etiam humano contingere hydropem inferens, haud fas esse, arbitramur, pensitantes, tanta si resularet in vasis sanguifluis obstructio, uti in datis experimentis a constrictione mediante ligatura, illico suffocationis periculum & vitæ discrimen imminere, quemadmodum id, ut aliorum testimonia silentii velo obtegimus, ipsi Loweriani canes testantur, utpote quos brevi morarum progressu extremum profundere spiritum, oportuit; cum e contra hydrops quicumque lento aggrediatur hominem passu. Quid, si diceremus, in citatorum experimentorum primo, vasa quædam lymphatica dilacerata fuisse, sicque in abdomen suum effudisse laticem, non obtante, quod

dictam vasculorum ruptionem laudatus Acutiss. Autor, forte ob horum nimiam exilitatem haud observaverit, speramus, nos vix aberraturos a veritatis via. Sed quicquid sit, impeditam purpurei laticis pericyclofin, tanquam causam efficientem collectionis aquarum primam, imprimis in hydrope uteri absolute agnoscere nequimus, ex hoc potissimum fundamento, quoniam ordinarius mensium fluxus in ægra nostra notabilem sanguinis obstructionem non indicaverit, cum alias typum suum servare haud potuisset. Esse tamen causis inter remotas facile principalem, lubenter largiri possumus & debemus.

§. V.

Reliquas autorum circa causam proximam & primariam opiniones, silentio transmittere lubet, ne variarum opinionum fluctibus submergeremur, aut Charybdin evitare cupientes, incideremus in Scyllam; nostra saltem quid foveat mens circa originem hydropis uterini, detegere jam placet. Autumamus vero causam proximam & quidem immediatam hujus hydropis, uti aliarum specierum omnium, esse unam eandemque, nempe ruptionem vasis cujusdam lymphatici, quæ dupliciter contingere potest, vel ab obstructione, vel a vulnere extrinsecus indicto, cum tamen posterior ruptionis causa accidentalis sit & rarissima, de priori saltem solliciti erimus.

§. VI.

Unde igitur obstructio illa dictam vasis lymphaticis ruptionem inferens, proveniat, jam paucis expendamus: notum est ex physiologicis, sanguinem e cordis oceano per arteriarum mæandros, tanquam flumina ad omnes corporis deferri partes, & una cum sanguinis parte rubicunda, serum seu laticem quendam aquosum; cum vero natura corpus nostrum quamplurimis in locis, præcipue vero in extremis partium oris, innumerabili fere ditavit glandularum numero, quarum pleræque si non omnes quosdam recipiunt arteriolarum furculos, probabile, imo ipsi veritati consentaneum esse, suspicamur, istas, glandulas nempe, e dictis arteriolarum furculis, ob continuatam sanguinis pressionem, (quam eleganter & fusius demonstratam B. L. *vid. ap. Barthol. de Moor lib. I. cogitat. de instaur. medic. p. m. 41. & seq.*) feri quandam recipere portionem, reliqua interim tum ad partium nutritionem amandata, tum in venas iterum se effundente; separata ista feri pars itaque limpidior, & a suis heterogeneitatibus liberior, lymphæ nomine venit, & deinceps per vasorum suorum lymphaticorum alveos refluat, partim ipsis venis, partim vero per ductum chyli ferum cordis reaffunditur thalamis. Si itaque hæmatosi ob depravatam chylicationem vitiata, massa sanguinea particulis qui-

quibusdam peregrinis, præsertim terrestribus, viscidis ac pituitosis abundet, glandulæ quoque secretionis officio non rite fungantur, aliud insequi haud potest, quam ut terrestres illæ ac viscidæ particulæ cum sero ad glandulas delatæ, in hisce ac vasis inprimis lymphaticis, ob retardatum propter vasorum angustiam earum motum, obstructionem causerentur, serosa interim lymphæ continuo affluente, qua in mole admodum aucta, dicta vascula, cum simplici eaque tenuissima gaudeant tunica, vel in hydatides degenerant, tandem rumpentes, vel ipsamet ob nimiam distensionem ruptionem patiuntur; unde lymphæ, qua data via, ruit. Ab eadem obstructione lympham etiam acriorem reddi, & tenellulam ductorum vasorum texturam corrodere posse, haud longa indiget probatione, cum id ratio nobis dicitur, & quotidiana edoceamur autopsia, aquas stagnantes peregrinam induere crasin, quidni & humores corporis nostri? Est itaque causa proxima mediata hydropis cujuscunque & nostri, obstructio.

§. VII.

Diximus hydropem uterinum ab obstructione & inde orta ruptione vasis cujuscunque lymphatici suos trahere natales, sed dubitaret forte quis de existentia lymphaticorum in utero, cum ea anatomica observatione in humano nondum roborata, sicque & nostram datam causam proximam ambiguum, imo falsam proclamaret. Verum, etiamsi confiteri cogamur, vix ab ullo anatomico, quod sciamus, observatos fuisse in ipso humano utero lymphæ ductus, attamen hosce plane non dari, haud statim asserendum, cum multa adhucdum densis ignorantie tenebris involuta latent, quæ futuro tempore posterorum, si non Modernorum industria, forsitan detegere, & in lucem producere poterit. Sic nemo mortalium tam lynceis gaudet oculis, ut ductus, quibus potus in diabete laborantibus, immediate ex ventriculo aut intestinis ad renes transcolatur, ipsi animadvertere hæcenus licuerit, quorum tamen existentia & ratione & effectu confirmatur. Quicquid tamen sit, non veremur assertionem lymphæ ductuum uterinorum in mulieribus, a nonnullis fide Dignissimis & Peritissimis Anatomicis jam in vaccis observatorum, nostro quoque excipere ad sensu. *Consul. Illustr. Malpigh. Dissert. Epistolar. ad celeberr. Jac. Sponium data, & oper. suor. Tom. I. inserta, sub init. ut & ejus vitæ oper. Autor. posthum. præfixa, p. m. 46. it. Rollfinck lib. de part. gener. dicat. fabrica, P. 2. c. 26. & 50. fin. Nuck. Adenograph. Cur. c. 7. p. m. 74. & 75. Philip. Verheyen Anat. tr. 2. c. 27. Munnicks, de re Anatom. p. m. 78. & Regner. de Graaff de mul. organ. gener. insero. c. 8. Bibl. Anat. P. I. p. 444.*

§. VIII.

Hæc est itaque nostra de hydropis cujusvis & consequenter uterini causa proxima sententia, utpote probabilior cæteris & magis perspicua, ac a plerisque recentiorum recepta. *Vid. Diemerbr. An. l. 1. c. 12. p. m. 66. Franc. de le Boë Sylv. Prax. med. append. tr. 6. th. 15. § seq. Barbette Prax. l. 4. cap. 4. § Decker. in not. ad loc. cit. Le Mort. chym. vera nobil. § util. p. m. 122. fin. Ettmüll. Coll. Pract. P. 2. c. 6. p. m. 406. Gockel. conf. § obs. cent. 1. conf. 88. § cent. 2. conf. 41. Frid. Hoffmann. Jun. Fund. Med. Pathol. c. 6. th. 29. aliique.* Jam ad causas remotas ac secundarias digressum faciamus, quæ ex triplici peti queunt classe, vel enim ex rerum naturalium, vel e nonnaturalium, vel præternaturalium numero.

§. IX.

Inter res naturales potissimum temperamentum, & humores suum conferre symbolum ad producendum hydropem videntur; temperamentum quidem quatenus illud humidum nimis & frigidum, generandis cruditatibus ferositatibusque in M. S. magis aptum; hinc ratio est in promptu, cur mulieres gravius & sæpius hydropico tentantur morbo, cum teste *Hippocr. de Nat. Pueri text. 6. p. 138. Vol. I. Ed. Linden.* Corpus muliebri humidius sit quam virile; humores inter post lympham sanguis primatum facile obtinet, si scil. vel ejus vitietur hæmatosis, vel pericyclosis impediatur, ferositatesque nimium in modum in eo adaugeantur.

§. X.

E rerum sic dictarum nonnaturalium classe, commune illud omnium effluviarum receptaculum, aërem, pro varietate suæ crassitie aut subtilitatis, humiditatis aut siccitatis, frigiditatis aut caliditatis, quam maxime humorum nostrorum motum alterare, res est nullis nisi naturam aëris ignorantibus ignota. Præprimis tamen aër frigidus, crassus, humidusque productionem hydropis promovere videtur, dum nempe particulis suis viscidis meatus cutaneos obstruendo, insensibilem inhibet transpirationem, unde exhalationes illæ heterogeneæ & aquosæ sanguinis, intra vasorum limina coërcentur, totamque inquinant massam. Quid cibi ac potus conferant, obscurum haud esse autumamus, autopsia sæpe confirmante, istos, qui nimio spiritus vini usui indulgent, aut mero epulisque omni se tempore obruunt, aut in æstivis mensibus ac febribus ardentibus nimium se ad extinguendam sitim ingurgitant potulentis, ut plurimum tandem luxurie suæ ac erroris commissi recipere pœnam, hydropem.

Sed

Sed nec in somno ac vigiliis, motu ac quiete mediocritatis limites transgredi licet, nimio enim somno ac quiete spirituum animalium & sanguinis motus torpidior, chylificatio debilior, excrementorum secretio & egestio tardior, insensibilis item perspiratio difficilior redditur, vigiliis vero diuturnis atque motu nimio spiritus animales penitus dissipantur, subtiliores sanguinis particulæ extra corpus eliminantur, quin & ipsa chylosis non leviter depravatur, ac cruditatibus tandem M. S. adimpletur. Quibus omnibus ita se habentibus, equis non colligeret, hydropem tandem exoriri posse? Ad cujus productionem, concurrere quoque excreta & retenta, evidens est, utpote quæ potissimum a prioribus dependent. Hinc nimium sanguinis sputum, cruentam alvi defectionem, crebriores hæmorrhagias, venæ-sectiones largissime institutas, emmenia lochiaque suppressa, hydropem cum aliarum partium, tum uteri induxisse, practicum observata edocent. *Vid. Hippocr. l. 2. Prædict. text. 11. p. 496. Vol. 1. poter. obser. l. 3. c. 38. Ephem. Germ. Dec. 11. An. 1. obs. 114. An. 2. obser. 169. & An. 7. obs. 188. aliique.* Excretorum numero placet quoque inferere abortum, quem in nostra ægra causam hydropis uterini remotam fuisse, ex ipso casu constat. Sed & ipsa quædam animi pathemata inter causas dicti affectus remotas referri posse, quatenus scilicet spirituum animalium influxum refrænuantur, ac chylosin ipsamque hæmatosin aliquatenus impedire queunt, luculentum ægra nostra, ob mariti morbum summo ac continuo mœrore prostrata, exemplum præbet.

§. X. I.

Tertiam causarum remotarum classem constituunt res præternaturales, inter quas principalissima est in hydrope uteri hujus orificii interni coactio, cum tunc temporis aquæ in cavitatem uteri effusæ omnis præcludatur exitus seu effluxus, sicque majorem ab allabenti humore dictum viscus distensionem intumescantiamque pati cogatur, uti ex recensito supra nostro casu patescit. Quibusdam animadvertentibus in nonnullis hydropicorum cadaveribus scirrhosos quosdam tumores partium nobiliorum, hosce etiam remotarum numero accensere placuit; bene an male, alijs judicandum relinquimus, sufficit, dubium adhucdum esse, an dicti scirrhi hydropem antecedant, an vero concomitentur. (In nostra hydropica potissimam uteri substantiam scirrhosam fuisse, ex casu manifestum est.) Frequenter tamen e rerum præternaturalium classe, morbi quidam chronici, uti febres quotidianæ, tertianæ, quartanæ, autumnales, aliæve post se relinquere hydropem solent; notantibus *Hippocr. de aer. aqu. & loc. text. 26. p. 343. Vol. 1. Cornel. Cels. l. 3. de medic. c. 21. Henr. Reg. Prax. med. l. 3. cas. 18. Decker. Exercit. Pract. c. 5. p. 285. Bellin. de urin. puls. sangu. miss. febr. &c. p. m. 386. Winckler. Dec. 1. Ephem.*

Ephem. Germ. An. VI. & VII. obs. 52. & Job. de Muralto ib. Dec. II. An. VIII. obs. 4. Confirmante infimul ægra nostra, utpote quæ graves & diutinos dictarum februm perpeffa insultus, in graviolem tandem uteri cataclysmum terminantes. Quibus etiam adjungimus fluorem album, quem hydropem uteri lethalem progenerasse, jam superius citata *obs. 8. Zod. Med. Gall. An. III. mens. Octob. sistit.* Et cum nec infrequentes post icterum hydropes, uti legi potest *ap. Anton. de Heyde in Centur. observ. med. Anatom. Mytuli annexa obs. 9. Thoner. l. 3. observ. p. m. 154. Christ. Franc. Paullini observ. 97. quæ habetur in append. ad Dec. II. An. V. Eph. cit. item post renum vitia obstructionesve, tradentibus Platero Prax. Tom. III. l. 1. c. 3. p. m. 238. & 239. ac Mæb. Fund. Med. Physiol. c. 17. circa fin. ac post luem veneream, perhibente Tym. à Guldenkl. l. 3. Epist. 15.* haud absolum esse putamus, si, dictos affectus etiam nostri hydropis causas remotas esse posse, afferamus. Ast, ne nimium immoremur in scrutinio causarum, quas sufficienter nos investigasse speramus, lubet jam progredi ad

C A P U T I I I .

Signa diagnostica hydropis uterini & prognosin sistens.

§. I.

Optime *Georg. Baglivi l. 2. de Praxi medica ad priscam observandi rationem revocanda cap. 8. §. 1.* Prima basis curandorum morborum est recta eorundem cognitio, atque debitum unius ab alio discrimen; latent enim velut in alta nocte prima morborum flamina, nec arte magistra in curationem eorundem pervenimus, nisi facem præferat solida diagnosi. Haud aliud jam retroactis seculis indicasse videtur *Hippocrates*, cum *tr. de medico text. 12.* *Istum solum chirurgiam, (dicamus & medicinam) rite aggredi, qui signorum expertus est; scripsit.* Hinc nostrarum quoque censemus esse partium, si vestigia optimorum medicorum premere velimus, perscrutationi signorum, quibus nominatus sæpe affectus dignosci solet, omnem pro viribus impendere operam.

§. II.

Sed cognitionem signorum hujus morbi non parum torquere practico-
rum ingenia, vel ex nostra innotescit ægra, siquidem medici curam ejus
gerentes, obscuritate signorum in diversas distracti fuere sententias; nec
mirum: cum pathognomonica & propria præsentiam dicti affectus infal-
libi-

libiliter indicantia vix ac ne vix dentur, sed omnia videantur & aliis quoque morborum generibus communia. Comprehenduntur vero a *Venerando Cool.* 1. *de morb. mul. text.* 85. p. 467. *Vol. II.* sequentibus verbis: *Si hydrops in utero nascatur, menses pauciores & pravi fiunt, & ante tempus deficiunt, & imus venter intumescit, & mammae solidae molles fiunt, & lac nullum, & ex his cognosces, quod aqua intercum sit; & paulo post idem text.* 86. *Si hydrops in utero fiat, menses pauciores fiunt & deteriores, & per longius tempus & pauciores, quam oportet.* Præter quæ signa, cum ex iis nondum sufficienter elucescat, an aqua in ipsa uteri cavitate, an vero intra ejus tunicas in vesicas membranaceas seu hydatides distensas fluctuetur, haud incongruum erit, investigare per manus peritæ cujusdam obstetricis, num internum uteri orificium coalitum aut arctè nimis constrictum sit, nec ne; coalitio enim si adsit, de existentia humoris in ipsa cavitate minime est dubitandum, residere vero intra membranas, dicto interno orificio contrario se habente modo, indicatur.

§. III.

Ad meliorem tamen morbi cognitionem, lubet simul in contemplatione signorum, affectum nostrum ab aliis distinguendum, mentem habere definitam. Discernitur vero hydrops uteri (1) ab ascite (α) quod in hoc major quam in illo ventrem tumor occupet; (in ægra nostra differentia hæc locum non habebat, quin nimius & ad mammæ usque protensus tumor abdominis tandem minitabatur ruptionem;) (β) In hydrope uterino tumor à parte inferiori ordiatur & versus superiora tendat; contrario vero ascites incedat gressu; (γ) Symptomata illius minus acerba sint, nec tam cito ægræ ac ab ascite tabescant; (non obstante integro fere sexennio, quo afflicta fuit ægra nostra hydropico uteri tumore, emaciata tamen parum erat;) (δ) In illo sitis molestia minus torqueantur ægræ, quam in ascite; distinguitur (2) ab inflatione, cum tensior magis in hac abdominis ambitus sit, & si percutiatur, sonum quasi edat, in illo vero flaccidior & mollior venter, & fluctuationem quandam aquarum sentiat mulier, in unum vel alterum inclinans latus; (nullam aquarum fluctuationem ex corporis motu observavit ægra nostra.) Differat (3) ab imprægnatione; (α) quod gravidæ ut plurimum prospera fruuntur valetudine, in hydropicis contra symptomata in dies magis ac magis exacerbentur. (β) In illis mammæ tandem lacte turgescant ac solidiores fiant, in his verum lacteo humore destituantur ac flaccescant. (γ) Tumor ventris in illis durior, in his mollior, & (δ) in illis acuminatus magis pro ratione situs embryonis, in his vero æqualiter juxta uteri & ventris amplitudinem extensus sit. (4) Differt & a tumoribus cancris & scirrhosis, ut & ab inflammatione uteri, utpote, qui atroces inducunt dolores, & sæpe si non semper febrilium stipati sunt symp-

tomatum satellitio, cum e contra dictum hydropem dolor non nisi le-
vior, ac febrilia symptomata raro concomitentur. *Vid. Sennert. Prax.*
l. 4. P. 1. Sect. 2. c. 11. p. 69. § 70. Rod. à Castro de morb. mul. l. 2.
c. 19. p. m. 282. Zod. Med. Gall. An. V. Mens. Mart. c. 7. p. m. 65.

§. I V.

Hiscæ signis omnibus rite collectis & examinatis, dignosci tandem hy-
dropem dictum posse, putamus. Jam, antequam pro ratione ordinis,
judicium quoddam de hujus morbi natura & eventu feramus, duo prius
nobis occurrunt ventilanda; primo retulit *Hippocrates loc. supra cit.* in-
ter signa sæpius citati morbi, paucitatem, pravitatem ac defectum fluxus
menstrui; cujus opinioni inter alios subscribit quoque *Rod. à Castro loc.*
alleg. secundo Sinibald. Geneanthrop. l. 4. tr. 1. c. 9. p. m. 431. ac
Schorrkopff in disp. supra cit. §. 22. fluxum nominatum nunquam in hy-
drope uterino observari, asserere haud verentur. In quantum igitur lau-
datorum autorum opiniones à veritatis tramite deflectant, ostendere haud
supervacaneum erit.

§. V.

Equidem inficias ire nequimus, sanguinem menstruum nonnunquam
accelerante ac perseverante post in statione sua nominato morbo, in flu-
xu depravari, retardari, quin sisti, interim adtipulari doctissimorum
istorum virorum sententiis minime gentium valemus, cum, quam minus
universale axioma Hippocrateum sit, ac quam labili nitatur *Sinibaldi ac*
Schorrkopffii de nunquam fluentibus in hydrope dicto mensibus hypothesi
fundamento, luculenter demonstret tum *observatio 68. in Ephem. Germ.*
Dec. II. An. V. tum nostra supra recensita. Et quid obstaret, quo mi-
nus sanguinei laticis effluxus tum temporis menstruum suam observaret
periodum? Coalitio seu constrictio orificii uteri interni? Neutiquam:
nisi cum nonnullis vel autoritatis fulgore occæcatis, vel errorum laqueis
irretitis, menstrualem sanguinis rivum ex solo uteri fonte suam ducere
featuriginem, statuere velimus; sed non ex hoc fonte, multo minus ex
eo solum muliebria purpureo irrigari rore, patet (1) in gravidis, in
quibus, si verum sit, internam uteri januam, peracta conceptione, ita
arcte ocludi, ut nec tenui aditus pateat stylo unde promanaret obser-
vatus nonnunquam primorum mensium tempore dictus fluor, nonne e
vagina? (2) *Famigeratiff. Bohm. Circ. Anatom. Physiol. Progyum. 16.*
p. m. 244. vaginam solam, utero salvo & immuni, fluore sanguineo
conspurcatam, bis se observasse in cadaveribus puellarum violenta morte
raptarum testatur, quale quid & insignis *Carol. Piso in suis observ. &*
consil. notavit, citante eum laudato *Bohm. l. all.* Si igitur tale quid

contigit in corporibus nulla interna labe, nullo morbo afflictis, quidni natura in ægra nostra simile quid moliri potuerit, cum quovis modo laboranti microcosmo auxiliatrices ferre manus intendat. Imo menstrualem sanguinis rivum naturaliter interiores uteri lares non subire, sed viam eligere per fines vasorum, in collo uteri desinentium, haud improbabile esse, autumamus. *Vid. Bohn. l. c. & Lambzweerde histor. nat. molar. uteri c. 18. p. m. 153. fin.*

§. VI.

Jam ad prognosin: de morbo nostro hydropico medicum boni quid ægris polliceri posse, dubio mentis judicio fluctuamus; nam uti vix ulla hydropis species curationem facilem admittat, ita nostram sane morbos inter curatu difficillimos referimus; sive sit cum coalitione uteri conjuncta sive non; quanquam posterioris præ illa faciliorem paululum esse medelam confiteamur. Si graviditati associata, ut plurimum solet esse lethalis, & hydropem talem haud raro insequitur hydrops totius corporis; docente à Castro l. c. *Quod Hippocrat. Coac. prænot. text. 3. p. 567. Vol. I. de hydrope in genere scribit; eum scilicet, qui ad curationem remisit, recurrentem, desperatum esse, & de nostra hydropis specie optimo jure dici potest.*

C A P U T I V.

Curam uterini hydropis exhibens.

§. I.

TRia sunt, quæ ægros à gravissimorum morborum insultibus vindicare videntur, natura scilicet, fortuna, atque medicus. Natura quidem critica materiam morbificam extra ægri corpus expellendo evacuatione; fortuna vero, adjuvando nonnunquam audaces; medicus tandem prudenti consilio & expertis pharmacis succurrendo. Ab hisce tribus an mulier hydrope uteri afflictæ, & sibi met ipsi salutare quid polliceri queat, jam examinandum.

§. II.

Quod naturam attinet, haud desunt exempla hydropicorum critica naturæ cura sanatorum. Sic quendam toties ab hydropico liberatum tumore, quoties aquarum moles per cutis poros sese effunderet, notavit

Th. Bartholin. Cent. 3. histor. anat. 23. Fæminam quampiam Libitinæ e faucibus ereptam, natura colluviem aquarum per hypochondria extra corpus eliminante, testatur *Job. Petr. Albrecht Dec. II. Eph. Germ. An. I. obs. 79.* De hydropo critica narium hæmorrhagia soluto, *vid. ib. An. III. obs. 170.* & ap. *Fabr. Hildan. obs. chir. ab Uffenb. edit. 50. Idem Hild. ib. obs. 48.* & *Gerbez. in Dec. cit. Eph. cit. An. VIII. obs. 70.* Naturam per abscessum in seroto factam omnem humoris quantitatem evacuasle tradunt. Ita quoque pedes serosam stillantes lympham saluti cuidam fuisse, narrat *Conr. Rayger. E. G. Dec. III. An. III. obs. 136.* Spontaneam umbilici apertionem nonnullis hydropicorum levamen haud spernendum quin pristinam attulisse sanitatem, referens laudatus modo *Fabr. Hild. ib. observ. 47. Job. B. Lambzweerde in append. ad scult. arman. chir. p. m. 128. ac Hochstetter. obs. med. Dec. 2. cas. 10.* & in *scholio ad cit. cas.* uti autem sedula ægrorum medicatrix fuit natura, in aliis hydropis speciebus, ita quoque in hydropo uterino. Qualem naturæ curam experta illa mulier, cujus mentionem facit *Job. de muralto observ. 114. Eph. Germ. Dec. II. An. I. quæ ex mensium retentione hydropo uteri laborans, ab hoc morbo vindicata fuit, materia per abscessum in umbilico factum evacuata. Alia fluxu aquarum ex utero per sex durante hebdomades, salutem suam recuperabat; perhibente eod. Job. de muralto ib. An. VII. obs. 13.* Ex quibus recensitis aliisque pluribus apud autores passim obviis exemplis sufficienter liquet, quid natura sæpe in curatione hydropis conferat.

§. III.

Sed fortunam quoque hydropicis ob exacerbatas nimis morbi vires ac cruciatus enormes jam omnem salutarem medici admonitionem, legitimorumque remediorum assumptionem negligentibus, respicientibus, imperatum ac salubre nonnunquam tulisse auxilium, haud latet; & mediis quidem, quibus alias morbi vehementia cum summo vitæ discrimine in dies magis ac magis augeri solet, largissima v. g. aquarum, cerevisiæ, aliorumque potulentorum ingurgitatione; *vid. Aug. de Laurent. decad. I. discept. med. 9. p. m. 186. Panorol. Pent. 2. obs. 24. Boyle Phil. exper. utilit. Part. 2. exercit. 5. c. 18. p. m. 330. init. Pechlin. obs. lib. I. obs. 63.* Quibus merito adjungendus rarissimus iste casus, quem ex *Benivenio* narrat *Lambzweerde l. c.* De fæmina hydropica, quæ desperantibus de salute ejus medicis, eamque deserentibus, desiderio impulsa sanitatis recuperandæ, ab alto se devolutavit loco, in qua volutatione lapis quidam obvius matricem tangendo aperuit, infausto quidem omine, fausto tamen successu; omnis quippe inde effluxit aquæ moles. Haud abssimilem fortunæ curam experiri licuit virgini cuidam hydropo uteri gravidæ, per quindecim annorum decursum, quæ tandem tumidum ventrem depo-

suis,

fuit, ex improvifo in terram cafu faxo majori iftum illidens, & inde felici partu copiofam aquarum molem enitens. *Vid. obf. 57. Dec. III. Eph. Germ. An. V. & VI.* Sic fortuna audaces nonnunquam concomitantur, & hydropicarum medicatrix fit.

§. I V.

Cum tamen fortunæ cafus rariffime contingant, criticæ infuper aquarum evacuationes non femper infequantur, nec eoufque, donec natura crifin inftituat, exfpectare, boni medici fit, idcirco primaria falutis hydropicorum anchora pofita erit in debito remediorum præfcriptorum ufu, quæ in genere funt obftructions vaforum removentia, materiam extravafatam evacuantia, partesque læfas corroborantia, imo eadem, quæ in hydrope afcite a Præcticis laudantur, cum hydrops uterinus quoad curam ab afcite parum vel nihil differat, docente *Etmüll. coll. præct. spec. de morb. mul. c. 5. p. m. 582.* Depromuntur autem ifta ex triplici fonte, pharmaceutico fcilicet, chirurgico & diætetico.

§. V.

Incumbit vero medico, antequam curam hujus hydropis aggrediatur, rite penfitare, an cum graviditate conjunctus fit, quo in cafu parum vel nihil tentandum arbitramur, ne materiam morbificam eliminando ipfum foetum ante maturitatis tempus expellamus, fed omnis movendus lapis, quo hicce magis ac magis confervetur: certior itaque de fetus abfentia factus medicus, ea præmittat, quæ destructum ventriculi tonum, (cum omnis hydrops ex communi ifta plurimorum malorum lerna prima fuam ducat fcaturiginem,) restaurant, & materiam vifcidam ac pituitofam incidendo & attenuando fanguinis crifin corrigunt, obftructionemque in vafis referunt. Nunquam enim hydropici perfecte curari queunt, nifi obftructionis habeatur ratio, docente *Celeberr. Waldschmid. coll. præct. ad caf. med. Tym. à Gùldenkleee p. m. 863.* Sunt vero ea omnia amara, aromatica, & fale volatili copiofo constantia, v. gr. rad. imper. gentian. helen. calam. arom. cyper. zedoar. vincetox. cariopyll. arom. zinzib. cort. cinam. cubeb. it. Marrubium, juniperina, omnia ex abfynthio parata, it. ex fambuco, nec non fol & bacca lauri, rofmar. elixir. propr. elix. Oli mynf. ℞ vol. ol. fylv. ℞ vol. C. C. croc. ℞tis aperit. fpir. E dulc. cremor ac cryftalli tartari & fimilia.

§. V I.

Evacuationi materiæ extravafatæ e fonte pharmaceutico varia recluduntur remediorum genera, vel per emefin, vel per catharifin, vel per

diaphoresin, vel per diuresin, vel per ptyalismum eandem promoventia. *Vid. Franc. de le Boë sylv. prax. med. app. tr. 6. th. 161.* Emetica seu vomitoria quod concernit, ea bis in septimana propinata, utilissima esse pharmaca in hydrope uterino, docet *Rod. à Castro l. c. p. 283.* quin a pluribus in dicto affectu commendari tradit *Ettmüll. Coll. Pract. spec. de morb. mul. c. 5. p. m. 582.* nihilominus veremur neutiquam, ea extra remediorum hydropicorum classem relegare, ob rationes à *Barbette in sua Praxi l. 4. c. 4. p. m. 163.* & *Waldschmid. in not. ad loc. cit. p. 466.* suppeditatas, quæ ibi legi queunt.

§. V I I.

De meliori commendata nobis habentur nota medicamenta per catharsin evacuantia, de quibus tamen insimul valet illud, quod *cit. Waldschm. in monit. med. de hydrope in genere p. 296.* scripsit: *aut fortiter purgandum, aut non purgandum.* Laxantium enim & mitorum cathartecorum usu parum vel nihil lymphæ extravasatæ educi, Praxis docet. Hanc tamen in cathartecorum usu cautèlam adhibere fas erit, si ea largiori propinata dosi alvum neutiquam moveant, iis minime gentium insistendum esse, cum majores saltem tumultus excitent, tumoremque serosum promoveant. Celebrantur vero ex illorum classe in hydropicis affectibus præprimis rad. & resin. jalap. rad. bryon. rhabarb. soldanel. mechoac. turpeth. cort. esulæ mercur. dulc. tartarus vitriol. fummis item efferuntur encomiis baccæ, & ex his paratus syrup. de rhamno cathartico seu spina cervina, elaterium ejusque extractum, gummi gutta sive gummi de peru, aliæque cum sanguinis crasin corrigentibus, ac diureticis nonnunquam miscenda, quo autem dicta cathartica optatum nanciscantur successum, haud inutile erit, clysteribus acrioribus in anum injectis crassiores educere saburram.

§. V I I I.

Verum enimvero raro medicus ea est felicitate, ut solis cathartecis scopum suum obtineat, cum sequior sexus ista, præcipue fortiora si sint, ut plurimum male ferat, imo gravi sæpe percutiatur horrore, mentione saltem illorum a medico facta, ea propter vel ad sudorifera, vel ad diuretica, vel ad ptyalismum provocantia, procedendum quoque ipsi erit. Diaphoretica quidem & salivantia usum suum habere haud spernendum in anasarca & ascite inter cutem & musculos delitescente, absit, ut negemus, cum quosdam largiori, sudore provocato curatos, aliorum testimoniis probet *Ettmüll. Coll. Pract. P. 2. c. 6. p. 414.* ac simile quid *Thom. Barthol. Cent. V. histor. An. 46.* notet, de hydropica item salivatione ab assumpto cathartico ex Mercurio dulci aliisque constante orta sanata

fanata legi queat *obs.* 36. *Dec. II. Eph. Germ. An. IV.* Nihilominus an ab iis remedium generibus multum levaminis atque auxilii ad feminas quoque hydrope uteri prægnantes, malo imprimis in dies ingravescente, resultare queat, dubitamus, interim tamen quandoque diaphoretica aliis remedium generibus immiscere licet, quo illorum ope poruli corporis aperti fervarentur, insensibilisque promoveretur perspiratio, cui scopo præter nonnulla jam in §. 5. huj. cap. laudata inserviunt ligna atque cortices guajaci, sassafras, rad. sarsaparil. Angelic. Carduus Benedict. cornua cervi, alcis, unicornu tam verum, (si tale in hac rerum universitate existat,) quam fossile ac marinum, flor. $\frac{1}{4}$ ris, antimon. diaph. bezoard. minerale, aliave.

§. IX.

Feliciori speramus & medicos & ægras aureum famæ ac sanitatis velle reportaturos omine, si diureticorum præscriptioni ac usui sedulo indulgeant, utpote quæ secundum effatum *Clariss. Ettmülleri* optima & vera sunt hydragoga & legibus naturæ convenientissima, cum in statu sano plerumque per vias urinarias superfluum serum evacuari solet. Associantur vero horum classi quamplurima, e triplici regno, e quibus præstantiora ea, quæ multo sale volatili donata, ac dum seri evacuationem promovent, ipsam insimul materiam viscidam obstructionem in vasis progenerantem incidunt ac resolvunt, partesque læsas quadantenus corroborant, uti sunt; urtica, allium, baccæ lauri, levisticum, herba theæ, grana coffe, juniperina, therebinthinata, sal commun. * cum, spir. urinæ vol. imo ipsa urina humana, lumbrici item terrestres, ova formicarum, sal commun. vol. succini, tinctura tartari, aliave plura in voluminibus passim practicum obvia; notandum, quod bufones exsiccati ac pulverisati a quibusdam magnæ virtutis in hydropicis affectibus prædicentur, *Vid. Ettmüll. Coll. Pr. p. m. 300. §. 413. Waldschm. monit. med. de hydrope pag. 298. init. Bewerov. im Schatz der Ungesundheit, l. 3. c. 13. p. m. 1075. aliique quos citat Chr. Franc. Paullini Cynogr. cur. sect. 4. c. 5. §. 3.* Sed merito à laudato *Paullino l. c.* bufonum pulvis suspectus habetur, imo ipse *Waldschm. in not. ad Praxi. Barbett. p. 468.* periculosum esse remedium ex bufonibus paratum, ac non nisi in desperato exhibendum casu, sincere profitetur.

§. X.

Eo ipso autem, cum extravasatam lympham extra corporis confinia quovis modo relegare studemus, opera insimul danda, ne læsæ partes, ulro graviter offendantur, eapropter ventriculi, aliorumve & chylosis & hæmatosis actui dicatorum organorum idiosyncrasia vitiata corrigenda,
illi-

illibata vero conservanda, & mediis quidem, jam supra in §. 5. hujus cap. suppeditatis, quibus etiam ob nimias evacuationes profusi spiritus animales restaurari debent; ad medelam & consolidationem lymphæ ductuum sive laxatorum sive ruptorum, novimus quidem multa a nonnullis commendari pharmaca adstringentia & consolidantia, verum suspicamur fore ea superflua, cum istos, lymphæ ductus nempe, remota saltem prius obstructione, sua sponte, vi alimenti sui, curari, asserere haud vereamur, facem nobis in hac sententia præferente *Dottiss. Marggrav. Prodr. Medic. Pract. Sect. 3. Tab. 13. p. m. 133.* Maxima tamen omnium fere indigere videtur uterus corroboratione, utpote cujus temperies in dicto nostro affectu quam maximam passâ metamorphosin, ac humidior frigidiorque longe facta, quæ idcirco variis exsiccantibus calefacientibusque emendanda mediis, quorum classẽ constituunt præter quædam, jam in §. prioribus indicata, artemisia quoque, sabina, aristolochia, majorana, chamomilla vulg. ac Rom. pulegium, melissa, matricaria, flores anthos, & cheyri, origanum, myrrha, succinum, opopanax, galbanum, castoreum, aliaque, imo pleraque, quæ capitis affectibus opitulantur, e quibus secundum medici prudentiam, tum interna, in quacunque placuerit forma, tum externa præcipue, uti balnea, pessarii, clysteres item uterini, suffitus ac inunctiones, præscribi queunt. Quorum aliorumve remediorum antihydricorum formulas varias hic jam addere, supervacaneum esse putamus, cum felicius apud lectum ægrotantium, perspecta tunc probe harum constitutione, ætate atque temperamento, concipiantur; interim curiosum lectorem speciales quasdam in hydrope uteri pharmacorum præscriptiones desiderantem, ablegamus ad *Celeberr. Joh. Michaël. Prax. Clinic. P. I. l. 4. c. 27. & lib. 5. c. 22. Rod. à Castro loc. supra cit. Semert. Prax. l. 4. P. I. S. II. cap. 11. p. 71. & seq. Blegny Zod. Med. Gall. An. 11. mens. Febr. obs. 8. Höfer. medicat. familiar. p. m. 238.* aliosque Practicos, apud quos cupidinem ac desiderium suum formularum lectione sufficienter explere poterit.

§. X I.

Ad remediorum e fonte pharmaceutico petendorum classẽ pertinent quoque aquæ minerales, impr. Δ rea & Ω sa, utpote quarum usu hydropicos quosdam sanatos producit *Salom. Reifel. obs. 218. Eph. Germ. Dec. I. An. 2. & comitissam quandam ab uteri cataclysmo liberatam sicut *Gründel. Dec. III. An. V. & VI. obs. 162.* Adjunguntur pariter antihydricorum numero ea, quæ exterius appenduntur, & amuletorum nomine veniunt, quibus nonnulli etiam hydropis vires retundere conantur; hisce quanquam omnem derogare virtutem in magnis morbis curandis nos vetat experientia quorundam, cum amuleta non raro*

se-da-

sedare cordis palpitaciones, hæmorrhoidum dolores, profluvia sanguinis, æstus febriles, insultus epilepticos, uteri strangulatus, aliosve morbos, notet *Illustr. Helmont. tr. natura contrarior. nescia* §. 45. p. m. 168. & *tr. Buttler. p. 557. Conf. Eph. Germ. Dec. 1. An. 4. & 5. obs. 42. & Append. ad dicta Decur. An. 6. & 7. p. 119. & 114.* Quin dictis appensis centenos aliquot à variis morborum generibus vindicatos se vidisse gloriatur laudatus modo *Helmont. tr. ignot. hospes morbus* §. 94. p. 482. ac ipsum Generosiss. *Rob. Boyle* horum nonnullorum magnam esse adversus magnos quosdam affectus virtutem, experientia & propria & aliena comprobet in *tr. de spec. remed. c. Phil. corp. concord. Pr. 6. p. m. 32. & seq.* Interim quoniam plerumque cura mediantibus amuletis per superstitionem absolvatur imaginationem, demonstrante id inter alios variis in locis *Wolffio in scrutin. anul. med.* imo an ea hydropicis, aqua eorum intra cavitates residente, aliquid levaminis per se adferant, sufficienti nondum confirmatum experientia sit, hæcce remedia silentio præmittere lubet; lustranda tamen à B. L. *apud Wolff. in tr. all. c. 2. sect. 1. p. m. 213. & seq.* qui legendus.

§. XII.

Longiori serie producere reliqua e fonte pharmaceutico desumenda pharmaca jam non lubet, ne brevitate limites nostra transcenderet dissertatio, quamobrem quos fons chirurgicus hydropicis remediorum thesaurus recludere potest, indicandi quoque erunt. Opitulatur vero omnia remedia chirurgica potissimum imminutioni atque evacuationi materiæ extravasatæ, suntque venæ-sectio, scarificatio, vesicatoria, foniculi ac paracentesis. Venæ-sectionem in pedibus instituendam, hydrope uteri suam deducente genesin ex mensibus suppressis, in principio tamen morbi, viribusque ægræ adhuc integris, largiuntur *Rod. à Castro & Sennert. l. c.* quorum opinioni nosmet ipsi lubenter subscribimus, præsentibus dictis circumstantiis, alias vero sanguinis missionem ceu pestem merito proscribentes, cum cuilibet haud latere queat, quam irrefarcibile emergeret damnum, purpureo latice vitali calore, ac spiritibus, per intempestivam phlebotomiam orbatò. Scarificationem atque vesicatoria locum quidem habere in cura hydropis universalis & ascitis gravioris, (quanquam nec in iis gravi destituantur periculo, siquidem vesicatoria tibiis cujusdam hydropici applicata, gangrænam ac tandem mortem intulisse, legi potest *ap. Hildan. obs. chir. ab. Uffenb. ed. 49.*) haud ignotum esse arbitramur, tantum autem absit, ut inde ulla salutis spes ad ægras, aqua in certis quibusdam cavitatibus, in specie in utero fluctuante resultare posset, quin potius ægræ eo citius cogerentur Charontis premere cymbam. Foniculorum usum, ob eandem quam adduxit *Disput. Medico-Pract. Tom. IV.* V. v. v. cum Senn.

Senner. l. c. rationem exulare jubemus à remedium antihydricorum classe, viæ enim, per quas lymphaticus latex ex interiori uteri caverna ad ipsa patentia fonticulorum ostia derivari deberet, vel cimmeriis obscuriores adhuc sunt tenebris.

§. XIII.

Ultima salutis hydropicorum anchora e chirurgia posita est in paracentesi, quæ operatio sane difficilis, ac de qua, ratione loci, in quo instituenda, non leve fovetur inter autores dissidium. *Vid. Lambzw. App. ad scult. arm. chir. p. m. 129. & seq.* nec minus periculosa, cum raro salutaris inde ad ægrotantes refluat morbis finis. *Conf. Tulp. l. 2. obs. c. 38. Panar. Pent. 2. obs. 17. Eph. Germ. Dec. 2. An. 6. obs. 152. & An. 7. obs. 188.* Attamen, cum juxta *Hippocr. Sect. 1. Aph. VI. Ad extremos morbos extrema remedia exquisite optima nonnunquam sint, Conf. Guid. ant. alban. Comment. in. h. l. Hippocr. p. m. 24. & 25.* imò secundum *Cels. l. 2. de med. c. 10. p. m. 79. Satis sit anceps auxilium experiri quam nullum*, idcirco non negligenda est dicta operatio, sed quam citissime potius, viribus sufficienti adhuc robore pollentibus, nullaque existente de nobiliorum viscerum graviore læsione suspitione, instituenda, utpote quam præsentaneum quibusdam attulisse auxilium, notant *Pechlin. obs. phys. med. l. I. obs. 62. Nuck. Adenogr. Cur. c. 9. p. m. 110. & seq. & Brunner. obs. 100. Eph. Germ. Dec. 2. An. 8. Hydropem dextræ uteri tubæ paracentesi curatum, refert Th. Barthol. Vol. 1. Act. Haffn. obs. 103.* Fortassis & in hydrope uteri paracentesis salutare quid polliceri posset, in tempore saltem instituta, aquarum insuper mole in ipsa uteri camera residente, in qua operatione tunc temporis idem observandum foret, quod autores alias in reliquis abdominis hydropibus monent, contentum scilicet laticem nequitiam confestim ac acervatim emittendum esse, sed lente.

§. XIV.

Hæc itaque præcipua media sunt, quibus chirurgia hydropicorum salutari consulere potest, interim silentio minime gentium involvenda arbitramur specilla, vel stannea vel argentea, quæ ad os uteri internum coarctatum amplificandum, & facilitandam aquarum educationem, introumittenda jubet *Hippocr. loc. ultimo cit. num. 25.* quanquam de illorum in nostra hydropis specie usu apud plerosque, quos novimus, autores, altum sit silentium, nisi quod laudatus supra *Joh. Michael. l. ib. all.* instrumenti cujusdam Rhumeliani, quo aqua ex utero educi potest, mentionem faciat, cujusnam autem illud sit figuræ & structuræ, Vir Clarissimus non descripsit.

§. XV.

§. XV.

Coronidis loco eam quoque, quam diætetica suppeditare potest, curam addere lubet; nam uti abusus sex rerum vulgo sic nominatarum nonnaturalium sanitatem non parum labefactare & destruere valet, ita legitimus earundem usus in morbis gravioribus sæpe salutarem horum instituit metamorphosin. Præ cæteris tamen rebus nonnaturalibus omnis error in cibo ac potu ab hydropicis evitandus quam maxime; nam *in una victus ratione tantum ponderis est collocatum, ut sæpe ea recte & bene observata, absque medicamentorum usu valetudo recuperari queat*; inquit *Conring. Introd. in medic. c. I. th. 10.* nec destituimur experientia; sic notavit *Christ. Franc. Paulini observ. 55. append. Dec. II. An. V. Ephem. Germ.* quendam hydropicum sola potus abstinentia curatum; hocce remedio solo per sex durante menses rusticum quendam itidem ab insanabili hydrope vindicatum testatur *Panarol. Pentec. 4. obs. 38.* imo *Helmont. tr. Ignotus hydrops §. 33. p. m. 493.* annuam potus abstinentiam hydropicæ cuidam comitissæ pristinam attulisse sanitatem refert. Alia hydropicorum potus abstinentia sanatorum exempla *vid. ap. Aug. de Laurent. tr. supra cit. p. 193.* quæ sufficienter probant verba *Celsi*, quæ habentur *lib. 2. de medic. c. 16. Nulla res magis adjuvat laborantem, quam tempestiva abstinentia*, verissima ac vere aurea esse, utinam aureis insculpta literis ægrotantium lectulis. Tantum!

SOLI DEO GLORIA.

FINIS.

CXXXV.
GEORG. ERNESTI STAHL
ET
GEORGII FRIDERICI JÆSCHKE,
DE
MENSIVM INSOLITIS VIIS.

Halæ menf. Sept. 1702.

VVVV

1875

CXXXV

GEORG. ERNST-STADL

AT

GEORG. FRIDERICI JESCHKE

DE

MENSUM INSOLITIS VITIS

1875

Vv 3

1875

P R O O E M I U M.

Quanta sit sexus muliebris ad varios morbos propensio, prae virili, non hodierna demum observatione constat, sed innotuit jam a priscis & remotissimis temporibus ipsis jam primis medicis, qui proinde uterum tanquam viscus illud, a quo maxime tot mala feminis obtingere agnoscebant, pro animali quodam in vivo corpore propriam vitam agente, & illi corpori, varias turbas dante, interpretabantur. Hujus rebellis animalis malitia, feminam plerosque morbos bis, aut duplici ad minimum efficacia & violentia, perpeti, arbitratus est Princeps nostrae artis. Quemadmodum autem illa sunt scientiarum & artium fata, ut interdum quidem minus exculta in simplicioribus rebus desixa & impedita hereant; & tali tempore, etiam leviores aliquando circumstantias justo plus admirentur: Alio contra tempore, exquisitioribus scrutiniis sublevatae, variarum pristinorum difficultatum rationes profundius perspiciant: Ita medicina etiam & in talibus & in hac ipsa parte postremo elapso seculo perspicacior facta, non solum vitam illam utero propriam negare dedicit, sed etiam eundem à multis pathematibus absolvere, quae ipsi antiquitus quasi unice imputabantur. Testimonium hujus rei possunt dicere passiones, veteribus dicta hysterica, quas quidem si à parte immediate affecta, fieri debeat & facta censerentur denominatione, nullo jure utero tribui, sed hypochondriacis potius visceribus adscribi debere, postquam recte monuit Highmorus, habuit qui hanc causam post ipsum magis magisque prolixè orarent. Quamquam autem veteribus nunquam detrahetur meritissimum istud encomium, quod experientia studiosissimi, in multis rebus, praxin & historiam morborum concernentibus magis ad veritatem facti, quam modum fiendi attendentes, satis saepe velut hariolati sint, in quam parte, quonam viscere, quonam loco, si non morbi ipsius, causa tamen praecipua, aut occasionis primaria, sedes sit, atque labes hereat: Ita cavendum sane est, recentiori quaesita ἀκριβεία, ne unum actum aut factum immediate, aliis partibus rectius quidem atque accuratius asserendo; alias interim partes, in quibus origo, totius mali ita heret, ut illa faces & incentores seditionum microcosmicarum citari mereantur, propterea statim ita excludamus, ut maxima illa efficacia, & culpa, quam in ejusmodi noxiis eventibus habent, ab illis inconsulto plane removeatur. Merito certe monendum hoc est, ubi de mensium malis effectibus & successibus mentionem facere, occasio fert. Quamvis enim in numerosis illis atque fonticis, communiter etiam contumacissimis affectibus, qui mensium muliebrium perperam succedentium ἀταξίας sequuntur, plurimis vicibus certissimum sit, jam, in praesente casu, praesente morbo, praesentibus symptomatibus, videlicet immediate, menses ipsos aut uterum immediate uterinas mensium vias, non proprie laborare: Imo vero illo ipso tempore, nulla

propria

propria labe affici: Certissimum tamen tanto magis est illud, quod isti reliqui affectus, qui tantum originis sui ratione à mensium vitiis dependent, neque citius, neque certius, curationem ullam justam admittant, quam hic fons ipsorum, mensium inquam, labes, & sufficienter agnitus sit, & debite exhaustus, aut in justos suos rivos reductus, & ab incommodis restagnationibus derivatus. Curationis, inquam, certa, prompta atque solida, absolutaeque inter est, ut medicus non solum sciat & intelligat, quomodo ejusmodi morbi & pathemata manifesta, ab occultioribus & tantisper veluti latentibus, neque per se in considerationem aliquam venientibus, ita dependeant, ut nisi hi minus evidentes, cicurentur atque intercipientur, illi alteri nunquam vere superari atque vinci possint: Sed ut etiam fundamentalem methodi suae intentionem eo dirigat, ut subruto plane fundamento, fons & origo mali, & fomes alibi sese exerentis morbi, subtrahatur atque destruat. Quo quidem intuitu neque veteribus neque junioribus, si qui sunt tales, praxeos scriptoribus, vitio vertere debet, si illi de rebus practicis, practice loquentes, aliquando morbo cuidam potius patrium aut avitum, quam proprium nomen imponentes, eundem magis ab illa parte denominent, quae infert passionem, quam quae perfert. Interim tamen, tantum abest, ut damnemus ἀκαθολογίαν, ut potius omni modo illam & approbemus, & omni studio juvadamus: Monentes tamen ut verax vera atque solida illa sit.

Putamus nobis ipsis obtingere occasionem edendi speciminis in illo ipso de quo loquimur negotio. Propositum nostrum est, de Insolitis Mensium Viis dissertationis Inauguralis loco agere. Immensum esset, omnes historias commemorare, quot modis, atque locis, aberrans haec evacuatio, hic illic e corpore eniti comperta sit; unde equidem non in nos suscipimus hunc laborem, ut nudas aliorum observationes & historias transcribamus: Sed sufficet nobis, ut veritatem facti, quod haec saepe accidere soleat, & facilitatem modi, quomodo nimirum hoc fieri utique satis prompte possit, demonstramus.

Unde illam imprimis methodum servabimus, ut ante omnia illas evagationes fluxus hujus designemus, quas praecipue & proxime affectareprehenditur; cum enim haec res in praxi frequentiore habeat usum, tractari utique tanto magis meretur. Deinde subjiciemus modum, quo tales evagationes & suscitari & concitari possint: post hac recensebimus forte etiam rariores horum generum eventus: & denique Therapiam, nempe curationis hujusmodi errorum, vera momenta evolvemus.

Faxit DEUS, ut omnia cedant feliciter, & in studii nostri Medici aliquod emolumentum.

CAPUT PRIMUM.

De solitis mensum viis.

Supervacuum videri posset, primo intuitu, de *ordinariis viis* mensum muliebrium aliquid præloqui; cum videlicet apud recentiores anatomicos, satis certum atque demonstratum sit, quod eruptio sanguinis menstrui, fiat tam per vasa in ipsa cavitate, ac veluti *fundo uteri* contenta: quam per aliqua, ad *cervicem* ejus distributa. Verum enim vero speramus, non adeo inutile fore, si paulo solertius, imprimis horum *posteriorum* usum, designare, & considerationem illius paulo magis serio commendare suscipiamus; cum in hoc negotio, longe plurimorum, imprimis morbidorum, accidentium & eventuum, rationes fundari, pro re satis evidente habeamus.

Principio quidem, nihil tribuimus antiquorum opinioni, quasi sanguis *menstruus*, unice de sanguine, *uteri* perpetuo *inquinato*, profuat; adeoque, sicut immediate & unice per *uterum*, ejusque partes subordinatas erumpit, ita etiam immediata & unice, ab *utero* oriatur. Sicut enim motus perpetuo *progressivus* sanguinis, nihil aliud permittit, nisi ut hic sanguis, qui per *uterum* profuit, sanguis de *universa* massa sit; & quatenus sanguis est, idem hoc tempore sit cum eo, qui in quacunque *diffusa* corporis parte circumfertur: Ita dubium nullum est, & testantur hoc etiam manifeste, ipsis sensibus obviæ circumstantiæ; quod tempore eruptionis menstruæ, *congestio* talis ex ipso *universo* corpore versus uterum, agitetur, adeoque de sanguine *universali* seu *communi*, excretio illa & exoneratio perpetretur.

Unde quidem tanto minus rationalem aliquam *physicam* causam eruere, aut conjicere integrum est; quam ob rem sacris legibus hoc negotium tam specialibus stricturis censum fuerit; tanto magis autem gratuita est, illa *magia* pneumatolatriæ sanctio, negotium purgationis menstruæ muliebris, ridicula divinarum legum *μυθησει*, admodum abominantis: Siquidem revera *naturaliter*, exoneratio menstrua, & simplex stillicidium narium, quod sanguinem qua talem attinet, nihil quicquam *physici* solidi discriminis intulerint.

Et his quidem respectibus, vias *remotiores*, *solitas* tamen, per quas sanguis menstrualis ferri debet, & ex illis ad *specialissimas* transmitti atque conferri, statuimus utique esse *universum* systema partium sanguinis commœturi destinatarum: *Propinquiores* autem, imo magis magisque *proprias*, agnoscimus esse illas, quæ cum *utero*, ratione qualiscunque propioris conjugationis, communicant.

Sunt autem hæc, tum partes exteriores, tum interiores *abdominis*; & exteriores, imprimis infra umbilicum & hypogastricæ: Interiores, omnes hypochondriacæ quæ nimirum cum *vena portæ* nexum atque communionem aliquam habent.

Cum enim *specialissime* viæ, per quas ipse exitus sanguinis ex utero generati dicto, contingit, sint, primo *vasa* illa, quæ ab *iliacis internis*, eorumque hypogastricis ramificationibus ad ipsum uteri corpus: a ramo vero *hemorrhoidali*, ad cervicem ejus, distribuuntur: Fit inde, ut *congestio* à diffusiore ambitu totius corporis, in hos propiores, imo proximos ad eruptionem, meatus, quasi concentrata, ibidem præcipue sese exerat, donec *perruptio* vel recte succedat, vel etiam sufficienter processerit, & ad finem perducta, cessationem talium congestionum seu compressionum ad hæc loca magis immediatæ eruptionis, post sese trahat.

Interim, tanto magis saltem hæc via probe perpendenda, & iusta consideratione æstimanda veniet, quæ sanguinem per *hemorrhoidalem* ramum, à *vena Portæ* ad menstruam excretionem deducit; tanto magis, inquam, attente pensitanda est hæc via, quanto minus, ad nostra usque tempora, in negotio nostro condigne æstimata occurrit: Et tamen in toto hoc negotio, etiam specialem hanc commoditatem insuper retinet & præ sese fert, quod tam *vacuo utero*, liberum aditum atque exitum sanguini præbet, quam illæ viæ, quæ, in ipsam substantiam uteri insertæ, quamdiu uterus foetum gestat, valde turgidæ atque distentæ, hoc vero prorsus evacuato, admodum arctæ & veluti contabescentes cernuntur. Ubi quidem, cum ipsa universa uteri substantia, hoc tempore adeo eximie coarctetur & condensetur, difficile tanto magis est, ut *liber* exitus per illa vasa debitæ huic exonerationi contingat, cum longe expeditius succedere possit hoc negotium, per modo dictum vasorum horum, quæ ab *hemorrhoidibus* proficiscuntur, ductum, utpote quæ semper in eadem capacitate, sui similia persistant.

Imo vero utilissimus, quin necessarius, est hic intellectus, de solenni concursu horum *hemorrhoidalium* vasorum; ut ex illo condigne perspecto atque pensitato, facilissimus posthac sit conceptus, de modo, quo mensium excretio *insolitas* vias in abdomine, & circa partes cum *vena Portæ* communicantes exerat: ita, ut revera, cognita satis hæc etiam ordinaria conspiratione harum viarum cum ordinario negotio menstruæ evacuationis, facile comprehendi possit ratio, variorum conaminum & *moliminum* circa hæc vias, si progressus ille præter ordinem impediat, aut reprimatur.

Quemadmodum autem extra omne dubium, hæc modo a nobis adductæ, sunt *solitæ* atque *ordinariæ* viæ, per quas menstrua evacuatio succedere solet atque debet; ita, dum de *viis* loquimur, vitio etiam nobis verti non poterit, si de *mori*, quo sanguis per has vias progreditur,

ditur, adeoque proprie hac *via* incedit, aliquid addiderimus. Quandoquidem spatium quodcumque, per quod nihil it aut progreditur, *via* nomine vix unquam notari solere certum est.

Est autem *motus* ille, vel loginquior, & *eminus* ad exitum materias congregans; vel *propior* ac intimior, in illis ipsis partibus, quæ ultimum exitum præstant, fiens atque vigens.

Prioris generis, est *tonica* illa per totum ambitum corporis contingens *strictura*, qua partes molles, (in ambitu præcipue corporis copiosissimæ, *musculosa spongiosa*) ita densantur atque leviter *stringuntur*, ut longe minus sanguinis, quam alias ordinarie solet, ad ipsas diffundi possit, unde necessitate absoluta, tanto majore quantitate redundat ad loca *interiora*: & inter hæc etiam ad illas partes, quæ nunc immediato exitui inservire debent.

Confirmat hoc & reddit evidens, notissima illa circumstantia, quod fœminæ imprimis *teneriores*, & quibus hæc evacuatio non ita laxè atque promptè procedit, virgines; circa tempus instantis, imo vèro fiens & procedentis illius fluxus, *pallida*, *frigidula*, *flaccida*, & veluti *extenuata*, etiam ipso visu atque levi tactu, deprehendantur: De *torporè* etiam, gravitate atque *tensione* artuum, imo *pressionis* atque renifus quodam sensu in artubus, ipsæ conquerantur. Propioris vèro *pressorii* nisus, & contentiones expressoriæ, sentiuntur a multis talibus, modo in *meditullio* abdominis, modo declivius circa uteri atque sinus regionem, modo à lumbis veluti, per inguina antrorsum, ad eundem finem: Imo vèro, in impeditiore progressu, nisus autem tanto fortiore & maxime contentioso, oritur haud raro tam vehemens in hisce locis, & nominatim in ipsissimo sinu, *pressorius* nisus, ut inde anxii dolores quasi *diruptionis* instantis, patientibus talibus plane familiares sint.

Ita quidem & *via* hæc, & *motus* hi, negotio mensium *soliti* & *confecti* sunt: Procedunt autem in statu exquisitè optime expedito seu naturali, excretionès solitæ, per has vias, & hos motus, optime & facillimè: Si vèro vel *materia* movenda insignem labem contrahat, vel *viarum* libertati aliquid insignis detrimenti atque impedimenti eveniat: Vel *motus* debiti placido & tranquillo successui, turbulenta aliqua perturbatio incutiatur: Tunc confunditur universum negotium, & capessunt menses *vias insolitas*, id est, progressum & successum, a *solita mensura* alienum, & exitum à debito & *solito loco* divertentem. De quibus itaque rebus porro distinctè agere, noster erit labor.

C A P U T I I.

De solitarum viarum menstrualium aberrationibus usitatioribus.

Quemadmodum in tota Oeconomia animali, illud obtinet, ut non facile & immediate, transitus à locis & partibus maxime diffitis, ad alias & quasi alienas, fiat; sed potius in vicina maneat effectus, in proximo quodam loco interruptorum motuum: Vel ad summum, in ejusmodi *diffitum* locum redundet, ad quem alias, diuturna *consuetudine* & repetitis actibus, motus tales facilem aditum reperiunt: Ita offert sese rei hujus veritas etiam in nostro negotio, nempe motibus, menstrui sanguinis excussioni destinatis.

Ita enim fit utique, ut in illis, quæ nullam insignem dispositionem habent, ad longiorem evagationem moliminum talium excretoriorum, incommoda, quæ impeditum & interceptum ordinarium successum atque exitum mensium sequuntur, adhuc circa loca *vicina* subsistant: Id est, *insolitas* quidem vias, sed tamen primum omnium, propius circa *viciniam* solitarum viarum, affectent.

Cum vero in ipsa *vicinia*, *via stricte* dictæ, nempe ad *exitum* debitum aptæ, non æque patulæ atque proclives suppetant; aut ad minimum, reuera a priori, cuicumque minori habilitati tribuendum videatur, quod ipsa directio constans atque seria, ad ejusmodi loca, in *juniore* præsertim ætate, non vigeat: Observatur hinc communissime, quod hujusmodi commotiones, circa *proximas* vias equidem suscipiantur, sed non æque prompte ad ipsum *exitum* pertingant.

Quæ tamen res, sicut in multis excretionum generibus, admodum frequenter sese exerit, ut nempe *conamina* motuum evacuatoriorum circa *vicina* aut conjugata loca atque organa, suscipiantur, interim non ad exitum usque perducantur, sed in *irritis*, *anxiis*, & sibi ipsi diffidentibus moliminibus atque *teptaminibus*, subsistant: Ita fit hoc etiam quam maxime in præfente nostro negotio, id est, interclusis viis *consuetis* atque debitis, tentantur viæ *minus* consuetæ; primo omnium quidem *vicinæ*, tandem etiam, imo vero, pro dispositione prægressa, etiam *diffite*: Licet hæc ipsa tentamina non semper, imo rarius, ad verum usum harum viarum, nempe *vicariam eruptionem* sanguinis per illas, perveniant.

Ne tamen imputari nobis possit, quasi hoc negotium, de affectata subordinatione aliarum, & imprimis *proximarum* viarum, saltem speculativa aliqua interpretatione ita formemus; monstrat hoc potius, & suggerit

suggerit nobis hanc, non tam interpretationem, quam demonstrationem, ipsa praxis & observatio clinica, dum quibusdam *communia* illa molimina, minus *solita* aut directe convenientia, perpellis, denique actualis talis *exitus* contingit.

Ut itaque verum *exitum*, seu viam primam, & primariam *insolitam*, nominemus, est illa *Vomitus cruentus*, sursum: aut *hemorrhoidum fluxus*, deorsum. Ita enim utique testatur multis exemplis ipsa experientia, quod *feminino* sexui, mensium debitum successum amittenti, *angustia* illæ atque anxietates *præcordiorum*, non solum ad *cardialgicam* tensionem pressionem suffocationem tendant atque procedant: sed etiam, ad actualem conatum *vomendi*, subversiones & *torsiones* ventriculi *vomitórias*, vomitum multiplicem & *actualem*, sed & omnino tandem ad sincerum *sanguineum vomitum*,

Neque vero ita *indifferens* saltem occurrit *ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ* hic sanguineus vomitus; sed subit adeo *vicarias* evacuationes, mensibus *respondentes*, ut longe rariora sint exempla, sanguinei vomitus veluti *idiopathici*, & ad mensium negotium nullum respectum habentis, quam illius, qui mensium fluxui ita manifesto subordinatur, ut etiam satis exquiritur ipsa *periodo* debita destinationem suam manifestet.

Cum vero *Vomitus* sanguinis non possit fieri, nisi per restagnatoriam *congestionem* sanguinis ad *vene portæ* ramum *splenicum* (cujus soboles communiter est *ramus hemorrhoidalis*, uti monuit, D. D. Præses disput. de *Vena Portæ*, ex autopsia quotidiana, & plerorumque Anatomicorum;) hæc vero congestio & restrictio circa hunc locum, fieri non possit, absque *mesenterii*, & per consensum valde promptum, ipsorum *intestinorum* spasticis motitationibus atque stricturis: Propterea licebit utique jure optimo, has *spasticas* motitationes atque *stricturas*, quæ foeminis, post amissum solitum successum consuetarum viarum, omnium primo evenire & contingere solent, *usitatissimis à solita via* aberrationibus, principe loco accensere.

Et sane habemus hujus nostræ assertionis Autorem ipsam immediata experientiam,

Ita enim postquam successus debitus mensium detentus est, & tamen non tam ad sanguinis *retentionem* atque statim vergit præsentis foeminæ indoles, (e qua negligentia, *cachexia*, *oedemata*, *hydropes*, *pululant*) sed potius ad *activas* commotiones, & *nifus* excretorios tendit; tunc primo omnium loco, exerunt sese ejusmodi vagæ motitationes, circa *mesenterium*, & imprimis quidem illum ejus locum, ubi *vena portæ* in ramos divaricari comparet; qui nullus est alius, quam illa sub ipso *ventriculo* regio, ubi supremi ad illam spectantes rami, *pancreaticus* & *splenicus*, ab illa proficiscuntur.

Prout autem hic motus in hac parte, *fortior* suscipitur, aut *rardior*; magis præceps, aut lentior quidem, sed eo ipso contumacior; Ita va-

riant etiam, & differunt horum pathematum circumstantiæ: Quamvis in eo coincident *in genere*, ut talibus locis, tali genere affectus sese exerant, neque nisi solo gradu variant.

Sicut autem propensio illa, & connifus ad *superiores* partes venæ portæ, ad *vomitum cruentum* evacuationem collineans, variis talibus *spasticis* moliminibus circa mesenterii quasi centrum, & ipsum ventriculum, sese exerit; & in suffocationes tales cardialgicas abit, quæ ipsis patientibus sensum talem inferunt, quem suis verbis describunt: *Es sey nicht anders, als wenn man ihnen unter der Hertz-Grube einwärts mit zwey Händen etwas zusammen drückte, wodurch ihnen alsbald aller Odem benommen, und gleichsam verhalten würde*: Ita quando motus atque nifus hic, magis ad *inferiora* inclinatur, ad *hemorrhoidales* exonerationes; tunc devolvuntur etiam hæc ipsa pathemata *torminosa*, ad ista loca, ita, ut gravissimæ torsiones intestinorum, æque ac *strictura* inferiorum mesenterii partium, ibidem sentiantur; quo quidem intuitu, ad has inquam, mesenterii graves contractiones, affert patientibus talibus mediocri levamen, si abdomine plane introrsum complicato sedeant: Quemadmodum contra immanissime exasperat, si quando, imprimis derepente, surgendo, ferocem illam *stricturam* temere extendere audeant.

Quod in hoc negotio considerationem tanto majorem meretur, pro confirmandis, quæ hactenus à nobis dicta sunt, est illud, quod clinica experientia testetur, illas imprimis *scæminas*, quæ *junioris* sunt ætatis, ab ipsa usque adolescentia magis ad *superna* illa pathemata vergere: Quæ vero ætate jam magis *profectæ* sunt, (intra ætates tamen mensium excretioni expositas) magis ad *infernas* illas excretionum talium conatus propendere.

Commode itaque distinguere licuerit *insolitas* mensium vias, in *duas* hæc classes; alteram, quæ solum *affectatur* atque tentatur, & non tam *exitum* præbere potest, quam *aditum* tantum, directionem, atque accessionem ad *exitum*: Alterum vero quæ plenum *successum* & *exitum*, tentatæ exonerationi largitur & concedit. Putamus quod e dictis appareat, quod *prioris* classis quæsitæ & *tentatæ* talium viarum, longe frequentiora, imo veluti quotidiana occurrant exempla; quam *posterioris*, nimirum actu ad perruptionem adactarum, & *exitum affectatarum* alterius classis viarum.

Interim hæc duo specimina utriusque generis, sufficere posse putamus, ut tanto facilior pateat applicatio, ad reliquas etiam utrorumque generum, quas similiter paucis indigitare, propositi rationi consentaneum fore arbitramur.

CAPUT III.

De

Longius evagante viarum menstruarum declinatione.

EGimus præcedente capite de illis *deviis*, in quæ, proxime à suo justo tramite deflectere solent menses, in comparatione ad viciniam solitarum justarum atque *ordinariarum* viarum. Progredimur hic ad illas, quæ ad minimum ratione *situs*, à *solitis*, ordinariis, longius absunt. Et sunt *caput*, *pectus*, imo denique *artus*.

Loquimur de distantia imprimis *locali*, cujus intuitu nulla probatio a nobis postulabitur, quod *caput* & *pectus*, ab *utero* longius distent, quam *abdomen* & viscera in illo contenta. Si vero *ordinem* & *successum* solitum spectemus, quo natura *hæmorrhagias* in genere perpetrareprehenditur, in ætate adhuc juniore, clementiore significato venire deberet vocabulum *insolite* viæ: Nisi quod ad menses comparando, de qua re nobis est sermo, absolute utique, sint & maneant mensibus *insolite* hæ viæ, quantumcunque tandem de reliquo, & absoluto intuitu de exoneratione sanguinis simpliciter loquendo, *usitate* sint & consuetæ.

Suppono videlicet ex illo systemate pathologiæ, quod D. D. Præses semel iterumque adumbravit & in medium proposuit, quod *hæmorrhagia*, pro exoneratione & *sublevatione* corporis institutæ, primo omnium exitum suum fortiantur per *nares*; nimirum *ætatis* etiam primis annis, puerili & adolescente ætate.

Proxime post hanc, *adultæ* circiter & prima juvenili ætate, declinat ille conatus per eruptionem sinceram sanguinem ventilandi, ad *pectus*.

Ex hoc fundamento eveniunt puellis & juvenculis, *declinationes* ejusmodi viarum menstruarum, ut loco infernæ per uterum, excretionis, per superiorem, *caput*, *nares* & *pectus*, modo quæratatur atque tenteretur exitus, modo perpetretur.

Quanta quidem in ejusmodi rebus sit vis *consuetudinis*, quotidianam experientiam testem consulere, jam pridem ad nauseam usque inculcatum est, variis locis & occasionibus, à Dno. Dn. Præsidi. In nostro vero præsentem negotio, habet ea res multa exempla, ut variis, sed quotidianis speciminibus, cognosci possit, quomodo hæmorrhagiæ tales, præsertim *mensium*, negotio & debito speciali successui, tantum præjudicii adferant, ut sæpe numero, non æque justum sit dicere, quod menstrua evacuatio, ad ista loca *deflectat* & evagetur: Quam potius pronuntiandum videatur, quod natura solum solitam *pristinam* viam sanguinem

guinem evacuandi, prosequatur, & ad alteram illam, tanquam sibi adhuc minus cognitam aut aptam, imo insolitam, minus pro-
pendeat.

Ita nimirum sæpe numero occurrit hoc exemplum, ut puellæ aut juvenulæ, a tenerioribus annis, *narium* frequentioribus aut copiosioribus hæmorrhagiis afflictae, ætate alias consueta ad mensium fluxum, nulla persenscant conamina, sed potius 16. 17. 18. annos prætergrediantur, non solum sine eventu aliquo mensium: Sed non ita raro etiam sine incommodo aliquo insigni, modo successus consuetarum hæmorrhagiarum antiquum obtineat.

Ubi vero hoc etiam non æque ita succedit, ubi, inquam, hæmorrhagia *narium*, alias consuetum frequentem atque liberum successum etiam non æque continuat; interim tamen neque mensium eruptio tempestiva & sufficiens sequitur; ibi sane multiplicibus incommodis, non solum sternitur, sed aperitur via.

Imo licet hujusmodi fœminæ, antiquum successum consuetarum suarum hæmorrhagiarum non experiantur: adeoque actuale aberrationem à via sua, *mensis* non subeant: Maxime tamen familiare, & innumeris quotidianis exemplis notum & usitatum hoc est, ut nihilo magis propter ea *mensis*, tanquam *nova* introducenda *consuetudo*, successum debitum nanciscantur: Sed ad summum anceps quorsum sese totam impendat natura, *neutram* ex instituto, & ea qua decebat efficacia prosequatur.

Imo vero maxime quam familiaris est hoc eodem fonte fluens, altera illa, ad antiquum relabentis hujus excretorii motus aberratio, ut, si vel maxime debitam viam menstruæ evacuationis capessat natura; nihilominus, etiam ob leviores causas, tanto magis autem ob incidentes graviores perturbationes, talibus viis dudum assueta natura, prosecutionem atque continuationem *menstruarum viarum*, tanto levius iterum *omittat*, & ad *pristinam illam* sive pergat, sive certe ad minimum *vergat* & incliniet. E quo cœpto, veluti certissime & promptissime, prognoscitur paulo ante dictum istud incommodum, ut, licet viam non ipso effectu penitus & absolute mutet, inter utramque tamen ita anceps *fluctuet*, ut *neutri* satisfaciatur, eamque penitus in effectum deducat atque exequatur: & hoc, quod merito iterum repetimus, tanto promptius, & per leviores occasiones ita perpetret, quo magis alteri illi viæ assueverat.

Referenda vero huc iterum est illa animadversio, quæ in præcedente capite, de viarum saltim *tentatarum* consecrariis monui, quod, uti ipsæ viæ non semper *per viam* fiant, sed saltim *congestiones* circa illas formentur, adeoque incommoda varia, dolores varii, hinc cooriantur tensivi, distensivi, & inde pulsatiles, inflammandes, aut tumores oedematosi; ita in præfente etiam, à nobis allegato tramite, eadem ludatur

ludatur scena, dum ex illis stasibus aut *congestionibus*, quæ ad hujusmodi loca fiunt, talibus patientibus varii dolores *capitis*, *oculorum*, *aurium*, *dentium*, *cervicis*, *scapularum*, *humerorum* inde ingruunt, aut, loco œdematorum tumorum in inferioribus partibus, veræ eruptiones, *seroso-lymphales* seu catarrhales: adeo, ut etiam impetuosa & copiosa fluxio per nares, *phlegmatorrhagia*, ploratio seu manatio perpetua alterutrius oculi, sputatio copiosa atque diuturna, multiplicibus exemplis quotidie sese offerant atque sistant.

Collustratis itaque hisce viis, quæ circa *caput*, partim quæri solent, partim usurpari; non potest utique silentio prætermitti, affectatio eruptionis aberrantis menstruæ per *pectus*: Unde quidem fœminis præsertim paulo magis plethoricis, simul ac vitia mensium incurrunt *adultæ* ætate, primo propemodum occurrit & ingruit, insignis coarctatio *respirationis*: Et hæc communiter tanto insolentior, quo minus, aut moderatius, excensiones ad *caput* ipsis obtingunt.

Ubi quidem minime nos fugit, quod multæ tales angustix circa *respirationem* etiam *hypochondriorum* vitium agnoscant, & non tam absolute unice *pectoris*, quam etiam *præcordiorum* sit illa angustia: interim satis frequenter *pectoralem* esse etiam illum affectum, imo frequentissime utrumque inter se *conspirare* clarum reddit quotidiana observatio, & tot eventus, tum *hæmoptyci*, tum *phthysici*.

Nimirum hoc etiam in loco, non ita eximie ad *exitum* ipsum connititur totus impetus, quin longe plus, longe sæpius, longe diutius, in *congestionem* atque stasi, circa loca, illi generi excretionis destinata, patientes fatiget & exerceat. A quo videlicet fundamento, pendet multiplex illa *asthmatica*, *tussiculosa*, *suspiriosa*, talium patientium angustia & anxietas; longe manifestius à *pectoris* ipsius oppletionem sustentata. aut ad minimum exacerbata, quam ut *hypochondriacis*, præcipue *solis*, causis, verisimiliter adscribi possit.

Tollit vero ambiguitatem, certe minime rara aut infrequens, *perruptio* plenaria & absoluta, *hæmoptysin* absolutam sistens, quacum numerosæ hujus classis patientes conflictari observantur. Neque vero hoc tantum ex *accidenti* communi: Ut videlicet patientibus paribus, a quacunque alia causa, non nisi e *longinquo* conspirante, & quam minimum contribuente mensium errore, *hæmoptysis* ita eveniat: Sed sæpe profus exquisitè *statis* temporibus, quæ *menstruæ* purgationi debitæ respondeant. De quo statim dicemus.

CAPUT IV.

De

Vera menstrua harum insolitarum viarum ratione.

Cum titulus Dissertationis nostræ loquatur de *mensum* insolitis viis; omnino incumbit nobis declarare, quod hactenus dictæ evagationes excretionum sanguinearum, cum *mensum* motu aberrante consensum habeant; adeoque, quæ nostra est alertio, *mensum* insolitas vias constituent. Utimur pro hoc scopo *duplici* argumento; nempe *primo*, quod hujusmodi declinatio sanguinearum evacuationum, licet exquisitè menstruas *periodos* non imitetur, tamen *mensum* defectentium *αταξία* vel sequatur; vel ita post se trahat, ut illi imposterum magis magisque a semita sua recedendo, certum suum *nexum*, cum hujusmodi alio divertentibus motibus, satis conspicuum reddant. *Secundo* confirmamus hoc illo indubio argumento, quod numerosis exemplis constet, has eadem devias evagationes, quæ aliquando, imo vero forte frequentius, non æque exacte *menstruos* motus servant, sæpe tamen contrarium præstare, *menstrua* inquam tempora sequi, & satis exquisitè, *proprie* dictas menstruas *periodos* capeffere.

Imo vero de ipsis illis prioris generis, quæ non æque *strictè* menstruos circuitus capeffere diximus, observatur tamen illud, quod ad minimum *circa tempora* mensibus aliis respondentia, frequentius sese exerant, aut, leviori etiam data occasione hoc faciant: Vel etiam, superstitibus adhuc, sed tantum *debilioribus* & *insufficientibus* menstruis commotionibus, levissimis oblatis incitamentis complicantur: aut, præmaturam *mensum* illo tempore restitutionem statim excipiant & sequantur. Ita omnino quidem est, quod menstrui fluxus negotium præ omnibus aliis hujusmodi evacuationibus, hanc veluti prærogativam habeat, ut *certo* determinato illi tempori alligetur; cum aliæ evacuationes, tam *sanguineæ*, quam tanto magis quæcunque reliquæ, laxioribus spatiis, & *generalioribus* circumstantiis temporis, quasi leviter assignatæ appareant; ut *æquinoctiis*, *solstitiis*, insignibus *tempestatum* mutationibus, imprimis excedenti *æstui* &c. Nihilominus non ita absoluta solius uterinæ excretionis allegatio ad menstruum tempus, habenda est, quin etiam in aliis, quasi manifesto destinatis horum generum exonerationibus eadem mensura observari solent.

Ita enim *hæmorrhoidalis* fluxus, *menstrua* tempora servantis, tot ubique sunt exempla, quot, etiam *citra* hoc statum tempus inter viros hæmor-

hæmorrhoidum exempla dari, vel medicorum paucissimi credunt. Viri *menstruam hæmoptysin* per annua tempora experti, historia peculiari Dissertatione, sub Dno. Doct. Præf. publice tractata est, neque vero ita singularis est ipse casus, quin longe frequentius hinc inde occurrat. *Mictum cruentum* exquisitè *menstruum*, absque omni reliquo incommodo, præter lassitudinis circa illa tempora sensum, in viro aliquot supra sexaginta annos agente, hic loci pariter expertus est D. D. Præfes.

Quæ cum ita sese habeant, ut nempe etiam reliquæ *hæmorrhagiæ*, quæ alias magis indifferenter tempora quasi accidentaria sequi solent, & quidem in sexu plane diverso, nihilominus sic satis sæpe *menstruum* tempus subeant; dubium utique nullum est, quin e converso, etiam ipsæ *menstruæ* excretiones, omiſſa hac temporis *mensura*, in tempus magis *indifferens* devolvi queant: Aut, quod idem valet, illa alias tempore & mensura *stata* exoneratio, etiam non ita determinato tempore, tanto *largioribus* mensuris compensari, ut adeo exacta harum rerum partitione, minus opus sit. Interim illud utique notabile, quod cum ejusmodi de reliquo *deflectentibus* evacuationibus, quæ tamen *statum* menstruum tempus adhuc strictius sequuntur, communiter etiam *motus* menstruus uteri adhuc magis conspiret. Unde quidem ex hujusmodi casibus, tanto frequentius eveniunt illi, ubi cum hujusmodi determinatis evagationibus, aliquid adhuc ipsius *menstrui* fluxus quasi concordiam servet, & juxta cum illa alieniore commotione, etiam hæc *justa* menstrua *uterina* evacuatio, adhuc aliqua ex parte sese exerat.

E contra longe familiarius eveniunt *alienæ* istæ atque *distitæ* eruptiones actuales sanguinæ, quarum causa mensium legitimi motus plane abolentur, & quasi nullum sui vestigium reliquam faciunt, imprimis si istæ alienæ mensura admodum exceſſerint.

CAPUT V.

Dictorum aliquot exempla.

UT exemplis nonnullis hætenus dicta illustremus, licebit hic allegare aliqua, quæ ipsi D. D. Præf. occurrerunt in hoc genere, non postrema consideratione digna. Ita enim honestissimæ matronæ obtigit, ut cum a multis annis, tot tantaque minus ordinati fluxus menstrui incommoda experiretur, ut medici maxime ambigui hæterent, an concurrentibus variis gravissimis affectibus, *hydropicis* tumoribus, ætate adhuc admodum juvene, *febris* chronicis, modo aliquot annis deinceps revertentibus, modo continuos annos perrennantibus & inter hæc *capitis*,

tis, *præcordiorum*, *abdominis*, *sinus*, *coxendicum*, *ossis sacri*, variis pathematibus &c. an, inquam, talibus, ut *subsequentia*, illa *mensium* vitia adscribere deberent; an vero contra, à *mensium* vitiis, morbos illos arcessere: Quamvis quam maxime prior sententia communiter ipsis magis placuisse, e diversis circumstantiis appareat. Hæc, inquam, femina, obtulit ante hos septem annos sequentem œconomix suæ corporeæ constitutionem. Laboraverat duobus proxime præcedentibus annis, febre *tertiana* per plures septimanas, à qua denique per usum famosæ tunc temporis *China China*, liberata, quin etiam post recidivam, ut in hoc artificio familiare est, tandem à febre restituta apparuit. Laborabant interim *mensēs*, non *tempore* neque universo *motu*, sed debita solum *quantitate*; ita ut *tempore* quidem satis *stato* sese exererent, sed vix aliquot *horas*, parcissimo proventu, sese offerentes, mox iterum evanescerent. Paucis horis elapsis, percipiebat patiens *ascensum* acutissimi doloris, quasi per longitudinem *spinæ dorsæ*: paulo post invadebat repentinus acutissimus dolor, *tempora*, qui levibus progressibus, totum caput, à *sutura lambdoidea* ad *infimam frontem* usque, imo ad *bulbos oculorum*, obruebat: Ita vehemens, ut patiens, præ hoc dolore, dies noctesque *insomnes* agere cogeretur. Intumescibat, non solum *caput*, sed etiam *facies*: summa vero capitis portio, per totam regionem *bregmatis*, tanto *algoris* sensu laborabat, ut patiens *perpetuas suppetias culcitrarum calefactorum* efflagitaret, à quibus licet ita concalescatis, ut etiam *ustularentur*, vix tamen aliquem sensum frigoris contemperati percipiebat. Quoties autem doloris hujus *intemperantia* remissior apparebat, quin etiam hac perdurante, si paulo *impatientius* (quando nempe vires permittebant) corpus *jactaret*, aut corpus, in quo æltus sensum percipiebat, *refrigeraret*, *cooriebantur* paulo post graves *anxietates & angustia præcordiorum*, & magna propensio ad *vomitum*. Præcipue vero, non modo jacebat *omnis appetitus*, sed tolerabat *stomachus* quam minimum cibi, quin mox *cardialgia*, & omnia illa *angustiarum gravissimarum* pathemata, inde suscitarentur. Hic status servabat ad minimum *trium dierum* tempus; mitescibat autem *quarto* die. Et ita *intepescebat* successive, ut exacto circiter *octiduo*, tolerabiliter ad se rediret patiens. Finitis dehinc *tribus septimanis*, revertebatur hæc eadem *scena*. Hanc methodum servaverat totis *decem mensibus* hoc improbum malum. Id erat in hoc suo *recurſu* ejusque *decurſu*, illo ipso tempore, quo vocatus accesserat D. D. Præses, eo excepto, quod hac vice, nescio quo ex errore, finito summo illo impetu *cephalalgia*, non modo non remississet virium *dejectio*, & reliquorum *hypochondriacorum* symptomatum *syndromie*, sed potius *invaluisset*: Donec *duodecimo* circiter die, à primo insultu, ille *præcordiorum* dolor, tanto impetu prævalesceret, ut *exquisitissimæ inflammationis ventriculi* omnia signa exhiberet.

beret. Ante omnia *inflatus* hic erat, & dolorem causabatur ita exquisitissimum ut patiens non solum corpus ne minimo motu percellere auderet, sed etiam tactum *lecti, linteamentorum* calide imponendorum, imo *linimentorum* cum pluma applicationem, anxie perhorresceret: Cum vero intensa siti laboraret, quidquam potulentorum assumere merito anxie reformidabat, quoniam quantumcunque, præcipue tamen *frigidulum*, degluciret, assurgebant statim 6. ad 8. & 12. ructus, cum tanta patientis concussione, & intenso dolore, ut ab acutis clamoribus sibi non posset temperare. Concorrebat cum his omnibus calor *febrilis continuus*, quamvis nullos exquisitos paroxysmos formaret, tamen versus noctem, veluti ordinarie ingravescens: *Alvus* insuper, nisi quantum clysteribus proluebatur, erat adstricta. Relatis omnibus circumstantiis, imprimis autem illa, de *mensium* conditione, dirigebantur, instantibus præxima vice iterum *mensibus*, medicamenta ad horum justam expeditionem; siquidem totam hanc tragœdiam nihil aliud esse, nisi affectationem *insolitarum viarum menstruarum* pro fundamento Therapiæ substernebatur. Ita quidem, cum remedium ad manus esset, in hoc negotio pleraque alia longe post sese relinquens: Hac ipsa periodo, elatio illa *ad caput*, in solidum sublata est; minime tamen totum malum absolute sopitum aut pacatum. Fluxerunt nempe menses, equidem per 18. horas, aut paulo amplius, & in proportionem ad pristinam paucitatem largiter: Sed restiterunt deinde. Succedit autem loco illorum multorum pathematum, nihil aliud, nisi *sinistri lateris*, sub costis (magis tamen exquisite regioni ilium respondens, nempe à latere versus dorsum excurrens) *inflatio*, non solum dura ac renitens, sed simul ita penetrantissime *sensibilis*, ut ad quemlibet corporis motum, gravissima exacerbatione, puncturas adeo acutas formaret, ut patiens sine clamoris ejulatus, non posset durare. Hic dolor, *succedente* interim indies *alvo*; nec ullo alio molesto per totum reliquum abdomen residuo, nedum conjuncto aut conspirante, cujuscunque doloris sensu (ut *nænia* illa, quasi hic dolor in specie, non modo intestini *coli*, sed illius *solius absolute*, affectus sit, a nemine per ejusmodi circumstantias salvari posset) hic ipse ejus dolor, mitigatus quidem est sensim, minime vero sublatus, per triduum: Illo vero denique exacto, tandem in solidum conquivit; & rediit ad se patiens, paucis succedentibus diebus: In meliorem nempe quam ab aliquo proxime retro tempore, statum. Revertente iterum *tempore*, (quod satis exactum servatum fuisse, iterum monemus,) quo menses expectari debebant, occurrebatur denuo expeditiori ipsorum proventui, per bonum medicamentum, eo successu, ut nunc per plenum *biduum*, *continue & largiter* profluerent. Erat inde patiens eximie sublevata; remittentibus nunc etiam mensibus, revertebatur eadem penitus nupera illa passio *splenica*, quo ad typum quidem exactissime eadem, penitus

sed sensus ἀκριβεία longe minori, nec hujus exquisitioris sensus etiam valde sensibili duratione: Qualicumque tamen, utique perceptibili sensu, ante quartam diem non evanescens. Post hæc autem tempora cum non solum *mensēs*, ad sufficientem, & placidum quidem penitus, successum reducti essent; sed etiam *ventilatio* totius sanguinis, *vena sectione* administrata fuisset, conquievit hæc translatio *menstrua ad caput*, ita absolute & in solidum, ut integris quinque annis, nihil amplius negotii facefferet, imo ne quidem ipsum caput *attingeret*, aut ad illud inclinare appareret. Excipiendus tamen est, unicus, & profecto in hoc genere notabilis, casus. Cum nempe non parum præsidii, nec immerito quidem, collocaret medicus, in tempestiva, *præservativa, vena sectione*, vere & autumno, in *pedibus* instituenda; tonfor autem, qui huic negotio administrando adhibebatur (uti quidem plerique solent) venæ in pedibus secundæ minus habilis, jam aliquoties parum expedite patientem hanc tractasset, & quidem illo ipso tempore, repetita etiam punctura, venam non affecutus esset; illa, quæ hujusmodi subjectis propria est, sapientia, (& quidem, uti docti sunt, ex recentissimis principiis & inventis anatomicis, exædificata) argutus est: frustra esse hanc superstitionem sanguinem e pedibus mittendi; dummodo ventiletur sanguis, quod longe commodissime succedat in brachio, eundem successum secure expectari posse. Dictum factum, secatur vena brachii. Succedente post quatuordecim dies fluxu mensium, languet ante, sub, post ipsum, patiens; & cessante etiam ipso, quantumvis satis sufficienter facto, non solumprehenditur iterum a levibus capitis doloribus: sed *inflatur* in specie, quamvis modestius, maxime tamen manifesto ad ipsum visum, *caput*. Sexto demum anno, inter multas, variorum pathematum, & vagarum medicationum, turbas, invasit iterum caput gravissimus dolor; adhibitis desuper *opiatīs* ita pertinacissimus redditus, ut non solum medicationes, imprimis *variorum diversas*, respueret, sed etiam gravissimos exitus fortiretur, *visus in altero oculo amissione*. Erat vero à pristino ita maxime diversus; ut, *primo*, *hemicranicus* nunc esset; *secundo*, minime omnium *status*, nedum *menstruus*.

In hoc uno exemplo sistunt sese diversa specimina supra dictarum illarum *insolitarum viarum*, sub impedito ordinario progressu, quæsiturum. Ante omnia conspicuus est insultus ad *caput*; deinde, non modo evidens, sed omnino vehemens, congestio ad *ventriculum*, qualis *vomitibus cruentis* molimina indigitat: Tandem specialissimæ *congestiones ad splenem*: & hæc omnia *statis* penitus, nempe *mensium* motui manifestissime respondentibus, temporibus.

Poterat quidem etiam mentio fieri, quomodo placatis omnibus hifce mensuais aberrationibus, posthac duabus vel tribus vicibus per unum annum, patientem hanc invaserint repentina gravissima *tormina*; à vespere

ſpera ad diluculum continua, cum concurrentibus non ſolum *dejectionibus* liquidis: Sed imprimis conjuncto *tenefmo* inſigni, ſub quo cruenta, nempe *ſtriata* ſanguine materia ſceſſiſſe obſervata eſt. Sicut hic tenefmodes imperus, etiam alioquin intra illa tempora aliquoties perceptus eſt, ſed abſque ejuſmodi *dejectionibus*, & abſque talibus torminibus; concurrente ſolo inſigni tenſivo, & interlancinante dolore, per longitudinem offis ſacri: Neque ibi *dejectionum* talium *cruentatarum* concursus annotatus, quia patiens de *obſervanda* curioſius hac *circumſtantia* nondum monita fuerat, dum tranſitorio hoc incommodum illis vicibus medico denunciare neglexiſſet. Interim in hiſce *hemorrhoidalibus* moliminibus, in hac patiente deerat ullus reſpectus evidens ad *menſtruum* tempus.

Aliud exemplum, commemoratum eſt in Diſſertatione epiſtolica de *motu tonico*, quod ſiſtit virginem, quæ ſub ipſo *fluxu menſium*, & ſub ſinem cœnæ, vehementi terrore percuſſa, *menſium* quidem *ſuppreſſionem* præſentiſſime perpeſſa eſt; ſed poſt aliquot horæ quadrantes, incidit, in graves *cardialgias*, *ſuffocativas*, *ſyncopicas*, quæ denique in vehementem *vomitum* deſiere ſtipatum tamen adhuc graviſſimis hiſ *anxietatibus*, utpote, quæ non, niſi *medicamentis* cedebant. Conquieſcebat autem hinc adeo ut altero mane nulla ſuperſeſſent tantorum tumultuum veſtigia, ſed ſola fatigatio adhuc perciperetur. Poſtquam autem *menſium* tempus revertebatur, ibi ſub initium ejus ſeptimanæ, cooriebantur *vomitus* omnium aſſumptorum, per duos vel tres dies, conſtante ſibi appetitu. Poſt, per totidem dies, urgebat frequens & vehemens conatus *vomendi*, etiam vacuo prorſus ventriculo, & perierat quidem hoc tempore, omnis appetitus. Sequebatur autem mox altero horum poſteriorum dierum, *ſanguis* cum vomitu, neque paucus, ſed *copioſus*, modo liquidus, modo coagulatus. Sub ſinem tandem tot dierum, erumpebant *menſes* ad paucas horas. Ita ceſſabat mox *vomitus*; redibat ſatis mature, ſucceſſive tamen, *appetitus* & *virium* robur. Hæc periodus maximam partem ſanguinis menſtrui vomitu exonerandi, aſſumebatur hac ratione, & retinebatur perpetua repetitione, in quintum uſque anni quadrantem, i. e. per *quindecim* circiter *menſes*.

Alia patiens per longum tempus, vehementi *pectoris* anguſtia ſeu *aſthmate* obſeſſa, & diu admodum inconvenienter & copioſe quidem *expectorantibus* tractata; à quibus non modo copioſiſſimam *congeſtionem* ad pectus, ſed inſuper *purulentum* copioſum ſputum, & alia veræ *phthiſeos* pathemata, incurrerat: incidit tandem, circa æquinoctium vernum, (quo tempore alias, ſicut etiam autumnò, ſanguinem mittere a tribus circiter annis, cum euphoria conſueverat, quod præterito autumnò, diſſuadente novo ſuo medico, intermiſerat) in *hemoptiſin* repentinam quidem, & plane ſinceram, ſed non admodum copioſam; adeo, ut vix 6. cochlearia excederet tota quantitas, qua rejecta etiam ſponte reſedit

refedit totus impetus, nequē reversus est amplius: Quamvis octo circiter horis post, *tussis* vehementissima, (quam per aliquot septimanas hactenus, non aliter, quam vero quodam *typo*, circa diluculum, & hora quinta vespertina, proxime per integræ horæ spatium tolerare asuesfacta erat) ipsam valde concuteret. Neque vero adhibitis remediis, quæ universo malo conveniebant, post hac unquam iterum sese exeruit *hæmoptysis*, excepto leni insultu, de quo loquemur. Sub copiosa illa perpetua *expectoratione*, qua per *sex & viginti* septimanarum spatium quotidie circiter *tres libras*, (ad minimum à 2. ad 3.) sputi, cum vehementissima tussi rejecit, debilitato gravissime universo corpore, & humoribus excrementitiis, velut universim ad pectus compulsis, & hoc quidem maxime per congestionem motus sanguinis ad hunc locum, *cessaverant menses*. Patiens erat circiter 36. annorum; ante hujus expectationis tempus quamvis vere hæctica ab aliquot annis, *successum* tamen *mensium* ad minimum tolerabilem experta: *hic* jam, uti dictum, *suppressus*, facta insuper *hæmoptica* eruptione, expediendus iterum erat, ne tanto magis *hæmoptiseos* periculum increbesceret. Fiebat initium à *venæsectione* in pede; cum tanta reliqua patientis euphoria, ut circiter octo post diebus, rheda sua in publicum iterum prodierit. Incidente 14. diebus postea, tempore debitæ evacuationis *menstruæ* (nempe ad pristinam periodum phasi lunæ accommodatam) dato medicamento, reliquum lenissimo, ad has tamen sanguinis excretorias commotiones, utique non inefficaci: loco *menstrui* sanguinis, exhibebant sese indicia, eruptionæ rursus *hæmoptiseos*, iustum metum afferentia, nempe non solum major, & sicca illa quidem *angustia pectoris*, & improbus ille sensus *titillationis in aspera arteria*: sed etiam actualis eruptio *sanguinis*, intra *striarum* tamen floridarum, reliquo profundius exantlato mucoco immixtarum, paucitatem subsistens. Ubi obiter monemus, quod tum prior illa copiosior & sincera *hæmoptysis*, tum hæc ejusdem repullulantis machinamenta, illò ipso horæ quadrante, vel amplius, quo sese exerebant, ne minimam commotionem tussis comitem habuerint: Sicut etiam in plerisque *hæmoptycis* communissime fit. E contra vero præcesserat illam primam *hæmoptysin*, quinque circiter horis ante ipsius eruptionem, sub ipso placidiore somno matutino, sine ulla manifesta occasione sponte coarctans, non solum *palpitatio cordis*, sed tanta etiam illius commotio *circa caput* ut generosa patiens inde expergefacta, & hujus accidentis alias imperita, non satis sibi imaginari posset, quid & unde illa plane *sonora* (uti solet esse) *cordis palpitatio*, & vehemens arteriarum *circa tempora* micatio, sibi portendat: sicut quidem hunc sensum exprimebat: *Es wären Ihr alle die Adern um den Kopff, mit schlagen gleichsam lebendig worden*: Subsidente iterum post quadrantem horæ circiter hac commotione, ut alias admodum firmi & præsentis erat animi, somno, quasi defatigata, iterum indulgebat, & ita sic satis tranquille,

quille; in tertiam usque horam dormiebat; hinc evigilans (erat hora 8. matutina præterlapsa (quiescebat tamen, & vere niçtabat maximam partem: donec altera quoque hora præterlapsa effet: Ibi tacite, sed repente, scaturiebat velut repentino impetu, fluidus quidam & calidus liquor e faucibus in os: Quem, quantum bucca quasi capiebat, cum exspueret, ejusque rei causa sese ad latus lecti inclinasset, sincerum sanguinem esse animadvertibat: qui cum sexta vice repentino impetu buccam ita explevisset, non majore in singulas ejusmodi mensuras, temporis spatio, quam quanto ad respirationem sedatiorem opus sit, sponte substitit.

Ita ex hoc etiam casu comparet, quomodo sanguis loco *menstruæ* excretionis, *hemoptycam* eruptionem occupare jam paratus, & quod germani dicimus, in via fuerit, seu viam institerit, insolitam & inconvenientem.

Ita mihi ipsi occurrit sequens casus. Fœmina admodum plethorica, cum Viro nupsisset vehementer prodigo, à quo insuper pessime habebatur, tandem in inopiam, & quod ajunt, ad incitas propemodum redacta, multis curis defatigabatur, & profundam suam sollicitudinem largis lacrymis subinde testabatur. In hac animi prostratione, incurrebat aliqua corporis etiam damna, & valetudinis periclitationes, quæ propemodum initium sumebant, à *mensum imminutione*, quæ tamen mature in *suppressionem* plenariam transibat. Cum tamen non eo usque prævalesceret reliqua valetudinis vacillatio, ut a familiaribus domesticis negotiis patientem arcere posset: factum inde est, ut per initia rem negligeret, sensim autem, cum nihil gravius denuo subsequeretur, ita velut affluesceret, ut per totos septem annos, fluxum hunc non amplius sentiret. Imo, obliviscebatur ejusdem tanto facilius, cum intra horum annorum decursum, bis gravida facta, infantes enixa, iisque lactandis ipsamet occupata fuisset: Sicut etiam infantes optime constituti vixerunt. Tandem vero incidebat in *febriles* commotiones, quæ primo quidem, quotidianis paroxysmis, iisque satis vehementibus per totam ætatem exercebant ægram: Tandem *China China* usu compecebantur. At vero non ita longo tempore post, denuo erumpens febris, *tertianum* typum exhibuit. Cum res per usum *China China*, priore morbo pulchre cessasse videretur, iterum adhibita est, & quidem, quantum ad febrem attinet, cum optato successu; quandoquidem paroxysmi, quin tota manifesta febrilis commotio, mox cessaverunt. Subsecuta vero ab illo tempore est longe manifestior valetudinis labefactatio, quandoquidem & alias cum sanitate in gratiam minime rediisse videbatur, & post valde parvum tempus, longe majore impetu, quam nuper ipsa quoque *tertiana* denuo cooriebatur. Adhibitus in consilium, ad affectum ira constitutum, exhibui aliquot doses, ex sale absynthii, Antimonio diaphoretico, & terra sigillata strigoniensi: Cujus pulveris

tertia statim dosis febrim profligavit, ut nullus paroxysmus redierit. Interim altero statim die emicabat dolor velut urens & ardens, imo terebrans, in artubus inferioribus. Imo, reddebantur pedes adeo infirmi, ut lectum petere cogeretur, in quo tamen non solum hæc omnia continuabant; sed percipiebat patiens dolorem hunc etiam *sursum* tendere, & molestissime illas regiones occupare. Cum vero per diem & noctem graves hæc *sanguinis* restrictiones atque *congestion*es tolerasset, summo mane *sanguinem* valde spissum, sed etiam satis paucum, *per nares* excrevit: Ingruente vero vespera *urinam* valde *cruentam* emisit. Ab hoc tempore indies melius habere cœpit, imo, suppeditatis ulterius temperantibus remediis, sub divina gratia ad plenam orthostadium reversa est. Ex quo ipso etiam specimine deprehendere licuit, quot moliminibus natura sanguine sese exonerare intendat, & quomodo, affecta quadantenus hæc suam intentionem, tunc demum meliore fide requiescat.

Qui vero plura horum generum exempla, & varia plane rariora, mensium per loca excretionibus sanguinis alias plane inaccessa, perlegere voluerit, facile illorum magnum numerum, apud varios peritos observatores reperiet, quos partim loquentes inveniet, e numero Celebrerrimorum *naturæ curiosorum*, in Actis illorum: partim indigitatos reperiet, tam ibidem, quam in utilissimis hujus generis indicibus, *Moronii*, *Waltheri*, &c. qui, cum in plerorumque manibus sint, non est, quod commemorationibus inde transcriptis, Dissertationem nostram præter institutum diffundamus.

C A P U T V I.

De

Methodo medendi mensruis Evacuationibus insolitas vias querentibus.

Nihil longius abesse deberet, a medico dogmatico, nempe cognito morbo, per methodum rationalem, recte & ordine consulturo, quam immediate ad medicamenta convolare, quæ tantum præsentem morbi scenam respiciant, totius autem tragœdiæ summam, parum aut nihil attingant. Valet hoc profecto eximie, in magnis illis, diversorum morborum veluti systematibus, *febris*, *affectibus hysterico-hypochondriacis*, & variis, modo conaminibus, modo symptomatibus atque consecrariis, *hemorrhagicis* sive *hemagogicis*: Utpote à quibus posterioribus imprimis, totum negotium morborum *etatibus priorum*, pendere,

dere, alibi deduxit D. D. Præses, & Celeberrimorum hætenus practico-
rum consensum assecutus est.

Sane vero dicitur ipsa sana ratio, quod ejusmodi malis, nisi ex ip-
so fundo subveniatur, omnis reliqua curatio, non solum *temporaria*
sit, &, si res recte æstimetur, palliativa: Sed etiam si præpostere
instituantur, tum *fundamento* præsentium incommodorum plurimum con-
tumaciæ adjiciat; tum ipsis sæpe hisce *secundariis* malis; si magis dire-
cte à *primario* suo, nempe ipsa præsentente commotione, foveantur, gra-
ves lapsus in pejus conciliare soleant.

Promptissimum certe est, exemplo rem declarare. Si enim eru-
ptiones ejusmodi per vias *insolitas*, non tam amplius tententur solum,
& exitum quærant, quam eundem jam, ruptis repagulis, invenerint;
si inquam, *hæmorrhagia* tales per *insolita* loca, cooriantur, nisi insignis
& præcipuus illorum nexus cum *mensium* motu recte perspectus sit; imo
justa etiam atque sufficiens methodus innotescat, qua ipsi excretioni *so-*
lita, solide succurri atque consuli possit: quis ibi aliam medendi me-
thodum sibi proponet, quam forte externam vel internam, fluxuum
talium *cohibitionem* per adstringentia. At vero quam aliena sit hujusmo-
di medicatio, non solum ab ipso totius mali fundamento, nempe *men-*
sum *successu impedito*, sed etiam sæpe numero ab ipsorum talium vi-
cariorum moliminum scopo; & quam facile hi ipsi affectus inde in pe-
jus prolabantur: provocamus merito ad experientia testimonium. Imo
vero, quam alienus hic sit sacer ille hodiernus abusus *opiatorum*, ne
temere odia proritem, non quidem prolixè tractabo: Spero tamen fo-
re, ut posteritas attentior; practico-
rum cordatorum monitis, suam ob-
servationem conjungens, olim agnoscat, quot incommodis & periculis
patientes numerosi per hujusmodi artificia exponantur, quibus non so-
lum nihil ad summam negotii perficiatur, sed etiam ipsis præsentibus
pathematibus, sæpissime vel longe *major pertinacia*, vel *anomalus progres-*
sus, concilietur.

Vera vero methodus, incommodis, de quibus nobis sermo est suc-
currendi, consistit in sequentibus: *Primo*, ut præsentem malo mitigan-
do, subveniatur per remedia mere placide *temperantia* & demulcentia;
minime vero per *adstringentia*, positive *cohibentia*; imo neque ipsa *nar-*
cotica, nisi plane peculiare-casus aliquid horum efflagitare videantur:
In quibus quidem (sed rarissimis) pro conditione urgentis impetus,
consulere prudenti medico perpetuo integrum est: *Secundo*, ne quæ-
cunque tales inusitatae *commotiones*, imo ne quidem *excretiones* nisi enor-
mes fuerint, nimium percillant aut perturbent medicum; quandoquidem
certissimum est, quod in ejusmodi casibus, si modo revera tales sint,
uti dicimus, omnes tales commotiones, imo etiam eruptiones, longe
minus periculi involvant, si a deviante *mensum* negotio manifestius
pendeant: Quam si ab alio quocunque incitamento originem duxerint.

Tertio, ut omnino ratio habeatur primaria & attentissima, negotii mensium ipsorum, quantocyus, sed non magis efficaciter, quam placide & clementer, in debitum suum ordinem atque successum reducendorum. Et cum hic durus utique sit nodus, per *methodos*, ad minimum vulgo præscriptas, & *medicamenta vulgo cognita*, mensis motui suo non magis *placide*, quam *secure* restituere; tanto majore utique circumspeditione utetur hinc medicus, ne quid temere turbarum concitet; quandoquidem utique factu facillimum hoc est, ut fortioribus *pellentibus* medicamentis, patientes in pathemata longe gravissima impellantur, quæ variis modis, modo *quarant* insolitos exitus, modo qualitercunque inventos, effuse sequantur.

Quarto, imo vero, si maxime solide *solitas* vias restituere non liceat; aut illis etiam restitutis, adhuc aliquid restet, ab illarum *insolitarum* viarum diuturna, aut copiosa, aut valde prompta atque expedita, *assuetudine*, metuendum; tunc eo dirigenda est methodus, ut per commodiores aliquas *ventilationes artificiales*, obstinato illi motui atque proposito insolitæ viæ, succurratur, donec sensim deferbeat universus impetus. Quamvis quidem in hac re nimium securum esse, aut ejusmodi desuetudinis ita *brevem eventum* expectare, non liceat, quod cujuslibet veri practici, attentæ observationi & prudentiæ commendamus.

C A P U T V I I

De

Methodo medicandi specialiore.

DElineavimus præcedente capite *generaliter*, illas intentiones, quas in nostro negotio formare & exequi conveniat; quibus autem remediis, *specialiter*, imo quasi individualiter, quo ordine atque successu, hoc prosequi & ad finem perducere necesse sit, tanquam specialem practicam administrationem, hic deducemus.

Ante omnia itaque, cum de mensium insolitis viis, orbitæ suæ restituendis, sermo & intentio nostrâ esse debeat, abstrahimus hoc loco a consideratione fluxuum talium sanguineorum, *in se & absolute* consideratorum. Et hoc tanto magis quia partim rarissime tanta quantitate & tanto impetu prorumpunt, ut fortes & quasi violentas *cohibitiones* efflagitent: Partim omnes in genere, tanto magis autem *frivole* & minus necessariæ, *adstrictiones* per medicamenta *interna*, non solum ipsi *mensu* fluxui tanto majus & solidius præjudicium afferunt: sed etiam his ipsis profusioribus eruptionibus alienis, raro speratam sufficientem opem ferunt,

ferunt, nisi quidem tanta quantitate ingerantur, ut inde longe graviora viscerum pericula cooriantur, quibus communissime, in *siccioribus hectica*, in *humidioribus œdemata*, imo tandem *utrumque simul*, (ut plurimum difficillime reparabili damno) vestigia legunt.

Pro intentione itaque rei nostræ quadrante, pro motibus, inquam, istis, adeo connitentibus, ad justas *proprias vias* reducendis, putamus ratione dictante nullam priorem esse debere considerationem, quam ut ipsæ *vie*, ad quas reduci atque adigi debeat declinans illa atque evagans aberratio, quantum possibile est *libertati* ita restituantur, ut non modo ad illas, sed etiam per illas, debitus liber recursus fieri, adeoque successui sperato patere possint.

Hoc recte sese habente, eo quovis modo respiciendum est, ut motus debiti ad justam ordinariam viam invitentur atque disponantur.

Hoc fiet in genere per medicamenta *efficaci provocationi* menstrui fluxus satisfaciendæ, in specie vero per horum exhibitionem *justo tempore* institutam: Quale videlicet est illud quod vel *mensibus* muliebribus magis in genere dicatum, secundum *lunæ phasæ*: Vel præsentibus subjectis, in specie, quod fere ab illis commode adhuc exquiri potest, imprimis si non nimis quam longum sit, *amissi* hujus fluxus tempus.

Quia tamen, per communia præsertim hujus classis medicamenta, vix fieri potest, quin, sub tentata commotione sanguinis ad *uterum*, aliqua, imo sæpe numero insignis, commotio sanguinis *generalis*, suscitetur; qua pari facilitate, *eruptiones* illæ per vias hæctenus sibi *assuefactas* augeant: Cui quidem rei infallibiliter subservit *abundantia* sanguinis concurrens:

Propterea in casibus præsertim, has considerationes evidentius offerentibus, commendatissimæ efficacitæ est *immutatio* totius massæ sanguinæ, reliquæ universæ curæ *premissa*.

Quæ tamen tanto felicius sperato suo officio satisfaciet, si non solum, propter *generales* intuitus, vix nisi circa *æquinoctia* instituat; sed etiam *speciali* respectu, non in brachiis, sed *pedibus*, suscipiatur. Sane vero D. D. Præses hæc monita non susque deque habenda esse, asseverat, si rebus hisce opus sit, & ab illis certior effectus expectari debeat.

Si hæc recte perpetrata sint, vix unquam opus est, a parte, quæ hæctenus *insolitam* viam præbuit, appulum illum & molimen, imposteram repellere. Imo vero, non dubitamus hoc ipsum absolute dissuadere: exceptis solis *duobus* modis, si locum habent. *Primus* est, quando per *externa* medicamenta non solum exitus, sed etiam aditus, sufficienter reprimi potest. *Secundo*, si per medicamenta, non *adstringendo*, sed magis *specificè* congestiones humorum ad certam aliquam partem

diffipando, subveniri potest. Cujus rei speciem præsentissimum fuit illud, quod contra vomitum illum cruentum menstruum editum est; cuius superius, & in Diss. de Motu Tonico, facta est mentio; ubi remedium princeps fuit *Millefolium*, non in substantia, sed *essentia* forma: Et affectus hic, tamdiu libere grassatus, ab hujus, per paucos dies usu, ita absolute cohibitus fuit, ut non solum illo tempore, quo expectari debebat, absolute conquiesceret: Sed etiam, ne semel posthac, ullum novum insultum capefferet, nedum perficeret.

¶ E medicamentis reliquis, huic negotio, menses directe *in suam viam* restituendi, velificantibus, cum etiam sint *pilule* ita dictæ *Becherianæ*; quas imprimis ipse D. D. Præses, tam in privatis Collegiis, quam semel iterumque in publicis Dissertationibus, laudavit; videtur hoc loco non alienum fore, si ipsius brevis animadversio circa hoc medicamentum, proferatur. Monet videlicet, distinguendum esse inter pilulas illas *veras*; quas in paucissimorum manibus esse pro certo habet: & falsas, quæ vel ad oberrantium aliquot præscriptionum fidem, vel ad impossibilem sane in talibus casibus, putatitiam *imitationem*, fabrefiunt. Sicut enim, quod attinet illas formulas, nemo hominum facile a talibus ingredientibus tales effectus expectaverit, quales à veris expectari possunt; dum ingredientia tantæ simplicitatis, ut vix quisquam aliquod operæ pretium ab illis reportare speraturus sit, continent & præ sese ferunt: Ita e contra illæ, quæ ad *imitationem* factæ putantur, balsamicis adeo acribus, calidis; purgantibus, penetrantibus: imo *opio* interdum ipso associato, confarcinantur: ut effectus non solum alienissimos, sed sæpe numero periculosissimos, exhibeant.

D. D. Præses, quamvis his ipsis pilulis, juxta veram etiam ipsarum formulam, non utatur; sed meliori fundamento subnixus, nempe formula illarum vera, ad imitationem illarum, certas sibi usitatas concinnaverit, quæ eosdem effectus, cum modestia loquendo, edant: sed longe majore cum lenitate, & mitissima efficacia: ita nihilominus *veram Cynosuram efficaciam verarum Becherianarum*, insignibus speciminibus absolvendam exhibere, e communi re futurum arbitratus est, quæ sunt sequentia:

Veras Becherianas pilulas, sine omni incommodo dare licet; imo dedisse maximopere prodest, *puerperis*, tam ante, quam statim post, partum; imo aliquot diebus continuis deinceps; *Symptomata*, tantum abest, ut ab harum usu ulla cooriantur, ut potius alias consueta, ab hoc usu mitescant, imo præcaveantur.

Profusionem sanguinis immoderatam, *lochiorum* loco coortam, nisi intra paucissimum tempus aliquot minorum horæ inhibeat; minime tamen *supprimendo*, sed ad justam *temperantiam*, servato debito *successu*, reducendo: Hoc nisi faciant, *veræ* non sunt.

Menses

Menses, nisi præ omnibus aliis medicamentis *efficacissime*, & simul tamen *placidissime*, sine omni violentia, fluxui suo restituant, etiam diu *suppressos*; aut tempeltive expediant, *imminutos*; *veræ* non sunt.

Diarrheas simplices, imo à propria ingurgitatione *dysenteriodes*, demum *incipientes*, nec dum cruentas; sicut etiam multiplicem *vomendi* conatum & assumptorum revomitionem, præsertim *sine febre*, nisi secunda vel tertia dosi hæc singula recte restituant, *veræ* non sunt.

E contra, *siccas* & *obstructas* alvos, citra febrem, aut spasium verum intestini recti, nisi prima aut secunda dosi; libertati suæ reddant, *veræ* non sunt.

Imo, quæ hæc, non solum *singula*, sed *omnia* & *singula*, non præstant; aut sub omnibus hisce rebus, quodcunque incommodum ægro creant, reliquo ejus statui minus familiare, imo vero, extra tempus harum usus, non longe magis & gravius familiare, *veræ* non sunt.

Quæ quidem hac occasione innuisse suffecerit; imo insuper adjecisse, quod neque frivole, *sano* corpori, neque indifferenter, *teneris* uti *robustis*, sed omnibus modis *perite*, & sane vero *medice*, illas administrare conveniat. Quali certe, usu, in nostro præsentè negotio, laudem tuebuntur haut vulgarem.

Ceterum inter *generaliora*, inclinationem excretionis menstruæ ad *solitas vias* incitantia, est partim *pediluviorum*, partim cum *epicrasi* laxantium, usus: Quorum formulis radix *ari* non sine fructu, adjicitur.

E *specialissimis*, notum est testimonium, quod B. Ludovici instrumento *Glauberiano* perhibet: sicut inter diffusiora, & generalia, *insefsuum* aliqua esse potest efficacia.

Salibus volatilibus urinosi, circa tempus *instantium* debitarum evacuationum minimum omnium tribuimus. Quicquid illis loci assignare licuerit, *intermediis temporibus* faciendum censemus: Dn. D. Præses illis valde parum tribuit.

Quid *martialibus*, bona fide & constanti efficacia, tribuere, integrum esse putet, alibi prolixius dixit: Hic *ad summam rei*, imprimis autem versus tempora debitarum eruptionum restituendarum, operæ pretium factura, constanter negat.

Denique tamen, quisquis quocunque medicamento, scopos præscriptos directe assequi peritus sit, ille præsentem etiam scopum, complicatum & mutuis respectibus innitentem, satis efficaciter assequetur, si *ordinem* hic propositum, servaverit, utpote in quo cardo rei vertitur.

Quem

Quem ut adhuc semel, schemate prorsus aliquo delineemus; sub initium curæ, pro *restituendo*, motu sanguinis menstruo, ab *insolitis* viis ad *solitas* atque debitas; *primo* omnium convenit ventilatio sanguinis per *venæsectionem*. Sub *necessitatis* aliqua lege, si *plethora* evidens adfuerit; sub *utilitatis* certæ fiducia, si vel maxime tam notabilis plethora non concurrat, quod tamen oppido raro fit.

Instituatur in *pede*; *Versus novilunium*: Neque facile, nisi circa *æquinoctia*. Ita, ut nostro arbitrato, totam solidam curam, potius versus illa tempora differre, quam venæsectiones, imprimis in *sensibilibus* (cujusmodi tales communissimæ sunt) promiscue quolibet tempore suscipere, præstet.

Imo vero, non adeo absolute postulat necessitas, in quibuslibet patientibus particulariter, à venæsectione præcise *initium* facere, quin illa etiam reliquæ methodo interseri, & quod ajunt, post principia locari possit: Ut propterea expectando opportunius tempus venæsectionis, non absolute nihil agere necesse sit. Sed illud tantum monendum utique ducimus, quod *ante* vel *citra* venæsectionem, reliqua medicatio semper nimium quantum magis *placide*, imo quasi *mitissime*, instituenda veniat, nisi commotionibus heteroclitis gravioribus, viam porius aperire, quam præcludere velimus.

Nempe *certior* & *securior* est methodus, concurrente venæsectione; omiſſa illa *incertior*: Si tamen modeste tractetur, & naturæ *docilitas* potius, seu facilitas, quam e reliquo robore æstimandus *vigor*, prudenti medica manu ductione regatur, potest etiam illa ad optatum finem aliquando perducere.

Factis talibus ventilationibus, possunt lenes evacuationes *cathartica* cum *epicraſi*, *versus tempus* soliti justis fluxus, institui; ita, ut circiter octo dies ante terminum incipiant, & in illud tempus desinant.

Hoc ipſo jam solitæ debitæ evacuationis tempore, convenit demum remedio, ad ventilandam ipsam *eruptionem* efficaci, subvenire. Quod tamen, si in fortiore saltem *commotione* sanguinis efficaciam suam collocatam habere putandum sit, male consulturum esse specialissimæ huic intentioni, merito judicari debet. Referimus huc, quæ antea de hac classe medicamentorum protulimus.

Placet incidenter commemorare, quod etiam aliquando menses, per aliquot periodos suppressi, per *Nitrum regeneratum* referati sint: Quod quidem illiteratus quidam curiosus, ipsemet sibi paraverat; sub nomine & opinione *tartari vitriolati*: Nempe e spiritu ab illis circumforaneis spirituum mineralium gerulis, pro spiritu *vitrioli* ipsi vendito: Quem per errorem venditoris, *Nitri* spiritum, vel *aquam fortem* fuisse, hoc productum monstravit: Ipsissimum videlicet verum *Nitrum*.

Ceterum

Ceterum si hoc loco & tempore, *verarum Becherianarum* pilularum moderatus usus, in subsidium veniat; poterit ille facile quorumlibet aliorum locum commode & efficaciter supplere.

Si una simplici tali prosecutione, minus succedat eventus, repetenda est, excepta venæsectione, hæc eadem methodus, instante rursus tempore, versus menstruum procedente. Possunt tamen tunc maxime temporis, & imprimis versus exquisitum tempus, *pediluvia* in usum trahi.

Ita certe, si res poscat, justo tempore repetendo, imo *recupera-*to etiam debito fluxu, per aliquot menses deinceps, eidem iterum prudenter ita obviam procedendo & subveniando, nisi rarissimis casibus insignis *cachectica* conditionis & pessimæ *diætæ*, nunquam fiet, quin iustus successus, hujusmodi methodo prompte & constanter obsequatur.

Tantum hac vice. D. T. O. M. pro benignissime præstito nobis auxilio, sit gloria sempiterna.

F I N I S.

POLYCARP. GOTTL. SCHACHER,

D E

HÆMORRHAGIIS GRAVIDARUM.

Lipsiæ 24 Octob. 1717.

QUemadmodum corpus nostrum ad corruptionem admodum proclive virtute vitalis ejus motus per longam annorum seriem ab omni putredinis labe immune prættatur; ita vitali illo motu extincto corpus quoque brevi post putridum rancidumque evadit. Eidem fato est fetus in utero materno subjectus, qui sæpe ante moritur, quam in lucem edatur. Exanimatus solenni naturæ cursu mox putredine consumitur, eodemque tempore matrem in anceps vitæ periculum præcipitat. Proinde paradoxum fortassis videbitur, si impræsentiarum aiseram, fieri interdum, ut fetus vita privatus sine sensibili putredinis labe & citra funesta gravidæ symptomata ad notabile temporis spaium in utero permaneat. Huic assertioni fidem ut conciliem, liceat illustrationis ergo sequentem historiam concisè recensere: nobilis quædam femina, vegeto corporis habitu, in optimo ætatis flore constituta, plurium liberorum faulta genitrix, ante annos non ita multos non vanam de graviditate sibi conceperat spem. Cum enim periodicus mensium fluxus cessaret, immodicamque oris ariditatem nocturno imprimis tempore se molestantem sentiret, ac præterea nausea non tam jejuno stomacho, quam brevi post pastum infestaretur, atque symptomata illa, quæ ipsi uterum gerenti alias erant consueta, ad quartum usque mensem durarent, non citra santicam causam se gravidam esse suspicabatur; quarto gestationis mense nondum elapso præter spem omnem atque opinionem in gravem uteri hæmorrhagiam incidens atque abortum haud parum reformidans remediis externis æque ac internis utebatur, quibus immodicus fluxus multum quidem minuebatur, penitus tamen non sistebatur, imo novo accedente corporis motu medicamentisque per aliquot dies insuper habitis, ita recrudescibat, ut non minima sanguinis quantitas impetuose effunderetur, eam tamen non ita debilitans, quo minus munitis suis adhuc tum præte potuerit. Ad præstam igitur quietem remediorumque usum rediens tantum levaminis percipiebat, ut fluxus ille paulatim penitus cohiberetur. Sed anceps nunc hærebat, utrum una cum sanguine excreto omnis graviditatis spes evanuerit, an vero gravis adhuc esset. Vix sex septemve dies effluerant,

ex quo in novum fluxum uterinum, quatuor circiter dies durantem, relabebatur, postmodumque eodem nunc remissiori, nunc intensiori separatis temporibus corripiebatur, unde nulla omnino imprægnationis spes eidem amplius relinqui videbatur, præsertim cum supra recensita symptomata graviditatem indicantia penitus remiserint, nullumque fetus motum post medium gestationis tempus perfererit. Tanto autem corporis robore pollebat formosa illa, ut nunquam lecto affixa hæreret, sed læto animo domestica officia obiret cultumque divinum aliaque confortia frequentaret, tametsi perpauca saltem dies a fluxu illo immunis esset, & dubio procul fœtum mortuum in utero gereret. Accidit vero post trigesimam secundam hebdomadam, computatione a conceptionis tempore instituta, ut ex improvise in gravissimam iterum uteri hæmorrhagiam incidere, eodemque tempore non citra dolores partui consuetos carnem massam una excluderet. Hanc quidem haud pauci adstantium pro mola habebant, tamen ea paulo accuratius peruestigata, adparebat clare, carnem illam massam non molam, sed placentam recentem ac justo crassiorum esse, intusque fœtum membranis suis obvolutum contineri. Proinde iis provide incisis liquor amnii nonnihil turbidus promanabat, tenellusque nudus, incorruptus, nullum fœtorem spirans, gracilis tamen, extenuatus, solito minor, trimestris embryonis magnitudinem vix æquans in oculos incurrebat, funiculo ejus umbilicali incorrupto quidem, sed flaccido marcidoque simul comparente. Sane symptomata, quibus gravidæ adficiuntur, non semper una eademque esse, vel mulieribus cognitum satis perspectumque est. Nostra potissimum intensæ oris siccitatis rationem habebat; uti enim extra graviditatis tempus de ea nil quicquam molestiæ sentiebat; ita eadem brevi post conceptionem ac toto pene gestationis tempore tam exquisitè affligebatur, ut necesse haberet, sæpius jam nocturno, jam matutino tempore immodicam labiorum, linguæ, fauciumque ariditatem aqua aliove potu temperare. Quemadmodum vero nostra huic ac ceteris signis supra indigitatis confisa optime imprægnationem cognoscebat; ita nos conjectura haud aberraturos esse speramus, si aperte afferamus, fœtum præcoci partu exclusum octo pluresve hebdomadas mortuum in utero delituisse. Nihil jam de diuturno fluxu cruento fœtum necessario debilitante tandemque enecante dicam. Neque symptomatum graviditatem indicantium brevi post primam uteri hæmorrhagiam remissionem prolixè commemorabo. Certe mater non sanctè modo asseverabat, se postmedium gestationis tempus nunquam fetus motum percipisse, verum testimonia etiam omni exceptione majora luculentissimeque probantia, se minimum triginta duas hebdomadas gravidam fuisse, proferebat. Cum itaque infans in lucem emissus, nec non funiculus umbilicalis tabidus gracilisque comparuerit, ac ille trimestris embryonis magnitudinem vix æquaverit, conjicere fas est, tenellum finem septimi vel principium octavi mensis in utero vivendo haud attigisse, sed potius plu-

plures hebdomadas ante abortum extinctum fuisse. Operæ fortassis pretium nos facturos speramus, si hac data occasione tria imprimis paulo curatius peruestigemus: nimirum, quomodo infans mortuus tamdiu citra corruptionem & putredinem in utero materno asservari potuerit, secundo, cur mater, foetum mortuum in utero gerens, præter frequentiorum uteri hæmorrhagiam nihil mali effatu digni experta fuerit, & postremo undenam sit, quod fetus in utero mortuus haud maturius fuerit expulsum. Foetum exanimem ad aliquot hebdomadas imo menses in matrice citra corruptionem hæere, non modo præsens observatio, verum alii etiam auctores fide digni luculenter probant. Siquidem *Cl. Mauriceau* embryonem sextimestrem describit, qui incorruptus pene comparuit, tametsi ultra mensem mortuus in utero materno latitavit. Atque *Hildanus* duorum foetuum a diversis matribus editorum meminit, qui per trium quidem mensium spatium mortui in ergastulo materno delituerunt, qui tamen neque putridi, neque foetidi observati fuere. Oppido rara est observatio, quam *Celeberr. Schroeckius* litterarum monumentis consignavit; quippe quæ foetum instar alabastri nitidum nullibique putredinis labe infestatum sistit, quantumvis quatuor menses in uteri latebris exanimis hæserit. Quamobrem cur de rei tot observationibus confirmatæ veritate dubitare velimus, causam, me iudice, habemus propemodum nullam. Consultius erit, causas nonnihil indagare, quæ foetum exanimum aliquandiu in utero a corruptione immunem præstant. Sane quantum aer concretorum naturalium corruptionem & putredinem promoveat, inde dilucide adparet, quod eorundem multa, corruptioni alias maxime obnoxia, quam diutissime a putredine præserventur, modo aeris accessus studiosissime abarceatur. Id quod imprimis in fructibus videre est, qui ad putredinem alias maxime proni, sphaeræ vitreæ ab aère evacuatae inclusi ad integrum annum citra corruptionem ullam asservari possunt. Jam vero fetus, liquori amnii innatans, & membranis suis amictus in utero clauso tutus a liberiori aeris accessu delitescit, hinc contra etiam dubio sine est, quod fetus mox putrescere incipiat, si dilaceratis ejus membranis ac liquore amnii profuso orificioque uteri hiante, paulo liberiori aeris accessui exponatur, utpote cujus tactu unio particularum humores constituentium paulatim dissolvitur, peregrinusque motus ipsis inprimitur, atque crasis eorundem penitus invertitur, ut tandem non mirum, si & solidæ partes livore perfusæ pedetentim mollescant corrumpanturque. Præterea ad præcavendam putredinem haud parum liquor amnii conferre videtur. Sicuti enim fructus in liquoribus & animalium corpora in aqua alumine similique sale imprægnata aliisve liquoribus modo brevius, modo longius incorrupta asservantur; ita non absimilem fortassis usum limpidus amnii liquor salinis spiculis imbutus tenello præstare videtur. Quare excretio ejus, cujus mentionem antea fecimus, simul ad causas corruptionis mox tenel-

lum invadentes referri meretur. Imo hæc forsitan quoque est ratio, cur fetus mole major minori citius in utero corrumpatur. Minores namque liquore amnii undiquaque alluuntur, secus ac in paulo grandioribus animadvertimus. Neque etiam a ratione abhorret, placentæ cum utero cohæSIONem symbolam suam ad avertendam putredinem simul conferre. Licet enim ex ea humores ministerio funiculi umbilicalis ad fœtum mortuum amplius transferri nequeant, tamen placenta materno sanguine adhuc tum irrigata particulas laudabiles per poros membranæ amnii dum excernit, sane liquor ejus quotidie instauratus, crasique suam aliquandiu conservans, embryo quo minus putrescat, omnino præcavet. Atque hæc dubio procul princeps est causa, cur incorrupto existente fetu ex interitu ejus gravisida parum incommodi persentiscat. Equidem ordinarie fetus in utero mortuus matri gravissima nec raro lethifera parit symptomata, autopsia id ubertim confirmante; interdum tamen ab iis gravidas liberas permanere, & nostra, & supra citata exempla luculenter docent. Quoniam enim quandoque accidit, ut mortuo tenello uterus cum placenta inflammatione haud corripitur, a qua alias pessima proveniunt symptomata, neque placenta ac fetus illico putrescere incipiant, quorum fœtida exhalantia miasmata sanguinem maternum inquinando funesta mala gignunt; fieri omnino potest, ut ejusmodi infans cum placenta molæ ad instar aliquandiu in utero citra periculosa symptomata retineatur. Cur vero fetus mortuus naturæ nisu haud maturius expulsus fuerit, præcipue cum mors infantis cum matris vita plane haud congruat, huicque summum immineat periculum, & ideo natura totis viribus in id incumbere debeat, ut infans mortuus, ceu res vitæ matris penitus adversa, quantocyus ex œconomia animali exterminetur, jam paulo specialius indagandum venit. Profecto fetus mortui vel vivi exclusionem acrius paulo si contemplemur, obscurum esse nequit, eam citatiorem ac spasmodicum uteri motum prærequirere. Uti itaque hic ab uberiori spiritu influente primario dependet; ita eidem causæ extimulantes absolute sunt necessariæ. Jam vero cum in nostra neque placentæ inflammatio, neque embryonis moles aut calcitratio, neque membranarum dilaceratio & liquoris amnii profusio, neque miasmata acria fœtidaque uterum ad accelerandum spirituum influxum extimularint, vel sponte innotescit, cur embryonis mortui exclusio aliquandiu protracta fuerit. Interim naturam non penitus otiosam fuisse frequens sanguinis stillicidium non obscure docet. Haud dubie namque sanguis per placentam uteri propter embryonem mortuum ægre circulans nimiumque cumulatus hinc & inde radices placentæ perfregit, statisque temporibus majori minorique hæmorrhagiæ occasionem dedit, usque dum radicibus penitus dissolutis, uteroque vehementer extimulato, ingratus ille hospes cum summo matris emolumento prorsus fuerit exclusus.

F I N I S.

MAHOL

A a a a 3

CXXXVII.

JOHAN. D'URBAN

D E

HÆMORRHAGIA UTERINA

Edinburgi 6 Jun. 1753.

LXXXVII

JOHANN DÜRER

DE

MEMORIA AUSTRIACA

Wien 1713

INter plurima & diversissima morborum quibus feminæ obnoxie sunt, genera, hæmorrhagia uterina, quippe quæ perniciem subitam per se pe minatur, maxime periculosa est; morbi enim plerique alii, remediis saltem adhibendis tempus & spatium permittunt, atrox vero, & immane hocce sanguinis ex utero profluvium, subito adeo & cito sæpius enecat, ut nobilissima quæque remedia frustra & incassum adhibeantur. Omnis autem sanguinis ex utero fluxus minime morbis accensendus est; feminis enim natura, menstruum sanguinis effluxum, sanitatis præsidium provide admodum molita est: qui tamen fluxus mensruus, temporibus suis erumpens, copia tanta & violentia interdum profluit, ut, nisi arte cohiheatur, vel saltem imminuatur, eo usque ruat, ut malis consequentibus, multorum postea morborum feminibus, femineam illam, generis humani conservatricem, compagem diruat.

Hæc itaque est primæ uterinæ hæmorrhagiæ species, quam hic loci, quantum potero dilucide, tractare conabor: secunda vero ea est, quæ prægnantibus accidit: tertia illud est profluvium sanguinis immodicum, quod post partum sæpe evenit, & mulierem jam feliciter enixam e medio tollit.

Non a proposito alienum videtur, si antequam opus adgrediamur, pauca de fluxu menstruo proferamus: ut vero fluxus hujus cognitio, ex uteri structuræ cognitione magna ex parte pendet, primum de hac structura differendum.

Uteri compages in mulieribus non gravidis, adeo obscura & investigatu difficilis est, ut pene impossibile sit aliquid certi de ea statuere. Externa ejus superficies membrana, valida a peritonæo orta investitur, interna vero tenui membrana, quæ in parte superiore lævis utique & mollis est, circa cervicem rugosa & in sulcos efformata. Pars interior ejus substantiæ spongiosam quandam cellulosam aut cavernosam speciem præbet, instar fere lienis, aut corporis penis cavernosi: externa vero duriore, firmiore, magisque muscolari compage donatur. Fibræ porro quamplurimæ musculares, totum ejus corpus pererrare conspiciuntur. Vasa ab hypogastricis & spermaticis orta, in infinitos ramos divaricantia, & secum communicantia, mirum in modum contorta & plicata, per totum uteri corpus excurrunt. Liquor per vasa unus lateris ætus, facile in vasa alterius transit. Arteriarum fines quamplurimi in uteri cavum hiant, & liquor per vasa hypogastrica adactus, per eorum ora in uteri cavitatem effunditur. Sanguis præterea, in mulieribus, manante fluore menstruo extinctis, utero leviter presso, per hæc orificia stillare cernitur. Lympha tenuis, ad uteri cavitatem lubricandam, dum non menstruens est mulier, per has vias transit.

In mulieribus non gravidis, omnia hæc vasa uterina valde exigua sunt, post impregnationem vero, sensim dilatantur vasa, præcipue venosa; in magnam molem crescit uterus, & ejus cellulæ in conspectum prodeunt, eorumque ora ita argentur, ut calamus scriptorius, imo aliquando digitus minor introrumpi queat. In utero gravido hæ cellulæ innumeræ fere conspiciuntur, & in parte uteri interiore, molli & spongiosa, ubique communicantur: arteriarum ramuli super eas repunt, & vulgo creditur, sanguinem ex ipsis arteriis in earum cavitatem effundi; an ita sit necne, solis experimentis arte anatomica factis confirmari potest.

Nuper autem, quum mulieris sex menses gravidæ dissectioni adessem, hæc inspectanti observabatur. Liquor cereus, coloratus, per arterias injectus, in hæc cellulas tenui tantum filo pertingebat: affatim vero per arteriarum patula orificia in uteri cavitatem exibat: in placentæ quoque superficiem arietans, vi sua sese insinuans, ab utero eam distinxit. Per venas vero uterinas liquor actus quam facillime cellulas implebat. Cellularum cavitates summa diligentia perlustratæ, & cera inde avulsa, venæ quamplurimæ, liquore per venas uterinas injecto, repletæ, in earum cavitates hiare conspiciebantur; arteriæ vero paucæ & exiguæ.

Hinc verisimile est, cellulas hæc venarum tantum esse appendices, & humorum receptacula ab arteriis fetus redeuntium, qui illuc primum appellant, & illic sanguini matris venoso immiscentur: nec absimile est, sanguinem matris arteriosum effundi ab arteriis in cellularum cavitatem hiantibus, & illic succis a fetu redeuntibus immisceri, ob eandem fere rationem, qua sanguis arteriæ umbilicalis cum sanguine venoso communicatur; ut nimirum acceleretur motus humorum a vasis fetus redeuntium: sanguinem præterea menstruum, ex arteriarum finibus, in uteri cavitatem hiantibus, provenire; & has cellulas, extra graviditatis tempus, fere evanescere, vixque ullum præbere usum, nisi cum fetus est in utero.

Uterus ope muscularis suæ structuræ ita comparatus est, ut, quam graviditatis tempore, in magnam molem distendatur; excusso tamen onere, in statum pristinum cito redeat.

Quomodo vero, & ex quibus causis, illa vasa uteri excretoria, quæ in statu suo naturali tenuem tantum lympham emittunt, constante naturæ lege, certis temporibus adeo dilatentur, ut sanguinis partem crassiorem, rubrum scilicet tam copiose transmittant, inter physiologicos quam maxime disconvenit.

Quorum opiniones varias enumerare, & argumentorum v'im plenius perpendere, hujus opusculi non est. Quare, neglecta (a) Aristotelis sententia, qui fluxum illum, ex periodo ejus menstrua, lunæ temere adscribit; tres solum theorias diversas breviter perstringamus, quam aliquam celeberrimi quique medici amplexi sunt.

(a) ARISTOT. Ζώνη ἰσορίας τὸ Η. Περὶ καλομηρίων τῶν γυναικῶν. Ple-
κεφαλ. β.

Plethoræ hypothefin (b) *Galenus* fufcepit, & contra *Erafiftratum* defendit, quam post eum, ex recentioribus maxime infligues comprobantur. Qui hanc doctrinam complectuntur, feminas, fuapte natura, hujusmodi redundantia obnoxias effe, probare conantur; eamque opinionem, hifce argumentis firmant. Molliorem nempe, humidiorē, & laxiorem corporis femininæ texturam apud omnes conftare; & inde, fecundum *Sanctorianum*, corpora maxime humida minimum perfpirare, atque hinc proficifci aphorifmum illum: (c) *Aqua potatio perfpirationem infenfibilem impedit.* Perfpirationem (fcil. *Sanctorianam*) ut cæteras fecretiones, pro ratione cordis impetus, & orificiorum canalium fecernentium, majorem aut minorem effe.— In feminis autem, vim vitæ, quam in viris, multo imbecilliorē, vaforumque capillariorum orificia minora, & proinde perfpirationem minorem, unde majorem etiam humorum redundantiam fuper effe.— Feminæ vitæ genus, fedentarium fcil. & minus exercitatum, hujusce fuperflui humoris cumuli in caufa effe: unde ingefta excretorum rationem excedere, plenitudinemque infequi.— Compertum effe (d), feminam, cæteris paribus, plus fanguinis quam marem continere; atque exinde, feminas imbecilliores, dato tempore, majus fanguinis impendium robuffiffimis viris pati; ut perfæpe in hæmorrhagiis uterinis videre effe.

Itaque, plethora periodica ftabilita, quare hæc redundantia per vafa uterina potius quam alia excernatur, monftrare pergunt: quorum præcipua fequuntur argumenta.

I. Quod aorta descendens infra emulgentes in feminis latior effe; arteriæ quæ pelvim introeunt, capaciorem, fi non plures, quam in maribus; hypogaftriæ in uterum præcipue impenfæ, multo quam in ulla alia corporis parte, ejuſdem magnitudinis, ampliores: contra, venæ uterinæ pro portione minus latæ, quam in viris, eademque quam alibi in corpore humano firmiores funt; præterea valvulis careant, quibus fanguis rediens, qui in directum fere furgit, in afcenſu ſuo adjuvetur, cum fimul fanguis per arterias influens, eodem fere modo descendat.

II. Quod uterus texturæ effe laxæ & fungosæ; viſcus in corpore feminino maxime vasculare; in infima præterea corporis parte fitum; & ab omni mufculorum preffura prorfus immune, in pelvi feminea (e) ampliore: unde, ex notis fluidorum legibus, uterum plus fanguinis accipere, magisque vi cordis, ulla alia corporis feminini parte, diftendi neceffe effe.

Ex hac in feminis proclivitate, ad majorem humorum copiam gene-

ran-

(b) Περὶ Φλεβιδωμίας πρὸς Ἐπιτιμολογίας βιβλίον.

κεφαλ. 4.

(c) *Sanctor.* ſect. 3. aph. lxxvii.

(d) *Hales's Hemafaticks.*

(e) *Osteol. App. Monro.*

randam quam quæ ad corporis nutritionem sufficiat, quotidiana superflui sanguinis accumulatio necessario sequetur, eaque, uti supputant, circa drachmas quinque, singulis diebus: ita post triginta dies eo ingravescet plethora, ut emissaria uterina dilatet & in uteri cavitatem aditum sibi faciat. Cum autem plethora menstrui fluxus causa efficiens statuatur, plethora ipsius causa finalis hæc videtur: ut scilicet mater gravida sine humorum impendio, qui ad proprii corporis nutritionem necessarii sunt, alimentum etiam foetui præbere possit: ne autem feminæ vasa, redundantia illa sanguinis copia opprimantur, ubi nullus in utero fetus est, qui exhauriat; natura aliam viam, uterina nempe emissaria, patefecit, quæ menstruam hancce redundantiam effunderent.

Multæ & magnæ hanc theoriam difficultates comitantur: corporis humores adeo variant, ex inconstante eorum statu, & tam variis causis augeri aut minui possunt, ut accumulationem tam æquabilem fieri vix credibile sit: ut scilicet quamvis multræ aliæ fiant evacuationes, multa sit exercitatio, & exilis illis diæta, sanguinis tamen incrementum, sensim adeo vasa implet, & certis periodis, viam sibi per vascula aperiret, quæ aliis temporibus eum transmittere nequeunt.— Si ingestorum & excretorum differentia sit, pro ratione drachmarum quinque per diem; quatuordecim diebus, post proximam periodum menstruam, novem fere unciarum sanguinis erit accumulatio: tot unciarum sanguis a vena aliqua mittatur, & periodus menstrua, tot dies post tempus solitum protrahi videretur: nil tamen tale fit.— Per mensium intervallum, femina sæpius plethorica est, hoc tamen eruptionem non accelerat; & evacuationes ad sanguinis onus sublevandum adhibentur, qui tamen per hanc theoriam, per vasa uterina emitti debebat.— Si plethora mensium causa sola atque immediata esset; sanguinis tanti, aut saltem bis tanti missio, quantum in mensibus vulgo effunditur, eos præcluderet, aut malis ex eorum obstructionibus sequentibus subveniret: quorum tamen neutrum in praxi percipitur.— Præterea, ex (f) staticis experimentis apparet, corpus femininum interdum duas libras plus ponderare eodem intervallo, uno tempore quam alio; eodem manente habitu corporis; cum tamen nulla inde molestia aut menstruorum eruptio fiat. Hæc, ex multis, pauca sunt objectiones, quæ contra hanc theoriam adducuntur.

Fermentationis hypothesis, sive utero propriæ, sive per totum corpus diffusæ, ex effervescentia, seu stimulo acri, tot validis objectionibus est obnoxia, ut in universum fere rejiciatur: cujus (g) auctores mensium causam finalem hancce assignant; ut scilicet omnes fordes recrementitiæ ab utero depurgentur, & ut sanguinis massa ab omni sæce pura reddatur. Hanc ut firmarent, multa de prava & deleteria menstruorum natura

(f) Dr. Keil.

(g) De Graaf, Bayl. Etmul. Chariton. &c.

propagarunt; quum re vera, non sit alius in corpore humano sanguis purior.

Tertia denique restet consideranda hypothesis, in qua (b) auctor ingeniosus, hæmorrhagiæ causam in ipsius uteri, quod gradatim fit, incremento ponit; — periodicum sanguinis fluxum necessario ex ejus structura sequi existimat; — finalem omnem causam excludit, quasi uterus propriam suam conformationem, ad generandum tantum, non ut menstrui sanguinis evacuationi inserviret, accepisset; fluxumque fortuitum & (contra summi philosophi (i) effatum) per se ad nullam rem utilem autumat.

Hæc theoria, prima facie multum arridet, atque facilem menstrui fluxus rationem tradit; symptomatum etiam eruptionis tempore occurrentium, & obstructionem sequentium, sine difficultatibus quibus plethoræ hypothesis obnoxia est. Ubi autem accuratius subit examen, ut in plerisque argumentis, ubi Data deficiunt, multa obijcienda oriuntur. In hoc enim argumento, nihil posito, quod proclivem arteriosi sanguinis per venas hypogastricas reditum impediatur, vix credi potest, quinam is per minutissima lateralia vasculorum, quæ uteri cavitatem ingrediuntur, transitum sibi faciat, cum multo facilior alibi sit exitus. Præterea, periodicas evacuationes, menstruis subsidiarias, a diversis corporis partibus apud auctores, & in praxi passim comperimus: a naribus, scilicet pulmonibus, oculis, imo extremis digitis, ubi nulla singularis ejusmodi structura assignari potest. Nec video quid impediatur, quo minus periodica sanguinis fiat evacuatio, a quavis corporis cavitate, propter eandem rationem quam fluxui menstruo adscribit; siquidem omnes cavitates vasa lateralia seu exhalantia habeant, in se humores injicientia; quæ, similibus de causis (modo tales re vera sint) ita dilatari possunt, ut certis periodis, sanguinem rubrum transmittant.

Porro, hic auctor, sanguinis a diversis partibus eruptionis, quæ menses obstruunt sequitur, & quæ eandem cum mensibus periodum observat, hanc causam statuit: *impetum* nempe in totum corpus factum, eodem tempore, quo menses frustra eniti conantur. Oportet autem ut vis, quæ hunc in totum corpus *impetum* efficit, sola sanguinis sit copia, differentia inter sanguinem, quem hypogastricæ & arteriæ spermaticæ infundere solent, & sanguinem, quem nunc in obstructione mensium infundunt, æqualis. Nec quidem eam tantum *impetum* efficere credibile est. Quotuscunque autem sit, arteriarum epigastricarum & mammariarum communicationem tanti facit auctor, ut quis putet hæmorrhagiam a mammis semper provenire: aut saltem, sanguinem retroactum in aliquam partem, cui internæ iliacæ, aut etiam externæ inserviunt, sese immisurum,

B b b b 3

(b) Thom. Simsonius Chand. Proff. med. & anat. St. Andr.

(i) In partibus corporis, nihil inane, nihil sine causa, nihil supervacaneum est. Cicero de Nat. Deorum.

missurum, atque inde erupturum. Contra autem; evacuatio hæcce vicaria sæpius ab aortæ ascendentis ramulis efficitur. Hic igitur *impetus* necessario universalis erit, & omnia corporis vasa attingens; quæ vix, ut videtur, eam sanguinis copiam continere possunt, qui per vasa uterina transire solebat, nisi plethora universalis inducatur, & omnia vasa superintumescant, donec imbecilliorum anastomosi, redundantia evacuetur, & plethora desinat. Ligetur autem vas æquale, aut hypogastrico majus, nihil tale sequetur; cætera vasa sanguinem, qui per ligatum transiebat, facillime continebunt, nec ulla symptomata plethorica sequentur. Ipsa eadem adversus plethoram, ut menstruorum causam, adhibita argumenta, plenam vim suam contra hanc theoriam exerunt. Profluvii igitur uterini causæ ab illo adductæ non sufficiunt, cum appareat evacuationes vicarias dari, ubi causæ similes ne vel existere finguntur.

Inter varias hæc hypotheses, ad hoc phænomenon periodicum explanandum, excogitatas, plethoræ ratio, quamvis nonnullis objectionibus obnoxia, nobis (omnibus rite perpensis) maxime consentanea videtur. Causa finalis, huic in feminis redundantia adscripta, quam maxime verisimilis est, & vere existere videtur: eaque semel concessa, plethora causa efficiens & adæquata, necesse est ut agnoscatur.

In feminis menstrua circa annum decimum quartum incipere, circa annum autem quadragesimum nonum, desinere solent; quamvis in temperamentis biliosis, citius, in phlegmaticis autem, aliquando tum in ineceptu, tum in defectu, serius: eademque differentia in regionibus calidis & frigidis observanda est.

Fluxus menstruus, varie, vel ab utero, vel a vagina, vel ab utroque profluere creditur: nobis autem, a solo utero ut plurimum provenire videtur. Quoniam, inde lochia fluere comperimus; — inde etiam, nutrimentum suum a matre foetum recipere; — & si vasa hypogastrica injectione impleantur, in uterum se aperire; — uterum multo pluribus quam vaginam vas impleri; — tempore graviditatis, quando ovum utero adhærescit, fluxum menstruum raro cerni; — in casu vero uteri prolapsi, ubi menses conspiciuntur prorsus ab ore uteri interno provenire, res clare demonstrari videtur. In casibus tamen (*k*) rarissimis quidem, ubi menstrua, in graviditate etiam, solitas periodos observarunt, sine magno aut matris aut ovi incommodo, omnino ea a sola uteri vagina fluere statuendum est. Ubi naturalia uteri emissaria obstructa sunt, a multis aliis corporis partibus, vertice (*m*), scil. vel (*l*) digitis fluere, interdum convenit; quoniam eadem vasa quæ utero, vaginæ etiam inserviunt, & ubi alter obstruitur, sanguinem menstruum ab altera evacuari, concurrentem est.

Hoc fluxu appropinquante, præsertim si tum primum virgini accidit, hæc

(*k*) *Horst.* obs. xli. lib. 5.

(*l*) *Kerching.* obs. lxxxv. —

(*m*) lxxxvi.

hæc fere symptomata cernuntur : in partibus vicinis , præcipue circa lumbos & coccygem , calor & dolor , cephalalgia , inappetentia , lassitudo , acuti mammarum dolores , & post eruptionem , languor & nausea.

Periodi variæ sunt & inæquabiles , nunc trium hebdomadarum , nunc duarum , quamvis plerumque vix mensis lunaris intervallo : & fluxus in sanis a tribus ad sex , licet in pleiisque per tres tantum dies continuatur.

Copia etiam , secundum ætatem , temperamentum , clima , & vivendi modum , major aut minor est. Fluxus autem immodicus dicitur , ubi aut nimium sanguinis una periodo evacuatur , aut ubi fluxus sæpius redit. Et hic , caute , quid nimium sit , statuendum est. In quibusdam enim feminis , natura , multo major est quam in aliis , ejusque diminutionem in illis gravia incommoda sequerentur : profluviumquæ interdum solito majus , ex menstruis aliquamdiu suppressis , accidere potest , cum tamen corpus solitam sanitatem retineat.

Quod attentius consideranda sunt symptomata supervenientia , atque inde de diagnosi statuendum ; quæ fallax , admodum fuerit , si ex sola copia dijudicetur. Itaque , e. g. si pallor , languor , debilitas , anhelatio , anxietas , partium extremarum refrigeratio , deliquium , suffocatio , convulsio , menstrua comitentur ; inde satis constabit , hæmorrhagiam immodicam esse , & pro ratione symptomatum , aut leniendam aut coercendam esse.

Hujus profluvii immodici causæ prædisponentes vulgo ponuntur , vasorum nimia laxitas , & exin tenuis , soluta & aquosa sanguinis diathesis , præsertim si adsit acrimonia.

Ubi laxa tantum est solidorum textura , per anastomosis sanguis effluit , & laxitas hæc vel dilatatio aut naturalis est , aut inducta : inducitur autem nimia aquosi & calidi liquoris potatione ; balneis calidis ; vita sedentaria ; & maxime lecto indulgendo , quod corpus assiduo balneo vaporis quasi subjicit , omnium relaxantium maximo.

Si autem sanguinis etiam crasis destruat , aut mutua partium cohesio laxetur , immodica ejus copia per laxa uteri vasa facile proluet , quæ jam resistere nequeunt : & simul motus fluidorum , modo aliquam habeant acrimoniam , stimulo quem vasis addunt , necessario accelerabitur ; unde major etiam hæmorrhagia efficietur. Et multis exemplis constat , hæmorrhagias a diversis corporis partibus accidere , ex tam acri & soluto sanguinis statu ; ut in scorbuto &c.

Præter jam dictas , multæ existere possunt , causæ adventitiæ , quæ , aut per se , aut prioribus conjunctæ , hoc malum efficiunt : quales , plethora — coitus immodicus — diurni & difficiles in partu labores — exercitatio omnis violenta — animi pathemata — aer calidus — medicamenta stimulantia & attenuantia — quicquid denique sanguinis momentum auget & sustinet.

Hæc

Hæc hæmorrhagia sæpius oritur a placentæ frustulis, post puerperium in uterò relictis, quæ longo etiam post tempore, redeuntibus menstruis, sanguinis fluxum immodicum excitant. Cujus exempla passim apud autores inveniuntur; quæ de re postea in suo loco latius tractandum.

Hic fluxus immodicus uterinus, rarissime quidem in (m) puellis ante menstruorum ætatem, interdum in virginibus tempètivis, sæpe in matribus, præcipue in profectionibus; nec in aliis periculosior quam in (n) vetulis, menses jamjam deposituris, invenitur.

Profluvium subitum, quod cum impetu & effusè ingruit (secundum Hippocratem *λαβρῶς καὶ δαψιλῶς*) brevi tantum durans, ægræ sæpius vitam tentat: si autem mortem effugerit, concretiones tamen polyposæ in vasis circa cor consequi solent, quæ anhelationes miserimas per totam vitam creent.

Nec prognosis hæmorrhagiæ uterinæ lentæ, quæ mensium stillicidium (*σαλαγμός*) dici potest, minus periculosa est: ea enim, sine medicæ artis auxilio, certis, quamvis lentis gradibus, ægram, per malorum ferriem, ad mortem tandem deducit: qualia sunt, debilitas, — pallor, — pedum & crurum œdemata, — tremores, fluor albus, eumque semper comitans symptomatum hysterico-rum caterva, — variæ ventriculi, intestinorumque ægri-tudines, — organorum chylopoëticorum, & hæmato-poëticorum in muneribus suis impeditio: donec tandem tota fabrica sanguinis depauperati effectus sentiat; & anasarca, ascites, febris hæctica, atrophia, & mors denique hujus morbi agmen cogat.

Ad curationem autem: — impetuosa hæmorrhagiæ coercenda, — nervosi systematis orgasmus leniendus, — vasorum uterinorum, & solidorum omnium, tonus restituendus; — & debita sanguinis crasis procuranda est.

Ubi fluxus adeo immodicus est, ut pulsus exilem & debilem, sudores frigidos, deliquia &c. inducat, expeditissima simul & efficacissima remedia interna & externa ad eum coercendum adhibenda sunt. Ægra resupinanda; — ab uterinis vasis, missio e brachio sanguine pro ægræ viribus, revulsio est (o) facienda, quod etiam sanguinis momentum minuit; — mens in tranquillo servanda; — corpus leniter refrigerandum; — epithemata ex decocto corticis granatorum, quercini, radicis tormentillæ, foliorum rosarum rubrarum, *balaustiorum*, in aqua ferraria; post coctionem addita aceti quarta parte, subfrigida; inferioribus abdominis partibus, & pudendi labiis applicanda, & ex occasione repetenda.

Aliud

(m) *La Motte* traité des accouchemens, obs. 197. *Kerckring*, obs. 137.

(n) *Hoffman*, Tom. IV. cas. 110. — 111.

(o) Et certe quam præstans sit in venæsectione præsidium adversus hunc morbum, conceptis verbis testatur *Hollérius* in comment. ad aphor. 50. *Hippocr.* §. 5. *Vidimus*, inquit, *quæ sanguine multo e vena detracto convalescerunt, quin nullis aliis remediis fluxus sanguinis reprimi possent.* *Hoffm.* T. II. p. 225.

Aliud est etiam contra fluxum hunc vehementem remedium, eo magis memorandum, quod cito operetur, & a quavis vel egena parari possit: si nempe, aliquid admodum frigidum lumbis applicetur: sudorium e. g. amplum, plicatum, oxycrato, vel aqua marina, vel frigidissima aqua fontana madefactum; quod subito applicandum, & bis aut ter, prout tepescit, mutandum: nec minus efficax erit, si subito, & ægra ignara, applicatum sit; siquidem subitum terrorem sæpe menstrua cohibere constat. Notissimum quoque est, si pars aliqua vehementer irritetur, spasma per totum corpus communicari; ea est per totam fabricam filamentorum nervosorum connexio. Si enim pars aliqua sensibilis gelidissimo aliquo corpore subito percussatur, tremorem totum corpus percurrere sentimus; qui progressionem contractionis instantaneam ostendit: & fibræ animales quantumvis laxæ appareant, tantam habent tensionem, ut vibrari possint; nec tantum contactu, sed etiam aliorum corporum vibratione, per sympathiam quasi harmoniacam. Quare haud incongruum est, frigidum aliquid lumbis, parti admodum sensibili, applicatum, effectus suos statim ad uterum transmittere, ejusque fibras, & emissariorum orificia contrahere: atque subiti frigoris vis in narium hæmorrhagia omnibus nota est; & feralis mensium in fluxu naturali obstructio a frigore, cujus multa infelicia sunt exempla, hujusce rei veritatem penitus demonstrat. Adstringentia etiam externa renum hæmorrhagiis multum profuisse comperta sunt.

In casibus admodum periculosis, injectiones adstringentes in uterum (p) mittendæ sæpe utiliter præscriptæ sunt; & in hoc laxo oris interni statu, facillime in cavitatem uteri pervenire, & ex immediato contactu, plus quam applicationes externæ proficere possunt (q). Pessaria quoque, adstringentibus armata, interdum cum efficacia salutari adhiberi inveniuntur.

Brachiorum (r) in aquam tepidam, vino mistam, per horæ dimidium immersio, quo sanguis ad exteriora alliciat, multo quam ad mammas cucurbitæ applicatio, ab (s) Hippocrate laudata, potior Hoffmanno videtur. Sed hac in re metuendum est, ne vinum ita absorptum continuo sanguinem ingrediatur, & stimulo acriore circuitum magis acceleret, quam ore haustum, ubi vinum saliva, succis gastricis &c. diluitur & lenitur. Ligaturæ etiam, a veteribus in corporis extremitatibus usurpatæ, ad cursum sanguinis per venas in cor retardandum, proderunt.

Dum

(p) Ego olim acacia Arabica ex vino dissoluta cathetere in sinum muliebrem injecta sanavi Guadagninam, olim uxorem meam dilectissimam, a profusio uteri quo laborabat, Prosp. Alpin. de med. meth. lib. 12. p. 726.

(q) Prosp. Alpin. de med. meth. lib. 12. p. 726.

(r) Hoffm. Tom. II. p. 227.

(s) Τυνηνια ε' apb. 50.

Dum hæc remedia parantur, aut adhibentur, ægræ vires & spiritus idoneis cardiacis reficiendæ, iis scil. quibus vasa quæ exhauriuntur, interim repleantur, nec tamen nimis stimulentur: qualia sunt, jura carniæ, aqua vino rubro, limonum, herbarumque refrigerantium succo mista, & syrupo cydoniorum edulcata; ex vino rubro & lacte serum; analeptica omnia; tinctura antiphthificalis ad guttas octoginta, in aquæ puræ cyatho, repetenda pro re nata; tinctura rosarum rubrarum subacidulata spiritu vitrioli ad potum ordinarium: pulvis stypticus, quem cum antihystericis in pillulis admistum, efficacissimum sæpius expertus sum.

Frigida aqua, præsertim pluvialis, aut nitro, aut spiritu vitrioli, aut syrupo papaveris rheados mista, a claro (*d*) Hoffmanno laudatur: *simplex enim, ait, hæc medicina, & diluendo spissos humores, & acres contemperando, nimiumque æstum restringendo, fibras quoque relaxatas firmando, plus certe præstat quam, tantopere a medicis, alia varii generis ad hoc malum domandum laudata specifica.*

Si adhuc a nervosarum fibrarum orgasmo hæmorrhagia perdurat, anodyna fere omnia, inter quæ opiata, & præcipue laudanum liquidum cum spiritu vitrioli acido, æquali portione, commistum, tam in hac quam in aliis hæmorrhagiis utilissimum observavimus.

Debita etiam nonnaturalium ratio, ad recidivam præveniendam, in omnibus habenda est.

Ubi plethora hæmorrhagiæ causa esse intelligitur, sanguinis fluxus aliquandiu procedere permittatur, utpote ad plenitudinem amovendam necessarius: a magna tamen quam passa sunt vasa distentione, si forte totum amiserint, adeo ut sanguinem post plenitudinem amotam effundere perstent; methodus supradicta, ægræ sanitatis restituendæ spem facit: & curationis ratio, ubi hæmorrhagia ab aliqua aliarum causarum adventitiarum seu procatarcticarum oritur, nota semel causa, illico patet.

Ubi vere solidorum tanta fit atonia, ut sanguinis crasis perierit, & fluxus in habitudinem abierit, tum ad curationem aliquantum ab hac diversam confugiendum. Fibræ in universum corroborandæ, iuxta sanguinis crasis restituenda; quæ rationes, quamvis diuturnæ, solæ tamen sunt, quæ hæmorrhagiæ reditum præveniunt. Medicamenta adhibenda stomachica, incrassantia, roborantia, cortex, scil. Peruvianus, vinum rubrum, balnea frigida, exercitatio modica &c. si nihil contra indicat; diæta subastringens, & pro ventriculi virium, & exercitationis modo; cibus fucus, oryza, fagoe, & analeptica omnia; adhibito subinde rhabarbaro ad alvum laxandam.

Quamvis autem corroborantia, prima fronte, sola huic morbo remedia videantur, experientia tamen constat, hæc sola, ex voto non succedere.

Imo

Imo fortiora adstringentia & narcotica in hoc fluxu copiosius adhibita, a peritissimis in praxi medicis, incommoda comperta sunt; & sæpe ægræ molestias augere; contra, parcius adhibita, comitantibus subinde purgantibus, multo commodiora. Et commodæ hujus catharticorum efficaciam argumentum videtur: — eorum usû, non tantum corpus refrigerari, sanguinisque impetum diminui, & fibrarum orgasmum amoveri, sed omnibus glandularum intestinalium excretoriis, una cum vasis exhalantibus, purgativi actione apertis, facilem hac fluida portam invenire, & effuse ab utero diverti: cujus contrarium obstinatus & continuatus adstringentium usus efficit; cum in omnibus hæmorrhagiis laxam alvum utilem esse comperiamus.

Illâ deinceps tractanda sequitur hæmorrhagia, quæ dum ovum in utero continetur, accidit; quæque longe omnium periculosissima jure censetur: ex illa enim & fetus & matris vita in discrimen fere semper conjicitur.

Hæmorrhagiæ hujusce ut ideam nostram dilucide planeque exponamus, uteri post conceptum mutationes, & quemadmodum utero ovum agglutinetur augeaturque, quædam præfari necesse videtur.

Veterum (u) hypothèses variæ de generatione ferme rejiciuntur, ex quo ova in ovaris femininis, & animalcula in femine masculino a recentioribus investigata sunt. Recentiores autem, haud magis inter se congruunt de conceptionis modo. Num scilicet, embryo femine in masculino præextiterit? — An ovum aura prolifica aliqua sit impregnatum? — Num in ovario? — An tuba Fallopiana? — An, denique, in utero ipso fœcundum evadat ovum? adhuc sub judice lis est. Sed omittis his, ut opusculo huic minus necessariis; ovum feminis masculini animalculis jam impregnatum, & in uteri cavitate ponamus.

In

(u) Inter omnes convenit, semen virile fœcunditatis causam præcipuam, sed de impregnationis modo, & semine feminino veteres inter se dissentiunt.

Hippocrates [ΠΕΡΙ ΓΟΝΗΣ,] & plerique post eum physiologici, semen femininum vel humorem a vaginæ lacunis in coitu effusum, in generando cum semine virili æque pollere statuunt; & in utroque conjuncto vim plasticam fingunt, quæ massæ compositæ partes disponderet & conformaret, dum ipsa utero adherescens, a sanguine materno ad nutrimentum & incrementum assiduam copiam reciperet.

Aristoteles contra, cum suis, semen virile embryonis massam componere negant; partes autem ejus subtiliores & agiliores, sanguini menstruo [ἐλα] vim animantem [ἄνεμον ἀνίσταν, vel ἀνεμόνιστον ἀνίσταν] impertire; & inde embryonem formari: nullum autem semen femininum, nisi humorem excrementitium, esse contendunt.

Galenus autem in tractatu, Περὶ Σπέρματος, opinionem Hippocraticam firmat, & Aristotelicam refellit, semenque femininum in testibus [ovariis] depositum per vasa deferentia [tubis Fallopianis] in uterum descendere, ibique cum semine virili misceri, & una embryonem formare asserit; utrumque denique semen pariter & æque ad animal formandum conferre, & massæ compositæ partes omnes, non tantum materiam, sed etiam vim plasticam & ἀνεμόγον, massam agitantem continere statuit.

In uteri ergo cavitate, (semini masculino, & lymphæ arteriolarum exhalantium immersum) corpusculum, vel bullulam exiguam innatantem fingimus. Fluidum hocce, cui ovulum immergitur, a vasculis per omnem ovuli superficiem patentibus, absorptum est: liquores isti sic absorpti, ab hisce vasculis ulterius præparantur, altius elaborantur, & aptiores nutritioni embryonis inclusi efficiuntur: ita sensim crescit ovum, & vascula quibus ovario, vel calyci, seu corpori luteo nuper adhæserat, evoluta ac ampliora deveniunt. Nobis etiam haud absimile videretur, vascula ista (quæ scilicet calyci nuper adhæserant) principia placentulæ constituere, quocumque in puncto membranam internam uteri primo contigerint: quæ tunc temporis *faciem* (x) *villosam* induit. Pori membranarum ovuli assidue dilatantur, & plus nutrimenti quotidie absorbent: tandemque ovum cavitatem uterinam penitus implet, ejusque parietem universum contingit: ovo jam liquoribus turgido, pori ex ejus superficie protruduntur, adeo ut villi, tantum non infiniti, vel vascula admodum tenella fiant; quæ se insinuant in poros uterinos; sic utero materno adhærescens, fixum & aptum ad nutritionem ulteriorem accipiendam devenit ovum. Dum autem villi hi venosi absorbentes succos uterinos hauriunt, & in ovum deferunt, vascula arteriosa exhalantia, poris uterinis, quibus inseruntur, fluida sua infundunt. Quæ villosa ovi facies, ejusque ad uteri cavitatem adhæsiō, multis (y) observationibus confirmatur. Vascula porro, quibus chorion utero adhærescit, minutissima sunt, facillimeque sine sanguine effuso separanda; nisi qua parte placenta chorio obvoluta utero affigitur; de quo postea.

Quo recentius est ovum, eo latior est placenta; & dum utero in prima origine adhærescere incipit, tota (z) fere placenta videtur; præter partem membranosam uteri plerumque cervici imminentem.

Quamvis (a) medici fundum uteri statuunt, cui semper placenta adhærescat; multis tamen observationibus, nulli certæ uteri parti, sed etiam sæpius fundo, interdum tamen parieti anteriori vel posteriori, interdum lateribus, ipsique etiam cervici adhæsiōnem istam assignare cogor. In quibusdam feminis, tam arctè placenta utero adhæret, ut obstetrici aut medico plurimum negotii faceffat; in aliis autem, adeo lubricis tenetur vinculis, ut levissimo aliquo casu separetur, & inde hæmorrhagia & abortus sequantur. Hæc autem adhæsiō, sive major, sive minor, tanta tamen est, ut per vascula, quibus hæc adhæsiō constituitur, satis alimenti fœtui nutriendo & augendo a matre suppeditetur.

Fœtus nutritio, liquori amnii per os in ventriculum accepto, aut ru-

bri

(x) *Ruyfch. Thesaur. anatom. 6. N°. 5.*

(y) *Ruyfch.*

(z) *Ibid.*

(a) *Devent. Ars obstetricand. cap. 9—128.*

tri sanguinis inter matrem & placentam, per veram anastomofin, circulationi assignatur. Hæc autem hypotheses, a clarissimo (b) *Mouvo* plene refelluntur; qui simul luculenter ostendit, fetus nutritionem præstari liquorum rubro sanguine tenuiorum absorptione, ab utero per vasa placentæ capillaria acceptorum, & fœtui per venam umbilicalem transmissorum: — dum liquores tenuitatis similis, per arterias umbilicales, in uterum remittuntur, in capillaria terminantes, minuta magis, quam ut fluidum aliquod tinctum injectione infusum, transmittant.

Ita sensim distendi videtur uterus. Primo menstruæ post conceptum periodi reditu, ovum satis utero adhærescere ponamus. Sanguis periodo sua per emissaria in uterum rediens, nec paratum, ut antea in ejus cavitate transitum inveniens, propter placentæ ad excretoriorum orificia adhæSIONem, hæc emissaria distendit. Hactenus lymphæ, aut subtilioris fluidi, a venis placentariis absorpti copia admodum parva est, sanguisque per hypogastrica ad uterum fluere pergit; & quoniam uteri parietes sunt prorsus fere vasculosi, totius ejus substantiæ incrementum necessario sequetur: idque, si nulla intus causa esset quæ distenderet, latera tantum crassiora redderet, & simul cavitatem minueret; ovum autem, assidue cavitatem augens, omnemque fundi uterini partem complens, quoquoversum uteri latera distendit, vi, sanguini exterius parietes uterinos distendenti fere æquali, eadem laterum crassitudine manente: ubi contra, si nullus solito major sanguis in vasa uterina immisus fuisset, ovi incrementum & distensio, procul dubio, parietes uteri tenuiores reddidissent; & nisi ovi crescentis & sanguinis vasa uterina distendentis, vires æquales essent; uteri parietes, secundum vim præpollentem, aut tenuiores, aut crassiores essent. Atque inde oritur differentia inter uterum, aliasque corporis partes cavas, quarum latera ab interna & subitanea distensione tenuiora, a diuturna autem crassiora evadunt. Unde, quamvis uteri cavitas tantum augeatur, ejus tamen parietes, neque secundum (c) quosdam, veluti vesicæ distensæ tenuiores; neque secundum (d) alios crassiores factos; sed ejusdem fere, cujus uterus est non gravidus, crassitiei esse cernimus. Plerique tamen uteri gravidi, quos nobis intueri contigit, tenuiores paulo, præcipue circa parturiendi tempus, quam alias inventi sunt: quod eo forsan tempore fetus vim præpollentem acquisierit.

Ubi ovum penitus adhæsit utero, sanguis redundans transitu in cavitate jam obstructo, non ulterius evacuari potest, quam quædam in forma lymphæ ad fœtum nutriendum absorbetur: quod cum primo minimum fit, eadem, quæ in obstructis mensibus symptomata oriuntur: atque

C c c c 3

hinc

(b) *Medical Essays*, Vol. II.

(c) *Mauriceau traité des maladies des femmes grosses*, chapit. 4. de la matrice.

(d) *Th. Bartholin. &c.*

hinc molestiarum series primis post conceptum mensibus provenit. Quando autem fetus majorem nutrimenti copiam desiderat, ita ut omnem qui evacuari per menstrua solet, sanguinem exhauriat, hæc symptomata desinunt.

Jam considerandum obvenit, quibus certis graviditatis temporibus uteri hæmorrhagia maxime accidere possit, & quibus maxime periculosa sit. Si ovum non ita pridem post menstrua conceptum, ante, vel brevi post adhæSIONem, utero excidat, quod sæpius fit, quia vasa, vel parum, vel nil adhuc ultra modum naturalem distenduntur, nulla, vel saltem minima hæmorrhagia sequitur.

Si autem, ubi vasa placentaria humorum copiam aliquam magnam vix haurire possunt, sanguis periodo menstrua rediens, vehementior placenta superficiem impulerit, nullo dato transitu, interdum eam, simul cum ovo protrudit, & hæmorrhagia sequitur; raro quidem periculosa, quoniam vasa nondum admodum dilatantur: sed in naturali graviditatis progressione, ut uterus magnitudine augetur, ita vasa uterina quotidie dilatantur: unde constat, vitæ matris periculum pro ratione temporis, quo uterum gestaverit, augeri.

Feminae hujusmodi hæmorrhagiis secundo, tertio, aut quarto mense maxime obnoxia sunt. In primis mensibus, hæmorrhagiæ non ita periculosæ sunt: prognosis tamen admodum incerta: quamvis enim medici peritiam hæmorrhagia coercetur, mulier tamen, per totum graviditatis tempus ejus reditu tentatur; adeo ut medici, in arte obstetricatoria peritissimi, sententia fuerit, discipulis suis sæpius inculcata, matri melius esse, fluorem huncce illico ovum expellere, quam coerceri: toties enim ingenti ferme cum periculo recursurum. Imo in tertio etiam mense, hæmorrhagiam tam vehementem, dolores tam violentos, & deliqua tam crebra comperi, ut persuasum fuerit, nihil ægræ vitam præter ovi exclusionem servare potuisse.

Si igitur femina uterum gerentem, in uteri vagina sanguis appareat, medico cavendum est. Menstrua enim quamvis rarius, interdum tamen per totum fere graviditatis tempus, periodice fluere pergunt: ita autem distinguendum est; si menstrua sint, fluxus solitis periodis erumpit; minore potius copia quam ante conceptum, & pro ratione crescentis ovi minuitur; graviditatis molestias potius sublevabit quam augebit; sanguine a vagina excretoriiis solum manante, os uteri internum firmiter conglutinatum invenietur. Si vero menstrua non sint, sanguis ex ipso utero profluet, & os internum laxatum aliquantum si non apertum invenietur; fluxus diutius & majore copia quam in mensibus manabit; aut post parvum intervallum, ex levi aliquo motu, vel liquorum calidorum potu, redibit; & ægra imbecilla & languida deveniet: primo, horripilationes & rigores subiti, lassitudo gravis, nausea, anxietas, anhelatio, cordis palpitatione sæpe accedent; dein lumbago, pubis dolor, & spasmodica in regione
ute-

uteri, inter mulieres nostrates nomine (*bearing down*) notissima, sequentur. Si hæc, aut horum præcipua appareant symptomata, fluorem istum, sine aut fetus, aut matris, aut utriusque periculo, durare non posse, merito statuendum est.

Interdum autem, pauca sanguinis guttulæ tantum excernuntur, desinunt, & brevi iterum redeunt; atque ita per hebdomadas aut etiam menses, quamquam haud periodice procedunt: — alias, fluor profusus dolores comitatur, & ovum statim expellitur; aut ad deliquium usque perdurat, brevique tum desinit, rursusque viribus ægræ paululum restituta, torrens denuo effunditur, donec tandem ægra, nisi ovi exclusione sublevetur, pereat. Nam, etiamsi os internum uteri hoc in casu, semper relaxetur, interdum tamen, sine vi incredibili non satis dilatari potest, ut exitus ovo patefiat.

Causæ prædisponentes hujusmodi sunt: habitus plethoricus, mollis, laxus & succulentus: — diathesis tenella & delicatula; nervique mobiles & facile irritabiles: — quod antea ægræ menstruorum fluxu immodico aut fluore albo fuerit afflicta: — & præcipue quod antea abortum passa.

Quoniam uteri emissaria, quorum orificia contactione placentæ occluduntur, simul cum ipso utero dilatantur; quamvis nulla sit vasorum sanguinem rubrum continentium inter uterum & placentam anastomosis, immensum tamen sanguinis profluvium (*flooding*) ex placentæ, in posterioribus mensibus, ab utero separatione, insequi manifestum est: ideoque, casum, saltum, tussim vehementem, sternutationem, paroxysmos hystericos, coitum, quicquid denique sanguinis momentum subito & valide auget, aut adeo ovum concutit, ut placentam ab utero separet, illico hanc hæmorrhagiam efficere: alia tamen hæmorrhagiæ causa hic speciatim tractanda.

Sæpe evenit, ut post solita & regularia graviditatis signa, quartum circa mensem, dolores, ut in puerperio, una cum hæmorrhagia feminam invadant, donec carneam quandam massam, quam scriptores obstetricarii alii germen falsum, alii molam appellant, tandem pepererit. Eiusmodi vero molæ, quamvis inter dissecandum nihil aliud quam massam deformis carnea, aut fibrosa appareat, plerumque tamen veræ conceptiones fuisse videntur: homunciolus enim tenellus sexcentis modis ita evanescere aut quasi annihilari potuit, ut oculum acutissimum vel nudum vel armatum falleret; adeo arcte hæcæ massa, ex placenta & membranis, vi uterina compacta est; ut nullo modo partes singulæ discerni possint.

(e) Placentulæ in utero diu retentæ, mirum in modum formam naturalem mutant; nunc hydatidum, nunc vesicularum pendentium humore aquoso refertarum speciem induunt. Ipse etiam sanguis coagulatus, in utero

(e) Ruyfch. obs. 28.

utero retentus, sæpe ita comprimitur, ut densus, solidus, compactus sit, & in membranofam formam degeneret (*f*): atque adeo uteri contractione massa coagulata formam accipiat, quam molam appellant, quamque mulierculæ vanæ variis animalibus, ranis, talpis muribus &c. affimulant, eaque viva opinantes territæ fugiunt.

Ubi (*g*) sanguis in aliquo emissariorum uteri stagnat, sæpe in poly-pum quodammodo concrefcit, & ubi a superveniente sanguine vasa ulterius dilatante, in uteri cavitate propellitur; hæmorrhagia maxime periculosa sæpe sequitur: & hujusmodi concretio a pravo adstringentium, ad immodicum lochiorum mensiumve fluxum coercendum, usu effici potest. Si jam, hoc sanguine concreto in emissariis manente, femina rursus concipiat, excretoria uterina ab ovi contactu occludentur; inde proxima periodo menstrua, vis sanguinis redeuntis, in priorem sanguinem in emissariis concretum, impingit, & ab emissariis in uteri cavitate exigit, tenellamque ovi adhesionem abruptit, unde hæmorrhagia violenta necessario sequitur: uteri enim excretoria, per quæ massæ coagulatæ transferunt, nunc tantum dilatantur, ut sanguini influenti resistere nequeant; vasorum latera longa distentione tonum amiserunt; uterus ipse, ab ovo & sanguine in uteri cavitate concreto, impeditur quominus emissaria contrahat. Os internum satis relaxatur ut sanguinem fluidum transmittat; nec fluxus desinet, donec os eo usque dilatetur, ut simul & ovo viam patefaciat: tum quidem, nisi admodum mulier debilitetur, uterus statim se contrahere, vasorumque orificia sensim occludi, & hæmorrhagia sibi incipiet.

Ubi ovum, fetu extincto, aut sanguinis coagulatum, in utero restat, horum magnitudo, menstrui sanguinis cumulo adhærescente & circumconcrefcente, ita augeri potest, ut femina se in graviditate pergere credat, donec tandem, gravissimis doloribus, ut in vero partu, cum multo sanguinis profluvio enixa, massam protulerit.

Ex veteribus quidam, sique præstantissimi, feminas in molis gignerdis, naturali modo concepisse, opinati sunt; ex imbecillitate vero, vel vis plasticæ, vel ex defectu ductilitatis, vel puritatis materiæ, rudam nec informatam carnis massam productam fuisse. Alii, eas ex semine femineo una cum sanguine menstruo sine feminis masculini auxilio, generatas fuisse existimarunt. Quacunque autem de causa, molæ istæ nascantur, hæmorrhagiæ, quæ eas consequuntur, vulgo, multo quam fluor uterinus, in ullo veræ graviditatis tempore, difficiliore sunt: toties enim hic, hæmorrhagia cum anxietate, dolore, & debilitate intolerabili redit, ut ægra ultimum vitæ periculum adeat, dum adhuc, os internum, summo obitricis aut medici molimine ita dilatari nequit, ut massam transmittat.

Primis

(*f*) Kerckring. obl. 38.

(*g*) Hoffm.

Primis post conceptum mensibus, ubi causæ prædisponentes existere comperiuntur; tempestive ad methodum prophylacticam confugiendum est. Modica e brachio sanguinis missio, circa solitum menstruæ periodi tempus, secundo; tertio & quarto mense, aut etiam diutius si postulent symptomata, plerumque ex voto succedit; & merito quidem: inde enim facilis fit ab utero revulsio; — sanguinis arteriosi in hypogastrica impetus minuitur; — vasa uteri turgida ita evacuantur, ut elasticitatem naturalem aut servent aut recuperent; — & ex circulatione æquabili placidaque, ovum tenellum nullum periculum sentiet; ne sanguinis impetu, sese inter superficiem suam, & uteri parietes insinuantis, divellatur. Quare, hac sanguinis missione, medicus fluxum menstruum naturalem imitatur, & secundum *Hippocratem*, magnum medicorum patrem, naturæ minister prodit.

Hac methodo prophylactica, vel omissa, vel serius, vel frustra peracta, si vera ab utero fiat hæmorrhagia, & ægra causas prædisponentes non ostendat, aut procacitæ sint modicæ hæmorrhagiæ levis, & symptomata lenia, tum ut hæmorrhagiæ coercendæ spes sit, ad cautiones generales jam dictas recurendum: at, nitrosa non adhibenda, ne nauseam & vomitum creent, quæ summa ope cavenda, ne sanguinis impetus a violenta diaphragmatis, musculorum abdominalium & viscerum actione, in vasa uterina violentior sit. Quies tempestivo anodynorum usu quam maxime procuranda; inter quæ laudanum liquidum cum spiritu vitrioli acido vomitum etiam arcent; & diluta, una cum chylo sanguini citius immiscentur, quam opium solidum, quod ex ventriculi tantum contactu systema nervosum afficere a (b) nonnullis creditur.

Hiscæ remediis hæmorrhagia coercita, ne redeat cavendum: regimine refrigerante & diætâ subastringente, adhibitis etiam rosarum acidulata & antiphthysica tincturis, per idonea intervalla sumptis. Omni simul corporis animique agitatione quam maxime devitata.

Ut caute sanguinis in vasa uterina impetus minuendus, sic æquabilis & debita ejus circulatio conservanda est: nam, si ex nimia sanguinis jactura, in matre circulatio languidior aut interruptior sit, ovulum languere & inani oportet: quod vascula illa minuta, quibus utero connectitur, statim collabuntur, simulac lymphæ distendente privantur. Hoc enim in universo corporis systemate (quod ab origine totum est vasculosum) compertum est, si canales minuti liquidis influentibus priventur, statim collabi, & concrecere: imo, non solum vasa vasorum in senæ, adulto, & juvene evanescere, sed in infante etiam, vasa ampla umbilicalia, canalem venosum & arteriosum liquoribus influentibus privata, consolidari constat.

Ubi autem in ultimis graviditatis mensibus hæmorrhagia erumpit: — si
Disput. Medico-Pract. Tom. IV. D d d d cause

(b) *Wepferus* *Histor. cicutæ aquaticæ.*

Med. Essays, Vol. V. *Dissertation on opium by Dr. Alston.*

causæ violentiores præcesserint: — si cautiones & medicamenta frustra fuerint adhibita: — & simul symptomata gravissima comitentur: — tum quidem, Celeberrimi Boerhaavii effectum verissimum experiemur: *Inter periculosissimos gravidarum morbos habetur fluor uterini sanguinis.* Nec aliud quid ægræ ad vitam conservandam proderit, quam prompta & perita obstetricis aut medici manus, quia fœtus & placenta quam citissime eripiantur. Quoniam autem hujusce rei exsequendæ modus ad chirurgum proprie pertinet, in hoc tentamen intrudere non ausim: præsertim quum ejus ratio & necessitas nobis proprie, spectanda, jam antea tractata sint. Frustra enim, & cum ægræ perniciæ, artibus pharmaceuticis, hoc in statu, uterini sanguinis fluxum coercere conabimur.

Triste quidem! eo autem tristius est! quod non rarius eveniat, ægram sub ipsis medici peritissimi licet & dexterrimi manibus interire; & nisi tempestive advocetur, quamvis ejus ope onus molestum deposuerit, post tamen aliquot dies, languidam & exhaustam vitam morte mutare: cujusmodi casum unicum, tristissimum quidem quod mihi in praxi contigerit, hic liceat referre.

Matrona quædam, proceritate mediocri, habitu corporis gracilior, valetudine autem præstans, & in re domestica agilior, quatuor liberos florentes enixa, tricesimum annum, exceperat; quando, jam sex menses gravida, ab omni hæmorrhagiæ hujus, quæ apparebat, causa prædisponenti immunis, ab initio mensis septimi, crebra sanguinis ab uteri vagina stillicidia sensit, quæ cum dolore aliquo sensim augebantur, ut post dies circa quinque & triginta a morbi initio, medicum insignem accerseret; qui, Februarii septimo, 1749, sanguine modice misto, medicamentis anodynis; pulvere styptico cum rhabarbaro, & non-naturalium regimine, adeo fluxum coercuit, ut spes fuerit ægram, si modo caute se gessisset, tuto ad tempestivum partum perrecturam: multum vero levata, temere circa domestica, pro more, agilis cœpit occupari; unde, circa finem mensis (vigesimo tertio scilicet die) hæmorrhagia adeo violenta sequuta est, ut necessarii omnes de salute desperarent. Medici prioris, valetudinis causa, absentia, operam meam advocabat: die quinto & vigesimo arcessitus, in lecto stratam inveni, — instar cadaveris pallidam, — maxime debilitatam & exhaustam, — doloribus nullis, aut quam minimis, laborantem, — vaginam sanguine coagulato plenam, — os uteri laxum & aliquantulum dilatatum, — cruoris quoque coagulum ad libras duas, quod paulo ante effuderat, in vase aservatum.

Primo intuitu patebat, ægram hanc præsens vitæ periculum subituram, nisi protinus onere levaretur; & ne in ipsa operatione interiret, maxime erat metuendum: eoque magis, quod placenta ipsa, membranis integris, ore uteri interno obducta, eique firmiter adhærens,

rēns, primo digitis se objiciebat. Tempore quam minimo, sine ullo fere ægræ dolore, vel nixu, aut sanguinis impendio, quum foetum eripuissem; ægre admodum, digitis pedetentim promotis, placentam utero adhærentem, dimovi. Foetus ex tactu flaccido, colore subfusco, epidermide levissima attritione amolita, jamdudum mortuus fuisse videbatur. Dolores post partum, solito paulo minores erant, — lochia regulariter & copia idonea fluebant. Per totum denique tempus pomeridianum, puerpera, præterquam quod mirum in modum erat debilitata, optimam de se spem faciebat. Analeptis crebro, & pro ventriculi modo, sumptis, sustentabatur. Cortex peruvianus, idoneis intervallis, & prout capere potuit, administratus est. Die autem proximo, horripilationes vagæ, rigores, tremores, singultus, & delirium denique invasit, ut vigesimo octavo, post meridiem, cura omni frustra adhibita, exspiraverit.

Atque in hoc casu, ex difficultate, quam diximus, placentæ, a cervice uteri dimovendæ, constare videtur, singularem hæmorrhagiæ hujus causam fuisse; quoniam propter placentæ situm, ex ore uteri sensim dilatato, hæmorrhagia necessario erumpebat: quum cellulæ, earumque emissaria, si non sola, ac certe semper plura sint, & refertiora in ea parte uteri, cuicumque placenta adhærescat.

Hæmorrhagia quæ post partum fit, jam tandem sequitur tractanda; quàm, ut plenius intelligamus, mutationem quam uterus ex graviditate patitur, reputemus; incredibilem scil. vasorum dilatationem, & orificiorum se in ejus cavitationem aperientium incrementum: quæ, dum placenta iis adhærebat, quominus sanguinem aliquem effunderent impediabantur; ea vero divulsa, patefcunt emissariorum ora, & illico sanguineus proruit torrens, donec vasa uterina turgescere desinant; ita pressura laterali remota, vi elastica naturali contrahuntur, & sensim priora sua lumina recuperant: fibræ simul utero musculares, causa distendente remota, nunc agere incipiunt, utrumque ad pristinum modum reducunt; unde sanguis in uteri cavitationem influens ratardatur; & minore copia fluit, donec tandem, utero ad pristinum statum profus redacto, sanguinis cursus per hypogastrica transire solitus, vasorum uterinorum resistentia coactus, alio deflectatur. Porro, vasis majoribus evacuatis, venæ minores quibus sanguis ab arteriis redit, minus premuntur; unde via solita circulatio procedit. Tempus quo hæc peraguntur, pro varia in feminis diathesi, sanguinis copia, vasorum elasticitate, ætate, climate, & tractandi modo varium est.

Hic humorum fluxus naturalis lochia dicitur. Primo, diffluit sanguis ruber: brevi instar carniæ loturæ pallidior; & in diem secundum, tertium, quartum & quintum, vulgo, serofus aut lymphaticus, coloris albicantis aut subviridis; atque ita per dies plus minus viginti minui pergit. Et, ut in mensibus, sic in lochiis, ex sympto-

matibus potius quam copia dijudicandum est. Copia, & durationis tempus, prorsus incerta sunt; nec enim, quamvis citius solito desinat fluxus, inde morbidam suppressionem esse statuendum est, modo mulier nulla iniqua habeat symptomata, & pro more revalescat: nec fluxus immodicus judicandus est, nec ulla ratione coercendus, modo ægra facile ferat (i). Lochialis enim fluxus (k) per sex hebdomadas durantis alia, alia autem biduo desinentis, nullo cum ægræ incommodo, exempla sunt. In quibusdam, diarrhœa, in aliis, larga lactis a mammis secretio lochia terminat.

Fluxus lochialis vulgo diutior in iis est, quibus diutior fuerat menstruus, & contra: & quidem, prout status fibrarum laxior aut rigidior: unde patet, quantum ex musculari uteri compage ejusque vasorum contractione pendeat.

Si lochia ullo modo intempestive coercantur, symptomata plurima & gravissima cito sequuntur: in utero dolor & inflammatio; cephalalgia, nausea, dyspnœa, inquietudo, anxietas summa, pessimæ febres, mors; nisi puerpera evacuatione aliqua critica, aut lochiorum reditu sublevetur: sed hæc obiter observasse satis est.

Si autem lochiorum fluxus adeo immodicus sit, ut debilitatem, pallorem, pulsus exilem, debilem & intermittentem, syncopen & convulsionem adducat, tum ad remedia in immenso sanguinis profusio jam recensita recurrendum. Lochiorum autem fluxus raro ita violentus est, ut subito & imminens periculum minetur; modo analeptica, eupepta, cardiaca lenia, & subastringentia medicamenta adhibeantur. Ad fibras & vasorum uterinorum tonum restituendum, tinctura rosarum rubrarum cum spiritu vitrioli efficacissima sunt.

Si hæmorrhagia placentæ ab utero separationem consequens, vehementior sit, ut symptomata graviora adferat, ægra in summo erit periculo, quamvis brevi tantum duraverit. Symptomata autem sunt, debilitas maxima, pallor, pulsus debilis & exilis, anhelatio, suspiria, deliquia crebra, anxietas summa, extremitatum frigiditas, convulsionem etiam & mors, nisi cito hæmorrhagia coercatur.

Fibræ debiles & laxæ, & sanguis nimis attenuatus, hujus hæmorrhagiæ causæ prædisponentes censerentur possunt.

Quantumvis autem, solidorum status, & sanguinis crasis bene se habeant, si tamen fetus alter, sanguis coagulatus, placenta, aut placentæ frustula; quicquid denique uteri contractionem impedire potest, si in eo relinquatur, necessario hæmorrhagiam hanc continuabit. Nec quid aliud ægræ certum auxilium adferet, nisi id, quod in utero est, evacuetur; quod si fiat, modo ægra bona sit diathesi nec nimis debilitata, ipse se contrahet uterus, & sine ullis medicamentis hæmorrhagiam satis coercet: sin minus remediis supra memoratis ægræ succurrendum. Quemadmodum vero hæmor-

(i) ΠΡΟΚ. αὐτοῦ. καὶ Τὴν. α.

Hy, l'ui d'ei καὶ δαίμονος καὶ δαίμονος, ἑμφῆσι τε, ἢ ἐφ' ὅπως ὀργῆσι τὰ δ' ἐν αὐτῇ δ' ἐξέρχεται

(k) La Motte.

hæmorrhagiæ hujus causæ interdum negligi, aut male dijudicari possint, casu quodam, quem jam memorabo, patebit.

Anno 1751, Generosa, tres & viginti annos nata, in primo puerperio, ab obstetrice, quæ peritiam suam ad medicorum invidiam jactabat, onere levata fuit. In parturiendo nihil difficile aut insolitum sese obtulit, vivebat & valebat proles; mulier, secundum præconium obstetricatorium, *tuta, munda* ad lectum deducta est: & obstetrix, ut operam suam mulierculis assidentibus vendicaret, iis quo ignatius eo effusius omnia laudantibus, *secundinas* integerrimas gloriosius monstrabat.

Cum vero puerpera crebriorem & diuturniorem sanguinis fluxum sentiret, amicæ jam anxie, chirurgum in hac re versatissimum accersendum curarunt: qui vasorum uterinorum laxitatem causam esse opinatus, quæ visa sunt consentanea, adhibuit, ægramque aliquandiu levavit. Hæmorrhagia autem duas aut tres post hebdomadas, violentius rediit, & rursus anodynis coercita desit: ab hinc circiter mensem, non revalescente ægra, medicum insignem consulere visum est: qui, cum pannos crassiores, horis perpaucis, humore olido & sanioso penitus madefactos; — ægram, facie instar cadaveris pallida, macie confectam, — pulsusque exilem & concitatum observaret; obstetricis, ejusque sociarum, allevationibus minus fretus, puerperam non rite liberatam censuit, & chirurgum obstetricatorium rursus statim accersit: quum inter eos uterum explorari convenisset, placentæ frustum, crassum, firmum, compactum, ægre admodum sexagesimo primo post partum die, utero extractum est; & mulier brevi pristinam sanitatem recuperavit.

Si hæmorrhagia ab imbecillitate fibrarum uterinorum oriatur, qua emissaria hiancia manent, aut saltem non adeo contrahuntur, quin rubri sanguinis fluxum pergere permittant; periculum (1) imminens, lentam medicamentorum internorum efficaciam in hoc casu expectare vetat, & ad validissimam externorum operam confugere suadet, internorum simul auxilio adhibito; utraque autem talia sint, ut fibris uterinis elatera restituant; simulque, modo ægra ferat, sanguine e brachio misso, sanguinis ab utero fiat revulsio. Fetus astringentes cum alumine soluto &c. pudendis admovendi. Injections in uterum immittendæ, tam ad excretoriorum ora, quam ipsum universum uterum contrahendum: decoctum rosarum rubrarum cum balauistiis in vino rubro laudat *Hoffmannus*: qui etiam tradit, linteum (m) contortum, & astringenti imbutum, in sinum uteri quousque penetrare potuit intrusum, ad hujusmodi hæmorrhagiam coercendam efficacissimum fuisse, ægramque brevi convaluisse. Lumbis quoque tepida adstringentia applicanda. Abdomen sudario aut fascia comprimendum, tantum saltem, quanta fuerat ab utero gravido, vasorum abdominalium compressio: qua re, minus sanguinis per aortam descendentem defluet, nec

D d d d 3

fluor

(1) *Hist.* Instit. Chirurg. p. 1070. & passim apud alios.

(m) Tom. II. p. 228.

fluor recens copiosior ad hæmorrhagiam continuandam hypogastricis supple-
ditabitur, & aorta superior copiam majorem, in omnibus ramis suis ha-
bebit; unde non tantum revulsio ab utero sine majore sanguinis impendio
efficitur, sed cerebro etiam rite suppleto, ad deliquia cavenda spiritus re-
focillantur: pressura etiam, ad ipsa vasa uterina comprimenda prodesse po-
test, ut, fascia simili adhibita lochia coerceri, ea autem amota, rediisse
(*n*) traduntur. Nec inutiles erunt ligaturæ brachiis & femoribus circum-
ductæ ad sanguinis circuitum tardandum, modo ne tantæ sint ut sangui-
nis reditus in cor prorsus impediatur.

Interea, ægra analeptics reficienda, & cardiacis iis, non quæ stimulo
suo subito calefaciunt & sanguinis motum accelerant, ut ex officina ple-
raque, sed quæ fibras corroborant, corpusque nutriunt: qualia sunt jura
carnium, aliaque jam dicta, quæ non tam statim spiritus incitant, quam
sanguini cito immista, vasa exhausta implent, & circulationem languidam
sustinent: neque adstringentia omittenda, quibus fibræ imbecillæ & rela-
xatæ corroborentur; opiata quoque hic maxime necessaria, ad *somnum* æ-
græ conciliandum, vel maximum virium exhaustarum *refectorem*: fluxu jam
aliis remediis coercito.

Et hæc quidem, de morbi hujus natura, causis & remediis, generalio-
ra & præcipua dicenda habui, quoad per hujusce tentaminis mearumque
virium modum licuit: singula autem percurrere, causarum omnem varie-
tatem enumerare, remedia harum unicuique aptissima recensere, casus om-
nes solennes & insolentiores memorare, & singulis objicienda refellere, nec
in animo est, nec si effet, in tanta celebritate, tantaque clarorum viro-
rum auctoritate & verecundia, venditare ausim.

(*n*) *La Motte* obs. 1020.

F I N I S.

CHRIST

CXXXVIII

CHRIST. GOTHILF KIESLING,
UTERUS POST PARTUM
INFLAMMATUUS,

Lipſiæ x Mart. 1754.

EXXVII

CHRIST. GOTHILF. KIESLING.

UTRUS POST PARTUM

INFANIMATUS

Lipae & Mart. 1774.

§. I.

Uterus a natura mulieribus datus ex densa, musculosâ (a), vasculosâ (b) & membranosa (c) substantia fabricatus ex parva sua mole graviditatis tempore in eam capacitatem increvit, ut & ejus fabrica hinc maxime mutata, plane singularis nobis esse videatur. In hac uteri mutatione mirifica vasa ipsius curvo & serpentino tractu excurrentia a spermaticis, hypogastricis & hæmorrhoidalibus orta, variis divaricationibus & anastomosis distributa, a sanguine copiosius affluente dilatantur, turgent (d) totaque compages fit spongiosior, id, quod lumina vasorum uteri per medium dissectorum luculenter declarant (e). Nervi ab intercostalibus, lumbaribus & ossis sacri provenientes cum vasis complicati ipsa eorum dilatatione quoque tenduntur, magis

(a) Musculosam uteri substantiam ejusque fibras carneas vario tractu excurrentes descripserunt, *Job. Vesalius* de Corpor. hum. fabrica Lib. V. c. 15. p. 459. *Philipp. Verbeijen* in Corporis human. anat. Tractat. II. c. 33. p. 145. 146. Bruxel. 1710. 4. *Malpighius* in Epistol. dissert. varii argumētū p. 220. 221. Oper. Tom. II. Lugd. B. 1687. 4. *Job. Baptist. Morgagnus* in adversar. anatomic. IV. animadvers. XXVI. p. 47. Patav. 1719. 4. *Winslow*. Exposition anatomique de la structure du corps humain. Tom. IV. p. 60.

(b) Vid. *Herm. Boerhaave* in Institution. medic. §. 663. 664. *Hallerus* in Commentar. in *Boerhaavium* Tom. V. Part. II. p. 21. 41. & in Primis lineis physiologiæ §. 811.

(c) De membranis uteri & imprimis de tunica cavitatem ejus internam investiente, quæ etiam propria dicitur, magnus est anatomicorum dissensus. Hanc enim alii duplicem, alii epidermidem continuatam esse, statuerunt; alii laxam, tenuem, nervosam, vasculosam, glandulosam & fibrosam se observasse testantur. Conferri possunt *Steph. Blanckardus* in Anatom. reformata c. 38. p. 583. Lugd. B. 1695. *Th. Bartholinus* in Anatome Lib. I. c. 28. p. 264. *Verbeijen* l. c. p. 127. *Isbr. Diemerbroeck* Operum anatom. & medic. c. 25. p. 137. *Regnerus de Graaf* de Mulierum organis c. 8. p. 185. *Raym. Vieussens* in novo vasor. corp. hum. systemate p. 4. seq. *Garengeot* Sphlanchnologie Tom. II. p. 67 a Paris 1742. 8. *Job. Philipp. Gravel* in Diss. de superfætatione §. 5. Argent. 1738. *Philipp. Adolph. Babmer* in Observation. anatom. rar. fascicul. notabilia circa uterum continente p. 46. §. 35. Hal. 1752. fol. c. f. *J. G. Gurzius* in Observat. de utero p. 9. Lips. 1753. 4.

(d) Hanc dilatationem explicavit *Gualterus Needham* de formato foetu c. 1. p. 16. Amstel. 1668. 12. Sanguinis affluxum ad vasa copiosum in utero non gravido ad menstrua absolvenda adesse debere, demonstravit *Job. Freund* in Emmenologia c. 5. Operum medic. p. 75. Parisiis 1735. 4. Videatur porro *Jul. Cas. Auvantius* de Humano foetu c. 1. p. 5. Lugd. B. 1664. 12.

(e) Id demonstravit *Graafius* l. c. p. 184. 192. & tabul VIII. iconem vasorum dissectorum dedit & *Bernb. Siegf. Albinus* in tab. VII. Uteri mulieris gravidæ icon. II. arterias & venas dissectas satis amplas conspiciendas exhibuit Lugd. B. 1748. fol. reg.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

E e e e

magis irritabiles sensibilesque fiunt (*f*). Quæ inter substantiam intertextæ sunt fibræ musculosæ (*g*) variæ, cum vasis, nervis & membranis extensis totam structuram magis cellulosam & cavernosam efficiunt (*h*). Membranam in utero gravido internam e si quidem distinctam detegere haud potuimus, ipsa tamen sistitur lacertoso, flocculento & membranoso contextu, qui mollior & villosior in superficie interna in utero etiam post partum contracto manifeste conspicitur, & a corpore & textura uteri densa omnino distinguitur (*i*). Præter ea insuper notari quoque meretur ille locus sive in fundo, sive in latere uteri (*k*), ubi placenta per chorii membranam aut cum uteri substantia aut vasculis ejus villosis aut glandulis membranæ internæ connectitur (*l*), siquidem maxima ibidem vasorum communicatio maximusque sanguinis affluxus (*m*) fieri videtur. In his itaque partibus omnibus uteri gravidi hoc modo dispositis magna sanguinis copia lente movetur, ut nobilissima portio inde separari & in usus certos converti possit. Quando demum legitimum partus tempus accessit, uterus a suis causis irritatus ad sese contrahendum & molem expellendam per mechanicam structuram, imprimis musculosam, impellitur. Excluso foetu fortius sæpiusque tam subito contrahitur, ut ipsam obstetricis manum stringat, qua contractione

(*f*) De irritabilitate uteri egerunt *Riolanus* in Anthropographia Lib. II. p. 199. *Harveus* de Generatione animalium p. 371. *Hallerus* in Commentar. ad Boerhaavium Tom. V. P. II. p. 21. 22. 31. & in Commentar. Gœttingens. Tom. II. p. 143. Gœtting. 1752. 4. *Job. Georg. Ræderer* in elementis artis obstetriciæ §. 45. p. 19. Gœtting. 1753. 8.

(*g*) De musculosa uteri gravidæ substantia legendus est *Fr. Ruyschius* in Adversar. anatomic. medic. chirurg. Decad. II. p. 34. Amstel. 1720. 4. c. f. Decad. III. ibid. 1728. p. 35. ubi in tab. V. fibrarum muscularium iconem dedit. Idem in tractat. anatom. de musculo in fundo uteri observato, ubi hunc muscolum descripsit & delineatum exhibuit Amstel. 1726. *Morgagnus* in adversar. anatomic. IV. animadvers. 24. p. 47. *Santorinus* in Observation. anatomic. c. 11. p. 221. Venet. 1724. 4. *Wilb. Noortwyk* in uteri humani gravidæ anatomie & historiæ p. 107. 108. Lugd. B. 1743. 4.

(*h*) De hac structura consulendus est *Abrab. Vaterus* in Diss. de utero gravido §. 2. Vit. 1725. c. f. & in museo anatomico, ubi uterum gravidum descriptum & tab. VI. delineatum sistit.

(*i*) De hac ipsa uteri membrana conferantur *Ruyschius* in Thesauro anatomic. V. p. 24. *Santorinus* l. c. p. 216. *Vaterus* l. c. §. 13. *Babnerus* l. c. p. 27. n. XIII. C. G. *Ludwigus* in institutionib. Physiolog. p. 220.

(*k*) De adhesionis placentiæ differentia vid. *Job. Valent. Hartraustii* Diss. de non differenda secundinarum adhærentium extractione §. 4. Lips. 1735. & *Babnerus* in Diss. de situ uteri gravidæ §. 15. Hal. 1741.

(*l*) De hac connexionem legantur *Vesalius* l. c. p. 469. *Santorinus* l. c. p. 218. *Hartraustius* l. c. §. 8. *Hambergerus* in Physiologia medica, p. 749. 746.

(*m*) Id comprobat *Ræderer*, l. c. §. 54 p. 23.

ctione valida & quasi spasmodica placentam & reliqua contenta eliminare pristinamque suam magnitudinem recuperare intendit. Uti vero in utero non gravido sub menstruorum moliminibus & in coitus æstro, ubi vasa a sanguine vehementer agitato & impulso nervisque citillatis & irritatis valde distenduntur, premuntur & stringuntur, aliqua inflammationis (n) species fieri videtur; sic eo magis & mutationibus modo dictis & ex violento nſu tartusque conatibus, placentæ avulsione & hæmorrhagia, a vasculis ruptis & dilaceratis oriunda, quædam inflammationem in eodem post partum evenire aliquo modo statueri licet, quæ vero corporis quiete, circulo humorum liberiori per ipsum sanguinis profluvium facta & lochiorum excretionem (o), quæ eandem solvere videtur, sine magnis incommodis evanescit.

§. I I.

Hanc autem inflammationis uteri speciem a nobis adductam nunc ulterius explicare & comprobare instituti ratio non concedit, sed ad aliam potius inflammationem, quæ ut morbus gravissimus & periculosissimus in puerperis post partum citius tardiusve, a causis postmodum recensendis, accidere solet, paulo accuratius considerandum nos accingamus. In hac autem consideratione instituenda, quædam momenta primaria de inflammatione in genere præmittenda arbitramur, ex quibus deinde specialis nostra pertractatio eo commodius explicari & illustrari poterit. In omni inflammatione est motus sanguinis auctus, qui a cordis vi fortiore & robore vitali validiori, per resistantiam in minimis vasis obstructis (p) ortam, excitatur. Obstructio vasorum ipsa a multis causis, læsionibus, irritationibus, constrictione & spasmus partium, calore, frigore & motu nimio ipsaque sanguinis dispositione nascitur. Cognoscitur inflammatio ex rubore, tumore, calore & dolore loci affecti & febre plus minusve aucta simul conjuncta. Exitus inflammationis varius est. Si humor quiescens & obstructio aucta a cordis

E e e 2

dis

(n) Hanc inflammationem fieri nobiscum asserunt *Boerhaavius* in Institution. med. §. 673. & *Hallerus* in Commentar. cit. Tom. V. P. II. p. 60. 178. 179.

(o) Uterum a placentæ separatione excoriatum tanquam magnum ulcus lochiorum emanatione mundificari credit *Harveus* l. c. p. 369. & hoc lochiorum effluxu sanari latum uteri vulnus putat *Hallerus* in Primis lineis physiologiæ §. 847.

(p) Modum, quo inflammatio ab obstructione oriatur, docuerunt *Boerhaavius* de Cognoscendis & curandis morbis aphorism. 37. seq. & ejus Commentator *Swietenius* Tom. I. §. 37. p. 626. *A. Fr. Waltherus* in Progr. de Inflammatione Lips. 1741. *J. Z. Platnerus* in Institutionibus chirurg. §. 35. seq.

dis & vaforum actione mobilis redditur reliquisque humoribus admisceatur, inflammatio resolvitur. Si sanguis extra vasa emissus quiescit, calore & motu vitali in pus mutatur, tunc in suppurationem illa tendit. Si humor quiescens valdopere corruptus majori calore putrescit & putredo simul cum febre ulterius serpit, in gangrænam, &, si omnis sensus motusque in corruptis & mortuis partibus cessat, in sphacelum transit. Si humores in glandulis partibusque glandulosis similibus immobiles hærent, & compacti tumorem durum ac renitentem relinquunt, in scirrhum mutata est inflammatio. Ex scirrho demum cancer nascitur, quando humores adhuc quiescentes motu & attritu cientur, & calore adeo putres acresque fiunt, ut proximas sanasque partes arrodant, & sanies ichorosa, fœtida, effluat.

§. III.

Hisce fundamentis positis atque principiis constitutis nunc opus nostrum superstruere & inflammationem uteri ulterius disquirere, juvabit. Hæc ipsa a veteribus medicis in scriptorum suorum practico- rum monumentis bene annotata, a recentioribus autem sæpius neglecta & omissa in puerperis nostri hujus seculi adeo frequens est (q), ut earum multæ hac ipsa vix cognita perire cogantur. Quemadmodum enim inflammatio quorundam viscerum in corpore sitorum interna v. c. hepatis, lienis adeo occulte serpit, ut ex signis manifestis difficile cognosci possit (r); ita eadem ipsa in utero gravido propter structuram ejus spongiosam & vasculosam, situm visceris singularem mutationesque in eo contingentes varias, lento & clandestino gradu nonnunquam procedere solet. Hujus itaque morbi cognitionem, cum eadem adeo difficilis sit (s), eo studiosius a medico sollicito indagandam esse putamus, ut ex causis, signis, symptomatibus & mutationibus observatis, collectis, attente examinatis detegatur & intelligatur. Varius hujus inflammationis ratione loci, in quo oritur, gradus & differentia observantur. Occupat enim ipsa vel totum uterum, vel unam alteramque partem; fundum scilicet, latera, cervicem, orificium, plerumque tamen cavitatem internam & membranofum, villosum & lacertosum contextum §. I. indicatum infestat. Hæret etiam interdum in partibus utero

(q) In hoc nobiscum consentit *Swietenius* Commentar. Tom. II. p. 578.

(r) Sine omni febre, ex pulsu explorato, observata inflammationem internam tamen adesse docet beneque medicos monet, ne decipiantur, credentes nullam inflammationem adesse, si febris absit, *Simsonus* in the Systeme of the Womb. &c. p. 106. 107. In hepatis inflammatione febrem minus acutam esse scribit. *Jo. Oosterdyk. Schacht.* in Institut. medic. Lib. VII. c. I. p. 192.

(s) Id bene perspexit *la Motte* traité des accouchemens Lib. V. c. 7. p. 629.

utero adhærentibus & ad eum pertinentibus, nempe in ovariis, tubis Fallopiæ & ligamentis. Illa ergo sive ipsam uteri substantiam, sive partes ejus vicinas corripit, quatenus in ipsa compage & textura intima sedem habet, profunda, quatenus superficiem tantum internam vel contextum membranaceum invadit, superficialis & inde vel gravis vel levis judicanda erit (t).

§. IV.

Quæ dedimus antea monita, nosmet ipsi ut sequamur, ante omnia morbi nostri causas per experientiam & ex optimis medicis practicis collectas investigemus, operæ pretium erit. Causa inflammationis uterinæ proxima eadem est, ac in omni inflammatione & ex generali theoria petenda & explicanda §. II. Dependet enim & hæc ab humorum & sanguinis præsertim mora, arteriarum uterinarum miniarum obstructione & motu inde per vim nobis incognitam, certe tamen per robur vitale excitatam, auctiori reddito. Obstructio autem in vasis uteri gravidæ redditi fieri potest facillime. Vasa enim in hoc viscere copiosa, tortuoso tractu flexa, in minimos ramulos divisa & a sanguine multo & lente in illis moto §. I. ampliantur, extenduntur & mole fœtus situque ejus mox distenduntur, mox comprimuntur. Ipsa deinde post partum relaxata, sanguinis copia celerius & vehementius irruens magis magisque dilatat & premit. Naturalis & necessarius quasi ille statim post partum uteri collapsus & violenta sæpe contractio (u) §. I. vasorum ramos minores arteriarumque fines arctat & stringit, unde sanguis ex majoribus vasis fortius pulsus in minora lateralia vehementius impellitur, qui, cum per hæc propter diametrum angustam, collapsum & compressionem uteri trajici nequit, omnino quiescit, hæret & obstructionem producit. Sanguis ipse in omni femina abundans (x) gra-

E e e e 3

viditatis

(t) De inflammationis uteri differentia varia conferri possunt *Dan. Sennertus* Operum Tom. IV. Lib. IV. Part. I. Sect. II. c. 13. p. 642. Lugd. 1670. fol. *Fr. Hoffmannus* in Operibus physico medic. Tom. II. Sect. II. c. 10. p. 157. Genev. 1740. fol. Illa differentia inflammationis & erysipelatis uteri, quam *Trincavelius* de Ratione curandi c. h. affectus Lib. XI. c. 14. p. 325. seq. *Gorteyus* in Praxi medic. Tom. II. p. 160. aliique fecerunt, non assumenda erit, quoniam vix signis differre videntur.

(u) De hac uteri contractione videantur *Harveus* l. c. p. 370. *La Motte* l. c. Observ. 397. *Boerhaave* in Institution. med. §. 685. 686. & *Hallerus* in primis lineis physiolog. §. 847.

(x) Feminas plus sanguinis habere quam mares, demonstravit *Steph. Halesius* Hæmæstatics Experiment II. p. 12. Lond. 1738. 8. Præter hunc de feminarum plethora consulatur *Bobnius* in Circulo anatomico. p. 247. seq. *Freindius* in Emmenologia c. 3. p. 66. *Pittcarne* de fluxu menstruo p. 161. seq. in Dissert. medic. Edimburg

viditatis tempore in cœliacæ, mēfaraicarum & venæ portæ ramis aliisque vasis abdominalibus ab uteri expansione, mole & pondere ejus aucto, compressis lente tardeque motus §. I. spiffiorem & tenaciorem aliquam indolem nanciscitur, qua ipsa etiam ad obstruenda vasa ipsamque inflammationem magis pronus invenitur & ideo etiam in cellulis cavernosis hæret & grumescit. Ipsum quoque nervosum systema in feminis magis sensibile & irritabile in ipsis partus laboribus & doloribus irritatum & tensum majorem actionem & liquidi nervei influentis motum vitalem valdiorem excitat, ex quibus ipsis causis actionis scilicet cordis & resistentiæ vasorum minimorum, inflammationem etiam nostram facie nasci posse, apparet.

§. V.

Ab hisce causis nunc recedimus & ad varias prædisponentes etiam respiciendum esse, arbitramur. Ad ipsam igitur uteri inflammationem, unam feminam præ altera ex ipsa corporis constitutione magis dispositam esse, invenimus. Feminae juniores & imprimis primiparæ, quibus vasa firmiora, humores copiosi vel mobiles vel densa sunt, quarum corpus gracile, agile & duris laboribus exercitatum est, huic morbo obnoxia sunt. Incidunt etiam in eandem feminæ ætate proveciores, in quibus, uti reliquæ corporis partes, sic etiam uterus aliquam durtiem nactus est, quæ ad morbum nostrum producendum multum omnino confert. Corripiuntur porro eadem inflammatione feminæ debiles, teneræ valdeque sensiles, in vehementes animi commotiones pronæ, spasmodicis, flatulentis & hysteriis insultibus, mensium fluxu irregulari alvoque adstricta laborantes & cacochymia humorum ex vita sedentaria & victu inordinato vel crudo inducta, scatentes (y). Sub hac ergo varia corporum dispositione a variis causis accidentalibus concurrentibus, morbum hunc facie progigni posse, sæpius observare licuit.

§. VI.

Quo itaque eo elatior argumento nostro pertractando lux accendatur, præcipuas inflammationis uterinæ causas occasionales nunc in medium proferre, necesse erit. Non raro accidere solet, ut fœtus, dum placenta minus commodo loco adhæret, & funiculus umbilicalis aut justo longior aut brevior est, perversum in latere uno vel altero situm

Edimburg 1711. 4. *Gorterus* in compend. medicin. Tr. XXXV. & in Prax. medic. Systemat. p. 164.

(y) Varias has causas allegavit *Job. Varandæus* de morbis & affectibus mulierum c. 7. p. 136. Lugd. 1619. 8.

fitum (z) occupet & circa partus tempus vehementius moveatur mox pedibus, mox brachiis hanc illamve uteri partem fortius premat, mox ejus caput in ipso cervice firmiter inclavatum hæreat. Sic in gravidæ feminæ cadavere secto gemellorum ejusmodi fitum vidi, quorum unius caput uteri cervici versus ossa pubis ita impactum erat, ut maxima vi adhibita vix extraheretur; alterius brachium pectori prioris ita insistebat, ut orificium uteri internum ab ista violenta pressione spasmodice contractum sese dilatare non posset, sed femina sub maximis laboribus & cruciatibus tandem misere periret. A tali ergo fœtus situ partes uteri ejusque vasa expansa comprimuntur, irritantur, & humorum transitu liberiori impedito, obstructio procreatur, quæ deinde in inflammationem transit (a). In ipso partus negotio uterus ex structura sua musculosa, imprimis ejus orificium internum, interdum vehementi & spasmodica contractione ita coarctatur, ut nulla ejus apertura sequatur fœtuique exitum molienti via libera non pateat. Quando itaque in his angustiis obstetrices nimium festinantes remissionem spasmi cunctando expectare nolunt, sed digitorum præsertim calloforum contrectatione violenta & continua orificii dilatationem tentant (b) illud ipsum tunc temporis adeo irritant, ut major strictura & spasmus oriatur, a quo humorum motum in his ipsis locis cohibetur & sistitur. Partus quandoque jam inchoatus tanta cum difficultate succedit, ut partim ab orificii uteri strictura, partim a mole ipsius fœtus, fortioribus matris nifibus & obstetricis opera impetuosa hæ partes, præsertim si humores annii jam effluerint viæque siccæ factæ sint, fricentur, irritentur futuræque obstructioni & inflammationi ansa detur (c). Multum porro, quod etiam reticendum non est, obstetrices audacia sua ad illam conferre

(z) De situ fœtus vario in utero a diversa placentæ sede, orto, videatur *Bæbmerus* cit. in *Diff. de Situ uteri gravidæ* §. 17. seq. Hal. 1741.

(a) Gestationem fœtus molestem inflammationi uteri causam dare asserit *Lazar. Riverius* Oper. medic. Prax medic. Lib. XV. c. 7. p. 458. Erf. 1674. fol. *Joh. Varandæus* l. c. p. 137. *Dan. Sennertus* l. c. Eandem a capite inclavato oriri ostendit *Levet* Observations sur les causes & les accidens de plusieurs accouchemens laborieux, a Paris 1747. p. 61. seq.

(b) Hunc obstetricum errorem taxat *Harveus* l. c. p. 356. *Casp. Rosius* in *Diff. de Obstetricum erroribus* §. 5. 8. Lips. 1729. Conferatur etiam *Ruyjschius* Vol. I. Observ. LXI. p. 87. & *Jo. Ernest. Hebenstreit* in *Anthropologia forensi* Sect. I. c. 1. p. 29. seq. Lips. 1753. 8. c. f.

(c) Inflammationem uteri a partu difficili oriri posse, asserunt *Aretæus* Morbor. diurn. Lib. II. c. 64. *Riverius* l. c. *Forestus* Lib. XXVIII. observ. 41. p. 687. *Sennertus* l. c. *Paul. Sorbait* in *Isagoge Institution. medic. pract.* Tract. I. c. 80. p. 459. *Jaques Mesnard* le Guide des Accouchemens p. 86. 347. a Paris 1743. *Franc. Manicæus* Traité des Maladies des femmes grosses Tom. I. c. 11. p. 420. a Paris 1712. 4.

ferre possunt, quando ad partum faciliorem reddendum, digitum in anum immittendo & abdomen premendo, uterum lædunt. Præcipiunt fere ad unum omnes artis obstetriciæ medici periti, placentam, quodsi ipsum foetum non sequitur, placida & suspensa manu separandam & deglubendam esse, antequam uteri orificium claudatur; cui quidem sententiæ contradicere nolumus, licet ipsa experientia doceat, placentam in utero cum suis partibus annexis retentam, haud raro ab ipsa natura provida expelli (*d*). Interim & in hoc casu taxandas monendasque esse obstetrices putamus, quæ duris sæpe digitis, unguibus (*e*) non præcisè placentam firmiter adhærentem cum violentia & agitatione imprudenti separare & removere student. Accidit enim interdum ut, dum funiculum umbilicalem fortius ad se attrahunt, uterum invertant & extrahant (*f*), qui nisi subito cauta manu reponitur, propter sanguinis stagnantis redundantiam & accedentem simul aerem ita mutatur, ut inflammationem subeat (*g*). Quodsi autem tali modo hoc infortunium non eveniat, uteri tamen pars cum placenta connexa valde læcessitur & vasa communicantia dilacerantur, unde a vasis ruptis aut nimia hæmorrhagia oritur, aut ab iisdem subito constrictis sanguis emittendus retinetur; qui, cum per canales minimos propelli & in laterales ramos omnis deduci nequeat, hæret, quiescit & obstructionem parit (*b*). Nervi enim ab hac vi illata irritati fortius agunt, spasmos excitant, ipsorum vasorum & uteri contractionem augent, a qua humorum motus cito in hoc viscere sistitur & sanguis in contextu cavernoso hæret, unde obstructio & inflammatio procreatur.

§. VII.

(*d*) Conf. *Ruyfchius* in Tractat. de Musculo in fundo uteri detecto. p. 12. seq. *Ettmullerus* in Dissert. de Secundinarum exclusione p. 12. 13. 25. Lips. 1726. *Mauriceau* l. c. observ. 62.

(*e*) Etiam tunc caute agere oportet, quando digitus in uterum inseritur, nam si vel paulum ungue læseris, inflammabitur, dicit *Boerhaave* in Commentar. per *Hallerum* Tom. V. P. H. p. 403.

(*f*) De uteri inversione a partu vid. *Ruyfchius* Observat. anatom. chirurg. Centur. observ. X. p. 12. Observat. XXV. XXVI. *La Motte* l. c. Lib. V. c. 10. p. 60. *A. F. Waltherus* de Obstetricum erroribus p. 17. Lips. 1729. *Laurent. Heisterus* in Institution. Chirurgiæ Tom. II. Part. II. Sect. V. c. 157. Amstel. 1750. 4. c. f.

(*g*) Hoc testatur *Mauriceau* l. c. 4. *Platnerus* l. c. §. 1444.

(*b*) Inflammationem uteri a violenta placentæ separatione provenire, affirmant *Job. Jonston.* in Idea universæ medicin. practic. Lib. X. artic. IV. p. 688. Amstel. 1648. *Musitanus* in Chirurgia theoretic. practic. cap. 49. p. 215. *Sennertus* l. c. *Heisterus* in Compend. medicin. practic. c. 17. p. 397. *Sim. Paul. Hilscherus* in Diss. de Læsione uteri ab improvida secundinarum extractione §. 23. Jen. 1741.

§. VII.

In morbo hoc ulterius disquirendo alias ut adducamus causas non negligendas, scopo nostro maxime erit accommodatum. Quando statim post exitum foetus uterus ejusque inprimis orificium subitanea & spasmodica contractione clauduntur, placenta sæpe remanet, quæ non solum mole sua contra uteri angustati parietes agit, eos premit & lacessit, sed etiam, dum in loco clauso atque calido relicta hæret, corrumpitur, putrescit eamque acrimoniam induit, quæ uterum male afficit in eoque funestam sæpe inflammationem excitat (*i*). Uti etiam sub hac placentiæ retentione lochia plerumque non fluunt, sic eadem, placenta licet exclusa, sæpius ab aliis causis e. g. ira, terrore sistuntur & cessant, ut vel plane non, vel nimis parum excernantur. Horum vero purgatio, cum necessaria providaque naturæ lege sanguinis affluentis, quiescentis & grumosi abundantiam imminuere & nocivas ejus partes in puerperæ salutem (*k*) eliminare debeat, quando non succedit, sanguinis in vasis lentorem efficit, aut quando reliqua materia excernenda in utero hæret & retinetur, corrumpitur eumque quam maxime irritat, immo cum reliquis humoribus miscetur eosque ita sensim depravat, ut diathesis inflammatoria, uti in utero, sic in toto corpore accendatur (*l*). Idem fieri solet in eo tristissimo rerum statu, ubi caput foetus ob fibrarum laxitatem sub ipso partu legitimo vel in abortu, foetus immaturus aut perfectus sit, abrumpitur, nec arte nec a natura paulo post ejicitur, sed satis diu in utero manet. Tanta enim moles partium carnosarum & cerebri massæ pulposæ calore & quiete putrescit & corrumpitur. Quare *Dionis*, (*m*) *Jacques Mesnard* (*n*) *Levret* (*o*), *Job. Georg. Ræderer* (*p*) aliique id serio docent, capitis abscissi expulsionem naturæ nunquam tuto committi posse, sed quantocius arte eximendum

(*i*) Partem in utero relictam proritacione molesta uterum sensilem ad spasmos, cietate *Thom. Willisus* Operum cap. 16. p. 126. & *Ræderer* l. c. p. 185. frustum placentiæ relictum, uterum inflammare docent.

(*k*) Ita credit quoque *G. E. Stablius* in Pathologia p. 209. Hal. 1707. 4.

(*l*) Sanguinem in utero collectum & putrescentem phlegmonem parere ait *Fernelius* Lib. VI. cap. 15. de morbis mulierum. Hunc acriorem factum partes uteri excoriatas lacerare, mordere, rodere, scribit *Francisc. de le Boe Sylvius* Prax. med. Lib. III. cap. 9. Oper. medic. p. 559. Trai. ad Rh. 1695. 2. Cum his consentiunt *Peu la Pratique des Accouchemens* p. 520. a Paris 1694. *Mesnard*. l. c. p. 341. *Dionis* Traité des Accouchemens Lib. IV. c. 9. p. 349. a Paris 1718. *Stablius* l. c. *Boerhaave* in Prælection. academic. l. c. *Job. Oosterdyck Schacht*. l. c. Lib. X. c. 4. p. 282.

(*m*) l. c. Lib. III. c. 12. p. 263. 265.

(*n*) l. c. p. 279.

(*o*) l. c. p. 1. seq.

(*p*) l. c. §. 705. p. 317.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

F f f f

mendum esse. Hoc ipsum quoque præceperunt atque fecerunt olim *Mauriceau* (q) & *La Motte* (r), sed tamen naturæ interdum hoc negotium permittendum esse, tandem arbitrati sunt. Id ipsum ex casu quodam Anno 1751, mense Augusto hic Lipsiæ observato cognoscere mihi contigit. Femina triginta circiter annorum robusti & fani corporis quinque partus jam enixa, foetum septem circiter mensium præter opinionem edere cogebatur. In quo partu non adeo laborioso, cum obtetrix foetum pedibus apprehensum extrahere anniteretur, caput abruptum in utero remansit & per viginti dies in eo latitavit. Per hoc tempus mater motus quidem febriles continuos, non tamen adeo vehementes, nec cum symptomatibus gravioribus sentiit. Primis enim diebus sanguis, sequentibus vero ichorosus humor & foetidus continuo quidem, moderato tamen fluxu ex utero stillarunt. Post viginti dies matrem hanc novi dolores, ut sunt illi, qui partum accelerant, invaserunt, quibus ipsis orificio uteri aperto capitis relictæ partes molles corruptæ & putrefactæ cum ossibus successivis conatibus ejectæ fuerunt, quæ ossa capitis fere plurima ex putrilagine collecta adhuc mecum asservo. Hoc secundo quasi partu superato, femina quidem debilitata erat, sed viribus sensim redeuntibus convalescere incipiebat. Menstruorum etiam fluxus regularis rediit & adhuc sana vivit, nullum tamen amplius infantem edidit. Mirum certe est, a tanta partium corruptione in hujus feminae utero inflammationem fere nullam aut ad minimum exiguam provenisse. Sed observavi quoque in aliis feminis, in primis junioribus, quæ foetum corruptum & semiputridum per tempus aliquot in utero gestarunt, sine eo, ut aliqua manifesta inflammatio inde oriretur (s). Cognoscimus ergo inde inflammationem uteri in aliis facilius, in aliis vero non ita quidem excitari posse, uti jam §. 5. monuimus.

§. VIII.

Puerpera quævis post partum tanquam graviter vulnerata consideranda est

(q) L. c. lib. 2. c. 14. p. 289.

(r) L. c. lib. 3. c. 26. p. 266. seq.

(s) Observarunt contra etiam varii auctores, foetum diu in utero sine putredine latuisse. Inter quos referendi sunt *Paul Portal* la pratique des accouchemens observ. 15. p. 91. observ. 24. p. 169. a Paris 1685. 8. *Ruysschius* in tractatu de musculo in fundo uteri detecto p. 16. 19. & in adversar. anatomic. Decad. II. p. 30. seq. *Polycarp. Gottlieb Schacherus* in Pr. de fetu mortuo sine putredine in utero permanente. Lipsi. 1717. Plures observationes allegatæ recensentur in comment. de rebus in scient. natur. & medicin. gestis Vol. II. Part. IV. p. 589. seq. Lipsi. 1753. Sed in his casibus omnibus, uti nos putamus, fetus corrupti suis humoribus & membranis adhuc inclusi fuerunt eoque minus pteri partes lædere potuerunt.

est (†). In omni autem vulnere aeris accessus nocet. Si ergo vel puerpera impatiens, vel oblectrix negligens pudenda in partu vexata non custodit & obtegit, sed aerem frigidum (u) ad illa & uterum admittit, nervi sensiles irritati stimulantur, vasa aperte hiantia & dilacerata constringuntur, motus humorum in iis retardatur, sanguis grumescit & coagulatur, lochia sistuntur & obstructioni & inflammationi causa porrigitur. In hoc causarum perscrutinio dum versamur, alios adhuc errores deprehendimus, quibus non minor occasio inflammationi ejusque variis symptomatibus datur. In feminis enim, quæ lactare nolunt, lac saepe imprudenter in mammis repressum tunc temporis sanguinem ex utero copiosius affluentem retardat & per consensum in utero stagnantem reddit. Cibus statim post partum nimium jurulentus & uti inter mulierculas nostras moris est, aromaticus; potus spirituosus, calidus & frigidus & medicamenta calida assumpta humorum motum exagitatam adhuc augent, febrem accendunt & in loco affecto, scilicet utero majorem affluxum, vasorum aliorum dilatationem & distentionem, aliorum compressionem & inde obstructionem inducere solent (x). Et tandem animi commotiones violentiores, ira, terror & tristitia, systema nervosum irritatum nimium commovent, stricture & spasmos efficiunt, sanguinis motum & hinc etiam lochiorum excretionem turbant sicque inflammationem in utero producant (y).

§. I X.

Postquam itaque inflammationis uterinæ causas proximas, prædisponentes & occasionales aliquo modo indicavimus & exposuimus, ipsius etiam symptomata a nobis nunc perlustranda erunt, ut ex his binis inter se collatis ipsam morbi indolem & naturam accuratius a reliquis distinguere valeamus. Ex symptomatibus morbi signa quoque ipsius petenda sunt. Ea, quæ cum morbo nostro conjuncta sunt vel in ipsa uteri regione & vicinis eidem partibus, vel in remotis locis attendenda & dijudicanda veniunt.

Tumor

(†) Placenta avulsa, uterum quasi latum vulnus esse comprobatur *Harveus* l. c. p. 274. Videatur *Mauriceau* l. c. p. 412. & *Dionis* dicit puerperam esse considerandam ut feminam, quæ in statu febris est. l. c. lib. 4. c. 2. p. 325.

(u) Nullum majorem inimicum, quam frigus puerperam habere affirmat *Mesnard* l. c. p. 352.

(x) De victu vario ut inflammationis uterinæ causa conferantur *Willisus* l. c. *Riverius* l. c. De inflammatione a medicamentis calidis inducta videatur *Varandæus* l. c. p. 147.

(y) Quo modo animi affectus vehementiores systema nervosum perturbare sanguisque motum concitare possint, declaravit *Ludwigius* l. c. Part. IV. §. 886. seq.

Tumor abdominis in regione uteri post partum tensus, durus & ab tactu digitorum manuumque pressione valde dolens repertus, aliquem inflammationi uteri metum facit. Metus major suboritur, si dolor vel statim post partum vel post aliquod tempus præterlapsum accedit, continuo increfcit & sine tactu abdominis interius in loco quodam certo fixus perdurat & ardens pungensque percipitur (z). Omnis enim dolor punctorius internus cum calore & febre internam inflammationem denotat (a). Dolor hic quatenus in hoc vel illo loco sentitur, eatenus hæc vel illa pars uteri inflammata esse judicatur (b). In omni fere uteri inflammatione ab ejus tumore, tensione, calore & partium aditarum consensu dolor in lumbis & dorso gravis & obtusus sese manifestat (c). Si uteri fundum inflammatio tenet, idem dolor ad umbilici regionem (d); si cervicem & vaginam, in regione pubis (e) sentitur tensivus. Quando in latera sub hypochondriis dolor serpit, ad ovariorum vel tubarum fallopianarum inflammationem concludere licet. Dolor in inguinibus (f) versus crura pergens ob ligamentorum uteri tensionem lateralem ejus partem inflammata[m] indicat. Ipsæ etiam mammæ propter uteri illarumque arteriarum consensum valdopere dolent (g). Dolores autem hi omnes a motu sanguinis vel in uteri vasis impedito vel aucto, vasis ipsis nimium dilatatis, compressis, ruptis, & nervis a stimulo acri, pressione & violentia tensis, irritatis & spasmodice contractis, originem suam trahunt (h). Dum vero inflammationem nostram ex doloribus variis detegere annitur medicus, bene notet, non semper ex dolore percepto certum uteri locum affectum & inflammatum indicari, eisdemque ab illis, qui a flatibus, saburra

(z) Inflammationem uteri judicari ex tumore & dolore circa uteri regionem, ostendunt *Jonston* l. c. *Lud. Mercatus* lib. 2. de mulierum affection. c. 17. p. 605. *Riverius* l. c. *Sennertus* l. c. *Hoffmannus* l. c. *Francisc. de le Boe Sylvius* l. c. p. 558 seq. *La Motte* l. c. lib. 5. c. 7. p. 629. Uterum inflammatum ipsum tumere & dolere scribit *Varandæus* l. c. p. 135.

(a) Vid. *Swietenius* l. c. Tom. II. §. 772. p. 581.

(b) Sic ait *Forestus* l. c. in qua parte uteri inflammatio est, ibi dolor.

(c) Lumborum dolorem uteri affectionem indicare, testantur *Fienus* in *Semiotic. Sect. V. c. 2. p. 401.* *Lud. Mercatus* l. c. *Sorbait* l. c. *Hoffmannus* l. c. *Mesnard.* l. c. p. 348.

(d) Consulatur *Forestus* l. c. *Jonston* l. c. *Sennertus* l. c.

(e) Vid. *Forestus* l. c. *Jodoc. Lommius* observat. medicinal. lib. 2. p. 207. Amstel. 1715.

(f) Id docent *Riverius* l. c. *Sennertus* l. c. *Lommius* l. c.

(g) De consensu mammarum cum utero etiam affecto, legantur *Sennertus* l. c. *Gorterus* Prax. Medic. Tom. II. p. 162. *Swietenius* l. c. Tom. I. §. 485. *G. R. Boebermerus* in diss. de consensu uteri cum mammis causa lactis dubia Lipsi. 1750.

(h) Dolorum causam in genere declaravit *Swietenius* l. c. Tom. I. §. 222. seq. Quæ ratione ipsi in utero orientur, ex ipsa structura explicavit *Mich. Hoffinger* in diss. de doloribus parturientium Vienn. 1752. Eisdem, ut inflammationis uteri signum post partum adducit *Sylvius* l. c. lib. 3. c. 9. p. 558. seq.

barra & spasmis primarum viarum proveniunt, ex aliis phænomenis attente dijudicet & distinguat. Dubium ergo & anceps adhuc est illud e doloribus natum iudicium, nisi ad alia signa simul respiciatur.

§. X.

Major certitudo inflammati uteri nascitur, si cum signis modo allegatis orificium uteri retrorsum retractum, tactu tumidum, durum & dolorosum est (*i*); sicque simul sanguinis & lochiorum fluxus, qui partum sequi debet, plane se remisit & interceptus est (*k*), §. 7. 8. Uterus porro, quoniam inter intestinum rectum & vesicam situs & per vasa & nervos cum his connexus est, quando inflammatur & tumet, has partes & earum inprimis sphincteres ita afficit & constringit, ut actiones ab ipsis perficiendæ lædantur. Hinc a parte uteri posteriore inflammata intestini recti tenesmus & alvus obstructa, ab ejus autem anteriore parte inflammata, retentio & ardor urinæ sentiuntur (*l*). Quæ in remotis partibus accidunt symptomata, cum reliquis simul considerata, de inflammatione nos quoque certiores reddunt. Ob sanguinis motum in arteriis iliacis & cruralibus impeditum, & nervorum vicinorum tensionem vel pressionem, crurum pedumque dolor, torpor & tumor ad genua usque conspicuus cum claudicatione molesta sæpissime observantur. A consensu pariter nervorum intercostalis & paris vagi ex cerebro oriundorum & a sanguine ob nimiam repletionem arteriarum cœliacarum & mesaraicarum versus superiora per carotides & vertebrales arterias urgente & vasa cerebri distendente capitis dolor & vertigo proveniunt (*m*). Ex his ipsis causis ventriculus, qui in feminis utero admodum respondet & ab eo gravido suas jam molestias perfert, etiam ab eodem inflammato in puerperis post partum ita afficitur, ut a sanguine per vasa galtrica coronaria copiosius adducto

(*i*) Ejusmodi orificii uteri mutationem in inflammatione adesse, annotarunt *Forestus* l. c. *Riverius* l. c. *Sennertus* l. c. *Trincavelius* l. c. lib. 11. c. 14. *Gorterus* in Prax. medic. Tom. 11. lib. 5. p. 157.

(*k*) A lochiis retentis varia symptomata, febrem & inflammationem oriri, confirmant *Hippocrates* sect. 5. aphorism 58. *Willisus* l. c. de febribus c. 16 p. 126. *Harveus* l. c. p. 369. *Dionis* l. c. c. 10. p. 352. *La Motte* l. c. observat. 409. 410. 413. *Vaterus* de utero gravido §. 6.

(*l*) Hæc symptomata in hisce uteri partibus inflammatis adesse, asserunt *Jonston* l. c. *Fernelius* lib. 6. c. 15. *Sennertus* l. c. *Hoffmannus* l. c. *Varaudeus* l. c. p. 138. *Mauriceau* l. c. c. 11. p. 420. *Mesnard* l. c. p. 348.

(*m*) Ab hoc ipso consensu uteri cum nervis multa symptomata explicari poterunt. Uterum vero reliquum corpus facile in consensum trahere & multa mala excitare, demonstrat *Harveus* l. c. p. 366. *Trincavelius* l. c. lib. 11. c. 14. Uteri cum capite consensum non a nervis, sed ab humoribus ab illo provenientius deducit *Laurent. Bellinus* de capitis morbis p. 486.

ducto & plexu nervorum stomachico & phrenico irritato, nausea, vomitus & singultus oriantur (*n*). Horum quæ huc usque adduxi symptomatum, in vario inflammationis uterinæ gradu vel plurima, vel ea omnia simul conjuncta adesse, observantur. In iis autem omnibus considerandis maxima cum cura ad febrem attendendum esse, serio monemus. Hæc enim in partiali inflammatione nonnunquam valde exigua est (*o*) & tantum solo genarum & faciei rubore, phlogosis vagis & aliqua tantum versus vesperam exacerbatione cum pulsu aliquomodo celeriori, sese manifestat.

§. XI.

Quando autem sanguis jam tempore graviditatis ob lentiolem suum motum spissior factus est §. I. IV. ideoque diathesis phlogistica inducitur, aut alia materia putrida, acris stimulan in utero collecta ad sanguinis massam transducitur, aut in eadem jam latens, nunc magis movetur citiusque evolvitur; quando porro ex magna vasorum uteri obstructione major cordi resistentia nascitur; magna etiam febris eaque continua cum symptomatibus huc usque recensitis excitari & aliis gravioribus & malignis in inflammato utero sævire solet (*p*). Hæc febris primum plerumque cum horrore puerperam aggreditur, quem æstus magnus calorque siccus continuo durans aut saltim parum remittens sequitur, quique versus vesperam quotidie cum nova horripilatione interveniente augetur. Pulsus in debilioribus subjectis celer & debilis (*q*), in robustis celer, magnus & durus percipitur, licet sæpe in vera inflammatione pulsus durities non adeo manifeste cognoscatur, nec adeo huic signo fidendum sit (*r*). Quoniam præter ea sanguis inflammatus densior fit & propter motum in abdominalibus vasis impeditum copiosius

(*n*) Uterum & stomachum consortium inter se habere dicit *Leonb Fuchsius* Operum Tom. II. Lib. III. c. 59. Nauseam, vomitum & singultum in inflammatione uteri concurrere, legimus apud *Loninium* l. c. *Sennertum* l. c. *Willisium* l. c. p. 126. qui hæc symptomata a nervorum nexu deducit.

(*o*) Etsi quidem *Arctæus* l. c. c. 64. asserit in inflammatione uteri semper febrem acutam adesse, & *Boerhaavius* eandem in genere inter morbos febriles acutos refert, de Cognoscend & curand. morbis §. 770. tamen experientia pro nobis pugnat & *Hippocrates* eandem consignat Sect. V. Lib. I. de natura Mulierum dicens: Si ex partu uteri inflammationem conceperint, febris levis corpus detinet. Hanc febrem ab inflammato utero a primo insultu benignam esse, notat *Rich Morton*. de febribus inflammatoriis c. 2. p. 8. Operum medice. Genev. 1696. 4.

(*p*) Hinc *Hippocrates* l. c. recte monuit ex inflammatione uteri febrem accendi.

(*q*) Talem pulsum quoque describit *Sennertus* l. c.

(*r*) Inflammationem internam quidem ex pulsu duro cognosci, eum tamen etiam interdum uti in hepatis inflammatione, debilem esse, affirmat *Gorterus* in Compend. Medic. Part. I. Tract. XLVII. p. 238.

flus versus superiora & imprimis per pulmones agitur; insuper quoque non raro ipsa intestina a calore nimio & flatibus expansa sunt, indeque diaphragma sursum protrusum insimulque spasmis tensum est; respiratio (s) ut plurimum anxiosa, brevis & cum sic dicta angustia præcordiorum animadvertitur. Delirium (t) vel a primo statim morbi impetu, vel quarto, quinto, septimo nonoque die, vel tardius accedit, & ostendit, tum a sanguine æstuante, tum a nervis in consensum ductis, ipsum cerebrum ejusque vasa & membranas affici, fluidique nervi secretionem turbari. Ab hac ipsa causa etiam tremor & convulsio (u) vel totius corporis vel extremitatum, & in debilibus imprimis puerperis lipothymixæ frequentes haud raro superveniunt. Præter hæc in maximo acutæ febris augmento, ubi inæqualis sanguinis per vasa motus, ejusque per ea minima spasmo contracta fere tota immeabilitas adest, inquietudo summa, somnus nullus, sitis ingens, lingua sicca & arida, sudor frigidus in capite & extremitatibus, ipsorumque extremorum frigus (x) ut pessima signa concurrunt. Purpura tandem maligna tarde prorumpens & diarrhœa colliquativa serosa inflammationis uterinæ factæ, tristissima signa habentur.

§. XII.

Ex his itaque symptomatibus variis, quæ uteri inflammationem concomitantur, quatenus vel pauciora adsunt, aut ea se remittunt aut exacerbantur, vel nova alia adhuc superveniunt, ipsius morbi exitus varius & mutationes singulares prænunciari possunt. Quando ergo materia inflammatoria in utero nata movetur, sensim sensimque reliquis humoribus immiscetur & repetito circuitu ita immutatur & subigitur, ut siue evacuatione aliqua sensibili & notabili symptomatum remissio sequatur & ægra melius sese habere incipiat, tunc discutitur & resolvitur ipsa uteri inflammatio. §. II. Hæc resolutio fit in bona corporis tem-

(s) Spirandi difficultatem in hoc morbo bene attendendam esse, hanc enim aliquando imperitos medicos, pleuritidem adesse existimantes, decessisse monet *Mercatus* l. c. cum quo consentit *Varandæus* l. c. p. 140. Cum anxiosa respirazione in inflammatione nostra tussiculam siccam plus simplici vice observavi.

(t) In uteri inflammationibus ægrotas sanæ mentis esse, non obscurum recuperandæ salutis indicium existimatur a *Prospero Albino* de Præfagienda vita & morte ægrotantium Lib. II. p. 77. 78. Lugd. B. 1733. 4.

(u) Qua ratione huic febrî summa convulsio superveniat, ostendit *Bellinus* l. c. p. 454. seq.

(x) Frigiditatem extremorum a dolore in utero venire, docuit *Prosperus Albinus* l. c. Lib. II. c. 15. p. 125. Horror & frigus in febrîbus continuis ut signum inflammationis viscerum adducitur a *Fieno* l. c. c. 6. p. 211. Hæc & alia plurima symptomata uteri inflammati repetit *Gorterus* in *Prax. Med. Systemat.* Tom. II. p. 160.

temperie, quæ aliquo modo laxa, certe non adeo stricta est, ubi tamen vires vitæ satis validæ ad superandam materiam morbosam sufficiunt, humores adhuc mobiles, blandi, nec tantopere lentescentes, viscosi & corrupti sunt; ubi porro inflammatio non adeo profunda omnem uteri substantiam occupat, sed tantum vel in ejus membranoso contextu interno, vel in alia aliqua parte superficiei tenus hæret, nec cum magna febre aut gravibus symptomatibus conjuncta est. Quando inflammationi huic a lochiis retentis vel suppressis ortæ, illa a primis morbi diebus & quidem copiose redeunt; tunc sanguis abundans & vasis impactus movetur, evacuatur, & sic liberiori circulatione restituta, obstructio & inflammatio pariter solvitur. Quando autem materia mobilis reddita eodem modo, ut antea dictum fuit, cum reliquis humoribus miscetur & per corpus transducitur, attamen eas dotes non habet, ut vitali motu subigi, mutari & dissipari queat, vel ad organa se & excretoria varia vel ad alia loca mittitur, & sic aliqua evacuatione notabili seu crisi expellitur. Evacuatio hæc vario modo absolvitur. Si enim materia adeo immutata, imminuta & in minimas moleculas divisa est, ut per vasa minima in corporis superficie excurrentia penetrare possit, sudore copioso interdum feliciter eliminatur. Si vero hæc ipsa ad eadem loca pulsa acris, viscosa, nec viribus vitæ sufficienter subacta & cocta est, ibidem in vasis minimis hæret & colligitur, stimulo suo novas irritationes, obstructions & inflammationes facit, quæ in pustulas seu abscessus minores mutantur & purpuram sistunt, quæ evacuatio tantum incompleta & metastica habetur (y). Attamen hæc purpura ipsa si benigna manet, nec cum aliis symptomatibus novis & gravioribus stipata est, a morbo tandem liberat ægras. Est ideo hæc bene distinguenda a maligna, quæ, si a corruptis, resolutis & acris humoribus nimium jam factis propullulat & cum diris symptomatibus & febre continua tardius prorumpit, pessima est & plerumque mortis signum affert. §. XI. Vidi etiam in vera uteri inflammatione, quod materia peccans hac metastatica mutatione ad alia corporis loca v. g. manus pedesque translata, magnos ibi tumores cum dolore & rubore produxerit (z), quibus in abscessus & suppurationem laudabilem transeuntibus, uteri statim inflammatio cum sanitatis emolumento judicata fuit. Interdum etiam eadem naturæ lege materia inflammatoria, inprimis a lochiis retentis nata, ad intestina delata, per hæc ipsa evacuatur. Quæ alvina evacuatio sive diarrhœa vel fæculenta vel serosa, si moderata sine vehementibus torminibus & cum dolorum, febris ac reliquorum symptomatum remissione & levamine notabili conjuncta est, puerperis salutaris

(y) Vid. *Boerhaavius* de Morbis cognoscendis & curandis §. 938. seq. & *Swietenius* l. c.

(z) In inflammatione uteri tumores aliarum partium dolentes observavit *Hippocrates* Sect. V. de Natura mulierum *Aretæus* l. c. *Trincavelius* l. c.

tatis habetur (a). Si vero eadem ab acrimonia humorum jam corruptorum & resolutorum & ab inflammatione ad intestina serpente simul dependet, si dejectiones ferosæ copiosæ, colliquativæ, fœtidæ præter voluntatem cum maxima virium debilitate subsequente fluunt, tunc pessimum inflammationis male judicatæ signum est. §. XI.

§. XIII.

Præter has jam commemoratas inflammationis uterinæ resolutiones alia notatu etiam maxime digna est, ejus mutatio, qua nempe ipse uterus inflammatus in suppurationem transit; §. II. (b) quæ quidem fit in corporibus ceteroquin sanis bonisque succis præditis, ubi tamen obstructio in uteri vasis tanta est, ut resolvi nequeat, sed febre reliquisque symptomatibus durantibus, vascula ab humore quiescente distenta atterantur, solvantur, rumpantur & destructa sic cum materia morbosa cocta fluidisque affluentibus commixta in humorem album, blandum, spissum, pus dictum, convertantur. Uti vero inflammatio, sic etiam suppuratio vel aliquam uteri partem profundam, vel aliam in superficie, membranam scilicet internam & illum locum, ubi placenta adhæsit, occupat. Illa vel præsens vel futura uteri suppuratio sive abscessus, ex variis signis cognoscitur. Febris enim præter illa symptomata supra citata interdum aucta, interdum moderata est, plerumque tamen cum ardore & dolore fixo continuo in certo loco pulsante durat, versus vesperam exacerbatur cum horripilatione vaga superveniente (c). Tempus suppurationis ipsum incertum est; accidit namque septimo, nono, immo vigesimo post partum die, nonnunquam tamen tardius (d). Certissimum ejus signum est, ubi post dolores pulsantes febrisque remissionem

(a) Mulieres purgamentorum suppressione laborantes, si, post nonum diem alvi fluxu corripuntur, liberari inquit *Riverius* l. c. Lib. II. p. 24. cui annuit *Georg. Baglivius* Prax. medic. Lib. I. append. de Dysenteria. *Schacht* l. c. Lib. X. c. 4. p. 283.

(b) Hæc mutatio eodem modo fit, ut in aliis inflammationibus, quam *Swietenius* l. c. Tom. I § 403. p. 696. seq. optime exposuit.

(c) Hæc inflammationis uteri in abscessum & suppurationem transeuntis signa adduxerunt citati jam auctores. *Galenus* in Definition. medic. n. 29. hæc habet: Abscessus in utero est, quum intensus est dolor pulsarque & usque ad imum ventrem, inguina ac lumbos pertundit & febres adoriuntur. *Valesc. de Taranta* de Morbis curandis Lib. VI de matricis abscessu plurima illa signa quæ in inflammatione sunt; etiam in abscessu adesse docuit. Conferantur, insuper *Forestus* l. c. *Riverius* l. c. *Lommius* l. c.

(d) Post septimum & nonum plerumque diem abscessum ab uteri inflammatione fieri, statuit *Morton* l. c. p. 10.

sionem, pus verum ex utero ejusque vagina vel uno impetu vel successively per plures dies effluit (e), hoc quando album, æquale, spissum, blandum nec fœtidum est, spem facit (f). Quando partibus membranosis & flocculentis mixtum conspicitur, vel particularum placenta relictarum vel tunicae uteri internae lacertosae exesæ indicium est (g). In hoc statu abscessus factus plerumque abstergitur, consolidatur & ægra convalescit. Quo citius id perficitur, eo melius, quo tardius, eo majorem metum affert, ne plures partes simul arrodantur, destruantur. Observationibus enim & experientia constat, post ejusmodi abscessus factos interdum ulcera mala indolis supermanere, quorum fauies lente resorpta massam humorum tandem inficit & cacochymicam reddit (h). Apportabatur haud ita pridem in nosocomium Lipsiense femina maxime emaciata, quæ de dolore ventris infimi & lumborum continuo, obstructa alvo, tenesmo & stranguria querebatur. In abdomine ipso collapsio circa uteri regionem corpus durum & tactu densum reperiebatur; ex vagina uteri pus & ichor fœtidus effluebat. Cum his simul febris lenta depascens conjuncta erat. Concludendum erat ex signis his, ulcus in utero latere. Nec fœellit conjectura. Aperto enim post mortem abdomine, uteri fundum totum scirrhosum, & medium ejus corpus & cervicem ulcerosa materia plane exesum atque corruptum vidimus. Ipsam vesicam vicinam occupaverat ulcus, quæ dissecta pure & sanguine grumoso repleta & in sinistro latere ab acri materia perforata erat, sic, ut versus regionem inguinalem usque ad femur sub integumentis ipsum pus delapsum hæreret (i). In illis autem feminis, ubi ab ulcere puro facto & consolidato cicatrices sunt, quædam incommoda remanent, olim timenda; futuræ enim, si, qua eveniat, graviditatis molestæ, hæmorrhagarum, & abortus periculum istæ asserunt, vel certe futurum partum, dum illæ in fortiori nisu diductæ rumpuntur, gravem & dolorosum reddunt, novæque inflammationi & ulceribus occasionem præbent.

§. X I V.

(e) Pus ex pudendo ulcus uteri demonstrare, ait *Ficinus* l. c. Sect. IV. c. 2. p. 275. *Carol. Musitanus* Chirurgia theoretic. practic. Tom. II. c. 49. de ulceribus uteri p. 214.

(f) Excrementum uteri ulcerati in spissitudinem tendens bonum esse, perhibet *Valesc. de Taranta* l. c. & pus album, læve & odoris non mali ex abscessu uteri feminæ sanitatem reddere, pronunciat *Lommius* l. c.

(g) In morbofo cadavere gravido membranam uteri internam turgescens, inflammata & erosam vidit *Philip. Adolph. Böhmerus* in Fascicul. observat. anat. p. 27. n. 13.

(h) De malis ex pure resorpto ortis evolvatur *Swietenius* l. c. Tom. I. § 406.

(i) De abscessibus & ulceribus uteri egerunt *Felix Platerus* in Observat. Lib. II. p. 480. *Forestus* Observat. medic. Lib. XXVII. observ. 19. p. 704. *Eernelius* l. c. *Harvæus* l. c. de partu p. 332.

Pessimus inflammationis uteri exitus est, quando illa in gangrænam terminatur (*k*) §. II. Sequitur autem gangræna, quando inflammatio profunda & gravior in aliqua uterinæ substantiæ parte intima sedet, vel quando totus uterus adeo inflammatus est, ut vires vitæ languidæ ad materiam subigendam & immutandam non sufficient. Humores porro acres in corporis vasis vel nimium laxis vel rigidis contenti, si aut ab ipsa naturæ vi aut a medicamentis ad inflammationem discutiendam calidis adhibitis, §. VIII. nimio impetu moventur, febrem tantam accendunt, qua humorum pars liquidissima dissipatur, crassa & tenax in vasa acrius impingitur, quiescit & calore acrior redditur (*l*). Si ergo in vasis uterinis omnis humorum motus tollitur, materia obstructa nec moveri, solvi & discuti, nec in suppurationem laudabilem mutari potest, ab eadem stagnante vascula tenerissima rumpuntur, liquida tenuia effluunt, & spontanea deinde mutatione & calore in utero hæc omnia corrumpuntur & putrescunt. In puerperæ uteri inflammatione laborantis, nono post partum die extinctæ cadavere secto, totam uteri cervicem gangræna affectam, quoad colorem lividam & nigram, quoad substantiam ita corruptam & destructam observavi, ut tactu solo in putridam massam cum foetore & ichore acri effluentem decideret. In tristi autem hoc rerum statu varias mutationes notabiles animadvertere licet. Sub maximo febrilis æstus gradu præter opinionem horror (*m*) internus plus minusque magnus cum tremore & extremorum frigore ægram corripit, respiratio maxime anxiosa & anhelosa, omniaque symptomata gravissima redduntur; quæ vero omnia & præsertim dolor antea vehemens, paulo post subito se remittunt & ægra bene sese habere putat. Sed fallaces hæc sunt induciæ (*n*). Certissimum enim gangræne jam factæ indicium mox præbet sanies ichorosa, aeris, putrida, cum foetore ex utero effluens, quæ uteri partes adhuc sanas simul corrumpit & omnes humores citius depravat, novam febrem cum pulsu celeri & debili & delirio accendit, quibus omnibus miseræ viribus exhaustæ morti tandem traduntur.

§. X V.

Accidit denique adhuc aliud nec minus tristic inflammationis nostræ exitus, quando materies in uteri parte inflammata per jam dictos naturæ motus varios nec in abscessus, ulcera & gangrænam transit, sed

G g g g 2

quieta,

(*k*) De inflammationis exitu in gangrænam conferatur *Swietenius* l. c. T. I. §. 388. de gangræna viscerum & uteri a partu difficili, orta, ibid. §. 434.

(*l*) De corruptione humorum in gangræna videatur *Platnerus* l. c. §. 169.

(*m*) De horrore illo periculoso vid. *Hippocrates* Lib. I. epid. Sect. 3.

(*n*) Suspectam & periculi plenam hanc levationem, quæ a vasis obstructis cum nervis antea tensis, jam ruptis, dependeat, pronunciat *Platnerus* l. c. §. 172.

quieta, crassa & compacta hæret scirrhumque sistit (o) §. I. Ad hunc ipsum autem generandum uterus maxime dispositus esse videtur (p). Ejus enim compagis vascula minima intricatissima, contextus cavernosus & glandulosa forte fabrica, in hoc viscere spongioso præsens, a spisso & tenaci humore repleta, distenta & infarcta, viam liberam & motum humorum circulatorium non permittunt, unde ipsa vasa minima cum reliqua textura & contentis liquoribus spissis concresecunt, & tumores duros & indolentes generant (q). Scirrhum autem in utero post inflammationem factum esse, ex febris reliquorum symptomatum, sine facta crisi, remissione, ex torpore corporis, gravitate, pondere & dolore obtuso in utero relicto, dijudicare licet. Hos quidem scirrhos mulieres nonnunquam satis diu sine insigni incommodo in utero gerunt, sed quo magis deinde augentur & crescunt, eo pejora symptomata excipiunt & tandem a levi causa accedente in cancrofa ulcera (r) & carcinomata mutantur, quæ vitam tædiosam & molestatam, tandemque mortem asferre solent miseriam. Hinc jure meritoque mulieres dolemus cum *Gualtero Charletono* (s) dicente: „ Magna certe feminarum miseria est, quod, dum viros in ærumnarum angustiis constitutos placido consuetudinis suæ solatio laborant sublevare; variasque tum conservandi tum propagandi generis humani gratia, molestias sustinent, variis morbis obnoxie fiant. Neque enim eos tantum morbos, quos viri, sæpe & ipsæ patiuntur, sed & plures, sed & peculiares, sexuique nostro ignotos perferre coguntur. At vero undenam ilias hæc malorum misellis mulieribus suboritur? Indubie non aliunde, quam ex utero.

(o) De scirrhii origine in genere vid. *Swietenius* l. c. Tom. I. §. 484.

(p) Id quoque asserit. *Peu* l. c. p. 563.

(q) Conferantur *Grasius* l. c. Lib. VIII. p. 191. *Ruysebius* Observat. anatom. chirurg. observ. VII. p. 13. *Martin. Schurigius* in Consideratione partium genital. muliebr. Sect. III. c. 2. De scirrhii origine in utero & symptomatibus egit *Varandæus* l. c. cap. 9. p. 165. *Mauriceau*, l. c. Lib. III. c. 12. De eodem observationes communicavit *Hallerus* in Pr. de morbis uteri Gœtting. 1753.

(r) De utero cancroso videantur *Tulpius* Observ. medic. Lib. II. c. 2. p. 64 Lib. III. c. 34. *Pechlinus* l. c. Observation. XXII. p. 50. *Mauriceau*, l. c. cap. 13. p. 426. *la Motte* l. c.

(s) Inquisit. medic. physic. c. I. p. 4. 5. Lugd. Bat. 1686. 12.

F I N I S.

GEORG.

CXXXIX

GEORG. ERNESTI STAHL

E T

JOHAN. KANOLD,

D E

ABORTU ET FOETU MORTUO.

Halæ menf. Mart. 1704.

G g g g 8

GEORGE ERNEST STALL

JOHANN KALLOID

ABORTU ET FORTU MOR TUO

3333

P R O O E M I U M.

Quantumlibet verum omnino sit, & summa insuper atque attentissima consideratione ac pensitatione dignum, quod homines, in proportione summa illius, imo absoluta, si in se spectetur, dispositionis ad corruptionem, quam corpus illorum prae sese fert, valde raro agrotent; non minore tamen, sed sane tanto circumspectiore consideratione dignum est etiam illud, quod nihilominus sub hac infrequentia, frequentia tamen insignis adhuc observanda veniat, si homines ad bruta conferantur. Non placet hoc loco materiae hujus tractationem suscipere, cum eidem jam alium, sub divina gratia favore & presidio, destinaverimus: interim illud breviter delibare non piget, quod magnum fundamentum hujus frequentioris agrotandi eventus in hominibus sit rationis tam fragilis atque fluxae, uti est, usus perversus & inconsideratus: sensuum lenocinio, & male-moratarum intentionum turbulenta inventioni innoxius: quibus rebus genealogiam suam debet perversarum, & tamen contumacium assuetudinum turba, quae tranquillitati, ordini, atque constantia actionum vitalium, multiplices aberrationes inducunt. Ex γενετης υσθου ειναι τον ανθρωπον, à generatione usque sui, morbum seu morborum mancipium esse hominem, Democritus olim judicasse perhibetur. Quantumlibet autem de reliquo quidem, si actum ipsum respiciamus, effatum hoc fallat; valet tamen, tum de dispositione illa perpetua utique eximia, tum etiam de eventu utique talium effectuum in homine prae brutis omni modo frequentiore. Placet considerationem hanc exemplis confirmare: dispositionem inquam, qua homo vel ex γενετης, ab ipsa usque generatione sua & primis subnascendi initiis, aberrationibus vitam ejus periclitantibus & indolis vere humanae actiones pervertentibus, obnoxius observatur. Quid enim sunt graves illi affectus, qui fetui adhuc in utero matris herenti ingruunt à pathematibus animi, & solida imaginatione matris; à quibus structura, à reliqua humana indole plus minus aliena; pavidà, horrida, violenta & convulsiva, tam ingenii impressio, quam motuum temeraria assuesfactio: in utero quidem matris impressa, sed extra hunc etiam, durabili indolis ac intentionis depravatione, perennans: quid naevi materni, fedi subinde, imo horrendi aliquando; mutilationes, deformitates, alienas, & bestiales aliquando, figuris atque conformationes imitantes. At vero gravissimam esse vitam της γενετης υσθου, quae infelix hominibus, in ipso fieri & suboriendi demum actu, crudeliter atque violenter obruitur, & ex ipso nativitatis suae impetranda fonte veluti atque fundo ejicitur, nemo sit quin facile consentiat. Neque vero minor, sed puto major, & commiseratione dignior, est ille ε γενετης infelix exitus, quando in ipso portu, quod ajunt, sit naufragium, & feliciter την γενετην habentis adeptus fetus; ubi jam in liberio rem vitalem au-
ram

ram emergere, & operose structæ suæ officina usu frui debebat, temere & velut ex insperato pessundatur, & e medio rerum suarum successu, perfide, aut sane perverse, supprimitur atque extinguitur. Mortem, loco vitæ, in partu me designare velle hac descriptione, nemo, puto, non intelliget: hæc certe duo exempla, quibus fetus vel in media sua subnascendi operatione, deficit, aut destituitur: aut feliciter peracta illa subnascendi opera, in limine vitæ ita graviter impingit, ut inde in mortem recidat, Abortum inquam, & Partum Mortuum, medica disquisitione prosequi, propositum esse putamus, non solum solertis considerationis occasione conspicuum, sed etiam exercitii publici loco non indignum. Cum itaque mihi incumbat Inaugurale, quod vocant, specimen edere, placuit hanc imprimis materiam mihi sumere, in eaque vires meas experiri. Faxit Deus ter optimus maximus, ut hoc meum captum, & feliciter succedat, & in usum aliquem cedat.

C A P U T P R I M U M.

Historiam Abortus, & Partus Fetus mortui exhibens.

NON occupabimur prolixè in nominibus, satis habentes, dixisse, quod per *Abortum* nihil aliud recepto sensu intelligatur, nisi *partus prorsus intempestivus*, ita quidem, ut vel nondum ad crassum sensum vivat, vel vivus quidem, nondum tamen ad eam structuræ totius corporis ἀκμὴν pervenerit, ut in aëre nostro durare, & crassiore jam nutrimento corporis sui incrementum recte prosequi, imo absolvere & exsequi possit, quin certissime periculum vitæ insuperabile hac ratione ipsi obiciatur.

Circa *fetus mortui* acceptionem, nulli difficultati est locus. Illud tamen attingere suffecerit, quod diversitas utique moriendi, ratione temporis, differentiam aliquam spiret; quandoquidem tum longo adhuc tempore ante justum partus terminum, æque ac vicissim proximo ad partum tempore, imo sub ipso partus labore, fetus vitam amittere solet.

Sicut autem dicta ratione *abortus*, consistit in penitus *intempesta* fetus exclusione; ita scire omnino convenit, quod hæc *temporis* anomaliam tam late sese diffundat, ut vel a primo usque gestationis mense, ad quodlibet aliud tempus, usque ad posteriores menses, quibus jam *vitalis* magis est partus, hæc ipsa excussio præmatura sese extendat.

Sane vero si strictissime loqui placeat, potest etiam quilibet partus, qui quidem ante *noni mensis* periodum in lucem editus est, quadantenus ad *abortus* referri; & non solum, uti revera etiam est, *intempestivus* habe-

haberi; sed etiam de illo dici, quod minime sine aliquo *vite*, aut ad minimum solidioris atque constantioris *sanitatis* atque *vivacitatis* infantis periculo ita evenerit. Interim tamen non adeo rigide circa hanc acceptio- nem laborabimus, sed contenti erimus in taxanda solum gravius aberrante hujus intempestivæ exclusionis *αταξία*.

Illud autem omni modo ad veram hujus mali historiam pertinet, quod *abortus*, nisi quidem a causis exquisitè violentissimis, nunquam eadem facilitate contingat, quam illis *septimanis*, imo *diebus*, quibus alias in præ- sente gravida *menstrua* evacuationis periodus sese commovere consuevit. Quod quidem tanto magis valet in ejusmodi foeminis, quæ has excretio- nes magis *exquisite status* experiri consueverunt.

Tanto magis autem consideratu dignum est illud, quod *abortus* talis subinde *recrudescens*, tanto exquisitius abhinc servare soleat *tempus* illud, quo prima vice emicuit; & hoc iterum tanto certius, quo magis prima illa vice *menstruo* alicui tempori pressius sese accommodavit.

Ita enim v. g. inter alios non absimiles casus, observavit D. D. Præses in illustrissima quadam Domina, quæ *quingies* deinceps abortum passâ est, quod singulis hisce mali hujus recrudescentis vicibus, abortus *stato* quodam ordine non solum inciderit in *tertii mensis ultimam septimanam*; sed perpetuo velut ordine, initium fecerit a tacita prorsus atque mitissima sanguinis eruptione, *mensium* consuetæ evacuationi ex amissim respon- dente: quæ postquam per *sex* dies ita plane tranquillissime atque mode- ratissime continuavit, coorta est *septimo die* vehemens omnino sanguinis effusio, cum maxima debilitatione; & animi prius, quam virium deje- ctione, succedentibus ultimo, imprimis penultima, & ultima vice, syn- coticis deliquis, & vitæ periculis: quæ symptomata per tres ad quatuor horas ita continuata tandem eliso *abortu*, (qui, nempe cum universis in- volucris, ovi gallinæ mediocris magnitudinem non superabat) omnia pacatiora fiebant. In alio exemplo observavit post integrum annum, nempe novem ad minimum mensibus post priorem abortum facta nova conceptione, excussione hujus non aliter quam prima vice, circa quarti mensis finem pariter evenisse. Item in alia Juvencula, quæ nunquam ad- huc pepererat, sed in matrimonio, ab 18 circiter mensibus contracto, jam bis secundo mense a conceptione abortum passâ erat, tertia vice per idem tempus incipiebat sensationes priores pari tempore iterum persentif- cere: ubi tamen tempestive adhibitis efficacibus remediis, per *Dei* gra- tiam præservata est a simili eventu, & felicis gestationis atque partus com- pos facta.

Illud insuper de *frequentiore*, & imprimis cum gravioribus symptomati- bus complicato, *abortu*, notandum venit, quod foeminæ ab illo facile *stere- rilescent*. Si tamen rei huic circumspectius advertatur animus, poterit de- prehendi, quod hic eventus non tam facile promiscue obtingat, etiam frequentiores abortus perpeffis; quam illis, quæ vel uno solum aut altero

tali abortu correptæ sunt, sed *grandiore jam fetu*, & ad absolvendam suam vegetationem, magis idoneo & veluti digno.

Ab hujusmodi inquam jam *grandioris fetus abortu*, repetito, imprimis autem difficilius excusso, solet dicta illa *sterilitatis successio*, familiarius evenire: de simplici enim admodum *immature abortu*, etiam *numerosis vicibus* deinceps facto, annotavit nihilominus D. D. Præses plura exempla, quod concipiendi, & sanum atque vegetum infantem iterum gestandi ac in lucem edendi energia, non defecerit, sed potius feliciter hæc omnia cessarint ac evenerint: modo *repurgatio uteri debita* tempestive, recte atque sufficienter adhibita fuerit.

Nempe ad historiam *abortuum repullulantium* maximopere pertinere asserit D. D. Præses, illam observationem, quod in abortu, uti diximus, deinceps revertente, si quidem prima vice legitimi *fetus* præsentia recte dignosci potuit, altera aut ad summum tertia vice, vix par ratio expectanda sit; sed potius nihil, nisi *informe quoddam concrementum*, sanguineo magmate & coagulo suffarctum, omnis simulacri veri fetus expers.

Testatur D. D. Præses, quod hujus rei veritatem multis prorsus exemplis compererit, e quibus duo solum allegare placet. Uxor civis cujusdam, honeste quidem, sed cum labore opificii sui, vitam sustentantis, triginta circiter annorum fœmina, petit consilium & auxilium adversus multiplices angustias præcordiorum, imo anxietates & intercurrentia tensiva abdominis tormenta. Ferebat autem præ sese ventrem ita prætumidum, ut vel gemellos gestare ex aspectu judicandum esset: sicuti re ipsa pro prægnante illam intuitus D. D. Præses, de hac constitutione & tempore forte propiore partus interrogabat. Ad quod illa collacrymans, se quidem ab hoc longe abesse respondebat, sed retinuisse hunc ventrem & gestare ab eo tempore, quo, plus jam annuo, gemellos masculos, manus circiter longitudine conspicuos, abortu amiserit: datis convenientibus remediis per quatuor dies usurpandis, emanit, incerto tantisper effectu: post tertiam septimanam rediit, & retulit, se propter impetratam pathematum suorum placationem, nihil amplius remediorum hæctenus petere necesse habuisse: cum autem illa jam recrudescant, auxilium iterum rogare. Dato iterum efficaci remedio, post alterum diem peperit *concrementum*, caput robusti fetus æquans, *membranaceum & fungosum*; & continuato medicamenti usu rectissime expurgata matrice, venter in solidum subsedit, & fœmina pauco post tempore recte imprægnata, feliciter gestavit & peperit, nisi quod post partum largiore hæmorrhagia in lipothymiam prolapsa, eodem tamen remedio, sed divina præcipue gratia, iterum liberata, sana postea vixit.

Alia honesta fœmina, annis adhuc florens, & alterius jam infantis mater, cum tertia vice imprægnata esset, *abortum*, incertum qua occasione, patitur. Cum in & ab iplo abortu graviter periclitaretur, tam hæmor-

rha-

rhagia, quam alia debilitate, sub consilio licet & auxilio medico, retinuit, (1) *Inflationem ventris* præurgidam: (2) multiplex, imo prope modum *perenne, copiosum*, aut si aliquando intermitteret, recrudescens *impetuosum*, sanguinis *profluvium*: (3) varios *in ventre dolores*, pressiones, ardores, palpitationes, volutationes, angustias, anxietates; imo, si in alterutrum latus recumberet, sensum ponderosioris cujusdam decubitus in idem latus in hypogastrica regione. Hæc durabant omnia atque singula *ultra integrum annum*; ubi consilium petens, ad quæstionem de perennitate harum rerum, speciatim autem *inflationis* ventris, prope maturam partui graviditatem repræsentantis, respondit, omnia & singula hæc, toto hæc elapso anno jugiter ita perstitisse: ventrem autem aliquando quidem magis *tensum* atque *durum* & ad sensum magis quoque *auctum* apparere: aliquando autem tractabiliorem, & pressioni quadantenus obedientem, sentiri: mensuram tamen, quam eo tempore exhibebat tanquam justæ graviditatis, nunquam hactenus defecisse, aut ad *vacuæ* constitutionis subsidentiam, ullo modo appropinquasse. Fluebat autem ipsi maxime eo tempore *sanguis copiose*, ita ut vix in publicum prodire satis auderet; *palpitationibus* autem illis seducta, dubitabat, an non forte revera graviditas aliqua subesset, imprimis cum etiam medici & medicæ, nihil definire circa hoc dubium, intermedio hoc tempore consili essent; ipsa vero quam maxime optaret, ut prægnans utique esset, tum amore prolis, tum quod spei indulgeret, fore ita, ut universus ejus status hæc ratione non sit ita absolute p. n., adeoque quovis intuitu periculosior.

Obliti sumus commemorare, quod etiam pedes & crura, sed tamen adhuc levius, & cum discussione per nocturnam quietem & calorem, *intumuerint*.

Proponebatur itaque huic patienti usus remedii in hoc genere, sub divina benedictione, fidi atque experti; a cujus usu nihil haberet metuedum, si vel maxime prægnans esset, quæ tamen opinio ipsi statim diffuadebatur. Simul atque primam dosin assumerat, desinebat eo ipso die fluxus sanguinis: continuato per sequentes dies usu, evanescebant non solum angustia & anxietates symptomata: sed intra octiduum *subsederat* universa abdominis *inflatio*, ut non remaneret p. n. constitutio, præter *duritiem* quandam in infimo abdomine, undique flaccido, & suppresso, percipiendam. Exegit ita tres septimanas; in quarum fine sanguis iterum emicuit; repetito medicamenti usu, continuavit modice profluere, quarto vero die mane, corripuerunt illam, veri dolores ad partum: & peperit *moleculam, membranaceo* involucre molli inclusam, intus etiam folliculis veluti discretam, sed solo *grumoso sanguine* suffarctam, mure mediocri non majorem. Continuato per 10 circiter dies usu medicamenti, sub redeunte post hac mensium fluxu repetito, mox postea recte concepit, gestavit, & peperit etiam feliciter infantem sanum.

Imo in illo jam supra allegato Illustr. Matronæ abortu aliquoties deinceps recurrente, non nisi prima vice, aliquid *vero conceptui* respondens, dignoscere integrum erat.

Sub ipsa exclusione abortus, illud maxime solenne est, ut partim *dolores*, seu *spasmi uteri*, contingant leviores, obscuriores, imo segniores; partim *fluxus sanguinis*, præ vero partu, longe intemperantior. Fere autem tanto magis utrumque horum, quanto minor adhuc est fetus.

Magis autem etiam, corpore atque animo, *torpidiores* observantur *abortientes*, quam *parientes*, ita ut revera, vel ad ipsas usque lipothymias magis propendeant; omnia vero hæc facilius iterum ad euphoriam revertuntur, mox post absolutam exclusionem, inprimis ipsa illa *hemorrhagie* abundantia.

Quando vero etiam ita *intempestivum* partum absolverunt, nisi sibi parcant, & satis circumspecte ut *puerperas* sese gerant, minime *minoribus* incommodis expositæ sunt; quamvis fere *paucioribus*, quam veræ puerperæ: inprimis autem, quæ jam alias infantes gestarunt; aut quæ falsos tales conceptus tandem elidendos, tantisper gestaverunt. Ita postremo loco commemorata honesta femina, cum concrementum illud, post priorem abortum anno elapso tandem elisisset, *quarto die* gravia flatulento-torminosa & suffocativa pathemata incurrit, cum repentina *lochialis fluxus* imminutione, plenam suppressionem minitante; & hoc quidem ab esu improvido *placentæ*, multo butyro, ut hic locorum pessimi moris est, pinguis atque concoctioni refragantis. Ubi profecto nihil adeo alienum sponte suspicans medicus, in tam diuturna reliqua ultra integrum annum tolerata variorum gravium symptomatum syndrome, jam de profundioribus quibusdam causis sollicitus, cum patientem ipsam inviseret, *placentæ* juxta lectum intuitu, & nata inde suspicione improvise appetitus atque esus, facta interrogatione minime diffidente ægra, tanto facilius solo *digestivo* remedio, loco quorumlibet laboriosiorum consiliorum, incommodis his præsentissime consulere potuit; quæ si ab alia causa forte deducenda fuissent, remediis aliis, si nihil amplius, certe facile *inutiliter*, tractari illam contigisset.

Tanto major autem necessitas in hoc casu subest, ut plenaria debita *expurgatio uteri*, plenum exitum sortiatur, & ad finem perducatur; alias enim justissimus semper manet metus ne damnum aliquod in futurum tempus sese extendens, inde remaneat, aut subnascat. Absolvitur autem hoc negotium non nisi debito ac sufficiente, sive spontaneo lochiorum fluxu; sive per medicamenta huic effectui vere atque efficaciter idonea: & profecto si quid medicamenti ad hunc scopum veri atque certi impetrare est integrum, meretur illud omni modo huic casui, *abortui* inquam, adhiberi: sicut enim in vero *partu*, spontanea lochiorum sufficiente expurgatione satis fieri sollemnissimum & quotidianum est, ut ibi medico
auxi-

auxilio nihil sit opus; ita plane contra se res habet cum *abortu*, quippe a quo, nisi per peritam etiam & efficacem medicationem subveniat, longe familiarius mala confectaria remanent, quam ut omnia recte in integrum restituantur.

Quando vero hoc ita debite peractum est, tunc equidem nihil aliud superest, nisi ut etiam quando recte ad se rediit *fœmina*, & sana rursus apparet, tum præliminariter præoccupetur, ne succedente nova imprægnatione, simile infortunium ipsi iterum eveniat: quin etiam sub ipso gestationis tempore, circa *mensēs* aut *septimanas*, quibus pristinum abortum perpessa est, nulla *externa* occasio ipsi objiciatur, unde similis intemptiva atque violenta excussio denuo coariri possit. Si tamen sub priore illo abortu omnia recte, & imprimis sufficienter, in integrum restituta fuerunt, non superest locus ulli metui, ne hoc tempore aliquid novi incommodi oriatur.

C A P U T I I.

De Fetus mortui Historia.

Quantumvis fetus cum involucris ad ipsum pertinentibus, stricte loquendo, mox a primo conceptus in utero materno die, *vita* fruatur, nempe ab omni corruptione conservetur atque præservetur; crassiore tamen consueto sensu & acceptione, tunc demum maxime dicitur & intelligitur *vivere*, quando jam *motus* humorum in proprio ejus corpore fieri, non solum conspici possunt, v. g. in *oviparis*; sed in *viviparis* denique, accedente insuper etiam locali corporis *motu*, tanto magis commode sentiri incipit hoc, juxta crassissimam vulgarem acceptionem, *vita* ejus confectarium.

Sicut autem, ut rem paucis complectamur, circa totum negotium *vite*, nihil aliud quam generaliora & crassiora quædam vulgo nota & intellecta, & proinde usu etiam recepta sunt; ita imprimis in negotio pariter adeo crassæ acceptionis, quale est illud de *fetu mortuo*, sane fuit *ἄκαιρον τὸ ἀκριβολογεῖν*; unde quidem suffecerit dixisse quod fetus intelligatur *vivus*, recepta loquendi ratione, non nisi ab illo maxime tempore, quo motibus sensibilibus sese jam manifestare incipit, nempe a *medio maxime tempore gestationis*.

Sicut itaque hoc imprimis intuitu, nempe ad receptum loquendi sensum de fetu *vivo*, aut amissa iterum *vita mortuo*, loqui necesse habemus; ita *mortuum* etiam fetum illum præcipue intelligimus, qui *ab hoc tempore* *vita* rursus excidit, & crassiore quidem *indicio*, tunc imprimis mortuus judicatur, quando amplius non *sentitur* ullo motu sese manifestare.

Fetus itaque *mortui* exclusio, strictè ad receptum morem loquendo, circiter a medio gestationis tempore usque ad ipsum non solum *tempus*, & *actum*, sed *effectum* omnino *partus* sese extendit. Ut videlicet non solum toto hoc intermedio tempore, infans in utero *intermori* possit; sed etiam in ipso tandem *partus* labore, loco exclusionis sui vivi, ante absolutum hunc exitum in ipso adhuc utero, sub conaminibus illis atque moliminibus excludendi, intermoriatur, adeoque, ut loquuntur, in portu naufragium patiatur.

Habet vero etiam hæc acceptio aliqualem relationem ad usum historix *partus* fœtus mortui. Quandoquidem difficiliore circumstantiæ hujus negotii, revera illo maxime casu graviore observantur atque sentiuntur, quando fœtus vita, sub hac latiore ejus acceptione, jamjam percipienda, iterum excidit: Siquidem prioribus adhuc temporibus pleraque quidem amissionem vitæ ejus, strictius dictæ, infrequentia *Symptomata*, longe minora communiter observantur.

Ut autem negotium etiam solum historice justa ferie evolvi possit, instruemus ejus enarrationem secundum tres illas præcipuas circumstantias, 1) quomodo imprimis malum hoc observetur *occasione* & *ortum* nancisci; 2) quomodo colligi possit, e *signis* certioribus, quod mors hæc evenerit: 3) Quasnam difficultates circa *exclusionem* ejus succedere contingat.

Quod itaque primum attinet, remotiores equidem causæ evidentiores observantur, sive *ingens* fœminæ prægnantis *plethora*; sive *animi* ejusdem *ingens sensibilitas*, ad *iracundiam*, aut *merorem* atque *terrorem* disposita: sive reliqua etiam *morbida* imbecillitas: sive tandem in ipso demum *partu* male succedentes, & male administrati ita dicti dolores: ubi quidem imprimis justo diutior strictura fœtus in utero, non subsequente ipso tempestivo exitu, liberum successum motus sanguinis in fœtu sufflaminare apta, huic effectui evidentem ansam præbere potest, quin etiam solet. Phantasticas etiam occasiones, ab *imaginatione matris*, aut *impressionibus* undecunque tandem incussis, plurimum hic posse, varia monstrant exempla.

Alterum quod attinet, illas nempe circumstantias, quæ *mortuo* in utero fœtu sese exserunt, differunt hæc gradu, prout infans jam *perfectior*, & ipsi partui legitimo maturior, vel e contra adhuc admodum *tenerior* est; prout etiam hæc fœtus *mors*, vel diuturniorem aliquem *matris* atque *fœtus* languorem secuta est; vel *vegetiori* etiam fœtui, velut ex insperato simul & semel accidit & evenit.

Prioribus casibus, *languor* magis, & *virium* aliqua dejectio in matre; *horridula* etiam, volaticis *ardoribus*, *capitis* doloribus, *angustiis* præcordiorum & animi, *appetitus* vitiis, *vertiginosis* perturbationibus, colludens *ἀταξία*, *mammarum* flacciditas, *lactis* in illis tenuioris sensibilibus præsentia, nullus amplius *motus* fœtus: *ventris* ad inguina veluti

delabentis. & cum flacciditate quadam ita quasi *pendentis*, insolitum onus: ante omnia *sensibile illius regionis frigus*: in tenerioribus autem omnia hæc & graviora, & breviori tempore increbescencia, imo subinde ad lipothymiam usque *fœminam deducencia*, cum vario interim, nempe vago, *coloris & caloris*, statu.

Posteriore casu, nempe ubi fœtus admodum *grandis*, repente interit, imprimis autem *sub ipso partu*, *inhorrescit fœmina*, ut etiam *febrili frigore & horrore correpta* videatur; *vires corporis*, imo & animi, fatiscunt velut in momenta: succedunt *anxietates*, *vertigines*, *lipothymia*, dolores ad partum *rari*, *debiles*, *breves* revertuntur, imo vel plane evanescent. Imprimis autem *refrigescit* communiter magnopere *regio infima abdominis supra pubem*, & nullus amplius sensus cujuscunque *motus* fœtus percipitur: imo vero magis magisque non corpore solum, sed omnino animo languescens fœmina, *sua* quoque *mortis* subinde metum, non nimium raro etiam eventum, subit.

Tertium respectum, superius à nobis allegatum, quod attinet, quomodo videlicet fœtus mortuus *ad partum* sese habere soleat, fit illud, quod modo diximus, ut *mortui fœtus exclusio*, tam generali magis matris *debilitatione*, quam speciali *dolorum*, nempe spasmodorum debitorum cessatione, aut ad minimum, & longe *rariore*, quam conveniebat, & longe *debiliore* recussu, difficillime succedat atque exeat.

C A P U T I I I.

Pathologica quadam circa abortum & fœtum mortuum.

Necessaria quidem ubilibet est distinctio, diverforum respectuum & successuum unius ejusdemque rei, ne temere implicatio locum inveniat; interim profecto in *Medicis* atque *Physicis* rebus, tanto magis necessaria hæc est circumspectio, quo difficilior est *Physicorum* respectuum evidens enucleatio; & simul remotio ab usu *Medico*, & à *Medicæ* theoriæ qualibet necessitate.

Luculentum hujus generis exemplum præbet nobis negotium *Generationis hominis*. Circa quam profecto ita in solidum nihil verum atque certum deprehendere valuit, in hunc usque diem, Philosophia, ut nulla pars totius hujus rei quicquam certum atque fidum præ sese ferat, quin alienis non tantum opinionibus, sed plane experimentis jactatis in extrema penitus, nempe opposite, diripiatur.

Si de *materia* loquentes audias, veteres *semen masculinum*, apospasmatibus à *singulis paterni corporis partibus desumptis*, quasi *singularum partium seminis*, constans, pro materia constituunt; cui *mater* nihil, nisi

nisi *nutrimentum*, nempe sanguinem menstruum, crassiore conceptu subministrat. E recentioribus diligentissimus *Malpighius*, lineamentum ali- quod in *ovis* gallinaceis conspiciens, e quo prima pulli fundamenta, nempe *Cerebrum*, & *Spinalium medullam* efformari animadvertit; hoc ip- sum autem rudimentum etiam in *ovis subventaneis*, nempe sine mas- culi ullo commercio, (quod in gallinis vulgaribus, præ aliis avium generibus, familiariter fit;) editis, pari ratione præsens deprehendens: permotus hinc est statuere, quod *femina materiale* rudimentum pro for- matione corporis suppeditet, masculus autem solum *Spirituosum* quasi quiddam *organico-vivificum*, conferat, quo materia illa velut in actum deducatur. Diversa omnia iterum vidit *Leuwenhoeck*; in *masculino* se- mine potius vivide mobilia quædam corpuscula indicans, e quibus *corpus* produci verisimile arbitratur. Cui rei ut absolute prospiciat *Dalecampius*, profert ejusmodi observationem seu autopsiam, qua etiam *toto corpore jam distinctum* homuncionem, imo numerum aliquem talium, in *Spermate* masculino vidisse depingit. At *Sturmius* hic penitus in diver- sum abit, verisimilius reputans, quod aer & aqua, *homunculis* invisibi- liter quidem parvis, sed tamen penitus jam efformatis, æque ac om- nium specierum animantium similibus corporibus, scateant; quorum tan- dem unus in porulo testis mulieris, per viri cohabitationem ad hanc capturam disposito seu conformato, irretitus, irruptione alimentaris substantiæ in majorem molem sufferciat. Videre est puto ex his, quid sit & possit *Philosophia*!

Sicut autem adhuc infolidum deficit omnis circa *materiam* ipsam for- tus formandi scientia; cui cordi fuerit inquirere in partem *activam* ejus, illi integrum erit tempus suum addicere lectioni sententiarum, circa hoc negotium variantium, & invigilare harum crebris mutationibus, vel, ut vulgo loquuntur, *ulterioribus explicationibus* pristinae suæ mentis: inveniet quod agat, si non *orationem*, sed *rationem* ibi quærat. His si tandem addiderit disceptationes de *anima rationalis*, juxta alios *creatio- ne*; de momento *infusionis* ejusdem, atque modo: vel assertionem pro- pagationis *per traducem*: ille quidem hanc philosophiam completam ha- bebit: si tamen prius recte intellexerit, quod *anima rationalis*, ut *im- materialis*, in *corpore* quidem esse possit, (non tamen ut *in loco*, sed absolute ut in $\pi\tilde{\alpha}$) interim nec *in corpore*, nec *in corpus* aliquid agere possit, quia *immateriale cum materiali non potest habere contactum*. Inte- rim excipiendo hic iterum, & his animæ necessitatibus subordinando *Spiritus*; quibus vel ab illo *canone* de materialis & immaterialis nullo contactu exceptio est; vel ne hic etiam difficultas temere urgeat, in- telligere licebit, quod majoris commoditatis causa *Spiritus* hos neque mate- rialis, nec immaterialis naturæ esse conveniat. &c.

Per nos quidem cuilibet liberrimum erit, hæc pro lubitu suo ad negotium generationis applicare, dicere, imo iterum aliter, quin vel in eadem

eadem pagina, jam verbis, jam rebus, sibi contradicere: Nos, antequam ejusmodi res ita firmiter & constanter, sine ulla reservatione futuræ *mutationis sententiæ* suæ (*imprimis circa res longe simplicissimas, & nulla una operosa, nedum repetitis, cogitationibus, indigentes*) planissimis illis, quas alias *scholarum* primitias esse notum est, *positionibus, subjunctionibus, conclusionibus*, propositæ, ex se mutuo deductæ, rerum probabilitate aut necessitate *à priori* aut *posteriori* explicatæ, & vera, simplici demonstratione connexionis eventuum ad causas, quarum effectus esse intelligi debeant, tandem *stabilitæ* fuerint, excusabimur, quod illis animum submittere negligamus; & tantisper in asseveratione nostra maneamus, quod illa quæcunque huc usque de his materiis dicta sunt, ad quemcunque intellectum ejus, quod jam præ manibus habemus, negotii absolutissime nihil conferant.

Potius itaque ad facta ipsa magis respiciendo, illas causas perlustrabimus, quæ ut alias solenniorem efficaciam in *fetus vita* violanda & *exclusionem* ipsius ex utero provocanda, exserere observantur, ita pressius ad negotium nostrum facere quoquo modo comparent.

Sunt autem hæc vel magis *vitalis*, vel *pathetico-rationalis* census. *Vitales*, vel *directe* quasi & immediate tales, vel *mediate* per corporis locales *motus*, & *sensus*: *motus* quidem jam *voluntarios* immoderatiores, jam *violentos*.

Vitales motus, qui morti fœtus evidentius ansam præbere possunt, sunt ante omnia *materia nutritiæ*, & *motus* ejus *placidi* vitia. Quando videlicet per *morbos* fœminæ prægnantis, & *appetitus*, & *concoctio* graviter labefactantur; adeoque ipsius materiæ nutritiæ proventus justus deficit: ut adeo corpus fœtus non amplius commode & sufficienter *nutrimento* necessario instrui possit. Unde quidem hujusmodi *morbis* graviter correptæ fœminæ, quæ dicta hæc incommoda solennius inferant, periculum *abortus* & *mortis fœtus* sui præ aliis incurrunt.

Quamlibet enim quam maxime verum sit, quod ingens differentia intercedat inter *viam* absolute atque stricte sumtam, & *nutritionem* ac augmentum corporis; exemplo infantum jam ad puerilem ætatem succrescentium, qui non raro per aliquot etiam annos, in *augmento* corporis sui adeo parum proficiunt, ut etiam *deficere* penitus in hac parte videantur; cum tamen *vita* interim utique absolute ipsis duret ac perennet: Revera tamen in *fetu* adhuc minore, imo minimo, proportio hujus rei longe brevior periodo circumscripta esse videtur; sicuti manifestum etiam est, quod ipsum *incrementum* corporis fœtus, in utero, intra breve tempus longe magis insigne fieri debeat, quam *extra* uterum. Imo cum *vita corpore* quasi *posterior* intelligenda sit, dum nempe corpus demum *vita* servari, seu vivum esse debet: tanto magis certe *corpori fabricando* materia sufficiens suppeditanda erit, nisi *vitam*

illi, ad perfectionem ulteriorem promoveri inepto, negari seu subtrahi velimus.

Et hanc quidem causam esse arbitramur, cur non adeo citissime neque promptissime atque communissime, gravidis etiam va'de parum nutritis, nihilominus, non ita absolute promptissime *abortus* statim eveniat; sed non raro admirationem mereatur, quomodo sub tam parca illarum manducatione, nihilominus foetus vitalem retineant: Quamvis etiam exempla hujus generis non desint admodum frequentissima, quod utique in tali casu foetus etiam parcius nutriti, valde tenues tandem atque debiles, prodeant.

Ita etiam quod *directionem* copiosiore materiam nutritiam, ad uterum foeminae praegnantis, concernit, ne quid de illa re conceptui simplici difficilius & impeditius offeramus, allegamus solum illam foeminis vulgo familiariter notam observationem, quod illae foeminae, quae gestationis suae tempore, suo reliquo toto corpore plus solito nutriuntur & habitiores fiunt, infantes excludere soleant longe *tenuiores*, & minus bene nutritos; quam aliae, quae sub gestationis tempore potius habitu nonnihil deficere videntur, quam augeri: Imo quotidiana sunt exempla unius ejusdemque foeminae, quae alio quidem tempore sub gestatione magis extenuata, aut certe nihil aucta, non solum bene perfectum, sed robustum penitus infantem edidit, proximo altero tempore vero, augefcente suo ipsius corpore aridum atque tenuem infantem peperit.

Haec sunt illae causae, e *vitalis* negotii, in ipsa matre, perturbationibus & defectibus, quae *vita* foetus praedudicium afferre possunt. *Animales* actus quod attinet, non ita rara sunt exempla, ubi a nimis vehementibus corporis motibus, jam in *Plethorico* statu sanguinem nimis impetuose turgescentibus, aut *vires* etiam simul & semel enormiter deicientibus, *abortus* secutus sit.

Tanto magis autem a *violentis* gravidae foeminae *lapsibus*, *lumborum*, aut ipsius ventris, *violentis allisionibus* atque *conclusionibus*, foetui *mortem*, & *abortum* evenire, & rationi & experientiae consentaneum est.

Animi pathemata graviora, *iracundia* quidem vehemens, sed *suppressa* tamen, uti solet, quod in objectum suum directum exsequi non licet, in aliud, etiam domesticum, tentare atque experiri; notissima illa intemperantioris iracundiae vicaria vindicta, *den Zorn an einem andern, der ihm unter die Hände kommt, auszulassen*: Ita hic etiam, dum malitiam animi in altero experiri atque satiari non licet, in *domestico* suo *one*re illam in effectum deducere satagit.

Terror autem, sicut alias vel proprio corpori justum vitalem influxum atque motum subtrahit, *Lipothymias* imo *Syncoptes*, mortis analogas, admittendo: ita cum animi pathematum *communionem* fere magis quam

quam *communicationem*, potentissime in embryonem operari, certissimum sit: & ex *imaginationis* maternæ quasi miraculosa efficacia notissimum: quomodo e gravissimo *matris* terrore, *Embryoni* tali *Syncope* etiam lethalis incuti possit, ratione facti ipsius, seu quod ita fieri possit, (licet quomodo fiat, ignotum sit) nihil a reliqua probabilitate abaudit.

Sicut autem hæc a priori ita fieri posse, ratio generaliori experientiae innixa, persuadet; ita tanto magis confirmat idem, *specialis* experientia a posteriori, quod, inquam, hæc ipso facto vere sic eveniant: nempe ab hujusmodi *pathematum*, speciebus, hæc species *mortis* foetus & *abortus* facile consequi indies observentur.

In ultiores harum causarum agendi modos excurrere, a *medica* theoria alienum est; illud tamen non dubitamus adhuc adjungere, quod *insignis abundantia* plethorica, etiam *levioribus* aliis commotionibus facile tanto majus pondus addere possit, dum hac ratione facilior *provocatio* naturæ contingit, consuetam evacuationem per *uterum* tentandam: cum interim hæc sine gravissimo, & vix non certo, *periculo foetus*, suscipi non possit.

Licet enim non plane desint ejusmodi observationes, qualem in honesta foemina hujus loci habuit ipse D. D. Præses, quod etiam *sub vera* *inprægnatione*, *sanguis e genitalibus* profluere possit; quandoquidem nominatæ huic patienti, *copiose* quoque, & modo non *jugiter*, a *dimidio* tempore *gestationis*, usque ad *ipsum partum*, *assatim* fluxit; secuto nihilominus, & *justæ maturitatis*, & *vivace* satis foetu: certe, tamen ita familiares, & quotidie obviæ observationes tales nequaquam sunt: ut non potius, *penius ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ*, excretionis talis in prægnantibus obtingentia molimina, exitum foetui atque partui *funestum*, non magis portendant, quam afferant.

Interim, quod superius etiam monuisse meminimus, hæc quidem a *plethora* periclitatio, revera familiaris *primis & mediis*, quam *ulterioribus* gestationis mensibus, præcipuum negotium facessit.

De *violentiorum* motuum generibus & efficacia, non placet neque *Hippocratis* fidicinam saltatricem allegare; nec immanitatem *barbararum* recensere, quæ *conculcatione* abdominis gravidarum, abortum urgere memorantur: Enimvero apta esse talia machinamenta ad tales effectus, nulla proluxiore deductione indigere putamus.

Non tam inanium speculationum gratia, *quomodo & quatenus* talia fieri possint, sed *nudæ* historice relationis nomine, placet adponere factum; quod hic loci a viro & familia honesta memoratum sibi meminit D. D. Præses. Honestæ foemina prægnans, posterioribus graviditatis suæ mensibus variis incommodis circa ventrem affecta, sub *justum* quidem *tempus partus*, corripitur doloribus, sed irritis, & optato effectu non potentibus, donec & ipsa *viribus & infans vita* destitueretur, &

hic quidem in frustra dissectus a matre separandus esset. Fit illa denuo prægnans, eodem successu, & lugubri eventu. Dum maritus ejus, occasione ferente, infortunium hoc alicubi commemorat, recenset præsentium quidam casum, qui foeminae de sua affinitate obtigerit, quod videlicet illa pariter repetitos infelices mortuorum foetuum partus passa sit, cui denique nescio quis hariolus, indicaverit, quod causa hujus mali sit *fascinum* quoddam, eique persuaserit, ut *sub ostii conclavis sui limine* quæri jubeat, quid subit: quo sublato, inventa sint *ossicula infantilia*. Hæc commemoratio, cum etiam recentis infelicitis puerperæ marito scrupulum iniecit, ille domum reversus, limen etiam conclavis, in quo habitabant, sustollere faciens, repererit ibidem pariter *talia de infantis sceletio ossa*. De reliquo vero, casus talis etiam D. D. Præsidi notus est, quod foemina tribus deinceps puerperiis, quamvis ad justum terminum Infantem gestavisset, illum vivum parere non potuerit, sed ultra diem naturalem cum partu colluctans, tandem e solitis signis *mortuo judicato fetu, extractionem ejus, laboriosam & periculosam* tolerare, necesse habuerit: donec tandem, cum iterum imprægnatæ, justo tempore partus instaret, ex ædibus suis (quas a vetula quadam debitis fisco obnoxia emerat, & cum in fraudem fisci cum ipsa consentire recusaret, sub magna hujus indignatione, imo manifestis minis, possidebat) in alias deportaretur: ubi intra trium circiter horarum spatium sanum vegetum infantem peperit, qui etiam prospere adolevit.

Cæterum autem eousque extendere superstitiones, vel etiam magnetarum virium fidem, ut cum ejusmodi rerum nimis admiratoribus etiam credi debeat, quasi quilibet homini sensibili aliam timeri solitum, tam potentem impressionem in vitam embryonis facere possit, nemini consenserimus. Unde quidem quæ inter priscos quosdam historiolarum talium compilatores enarrantur, quomodo v. g. Mulier, quæ vivum aut mortuum *serpentem* calcaverit, aut transcenderit, *abortum* hinc incurrat, aut *mortem foetus* &c. Talia, inquam, pro certis habere, nemini suaserimus.

Medicamenta vero *fortiora*, foetui in utero contento, multum negotii, imo damni facillere posse, neque ratio, nec experientia dubium sinunt. Unde quidem vulgo infamia sunt *fortiora purgantia*, *fortiora vomitoria*, imo quælibet alia *vegetius alterantia*. Et quamvis experientia non refragetur, quod etiam *purgantia*, tanto magis autem spontaneæ *Diarrhææ*, imo *Dysenteria*, subinde sine foetus periculo, foeminam gravidam satis exercuerint: aliud tamen certe negotium est, quando evacuationes tales magis *irritatione circa ipsas primas vias*, aut directo quodam motu materiæ e corpore materno ad primas vias, ortum traxerunt; quam quando ex adverso, potius a substantia certorum purgantium, in humores matris profunde sese diffundente, & humores surdente,

dente, & pervertente, oriuntur; adeoque etiam ad foetum, cum lymphâ materna, penetrando, tenerrimo hujus humorum systemati atque crassi, vehementem alterationem inducunt, qua placidissima illa motuum vitalium in foetu œconomia, gravius perturbetur.

Quo intuitu certe *Hippocratis* imprimis dehortationes, circa *venesectionis & purgationis* noxas in *gravidis*, facile intelligi poterunt; si nempe meminimus, quod & *VStio* ævi *Hippocratici* non intra illas duas vel tres uncias hodierni moris, substiterit: sed longe largior fuerit; & pharmacum catharticum eminentes ac veluti princeps fuerit *Helleborus*: cujus quidem *vehementissimam* efficaciam in tam sensibili foetus atque matris, *propria & socia*, constitutione, quilibet facile intellexerit, securam esse non posse.

Nescio vero qua autoritate alicubi niti dicam Autorem, qui esum *amygdalarum amararum* embryoni periculum creare, innuere non dubitat. De *experimento* quidem nihil nobis constat; arbitramur autem, *opinionem* magis esse fundatam super illo experimento, quod *amygdale amare*, plerisque *animantibus*, præter hominem, vitam eripiant: ut ad o *embryo*, (præsertim juxta opinionem de *creatione & infusione animæ rationalis*), adhuc nude *vitalis*, & ut loqui solent *vegetabilis*, tali tempore eandem cum animalibus *irrationalibus* dictis, fortunam experi, necesse habeat. Ubi obiter monere placet, quod etiam *Ammianus in Manud. ad Mater Med.* dum usum *nucis vomice* serio abhorret, *argumento* deleterix ejus efficacix in variis brutis, non satis attendisse appareat, secundum omnes homines, hucusque innoxium esum vel usum *amygdalarum amararum* in corpore humano: quæ tamen, vi hujus *argumenti*, quod hoc loco unice proponit, & iudicium suum, imo condemnationem *Nucis vomice*, illi superstruit, parem utique condemnationem incurrere deberent. Cæterum quid de *Adhatoda Ceylonensium*, *Ecbolio* proinde dicto nostratibus, referant historici harum regionum & rerum, notum quidem est; sed cum circa *vitalem* atque *vegetum* foetum, & recte procedentem gestationem, experimentum sine flagitio fieri non possit; relinquenda hinc potius historicis est fides sua, quam decisioni nefario modo atque medio indulgendum: nisi quidem forte in brutis aliquid tentare liceret, à quibus tamen ad hominem, indubitata & constantem reciprocam subsumtionem locum non habere, vel modo allegata demonstrant.

Per indirectum autem etiam *emmenagoga* fortiora, congestione, imo compressione sanguinis versus uterum, inducta, oppressioni placidæ circulationis sanguinis in foetu obicem objicere posse, ipsa ratio dicat: tanto magis autem occasionem ad minimum præbere posse, etiam *spasticis* uteri motibus, excussionem foetus post se trahentibus, eadem utique ratio dubitare non sinit.

Pertinent ad hanc classem, eorum quæ *pathetico-spastica* efficaciam

abortui occasionem præbere possunt, *nidores foedi*, imprimis pinguium accenforum, ut in specie *sebaceorum ellychniorum*. Tandem etiam *abusum venereum* gravidis aliquando damna talia inferre, non leves subinde suspiciones innuunt.

Dicendum aliquid est de causa *difficilioris*, imo subinde *difficillimi partus*, quando *fœtus* est *mortuus*. Non placet tamen prolixum hic esse, sed potius breviter effari, quid nobis videatur. Fœtum ex utero exprimi *motibus* uteri spasticis, vix quenquam dubitare putamus. Hos autem *motus*, a principio illo *movente* in corpore dirigi atque instrui *efficienter*, pariter neminem dubitare confidimus, qui feriem causandi, & indolem *instrumentalem* tantum, spirituum suppositorum, distinguere intellexerit. *Agens* illud, quod *Vitam* per *motus* agit atque præstat, & illud ipsum *indeficiente* atque adeo quam maxime *vigilantissima* continuatione & proportione perpetrat, *Mortem* actuaalem, tanquam totius sui finis verum *oppositum*, non potest non *intueri*, si quidem *considerandi* sit compos: sin hoc ipsi negetur, negari tamen non potest, quod *corporis* mortui & vivi, inter se adhuc *communicatione corporali* connexorum, ita *opposita* sit constitutio, ut etiam *a priori* probabilissimum sit, quod vel *materialiter*, *mortuum vivo* impedimenta aliqua, imo inquinamenta, afficere valeat: Sicut *a posteriori*, tum de *sphacelo* notissimum est, quod particula *emortua*, mox longe lateque *sensu*, *motu*, *influxu vitali*, *calore*, *colore*, etiam vividas partes privet: Tum in ipso hoc casu *fœtus mortui*, & *corpus* inhorrescit, & *animus* angitur & ipse *venter* circa contentum fœtum mortuum, torpescit atque frigescit.

Maxime vero omnium clarius reddit totum negotium, debita animi adversio ad veras illas *circumstantias*, secundum quas proprie partus mortui fœtus *difficilis* redditur. Sunt autem hæc ante omnia *defectus* & *cessatio dolorum*, i. e. spasmodorum ad partum; aut ad minimum, tanta illorum *imminutio* ut tum *leviores* & velut evanidi, tum *variores* succedant; revera vero sensim plane *deficiant*: *Virium* puerperæ *corporis*, imo vero *animi* præcipites defectus: anxietates magis, quam angustix corporis. Et, quod quidem *maximopere notandum venit*, hæc omnia tanto certius atque fortius, in fœminis *speculabunda* magis, *meticulosa*, breviter *activioris ratiocinantis* indolis, quam in aliis, quæ *stupidiore* sunt.

Ex omnibus his circumstantiis causam illam elicimus, quod per præsentiam corporis *mortui*, spasmi illi debiti, tanquam *vitalis tonici* motus soboles, *motus* inquam *vitales*, imprimis *fortiores*, desinant, ut loquuntur, influere, i. e. administrari atque dirigi in illam partem; in qua aliquid *vite oppositum*, i. e. *mortuum*, delitescit. Ut adeo destitutus *motibus* debitis uterus, non possit excludere contentum fœtum, quandoquidem exclusio hæc nihil nisi *motus* esse poterat ac debebat.

Neque

Neque sane nostra, ut medicorum, magnopere interest in has causas altius evagari; aut in rationem reddendam diffundi, cur positive principium illud motuum, motus vitales circa rem mortuam persequi recuset? An *physica* magis, an vero *pathetica* subsit causa: Certe vero, si maxime omnes circumstantiæ conjungantur, & modo non confuse ac ἀλόγως, comparentur, non minore probabilitate pollere apparebit nexus *patheticus*, quam *physicus*.

Sicut etiam revera iisdem difficultatibus impeditus erit nexus *physicus*, si demonstrari debeat de tanta periclitatione *vite maternæ*, tam n reliquo nimium laborioso, quam imprimis *fetus mortui*, partu. Certe enim *effluvia* morticina & putredinosa, non facile satiabunt, nisi plane obesiæ naris ætiologum: Imprimis, si etiam illud consideraverit, quotidianæ observationis experimentum, quod homines paulo *meticulosiores*, in collendis ac portandis *cadaveribus*, tantum defectum virium suarum experiantur, ut minime pro *vera mole* seu *pondere* cadaveris, sed longe supra, *gravitatem* illius æstiment: & illud laboriosius tractent, non quod revera à *posteriore* pondus viribus ipsorum negotium facessat; sed à *priori* deficientes vires, i. e. *tergiversatio* vegeti influxus motus, majoris ponderis opinionem illis persuadeat. Sed sufficiant hæc.

C A P U T I V.

Quædam ad prognosin circa abortum & fœtum mortuum pertinentia.

Quantumvis dubitari posset, an etiam circa abortum & fœtum mortuum *prognosi* aliquis sit locus, asserimus tamen, quod omnimodo certis respectibus circa *abortum* æque ac *fœtum mortuum* aliquid *predici* possit; imo aliquid *in futurum præcaveri* ita necesse sit, ut nisi hoc recte perpetretur, tanto certior *predictio* ulterioris sinistri successus, certiozem locum habeat. Ita enim *abortus* certe nimis quam veraci communiter præfagio prædici potest illis *junioribus*, *primiparis* imprimis, quæ evidente *Pleurora* affectæ, insuper *vita genus* jam *corporis*, jam *animi* commotionibus importunioribus expositum, degunt. Imprimis autem si alioquin *largiores excretiones* menstruas experiri consueverint; *diætæ* *vinosæ* aut *aromaticæ*, minus antea solitæ, admoveantur.

Tanto magis autem in *futuros successus* malum *præfagium* meretur *abortus*, dum experientia quidem monet, ratio vero docet, quod unus *abortus* familiariter post se trahat alterum; tanto magis autem atque certius secundum tertius, & tertium quartus, subsequatur.

Quando vero *abortus* fœtuum jam *adultiorum* eveniunt ibi quidem prognos-

prognosis eo inclinare, suadente experientia, debet, quod facile evenire possit, ut fœmina impostero sterilis fiat, & vitalibus fœtibus non solum gestandis, sed omnino concipiendis impar evadat.

Quemadmodum autem hæ prognoses velut eminens magis circa abortum occupatæ sunt, ita consideranda venit alia adhuc prognoseos species, circa ipsum *instantem abortum*, an videlicet apparentibus præcipuis quibusdam signis, „Abortus ita certo expectari debeat, ut etiam, „ad evitanda alia adhuc graviora impendentia præsentissima pericula, „*pro-* „*moveri* potius debeat, quam otiose expectari.

Certe enim non ita, uti vulgo fit, silentio prætereunda atque negligenda venit illa circumstantia, *abortui* ita familiarissima, ut vel inseparabilis dici mereatur, quoties ille impeditus succedit, *ingens* nempe *sanguinis profusio*, sub *languidissimis*, & velut in momenta magis *faisifcentibus*, plenariæ exclusionis *conatibus*: Unde mater in *lipothymias*, & præsentissimam vitæ periculationem, quasi præceps labitur: Cum tamen, quando tandem exclusus est *abortus*, nimis illæ *profusiones* longè certius atque citius moderamen admittant, quam *ante* hanc exclusionem ullo modo sperare sit integrum. Ut videlicet hac ratione si medicus certior esse possit, quod hic fœtus *non possit conservari*, sed omnimodo per abortum debeat excludi, dato tempestive ad ejus excussionem subsidio, omnia hæc incommoda & pericula, qua a negligente & otiosa spontanei eventus expectatione impendebant, efficaciter præoccupare possit.

Casus, quem D. D. Præses in sua praxi præ manibus habuit, est sequens. Illustr. quædam matrona, staturæ atque texturæ corporis teneræ, plethorica, & floridæ adhuc, forte 27. annorum ætatis, jam diversis vicibus abortum experta, intercurrente tamen etiam semel iterumque vera conceptione, corripitur tandem iterum abortu, ita, ut *duodecima septimana* posteaquam menses emanferant, & venter ad sensum augescere cœperat, sentiret eruptionem sanguinis lenissimam, sine ullo alio cujuslibet symptomatis sensu. Manabat fluxus hic moderatissimus, consuetorum catameniorum more, per sex totos dies & noctes. *Septimo die* erumpebat *largus sanguinis fluxus*, cum animi & præcordiorum angustia, & obscuris quibusdam pathematibus in inferiore ventre: continuabant hæc, & imprimis largus iste fluxus, per duas & dimidiam horam, ubi tandem excludebatur molecula, mediocri ovum gallinaceum æquans, rupta tamen, & intus adeo vacua: carnosæ membranacæ texturæ. Paciens debite refocillata atque restaurata, intra dies haud ita multos non solum ita satis ad se reversa est, sed concepit etiam iterum paucis abhinc septimanis, ut nempe menses iterum subsisterent, venter leviter induresceret, imo tandem leviter augesceret; illud tamen, e quo malum præsagium sibi formabant aliæ, quibus indoles hujus patientis alias bene cognita fuerat, erat præcipue, quod nulla ciborum nausea, imo ne quidem appetitus quocun-

enque vitio laboraret, quibus rebus sub reliqua vera imprægnatione admodum obnoxia fuerat. Quid multis, *duodecima septimana* sanguis iterum, uti proxime præterita vice, leviter atque leniter fluere incipit; continuat sex illis diebus, *septimo* erumpit *largum profusivum*, donec post tertiam *profusionis* ingentis horam, membranacea, sed priore longe tenuior & difformior, substantia, grumosum sanguinem hic illic inclusum ostendens, excerneretur: Quo factò, remittebat iterum profusio illa, curabatur patiens, & ad se revertebatur. Eadem penitus scena hudebatur iterum *tertia* vice. Imò iterum *quarta* vice, sed catastrophe tragicis modis longe propiore; quandoquidem non solum diutius durabat totum negotium, antequam excretio membranæo-fungosi, licet exigui, concrementi, tandem denique sequeretur, adeoque *profusioni* illi sanguinis, etiam veluti per insultus, (nempe leves uteri spasmos) tanquam e *syringa scaturientis*, finem imponeret: sed etiam hæc prodiga effusio patienti jam quartam & profundam quidem *lipothymiam*, brevibus intervallis intercedentibus, induxerat. A quibus etiam rebus patiens, magna *capitis* debilitate, *auditus* insigni diminutione, diuturno *pallore*, iusti *caloris* defectu, multa *somnolentia*, sed parva a fomno refocillatione, aliisque vitalium actionum æque ac animalium debilitationibus ac languoribus, obnoxia persistebat, ut vix languidissime nonnihil ad se, & cum sanitate in gratiam, redire appareret; dum interim *quinta* vice hunc labyrinthum iterum incidit. Concipit inquam, & gerit iterum eodem progressu & successu, uti proxime præcedente, imò singulis prægressis vicibus. *Duodecima*, inquam, septimana incipit, & per totos sex dies placidissime fluit, *septimo* vero impetu prorumpit sanguis. Hoc ubi vix per 5. quadrantibus horarios ita continuavit, utique a pristino illo malo adhuc tota enervata patiens, incurrit iterum *lipothymiam*, statim profundam & diurnam: Cum vix ad se revocata esset, sed summe languida atque debilis, *vertigine*, *visus* debilitatione, & ingenti *aurium sonitu* obruta, *pallida*, *frigida*, *anxia*, iterum *animo* *linquitur*, cum summa *faciei extenuatione*, & oris *livore pallido*, *asphyxia* iterum uti antecedente insultu, plena atque diurna: Simulatque pulsus & animus reverteretur, quasi *scaturiens sanguinis proluvia*: virium vero patientis lapsus immanis recurrebat.

Quæritur, an hic spectatorem agere sufficiat? Certe *analeptis*, *nervinis*, *uterinis* leniter *adstringentibus*, *de hyacintho*, *de gemmis*, *perlati*, *corallatis*, *cordialibus*, nihil quidem parcebatur, sed operosius forte esset, certo determinare, plus ne commodi an incommodi dederint.

Certissimum erat præsentis medico, quod hæc omnia, imprimis vero fons periculi totius, statim sublevationem acceptura essent, si abortus excessisset. Cum vero certe periculum esset in mora, conscientia suæ incumbere duxit, experiri quicquid in se esset præsidii, cui tertius

syncope favebat : partim enim magis instigabat, ad ultimum remedium tentandum, inprimis cum ita profunda esset, ut assistentes jam sub multis lacrymis conclamarent : partim vero occasionem largiretur, remedium ingerendi, quod alias propter *formam pulverulentam* quam ad præsentissimum usque vomitum averfabatur patiens, vix locum invenisset. Itaque per aliquot suspiria reviviscenti, & inter inclamationes circumstantium tandem, nondum tamen recte, sui memori, offertur remedium expulso-rium. Quantum vix credi possit brevissimo post temporis spatio, excernitur concrementum iterum informe membranaceum, spisso coagulo sanguinis veluti per varia loculamenta intus suffarctum. Statim moderatior fit fluxus remedia omnia analepsin præsentio-rem assequuntur, repurgato tandem recte utero atque corpore, per medicamentum, cui hæcenus perpetuo negatus fuerat locus, non solum sub divina gratia rectissime ad se revertitur patiens; sed post paucas septimanas iterum concipit, gerit foetum suum tranquillissime, & parit felicissime, filiam hodieque superstitem.

Sane vero ubi evidentes impendentis abortus sunt *præfusionses* non solum, sed etiam præsentissimi tales apparatus; si ibi res eousque in periculum adducatur, ut matri mors imminere compareat: certissimam arbitramur esse *prognosin*, quod abortus, ad hunc usque apicem progressa commotione, inevitabilis habendus sit, adeoque pro vita matris salvanda, illum potius ad ultimam excussio- nem promovere conveniat, quam otiosum harum rerum spectatorem agere.

Ut ita breviter, *prognosis abortus* hoc intuitu, eo recidat: "si hæc minæ prægnanti prioribus mensibus, præsertim menstruo tempore, eruptiones sanguinis vehementes contingunt, quæ placidis adstringentibus atque roborantibus nihil auscultent, sæminam potius gravissime exhauriant, imo in syncope & præsentio-rem vitæ periclitationem conjiciant, quod in tali constitutione nulla alia formari possit prognosis, quam quod rebus ita constitutis, abortus instans evitari non possit; adeoque si ejus promotio periculo vitæ maternæ avertendo inservire possit, illam quidem jure, meritoque institui debere.

Fetus mortui diagnosi simulac magis certa est, nulla inde certior formari potest prognosis, quam quod, nisi quantocyus ejiciatur, *energia* ad exclusionem, non tam in horas, quam propemodum minutas, aut ad summum quadrantes, magis magisque defutura sit: neque solum hæc ad partum *energia*, sed universæ *vires* magis; *vitales* inquam *vires*: adeo ut sicubi de reliquo tenerior, minus valida, inprimis autem meticulosa sit puerpera, aut alioquin etiam (communiter tamen ex hujusmodi indole corporis & animi) *lipothymis* obnoxia, spes totius vitæ ejus in dubium adducatur, imo satis frequenter funestum exitum sortiatur.

Si *fetus mortuus*, non *tempestive* excludatur, patiens interim adhuc vegetior, &, ut vulgo loquuntur, robustioris indolis existat, non minoris difficultatis prognosis inde formari potest, quod fetus, nisi dextre per

per chirurgiam *extrahatur*, & *secundina* pariter universæ decenter educantur, in utero computrescendo, gravissima quæque symptomata & pericula expectari debeant, imprimis febres anomalæ, & omnino mali moris, cum summiæ *debilitationis*, *deliriorum*, *convulsionum*, *inflammationum* atque *corruptionum*, concursu: &, nisi quidem etiam tunc fœmina commoriatur, variorum *chronicorum* malorum successus, *atrophiæ*, *hecticæ*, *cachexiæ*, aut perennis malæ valetudinis reliquæ.

Si his etiam rebus insufficientis uteri repurgatio ultima accesserit, quin fœmina talis *vitam* gravissimis ærumnis oblitam post hac toleratura sit, fieri certe aliter minime poterit.

C A P U T V.

De Therapia ad Abortum & Fetum mortuum necessaria.

Rectissime monetur a viris prudentibus, quod anima consiliorum consistat in eo, ut sine *εὐπραγία*, factu idonea, &, ut loquuntur, possibilia. Sane vero quantam considerationem hoc monitum habeat in praxi medica, nemo potest intelligere, nisi qui experientiæ solidam habeat peritiâ; quandoquidem ibi miserum sane est, audire indies & videre tantum numerum consiliorum, quæ Theoriæ quidem & opinioni mirum quam commoda videntur & opportuna: si vero ad experientiâ revocentur, & secundum hujus testimonium examinentur, si non absolute cerebrina judicari debeant, profecto ita comparata sunt, ut vix nisi rarissimis casibus & occasionibus quodcunque veritatis suffragium adipiscantur. Jamdudum certe dictis atque scriptis indigitatur ingens ille doctrinæ nostræ practicæ systematicæ defectus, quod non condigne commemorentur, & ad censum atque tribus revocentur affectus, quatenus vel certam curationis speciem atque spem admittant: & qua facilitate aut difficultate hoc faciant: aut sæpe, imo ut plurimum, curam fallant atque respuant.

Ad hujusmodi certe examen merito vocatur *abortus*. Pro quo quidem *eminus* præoccupando, sive ut loquuntur *preservando*, nempe *causas* ejus velut e longinquo subigendas, non inutilis est præcautio: quando vero medicus ad rem jam *presentior* advocatur, tunc communissime adeo irrita est omnis in solidum *directa* contra imminens hoc periculum Therapia, ut potius, quando præsertim *adstringentibus* aliquid tentatur, non solum incommodis, sed omnino periculis majoribus, fœmina exponatur, quam quidem sponte metuere necesse fuisset.

Diximus jam superius, quod in malo eousque invalescente, ut etiam præter sensibilia in ventre incommoda, uteri *hæmorrhagia* sese jam ex-

ferat, longe communissime utique irritum sit omne consilium & auxilium, idque locuples testetur experientia. In tali itaque casu, sive *adstringentium* aliorum, sive *confectionis* aut *specierum de hyacintho* usum, non solum supervacuum, sed proflus ab instituto alienum esse, sana ratio dicitur. Certe enim postquam hucusque processit *abortus* quasi *presentis* metus, nec impeditur ille *adstringentibus*, nec fatiscit necessariis post ejus excussionem uteri *purgamentis*, quæ tamen in illo magis, quam in *vero partu* necessaria esse, quotidiana docet experientia: siquidem alioquin longe familiarius eveniunt pessimæ uteri dispositiones, inprimis ad concretamenta *fungosa*, cum variis sanitatis muliebris dispendiis, & anomalis pathematibus, inprimis autem certa dispositione ad *repetendum abortum*, si nova conceptio succedat.

Unde quidem potius ita expectandus est harum rerum exitus, inter temperata *analeptica* atque *carminativa*. Sicubi vero *graviores hæmorrhagia*, & reliqua vehementior parturientis debilitatio, invalescant, ibi quidem cujuslibet medici prudentiæ relinquatur, an scrupulus incidere possit, quo minus ipsam *excussionem* etiam remediis *promovere* liceat, imo vero deceat.

Quando vero totus elisus est abortus, ibi tanto minus opus aut usus est *adstringentibus*, cum *hæmorrhagiæ* illæ sponte mitescant, aut certe *mitissimis*, magis *analeptis* atque *tonicis*, quam quovis modo *adstringentibus* auscultent.

Monitum jam est superius, quomodo conveniat ejusmodi fæminam sese gerere; non solum nempe ut puerperam, sed omni modo circumspectius atque tranquillius, ne quacunque ratione debitus *successus fluxus uterini sufficientis* præmature oblitruatur: a qua re certo infallibiliter pejus, quam sanam decebat, diu postea habituram esse fæminam, prælagere licet.

Potius itaque quicquid etiam alias intentioni *uterum puerperæ recte repurgandi* idoneum esse potest, tali tempore in usum trahere justissimum erit; quod quidem cujuslibet dexteritati & experientiæ relinquatur: interim, quid in hoc casu possit remedium *Dissert. de puerper. affect.* nominatum, *pilulæ* sic dictæ *balsamicæ* D. D. Præsidis, præstat experientiæ commendare, quam verbis commentari. Illud hæcenus confirmavit multiplex experimentum, quod pessimum illud abortus male expurgati *confectarium*, *fungosa* concretamenta uteri, per hoc remedium ita certo atque cito, sub divina gratia, penitus profligatum fuerit, & fæminæ *sanitati* inprimis autem felicissimæ *fecunditati* & *evroxiæ* restitutæ, quam a nullo alio remedio, (utpote quæ pariter incassum adhibita fuerant varie a variis) impetrari potuit.

Fetus, ubi e signis sufficientibus cognoscitur *mortuus* esse, promovenda venit omni modo tempestitiva illius exclusio; jungendo inprimis, quibuscunque magis fidere licet, *analeptica*, cum *expellentibus*. Non segne
alias

alias in promovenda *fetus exclusione* sese gerit *hepar anguilla*; *Borax* etiam veneta, ad *revocandos partus dolores* subinde satis bonum præstat usum: interim in *fetu mortuo* subinde dispar est harum rerum successus, & eo magis quidem quo manifestiores alterationes, in *fæminæ parientis corpore* & animo, jam observantur.

Quod ad nostras manus pervenerit, nullum adhuc habemus solidum documentum, de certa, & de reliquo etiam *secura* efficacia, supra nominati *Ceylonici vegetabilis*, *Adhatoda*, seu *Ecbolii*. Certe vero, cum relationes *historicæ* efficaciam ejus commemorent ita quasi specificè ad *mortuum* foetum, ut etiam *nomen* ejus appellativi significatus esse interpretentur, quod designet herbam ad foetum *mortuum*, non parva certe laude digna esset ad hujusmodi casus, si *securè* dari possit.

Si *vires* nimium fatiscentes, & irrevocabilis veluti *defectus dolorum* ad partum, spem felicioris liberationis puerperæ a mortuo fetu, dissuadeant; & metum periclitationis *vite* ipsius incutiant, nihil inprimis proficientibus medicamentis expellentibus: *manuali* extractioni cadaveris adhibenda est opera, & dexteritati *medico chirurgicæ* insistendum.

Quando vero etiam a *mortuo fetu* liberata est puerpera, tanto magis & corporis & animi ejus analepsi invigilandum est; justæ vero *lochiorum* expurgationi, & reliquæ uteri mundificationi insistendum. Sicut enim revera in genere de *lochiorum fluxu* valet, quod propemodum quilibet usu *adstringentium* in illo æque suspectus esse debeat, & familiaria pericula succedentium pejorum effectuum post se relinquat, ac in *hemoptysi*, ubi familiariter *phthisis* succedit: ita tanto certius hoc evenit, quando vel *abortus*, vel *mortui* partus *hemorrhagiis*, *adstringentia* liberalius adhibentur. Imo vero, si etiam sine positiva *adstrictione*, fluxus non sufficienter & debite procedat, est sane effectus in nostræ tractationis casibus quasi infallibiliter pejoris indolis, quam in *simplici* puerperio. Unde quidem merito omnem scientiam & peritiam adhibeat medicus, ut his cumprimis casibus recte consulat: ubi tamen cujuslibet iudicio merito relinquenda venit, imo vero commendanda prudentia illa, ut rebus sic *sponte* tolerabilius *procedentibus*, intempestivis officiis aliquid perturbationis afferre caveat; & quicquid etiam contribuere posse sibi videatur, magis *placidissima*, quam quascunque commotiones parturiente, medicatione absolvat: Talia enim demum medicamenta & methodus talis puerperis rectè conveniunt, quibus nihil nisi *tranquillissime*, & tamen *efficaciter*, peragitur.

Quando neque *manuali operationi* commoditas præsto est, neque *medicamentis* auscultat exclusio fetus mortui, sed potius ille in utero refes, sensim *computrescere* incipit; ibi quidem & in genere difficiliora sunt omnia, & in specie *mali moris febres* ordinarie concurrere solent. Has autem cum ex alio fonte tractare conveniat, non est, quod circa illas prolixius occupemur: at vero *criticis* inprimis diebus, etiam tentaminibus pro adhuc provocanda *elisione* locum esse, omni modo monere convenit: Tanto magis autem illud,

quod pro obtinendo hoc scopo, remediis utique opus sit, quæ nulla *humorum* reliqua *perturbatione*, feбри aliquod præjudicium afferant. *Analepsis* autem quantamcunque, commendatissimam in hoc casu semper esse debere, monebunt ipsæ corporis & animi vires, gravissime hic languescentes.

Hæc omnia atque singula si ita recte perpetrata sint, non opus erit, ut *imposterum* aliquid metuatur, circa futuras conceptionis aut gestationis periclitationes. Illud tamen confirmat experientia, quod, quo gravius talem puerperam habuit prægressa illa infausa constitutio, eo facilius subsequente imprægnatione iterum aliquæ turbæ suscitari soleant. Unde quidem in primis circa illud tempus, quo prior abortus contigit, cavendum est iterum prægnanti, ab omnibus occasionibus novæ commotionis: sed inter has etiam ab ipso *metu intentiore* revertentis similis periculi.

Tanto melius proximo a recuperatis viribus *fluxu menstruo*, adhibentur iterum remedia illa, quamdiu fluxus ille procedit, quæ ad recte *repurgandum uterum*, vere & efficaciter idonea sunt. Sub qua quidem medicatione, & purgationis hujus iusto successu, sine insolitis fluxus talis circumstantiis, tanto securioribus esse licet de rebus undique recte constitutis.

Et ita quidem etiam rectissime consultum erit ejusmodi partus vitiis, *abortui* inquam & *mortui fetus* exclusioni, & sanitati ac incolumitati restitutionæ, recte vivent fæminæ. Nos autem, absoluta ita tractatione nostra, officio nostro perfuncti nobis videmur; unde nihil amplius, sed & nihil justius superest, quam ut divinæ bonitati, pro præstito nobis auxilio humillimas gratias persolvamus.

S. D. G.

CXL

POLYC. GOTTLIEB SCHACHER

ET

CHRISTIANI JACOB SEYLER,

DE

PLACENTÆ UTERINÆ MORBIS.

Lipsiæ 28 Nov. 1709.

OXI

POLYC. GOTTLIB SCHACHNER

A

CHRISTIANI JACOB ZEYLER

D

PLACENT E. UTERINA MORBIS

Lips 22 Nov 1792

 SYNOPSIS UNIVERSÆ DISSERTATIONIS.

- I. *Paucis de placenta uterina in genere prælibatis, Dissertationis ordo ita instituitur, ut primo intempestiva placentæ separatio, postea retentio ejus & postremo situs vitiatus examinetur, non neglectis ceteris placentæ morbis, quoties de iis dicendi datur occasio.*
- II. *Uti intempestiva placentæ separatio abortui vel partui infelici occasionem dat, ita facta inter abortum & partum distinctione prioris naturæ cum symptomatibus concurrentibus paulo curatius describitur.*
- III. *Abortus, ab eadem causâ pendens, quibus symptomatibus stipatus incidat, indigitatur, & simul questio, an abortus quinquemestris vel semestris pro vitali sit habendus, examini subjicitur.*
- IV. *Partum legitimum eadem causâ periculi itidem reddi plenissimum, concise ostenditur, atque in præmaturæ placentæ separationis causas occasionales speciatim à fetu repetendas inquiritur.*
- V. *Eandem placentæ separationem a variis uteri morbis pendere affirmatur.*
- VI. *Quid mater ad idem malum conferat, docetur.*
- VII. *Absoluta placentæ separationis descriptione, factoque ad retentionem ejus transitu, hujus speciatim causæ, signa, malaque inde pendentia recensentur.*
- VIII. *Postremo vitiatus placentæ situs ad examinis incudem revocatur, ita ut causæ ejus, symptomata atque signa breviter explicentur, simulque singularissimus placentæ situs, in puerpera post mortem observatus, describatur.*
- IX. *Cum signa partim ex data morborum descriptione facile haberi queant, partim occasione medelæ, ad ductum causarum occasionalium pertractandæ, distinctius explicanda veniant, transitus fit ad methodum medendi, quæ speciatim placentæ separationi convenit, ad quam circumspicte præcavendam fetus, uteri & matris ratio habenda, hinc in specie cura morborum fetus exhibetur.*
- X. *Medelæ morborum uteri sistitur.*

- X I. *Cum contra quosvis matris morbos, placenta separationi occasionem sup-
peditantes, congrua remedia commendare nimis foret prolixum, saltem
de usu & abusu venesectionis agitur.*
- XII. *Hisce praesidiis praeservationis gratia incassum adhibitis, placenta actu
separata quomodo sit succurrendum ostenditur, & simul spinosa que-
stio, an in matris conservandae gratiam abortum concitare liceat,
ventilatur.*
- XIII. *Quomodo fetus placenta separata arte Chirurgica sit protrahendus,
docetur.*
- XIV. *Absoluta separationis placenta cura, quae ejus retentioni convenit,
examine subicitur, haec duplici curativa indicatione nititur, quarum
prima cum expulsionem placenta, altera symptomatum mitigationem
suadeat, & ad illam praesidia tum chirurgica, tum pharmaceutica re-
quirantur, de prioribus specialius agitur.*
- XV. *Remedia pharmaceutica eundem in finem adhibenda proponuntur.*
- XVI. *Symptomatibus ejusdem morbi quomodo tempestive prospiciendum, osten-
ditur.*
- XVII. *Tandem vitiati placenta situs medela describitur, & dissertationi
clausula imponitur.*

B. C. D.

J Amdudum indefessi Naturæ scrutatores observavere, ovulum maternum masculi liquoris aura vitali imbutum, & oviductus ministerio ad uterum devolutum, primis gestationis diebus eidem nondum esse annexum, sed sine ulla cum eo cohæsiōne liberum solutumque deprehendi. Interea temporis ab extrema chorii pellicula radices villosæ pullulant, quæ paulatim matris utero, ceu fœcundo naturæ agro ingeruntur, ut succum nutritium ad tenellum derivandum tempestive imbibant. Dumque sic indies majora incrementa capit embryo, radices chorii insigniter multiplicantur explicanturque, usque dum massam mole satis insignem & carnis faciem præ se ferentem effingant, quam placentæ, secundinæ, seu hepatis uterini nomine exprimere consueverunt Anatomici. Hæc ipsa secundina, mirabilem vasorum languiferorum congeriem constituens, ac matricis fundi parti modo anteriori, modo posteriori, nunc sinistra, nunc dextræ paulo firmitus & late adhærens secundo veluti partu excluditur. Tunc enim partus demum est consummatus, quando fœtum in lucem protractum secundina cum membranis, tenellum in utero amicientibus, brevi post insequitur. Quo feliciter peracto secundum consuetum naturæ ordinem major minorve sanguinis copia per muliebria evacuat, quod stillicidium cruentum, aliquot dies post partum durans, ac lochiorum nomine insignitum, haud obscure docet, non liquorem saltem chylosum, sed ipsum sanguinem ab utero ad placentam devehit, ut postea nutritioni fœtus inserviat. Quemadmodum itaque placenta rite constituta & fœtæ & fœtui ineffabilem parit usum, ita hæc diversimode læsa non raro matri æque ac infanti summas molestias creat, partumque infelicem reddit. Animum proinde induximus, accuratius paulo præcipuos secundinæ morbos pervestigare, ita quidem, ut primo intempestivam placentæ separationem, postea ejusdem retentionem, ac postremo situm vitiatum ad examinis incudem revocemus; sic enim nobis haud inepta suppeditabitur occasio, de ceteris placentæ morbis hinc inde differendi.

I I.

Inter mala, quibus gravidæ parturientesque affliguntur, haud postremum occupat locum intempestiva placentæ separatio; hæc enim vel abortui, vel partui infausto occasionem subministrat. Accidit quippe aliquando, ut primo, secundo aut insequentibus mensibus ante consuetum pariendi tempus fructus immaturus excludatur, quod matri modo molestias effatu vix dignas, modo satis atroces adfert. Siquidem primis temporibus contingens abortus, abs non nullis speciatim abortus dictus, ali-

quando mensium fluxum mentitur, & una cum sanguine embryo tenerimus ejicitur, quo excluso matres obambulant, munia domestica ob-eunt, & præter mœrorem, quem ex amissa proli spe concipiunt, nihil propemodum mali sentiunt, id quod nuper admodum fœminæ plurimum liberorum matri accidit, quæ citra spem omnem atque opinionem ambulando abortum embryonis duorum circiter mensium perpessa, vix horula elapsa convivas inter belle sese habebat. Imo crediderim ego, sæpius inscia matre abortum contingere, præcipue si sanguis profusus vel plane non, vel ab illis, qui ejusmodi rerum haud bene sunt gnari, lustretur, cum tamen embryones trium septimanarum, vel unius aut duorum mensium jam dum satis distincte cognosci queant, præcipue si in liquorem limpidum projectos attentius paulo contuemur, ubi partes corpusculi exiliores explicatæ distinctius in oculos incurrunt. Alio vero tempore abortus multo est laboriosior. Antequam enim in eundem prolabuntur gravidæ, nunc de anxietatibus præcordiorum, nunc de lumborum coxarumque gravitate & ad motum segnitie, nunc de ventris lumborumque doloribus, ab epigastrio ad hypogastrium & versus pubem desinentibus, maxime vero de dorfi circa regionem renum doloribus, *die Wehen im Creutz*, conqueruntur, tandemque in hæmorrhagiam uteri plus vel minus notabilem incidunt, & simul tenellum exturbant, qui vel solus nudusque, vel membranis suis obvolutus una cum placentula prodit. Cum enim chorda umbilicalis tempore illo adhuc maxime sit tenuis, accidit non raro, ut eadem rupta embryo quidem abortu excludatur, secundina tamen vel ex toto, vel ex parte ab utero dissoluta aliquandiu remaneat, id quod paucis ante septimanis in primipara animadvertere licuit; hæc enim terrore improvise percussa, & ira non nihil inflammata alterum diem post exquisitos dolores dorfi & imi ventris ad uterum tendentes sentiebat, moxque sanguinem copiosum uno pene impetu excernebat, qui matula exceptus, eam ultra medietatem replebat, doloribus & anxietatibus adhuc dum remanentibus, dumque in eo erat ancilla, ut sanguinem abjiceret, una ex prudentioribus, inopinatam ejusmodi & copiosam cruoris profusionem doloribus partus stipatam a consueto mensium fluxu probe distinguens, eundem paulo curatius lustrabat, & corpusculum solidioris compagis inveniens anceps hærebat, an verus sit embryo. Hinc advocatus Dominus Præses statim tenellum, qui vix sex septemve erat hebdomadum, in aquam immittebat, & tunc corpusculi capitulum, truncum & extremitates, & quidem in capitulo vestigia oculorum, nariumque ac oris, in thorace costas nitide dispositas, in abdomine chordam umbilicalem ruptam, & mentulam prominentem, in extremitatibus digitos tenerime fabricatos clare & perspicue adstantibus monstrabat. Interea placentula desiderabatur, hinc statim matri exhibebantur remedia congrua, quæ quidem insomnem & inquietam efficiebant noctem, primo tamen mane non citra dolores notabiles

notabiles placntula ex voto excernebatur, materque melior sese habebat, ac brevi post convalescebat. Minoris plerumque molestiæ periculique est abortus, quando statim cum embryone placenta excluditur, autopsia id ubertim confirmante.

III.

Uti vero abortus frequenter intempestivæ secundinæ separationi debetur; ita nec raro abortus quinquemestris, semestris, septimestris aut octimestris ab eadem pendet; hac enim contingente non modo uterus ad spasmodicos motus irritatur, verum etiam sanguis partim ab utero, partim a placenta manans infantem obruit ac deturbat, orificium uteri internum relaxat & aperit, & fores excludendo fœtui pandit. Atque ejusmodi abortus abortu multo est laboriosior periculosiorque. Nihil enim jam dicam de prædictis symptomatibus, abortum antecedentibus, quæ abortus tempore plerumque longe sunt atrociora, præcipue cum ejusmodi infantis mole jam dum insignis, ad partum tamen juvandum minus idonei exclusio multo sit laboriosior. Præterea hæmorrhagia tam enormis animadvertitur, ut & matri & fœtui summum vitæ periculum minuetur; hinc etiam est, quod infans mortuus, vel extreme debilis ac diu non vivens, aut paulo robustior & in vivis permanens in lucem emittatur. Quo propinquior enim partui naturali est fœtus, eo aptior observatur ad vitam extra uterum pertexendam; hinc qui septimo aut octavo mense nascuntur, aliquando externis fomentis aliisve refocillantibus medicamentis fuscitati conservantur, tametsi plures eorundem vel in ipso utero, vel brevi post abortum extinguantur, hæmorrhagia cumprimis enormi contingente. An vero quinquemestris vel semestris partus pro vitali sit habendus, ego maximopere dubito. Equidem embryoni quinque vel sex mensium vitam non denego; quippe quæ cuilibet embryoni competit, an vero tali fruatur, ut uteri carceribus dimissis eandem continuare queat, non immerito me tenet dubitatio, ut adeo Auctorum observationes, abortum quinquemestrem, vel semestrem tanquam vitalem affirmantes, fallaciarum sint plenissimæ. Cum enim certitudo hujus asserti a mulieribus, fallere viros doctis, petenda sit, & imprægnationis signa admodum sint incerta, sæpius partus nonimestris pro octimestri, octimestris pro septimestri, septimestris pro semestri licque porro habetur. Præclare hæc confirmat *Lutovicus in Ephem. Germ. Dec. I. Ann. VIII. obs. 69.* cui paucos intra annos decem novisse contigit, quæ ipsi, uxorique ipsius, aut necessariis suis copulam ante copulationem falsæ sunt, riseruntque tacite & in sinu judiciorum absolutiones. Quicquid vero horum sit, id extra omnem dubitationis aleam esse positum autumo, abortum cum insigni sanguinis profusione, a placenta separata pendente, conjunctum ordinarie fœtui esse exitio; cum enim illo

tempore commercium, quod foetui cum foeta intercedit, sufflaminetur, infansque ipse per placentam hæmorrhagiam patiatur, & sanguinis motus circularis, qui foetum inter & placentam ac in ipso foetu animadvertitur, graviter lædatur aut penitus evertatur, prætereaque copioso sanguine obruatur & prematur, quilibet facillimo videt negotio, quam misera sit tenelli conditio tempore illo. Nec minus periculum matri imminet. Quem enim quæso fugit, aliquando tam prodigiosam cruoris copiam per genitalia effundi, ut vix lineæ vasaque sufficiant, ad tantam sanguinis copiam excipiendam, interea afflicta extreme debilitatur, in graves incidit lipothymias, dolores partus evanescent, nixus propter totius corporis languorem sunt minus efficaces, quibus paulo fortioribus contingentibus hæmorrhagia aliquantum suppressa adeo recrudescit, ut matri extremum periculum adferat, & adstantibus terrorem incutiat. Ut nihil jam dicam de foetu debili aut mortuo partum remorante, aut irritum reddente, vel de placenta ante foetum in cervicem uteri prolapsa, & orificium internum obstruente, quæ omnia, opinor, clare docent, ejusmodi abortum esse periculi plenissimum, & sæpius matrem ante abortum, vel in ipso abortionis actu, aut brevi post mori. Ubi vero hæmorrhagia ceteraque symptomata sunt mitiora, foetusque tempestive perita manu prætrahitur, mater interdum cum ipso foetu ab ancipiti vitæ periculo liberatur.

I V.

Equidem nunc ordinis juberet ratio, ut ab abortu ad partum legitimum progredieremur, monstraturi, quid mali eidem a placenta separata immineat; verum cum nonimestris partus ab octimestri &c. non nisi gradu differat, iisdemque symptomatibus sit obnoxius, iis tædiose repetendis lubenter superfedemus. Potius ad causas, intempestivæ placentæ separationi occasionem subministrantes, provehimur. Tantum vero abest, ut quasvis abortus & partus difficilis causas simus pervestigaturi, ut potius unice specialius paulo in separationis placentæ causas simus inquiraturi. Neque illam placentæ separationem in præsentem explicabimus, quæ a leniori funiculi umbilicalis tractione obstetricis manu post exclusionem foetus perficienda, vel a manu ex instituto in uterum immissa ac placentam veluti deglubente pendet, sed eas causas rimabimur, quæ intempestive placentam separant, & vel abortui, vel abortui, vel denique partui infauso causam suppeditant. Atque veritati videtur maxime consentaneum, interdum foetus culpa placentam ab utero segregari. Quando enim foetus quamcunque demum ob causam paulo violentioribus exagitur motibus, is vel capite, vel pede aliave parte in funiculum umbilicalem tensum graviter impingens eumque fortiter trahens facile placentam ab utero sejunget. Quod illo cumprimis tempore accidere potest,

teft, quando funiculus umbilicalis aliquoties collum aliamque infantis partem ambit, vel jufto eft brevior. Sic *Guilhelmus Fabric. Hildanus Obf. Chirurg. C. 2. Obf. 50. p. m. 121.* duorum abortuum meminit, quorum caufam in chordam umbilicalem jufto breviorum ac placentam ab utero avellentem rejicit: fiquidem in uno abortu chorda umbilicalis vix fpathamæ, in altero vix fefqui fpathamæ erat longitudinis. Præterea fœtus extreme debilis aut mortuus ejufmodi rupturæ caufa effe poteft. Quoniam enim uterus, abrupto generationis negotio, ab advecto fanguine, qui in alimentum illi cedere debebat, gravatur, tantamque oopiam fuftinere tandem nequit, apertis vaforum osculis & radicibus placentæ difruptis eum in uterum elabi finit: unde per menftruorum veluti fluxum abortui via fternitur.

V.

Frequentius idem malum ab utero male conftituto pendet. Siquidem interdum in cavitate ejus coacervantur flatus, qui dum latera ejus a lateribus placentæ deducunt, facile teneri illi nexus, quibus invicem conjunguntur, fejungi poffunt, eamque rupturam deinde aliæ proximiores caufæ ad abortum tendentes excipiunt, hinc non male *Avicenna: Dixerunt*, fcribit, *quod fit plurimum abortus ex ventofitate, fcilicet uteri, & veritas eft ifte fermo. Quos quidem flatus, mea fententiâ, propter multas evidentes rationes, negandum non eft, poffe abortum facere.* Quam prodigiofa vero flatuum copia in utero quandoque colligatur, in *M. N. C. D. I. A. I. Obf. 1.* videre eft. Neque molæ, lapilli fimiliaque hæterogenea corpora in utero existentia excludi merentur, utpote quæ impediunt, quo minus placenta late riteque uteri lateribus affigi, aut fufficiens fucci nutritii copia ad eandem derivari queat, hinc vel fponfe decidens, vel levioze faltem injuria accedente ab utero feparata abortum producit. Præterea interna uteri fuperficies aliquando vel nimis denfa eft atque ficca, vel humore quodam pituitozo obducta, utrumque vitium impedimento effe poteft, quo minus radices placentæ altius firmitusque utero infigantur, hinc levi faltem caufa data eæ dehifcunt, & abortui, cui nonnullæ ex fœminis frequenter admodum funt obnoxizæ, non ineptam præbent occasionem. Magnum quoque imminet periculum, quando uterus inflammatione corripitur, quare *Hippocrat. Aph. 43. Sect. 5. Mulieri*, inquit, *prægnanti eryfipelas in utero lethale.* Licet vero hoc malum non nimis intentum medelam forfan adhuc admittat, tamen fecundina propter fanguinis motum per minutiffima vafcula haud parum impeditum, eumque hinc inde ftagnantem, vafculaque tenera ad crepaturam diffidentem, facile ab utero fegregatur. Cumque non raro inflammatio in ulcus, vel gangrænam, aut fcirrhum mutetur, fane maxima fubinde vis placentæ fimul inferitur. Uti enim materia purulenta, a qua-

cunque

cunque demum causa producta, vascula, quibus placenta adhæret, excedendo; ita summe corrûpti humores in gangræna mortificando eadem separationem placentæ præstabunt. Neque vero scirrholo existente utero radices secundinæ debite in eundem inferentur, quin potius mox ardescentes sponte veluti decident. Huc etiam uteri spasmi & convulsiones pertinere videntur; uterus enim vel a nimia distensione, salium acrium molesta vellicatione, vel quavis alia externa causa irritatus & stimulatus dum convellitur, fortiterque constringitur, facile placentæ, nondum firmiter eidem adnexæ, faciet disjunctionem.

V I.

Multoties pariter ad secundinam intempestive abrumpendam mater symbolum suum confert. Rarum enim non est, plethoricam primis gestationis mensibus abortum pati. Siquidem cum illo tempore non adeo multum sanguinis placentæ formandæ & tenello nutriendo impendatur, sæpius is tanta copia in cavernosa uteri substantia colligitur, ut radices placentæ extrudat perrumpatque non sine præsentaneo abortus periculo. Simile quid accidere potest, sanguine orgasmo saltem laborante, qualem sæpius in febribus, scorbuto & consimilibus affectibus animadvertimus, quippe quo non duntaxat uterus ad spasmos dolorificos irritatur, verum etiam facile tubuli placentæ salium inæquali textura eroduntur, aut nimis inflati rumpuntur, sicque sanguini cum impetu erumpenti fores omnes aperiuntur. Nec absimilis est ratio, cur gravidæ terrore percussæ, aut ira exardescentes similique graviori animi pathemate correptæ sæpius abortum patiantur. Nihil enim jam dicam de uteri irritatione spasmoque inde pendente, sed saltem sanguinis cum impetu affluentis rationem habeo. Namque terrore similique animi affectu præsentante, dum spirituum sanguinisque motus a peripheria centrum versus tendit, isque in partibus externis imminuitur, & in internis augetur, sæpius cruor tanta copia ad uterum devolvitur, ut facile radices secundinæ perfringat, easque ab uteri vinculis disnectat. Impetuofus ille sanguinis motus in ira similique pathemate clarius innotescit, utpote cujus vestigia in externis quoque partibus facile habentur, hinc similem in modum in uterum influens quomodo separationi placentæ occasionem suppeditare possit, ex supra dictis jamdum non obscure liquet. Alio tempore penuria sanguinis potius est accusanda. Quando enim gravida immodico mensium fluxu aliave hæmorrhagia graviore corripitur, non modo pabulum fœtui alendo subtrahitur, verum etiam uteri vascula & cavernulæ subsident, ac tubuli, quibus placentæ nexus servabatur, flaccescunt & concidunt, ut fulcris illis & subsidiis orbatus fœtus deficiat sensim pereatque. Atque hæc dubio sine quoque est ratio, cur sudore affatim prorumpente, aut sero per alvum diarrhœæ tempore aut per aliud emunctorium immodice

modice promanante, vel eo inedia, curis morbisque diuturnioribus maxime imminuto flaccescentes tandem placentæ radices decidant, præcoemque ac infelicem partum efficiant. In antecedente paragrapho inter secundinæ separationis causas spasmi & convulsiones uteri non immerito relatæ fuere. Quare tenesmus, stranguria, nephritis, colica passio aliarumve partium dolorifici spasmi, dum nonnunquam uterum in consensum trahunt, prædicto morbo facile occasionem dabunt, uti hæc cuncta Auctorum observationes abundanter confirmant. Neque ab simili modo agere videntur emetica & purgantia, quæ interdum nefario ausu ad enecandum expellendumque fœtum pessimæ indolis gravidæ assumunt, aut quæ imprægnationis ignavis exhibentur. Hæc enim orgasmum sanguinis sæpius excitant, corpus vomitionis cumprimis tempore graviter concutiunt, doloresque & spasmos ventriculi & intestinorum exquisitos gignunt, qui facile uterum in sympatheticos abripiunt motus. Huc præterea medicamenta singulari ratione fœtui infesta, uterumque irritantia spectant, quæ ideo strictiori sensu ἐκβάλλια (ἀπὸ τῆς ἐκβάλλειν, id est ab ejiendo, quod fœtum cum impetu quasi ejiat) nuncupantur, ad quorum classem camphorata, myrrhata, olea sabinæ, succini, juniperi, terebinthinæ, nec non decocta ex sabina, artemisia similiave pertinent. Tandem nec motum corporis vehementiorem silentio prætereundum esse arbitramur, siquidem ejusmodi vehementi agitatione, sive ab equitatione, vectione, saltatione, sive a lapsu, verberibus aliisque injuriis externe illatis pendeat, uterus ipseque fœtus concussionem patitur, & facile vincula, si fuerint laxiora minusque firma, solvuntur ac rumpuntur, sicque secundinis separatis infelici partui occasio subministratur. Sunt quidem adhuc aliæ causæ, quæ hic recenseri possent, sed ne justo simus prolixiores, iis enumerandis in præsentia haud immorabimur, præcipue cum earundem ætiologiæ ex supra dictis facile haberi queant. Neque verò existimandum est, commemoratas causas semper necessario placentam ab utero secernere & abortum ciere, vel legitimum partum infelicem reddere. Quandoque enim gravida, variis licet morbis implicita, variasque læsiones perpeffa legitimo demum pariendi tempore fœtum excludit, id quod Zacut. Lusitan. L. 2. Præx. Medic. admir. obs. 144. singulari quodam exemplo confirmat; meminit enim cujusdam fœminæ malæ, quæ ad abortum procurandum valida purgantia assumpsit, utero fortissima unguenta applicavit, pessaria violenta apposuit, & alia fœtum enecantia medicamina devoravit. Demum omni prorsus destituta auxilio, exactissima inedia incassum tamen corpus maceravit: tandem quasi desperata, viribus licet invalidis, ad saphenæ phlebotomiam terdecim celebratam, & hirudines in sede ter applicitas se convertit, sed nunquam voti sui compos evadere potuit, imo geminos in nono mense obesos & ovantes, mirum dictu, in lucem edidit. Sed uti una hirundo non facit ver; ita merito hic casus rarioribus annumeratur, cum certo certius

tius sit, non semper ad abigendum foetum immaturum tam multifarias causas requiri, sed saltem unam saepius alteramque ex iis sufficere.

V I I.

Quemadmodum vero intempestiva placentæ separatio quam plurimarum periculorum saepiusque lethiferorum infelix existit autor: ita retentio ejus non minores molestias, nec minus periculum adfert matri. Multoties enim accidit, ut foetu ab ortu vel partu legitimo excluso secundina tota vel pars saltem ejus in utero remaneat. Siquidem ea aliquando tota vel tantum ex parte tam firmiter uteri lateribus adhæret, ut ab iisdem se divelli haud patiatur. Quorsum etiam pertinere videtur centralis chordæ umbilicalis in placentam insertio, qualem aliquoties *Cl. Ruysebius Obs. Anat. Chirurg.* 97. animadvertit. Quippe secundum consuetum naturæ ordinem funiculus uni alterique lateri placentæ est implantatus, hinc facili negotio & sua veluti sponte, leniore saltem funiculi tractione contingente, sequitur foetum in lucem prodeuntem, secus si centrum ejus funiculus occupat, ubi tractionem ejus irritam prorsus observavit modo laudatus Autor. Sic pariter chordæ umbilicalis teneritudo subinde est tanta, ut citius rumpatur, quam ut tractionis ejus beneficio placenta extrahi queat, quale quid etiam observamus, quando funiculus propter foetum mortuum flaccidus nimis corruptusque animadvertitur. Alio vero tempore secundina quidem est separata, sed propter orificium uteri internum post partum arctè nimis constrictum eximi nequit. Quomodocumque autem placenta in utero relicta sit comparata, ordinarie puerperam in varios morbos aut mortem prorsus conjicit. Equidem *Cummenus* matronæ cujusdam mentionem facit, cui per quinque septimanas frustulum secundinæ in utero restiterat sine ullo incommodo, postea vero dolores parturientis instar sentiens frustulum carneum pugni magnitudine excrevit, nec absimilem casum de comitissa quadam, sine notabili incommodo tertia demum septimana post partum secundinam rejiciente refert, *vid. Ephem. Med. Germ. Dec. 1. A. 3. Obs.* 127. merito tamen hi casus ad eos pertinent, qui raro contingere solent, & dubio sine arctæ cohesio placentæ cum utero bene constituto effecit, ut a corruptionis labe aliquamdiu immunis permanserit, usque dum paulatim ex vinculis uteri dimissa excreta fuerit. Atque in felicitatis puerperarum parte omnino ponendum est, si frustula placentæ, ut ut nondum corrupta, sed satis recentia evacuentur, quæ alias me judice molæ haud ineptam præbebunt materiam. Qua de re *vid. Ruysechii l. c. Obs.* 28. Frequenter quoque observamus, quod puerperæ durante lochiorum fluxu corpuscula solidioris compagis, id est residuas placentæ portiones minores, sine sensibili molestia atque cum euphoria excernant, cum alio tempore secundina vel majores ejus partes relictae atrocissima excitent symptomata.

Quem

Quem enim fugit secundinam interdum hæmorrhagiam horrendam aut penitus lethalem movere? Quando enim pars ejus notabiliter avulsa ab utero est, perpetua irritatione uberiorem sanguinis adfluxum dum allicit, is per hiantia & disrupta vascula copiose promanans extreme debilitat matrem, ita ut in crebriores cordis palpitationes, sudorem frigidum, lipothymias similiaque mala prolabatur, ut penitus exhaustis viribus intereat, nisi tempestive hæmorrhagia sistatur & secundina penitus protrahatur. Ejusmodi tragica exempla *Gregor. Horstius L. 5. de morb. mulier. Obs. 23.* aliæ literarum monumentis consignarunt. Præterea nemini obscurum esse arbitror, placentam relictam cum utero interdum inflammatione corripi, ut adeo non mirum si miseras foemellas de dolore uteri vicinarumque partium urente, de æstu febrili, siti intensa, appetitu dejecto, anxietatibus præcordiorum, agrypnia, deliriis similibusque malis conquerentes audiamus. Quando vero ex voto inflammatio haud resolvitur, ea subinde in gangrænam degenerans dolores quidem urentes paulatim aut extemplo extinguit, sed dum frigore corripuntur interanea, horrore totum corpus concutitur, vim sentiendi amittit ægra ac delirare incipit, mox pallida mors ultima rerum linea succedit. Major convalescentiæ spes adfulget, quando placenta suppuratione pedetentim per muliebria excernitur. Quantumvis enim & tunc periculosus fatis & rædiosis affligatur affectibus ægra, præcipue si putrilaginosæ particulae sanguini refluenti immixtæ febrem, tumorem faucium, inquietudines similiae symptomata gignant, tamen experientia teste ex mediis veluti orci faucibus eripitur, si sensim frustulatim placentæ, foetidum sæpius & putridum odorem spirantes, flavaque aut viridicante vel nigra quasi putrilagine obductæ evacuentur, quod die tertio, sexto, aut una vel pluribus demum septimanis post partum accidere solet. Confer. *Ephem. Nat. Cur. Dec. 2. An. 1. Obs. 184. An. 9. Obs. 116. Bonet. Medicin. Septentrion. L. 4. de mulierum affectibus sect. 8. Obs. 6. & seq. Tulpii Obs. Med. L. 4. c. 41.* Tandem nec silentio præterire possumus placentam in utero aliquando in hydatides degenerare, quale quid supra citatus *Ruyshius* aliquoties observavit, ejusmodique placentam nitida icone *Obs. Chir. 33.* exprimi curavit.

VIII

Restat, ut pauca adhuc verba de vitio placentæ situ faciamus. Occasione separationis secundinæ jam dum monuimus, aliquando eam ante foetus exclusionem ab utero avulsam in cervicem ejus ita delabi, ut ostium uteri internum obstruat, partumque difficultatum periculosorumque reddat plenissimum. Ut enim nihil jam de hæmorrhagia periculosissima aut penitus lethali dicam, sane sæpius infanti summe debili aut mortuo in lucem edendo via sic intercluditur. Dum enim obstetricis

digitis anterioribus in uteri os immisiss neque membranas, neque nudum caput aliamve foetus partem, sed potius crassam mollemque carnem, mollitie & lentore haud parum a carne infantuli ossa investiente multumque solidiore discrepantem, persentiscit, anceps saepius haeret, utrum partus sit protrahendus, an vero promovendus, cum tamen nisi tempestive placenta ad recludendam viam, per quam infans excludendus transire debet, vel reclinetur, vel protrahatur, vel pertundatur, in praesentissimum vitae periculum infans cum matre praecipitetur. Singularissimum placenta situm nuper admodum in puerpera animadvertere licuit. Haec enim cum foetu ex angustia partus praecipue propter lethalem haemorrhagiam discedens, Dno. Praesidi occasionem dabit, in lethiferi hujus partus causam inquirendi. Proinde utero secundum longitudinem inciso foetus, membranis suis obvolutus, prodibat in conspectum, cujus pedes ultra umbilicum matris erant protensi, caput vero inferiorem ac magis sinistram uteri partem occupabat, ita ut facies non intestinum rectum sed pubem respiceret. Remotis itaque membranis & chorda umbilicali resecta, foetus exenti faciei pars sinistra livore tota erat perfusa, hac enim cum primis capitis parte perfecte ceteroquin formatus foetus exitum incassum molitus erat. Postea non sine animi mœrore & admiratione in superiore fundi parte placentam observavimus nullam, cui saltem chorion praeter consuetas naturae leges undiquaque firmiter erat adnatum, inferiorem vero uteri partem placenta eximia molis & crassitie occupabat, ita ut anterieus altius quam posterius adscenderet, cervice interim & orificio ejus penitus obstructo. Atque haec ipsa placenta dubio sine primis gestationis temporibus radices in hanc uteri partem immiserat, utpote quae ab utero non erat dissoluta, sed eidem limboque orificii interni tam pertinaciter adnata, ut non nisi vi adhibita separari potuerit. Tandem funiculum in sinistram placenta partem insertum deprehendimus, insertionis loco vix pollices quinque transversos ab orificio interno distante. Ex hisce autem nunc adparet, cur ingruente partus tempore afflicta in lethalem inciderit haemorrhagiam. Quippe infantis caput oblique cervicem cum uteri versus in placentam prolapsum cum orificio interno ad floreni circiter magnitudinem distendisset, extrema placenta pars, limbo orificii adhærens, ac illic loci crassitie trium minimum pollicum latitudinem æquans, necessario rumpebatur cum insigni sanguinis profusione, praecipue cum placenta undiquaque utero adhuc adhærens adfluentem sanguinem maternum exciperet, & postea per anteriorem partem dilaceratam cum interitu matris foetusque evomeret.

I X.

Praemissa secundinae morborum historia, ordinis quidem ratio postulare videtur, ut signa tum diagnostica, tum prognostica tradamus, verum

rum cum ea partim ex data morborum descriptione perspicue haberi queant, partim etiam occasione medelæ, ad ductum causarum occasionalium pertractandæ distinctius explicanda veniant, potius nunc ad methodum medendi provehimur. Quod itaque ad intemptivam ejus separationem attinet, sane eo opera est navanda, ut eandem, quantum in viribus nostris relictum est, judiciose præcaveamus, aut eidem actæ factæ medelam tempestive adhibeamus. Priori scopo ut satisfaciamus, semper causarum occasionalium ratio est habenda. Ex supra vero dictis jam dum innotescit, foetus, uteri & matris culpa sæpius placentæ separationem contingere. Quod itaque ad foetum speciatim attinet, equidem motus illius vehementiores compescere debilesque roborare possumus, at si is mortuus fuerit, aut chorda umbilicalis justo sit brevior, vel aliquoties collo aliæ parti obvoluta, in nostra potestate relictum non est, ut ejusmodi mala emendare queamus. Motus vero infantis inordinatos componimus, dum matri quietem & somnum suademus, ac præterea eidem antispasmodica v. g. pulv. marchion. specif. cephal. dent. equ. marin. corn. cerv. s. igne pp. unicorn. ver. succ. pp. castoreata similiaque exhibemus, ac ut a frigore omni modo sibi caveat sedulo moneamus, imo judiciosi Medici est, ut in motuum ejusmodi violentiorum causas occasionales sollicitè inquireat, quo & iis tempestive faciat satis. Quod si vero foetus sit nimis debilis, id quod ex dolore quodam uteri gravativo & ex relatione gravidæ colligimus, quæ refert subinde, se unum alterumque diem vel nullos vel debiles admodum foetus percepisse motus, e re maxime erit, ut gravida corroborantia v. g. aqu. vitæ mulier. cinnam. tenell. corn. cerv. ceras. nigr. epileptic. Langii tinctur. corall. similiaque assumat, cui etiam apprimè infusum salvæ, rorismar. menth. millefol. rd. bistort. &c. conducet, ut nihil jam dicam de coralliis rubris, margaritis, officulis leporum, gallatura similibusque, quibus plurimi Medicorum peculiarem virtutem uterum foetumque corroborandi tribuunt. Neque topica silentio prætereunda sunt, inter quæ balnea ex adstringentibus roborantibusque parata recensentur, in quorum locum sæpius suffitus substituuntur, quatenus modo thus, mastix, baccæ juniperi prunis candentibus, modo olea caryoph. mac. aqua regin. hungar. lateribus probe calefactis adsparguntur, cui scopo pariter decocta hb. cephalicarum inserviunt. Neque minoris laudis sunt, quæ abdomini applicantur, hinc sæpius idem balsamo embryonum, vel balsamo nucis moschatæ cum oleis destillatis rorismar. menth. macis mixto inungimus, vel sacculos ex hb. cephalicis paratos nunc siccos, nunc vino austero incoctos eidem & pudendis applicamus, quorsum etiam vulgare illud nec illaudabile cataplasma, ex pane mellito Norimberg. addit amygd. dulc. excort. pulv. caryoph. mac. cinnamom. cardam &c. spectare videtur, alia unguenta emplastraque, tantopere ab Auctoribus commendata, ut nunc brevitatibus gratia omittamus. Quantumvis vero prædicta re-

media eximii sint usus, tamen pernecesse est, ut circumspēcte in eōrum præscriptione nos geramus, ne scilicet generosioribus istis abutentes uterum nimis irriteremus, majusque periculum tenello inferamus; abortum enim aliquando remediorum mitioris naturæ usum fuisse infectum, plures Auctorum abundanter confirmant. Vid. *Ephem. Nat. Curios. An. 3. § 4. Borell. C. 2. obs. 98. Amman. Medic. Critic.*

X.

Ad uteri morbos quod attinet, ad illos flatus, molæ, lapilli, densitas, siccitas, humiditas, inflammatio, ulcus, gangræna, scirrhus, spasmi & convulsivi motus relati fuere. Uti vero gangrænae scirrhoque mederi vix possumus, ita de inflammatione ac ulcere occasione placenta relictae specialius agemus. Quod itaque ad flatus spectat, eos cognitu satis esse difficiles, vel inde adparet, quod Medicis æque ac mulieribus subinde imposuerint, ac si vere gravidæ essent mulieres, cum tamen postea loco fœtus non nisi flatus cum impetu ex partibus genitalibus proruperint. Atque vix intellectu concipi potest, quomodo flatus ex utero gravidæ educi queant, nisi forsitan speciali naturæ ductu orificium uteri internum non nihil relaxatum iisdem exitum concedat, quem carminativis interne æque ac externe præscriptis simul promovebimus. Neque vero minorem difficultatem parit mola. Hæc enim in principio constituta accurate cognosci nequit, majora vero incrementa capiens ex insueta uteri intumescencia, sensuque ejus gravativo, ac pondere quodam pro diverso corporis situ in hoc illudve latus ruente, citra tamen ejusmodi motum, quem alias vivus infans utero imprimi, quidem habetur, curatu tamen multo est difficilior aut penitus impossibilis. Præcipue autem de cura ejus ne quidem est cogitandum, quando mola in utero existente mater concepit. Quippe cum ad expellendam molam medicamenta requirantur, quæ ordinarie fœtui maxime sunt infesta, potius universum negotium naturæ est committendum, an forsitan una cum fœtu abortu vel partu excludendo simul excernatur, secus si accidat, eo opera est navanda, ut post fœtus exclusionem vel perita Chirurgi manu protrahatur, vel appropriatis remediis quantum quidem possibile excutiat. Multo minus de lapillorum in utero hærentium medela in præsentem erimus solliciti, quis enim oedipus hariolabitur, uterum calculo esse oblitum, miramur potius eum, si forte fortuna excludatur, aut in cadaver incidamus, in cujus utero peregrinum illum rarumque hospitem præter spem omnem atque opinionem deprehendimus. Quod ad nimiam uteri densitatem & siccitatem attinet, hujus præsentiam capimus, quando tales fœminæ paucum vel nullum liquorem neque concubitus, neque alio tempore ex vagina profundunt, ad venerem tardæ sunt, menses ipsis sunt pauci, ac interiora vaginae sicca, præterea ejusmodi

modi foeminae corporis constitutione sunt sicca gracilique. Quemadmodum vero ejusmodi ariditas seu temperies sicca in aliis partibus curatu est difficilis, ita etiam in utero, praecipue si jamdiu duraverit. Interim hic locum cumprimis inveniunt humectantia, quorum borrago, mercurialis, malva, althæa, violæ, amygdalæ dulces, ficus, passulæ similiave spectant, ex quibus pro interno usu syrups, conservæ, emulsiones parari poterunt. Neque incommode ex prædictis herbis, additis simul sem. lini, fœnugræc. rd. lil. alb. etc. aquæ dulci vel lacti incoctis balnea & fomentationes parantur. Imo non nulli post balnei & fomentationis usum suadent, ut uteri regio oleo amygdal. dulc. lib. alb. lin. pingued. gallin. anser. &c. inungatur. Alio tempore uterus justo est humidior, & pituitosis scatet humoribus, quod inde consequimur, quando tales foeminae malo corporis habitu coloreque pallido & livido sunt præditæ, menses ipsis sunt pituitosi ac mucosi, sæpiusque fluore albo laborant. Ut vero postremus affectus curatu satis est difficilis, ita quoque multum temporis laborisque requiritur, antequam primas vias a cruditatibus pituitosis liberare, atque universam massam sanguineam, ejusmodi mucosis particulis contaminatam, corrigere possimus. Proinde lætior citiorque curæ eventus sperandus, si uterus saltem propter tonum forsan labefactatum humorem ejusmodi colligat, ad quem discutiendum uterumque corroborandum speciatim discutientia, roborantia & calefacientia conveniunt v. g. flor. rorismar. lavend. salviæ, rd. levistic. valerian. imperator. helenii, sol. meliss. organ. dictamn. cretici, majoran. sem. anis. fœnicul. cumini. aromata, cinnamom. caryophyll. nux moschata &c. ex quibus varia cum interna, tum externa parari poterunt, quorum tamen prolixiore recensione & explicatione brevitatis gratia lubenter superfedemus. Convenientissimus pariter hic est thermarum Carolinarum, Tæplicesium similiumve usus, sive bibantur, sive ægræ iis immergantur, hac saltem cautela observata, ut ne actu gravidæ temerarie aquis interne utantur, quibus illo tempore balneum longe est convenientius. Tandem quod ad spasmodicos uteri motus dolorificos attinet, ad eos tempestive compescendos non duntaxat causis occasionalibus, verum etiam ipsi spasmō præsentī obviam est eundem, cui apprime antispasmodica in §. 9. occasione scærus nimium se moventis proposita, conveniunt, quibus interdum opiata refracta tamen dosi addi poterunt. Neque omittenda sunt topica, abdomini applicanda, quæ pariter in antecedenti thesi descripta fuere.

X I.

Ab utero transitum nunc quidem facimus ad matrem, prolixum tamen nimis foret, quasvis causas, quæ pene sunt infinitæ, hic ordine pertractare, atque contra eas congrua remedia commendare. Proinde politionis

licioris Medici erit, ut gravidæ assidue inculcet, quo ab omnibus animi pathematibus gravioribus, violentioribus corporis motibus, emeticorum, purgantium præcipue drasticoꝝ & foetum pellentium medicamentorum usu abstineat. Præterea eo operam navabit, ut si quid sinistra jam dum eidem acciderit, citra moram congrua adhibeat remedia, quæ non tantum prædictis affectibus, verum etiam aliis, scilicet tenesmo, diarrhoeæ, stranguriæ, nephritidi aliisque morbis, quibus gravidæ sæpius non citra abortus periculum corripiuntur, satisfaciant. Cum vero sanguinis missio modo ad abortum præcavendum commendetur, modo tanquam causa abortus allegetur, hincque ab his laudetur, ab illis culpetur, non possumus non de hac paulo specialius agere. Sane in civitate nostra consuetudo invaluit quam maxime, ut gravidæ infæcis sæpe Medicis circa medium gestationis tempus venam sibi promiscue secari curent, an apposite, aliis dijudicandum relinquo. Id certum est, ruricolas, de sanguinis missione nil quicquam cogitantes, feliciter uterum ferre, ac ex voto parere, & sæpius post partum melius se habere, quam delicatiores, quæ magnum errorem fuisse commissum sibi persuadent, si decantata illa venæ sectio durante gestationis tempore omissa fuerit. Quare tantum abest, ut sanguinis missio omni gravidæ sit necessaria atque proficua, ut potius intempestive adhibita magis foetæ foetuique sit nocumento. Propterea vero negandum non est, usum ejus gravidis subinde tam præservandi, quam curandi gratia apprime esse salutarem; scilicet ubi plethora, orgasmus sanguinis, inflammationes ac febres matri vel foetui periculum minantur. Et quidem quod ad plethoram attinet, sane non male *Zacut. Lusitan. L. de med. princ. quest. 26.* inquit: *multæ femine in gignendo sanguine adeo feraces sunt natura, atate, aut vivendi modo, ut, nisi sanguinem aperto vase per intervalla exhaustas, patiantur abortum.* Quantumvis vero medium gestationis tempus omnium commodissimum a Practicis commendetur, tamen & hæc regula suas patitur exceptiones, siquidem interdum necesse est, ut in fine primi mensis, aut etiam secundo vel tertio venam secemus, cum embryo primis mensibus tanta cruoris copia, quanta ob cessantem mentium fluxum in gravidis nonnullis congeri solet, nondum indigere videatur, sic etiam non male ceteris mensibus & circa postrema gestationis tempora usum sanguinis missionis, si eum immoderata ejus copia urget, non sine euphoria suademus, quæ tamen cuncta, præsentis Medici prudentiæ recte committuntur, qui simul quantitatem sanguinis extrahendam Chirurgo indicabit; præstat autem hic potius defectu quam excessu peccare, consultius enim est partitis vicibus copiam sanguinis paulatim imminuere. Interim non facile quis memorabile exemplum imitabitur, quod *Stalpart van der Wiel Obs. rar. C. 1. Obs. 65.* habet, ubi mulieri uno eodemque foetu gravidæ quadragies ac novies vena scissa est. Nec omittenda venæ sectio, si gravis imminente consueto mensium fluxus tempore orgasmum sangui-

sanguinis aliaque symptomata, eum frequenter antecedentia sentiat, nisi enim tunc illum vel scarificando vel venam tundendo imminueris, facile in abortum incidet foemina, qua de re vid. *L. Riverium P. 2. Medic. L. 15. c. 16.* qui matronæ Monspeliensis meminit, quæ ter jam dum abortum perpessa, & a duobus mensibus denuo gravida cum dolores circa umbilicum, abortum minantes, sentiret, vena incisa mox doloribus & metu abortus liberata est. Cumque singulis mensibus symptomata illa periodice recurrerent, semper ad venæsectionem tanquam ad sacram anchoram confugiens non modo eorum mitigationem ac profligationem sensit, verum etiam in fine noni mensis filiolum sanum peperit. Quod ad febres, inflammationem aliosque morbos acutos, magnum periculum portendentes, spectat, probe animadvertendum est, in iis non cunctandum, nec mensium rationem habendam, sed potius morbi initium observandum, antequam vires ægræ nimis labascant, ac morbus invalescat.

X I I.

Equidem non nescimus, plura restare, quæ ad præcavendam sinistram placentæ separationem commendari possent, sed ne nimia prolixitate B. L. tædium pariamus, potius nunc ad ejus separationem actu factam progredimur. Quantumvis vero ordinarie individua ejus comes sit sanguinis profusio, Medici tamen est, ut contingente sanguinis excretionem per muliebria follicite inquirat, utrum ille ex vagina, an vero ex uteri fundo proveniat. Siquidem sæpius gravidas innoxie mensium fluxum pati, nemini ignotum esse arbitror, hunc tamen non difficulter a sanguine ex utero propter placentam separatam profuente discernemus, modo consideraverimus, mensium fluxum plerumque periodice consueto tempore sine cruciatu accidere, sanguinem paulatim stillare, ac uno alteroque die elapso sponte & plenarie cessare. E contrario qui ex uteri fundo propter placentam avulsam profilit, plerumque ex improvise ac non citra dolores cursuque non interrupto immodice admodum promanat, nisi forsitan grumi hinc inde hærentes aliquantum fluxum sistant, quibus tamen a continuo adfluente sanguine expulsis, ille mirum in modum non sine matris foetusque periculo summo recrudescit. Licet autem paulo ante monitum fuerit, mensium fluxum ordinarie non adeo esse copiosum, tamen cum constat, foeminas aliquando immodico ejus fluxu corripiri, ut hunc ab illo, de quo nunc sermo est, probe distinguamus, necesse est, ut obstetrix digito in vaginam inserto exploret, utrum eum per orificium hians in uterum immittere valeat, an vero illud omnimode sit clausum. Si hoc, sanguinis profusio vaginæ vasis apertis; si illud, rectius placentæ sejunctioni tribuitur. Dum itaque liquide constat, largum sanguinis fluxum a placenta separata pendere, spinosa illa quæstio nunc movenda est, an matri non nisi foetus & placentæ extractione subveniri

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. N n n n queat.

queat. *Mauriceau Traité des maladies des femmes grosses* L. I. C. 21. *Di-
nis Cours d'Operations de Chirurgie* p. 225. & *seqq.* alique existimant,
matrem foetumque necessario mori, nisi hic cum fecundinis citra moram
perita manu eximatur, hinc de foetu perfecto vel imperfecto, vitali vel
non vitali parum solliciti strenue necessitate sic imperante abortum vel
partum urgent, licet etiam dolores partus absint & orificium internum
minus apertum. Quippe firmiter sibi persuasum habent, placenta sepa-
rationem necessario hæmorrhagiam lethalem sequi, nisi hæc cum foetu
penitus auferatur, idque probant, quoniam placenta tota vel pars saltem
ejus ab utero sejuncta nunquam eidem reagglutinari queat, indeque
porro conjiciunt, sanguinem necessario ex vasis uteri apertis tam diu
promanare, donec mater cum foetu misere intereat, cum sane aperta
uteri vasa propter insignem ejus distensionem a foetu pendentem, con-
trahi nequeant, quæ contractio vero & corrugatio vasorum, hæmor-
rhagiam lethalem cohibens, locum inveniat, si uterus excluso foetu
paulatim contrahatur. Et ne dubium remaneat ullum, cuncta exemplis
quamplurimis illustrant viri illi, de arte Chirurgica præclare meriti, quæ
non modo docent, plurimas hac methodo ab interitu fuisse ereptas, plu-
resque eadem neglecta cum foetibus periisse. Quantumvis itaque omnia
bene se habeant, præcipue si ad foetum perfecte formatum, vel mor-
tuum restringuntur, an tamen in matris conservandæ gratiam abortum
indiscriminatum concitare liceat, ego quidem maximopere dubito. Sa-
ne qui obstetricandi operam impendunt, necesse omnino habent, ut si-
bi caveant, ne hominem jugulando indebilem maculam conscientiæ suæ
inurant. Proinde summa hic opus est circumspectio, ne gravidam præ-
ter fonticas causas ad abortum adigamus, eumque promoveamus, cum
certe is sæpe solius naturæ ductu accidat, aut etiam foetus adhibitis
congruis remediis ad statum pariendi tempus retineatur. Quare præstat
ab operatione abstinere, quando gravida quidem de fluxu uteri cruento
conqueritur, qui tamen ipsi neque lipothymias frequentes, neque adeo
insignem debilitatem parit, potius eidem corall. pp. lap. cancr. bol. ar-
men. cornu cervi, terra Japonica similiaque exhibeantur, externeque le-
niter adstringentia applicentur, sic fiet interdum, ut mater in lecto re-
cumbens & a violentioris corporis motu abstinens hæmorrhagia paulatim
remittente ab abortus periculo liberetur. Quod si vero hæc non obsta-
te hæmorrhagia constanter perseveret, hæc ordinarie primis gestationis
mensibus abortus spontanei est causa, quem sæpius Medicus ne quidem
impedire potest, e cujus re erit quam maxime, si illo tempore præco-
cis abortus spectatorem magis, quam ducem & auctorem agat. Siqui-
dem ego quidem non capio, quomodo quis salva conscientia embryo-
nem primorum mensum adhuc violenta manu protrahere queat, cum
ipsi ignotum esse nequeat, ejusmodi foetum ad vitam extra uterum per-
texendam esse idoneum. Equidem multi existimant, in ancipiti casu e
duobus

duobus malis minus esse eligendum, hincque omnino abortum promovendum, si eodem mater ab interitu revocari queat, tamen si hæc regula accuratiori mentis lance perpendatur, apparebit clare, eam hic locum vix ac ne vix quidem invenire. Nam primo dubitari potest, an necessario hæmorrhagia ad matris interitum usque continuabit, cum sane multoties gravidæ copioso ac diuturno fluxu cruento non citra symptomata prava corripiantur, & tamen eodem paulatim remittente abortus periculum effugiant, ut adeo supra citatis auctoribus vix assentiri queam, existimantibus, placentam aliquantum saltem ab utero separatam nunquam cum eo rursus uniri posse, & necessario hæmorrhagiam lethalem post se trahere. Namque naturæ vires nostris multo sunt efficaciores, & quod præstare subinde nequit Medicus, natura ex voto præstabit. Porro dubitari potest, annon abortus neglecta ope Medica sponte succedat, siquidem gravidæ, quæ primis præcipue gestationis mensibus gravem hæmorrhagiam patiuntur, sine auxiliis eum in finem adhibitis frequenter abortire, ex supra dictis jam dum innotescit. Denique dubitari potest, an abortus arte motus necessario matrem a morte sit liberaturus. Id quidem certo scimus, ejusmodi foetum, ut ut abortus tempore adhuc vivum, necessario mori, an vero mater in vivis sit permanens nescimus, quem enim quæso fugit, matres post abortum hæmorrhagiam adhuc dum durante aliave symptomata prava sæpius mori. Mallem proinde tali in casu non nihil expectare, visurus, num forsitan hæmorrhagia ex voto supprimatur abortusque periculum evanescat, aut an uterus irritatus sponte exturbet tenellum, aut an placenta omnimode separata, quo in casu foetus abrupto plenarie commercio, quod ipsi cum matre intercedit, in vivis conservari nullo pacto potest, manui sciscitanti obveniat, aut usque dum ex horrore frigoreque ac gravativo uteri dolore aliisque indiciis conjicere liceat, foetus actu esse mortuum; tunc enim abortum citra moram omnibus modis esse juvandum accelerandumque, nemo fortassis rem accuratius paulo perpendens ibit inficias. Minus scrupulosos nos esse decet, quando ob practicas causas abortus septimestris vel octimestris est movendus. Licet enim & tunc foetus adhuc sit immaturus, tamen cum ejusmodi corporis robur ac dispositionem jamjam acquisiverit, ut etiam extra uterum vivere possit, sane aliquando & matrem & foetum abortum promovendo a mortis periculo liberabimus. Et quantumvis non semper scopum nostrum ex voto attingamus, nobis tamen illibata conscientia manet; quemadmodum enim conscientia suæ vim infert nullam Medicus, quando partem spha-celo obsessam abscindit, tametsi post operationem æger intereat, ita & illibata conscientia abortum septimestrem vel octimestrem, urgente summa hæmorrhagia extrema minitante, in matris foetusque gratiam promovere poterit, cum sufficiat, plurimas matres cum foetibus hocce auxilii genere ab interitu fuisse vindicatas.

XIII.

Sed missa quæstione illa difficultatum plenissima potius nunc ad operationem ipsam me converto. Id sane negari nequit, ipsum operatorem illo tempore in summis angustiis esse constitutum. Quippe dum hæmorrhagia, frequentiora animi deliquia, vel convulsivi motus aut alia mala summum periculum minitantur gravidæ, certe si operatione adhibita moriatur adflicta, non deerunt, qui culpam mortis operatori tribuent. Quare ut famæ suæ non nihil consulat, necesse est, ut bona speranda, malaque timenda adstantibus prædicat, antequam bono cum Deo operationem aggrediatur. Parturiente itaque in situm convenientem collocata, operator manu dextra in vaginam uteri immissa unum vel duos digitos orificio interno applicet, horumque & ceterorum ministerio illud paulatim distendat, usque dum vel manum integram in uterum inferere queat, id quod propter partes sanguine copioso irrigatas & emollitas non difficulter præstabit. Posthinc membranas foetum amicientes & nondum ruptas, unguibus extemplo dilaceret, quo sic foetum prehendere atque protrahere queat. Prolixum autem nimis esset, quasvis cautelas, ad foetum circumspicte eximendum spectantes, hic recensere, sufficiat hinc saltem monuisse, *Dominum Mauriceau*, multiplici experientia edoctum, suadere, ut operator eo operam navet, ut pedes tenelli arripiat, sicque eundem protrahat, ad quem brevitatis gratia B. L. nunc remitto. Peracta operatione, Medici est, ut hæmorrhagiam adhuc dum durantem congruis remediis attemperet, vires fractas instauret, ceterisque symptomatibus puerperis familiaribus ex affe satisfaciat, quale iudicium quoque esto de foetu debili corroborando.

XIV.

Ordinis nunc jubet ratio, ut ad placentam retentam progressum faciamus, cumque in thesi septima de causis ejus malisque ab ea pendentibus, nec non de signis diagnosticis ac prognosticis sufficienter jam dum egerimus, nunc de formandis curativis indicationibus erimus solliciti. Prior proinde jubet, ut ea removeatur, altera ut malis, ab ejus retentione provenientes, tempestive prospiciamus. Priori ut satisfaciamus, præsidis tum Chirurgicis, tum Pharmaceuticis indigemus, quorum illa brevi post partum locum invenient. Sane perplacent, quæ *Henric. a Deventer de Arte obstetricandi C. 28.* de secundinarum exclusionem habet. Is enim consuetam placentæ remotionem, funiculi tractione perficiendam, non admodum approbans, omnibus obstetricantibus commendat, ut manum protinus ab exclusionem infantis utero immittant, ejusque ministerio eandem eximant. Cum enim illo tempore orificium internum adeo sit expansum, ut manus integra, imo & brachium, si opus fuerit, sine

ullo puerperæ dolore immitti queat, prætereaque fundus uteri sit adhuc explanatus, atque sic facile cognosci possit, num secundina utero adhæreat, nec ne, aut an mola aliave peregrina removenda in utero existant, non male aget, qui etiam ad præcavendam secundinæ retentionem ductum modo laudati Auctoris sequatur, manumque mox a partu placentæ removendæ gratia in uterum insinuet; omnia enim administrata longe sunt difficiliora, quando aliquo temporis intervallo clauso orificium internum coarctatur fundusque uteri complicatur. Præterea tamen necessitate sic imperante eo allaboravit Chirurgus, ut digitis vaginam immisis orificium coarctatum sensim diducat, quo sic placentam ob uteri constrictionem haud parum complicatamprehendat educatque. Omnia vero summa lenitate curaque peragi decet, ne uterus unguibus improvide dilaceretur, aut puerperæ dolor non necessarius inferatur. Proinde e re maxime est, ut operator sinistra manu funiculum tenens dextram ad ductum ejus in uterum immittat, atque secundinam jam solutam & in orificii limine hærentem digitisprehendat, eamque cum manu immissa educat, alteramque funiculum tenentem simul ac paulatim attrahat. Quando vero secundina tota vel ex parte utero adhuc cohæret, manu ad placentam usque methodo jam delineata immissa explorabit studiose, qua parte plurimum soluta sit, vel minimum adhæreat, *ibi digitos, inquit Cl. a Deventer, inter uterum & secundinam injectos huc illuc leviter agitato: nisi enim firmiter adhæreat, hoc modo digitos altius subinde usque ad apicem circumagendo facile avelli potest, & undique tandem libera sponte in manum defertur, quum autem secundina leniter agendo non solvitur, tunc ambobus posterioribus digitis externa parte utero oppositis interna parte priorum duorum digitorum illam avellito, undique in orbem progrediens, usque dum penitus, soluta sit tum educenda & quidem methodo supra delineata.*

X V.

Quodsi vero propter orificium uteri internum nimis arctum placenta relicta manus ministerio extrahi nequeat, ad pharmaceutica remedia expulsiõni ejus vel suppurationi iuservientia est progrediendum. Ex illis pro interno usu pulvis secund. human. borax venet. trochisc. de myrrha aliæque myrrhata, croc. castor. sal. volat. succin. olea destil. fucini, sabinæ, &c. laudem merentur, quibus cunctis Cunneus L. c. chærefolium Romanum præfert, vix herbam noscens, cujus in partu difficili & restitante secundina majores vires fuisse cognoverit, sic pariter ex aristol. rotund. sabin. artemis. puleg. myrrh. castor. modo fatus, modo clysteres uterini parantur, aut ano clysmata acriora infunduntur, non alium in finem, quam ut externis & internis simul adhibitis placenta quantocyus fieri potest expellatur, antequam scilicet corruptionis

labe inficiatur. Caveat vero sibi Medicus ne abusu medicamentorum placentam pellentium febrem accendat, inutiles uteri dolores excitet, majorem sanguinis profusionem, vel fluxum ventris moveat, quippe interdum placenta ita est comparata, ut vi expelli nequeat, hinc præstat restituendæ sanitatis negotium naturæ committere, quam præfestinata curatione pejora mala, uti multoties accidit, accersere. Quemadmodum enim abscessus non prius dehiscit, quam cum ad maturitatem pervenerit; ita etiam secundina pertinaciter adhærens non prius medicaminum vi se avelli patitur, donec maturatione paulatim ab utero secedat. Huic vero facilitandæ medicamenta suppurantia cum detergentibus judiciose mixta apprime conducunt, quem in finem ex rd. alth. lil. alb. aristol. rotund. fl. chamom. roman. sambuc. fem. foenu græc. lini balsam. p. uv. mell. rosar. anthof. aliisve fofus vel clysteres uterini per intervalla adhibendi parari poterunt. Cum autem nec arte Chirurgica placenta protrahi, nec medicamentis expelli, nec suppuratione extrudi queat, ea tandem intacta est reliquenda, an forsan novo partu contingente convenientius eximi possit.

X V I.

Ad alteram curativam indicationem quod spectat, hæc jubet, ut malis a retenta placenta provenientius tempestive prospiciamus, ad ea vero hæmorrhagia, gangræna, mola, hydatides, inflammatio & vires fractæ pertinent. Cum autem de hæmorrhagia jam dum egerimus, & mola cum placenta in hydatides degenerata vix aliam postulare videatur medendi methodum, quam quæ occasione placentæ retentæ recensita est, atque gangrænx mederi nequeamus, paucula saltem verba de inflammatione & viribus prostratis sumus facturi. Hisce proinde refocillandis modicus vini generosioris usus, nec non juscula carniun &c. eximie conducent, & forsan exoptatius vires fractas instaurabunt, quam decantata illa analeptica. Ad inflammationem vero resolvendam post habito vini generosi usu diaphoretica fixiora, id est antimon. diaph. simpl. vel martial. lap. cancr. cornu cerv. ust. cum succinatis, cinnabarinis aut etiam nitratis, præcipue æstu febrili symptomatico præsentem, vel nimis sævientibus doloribus cum castoreatis & opiatis judiciose mixta non citra euphoriam adhibebuntur, quæ omnia tamen præsentis Medici judicio committuntur, qui necessitate urgente venam simul secabit, & diætæ regimen puerperæ præscribet.

X V I I.

Tandem ad placentæ vitiatum situm progredimur, quando placenta a fundo uteri separata, & in cervicem ante foetum illapsa, orificium in-

ternum

ternum obstruit, foetuique exitum præcludit. Cum vero illo tempore infans diu subsistere nequeat, & hæmorrhagia remedium cito adhibendum postulet, obstetricis erit, ut citra temporis jacturam de placenta removenda partuque promovendo sit sollicita. Quem in finem eo operam navabit, ut digitis in uteri orificium immittis placentam eo usque removeat, donec membranæ prodeant, quas digitis aut unguibus exemplo dilaceret; quando secundina removeri nequit, digitis in mollem placentæ carnem immittis inibique dilatatis eam divellat, atque perforet, foramenque paulatim ita dilatet, ut reclinata non nihil placenta dilacerata, caput, si prævium fuerit, ostium occupare queat; sic enim ruptis membranis & accedentibus partus doloribus subinde ex animi sententia excludetur foetus, quod si is pravum in utero situm habeat, obstetrix eo allaborabit, ut pedes ejusprehendat, eumque protrahat, quo in lucem edito secundinam protinus more suo educat. Quando vero placenta eo usque prodiit, ut exitus ejus ulterior vix impediri possit, consultius est, eam primum eximere. Sed quid dicendum de singulari placentæ situ, cujus mentio supra facta fuit, an forsitan hisce præsiidiis is emendari potuit? Sane casus ille oppido est rarus, cui similis an apud aliquem auctorem occurrat, me omnino latet. Id certum est, protractionem, vel avulsionem & reclamationem ejus hic plane locum non invenisse. Cum enim placenta cervici ac fundi parti inferiori undique firmiter fuerit connata, foetusque capite eidem incumbens domicilium quasi sibi eam formaverit, irritum illum laborem fuisse, sponte innotescit. Quare sola fortassis perforatione infanti exitus parari potuisset. Sed cum magnum discrimen placentam inter, actu ab utero separatam ac illuc delatam, & talem, quæ ubique adhuc utero adhæret, intercedat, funiculique insertio non procul ab orificio interno fuerit, ac præterea placenta circa ostium admodum crassa extiterit, an operatio citra hæmorrhagiam lethalem potuisset institui, prudentioribus judicandum relinquo. Certe plura, ad diffusissimam hanc maximeque arduam materiam spectantia, proponi potuissent; sed ne limites Dissertationis excedere videamur, bono cum Deo filium ejus nunc abriumpimus, cui soli sit laus, honor & gloria!

F I N I S.

JOAN.

C X L I.

J O A N. G E O R G. R O E D E R E R,

E T

J. G. C H R I S T I A N I H I R S C H F E L D

A U C T O R I S.

D E

U T E R I S C I R R H O.

Gottingæ 29. August. 1755.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

O o o o

CXLI

JOHN GEORGE BODDERER,

ET

CHRISTIANI HIRSCHFELD

LECTORIS

DE

UTRISQUE

Coringae 29 Augusti 1774.

0000

Bibl. Medico-Frac. Tom. IV.

I.

Humororum ex sanguinis massa diversorum separationem sanguinis integritatem conservare, ejusdem mobilitatem promovere atque depurgata viscera aperire, notissimum esse existimamus. In sano saltem morbofoque corporis habitu vitæ sanitatisque & præsidia & vindiciæ ex variis segregationum generibus depromuntur. Sanum esse corpus judicamus, cujus secretiones omnes non interrupto ordine perficiuntur: ægrum cum sanitate in gratiam rediturum, vel saltem præsentī morbo liberatum iri speramus & expectamus, cum morbi vehementiam fecerentis cujusdam organi officia auctiora gravioraque solvunt.

I I.

Neque tamen pares in morbis istarum expulsionum & expeditiones & dignitates esse consueverunt. Quorum morborum chronica magis indoles est, frequentioribus repetitisque istiusmodi segregationibus, ut abigantur, egent, quin perennantibus, quique ob morbi vel gravitatem, vel pertinaciorem consuetudinem necessariæ œconomix motus sine sanitatis vitæque dispendio non sistuntur. Principatum vero omnī tempore solventium morbos ista organorum tenuerunt, quæ ex sano etiam corpore excrementitios superfluosque humores eliminant: Cutem renesque intelligi vel nemine monente liquet. Longe inferiora sunt reliqua viscera, peioris morbi indices, salivales v. gr. lacrimalesque glandulæ, tonsillæ, uvula, linguæ & faucium & narium membranæ mucosæ, aurium folliculi sebacei, trachææ & pulmonum interiores tunicæ, hepar, pancreas, digestivorum reliqui liquorum fontes, uterus, vagina, spermatis organa,

I I I.

Id vero beneficii omnes & singuli ægri non accipiunt. Morbi vis, indoles maligna, virium naturæ solventium, moventium, propellentium, expellentiumque segnities, debilitates aliaque vitia organorum localia; turbulenta, inordinata, naturæ benigna molimina frænans, aliterque peccans medicatio, ægrum vel pessumdant, vel in ipsa organa variis formis varioque eventu colluvies deponunt, non propria solum mole inimicas, sed etiam fœcunditate. Et solent isti quidem in organa abscessus morbos chronicos æque ac acutos, nunc sine alio molimine intermedio insequi, nunc ex clausis solventium excretionum rivulis colligi.

I V.

Omnibus quidem & singulis humani corporis visceribus organisque ingratae istae accessiones adjunguntur, quin ex uno in alterum viscus migrando derivantur. Secernentia viscera, motus, sensus, facultatifque percipiendi organa, corpus firmantia ossa, verbo, quaelibet corporis pars quandoque hospitio est, & pro suo habitu, proque morbi hospitisque indole, ipsum hospitem fingit in inflammationes, caneros, ulcera, caries, scirrhus, carcinomata, calculos, minimarum partium, corporis staminum, si ita volupe est, sensibus medici non percipiendas, laesiones & ex solis effectibus cognoscendas.

V.

Non infrequens, inter alia viscera, titubantia ista morborum molimina uterus experitur, maxime si a vi morbi, vel alia quacunque causa propriae vires fractae sint, ipseque male affectus. Saepius tamen externa etiam violentia uterum vulnerando comprimendoque laedens inflammansque varias depositiones in eundem allicit, tristi partus difficilis (a), & in eodem partu perversa medicationis chirurgicae exemplo.

V I.

Quae violentam uteri laesionem excipiunt depositiones, inflammatae indolis sunt & in quam inflammatio transit. Quodsi autem a morbo aliquid in uterum abscedat, id modo inflammatur, modo lentius sine praevia inflammatione colligitur.

V I I.

Utroque modo in utero scirrhus nascitur, nunc integrum uteri corpus, nunc unam alteramve partem, fundum, cervicem aliamque occupans. Frequenter omnino uteri inflammatio (b), non resoluta, non ulcerosa,

(a) Conf. *Mauriceau* Malad. des femmes grosses &c. T. II. Obs. 387. & 418. Utroque in casu difficilem partum excipit obstructio uteri scirrhus, indeque sterilitas nata est.

Conf. & *Hippocrates* de natur. muliebr. S. II. §. 31. & de morb. mulier. L. II. S. II. §. 45. ed. Marin. Patitur autem haec (loquitur de femina utero scirrhuso vel indurato laborante) ex partu, & frigore aut mala dieta & aliter

(b) *Aetius* Terabibl. IV. Sermon. IV. Cap. 84. & *Paulus Aegineta* de re medica L. III.

ulcerosa, stimulo sublato & aciori sentiendi facultate, sedatur, febris, quam inflammatoriam vocant, cessat, dolor remittit, minimorum vasculorum vesicularumque obturamenta figuntur, propellentes vasculorum vires fatiscunt, spissatur lentor, durefcit, novos humores sibi necit, in similem lentorem figit, fœcundaque lentoris officina paratur, uterum sensim expandens. Sæpius etiam, quæ hactenus profluebat, colluvies, qualis est fluoris albi, quin menstruorum, lochiorum, partum æque ac abortum (c) insequentium, aliarumque uteri hæmorrhagiarum (d), in utero restagnat, crassescit & in scirrhosum tumorem indurefcit. Neque nunquam morbi chronici alius, insigni ejusmodi colluvie nondum levati, virtus tandem in uteri scirrhosum tumorem, eo derivatis contractionibus fibrarum spasticis atque humorum impuritatibus desævit. Quin utero cum reliquis glandulosis vel fecernentibus visceribus peculiare quoddam scirrhorum formandorum onus impositum videtur.

VIII.

Uteri sola debilitas, quæque ex facili inordinatis motibus spasticis afficitur, scirrhii effigiem quandoque format. Frequenter autem imprudens medici officium (e), frequentior justo in morbo uteri inflammato, vel in puerperio venæ sectio, refrigerantium repellentiumque usus, non consideratis naturæ viribus, non æstimatis benignis in crisin moliminibus, nulla temporum ratione habita, similis in fluore albo aliisque corporis expurgationibus calidorum, spissantium repellentiumque usus, neglecta in morbis per fecernentes canales evacuantia, alique id genus medici & diætæ (f) errores idem præstare valent, titubante subinde in scirrhum abscessumque molimine.

IX.

Qui inflammationem excipit scirrhosus tumor ex dimissis sine refectionis a morbo sanitatisque vigore inflammationum symptomatibus, quibus

○ ○ ○ ○ 3

subsistente

L. III. Cap. 68. In scirrhum induratur uterus, aliquando derepente nulla prægressa causa: plerumque vero inflammatione prægressa, & neque soluta, neque in abscessum transmutata. Razès ad mansorem divisionum L. I. Cap. 85. Huc etiam spectare videtur Fabr. Hildani Obs. Cent. I. Obs. 66.

(c) Scirrhorum uteri ex partu & abortu mentionem facit Mauriceau Malad. des femmes grosses &c. T. I. L. III. Cap. XI.

(d) Conf. Mauriceau I. c. p. 425. & T. II. Obs. 112.

(e) Claud. Galenus de arte curativa ad Glauconem L. II. Cap. 4. apprime notat, scirrhos frequentes omnino ex medicorum imperitia oriri, quando erysipelata & inflammationes vehementer adstringunt & infrigidant.

(f) Conf. Hippocrates supra ad §. V. not. (a) excitatus.

subſiſtente potius lenta febricula cum ponderis in pubis regione ſenſu (g) di-
gnoscitur. Lentior morbi decurſus leuioraque ſymptomata lentum po-
tius tumorem, quam ulcerofum, natum eſſe, medicum docent. Scir-
rhum etiam matricis ex ſuppreſſo quodam profluuiſio vel morbo in uterum
migrante natum generaliora hecticæ febris cum locali morbo ſigna ma-
niſeſtant. Ceſſat enim fluxus, minuuntur, quin ſenſim, ſi totum ute-
rum ſcirrhus occupat, menſtrua ceſſant (h), quæ in aliis (cum pars
nempe uteri ſcirrho vitiatur) ſubſiſtunt, parciſiori ſtamine & cum dolo-
re effunduntur, extenuatur corpus (i), ad labores ſegnius eſt (k),
languet modo appetitus, modo nimis viget, hecticæ febris, typicæ er-
aticæque ſchema obſervatur (l), ſæpius etiam os foetet, quin ulce-
roſum eſt, pubis ſenſim regio & hypogaſtrica cum quodam graviditatis
ſimulacro elevatur, explorantique abdomen manui durus tumor reſi-
ſtit: ita vicinæ regiones comprimuntur, dolens (m) regionis ſuper
pubem hypogaſtricæ expansio ſit, quæ ne quidem manus quandoque
tactum ferre poteſt. Inflammantur nonnunquam vicinæ partes, eadem
in gangrænam vel ſuppurationem ſolvuntur, quin languor inferiorum
partium, paralyſis ipſaque gangræna inſequuntur. Debile enim a len-
ta febre corpus non ſolum tardius movetur, ſed & arteriarum, vena-
rum nervorumque compreſſiones inferiorum extremitatum munera, nu-
tritionem vitamque pellunt.

X.

(g) Rhazes l. c. ſigna tradit: *Sedationem caliditatis febris cum reſiduo gravi-
tatis & magnitudinis in pectine, ut vel tactui quandoque appareat.*

(h) Conferri merentur effata Hippocratica de ſuperfoetatione §. 13. *Durus ſit
uterus a calloſitate: his menſes non apparent, aut pauciores, quam oportet, &
per longius tempus apparent. De natura muliebri S. II. §. 30. & 31. Si indurati
ſuerint uteri, menſes occultantur. De morbis mulier. L. II. S. II. §. 45. & 46. Si
uteri velut in callum indurati ſuerint, menſes occultantur. Si obduruerint uteri,
menſes non prodeunt; ſed pauciores & deteriores, & dolor incidit.*

(i) Conf. Avicenna Can. III. ſen. 21. Tract. IV. Cap. 14.

(k) Conf. ſupra excitati Aëtius & Paullus Aegineta, qui ſignum tradit, gravi-
tatem & agrum motum non ſolum crurum, ſed etiam totius corporis, atque ad
actiones obeundas pigritiam addeſſe.

(l) Conf. Ill. Jo. Godofr. Brendelii Diſſert. de phthiſeos hecticæque diſcrimine
& ſetaceorum utrobique uſu. Gotting. 1754. paſſim. Hippocrates de nat. muliebr.
l. c. *Si indurati ſuerint uteri, febris ipſam corripit, ac dentium fremitus. De
morb. mulier. l. c. §. 45. & 46. Si velut in callum uteri indurati ſuerint febris
circumfrigerans corripit, & fremitus & dolor uteros habet, & inum ventrem &
laterum mollitudinem & lumbos. Si obduruerint uteri, febris incidit, & rigor cir-
ca inum ventrem corripit, & lumbos, & laterum mollitudinem.*

(m) Hippocrates ll. c. c. de morb. mul. & de natur. muliebr. *Si indurati ſuerint
uteri dolor habet inum ventrem & laterum mollitudinem & lumbos.*

X.

Ipse uteri tumor sive scirrhus, nunc indolens penitus est, nunc modice, cum orificium tangitur, vel abdomen comprimitur, dolet, quibusdam adhuc fibris integris, tensis & nondum obstructis, omnique inflammatione nondum penitus depulsa. Quin scirrho ulcus junctum vel in utero, vel in aliis visceribus (*n*) observatur. Cui tumori exquisitus, spontaneus, lancinansque dolor est, carcinodes censerī debet.

X I.

Pondus in pelvim descendere patientes conqueruntur, aliquid peregrini delabi observant, maxime cum erecto corpore incedunt, minus cum supinæ cubant. Raræ & molestæ sunt lotii excrementorumque excretiones (*o*). In vagina, si exploratur, uteri descensus notatur, quin extra vaginam quandoque durus tumensque uterus prolabitur (*p*). Corpus uteri & orificium præter morem duriora tanguntur (*q*), inæquale præterea tangitur asperius craffiusque orificium. Tumet uterus, pelvim integram replet. Viri accessum ægrius fert femina. Omnia sane uteri tumorem loquuntur, intestini recti atque vesicæ compressio- nem; ita cur segniora sint istarum partium officia liquet. Propter au- ctum pondus uterus descendit.

X I I.

Laborans hoc malo inveterato gravique femina viro nupta vimque feminis fecundi non percipiens, sterilis manet (*r*). Ovaria compressa, atque, sectione teste, in mali consortium tracta, exarescunt, fecun-
dæ

(*o*) Conf. *Miscell. nat. cur.* A. 2. Obs. 254. p. 378. & A. 9. Obs. 126. p. 301. Isto quidem in casu ipse uteri scirrhus in medullæ ulcus fovit; in hoc vero vomica teterrimi odoris, pure plena, mesenterium obfessum fuit.

(*o*) Cf. *Rhazes & Avicenna* II. cc.

(*p*) Hoc utique sæpiusculè observavimus. Huc etiam pertinere videtur Obs. *Ruysschii* VII. Observationum Anatomico-Chirurgicarum p. 10.

(*q*) *Hippocrates* de nat. mul. l. c. Si indurati fuerint uteri, os ipsorum concipiet. Si digito contigeris, comperies os asperum & digitum non intromittit. de morb. mul. l. c. Si uteri velut in callum indurati fuerint, osculum exasperatur. Si vero etiam digito contigerit, os uteri asperum comperiet, & semper velut callus accrescit. (Optime cum hoc effato conciliari potest infra describendus uteri scirrhus). Osculum durum fit, clauditur.

(*r*) *Hippocrates* de nat. mul. II. cc. Si indurati fuerint uteri, non concipit. & de morb. mul. II. cc. huc & spectant supra ex *Mauriceau* citatæ observationes ad §. V. not. (*a*).

dæ vesiculæ succique destruuntur. Integris etiam in minori malo ovariis, neque fecundis ex femina succis deficientibus, uterus tamen durus obstructusque conceptionem fovere, nutrire, continere, cumque cervicem scirrhosus obturat, recipere (s), nequit. In mitiori malo, ubi partem solam uteri tumor scirrhosus occupat, & alterum saltem ovariorum integrum est, secunda nonnunquam conceptio crescit atque perficitur: partus autem tempore tristitia præfagia (t) subnascuntur. Qui enim cervicis regionem scirrhosus tumor occupat, clausam cervicem servando fetumque retinendo partum fieri negat (u). Ubi alia uteri regio scirrhosa fuerit, apertura quidem recte hiare potest, sed vicinæ scirrhosæ regioni fibræ motrices & a scirrho firmatæ, dum validis laboribus uterus constringitur, disrumpuntur, & in abdomen fetus effunditur (x). Alias uteri scirrhosa durities, ulteriori extensioni obstacula ponens, abortum excitat (y).

XIII.

Menstruorum rivuli clausi, & inflata abdominis tegumenta, graviditatis aliquam effigiem æmulantia, decipere prima specie medicum

(s) Duplicem ejusmodi casum recenset *Fabr. Hildanus* *Observ. Chirurgico-Medic.* Cent. I. Obs. 65. & 66. Hoc etiam malum explicare videntur, quæ *Hippocrates* describit *Libr. de sterilibus* § 26. de callis osculum uteri replentibus & extrahendis.

(t) Cf. *Fabric. Hildanus* l. c. Cent. 3. Obs. 57. Corpus uteri scirrhosum conjunctum cum situ perverso effecit, ut internæ venæ rumperentur, internaque in abdomine hæmorrhagia subnasceret.

(u) Cf. *Histoire de l'acad. Royale des Sciences* A. 1705. Obs. anat. VII. p. 58. ed. Paris. Femina parturienti os uteri parum cum aperiretur, tandem laboribus succumbenti fatalis partus fuit. Sectione instituta, substantia glandulosa, utero continua, orificium ita obturatum repertum est, ut aliquot modo foraminulis pertusum fuerit, per quæ menstruus fluxus exstillare, sperma vero subire potuit.

(x) Cf. *Fabr. Hildan.* Cent. I. Obs. 67. Femina per sex dies quæ frustra parturivit, mortua est. In sectione uteri pars scirrhosa, ipse uterus ruptus, & in abdomine embryonis caput comparuerunt. *Gregor. Horstius* *Opp. Med.* T. II. L. II. Obs. V. p. 66. *Epistol. D. Tob. Knobloch.* ad *Greg. Horst.* In femina, ex partu difficili, ob pertinaciter clausum os cervicis, mortuo cadavere scirrhosum insignis magnitudinis, a fundo uteri ad os usque pergentem, ipsum uterum ruptum, & infan-tem extra uterum positum invenerunt. *Stephan. Blancard* *Anatom. pract. rational.* Obs. XXII. p. 233. Intra quatuor dies cum non potuisset parere femina, e vita discessit: abdomine aperto disruptus uterus in sana parte & infans extra uterum locatus deprehendebantur. Scirrhosus vero a fundo ad os alteram uteri regionem occupavit. *Miscell. nat. cur.* A. 2. Obs. 254. p. 378. Uterus in partu disruptus est propter tumorem uteri durum, cujus cavum ulcus nigrum, gangrænosum comprehendit. cf. & ejusdem anni Obs. LXXXV. p. 159.

(y) Cf. *Edmund Chapman* *Treat on the improvement of Midwifry.* Case XXXV. p. 134. seqq. Femina ex abortu mortua est: aperto abdomine amplius in utero scirrhosus comparuit.

dicum (z) possent, ni integrum graviditatis schema cum scirrhuso habitu comparans e difficultatibus sese extricaret. Gravidis, ut speciminibus quibusdam utamur, citius abdomen tumet, cum crescente abdominis elevatione sanitatis integritas, quæ primis conceptionis mensibus quædam ingrata perpeffa est, maximam partem redditur. Scirrhii vero primum incrementum, nisi ex inflammatione nascatur, haud difficulter cognoscenda, lentum est, & perpetim cum abdominis augmento morbosa hecticæ febris reliquaque symptomata crescunt. Mammaram tumor cum sero lacteisque striis in scirrhosa non elevatur, embryo non commovetur, perspicuæ satis a medio graviditatis termino orificii uterini mutatae formæ non succedunt. Causæ etiam morbi que prægressi majus lumen affundunt.

X I V.

Illud etiam prætermittendum non est alia sæpiuscule præter uterum in eadem ægra labe scirrhosa, aliaque viscera laborare. Eadem enim, quæ in uterum migrat, colluvies commodam etiam, si abundet, si nova perpetim generetur, in aliis visceribus sedem nanciscitur, quin ab antiquis viscerum, chylo maxime ferventium, vitiis, iisdemque frequenter scirrhosis, sanguinis habitus in primis jam fontibus ita depravatur, ut præter alias ejectiones & in uterum tenax humor peccansque materies evomatur.

X V.

Sua etiam sponte liquet, quamlibet uteri in substantia duritiem, quæcunque demum illa sit, pro scirrhuso non esse habendam. In scirrhuso enim colluvies deposita substantiam durat, vitiat, inflat, partesque vicinas lædit. Quæ sine collecta colluvie vel a nativitate, vel ab ætate durities uteri substantiam compellit, pro scirrhosa haberi nequam potest. Quis naturalem vetularum in utero duritiem scirrhii morbi titulo dehonestabit, & medicamentis impugnabit?

X V I.

Uteri confirmatus scirrhus naturæ viribus non obedit, sed lenta tandem, tabe ægram pessum dat, postquam in immensam quandoque molem

(z) Scirrhum uteri medico pro fetu imposuisse recenset *Mauriceau* l. c. Lib. III. Cap. XII. Aliam observationem, qua medicus gravidam pro scirrhuso laborante habuit, T. II. *Obs.* 286. p. 234. tradit, quæ plura momenta, non inutilia cognitu, complectitur. Similis fere casus exstat in *Miscell. nat. cur.* A. 9. *Obs.* 126. p. 301.

lem (a) excrevit, vel hydrops accessit (b). Imprudenti medicatio-
ne excitatus & commotus in dolens carcinoma transit, aucto dolore
& sanguinis spontaneo fluore per incerta intervalla excusso cognoscen-
dum, reliquisque signis, quæ carcinoma produunt. Qui in solidissimam
jam, sensu omni carentem, vix amplius organicam massam induruit,
artis etiam auxilium repellit. Ubi vero quædam liberiora vasa medi-
camina recipiunt, ubi sensu omni uterus nondum caret (c), & artis
aptum auxilium ubi naturam juvat, impacti quandoque humores solvun-
tur, coquantur, ex utero discedunt, e corpore eliminantur, uterus-
que suis officiis præstandis idoneus denuo fit.

XVII.

Immensa medicamentorum farrago, qua internorum, qua externo-
rum, isti malo solvendo commendatur, quam recensere tædiosum foret,
Omnia tamen eorum sua laude fraudata non cupimus.

fit, quod vis, simplex duntaxat & unum

Q. Horat. Flacc. de art. poet. v. 23.

Reliquis interim palmam ut plurimum præripiunt chalybeata (d) &
mercurialia (e) cum debita quidem moderatione, pertinacia tamen &
constantia, adhibita, quæ quippe impacta optime solvere nata sunt.
Repetita per sedes evacuantiæ si junguntur atque humorum colluviei ef-
fluxus

(a) Vidit. Excell. Præses ejusmodi uterum scirrhum pondere suo XV. libras
superantem. Uteri XVIII. libras pendentes observationem Gerard. Blasius affert Obs.
med. rarior. VII. p. m. 2. Similem describit Regner. de Graaf de mulier. organis
Cap VII. p. 248. & Miscell. nat. cur. A. 1. Obs. 128. p. 286. ad minimum tu-
mor XL. libras pendebat. Mali originem Regnerus adscribit relictis vel foetui, vel
molæ, vel placentæ putrefactis, eandemque ex materia putrida, quæ uteri cavum
adimplevit, & ex abortu ante XXV. annos absque placenta facta, confirmat.
Memoratu sane admodum digna sunt hucque vel maxime spectant, quæ Hippocrates
in Libr. de natur. mulier. S. II. §. 31. de morb. mulier. L. II. S. II. §. 45. de ori-
gine induratum uterorum differit, eos nempe oriri, si fetus in femina corruptus
fuerit putrefactus; vel si femina corrupti menses computruerint. Quibusdam vero
etiam ex partu &c. cf. supra not. ad §. V. (a).

(b) Cf. Paulus Æ. ineta & Avicenna 11. c.c.

(c) Cf. Claud. Galenus, l. c.

(d) Zacutus Lusitanus Opp. T. II. in Praxeos medicæ admirand. L. II. obs. 79.
p. 62. memorabilem casum enarrat femine, quæ scirrhum uteri tumore laborans in
regione uteri tormina sensit, cuique tumor durus & indolens in pubis regione emi-
nuit, pertinaci per duos menses chalybis usu sanata, quo non sola medicamenta
chalybeata exhibita, sed & omnia, quæ potu ciboque recepit, chalybe velut con-
dita fuerit.

(e) Mercurialium in scirrhis solvendis efficacia satis inter medicos probata est, &
infra describenda observatione ulterius comprobabitur.

fluxus concedatur, soluta etiam ex facili expelluntur, quin ipsa subinde natura a solutis se vindicat.

XVIII.

Binas scirrhi uterini observationes subjungimus, sanati alterius, alterius in dissecto corpore observati: ita duobus speciminibus supra exposita optime & illustrantur & confirmantur.

Et protinus quidem de anatomica scirrhi observatione exponemus. Statum morbosum puellæ viginti quasi annos natæ ista observatio dilucidat. Ipsius quidem morbi, dum viveret, nulla nobis cognitio fuit, a morte autem inquirentes ab animæ curatore intelleximus eam utero non gessisse, venereo olim morbo laborasse, inde in phthisin lentamque febrem incidisse, febrilem ignem corporis pinguedinem & plenitudinem, quibus antea coonestabatur, consumsisse, atque ægram ante obitum frequenter misereque de acri abdominis dolore conquestam esse. Plura de morbi statu & symptomatibus rescire nobis non licuit, plena vero in omnem cadaveris habitum inquirendi facultas fuit.

Omnes consumti corporis notas animadvertimus, tenuem habitum, artus emaciatos, faciem aridam, musculos universi corporis tenues, albicantes, omentum parvum, pinguedine orbum, totum pellucens. Intestinatorum vero uterique vitia imprimis memorabilia vidimus, ad concretiones scirrhosque maxime referenda. Omnes intestinatorum flexuræ ut inter se cohærent & in angustum glomum colliguntur, ita & cum vicinis visceribus coaluerunt (f). Ita, ut exemplo utamur, cum lotii vesica & uteri fundo intestini coli flexura sinistra, quam S. romanum vocant, concrevit.

Scirrhosa quædam corpuscula toti peritonæo stipata inhærent, non soli peritonæo abdominis cavum amplectente, sed & in abdominis viscera producto. Lenticularis figura corpusculorum est, aliorum circularis, aliorum elliptica. Varia diameter duarum cum dimidia linearum, duarum linearum, lineæ cum dimidia, lineæ, quin varia serie minor. Plura horum corpusculorum cum seminibus milii vel sinapios comparari possunt: plura etiam in unum acervum hic illicve confluunt. Minor est ipsorum crassities, quam ob rem figura complanata exoritur cum levi ad utramque superficiem eminentia. Superficiæ autem peritonæi cellulosæ inhærent, alteraque sua eminentia ipsam peritonæi tunicam strictim

P p p 2

in

(f) *Th. Bartholinus* Hiftor. Anat. 76. C. II. in phthisico abdominis viscera inter se cohærentia vidit. Similem observationem ex lenta f-bre enecto describit *Ill. Kaav - Boerhaave* in Nov. Comment. Petropol. T. I. p. 370. Omnia abdominis & thoracis viscera concreta fuerunt. Viscerum concretionem præternaturalem *Cel. Pbil. Cour. Fabricius* etiam describit in Sciagraphia Historiæ Physico-Medicæ Butisbaci & Sylloge observationum Obs. ult. p. 70. lqq.

in abdomen elevant. Non inepte itaque pro morboſis tunicae celluloſae peritonæi, quam pro lamina peritonæi habent, concretionibus haberi poſſunt. Maximam copiam peritonæum alit abdominis cavum ſuc- cingens, majorem etiam peritonæum, quod inteſtinorum canali eſt pro tunica externa vel communi, parciorem lien, dein hepar, parciſſimam bilis receptaculum: minora etiam hujus cys- tidis corpuſcula ſunt. Commode iſta corpuſcula ad ſcirrhofas concre- tiones referuntur; ſolida enim ſubſtantia eſt, firma, indurata, quæ homog- eneae apparet, etiam ſi microſcopio luſtratur, flava & in centro albicans. Nihil vel ductus vel vaſis eo vel migrantis vel inde redeuntis conſpicitur. Propria quaſi tunica quodlibet corpuſculum veſtit, opaca, flavescens, nullo labore ab ipſo corpuſculo ſolvenda, cum per plures hebdomades vini ſpiritus corpuſculorum ſubſtantiam induraverit: iſto artificio corpuſculi tunica robur accipit, & a medio corpore ſeparari poteſt, medium vero corpus naturam magis friabilem nanciſcitur: recens corpuſculum ubivis homog- eneum apparet. Cellularum peritonæi gelatina ſpiſſata & cum ipſis cellulis connata mediam ſubſtantiam corpuſculorum procreaſſe videtur, vicinas vero cellulas comprimendo compingendoque exteriorẽm tunicam formaſſe.

Ejuſmodi majora corpuſcula alia, globosa copioſaque, brevifſimo pedunculo in abdominis cavum ex omni meſenterio (g) & meſocolo pendent. Hæc quidem tunicam ſuam externam ex meſenterii producta tunica nanciſcuntur, atque pedunculum meſenterii duplicatura format.

Tument etiam obſtructæ glandulæ meſenterii atque ſtipato agmine meſenterium ita obruunt, ut glandula glandulam tangat, ſibi- que ad latus incumbat. Variæ molis ſunt, aliæ nucem juglandem mole æmulantur, aliæ avellanam, copioſiſſimæ minores ſunt. Craſſa earum tunica eſt, cinerea, ſemipellucens, qualis ex ſpiſſata gelatina naſcitur: ipſa ſubſtantia dura eſt, friabilis, velut in grana diſpoſita, vel ex ſebo congelato collecta, albicans & in centro flavescens. Vaſa ex meſentericis ſervientia glandulis optime conſpiciuntur, quin lumina diſtributorum in diſſecta glandula comparent. A ſpiritu vini induratarum & conſolidatarum glandularum habitus melius cognoscitur, color in alborem magis vergit. Univerſam præterea inteſtinorum craſſorum concavam faciem glandularum ſeries legit, piſis majoribus minoribuſque comparandam: iſtæ quidem glandulæ ea lege in eadem ſerie ſeſe excipiunt, ut duæ vix glandulæ lateraliter ſibi adjaceant, ſed omnes in eadem linea inteſtini tractum ſequentes ſimplicem ordinem forment. Molliores autem ſunt hæc glandulæ, rubellæ, tenui liquore cinereo turgidæ, velut in fetu

(g) Meſenterii, meſentericarumque glandularum ſcirrhi variæ formæ paſſim deſcribuntur, e. g. apud *Steph. Blancardum* Anatom. præct. ration. Obſ. 37. p. 85. *Frid. Ruyſch.* Obſ. Anatom. Obſ. XIX. p. 23.

fetu thymus, tunica rubella clausæ: lymphaticas esse ultro liquet. A spiritu vini friabilis fit substantia, velut sebacea.

A naturali habitu nihil in hepate discessit, neque etiam in bilis cystide, si supra exposita corpuscula excipiantur. Tenax bilis, crassa, ex flavo rubella, qualis radicis curcumæ color est. Sueram duritiem lien paulisper excedit. Pallidi renes, cæterum immutati. Pulmones sine medio, sine mediis lingulis cum pleura ubivis cohærent.

Genitalium vero mutationes præ reliquis attentionem merentur, genitalia licet externa & vagina ad naturæ exemplar formata sint. Cum intestinis uteri fundus cohæret, cum vesica urinaria tota pars anterior corporis, similis posterior cum intestino recto. Totam reliquam pelvis capacitatem duriora corpora copiosa, crassa cellulosa revincta replent, vasis sanguiferis & musculis ita immixta, ut omnibus in unam massam confusis nil organici egregie distingui possit. Uteri substantia sueta paulum durior in fundo, ad cervicem naturalis, & egregie arbusculis suis distincta est. Ad orificii uterini partem sinistram & inferiorem tumor prominet albicans, oblongus, in plures lobulos minores eleganter incisus (b). Interior uteri superficies inæqualis est & aspera, peculiari substantia tecta, quæ cum pulpa ex ovis congelatis facta comparari potest, quæque ex innumeris corpusculis confluit, minoribus, partim albicantibus, partim rubellis, in tomentum quasi collectis. Eadem substantia in tubarum originem continuatur.

Distinctæ & conspicuæ tubæ Fallopiæ non adsunt, sed ex utero per semipollicis quasi longitudinem in dextro latere canalis, in longitudinem modice plicatus, abit, qui deformem pelvis massam perforando in cæcum canalem scirrhosæ glandulæ inhærentem finitur. Vix in sinistro latere tubæ obscurum ad originem vestigium superest. Neque etiam ovarii species in deformi ejusdem lateris massa discernitur: obscura forsitan rudera in cruento & spongioso deformis massæ spatio latent. Totam regionem pelvis sinistram corpora dicta indurata replent, quæ accuratissime glandularum mesentericarum supra descriptarum habitum speciemque præ se ferunt. Oblique omnia ita in pelvi sita sunt, ut sinistra ista corpora simul ad anteriorem regionem spectent. Quæ vero dextra sunt, ad posteriora magis pertinent, cum recto intestino cohærentia. Parciores in dextro latere istiusmodi scirrhi sunt, superiorem solam partem occupantes; inferiorem farcit cellulosa quædam crassa cum sanguiferis vasis, muscularibus fibris & adiposis globulis confusa. In medio hoc glomere ovarium collocatur, suetæ molis, sueta substantiâ spongiosa plenum vasisque sanguineis. Nullum inest corporis lutei effigies, ne-

P p p p 3

que

(b) Cf. Loca Hippocratica supra ad §. XI. excitata de oculis exasperatis & aceretis callis.

que etiam plures vesiculas Graafianas hospicio excipit, sed unicam majorem tres quatuorve lineas diametro æquantem, aliamque minorem. Versus infimum lateris sinistri corpusculum scirrhosum tuba Fallopiana finitur.

X I X.

Hactenus adumbrata descriptio in dubio non relinquit, veneream colluviem depositam spissatamque esse in cellulosa peritonæi & pelvis, in lymphaticis mesenterii, mesocoli & pelvis, glandulis atque in utero, in quo acrimonia rodens internam superficiem exasperavit. Abunde etiam perspicimus colluviei abundantiam plures partes simul invadere, atque ovaria, tubas, uterique habitum naturalem destruendo sterilitatem inducere, permanentem eam, scirrhosæ licet feliciori cura concretiones resolvantur. Quis enim medicamentis tubas & ovaria corpori reddet? Pulmonum cum pleura concretio, quales in plerisque phthisicorum cadaveribus notantur, eidem colluviei debetur. In toto corpore ulceris nulla vestigia fuere: memorabile ergo hæc observatio phthiseos sine ulcere (i) exemplum sistit, ex solis scirrhosis concretionibus subnatæ.

X X.

Observationum altera *sanctum uteri scirrhum* recenset. Femina octo & viginti quasi annos nata, proceri corporis, sanguinis succorumque, cum valeret, plenissima; decimo & octavo anno ætatis puerum enixa erat. Abhinc eo tempore fluore albo uterino, cum nulla mali venerei specie vel menstruum suppressione laborans sterilem uterum gessit hystericeque affectibus vexatum. Superioris anni vere menstrua cum albo fluore suppressa, excrementumque sub secundi mensis finem sanguineum coagulum conceptionis simulata fecerunt. Inde vero ab eo tempore febris lentæ inconstantem morositate perpessa est, frigus æstumque volatiles, melancholica pathemata, sitim aliave cum doloris sensu in pelvis & iliorum regione. Medicaster in consilium adhibitus calidioribus medicamentis malum valdopere auxit. Sub finem Maji Excell. *Præses* morbi rationem cognoscit ex symptomatibus æque ac loci affecti exploratione. Lenta febris augmenta capit, frequenter horrore & frigore corpus universum corripitur, quos ardores volatiles vicissim, maxime faciei, excipiunt. Inquietudo ægram perpetim agit. Sæpius respiratio propemodum cessat, ut se suffocatum iri metuat; simulque, dum ægrius spirat, spasmodicos dolores per universum corpus sentit, qui

(i) Cf. Ill. Facult. Primarii *Georg. Gottl. Richter* Progr. de phthisi sine ulcere. A. 1744.

qui vel vocem intercipient, rigidum & immobile corpus tactumque cutis molestum & dolentem reddant. Situm supinum melius fert ægra quam erectum. Parca alimenta recipit, neque enim eadem appetit, neque ab iisdem reficitur; languet appetitus & corpus olim obesum emaciatur. De sensu ponderis, quod ad pelvim refert, conqueritur; corpus in pelvim descendere, pelvim replere, quin mobile esse, excretionem alvi lotiique impedire & doloris plenam reddere animadvertit. Digtus explorans orificium uteri durum & in duo labia integerrime divisum deprehendit. Post orificium tumor uteri durus integram pelvim replet, in superiorem pelvis aperturam longe descendit, vesicam urinariam & intestinum rectum comprimit. Orificium tactu pressum dolet. Nihil neque menstruorum, neque albi liquoris ex utero profluit. Per integrum mensem lunium rotulas chalybeatas ingenti copia cum lactis sero & herbarum recentium, beccabungæ, chærefolii, hederæ terrestris, lactucæ, nasturtii aquatici succo pro medicaminibus recipit. Aliquoties licet feri vis de die alvum laxet, morbus tamen immutatus manet, quin augetur.

Dolosus quidem morbus testasque insidias struit hoc mense; uteri tumor imminui videtur, supra pelvim in abdominis cavum ascendere, dolore tactus liberari; quare sensus in pelvi ponderis cessat, facilis ingressio fit, intestinum rectum & vesica sine labore evacuantur, cum appetitu nutrimenta ingeruntur.

Minus vero tutas inducias esse per binas modo dies, sextum mensis septimumque subsistens sanguinis fluxus parvus, & insequentia symptomata suffocantia & spastica ea nocte, quæ inter septimam & octavam diem media est, monuerunt. Neque etiam constantia fuere gaudia. Vigesima enim & septima die parum ex genitalibus sanguinis profluit. Inde vero aperto rursus agmine hostis invasit, augetur lenta febris, vagi paroxysmorum errores in typum ordinemque figuntur, quotidie horis vespertinis horrorem æstus, æstum sudor excipit, tandem & sicca tussis morbo adjungitur, reliquaque symptomata exacerbantur; præ lumborum dolore & difficiliore ingressu lecto adfigitur, ponderis tensionisque in pube sensus acuitur, vesica & rectum intestinum ægerime deplentur, genitalia lumbique subinde punctiois dolorem derepente sentiunt.

Sub initium itaque Julii medicationis consilium ab Excell. *Præside* mutatum est. Per tres hebdomades quotidie matutino tempore alvus soluta est, primum electuario mundificante, dein altera totius intervalli periodo ob electuarii aliorumque medicamentorum tædia pilulis jalappinis cum refracta mercurii dulcis dosi. Simul qualibet tertia die tempore vespertino dulcem mercurium recepit. Prima decem, secunda quindecim, reliquæ viginti granorum doses fuerunt. Ita cum optimo successu uterus referatus est. Vigesima & prima mensis Julii sequentibusque

busque diebus albicans lymphæ e genitalibus effusa est : a die vigesima & quinta lymphæ mutatur in copiosum sanguinem , cujus quidem quantitas sensim licet minuat , ad medium tamen Augusti mensis medicum profluvium , morbumque solvens protrahitur . Non solum enim benignus nulloque dolore turbatus fluxus fuit , sed & omnem morbum abstulit : sub ipsum fluxum lentæ febris simulacrum deletum est , omnis dolor sopitus , omnia symptomata pulsa , ipsa femina cum sanitate , si modicus uteri tumor permanensque sterilitas excipiantur , in constantem gratiam rediit : is etiam levis tumor rariori a fluxu isto citico mercurialium usu penitus solutus est . Sub initium jam Septembris viribus denuo valet , carne & pinguedine ut olim tecta est , indeque etiam menstruo profluvio recte purgata . Sequenti anno , sive hac , qua hæc scribuntur , tempestate , inconcussa sanitas manet . Ovariorum forsitan , ut superiori observatione , læsio permanente sterilitate conceptum ab utero arceat .

E X P L I C A T I O F I G U R A R U M ,

Priorem observationem illustrantium.

F I G U R A I .

EXterna genitalia , vagina & uteri cervix a sueta forma non recedunt .

• Sectio uteri vaginæ & externorum genitalium longitudinem sequitur . Versus latus sinistrum uterus eo scopo depressus est , ut ovarium dextrum appareat .

- a. Labia sinus externi.
- b. Clitoris.
- c. c. Nymphæ.
- d. Urethræ orificium cum ambiente colliculo.
- e. c. Sinus mucosi.
- f. Vaginæ columna superior f. anterior.
- g. Vaginæ columna inferior f. posterior.
- h. Anterior cervicis uteri columna.
- i. Similis posterior.
- l. Spatium circulare inter os uteri in vaginam propendens & vaginam ipsam medium.

Præ reliquis vero partibus memoratu dignæ sunt.

A. Mem.

- A. Membrana ad vaginæ ostium posita , quæ ex destructo hymene residua est : parum licet promineat , continua tamen , neque interrupta procedit , neque in carunculas divisa.
- B. B. B. B. B. Hisce in sedibus sectus est uterus , quo melius interiora compareant.
- C. Interna uteri superficies , aspera & inæqualis.
- D. Tubæ Fallopianæ sinistræ initium.
- E. Tuba Fallopiana dextra.
- F. Deformes regionis sinistræ massæ scirrhosæ.
- G. Spatium cruentum & spongiosum.
- H. Confusa regionis dextræ substantia.
- I. Ovarium dextrum.
- L. Major vesicula Graafiana percissa.
- M. Similis minor.
- N. Pars superficiei externæ uteri.
- O. Scirrhus dextri lateris glandula , in quam tuba finitur.

F I G U R A II.

Situs orificiî in icone ita inversus est , ut dextræ rimæ plaga ad superiora spectet , sinistra ad inferiora.

- A. Os uteri prominens.
- B. Superior vaginæ portio.
- C. Rima orificiî transversa. Hac parte dextra rimæ plaga est.
- D. Hac parte sinistra rimæ plaga est , simulque apparet tumor orificiî albicans & in lobulos distinctus.

F I N I S.

GEORG.

CXLII.

GEORG. DAN. COSCHWITZ

E T

GEORG. HENRICI HATZFELD,

D E

VIRGINE HYDROPICA,
UTERI MOLA SIMUL LABORANTE.

Halæ Sept. 1725.

Q 9 9 9 2

CXIII

GEORGE DAN COSCHWITZ

ET

GEORGE HENRI HATFIELD

DE

VIRGINE HEDROPTICA

UTERUS SIMULI LABORANTE

1882

Q P P P O

P R O O E M I U M.

Quodsi inquam effatum Hippocratis, Totum hominem morbum esse, pro certo haberi poterit, sane illud veritatis testimonium meretur respectu sexus quem sequiorem vocamus. Omnem enim hominem cujuscunque ille sexus fuerit, multiplicem dispositionem ad morbos, ad corruptionem habere, nemo quidem est qui nescit, & qui artem medicam secundum sanam rationem exercent, optime norunt hominem ipsum corruptionis principia in proprii corporis mixtione secum portare, causamque mortis in sinu proprio fovere: verum quacunque humani generis calamitates vere perspectas habet, & in specie, quibus sanitatis & morborum cura concedita est, illis procul dubio nullum restare poterit dubium, quin serio affirment, quod sexus muliebris, multas ob causas, præ virili, pluribus, iisque gravioribus, imo aliquando vix perscrutandis affectibus morbosus consistetur.

Quem enim latet in quantas sæpissime calamitates atque miseras dilabantur foemellæ, ratione negotii generationis prolis: quibus molestiis afficiantur sub multo aut toto graviditatis tempore: quantis doloribus subjiciantur, ante, sub, & post partum, etiamsi legitimus ille fuerit. Quantum ipsis demum laboris non solum, sed gravissimi periculi adcreseat atque immineat, si partus difficilis; & illegitimus, ex causa situs illegitimi fetus in utero fuerit, illi optime perspicere valent, qui miseris femellis in tali statu suppetias ferre, manusque auxiliatrices præbere, necesse habent.

Ne quidquam jam adferam, de vitæ ratione, cui ut plurimum sequior sexus, ut minus mobili, per regulas modestiæ & morum, a juventute usque adstringitur; de qua citra omnem contradictionem fateri cogimur, quod multiplicem morborum multorum causam suppeditet, à quibus nobilior sexus, ob mobile vitæ genus illi magis concessum, immunis sæpissime manere potest, id sane attentionem nostram excitare poterit, quod naturale illud sanitatis præsidium, quod ipsis femellis a secundo, annorum septenario, ad septimi usque finem, a natura concessum atque datum est, multis sane numeris, (si a regula naturali deflectat) causa læsionum sanitatis, & afflictionum morbosarum evadat atque existat.

Tributum lunare, quod menstruum fluxum appellamus sanitatis feminarum præsidium esse, quamdiu ordinem naturalem servat, quis est qui nescit? hoc enim vigente a sanguinis abundantia, sub vita sedentaria illis maxime nociva, tempestive præservantur, & tanto aptiores redduntur illi negotio, cujus gratia femina prima, primo marito primario associata fuit: sed quis est qui nesciat; mensium initium frequentissime morborum muliebrium initium esse, nec mensium finem morborum finem constituere; sed tum demum femellas ut plurimum pluribus infirmitatibus subjectas fieri, quando supra citatus mensium terminus suum obtinuit finem.

Et sicut menstrui fluxus initium ac finis multis afflictionibus viam sternunt; ita sane nec reliquum successui hujus negotii tempus dicatum a tali culpa liberum manet, sed, dum variis anomaliis ac turbis negotium menstruum expositum est, ab his quoque varia agritudines, & lesiones, in specie circa abdominis viscera, ortum ducunt, a quibus partim debita secretiones impediuntur, partim humorum restagnationes, vasorum ruptura, humorum effusiones producuntur, partim quoque insolita collectiones, & concreta solidescencia generantur.

Hujus rei ut aliquod exemplum notabile presenti tractatione pervolvam, instituti nunc ratio jubet: cum studiis academicis publice valedicturo, mihi que honoris publice titulum impetraturo leges atque statuta injungant, ut specimen aliquod inaugurale ante mei diceffum edifferem. Quapropter casum presentem, de virgine hydropica uteri mola simul laborante, ex communicatione Excellentissimi Dni Præsidis acceptum, resolvere atque pervolvere suscepi, spe fretus, quod summum numen, vires animi & corporis, pro indaganda veritate, non sit denegaturum.

C A S U S.

Christina Iliassin, annos 54. nata, habitus corporis sanguineo melancholici, quæ in juventute vitæ generi laborioso addicta fuerat, & sub tritissima ac crudelissima gallorum in Palatinatum invasione fortunæ bona amiserat, ut postmodum aliis serviendo & famulando, necessitatem sibi comparare opus haberet, honestam tamen vitam agens, ad 38 annum circiter sanitate satis firma gaudebat, ut laboribus consuetis satisfacere posset. Cum autem semper plethorica esset, & abhinc vitæ genus mobile & laboriosum cum magis sedentario permutaret, mensium fluxum primo largiorem, deinceps immodicum & nimium, per duos aut tres menses durantem incurrebat; cujus rei pertæsa consilium implorabat medici, quod tunc temporis ita dirigebatur, ut tam V. Sibus ordinatis ac tempestivis, quam medicamentis temperantibus, temperatisque balsamicis & tonicis mensstruus fluxus in ordinem satis felici successu redigeretur. Post quatuor demum circiter annos, cum ægrâ V. Snes præservatorias iterum negligeret, & ex vitæ tenuiore conditione, inferiorum præcipue partium refrigerationi, subjiceretur, iterum incidebat mensium fluxum non equidem immodicum, sed inordinatum, cum intercurrentibus sanguinis restagnationibus ad renes, calculum renalem sæpe mentientibus: quibus permota hinc inde apud medicos æque ac medicastrotes opem quærebat, & medicamentis lithonchrypticis utens variis atque diversis, mictum incidebat cruentum sæpius recurrentem, sub cujus continuatione aliquando etiam aliquid sabulosi & calculosi excernebatur.

Præ-

Præsentem hunc molestem adfectum abigere intendebat per multiplicem usum remediorum partim domesticorum, partim pharmaceuticorum, traumaticorum & adstringentium, unde mensium experiebatur suppressionem ultra annum durantem, & hinc oriunda pathemata œdematosa circa pedes. Evanescebant iterum tumores cum ægrotantis levamine, postquam mensium fluxus in ordinem redactus fuerat: quæ tamen restitutio non admodum constans esse poterat, propter diætam victumque minus regularem, cui ægram exponebat curta suppellex. Hinc menstrui fluxus, nunc defectus, nunc excessus, nunc tumores œdematosi, nunc etiam vomitus cruentus intercurrentes, per vices se invicem excipiebant; ita ut per 7 vel 8 annos nostra perpetua esset valetudinaria, & ob vitæ honestatem ubique notam, simulque cognitam pauperiem; in Nosocomium reciperetur. Hic degens, ad annum 50. usque non modo menstruum fluxum, sub circumstantiis supra citatis retinebat, sed post quinquagesimum quoque, excessum ipsius ita patiebatur, ut ferme non amplius menstrui fluxus, sed hæmorrhagiæ uterinæ continuatæ titulum mereretur: dum sanguis per genitalia non modo continue stillabat, sed per vices, modo menstruas, modo trimestres, modo semestres, præterea cum impetu & fœtore prorumpebat. Durante hoc statu color faciei manebat satis floridus, vires autem successive decrescebant, appetitus erat vagus, mox prostratus, mox verò bonus: tumores autem œdematosi, foveam a digitorum pressione recipientes, constanterque permanentes, ab inferioribus ascendebant, usque ad abdomen, quod tandem etiam atque etiam cum sensu fluctuationis aquarum, & doloribus torminosi tumescebat, ita ut respectu hujus hydropem ascitem, in cruribus & pedibus tumorem anasarcoidem adesse, non dubitare posset. Decumbens ita, sub remediorum quæ pro se nata congrua videbantur usu, ægra, octiduo ante ipsius mortem, simul & semel conqueritur de gravissimis ac plane insolitis, intolerabilibus doloribus in abdomine versus pubem excurrentibus, per nyctthimerum durantibus, adeo ægram excruciantibus, ut fere desperabunda abdominis incisionem anxie efflagitaret: & cum denique de mole aliqua gravi & premente in pudendis, (quasi vesica urinaria procidentiam minaretur) conquesta esset, mulierculæ adstantes perterritæ obstetricem proximam accersunt, ut ægram inviseret, simulque visiteret, quidnam insoliti adesset, postquam antea enemata & carminativa ex medici præscripto adhibita fuerant. Obstetrix adveniens vix sitansque asseverabat, se intra vaginam uteri corpus aliquod solidum quidemprehendere, sed se nescire fatebatur, quidnam exinde concludere deberet, ideoque ægram iterum relinquebat: quo factò post duas circiter horas, adstantibus mulierculis, sub atrocissimis doloribus & accedente lipothymia, ex utero prorumpebat frustum aliquod carnosum solidum, nullam certam figuram referens, nisi quam a loco detentionis acceperat; unde ad hujus figuram pyriformæ quasi adparebat, cum subsequen-

quente copiosa sanguinis profusione, qui maximo foetore inquinatus erat; manente tamen reliqua abdominis ascitici mole tumida. Obstetrix rediens frustumque exclusum, molæ titulum revera merens, adspiciens, dubia circa iudicium hæsitans, hinc inde excurrens, rumorem facti spargebat, & demum revertens ad medici cujusdam, quo cum se casum communicasse agebat, iudicium (& quidem si relatio vera fuerit, satis ineptum) provocans, declarabat concretum illud exclusum quidem pro mola, sed cum additamento, quod non nisi læsa virginitate ægræ, ex concubitu vel cum mare, vel cum bruto quodam celebrato, progigni potuisset. Rumore ita per urbem sparsa, ægra animo quidem sibi constans, sed viribus successive deficientibus, extremi vitæ periculi conscia facta, partim ab Ecclesiæ Ministro, partim a medico ordinario & jurato, de veritate facti interrogata, sub provocatione ad extremum iudicium quod mox expectaret, respondebat, se nusquam licet paupercula fuisset, in hoc puncto leges castitatis violasse, nec unquam per totam vitam cum ullo mare rem habuisse; sed animam cum corpore a tali flagitio mundam ac liberam salvatori tradituram esse; quo facto sequenti die placide animam exspirabat.

Defunctæ corpus cultro anatomico subiectum sequentia perlustrantibus nobis offerebat.

Abdomen tumidum apertum totum aqua serosa flavescente repletum erat, ita ut plus quam 20 mensuræ ipsius effluerent, atque in illa omnia hujus cavitatis viscera natitent, & quidem curioso adpectu, dum ad unum omnia sine exceptione, grandinibus quasi pellucidis, vel saccharo candifato, undiquaque adpersa apparent.

Hepar in specie totum erat induratum, scirrhosum, ac pallidum; similem quoque læsionem patientibus glandulis mesenterii, instar nucum avellanarum conspicuis. Intestina multis flatibus erant extensa. Lien a sanguine turgescere vehementer, coloremque habebat coerulesco-nigricantem.

Uterus iterum erat collapsus, & ferme ad magnitudinem naturalem redactus, post dissectionem tamen in ipsius cavitate vestigia sphacelationis reperiebantur.

In thoracis cavitate non minus serum extravasatum reperiebatur, & speciem hydropis pectoris designabat: de reliquo tamen præter duos in corde repertos polypos sat magnos nihil præternaturale hæc cavitas inspicientibus offerebat.

Mola ipsa exclusa in examen vocata, exteriore sui facie erat lævis & glabra, fibris carneis sat firmis dotata, & in summitate latiore vestigium cohæsionis immediatæ cum utero monstrat: pondus ipsius erat $1\frac{1}{2}$ lb, dimensio ipsius longitudine spithamam, circumferentia unam cum dimidia, æquabat. Per longitudinem dissecta, fibrosa & cavernosa apparebat,

ita ut tres cavernæ longitudinales sanguine congruato repletæ essent : de reliquo nulla formalis aut distincta cavitas, nec quidquam aliud in ipsa contentum deprehendebatur.

R E S O L U T I O.

Affectum in casu propositum non simplicem, sed complicatum, eundemque primario fuisse, quem Dissertationis titulus sistit, nemo ut spero inficiabitur. Hydropem enim præsentem, quæ in collectione ferri extravasati, vel sub cute, vel in abdominis cavitate, hincque oborto tumore consiluit, designant partim tumores pedum œdematosi ad abdomen usque adscendentes, perennantes, foveamque a digitorum pressione accipientes : partim abdominis expansio tumida, cum sensu fluctuationis aquarum : partim denique, & quidem omnium certissime, aqua non modo intercutis, sed in abdominis cavitate ad 20 mensuras usque effusa, post mortem sub sectione reperta : ne dicam de pectoris hydrope particulari, quam aqua in ipsius cavo extravasata referebat.

Molam vero uteri adfuisse, eaque ægram præsentem simul laborasse, (licet a priori demonstratu difficillimum fuisset) a posteriori tamen clarissimum est, dum frustum illud carnosum deforme, solidum, & cavernosum, vita destitutum, ex utero sub gravissimis doloribus exclusum, de sui præsentia abundantissime testatur. Consentiant enim in eo medici ad unum omnes, quod mola sit concrementum aliquod vel membranoso-vel carnosum-fibrosum, modo parvum, modo prægrande, in utero mulierum aliquando generatum, diuque in utero gestatum; in eo tamen a fetu & conceptu vero differens, quod neque illius formam referat, neque vita gaudeat, sed tanquam massa informis, molesque mortua in utero geratur, donec brevior aut longior tempore absoluto, tandem excludatur; vel etiam penitus in utero detineatur, & sub sectionibus post mortem reperiatur : cui germanico idiomate titulus imponitur : *Ein Mond-Kalb, Mond-Frucht, bose Frucht*. Ubi tamen simul differentia molæ, ab uteri excrecentiis bene notanda venit, in eo posita, quod hæc ex substantia uteri proveniant, cum illo verum continuum constituent, & si excludantur, uterum ipsum foras secum trahant : illæ autem per modum agglutinationis quasi, cum utero quidem cohæreant (dum ad instar placentæ uterinæ in illo obfirmantur, per vasa intercedentia nutrimentum capiunt) sed motu uteri constrictorio ab interna illius superficie dissolvantur, & extra uterum protrudantur.

Sicut affectus ipse complicatus existit, ita quisque facile agnoscat; *subjectum* ipsius quoque haud simplex esse posse : aliud enim hydropis, aliud vero molæ esse debet. Hydropis itaque subjectum partim constituit exter-

nus habitus corporis, quatenus a sero extravasato & sub cute hærentè turget atque expanditur, & fibræ ipsius relaxatæ & emollitæ, aquæ intercuti spatium collectionis concedunt: partim abdominis cavitas, quippe quæ a sero extravasato repleta ultra modum extenditur, ita ut peritonæum, æque ac abdominis muscoli eandem expansionem præternaturalem patiantur: ut taceam in nostro individuo de thoracis cavo, quod similem ob causam hydropicæ collectionis subjectum dici meretur.

Molæ subjectum uterum fuisse declaro, dum ejus concrementum non modo in utero successive collectum, sed diu quoque asservatum atque detentum fuit, præterea cum ipsius substantia cohæsit, ejusque expansionem & distensionem præternaturalem post se traxit.

Causæ affectus dum exponendæ sunt; primo in considerationem venit hydropis *causa materialis proxima*: quæ alia non est, quam serum extravasatum, ex parte cum lymphatico humore permixtum. Hoc enim serum, dum in majore quam par est copia intra fibrosam externi habitus compagem sese insinuat, atque in illa stagnat, expansionem illius tumidam producit, fibras relaxat, molliores reddit; & quoniam sanguinis ingressum superat, coloris pallidi, facilisque impressionis fovearum causam existit; ut tumor hydropicus anasarcam referens adesse adpareat.

Cum vero simul e vasis partium internarum lymphaticis ruptis profluat, & intra abdominis cavum colligatur, ibique egressum ob peritonæi densitatem haud facile inveniat; hic loci asciticum tumorem producit.

Hæc feri extravasatio *causam antecedentem proximior* agnoscit vasorum lymphaticorum læsionem sive illa consistat in actuali ruptura, quam potissimum copiosa illa collectio feri in abdomine, & thoracis cavo, sequitur, dum ex vasis continentis defectu, materia contenta effluxum patitur: sive in nimia illorum distensione, a lymphæ & feri restagnatione prægressa, sub qua substantia tunicarum vasa lymphatica componentium, tenuior facta, feri tenuioris faciliorem & copiosorem transudationem concedit.

Remotior autem causam hydropici tumoris, æque ac ipsius vasorum lymphaticorum rupturæ optimo jure ponere possum in hepatis & glandularum mesaraicarum induratione scirrhusa: cum enim hæ partes tam depurationi sanguinis a sero, quam lymphæ depurationi & rectificationi dicatæ, pro hoc officio, quoad tubulos & ductus in iis conspicuos, aperte ac liberæ esse debeant, mirandum non est, si in tali indurationis statu, vasis & ductibus hepatis & glandularum undique applicatis atque obstructis, serosa colluvies in humorum massa adaugeatur, & ita aucta, partim fibrosam teneriorum partium compagem emolliendo & relaxando; partim lymphatica vasa distendendo, moleque sua perrumpendo, transitus viam sibi pariat: ne dicam, quod improbable haud sit, lympham a diutiore cum sero falso connubio, propter denegatam tempestivam ab
invi-

in vicem separationem, acriorem factam, vasculorum teneriorum lymphaticorum erosionem post se trahere posse.

Hujus indurationis, præcipue in hepate culpam, & causam procatarticam merito in mensium turbato negotio repono: cum enim per notabile tempus inordinatus hic fluxus variis restagnationibus sanguinis, ad renes, æque ac ad ventriculum, & tam mictui, quam vomitui cruento, ansam dederit, nullum sane restat dubium, quin hepar simile quid fuerit passum: unde a regurgitatione & restagnatione sanguinis circa hepar & in ipso facta, primo vasorum hepaticorum expansio & distensio cum subsequente debiti toni relaxatione ortum duxit. Hinc facili negotio impuritates in sanguine hærentes, & ad hepar delatæ, non modo debitam sui sequestrationem hic non invenerunt, sed eadem facilitate locum quoque adhæSIONIS successivæ in ductibus & tubulis repperunt, quos successive oppilarunt; & cum quotidie majus ceperint augmentum, simile quoque damnum glandulis mesaraicis contraxerunt, dum lymphæ a sero mucidior facta harum quoque tubulos angustiores, sine magna difficultate opplere potuit.

Et hoc quidem in præsentē casu tanto facilius, quanto magis manum auxiliatricem præbuit remediōrum traumaticorum & adstringentium usus, pro tollendo mictu cruento adhibitus; quem mensium suppressio ultra annum durans excipiebat. Horum enim usu, aut potius abusu, positiva quoque vasorum & ductuum constrictio & angustatio producta fuit, sub qua oppilatio a materia peccante superius nominata, tanto firmiores agere potuit radices.

Molam uterinam ejusque causas nunc quoque percontari si debeo, mox ab initio mentem meam declaro, me non ab illorum partibus stare, qui cum veteribus molarum generationem ex spermatis virilis & muliebris commixtione deducunt, atque ex inde concludere volunt, molas non nisi ex concubitu cum mare factō, generari atque produci: neque illorum, qui ex structura membranacea quarundam molarum, illas ex materia spermatica, generatas concludunt; cum tota illa hypothesis veterum de partium solidarum generatione ex variis humoribus, nostris temporibus lubrica & falsa deprehendatur, omnibusque jam notum sit, corporis nostri solidas partes, lympham nutritiam, tanquam proximam nutritionis materiam, cum sanguine advectam, agnoscere.

Quamobrem potius causam materialem, molarum in utero concretarum proximam, duplicem statuo: quod nempe vel ex sanguineo coagulo intra uterum collecto, vel ex ovulo muliebri, ad uterum quidem devoluto, sed infœcundo, sua capiant primordia. Dubium equidem videri posset; ex sanguineo coagulo in utero collecto concrementum fibroso-carnosum oriri, cum notissimum sit, sanguinem coagulatum facili negotio in corruptionem putredinosam abire, atque ab hac potius in liquamen fœtidum dissolvi, quam in solidescens aliquid frustum concrefcere:

adparet tamen possibilitas hujus concretionis, ex generatione polyporum in corde; quippe qui maximam partem ex sanguine prius coagulato, & demum in fibras carneas mutato, constant, ita ut ordinarie quasi ex uno latere concremento fibroso coagulum sanguinis adhuc adhæreat, aut ipsi fibrosæ compagi interpositum sit: ut ræceam intimiorem sanguinis mixtionem, in qua curiosiores medici, fibrosam subtilissimam, seu lanuginosam substantiam jam dudum monstrarunt, atque abhinc asseruerunt, ex sanguine, præcipue arterioso, partes nostri corporis solidas, materiam nutritiam, per appositionem harum particularum, accipere; cum fibrosam hanc subtiliorem substantiam potissimum ad lympham in sanguine hærentem referant; unde hæud contra rationem asseverari posse autumo; quod in nostra etiam ægra, ex prægresso inordinato mensium negotio, variisque ejusdem in casu notatis anomaliis, concretio illa molaris materialiter primordia sua capere potuerit, quando nempe ex reliquiis sanguinis per uterum excreti, intra hujus cavitatem forsitan remanentibus, ipsique utero adhærescentibus, primum quasi corpus suppeditatum fuit pro molæ uterinæ subsequente efformatione; quæ tractu temporis & successive, sub novo sanguinis arteriosi, per minores etiam uteri arteriolas appulsa, succedere, augmentumque capere potuit.

Sicut enim in formatione & nutritione fetus, sub successiva uteri expansione, per vascula arteriosa uteri substantiam perreptantia sanguis arteriosus lymphæ nutritia refertus advehitur, ut inde partim placenta uterina cum adnexis, partim per illam ipse fetus nutrimentum & augmentum capiat; ita non minus hoc negotium succedere valet in procreatione molarum: quando enim sub menstruo fluxu vascula sanguifera uteri patent, cruoremque fundunt; necessario uterus turgidulus existit, ejusque cavitas ceteroquin parva, pro necessitate dilatari debet, quo sanguinem affluentem recipiat, receptumque iterum dimittat. Posito itaque, quod hujus sanguinis aliqua portio spissior atque grumescens, fibrosis illis staminibus referta, in utero detineatur, nec plenarie, uti fieri deberet, excernatur; sane hoc ipso debita uteri, post absolutum menstruum negotium, contractio in statum naturalem impeditur, quo fit, ut vascula etiam exilia in uteri substantia hæud debite claudantur, & ita affluxus sanguinei via aliqua aperta maneat, atque materia illa facile accedat, qua interveniente corpus illud p. n. in utero contentum cum ipso conglutinetur, & adhærescat: quo facto communicatio sanguinis per dictas vias tanto fit facilior, & indies ipsa mola semel concepta, quotidianum incrementum capit, uterum pro rata distendit, eoque ipso majorem vasculorum sanguiferorum numerum in consensum rapit: adeo, ut non solum materiam nutritionis pro mola largiantur, sed etiam, prout in ejusmodi casibus ut plurimum fieri solet, superflua sanguinis affusi portio extra uterum ejiciatur, & quemadmodum in nostra quoque ægra factum est, continuam sanguinis ex utero profluvium excitetur.

Alteram caularum materialium molarum uterinarum in superioribus, ovulum esse muliebre infœcundum, adstruxi: qua de re, ut mentem nunc explicem meam, notandum est. (1) Ovula muliebria f. n. quidem semper constituere materiam proximam fetus in utero formandi: (2) Quod ovulum pro formando exinde fetu ab ovario debeat secedere & ad uteri cavum per tubam fallopianam devolvi: (3) Ovula ab ovario non secedere aut excludi, nisi fuerint matura, atque ab immaturis per magnitudinem sese distinxerint: (4) Quod ovula licet ab ovario secedentia, nisi accessu spermatis virilis debito fœcundentur, infœcunda maneat, titulumque subventaneorum obtineant. (5) Ovula illa liquidum quod spermaticum vocatur, continere mediante substantia membranacea, extrinsecus materiam contentam involvente, & hanc substantiam, *To* esse quoque dare membranis foetum ambientibus, annio nempe, & chorio. (6) Ovula ex ovario secedentia a petiolo quasi pendere, eoque tanquam primo placentæ uterinæ & funiculi umbilicalis rudimento, uteri internæ faciei adhærere, perque illius cum vasculis uteri commercium, nutrimentum accipere.

Ex quibus omnibus in genere colligo: 1. Ex sententia gravissimorum authorum ovula tam fœcunda, quam infœcunda ab ovario ad uterum descendere: 2. Ovulum, quando ad uterum descendit, vel ut fœcundum in utero denineri, atque in illo foetum revera formari: vel ut infœcundum nullius usus esse, sui que excretionem ex utero mereri. 3. Extra dubium quoque positum esse, quod concurrentibus reliquis circumstantiis, sub insequente proximo fluxu menstruo sæpissime talia ovula subventanea extra uterum una cum sanguine prolabantur & ejiciantur, infœcis licet fœminis. 4. Possibile tamen esse, nec sanæ rationi contrariari; quod aliquando ovulum tale præter meritum non ejiciatur, sed intra uterum detineatur, ibique petiolo suo adhærescat & agglutinetur, & si forsan circa negotii menstrui tempora ita contingat, per vascula sanguifera magis aperta primordia nutritionis, accipiat; quæ tamen in tali casu, deficiente fœcundationis principio, non in formatione fetus, & corporis mechanici terminatur, sed in sola membranose substantiæ explicatione, expansione, & nutritione consistit, quæ, cum in longum & latum succedat, crassitiem talem extraordinariam in illis tunicis, sive pelliculis ovuli expansis producit, qua intus quoque contenta materia liquida, S. n. corporis infantilis structuræ destinata, plane disturbetur, & quasi consumatur; frustumque tale informe spongioso-fibrosum, modo prægrande, modo minoris molis, pro diversitate temporis gestationis, inde producat; quod eadem symptomata hæmorrhagica, de quibus antea dictum est, præsentia sua, ex iisdem quoque rationibus producere valet: qua utraque deducta & explicata causa non nego, mihi verosimile videri, quod illa concreta molaria, quæ substantiam non

modo, sed figuram quoque magis membranoso-fibrosam referunt, ac polypos quasi æmulantur, ex sanguinis coagulo probabiliter orientur: illa vero, quæ magis ad ovalem rotundam accedunt formam, ac intus cavitatibus gaudent, firmissime compacta sunt, ex ovulo generata fuerint.

Causam antecedentem hujus molæ duplici quoque modo in nostra ægra quæri posse existimo: si nempe ponamus, molam præsentem ex sanguinis coagulo in utero concrevisse; ejus genesis facile derivare possumus a sanguinis discrasia, partim spissa, partim mucescente, cui subjectus fuit, tam ratione temperamenti sanguineo melancholici, quam respectu diætæ, & vitæ generis. Ex temperamento enim sanguineo ad statum plethoricum disposita fuit, qui sub reliquis circumstantiis dispositionem ad spissitudinem, ex melancholici temperamenti concursu familiarem, tanto facilius promovere potuit. Victus ratio de cetero tenuis & crudior fuit, ita ut ex pauperie cibis eupeptis frui non potuerit, sed corpus crudioribus alimentis nutrire debuerit: accedit vitæ genus sedentarium ac minus mobile, quo ægra per ultimos vitæ annos constanter gaudebat; a quo defectus debitarum secretionum & excretionum partium heterogenearum ortus fuit, & tanto majorem occasionem ad mucescentiam & spissescentiam sanguinis præbuit: qua præsentem tanto faciliori negotio concrementum tale solidum, sub reliquis mensium anomalis, firmas agere potuit radices. Ne dicam de mœrore, tanquam causa morali accedente, cui propter rem angustam domi, suorumque bonorum amissionem, ex parte exposita fuit; cujus efficacia in producenda humorum spissitudine satis superque cognita esse potest.

Quodsi vero ex ovulo muliebri prognata fuerit hæc mola, supponit necessario ejus generatio ovuli quod ab ovario secedere debebat maturitatem, & debitam magnitudinem, quæ denegari ægræ nostræ non potest, ex conditione reliqui corporis, quod ad debitum augmentum & incrementum perfectum pervenerat; simulque sanguine abundabat: porro simul supponit sanguinis humorumque congestiones extraordinarias, ad illas partes generationi dicatas, quorum accessu motus in ovario peculiaris, pro dissolutione ovuli ab ovario, ejusque receptione in tubam, & uterum, excitari potuit: de quibus non minus dici potest, quod non defecerint in nostro subjecto. Si enim varias illas menstrui negotii turbas & anomalias considero, sub quibus mox sanguinis graviores profusiones, mox pertinaciores detentiones; cum regurgitationibus vagis, modo ad renes, modo ad ventriculum, modo denuo ad uterum considero, nemo sane dubitare poterit, de sanguinis restagnatione circa ovaria, tanquam utero maxime vicina, simul facta, unde horum membranæ magis distendi, ovulique faciliori secessui plures occasiones præberi potuerunt: alias ut nunc taceam causas occasionales, quæ forsan adesse po-

potuerunt, & in sequentibus, sub dubiarum quæstionum resolutione adduci debent.

Symptomata, quæ sub morbo hactenus recensito & examinato cardinali ægram exercuerunt nostram, varia deprehenduntur, eaque sat gravia, & ex parte periculosa. Primum ex illis erat sanguinea congestio & restagnatio circa renes, calculum renalem sæpe mentientes: cum enim uterus æque ac ovaria vasa venosa ita dicta spermatica a venæ cavæ distributionibus accipiant, perquam facile fieri potuit, ut sub variis motibus sanguinis circa has partes factis, sanguis proxima via per emulgentes venas impetuosius quam par est, ad renes repelleretur, aut ejus regressus citior e renibus ad minimum difficilior redderetur, molestæque sensationes ex infarctu orirentur. Sub quo rerum adparatu, cum remediâ diuretica & lithontryptica simul in usum vocarentur, & congestiones sanguinis ad renes auferentur, ratio facile liquet, cur sabulosi & calculosi concrementi quidquam simul generatum, & aliquando excretum fuerit. Hanc eandem causam sequutus quoque fuit mictus cruentus, dum partim sub copioso sanguinis infarctu vascula distenta fuerunt atque aperta in substantia renum corticali, partim etiam a calculis generatis aliquo modo læsa, ut sanguinem per medullarem, aut tubulosam substantiam ad pelvim dimitterent. Nec minimum aut leve constituebat symptoma, vomitus cruentus, quo ægra vexabatur, propter varias sanguinis restrictiones, quæ in abdomine occurrebant, ex intempestivo & inordinato remediâ adstringentium usu; unde primo mensem suppressio, deinde turbulentus successus sequebatur: & cum partim inter uterum & vasa hæmorrhoidalia interna aliquod commercium occurrat, partim a sola intempestiva adstrictione generaliter facta, sanguinis motus per venam portæ turbatus esset, simulque in hepate obstructionis & indurationis labes occurrens liberiorem promptumque sanguinis transitum impediret, tanto faciliore negotio regurgitatio ipsius per ramum V. P. splenicum ad lienem, cum firmiore detentione circa ventriculi fundum oriri potuit: ut ita partim sub toni ventriculi relaxatione, partim sub spasticis constrictionibus, excretio illa sanguinea sequeretur.

Aliud adhuc symptoma grave atque molestum constituebat perpetuum sanguinis ex utero profluvium, quo ægra post 50. etiam annum laborabat, proventus sui causam sine dubio agnoscens in molæ uterinæ præsentia, qua uterus distentus atque expansus erat, ut vasculis uterinis apertis sanguinis portio, quæ non tota molæ generationi & nutritioni impendebatur, in uterum proflueret, atque ex illo demum erumperet.

Nil itaque mirandum est, quod sub tali sanguinis perpetua, & sæpe satis impetuosa profusione, hincque sequente successivo defectu, ap-
pe-

petitus & vires prostrationem paterentur, tumoresque incrementum caperent quotidianum.

Ratione prognoseos circa præsentem nostrum casum formandæ, facile quilibet perspectum habebit, post mortem eam inutilem esse; nec ullum hinc amplius in ægram aut morbum redundare posse commodum: ne tamen penitus illam præteream, ad minimum dicendum est, quod sub consummato morbo nec alia prognos de feliciori morbi exitu formari, nec felicior eventus sperari potuisset. Hydropem enim quod spectat, ex iis quæ superius dicta sunt, & quæ sectionis historia continet, facile liquet, causam ipsius antecedentem, tam proximam, quam remotiorem, removeri non potuisse, & cum hydrops sine illarum remotione tolli nequeat, similem prognosin de illa quoque formari debere. De uteri mola sentiendum est, quod ipsius exclusio simpliciter considerata, absolute fuerit necessaria, si aliqua ægræ salus inde sperari debuerit: quod tamen, si citius & sub minore mole exclusa fuisset, & antequam ægræ vires ita consumptæ fuissent, major etiam spes, respectu menstrui negotii in ordinem redigendi, remansisset.

Posita tali prognosi, an cura adfectus præsentis sit adornanda & commendanda, sane dubius sum; cum ipsius prout jacet incurabilitas jam pateat. Ut tamen aliquod in medicinam practicam redundet emolumentum, paucis ad minimum notandum est, melius actum fuisse, si ægra nostra sub ipso diuturno & chronico morbo non quævis remedia sine discrimine usurpasset, sed partim victu, vitæque genere mobiliore causas antecedentes evitasset, a quibus infarctus, obstructions viscerum, & humorum impuritates ortum ceperunt: partim medici fidi consilio sese unice commisisset, qui curam eo direxisset, ut per plehoræ tempestivam remotionem, aut imminutionem, sanguinisque debitam attenuationem, causas obstructionum removeret, menstruum negotium in ordinem redegit, nec tot tantisque anomalis ac tumultuariis conatibus & moliminibus, anomalam quoque motuum circa mensium negotium produxisset. Hoc enim certissimum est, quod ex perverso illo usu modo diureticorum, & lithonripticorum calidiorum, modo traumaticorum & adstringentium, posthabita legitima causarum verarum consideratione & ponderatione, plurimæ molestiarum illarum morbosarum productæ fuerint.

Restant adhuc quæstiones aliquæ dubiæ, quæ circa materiam de molis ordinariè moveri solent; & quarum una ad minimum, in præsentè quoque casu discussionem meretur.

Prima illarum est: an molæ vitæ gaudeant, nec ne? Notissimum est, apud varios auctores sententiam foveri de molis, quod si non omnes, tamen aliquæ vivant, vivæque fuerint exclusæ, nec non volantes fuerint deprehensæ. Verum, si historiæ, quarum plurimas Schenckius collegit, examinentur; in aprico erit, vel molas tales quibus vitam adscripserunt, (si vere vixerunt) non veras molas, sed potius monstra fuisse,

certam aliquam figuram, bruti cujusdam, aut volucris referentia, vel falso vitam illis adscriptam fuisse, aut ad minimum non tali sensu, quali aliis rebus animatis vivis tribuitur, sed vitæ vocem illis authoribus idem esse, quod nutritio aliis dicitur; id quod adparet ex quibusdam veterum locis; quando asserunt, molam vivere instar fungi: id quod declarat molam in utero nutriri, expandi, & in longum latumque excrecere. Quodsi autem ejusmodi veris molis vita tribuatur eo sensu, quo de fetu, quod vivat, dicitur, sane falsissima est sententia: ad vitam enim qualem nos agimus, requiruntur organa vitæ ac motus, & legitimus sanguinis circulus per eadem celebrandus: cum autem in ejusmodi concretentis molaribus neutrum illorum sit reperiendum de illis quoque dici non potest, quod vivant. Et quamvis aliqui, se motum palpitandum in molis exclusis deprehendisse testentur atque affirmant, facile tamen concipi potest, quod hic motus in mola observatus, vel revera non adfuerit, vel si adfuerit, similis fuerit illi motui, qui in panniculo carnoso brutorum mactatorum adhuc calentium aliquando deprehenditur, & a fibrarum motricium tono residuo dependet; aut ab aere externo allabente per modum contractionis causatur.

Altera quæstio est: an mola vera adeo sit dura ut ferrum eludat; & hac duritiæ a carne naturali sese distinguat?

Nota hæc, veræ molæ in tanta duritiæ posita, recensentur inter alia, a Paulo Zachia *quest. med. legal. Tom. III. conf. 39.* sequentibus verbis: immo non satis fuisset ad hoc, ut hic sanguis coagulatus mola dicatur, illam habuisse consistentiam carni familiarem, sed oportuit illam habuisse consistentiam, qualem habere solet caro molæ, hæc enim secundum id, quod omnes auctores dicunt, tam dura est, ut neque ferro scindi possit: ita Aristot. supra citato libro 4. de part. animal. c. 7. & quotquot medici de ea re experientiam fecerunt, ita ut in molæ definitione hoc epithetum præduræ carnis addatur.

Puto tamen hoc assertum magis ad figmenta anilia pertinere, æque ac alteram illam fabellam, de mola volante in Belgio communi, latibula hypocaufti transcurrente, locumque pristinum, e quo egressa erat, quærente. Quis enim quæso carnem de reliquo fibrosam tantæ unquam vidit duritiæ, ut securim, ensem, cultrum, eluderet; id quod tamen de molis quibusdam apud Schenckium legitur: sed cum monumenta illa de molis ita duris relicta, a veteribus maxime sint posita, qui non adeo exacte & accurate semper timabantur naturæ arcana; factum forsitan est, ut relationibus muliercularum justo plus fiderent; & ex eo, quod una aut altera cultro minus acuto instructa molam aggressa sit, indicium illud ut verum assumerent. Ne dicam, quod etiam ex alio fundamento hæc durities molis adscribi potuerit: cum enim historię referant, ex utero excreta, aut in utero defunctorum reperta fuisse concreta ossæ dura, quæ pro molis habita fuerunt, exinde forsitan gene-

ralis ad omnes facta fuit applicatio molas, quasi omnes tanta gaudere deberent duritie: quod tamen falsum deprehenditur.

Tertia quæ ut plurimum controvertitur quæstio circa molarum generationem, præcipue ad præsentem quoque casum applicabilis, erit: an virgines, illæsa virginitate, gestare possint molam? an vero ex molæ generatione fundamentum accusationis desumi possit factæ stuprationis?

Ad decidendam hanc quæstionem ante omnia in memoriam revoco, quæ superius de causa molarum materiali duplici dicta sunt; quod nempe vel ex coagulo sanguineo, vel ex ovulo orientur. De priori generationis modo dubium sane foveri poterit nullum, quod in virginibus æque facile succedere possit, ac in fæminis maritatis, quoniam in illis pariter ac his, sanguis menstruus intervallis per uterum excernitur, atque ab illa excretionè reliquæ sanguinis non modò grumosi, sed fibrosi remanere possunt, e quibus primordia sua mola capere potest, dictoque superius modo concrefcere.

Alterum vero quod attinet generationis modum ex ovulo succedentem, pag. 16. & sequ. descriptum ac evolutum; primo intuitu dubium quoddam circa illum moveri posse videtur, an virginibus competere possit: an vero solitarie ad fæminas maritatis sit restringendus. Affirmativam dum sustineo; quod nempe salva virginitate talem quoque concipere possint virgines molam, primo monendum esse duco: me hic loci non differere de virginitate morali, aut castitate mentis theologice consideranda, sed sermonem mihi esse de virginitate corporali & physica; quo sensu illas virgines, recepto loquendo modo, vocamus, quæ neque per legitimum matrimonium virò nuptæ sunt, neque extra hunc statum unquam virum, & concubitus cum virò passæ sunt.

De his itaque notum est, quod eadem cum fæminis maritatis possideant generationis organa, & inter illa quoque ovaria, vesiculis illis, quas ovula vocamus, referta atque instructa; porro, quod superatis pubertatis annis eandem ad generandum dispositionem obtineant, habilesque ad concipiendum reddantur, dum de illarum maturitate, & habilitate generandi fluxus menstruus tunc proveniens atque succedens luculentum adfert testimonium; deinde quod ab hoc tempore, a largiore ad partes genitales factò sanguinis & humorum adfluxu, ovaria quoque pedetentim disponantur, ut ovula illis inclusa magis magisque maturescant, moleque sua crescant, atque majora evadant; ut tanto promptius, si forsan motus aliquis extraordinarius accederet, ex ovario discedere, & per tubam fallopianam ad uterum devolvi possint.

Hæc cum communia habeant virgines cum fæminis maritatis, quæstio maxime intercedit; an motus ille extraordinarius ovulum ab ovario propellens, in utrisque ab una eademque provenire possit causa? Est quidem plurium authorum opinio, quod ovulum ab ovario sine concubitu

bitu cum mare vix secedere possit, prout celeberrimus Bohnius loquitur, & quod accessus auræ feminalis, aut spermatis virilis ad ovulum, causam constituat quasi unicam hujus secessionis, per actuationem liquidi in ovulo contenti, ejusque expansionem, qua facta, proprio quasi motu ovulum a membranulis illud continentibus divellatur. „ Verum „ ipse celeberrimus Bohnius fatetur contrarium, quando ita dicit: sicut „ autem experientia innotescit, per petulcam nonnullarum lasciviam, & „ nefandas frictions ac titillationes interdum, & sine omni maris co- „ habitatione, aliquod ovulum ad uterum provocari, subventaneum „ equidem: ita nec ratio deest, quin in ejusmodi subjectis sibi relictis „ aliquando similis substantia generetur, quatenus vel a stimulis vene- „ reis intrinsecis, vel extraordinario sanguinis & succi genitalis orgas- „ mo, exagitationem intestinam & secesum portionis lymphaticæ unius „ alteriusve ovuli, imprægnationis motui similem, contingere, non im- „ possibile est”.

Huic ad latus ponere fas est Illustr. Bergeri deductionem, quando in eruditissimo tractatu de natura humana, p. 460. sequentem in modum loquitur. “ Ut nihil dubitem, quin & lutea isthæc corpora, & „ pori ac meatus, exigui valde contractique, jam ante existant, & „ cum maturescunt ovulis pandantur, & œstro imprimis venereo „ ampliuntur, & hient, exitumque maturis concedant ovis, quum etiam „ os uteri, clausum ante & constrictum, in partu multum dilatari de- „ beat & aperiri. Quod ova quoque subventanea docent, quæ, ut ipse „ fatetur Cl. Bohnius, sine complexu venereo per solam fricatricum sa- „ lacitatem, vel per nocturnas pollutiones, ex ovarii in uterum de- „ volvuntur. Quorsum præcipue facit, quod ovulum plene maturum, „ & continua lymphæ accessione eousque irriguum, ut repleri amplius „ non possit, ad egressum ex ovario paratissimum sit, quia substantia „ ejus glandulosa, in cujus sinu gignitur, & adolescit, debitum nacta „ incrementum, papilla sua magis magisque extuberat, & ambientem „ ovarii tunicam paulatim emollit & perfodit, retractaque sub æstu ve- „ nereo fibrarum motricium contractione sinum suum aperit, & per hu- „ jus ovarii hiatum, ovulum, adjuvante niduli hujus fibrosi constri- „ ctione, qua contracta, avulsaque vascula, a quibus illud pendet, sine „ ullius effusione succi, idem dimittunt, illæsum & virgineum in ovidu- „ ctum expellit & protrudit”.

E quibus rationibus cum satis superque possibilitas secessionis ovulorum ab ovario, sine omni cum mare concubitu, elucescat, nec minus vera hujus secessionis, tam materialis, quam instrumentalis causa, dilucidata sit, non possum quin huic & Excell. Domini Præsidis sententiæ, quam in *Tractatione Physiologica, cap. de generatione* proposuit, subscribam.

Accedit in favorem hujus asserti observatio non minus curiosa, quam

Dominus Præfes ante aliquot abhinc annos notavit, in puella 16. circiter annorum, quæ subitanea morte extincta, ob veneni forsan propinati suspicionem, cultro anatomico subijciebatur: apud quam, cum curiositatis gratia partes quoque genitales perquireret, an forsan physicum & materiale quoddam virginitatis signum in juvencula esset reperiendum; nihil extraordinarii quidem in uteri vagina, aut utero ipso deprehensum fuit; sed ipsa vagina tanta gaudebat angustia, ut virum nondum passam fuisse defunctam in præputulo esset: verum tamen in ovario dextri lateris mutatio notabilis occurrebat, dum cicatricula præfente, ovulum secessum pisi mediocri magnitudine a parvo pendebat petiolo, versus tubam ejusdem lateris declinans, atque paululum ipsi adpropinquans, cum tamen, uti jam dictum est, facti congressus ne minimum quidem vestigium appareret, nec fama de inhonesto vitæ genere, ullam suspensionem præberet. Unde probabiliter concludere licet, ovulum hoc ante obitum, sub animi forsan commotione, & clanculo viri desiderio, motibusque sanguinis orgasmicis hinc abortis, tanquam maturum ab ovario expulsus fuisse, & tractu temporis, vel subsequente menstruo fluxu per uterum simul ejici, vel si aliæ causæ occasionales accessissent, molari concremento fundamentum præbere potuisse.

Postis his, atque præmissis, quod nempe ad ovuli secessionem, ac devolutionem ad uterum, simpliciter sine respectu ad fœcundationem, consideratam, maris concubitus absolute non requiratur, sed quod motus humorum orgasmici, & solidarum partium contractorii & strictorii pro illo negotio sufficiant, imo principaliter ne dicam unice, materialiter & instrumentaliter illud absolvant; citra ultteriores ambages concludo, idem æque contingere posse in virginibus, ac in fœminis maritatis.

Quamquam enim lubentissime concedam, in fœminis maritatis, sub amplexibus venereis viri, hoc longe facilius promptiusque contingere, majoremque quoad gradum ibi subesse, ex præsentia objecti, animi, humorumque commotionem; id tamen manifestissimum est, quod solus concubitus in se spectatus id non efficeret, nisi cum voluptuosa illa sensatione, animum & corpus adficiente, conjunctus esset atque maritatus. Cum autem notorium sit, quanta insit vis, sanguinem & humores orgasmice commovendi, imaginatione firmiori, qua juniores personæ objectis amandis & amabilibus frequenter satis inhærent, & quam facili negotio, sub ejusmodi ideis, (etiam sub insomnio formatis) sanguinis copiosus affluxus ad partes genitales speciatim invitetur, imo per totum corpus impetuosius feratur sanguis, a solo momentaneo quasi adspectu objecti amabilis; non video, quo jure virgines ab illis pathematibus excludere possimus.

Humanum enim est, quod patimur in hoc passu omnes, & imbecillitas hæc a peccato originali, (quatenus affectus animi, in se etiam boni,

boni, ab illo maculantur & contaminantur) dependens, ita communis est, ut toti humano generi sine exceptione familiaris existat in statu secundum naturam. Et licet optime sciam, in statu gratiæ aut regenerationis, imo etiam sub sanæ rationis usu, affectus hosce domari & posse, & debere, neminem tamen inficiari posse existimo; primos quoque in hoc genere motus in nobis remanere; licet deinceps supprimantur, atque in hoc etiam passu tritum illud proverbium valere: naturam expellas furca, tamen usque recurret.

Cum itaque virgines eodem gaudeant corporis mechanismo, quo fæminæ fruuntur, iisdemque animi facultatibus dotatae sint; atque ex utroque fundamento, & utriusque conspiratione, ad motus varios suscipiendos & subeundos sint aptissimæ, nullum restare potest dubium, quia etiam ex causarum occasionalium concursu, ad molarum conceptionem ex ovulo infœcundo aut subventaneo sint dispositæ. Adnumero autem hisce causis, partim commotiones & congestiones sanguinis ad ovaria & uterum, quæ ex restagnatione ipsius morbosa, sub tumultuariis mensium anomaliis contingunt, quales in nostro præsentè subjecto præsentès fuerunt: partim illas sanguinis ad partes generationi dicatas congestiones, quæ ab animi desiderio lascivo, per conversationem cum maribus; lectionem scriptorum venerem excitantium, similibusque ideis, subjecto vigili, aut somniantè, aut tandem per frictiones, ac titillationes petuleas, excitari possunt: quæ ultimæ tanto magis susfulciuntur a diætâ lauta, atque vitâ otiosa, statum plethoricum augente.

Hæc sunt B. L. quæ sub temporis spatiique angustia tecum communicanda existimavi. Non diffiteor plurâ adhuc dici potuisse in hac materia, spero tamen ea quæ prolata sunt, tanto gaudere pondere, ut universus sequior sexus, multo magis virgines, ab accusatione falsa concubitus perpeffi, si quondam molas conceperint veras, infontes declarari possint: quo jure quoque frui poterunt viduæ, ne opus sit in simili casu secundum Zachæ decretum, ad concubitus cum marito ante aliquot annos defuncto, celebratum, operose recurrere, & ita ipsarum honestatem defendere. Vale meoque labori qualicumque.

F A V E,

CXLIII

ABRAHAMI VATER,

E T

JOAN. GOTTLIEB VATER,

MOLA PRÆGNANS.

Vitemberg. 10 Maij 1729.

ORILL

ABRAHAM VATER

ET

JOAN GOTTLIEB VATER

MOLA PRAEGRANS

Wienburg 10. Mai 1753

Q. D. B. V.

P R O O E M I U M.

Sexus femininus, quia eadem corporis structura & conformatione cum masculino, eodemque viscerum & organorum vitalium, animaliumque apparatu gaudet, iisdem quidem morbis, quibus viri, obnoxius est, ob specialem tamen partium genitalium dispositionem, uterumque, propaganda soboli, fetuique intus concepto nutriendo ac perficiendo dicatum, multis quoque specialibus, ipsique propriis affigi solet. Femina humana, quia non certis statisque temporibus, brutorum more, ad venerem inclinare, inque amplexu viri ruere, sed quovis tempore, quo religio & honestas id permittit, ad conceptionem apte esse debebant, ab annis pubertatis ad etatem usque provectam menstruum experiuntur purgationem. Tributo hoc lunari nutrimentum superfluum, fetui in utero nutriendo destinatum, in corpore largius collectum, illo absente, statis intervallis cum sanguine debet eliminari. Hic ipse fluxus vero a variis causis retardatus aut cohibitus, vel nimius aut irregularis solum redditus, innumerabilium egritudinum existit fons & origo. Cessat quidem hæc solennis evacuatio post factam conceptionem, & regulariter per totum graviditatis tempus, absque ulla noxa, subsistit, ingravidatio tamen multa sepe, eaque gravia, post se trahit incommoda. Sequuntur mox a conceptione in feminis, etiam sanis, horrores, nausea & vomitus, cum fistidio certorum ciborum, in primis carniarum. Accedit quandoque appetitus inordinatus, interdum plane absurdus. Urgent subinde dolores capitis, dentium atque humborum, cum lassitudine & gravitate artuum. Superveniunt palpitationes cordis animique deliquia, & que sunt alia, gravidis familiaria, symptomata. Oritur siquidem tunc in utero atque circa eundem nova ac plane insolita humorum commotio, augetur turgescencia in vasis uterinis, concitatur major versus uterum affluxus sanguinis, afficitur genus nervosum in organis istis, sicque alterato circulo universali sanguinis, ac per consensum liquidi nervei in nervis, totum corpus valdopere afficitur, & varias patitur mutationes. In corporibus jam tum impuris, ob defectum purgationis menstruæ, cumulantur cruditates, viscera abdominis, uteri mole a fetu crescente aucta, premuntur, digestionisque ac secretionis confunduntur, unde asthma, obstructions alvi, tormina ventris, passiones hystericae, tumores pedum, varices, seu vena ad rupturam usque intumescens, alique morbi inducuntur. Appropinquante partus tempore tantum abest, ut potius tum maxime gravissima & periculosissima mala immineant, id quod tot partus difficiles, laboriosi & infelices, hosque presso pede insequentes febres continua, inflammatoria ac putride, cum purpura, convulsionibus & delirio, ob uteri lesionem in partu, retentionem secundinarum, fluxumque lochiorum

vel prohibitum, vel nimium, conjuncta, quibus puerpera frequenter e vivis tolluntur, evincunt. Haud raro fit, ut gravida ne quidem partus tempus legitimum attingere, fetumque suum ad maturitatem perducere queant, sed eundem a variis causis in utero enecatam, aut viventem adhuc, e sede sua exturbatum, prematuro partu, cum ingenti virum dispendio, & vita discrimine excludant. Innumera propemodum sunt, quibus, culpa modo matris, modo fetus, modo utriusque, abortio producta apud Auctores legitur. Nimis longum & a scopo nostro alienum foret ea omnia heic enumerare, eo quod de iis tantum, quae a parte fetus sunt, occasione singularis observationis, agere praestitutum nobis est. Offerebatur quippe nuper fetus abortivus unius & dimidii circiter mensis, suae intus adhuc cohaerens secundinae, cujus portio, uti ex tabulae, huic dissertationi praefixae, figura IV. videre licet, carneam substantiam & soliditatem, qualis est molarum, nata erat. Editum est hic abortus a femina apparenter sana, nulla causa manifesta occasionali, motu nempe corporis indecenti, sublacione ponderis, animique per iram, terrorem vel gaudium commotione &c. praecunte. Dedit ejus inspectio nobis occasionem, speciminis inauguralis loco, demonstrandi, secundinae in molam mutationem subsequuti abortus non solum in gravida nostra veram extitisse causam, sed illum in aliis quoque feminis facile posse provocare. Ob materiae affinitatem simul de aliis, usque singularibus abortus causis, in funiculo & secundinae embryonum abortivorum observatis, nec non de molarum natura & origine agere constituimus. Erit hic qualiscumque labor Lectori benevolo forte tanto minus ingratus, quo magis ad Theoriam rationalem de abortu & molarum generatione, ac in primis ad observationes quasdam Auctorum de molis praegnantibus illustrandas faciet. Fixit Deus ut totum institutum cedat in sui honorem, Republicae literariae emolumentum, proximique agrorum solutium.

 T H E S I S I.

REm ut ab ovo seu conceptione exordiamur, neminem fugit, generationem apta utriusque sexus organorum genitalium conjunctione, seminis masculini prolifici in arvom muliebri effusione, ovulique foemini maturi foecundatione fieri. Abdita & abstrusa conceptionis ratio ab omni tempore ingenia acutissimorum naturae venatorum mirum quantum exercuit. Nolumus commemorare ingeniosa veterum Physicorum commenta, quibus isti, posthabita corporis, ejusque viscerum structura, ac neglecto observandi studio, negotium hoc explanare studuerunt. Ipsi recentiores, accensa licet per solertes corporum humanorum perquisitiones, & curiosas non minus quam utiles viscerum praeparationes, luce, nondum conveniunt, sed magnus adhuc inter illos ea de re observatur dissensus. Generationem quidem ex ovo tantum non omnes

nes hodie admittunt, quia vero semen masculinum crassum ovum intrare nequit, tum quid illud sit, quod e semine ovo communicatur, illudque fecundum reddit, adhuc dubium est. Partes spirituosas, aut si nomen spirituum Tibi minus arrideat, atomos circulo sanguinis attritas, attenuatas atque subtilifatas, adeoque summe agiles semini denegabit nemo, qui exiliffimos, quos materia feminis in testibus virorum pervadit, vasorum sanguiferorum meandros, tubulorumque secretoriorum labyrinthos perpendit. Ab hac aura genitali e semine virili exhalante, & in ovulum penetrante stamina in eodem præexistentia vivificari & explicari, hocque conceptionis actu ipsam quoque animam rationalem produci affirmamus. Novam de vivis in semine masculino animalculis hypothesin excogitavit *Leuwenhoekius*, lynceus corporum minutissimorum quondam scrutator, quorum unum vel alterum nidum sibi in utero formare evincere conatus est. Arrisit hæc sententia ob uteri, quam præ se fert, speciem, non paucis, plerorumque tamen animi a gravibus rationum, quæ obstant, ponderibus suspensi tenentur, quo minus subscribant.

T H E S I S I I.

Inter dubia, contra hoc systema generationis per animalcula mota, præcipuum & validissimum esse judicat *Cheseldenius* in *the Anatomy of the human Body Lib. IV. Cap. I. p. 220.* quod desumitur a generatione mixta, qualis est muli ex asino & equa. In mulo quippe observamus, illum de utriusque generantium corporis conformatione participare, id quod cum theoria *Leuwenhoekiana* vix ac ne vix quidem conciliari posse videtur. Quandoquidem enim secundum hanc corpus foetus unice ab animalculo vivente, cum semine masculino communicato, dependet, mater vero tantum nidum præbet, idem etiam similitudinem cum corpore matris obtinere deberet, perinde ac semen vegetabile, cuicumque demum terræ commissum, plantæ suæ speciem producit. Hanc difficultatem tolli existimat citatus *Cheseldenius*, si consideremus, quanta sit vis imaginationis matris in embryonem, quantus in hoc effectus a terrore vel desiderio matris, quanta denique mutatio partium a castratione in animalibus contingat. Mirum igitur videri non debere, sanguinem maternum, cui animal a conceptione usque ad partum nutrimentum debeat, sufficientem similitudinis foetus cum corpore matris causam esse posse. Si dicendum quod res est, eadem difficultas premit quoque hypothesin, qua conceptionem per staminum in ovulo præ existentium vivificationem a contagio seminis masculini fieri, statuitur. Enim vero si analogiam foetus cum corpore paterno explicare velis, hanc ab indole seminis paterni, aut imaginatione matris derives necesse est. Quo quo igitur nos vertamus, ubivis insuperabiles, quæ animum dubium ancipitemque red-

dunt, in hoc negotio difficultates occurrunt. Sigillatim tamen generationem per animalculum diffuadet numerus horum animalium, unica feminis effusione ejectorum, enormis, e quo unum saltem vel alterum procreationi sobolis inservire, reliqua vero omnia, licet viventia, & ut *Leuwenhœkius* loquitur, anima vivente prædita sint, interire creduntur. Recte arguit *D. Bontekoe* ex hac sententia, sperma humanum parvulis puerulis esse plenum. Licet enim *Leuwenhœkius* id male habeat, isque, id, tanquam a se nunquam dictum, deprecetur *Epist. ad Societ. Reg. Anglic. in Anat. Contempl. p. 175.* obstat tamen, nihil quo minus animalcula illa, quibus, ex ipsius placito nihil, ut homines evadant, præter nutrimentum, in utero materno hauriendum, deest, homunculi vocentur. Tunc vero non quadrat comparatio eorum cum feminibus vegetabilium, ab illo ejusque affectis pro excusatione hujus systematis allata, qua dictorum animalculorum eandem, ac seminum plantarum, rationem esse dicitur, quorum pariter non omnia, sed paucissima saltem novis plantis generandis inservire, observentur.

T H E S I S I I I.

His difficultatibus deterriti, cum plerisque recentiorum, conceptionem, ovuli fœminini, staminumque in eodem contentorum a contagio feminis masculini fœcundatione fieri statuimus. Quandoquidem vero bina ovaria a lateribus uteri posita, cum hoc per ligamenta teretia imperforata tantum cohærent, cumque ejus cavitate immediate non communicant, tubæ vero Fallopianæ altera extremitate libere in cavitate pelvis fluctuant, quibusdam via hæc minus commoda visa fuit, per quam feminis pars subtilior ad ovulum transeat. Movit hoc acutissimum quondam *Schellhammerum*, ut conceptionem ope circuli sanguinis universalis, quo purior feminis virilis portio, sanguini in utero communicata, ducatur ad ovaria, fieri assereret. vid. *Thef. Physiol. Disp. XII. thef. 27. & 28.* Alii de novo ovario, in uteri orificio interno stabiliendo, solliciti fuerunt, de quo videri potest *Epist. Clariss. Ettmülleri ad Ruyschium*, hujusque *Responsio in Advers. Anat.* Verumtamen quia ovariorum istorum duorum, & oviductuum, cum uteri cavo communicantium, nullus alius usus esse potest, fœtus quoque hæc raro in tubis Fallopianis reperti fuerunt, & præterea in ovario post conceptionem, ovulique separationem, corpus luteum observatur, tum quid contra fœcundationem ovuli in dictis ovaris jure, & cum fundamento in re possit objici, nos quidem non videmus. Pulchre eandem hanc conceptionem quoque confirmat observatio celebratissimi *Ruyschii*, quam habet *Thef. Anat. V.* qua in muliere a paucis diebus gravida ovum fœcundatum, in majorem molem extensum, se deprehendisse docet. Legi quoque merentur quæ *idem. Advers. Anat. Dec. III. p. 15.* habet de vestigio in ovario post impræguationem, ab excusso

excuffo inde ovo, relicto, ubi ovulum, non perrupta membrana ovarii, fed per dilatatum orificium præexiftens, & quidem calice in ovario relicto, ab hoc fecedere, ac tubæ Fallopiæ fauces intrare, graviter monet. Ad corpora lutea quod attinet, ifta non demum ex initu virili excitari, neque ad maturitatem perducì, fed in iifdem conclufum ovulum folummodo fœcundari judicat doctiff. *Santorini Obf. Anat. C. II. p. 223.* ex eo, quod illa, nullo pertufa osculo, alba valida membrana circumfepta, in intemeratis virginibus invenerit. Ex obfervatione corporis hujufmodi lutei valde tumentis, cerasi minoris magnitudine, in virgine matura, dirifque imi ventris cruciatibus perempta, porro concludit, in virginibus & mulieribus, quibus ob decus & religionem viros adeundi adempta eft facultas, graviffima fubinde priori poffe fymptomata. Eam ob caufam etiam celeb. *Morgagni adverf. Anat. IV. p. 51.* & cum eo alii, præeunte jam tum *Malpighio*, dubitant, an veficulæ in ovario, hætenus ova appellatæ & creditæ, fint vera ova, nitunturque potius demonftrare, vera ovula in luteis iftis glandiformibus corporibus latitare minutiffima, poft imprægnationem accrefcere, veficulas e contrario, pro ovis vulgo habitas, decrefcere, vero ovulo fœtuique in nutrimentum cedere, atque ejus expansionem, accretionem & feperationem promoverè. Digna utique, judice clariff. *Heiftero in Compend. Anat. Not. 33. p. 265.* eft hæc res, ut uberius perveftigetur, donec ad majorem certitudinem in eadem perveniamus.

T H E S I S I V.

Ovum ita fœcundatum, motu intefino oborto, turgescens ex ovario prorumpit, ac a tuba exceptum ad uteri cavitatem fertur, ibidemque radices fenfim agit. Uterus quippe poft coitum fœcundum, teftante *Ruyfchio l. c.* ob affluxum fuccorum largiorem, mole jufto major, ac fubftantia ejus craffior, & facies interior, primis a conceptione diebus, villofa apparet. Ovuli etiam exterior fuperficies a fibris chorii explicatis & elongatis pariter redditur villofa & fibrofa, quæ tenues radiculæ in cryptas uteri patentes fe fe infinuant, & placentæ poftea generandæ fundamentum ponunt. Hoc, nec alio modo ovi cum utero cohæfionem fieri, ratio non tantum fuadet, fed etiam experientia confirmat. Quamvis enim ova fœcundata, & embryones recenter concepti, per abortum expulfi, rariffime ad Medicos perveniant, fed communiter non attendantur, & peffum eant; offerebatur tamen Excellentiffimo *Dn. Præfidi*, Patrono, Patrneli & Præceptorì noftro fummo opere colendo, aliquando inter alia frufta carnofa, cum ingenti hæmorrhagia a fœmina excreta, capsula exigua, pifi majoris magnitudinem vix excedens, extus radicibus fibrofis, mucì tenuis inftar, obfita, quam ftatim ovulum, nuper fœcundatum, effe idem agnovit. Eadem aperta

bat liquor in cavitate contentus. Ceterum nihil in ea deprehendere licuit, præterquam ovuli tuberculum prominens in superficie interna, sicut hoc in Fig. I. delineatum dedimus. Tuberculum hoc nihil aliud, quam rudimentum futuri foetus esse, non dubitabit, cui aliorum ea de re observationes conferre placuerit. Ita *Heisterus l. c. Tab. VI. Fig. 27.* exhibet ovulum ejusdem magnitudinis, in cujus interiori latere, remoto chorio, per amnii membranam, & liquorem transparentem, corpusculum tale, embryonem adhuc informem repræsentans, conspicitur. Plura talia ovula fecundata, extus pilosa & fibrosa, occlusa adhuc, & aperta, in quorum cavitate embryonum rudimenta, feminis lactuce ac grani hordei magnitudine, apparent, sed nulla partium distinctio videtur, habet *Ruychianus Thesaur. Anat. VI. Tab. I. & II.*

T H E S I S V.

Ovum hoc pacto in utero radicum, ope radicum istarum fibrosarum, nutrimentum ex sanguine materno haurit, idque ad foetum traducit, licet de via, per quam succus nutritivus a matre ad embryonem pervenire debet, Auctores non parum adhuc inter se dissentiant. Videlicet quia embryo non solum cum fecundina sua, interjecto funiculo umbilicali, vasa umbilicalia, duas arterias & unam venam complectente, cohæret, quibus mediantibus circulatio humorum, a primo conceptionis momento, ex tenello embryonis rudimento ad membranas ovi inchoatur, & ad partum usque continuatur, sed etiam liquori amnii, quem idem ore capere & deglutire potest, innatat, tum nutritionem alii unice per funiculum umbilicalem, alii per os tantum, alii vero utroque modo fieri, propugnarunt. Nimis longum foret omnia argumenta, quibus quisque pro roboranda sua sententia utitur, repetere. Ad nos quod attinet, obstare nobis videtur nihil, quo minus utramque viam nutritioni foetus satis commodam judicemus. Foetum quippe adultum liquorem amnii, absente licet respiratione, ore capere & deglutire, præter alia confirmat observatio *Heisteri in Compend. Anat. Not. 37. p. 271.* qua se in foetu vaccino succum amnii congelatum, ac cum succo in ore, faucibus, œsophago, & ventriculo unum frustum continuum conscientem, invenisse, testatur. Quod experimentum uti facillimum est, ita a quocunque, cui dubia hæc res adhuc visa fuerit, repeti, hocque ipso scrupulis omnis adimi potest. Neque contrarii sumus illis, qui cum illustri *de Berger, Patrono & Præceptore nostro summe venerando, in elegantissimo Tractatu de Natura humana p. 476. seqq.* nutritionem per os a prima statim conceptione defendunt. Nam quia extra omne dubium positum est, organa corporis nostri non successive generari aut formari, sed vel jam ante imprægnationem, vel certe in ipso conceptionis momento una & semel in staminibus existeri, & accedente nutritione
saltem

saltem explicari, tum porum quoque oris a prima statim conceptione existere, verosimillimum est. In staminibus, conceptionis actu, motum intestinum vitalem oriri, ovum eodem agitari, ex ovario prorumpere, & per tubam ad uterum transire, per antea dicta evicimus. Requirit hoc ad minimum aliquot dierum spatium, intra quod tenellum embryonem nutriri debere suadet ratio. Cum utero ut idem concresecat, opus prius est radicum fibrosarum in externa chorii facie expansione & elongatione, quam itidem sine novo nutrimento, rudimento fœtus communicato, fieri non posse quilibet videt. Hoc nutrimentum vero quia, ante cohæsiōnem cum utero, non aliunde, quam ex humore ovuli proprio in cavitate, hujusque membrana amnio, incluso, derivare licet, nullaque alia, præter porum oris datur via, per quam idem ad embryonem possit devenire, tum in hunc, quam exiguus etiam concipiatur, illud premi concludimus. Suadet id porro augmentum & incrementum oris, canalis alimentorum atque viarum chyliiferarum, quæ uti eo jam tempore existere nemo dubitabit, sic ad eorundem cavitatem apertam servandam, & cum embryonis incremento successive ampliandam, influxu alicujus nutrimenti opus esse sponte consequitur. Neque de nihilo, sed notatu admodum dignum est, quod vel in minutissimis embryonibus, quamprimum saltem partes externæ quodammodo distingui possunt, osculum hiare & patulum esse observemus.

T H E S I S V I.

Qualis vero embryonis, in utero concepti, a primo ortu, usque ad sui perfectionem, sit constitutio, quomodo idem de mense in mensem augeatur, crescat, partesque suas explicet, partus potissimum præmaturi sive abortus, diversis mensibus edicti facta accurata comparatione, manifestant. Ex unius quippe inspectione embryonis, in primis minoris, quales primis mensibus expelluntur, propterea, quod sæpissime ab aliquo jam tempore vitam amiserunt, in utero nihilofecius relictæ, æque minus ac ex tempore conceptionis, quod subinde satis incertum est, ætatem fœtuum, determinare licet. Neque tamen sola hæc plurium abortuum comparatio, sed concurrentium quoque circumstantiarum ponderatio, collatis simul observationibus accuratis alijs, requiritur. His enim positis de occurrentibus phænomenis satis certo licebit judicare. Videlicet in principio, ut supra jam demonstravimus, & ex Figura I. apparet, rudimentum saltem corpusculi embryonis, in interiori ovuli superficie, lateri adhuc cohærens, conspicitur, quod sensim a secundina secedit, & ope funiculi umbilicalis suspenditur. Equidem in hoc rudimento fœtus nulla, ope microscopiorum, cognosci potest partium distinctio, omnia tamen organa jam tum adesse, per antea demonstrata, & quia augmentum embryonis sola partium præsentium explicatione fit,

fit, evictum est. Ubi enim corpusculum ejus ad grani hordei similitudinem solum accedit, caput, ut ex *Ruyfchii Tab. VI. Tab. II. Fig. 2. & 4.* patet, jam a trunco secedens distingui potest. Ita incrementa capiens embryo in fine primi mensis digiti transversæ magnitudine, qualis ibidem *Fig. V.* & a nobis *Fig. II.* delineatur, caput non solum a corpore distinctum, & artuum rudimenta, tuberculorum instar, protuberantia, exhibet, sed os quoque apertum, itemque oculorum, narium, auriumque vestigia, microscopiorum ope, possunt videri, manifesto indicio, partes corporis omnes non demum successu temporis generari & formari, sed jam a primo ortu adesse, & sola extensione venire in conspectum. Ab hoc tempore omnia evadunt manifestiora, ita ut circa dimidium secundi mensis, in embryone pollicem latum longo, qualem *Fig. nostra IV.* exhibet, oculos clarius, inque illis apertis pupillam, præterea narium & aurium hiatus, os prægrande apertum, inque hoc linguam, & in manibus ac pedibus digitos brevissimos vel nudis oculis videre queas. In fine secundi mensis fœtus jam digiti articulum longitudine adæquat, omniaque membra externa luculentius apparent. In digiti articuli unguiumque vestigia, imo ipsorum organorum genitalium rudimenta per microscopium conspiciuntur. *Vid. Fig. n. V. & Ruyfchii Tab. III. Fig. 2. 3. 4.* qui eundem etiam tum demum, quando omnia ejus membra, ne digiti quidem exceptis, absoluta conspiciuntur, fœtum, ante hoc vero tempus, accurate, loquendo, embryonem appellandum esse judicat. Tertio mense fœtus digiti longitudinem habet, uti *Fig. n. VI.* exhibetur, in cujus funiculo vasa umbilicalia distincta videntur. Ità idem crescit in magnitudine, ut quarto mense spithamiam adæquet. Grandiori eodem factò, & largius propterea nutrimentum affectante, placenta redditur manifestior, ipseque, appropinquante dimidio gestationis tempore, motu evidentiori gravidam de sua præsentia reddit certiore. Expletis novem mensibus, destinato partus tempore, perfectus exitum parat, perruptisque elaustris & carcere suo in lucem prodire conatur. Ante hoc autem tempus, & citius, ac par est, expulsus, manifestas, pro diversitate ætatis differentes, imperfectionis notas monstrat, & abortus vocatur.

T H E S I S V I I.

Causæ, quæ fœtum, quocunque gestationis tempore in utero enecare, illumque e fede sua præmature exturbare possunt, innumeræ quidem sunt; omnes tamen eo redeunt, ut abortus vel culpa matris, vel fœtus, vel utriusque conductor. Nostrum nunc non est enumerare omnia, quæ abortum concitasse ab Auctoribus observata fuerunt, sed res nobis in præsentem unice erit cum causis singularibus, in fœtibus tenellis, eorundemque secundina a nobis aliisque annotatis. Labes fœtuum minutissimo-

tiffimorum omnes, ob summam exiguitatem, dignosci non possunt, nec vitia secundinæ & funiculi omnia oculis patent, quæ tamen in sensus incurunt omnino notari, nutritionemque fœtus turbando, abortum promovere censei merentur. Unica quippe via, qua nutrimentum a matre ad fœtum ducitur, est placenta, cujus ope ovum cum utero cohæret, & succum nutritivum e sanguine materno haurit. Patitur illa varias læsiones, quæ si in fœtibus abortivis observantur, abortum potissimum concitasse, debent reputari. Licet enim prava placentæ & funiculi umbilicalis constitutio non aliunde, quam a vitioso nutrimento, a matre accepto, possit repeti, indeque culpa magis in matrem quam fœtum redundare videatur; nihilo tamen secius quia vitiosa hæc dispositio non una & semel, sed sensim inducitur, & translationem nutrimenti ad fœtum vel turbando, vel plane intercipiendo, efficit, ut abortus, accedente quacunq; levissima, vel etiam nulla, causa occasionali, proritetur, jure meritoque culpam in illam conjiciendam esse, statuimus. Parum hæc de re apud scriptores medicos, forte quia tales abortus minores Medicis vel rarissime offeruntur, vel partium harum exilissimarum conditio ab iis non satis accurate attenditur & examinatur, memoriæ proditum legitur. Prævit tamen nobis hæc in re accuratissimus corporis humani, singularumque ejus partium scrutator *Ruyfchius*, qui vitia placentæ & funiculi in embryonibus abortivis minutissimis in operibus suis diligenter consignavit.

T H E S I S V I I I.

Notavit quippe laudatus vir in *Obs. Anat. Chirurg. Obs. XI.* singularem funiculi umbilicalis distorsionem in fœtu septimestri, mortuo in lucem edito, mortis in utero causam fuisse. *Idem Obs. 71.* testatur, vidisse se multoties infantulos, recenter in lucem editos, quibus abdominis, cutis & musculorum pars in ambitu funiculi ita defuerit, ut intestina eo loco tenuissima saltem pellicula tegerentur, qui omnes, in ventre licet nondum enecati, paucis tamen ab utero diebus ad tumulum delati fuerint. Magis curiosæ adhuc sunt *ejusdem* observationes circa funiculi umbilicalis constitutionem præternaturalem in abortibus primorum mensium. In supra citato quippe *Thesauro VI.* plura habet embryonum exempla, quorum funiculus umbilicalis vel justo tenuior, vel crassior, ac par est, repertus fuit. Interdum eum rudimento fœtus crassitie vix cellisse, frequentius a se observatum esse docet. Pertinet huc singularis observatio *Semerti Prax. L. 4. P. 2. S. 6. Cap. 2.* qua fœminam post partum naturalem, sed laboriosum, septies abortiisse, fœtusque abortivos ejusdem plane magnitudinis, pollicis nempe articulum æquantes, & vasorum umbilicalium instar fili subtilis albi, membrorumque delineationem exhibentes, non obstante, quod nunc primo, secundo

Disput. Medico-Pract. Tom. IV, V v v v &

& tertio, nunc quarto & quinto mense abortum passa fuerit, edidisse refert. Recte inde concludit, primariam tot abortuum causam fuisse sanguinis aut potius nutrimenti inopiam & defectum, non quidem in matre, quæ sanguinea fuit, sed in foetu, ad quem ob tenuitatem & exilitatem funiculi idem in sufficienti copia non potuit derivari, restagnans vero in secundina, hujus incrementum promovit. Vid. *Eonet. Anat. Pract. L. 3. Sect. 38. Obs. 1. §. 6.* Neque tamen crassitie & tenuitate solum, sed nimia longitudine quoque & brevitate funiculum peccare posse, e figuris *Ruyshii* edocemur. Idem Tab. II. Fig. V. l. c. rudimentum funiculi in hydatidem mutatum, & *obs. 14.* funiculum tot hydatidibus refertum, ut totus concatenatio vesicularum, aqueo humore repletarum, videretur, delineavit. Singula vero hæc funiculi umbilicalis vitia merito pro causa primaria adductorum abortuum haberi, dubitabit nemo, qui iisdem translationem nutrimenti ad foetum, & humorum rursus ex foetu ad placentam circulationem non potuisse non intercipi, perpenderit.

T H E S I S I X.

Eadem est ratio secundinæ, seu membranarum foetum ambientium, inprimisque chorii, ac inde oriundæ placentæ. Nam quia illa unica via est, per quam nutrimentum ad foetum ducitur, tum, quod vitio quodam laborans, abortus existat causa, repugnat nihil. Exhibet hujusmodi placentam, aut potius totam secundinam, post exclusionem foetus ad tempus in utero retentam, in superficie sua interiori tuberculis duris oblitam, *Ruyshius l. c. Tab. III. Fig. 7.* Eandem fere faciem habebat ovum, cum foetu unius mensis, a funiculo pendulo, Excellentissimo Dn. *Præsidi* aliquando oblatum, sed mulierum morositate iterum ereptum, hac tamen differentia, quod eminentiæ, interius occurrentes, non duræ, sed vesiculæ sanguine grumoso plenæ fuerint. Neque vero tubercula dura solum in interna secundinæ superficie inventa fuerunt, sed tota quoque secundina, aut saltem notabilis ejus portio substantiam crassam, carnosam & scirrhosam subinde induisse, in abortibus observatum est. Hoc ut clarius intelligatur, conditionem secundinæ naturalem, qualis illa primis mensibus sit, & quomodo facies ejus successu temporis mutetur, tandemque in illa generetur placenta, paucis expendemus. Ambiunt nimirum embryonem in ovulo duæ membranæ, chorion atque amnios, quarum hæc tenuissima & transparentis succum nutritium, foetui destinatum, continet, ista vero densior quodammodo & crassior, ex duplici lamella, interiori tenui & nervosa, ex exteriori villosa, constans, fibras suas in ambitum sensim explicat, easdemque, pro generatione placentæ, in uteri substantiam insinuat. Placenta, quod notatum dignum, non nisi in unico loco, non obstante, quod ovum fecundatum, in tota peripheria fibrosum & villosum appareat, generatur, cujus

jus phænomeni, nostra quidem sententia, nulla alia causa est, quam quod ibi funiculus cohæret, vasorumque umbilicalium trunci eo loco ramos suos, horumque extremitates expandunt, expansasque profundius intra uteri cryptas implantant, ut largius, pro formatione placentæ, hauriant nutrimentum. Ex ipsorum quippe horum vasorum ramificationibus, inter duplicem chorii lamellam varie inter se complicatis & implicatis, generatur corpus illud crassum & solidum, quod a figura placenta audit, primis mensibus ob tenuitatem vasculorum valde obscurum, foetu vero grandiori facto, & circa medium gestationis tempus, ob largiorem nutrimenti affluxum, conspicuum. Quam crassa autem, densa, firmaque tandem videatur ejus substantia, vasculosa tamen est, inque statu naturali, nec carnosâ, nec scirrhosa esse debet.

T H E S I S X.

Secundina ergo primis mensibus sive cum foetu, sive post eundem expulsa, nec substantiam membranosa ac exterius fibrosa, sed crassam, solidam, carnosam, vel plane scirrhosa habens, ad statum præternaturalem merito refertur. Consistentiam istam densam duramque placenta, embryone extincto, aut per abortum expulso, ad tempus in utero relicta ab hujus compressione nanciscitur, quæ diutius retenta & utero adhuc connexa, crescit, & graviditatem veram mentitur, exclusa vero massam informem exhibet, a mole mola vocatam. Illam vero interdum ante foetus extinctionem & expulsionem indurari & increassari, eumque nutrimento debito privando, abortui ansam dare, probant inter alia foetus abortivi primorum mensium, quorum secundinæ, cum istis adhuc cohærentes, molæ naturam nactæ sunt. Hujusmodi est embryo abortivus unius & dimidii circiter mensis, figura IV. a nobis delineatus, cujus secundinæ notabilis portio in alterutro latere, appendiculam & caudam quasi efformans, in molam degeneravit. Sic quoque secundina, quam fig. nostra III. repræsentat, quoad totum folliculum non solum justo crassior, carnosâ atque scirrhosa est, sed debitam quoque magnitudinem excedit, si cum tenello embryonis rudimento, quod foetu fig. II. delineato, longe minus est, comparetur. Secundinam quippe illam hac duplo majorem esse ocularis inspectio probat. Si rationem incrementi secundinæ quæras, in promptu illa est, nec longius debet accersi. Extincto namque, ob denegatum, per secundinam increassatam, nutrimenti affluxum, foetu, hæc nihilofecius cum utero conjuncta manet, & nutrimentum ex eo perpetim haurit. Hæc secundinæ foetum ambientis conversio in molam non parum facit, ut, quid de molis prægnantibus, ab Auctoribus observatis, sentiendum sit, nunc appareat clarius. Sic in *Miscell. Nat. Curios. An. 1. obs. 36. de Ovo prægnante*, in scholio ex *Alexandr. Bened. L. 25. de morbor. Curat. Cap. 29.*

legimus, *nobilem Venetam excrevisse molam instar polyphi, in cujus medio, facta dissectione fetus masculinus inventus fuerit, quem monstrum illud, quale credebatur, in se genitum inter eas angustias accrescere non sit passum, annexum tamen, quod probe notandum, huic polypho fuisse umbilicum.* Aliud, idque recentius exemplum adducit *Kerckringius Spicileg. Anat. Obs. 95. p. 184.* cui ab obstetrice exhibita fuit mola, corporis figura instar cypriini, desinens in caudam bifurcatam, capite & ore perforato, cypriino simili, in cujus medio ventre infantem perfecte efformatum, quantum fetus unius mensis esse solet, reperit. Non impedit figura monstrosa, in molis his observata, quo minus illas vera ova foecundata, aut secundinas foetuum contentorum, induratione in monstrosam illam figuram excrecentes, fuisse, cum *Kerckringio* judicemus, uti, vel ex ipsa figura ibi adjecta, molarumque origine & natura, nunc exponenda, plenius patebit.

T H E S I S X I.

Horrorem cuiquam incutere valent, quæ de molis, harumque figura varia monstruosissima, rerum non solum inanimatarum, & animatarum, avium, piscium &c. faciem referente, sed de ipsis quoque animalibus in utero genitis, & partu editis, apud scriptores memorie prodita leguntur. In *Miscell. Nat. Curios. An. 1. obs. 1. in scholio* integer exhibetur catalogus molarum in quo harum alias cordis, pericardio inclusi, stellæ marinæ arborescantis, & urticæ marinæ figuram, aliam magnitudine gallinæ, caput figuratum cum rostro ad similitudinem aquilæ, & aliam caput ovillum cum dentibus in maxilla prominentibus, cute pilosa, & oculis ovillis &c. retulisse narratur. Si dicendum quod res est, plerasque harum molarum figuras in phantasia observantium effectas potius, quam re ipsa ita formatas fuisse putamus. Quantum enim illa interdum valeat, testatur observatio *D. Joannis de Muratio in Miscell. Cur. Dec. 2. An. 1. obs. 119. p. 305.* de *Abortu a balneo vulturino*, quem ita describit: *Abortus representabat ovum instar nucis, aut juglandis. Hoc forinsecus alicubi fibris & glandulis pertextum ac asperum, & intrinsecus lymphâ turgidulum erat, ubi loco capitis apparuit bulla exigua, & anterieus puncta duo nigra. Membrum virile cum testibus conspicuum fuit, itemque pedes & manus exigue. Corculum pulsabat, & vena umbilici, per hepar traducta, suffultum esse videbatur.* Si relatio hæc cum foetibus abortivis comparatur, nemo non videt, abortum hunc non ipsum foetum, sed ovum potius foecundatum, in cujus cavitate liquor amnii, & haud dubie ipse foetus continebantur, fuisse, Auctorisque phantasiam organa ista externa effinxisse. Eadem est ratio animalium variorum, ranarum, lacertarum, bufonum, serpentum, murium atque glirium, canum, leonum, elephantum &c. quæ in supra citato *Scholio*, & in *Casp. a Rejes Campis Elys. Quest. 36. p. 257.*

p. 257. in utero humano generata & partu exclusa recensentur. Fabulosa vel omnia sunt, vel si tales figuræ ab utero exclusæ fuerunt, pro molis, ita figuratis, aut foetibus ipsis monstrosis haberi debent. Nugis porro annumeramus, quæ de molis viventibus, currentibus, atque volantibus ab aniculis superstitiosis narrantur, licet a *Bartholino* transmissa icon sceleti hujusmodi molæ volatilis in *Miscell. Nat. Curios. An. 2. Obs. 160.* delineetur, isque præterea addat, familiarem admodum hanc molam esse in Belgio, vulgo illam *Suyger*, seu sanguifugam vocari, post foetum prodire, & cubiculi angulos pervolitando, mulieres inquietare, quæ omni studio feram istam persequantur, ut enecatam comburant, ne in uterum revertendo, puerperam vel interficiat, vel foetum commordeat, eidemque fugendo infesta sit. Haud dubie *Bartholinus* hæc de auditu tantum nunciavit, sicut aliquando antiquum Medicum, *Mathiam de Gradibus* fecisse legimus, qui de mola volatili inquit: *Non vidi quidem, sed audivi de animali, in matrice generato, cum aliis, quod, cum exivit matricem, volavit.* Rectius hac in re audiuntur Medici *Batavi* ipsi. Scribit vero *Kerckringius loc. cit. Obs. 38.* ita: *Quia anicularum commentis, quæ de bestiis, quæ infantes consumunt, aut ab iis consumuntur, fabulose narrant, nec credo, nec te credere vellem, quisquis hæc legis, nisi oculatus ipse testis bestias illas videas, nostrate lingua suygers appellatas, quas una cum fetu, aut sine fetu in lucem edi, sepe audire, nondum videre contigit. Ideo binas placentas deformes ari incidendas curavi, quarum alteram & vixisse, & cucurrisse narrabant, credo, ut tanto plus gratiæ inirent, & magis a rei novitate commendarent id, quod asseriebant, muliercula. In altera & caput & pedes, oculos, os & nasum ostendebant nihil horum videnti.* Et *Ruyfchius Observ. Anat. Chirurg. 28.* obstetrices fere omnes *Amstelodami*, at quanta urbs! examinasse se ait, quid circa molas observaverint, hæcque omnes uno ore dixisse, sese corpuscula quidem, e corpore mulierum excreta, nunquam tamen viventia, multo minus volantia, offendisse. Frequenter etiam in supra allatis, aliisque, hujus notæ, relationibus subfuisse fraudem, suadet recentissimum in *Anglia* exemplum, per novellas publicas notum, ubi foemina, haud dubie lucri captandi causa, cuniculos vivos peperisse videri voluit, sed carceri tradita, & fraude detecta, parere desuit.

T H E S I S X I I.

Ortum molarum quod attinet, eundem cum Veteribus non a prava conceptione, siderum influxu, semine animalium brutorum improvide hausto, semine masculino in utero corrupto, utriusque seminis, masculini & foeminini temperie diversa, sanguine menstruo in utero retento & corrupto, a quo appellationem *Mond-Kälber* derivat *Sennertus*, vel quacunque alia causa, sed unice a placenta seu secundina

foetus, consentientibus hodie Medicis rationalibus omnibus, deducendum esse putamus. Licet enim etiam sanguis in cavum uteri effusus, compressione & conquassatione in fibrosam, carnosam & polyposam quasi substantiam in foeminis, ipsisque virginibus quibusdam, (omnium enim, quibus idem contingit, defensionem hoc loco non suscipimus,) interdum concreascit, & in se ita cogatur, ut *Ruyfchius* eundem sibi ab obstetricibus saepius, molarum loco, oblatum fuisse, testetur, pro vera tamen mola iste reputari nullatenus debet. Similiter nec sarcomatibus aut excrecentiis carnosis, ex uteri substantia enatis, & utero interdum per pedunculum adhuc adhærentibus, itemque tumoribus quibuscumque extra uterum, huic vel aliis visceribus cohærentibus, hoc nomen competit, nisi forte vocabulum molæ in sensu latissimo, ad imitationem quorundam Auctorum, sigillatim *Fronmiani* in observatione de *Mola abdominis singulari in Miscell. Nat. Curios. An. 2. obs. 18.* propterea, quod tumor abdominis ab iis ortus graviditatis quandam speciem præ se fert, accipere velimus. In sensu stricto unice molæ audiunt placentulæ foetuum, compressione uteri, in carneam aut scirrhosam substantiam mutatae. Hæc illas, quæ ex placentulis, post exclusionem foetus in utero relictis generantur, *Ruyfchius* quidem in *Obs. Anat. 28.* pseudomolas vocat, id tamen non nisi in oppositione ad molas, ex falsa conceptione oriundas, a Veteribus pro veris reputatas, fieri, collatio observationis 88. sufficienter probat, ubi *Idem* de molarum origine & natura differens, molas nihil aliud, quam placentulas retentas, & ab utero compressas, nec unquam ex falsa conceptione ortas esse, more suo, graviter & erudite monet.

T H E S I S X I I I.

Quæ a nobis hæcenus de ortu & natura molarum exposita sunt, pulchre confirmat mola nostra prægnans. In hac oculis nostris se sistit foetus humanus, unius & dimidii mensis, ope funiculi umbilicalis ab interna ovi, seu secundinæ suæ superficie suspensus, quoad organa externa jam satis conspicuus. Capsula eum ambiens substantia sua membranosa, & in ambitu villosa naturalem, qualis eo tempore esse debet, secundinæ constitutionem docet, portio vero ejus incrassata & carnosior reddita, quia textura cum molis convenit, originem molarum non aliunde, quam ex placentæ incrassatione & induratione repetendam esse, testatur. Eadem hæc mola nostra certiores nos porro reddit, molas potissimum ex secundinis embryonum minimorum, primis mensibus, mox a conceptione, extinctorum, aut per abortum expulsorum oriri. Harum quippe radices fibrosæ, tenues & molles a nutrimento viscido & spisso omnium facillime incrassantur, & uteri compressione juvante, in substantiam firmam & compactam abeunt, quod secus fit in matura, quæ post

post partum naturalem, vel abortum foetus grandioris in utero relicta, communiter vel putredinem concipit, vel alia ratione immutatur. Consentientem in eo habemus sæpius laudatum *Ruyfchium*, qui *Obs. Anat.* 28. docet, placentulas duorum, trium, quatuorve mensium, si diutius, quam par sit, in utero remaneant, præterquam quod in substantiam molarum mutantur, non adeo multum periculi, placentas vero foetus maturi, aut septimestris vel octimestris, si remaneant, omnino plus inferre, & sæpiissime in hydatides mutari. Addit *idem*, quod ipse hujusmodi hydatidum, ex utero ejectarum, copiam frequentius observavit. Similis partus vesicularis, a clariss. *Vallisnerio* observatus, in *Ephemerid. Germ. Cent. 9. Obs. 73.* recensetur ac delineatur, ejusque novæ observationes de alio partu vesiculari, ad rem adeo obscuram illustrandam, adjiciuntur in scholio. Idem foetus noster molæ inclusus, & cum eadem per funiculum adhuc cohærens, testatur ulterius, non semper requiri prævium abortum pro placentæ in molam conversione, sed hanc illum interdum antecedere, ejusque, & ipsius foetus interitus existere causam. Placenta foetus extincti in molam mutata non semper mox eliminatur, sed interdum satis diu in utero retinetur, & incrementum capiens ingravidationem mentitur. Nec impedit illa, quo minus vera, illaque ad præstitutum usque a natura partus terminum durans, interdum succedere possit impiægnatio, sicut recte docet *Hartmannus Observ. 84. de Abortu cum mola in Ephemerid. Germ. Dec. 3. An. 4.* Quantumvis enim metuendum sit, & frequenter omnino fiat, ut mola, in utero existens, foetus noviter concepti præmaturæ excussioni, non secus ac in gravida nostra, ansam præbeat, eandem tamen nutritioni & perfectioni ejusdem non semper obesse, tot molarum, in partu legitimo una cum foetu exclusarum, exempla sufficienter probant. In primis singulare est exemplum, quod *Hertius in Ephemerid. Nat. Curios. Cent. X. Obs. 23.* recenset, illustrissimæ dominæ, quæ post puellam editam, plurimas molas, cum gravissimis symptomatibus, & summo vitæ periculo exclusit. Non multum diversa ab hoc sunt, quæ *Magnif. Christianus Vaterus, Patronus, Patruus, & Præceptor noster summe venerandus*, in diffusissima praxi sua notata, nobiscum communicavit, & ipsi nos novimus foeminam, quæ, perfecto partu & placenta uterina exclusis, post triginta circiter horas, novis ad partum doloribus correpta, loco alterius, quem adesse suspicabatur, foetus, magnam molam excrevit. Notandum tamen est, non omnia, quæ sive in partu, sive extra eum excluduntur, uteri concreta, statim esse placentas in molas conversas, cum alias opus foret, tot præcessisse abortus, quot excluduntur molæ. Vidimus enim superius, ipsius sanguinis polyposam concretionem faciem molarum referre. Exemplum hujusmodi sanguinis congrumati, pro mola habiti, in foemina hysterica, difficultate mensium laborante cum lacte in dextra mamma, in Praxi observare licuit, nec ipsis molis, ex *Hertii* observatione

servatione supra descriptis, alia, quam talia polyposa concreta permixta fuisse, suspicionem facit mola quarto a gravida edita, quam hepatis vitulini parenchyma sua substantia retulisse, *idem* dicit. Partus vero cum molis conjunctus valde difficilis & periculosus redditur, quandoquidem eadem uteri constrictionem, pro exclusione foetus, non solum impediunt & remorantur, sed exitum ante foetum molientes, ipsam quoque vitam eidem saepius praescindunt. Sufficiant haec, occasione molae praegnantis, de abortus causis singularibus ac molarum natura & ortu hac vice exposuisse.

EXPLICATIO FIGURARUM.

- Fig. I. exhibet ovulum humanum fecundatum, pisi magnitudine, in quo
- superficiem externam fibrosam
 - cavitatem internam
 - tuberculum in superficie interna, rudimentum fetus continens, indicat.
- Fig. II. monstrat ovum nucis moschatae magnitudine, exterius pariter pilosum, cum
- embrione, a funiculo pendulo, unius circiter mensis, in quo
 - caput
 - artuum vestigia, tuberculorum instar eminentia,
 - funiculum umbilicalem denotat.
- Fig. III. sistit ovum juglandis magnitudine, sed non membranosum atque exterius pilosum, verum substantiae solidae, carnosae atque scirrhosae, qualis est molarum, in cujus interna cavitate
- membrana amnios fluctuans, &
 - rudimentum embryonis deformis, praecedente longe minoris conspicitur.
- Fig. IV. repraesentat pariter molam gravidam, seu ovum, cujus pars maxima
- membranosa & exterius pilosa, e cujus cavitate
 - embryo unius & dimidii mensis a funiculo suspenditur
 - portio ovi elongata, mola naturam habens.
- Fig. V. exhibet fetum duorum mensium, articulum digiti aequantem, in quo organa omnia externa jam distincte apparent.
- Fig. VI. sistit fetum trium mensium, digitum longum, in cujus funiculo vasa umbilicalia jam distincta videntur.

F I N I S.

G E R.

CXLIV.

GER. RUTGERI HANKOPH

D E

MOLA OCCASIONE MOLÆ

OSSEÆ IN VETULA OCTOGENARIA

I N V E N T Æ.

Gottingæ 1746. Sept.

CX LII V

GRR. RUTGERT HANROPH

D E

NOVA OCCASIONE M. O. L. V.

OSSE IN VETULA OTOGENARIA

INVENTIS

Google 178 242

Edw. Allen Press, Tom IX

3 x 22

Q. D. B. V.

I.

Argumentum de mola, speciminis inauguralis in usum, experiri pro mearum modulo virium ne dubitarem, consilio benevolentiaque factum est Experimentissimorum Virorum, *Casparis Mulleri, & Johannis Antonii Friderici*, Medicinæ Doctorum, Reipublicæque Hamburgensis Medicorum Ordinariorum longe celeberrimorum. His gratissimus debeo mortis, in octogenaria, repente extincta, visæ, historiam: quam in dissertationis, cui occasionem dedit, exordio, legis fas est:

Femine 80. fere annorum, morte subitanea, die 24. Aug. anni 1745. extincta, cadaver, jussu Magistratus, nobis, Physicis & Chirurgo ordinario, dissectandum examinandumque demandabatur.

Demidato itaque & perlustrato corpore nulla læsio externa, vel ullum illatæ violentiæ signum in aliqua ejus parte conspiciebatur.

Dissecto abdomine omentum membranosum proflus, sine omni fere pinguedine apparebat: hepar non solum variis in locis induratum; sed etiam in vesica fevea major reperiebatur calculus. Lienis hinc inde substantia quoque materia calculosa infarcta erat. Ventriculus cibo vacuus, intestinorumque ductus flatibus magis quam excrementis repletus, coloris erant consueti, ut in senibus, ex marasmo mortuis, esse solent. Mesenterium glandulas plerasque habebat induratas.

Remotis nunc intestinis, cum uterus nobis sub aspectum veniret, inopinato obstruebamus spectaculo: hic enim adeo extensus erat, ut credidisses eum esse mulieris, quæ medium gestationis tempus jam absolvisset.

Dissecto utero concretum quoddam osseum, uteri orificio lateribusque arte adhaerens, apparebat, quod recens extractum 22. uncis medicinalibus aequipendebat. Quo ferra per longitudinem discisso, facile intelleximus, molam esse crusta ossea obductam.

In renibus & vesica nihil præternaturale observabatur.

Pectoris viscera erant flaccida & compressa, uti in senibus esse solent.

In capitis partibus internis nihil notatu dignum erat.

De valetudine præterita defunctæ inquirentibus, adiantes referebant eam multis jam abhinc annis de doloribus colicis atque hysteris conjuetam fuisse, contra quos varia a diversis agyrtis & vetulis commendata remedia adhibuisset. Ut tibi de hujus observationis veritate eo magis constet, non solum figuram concreti hujus molaris, sed ipsum etiam corpus transmittimus.

Hamburgi, d. 25. April. 1746.

C. MULLER D.
Physicus.

J. A. FRIDERICI D.
Sub-Physicus.

X x x x 2

II.

I I .

Perlustranti mihi, quoad licet, locupletissimam eorum penum; quæ de molis memoriæ legimus prodita: id nominis generatim videtur tribui cuiuspiam solido corpori, quod utero humano præter naturam innascitur. Latina vox, intepres Græcæ τῆς μύλης, sive τοῦ μύλου, est: quarum alteram Græci antiquiores, inde ab Hippocrate, alteram nonnulli sequiores usurpant. Dicta fortassis est, aut pondere ab inertis, cæmenti molaris instar habente, εἴρηται μύλος, inquit Moschion (a), παρὰ τὸ βάρος, καὶ διότι βραδέως κινεῖται aut ἀπὸ τοῦ μύλου, ab eo, quod permolestum gestatu est. Molucrum ex fragmentis Afranii legas apud Varandæum (b), μόλουσιν Aristoteli (c), μυλόσαρκα Hesychio (d), vocari (e).

I I I .

Molarum autem omnium duo summa licebit constituere genera, quorum alterum veras, alterum nothas complectitur. Mola vera ipsum est humanum ovulum, idque fecundum, atque utero receptum, sed mortuo, pridem ante exclusionem, embryone, variam placentæ & involucrorum mutationem perpeffum. Duplices iterum hæc molæ sunt, aliæ, quæ exanimem, variæque mutatum foetum, saltemve ejus rudimentum, continent, quas gravidas dudum Garmanius (f) dixit, prægnantes Ill. Vaterus (ff): aliæ, quæ embryone carent, ob illum adhuc tenerimum, colliquæfactum intus, atque ex Ruyschii (g) mente, prorsus deletum.

I V .

Molæ nothæ, a figuræ quadam similitudine dictæ, plures in classes dispesci poterunt: complexas & farcomata polypofque uteri variæ compagi-

(a) Περὶ γυναικῶν πάθων, κεφ. 135. In Gynec Spach. p. 16.

(b) De morb. mulier. L. 2. c. 5.

(c) De gener. animal. L. 4. c. 7.

(d) In Lexico.

(e) Bernh. Gordonius, Monspelii sub finem Seculi XIII. clarus, Iulii medicina Practic. 7 c. 16. fratrem Lombardorum molam appellat. Maligno & inimico in Valdenses animo dictum, quos eo tempore per Galliæ Transalpinæ magnam partem diffusos fuisse constat.

(f) Diss. de gemell. & part. numerofo, cap. 1. §. 5. qua memorabile exemplum extat, itemque Diss. de homine ex ovo, pag. 18. §. 37. Chemnit. 1682.

(ff) Diss. de mola prægnante, Vitebergæ 1732.

(g) Thesaur. anatom. VI. variis locis. Plura vid. infra ad §. 8.

compaginis, & placentas a pristino partu superstites, mirifice nonnunquam mutatas: tum steatomata aliquando visa; neque demum non ex quorundam sententia, ovula hypenemia, sive subventanea. De singulis deinde plusculum agere attinebit.

V.

Nolim multis verbis hæere in percensendis tot venerandæ alloquin antiquitatis, de molarum definitione atque origine sententiis. Plerique inde a Galeno (b) genitam in utero informem sine ossibus & visceribus carnem, κήμα ἀμορφον καὶ σαρκόειδες, ut Plutarchus (bb) loquitur, Ætius (i), Ægineta (k) & Moschion, σκληρώσειν μητρας, duritiem uteri, appellant: hi quidem eo nomine ab aliis reprehensi. Illarum autem appellationum, amice exponendarum, licet aliæ aliis esse queant probabiliores: facile tamen patet, nullas convenire illis molis, quæ hodie prægnantes dicuntur, nisi solius formæ externæ, rationem habeas. Neque molarum origines, ex veterum de generatione sententiis repetitæ, inde ab Harvæi tempore, quo animalium ex ovo generatio pleniori luce collustrari cœpit, locum tueri commode queunt: etsi omnibus id agas nervis cum Jo. Bapt. a Lamzweerde (l), ut Hippocratem (m), menstrua nimia incusantem, quæ paucam languidamque genituram exceperint, aut crassam, quam vocat, genituram, quocumque licet modo, explicatum eas, cui nihilominus, voce Demetrii Pepagomeni (n); μεγίστη ἡγεμόνος dignitas inviolata erit.

V I.

Sunt molæ veræ, ab abortu, primorum utique mensium, sua discrimina. Si enim receptis standum notionibus est, ovulum abortivum sub uteri gestatione naturali inter prægressa varia signa eliditur, estque & illius & inquilini embryonis justa quædam proportio, quæ vicissim ætati temporique, quo exit, responderet: neque placenta cum involucris ovuli, figuræ fabricæque consuetæ contraxerunt mutationem, neque in ipso corpuseculo alia, quam nuperæ mortis, indicia sunt. At mola fecus isthæc habet omnia. Nam observata longe plurima docent, ovum in

X x x x 3

molem

(b) De usu partium L. 14. c. 7.

(bb) in Præcept. connubial.

(i) Tetrabibl. 4. S. 4. n. 8.

(k) De re medica L. 3. c. 69.

(l) Tractat. peculiari de molis uterî.

(m) De morb. mulier. I. 97. Linden. De sterilit. 20. De morb. mulier. II. 62.

(n) De Podagra, in præmio.

molem luxuriasse, prorsus alienam ab exilitate latentis intus exanimatiquae, non heri demum aut nudius tertius, sed jam dudum, rudimenti humani, & hoc ipsum longiori inde a morte tempore plurimum vitiatum, duritiemve saltem variam & decolorem habitum, nactum fuisse, simulque placentam cum velamentis in deforme quoddam, & insolitæ compaginis chaos abiisse. *Cum reperio foetum, Ruyschii (o) de foetu, in membranis ovuli extincto, atque ab aeris aditu remoto, verba sunt, utcumque parvum, collapsum esse, & præditum colore cineritio, quum alias colore sit candido; semper tunc certus sum, mortuum jam fuisse aliquandiu, in utero materno, nec dubito, quin sæpe tempus a morte sit satis magnum.* Et ne sola placentæ magnitudo fallat, dignum est notatu, quod idem alio memorat loco (p). Illam primis mensibus, ob adhærentes cruoris grumos, majorem apparere, atque isthoc tempore semper ita observari, separato autem cruore, naturalem ejus modulum esse.

VII.

Extant molarum ejusmodi prægnantium, ipsum etiam ante *Harvæum*, quod non indignum observatu est, exempla longe plurima. A nobili veneta commemorat *Alex. Benedictus (q)* excretam instar polypi, cujus in medullis masculinus quidam foetus hærebat, quem, ut ille ait, *monstrum istud in se genitum, inter eas angustias accrescere non poterat: annexus tamen huic polypo umbilicus erat.* *Valleriola (r)* uxorem suam, refert, molam quandam utero gessisse menses duodecim, subinde ea gestatione gravidam factam, tandemque maximis cum symptomatibus parturire coeisse, foetumque quadrimestrem, molæ alligatum, exclusisse. *Kerkringio (s)* Amstelodami ab obstetrice sanguisuga quædam uteri, ut ferunt istarum muliercularum fabulæ, oblata fuit, id est, mola hujus generis, figura cyprinum pscem imitata, qua foetus continebatur unius circiter mensis. Ac memoratu dignissima est historia, quam a *Valisnerio* acceptum reliquit *Malpighius (t)*. Quadragenaria fœmina, jam quinquies partu perfuncta, dum lactat suum, spem uteri concipit. Septimo mense, non sine gravissimis symptomatibus, utero ejiciuntur, ovum primo, idque anserini magnitudine, deinde ingens vesicularum aqua turgentium vis. Aperto ovulo, hæret inius

(o) *Adversar. Dec. II. p. 27.*

(p) *Adversar. Dec. II. 10 p. 29.*

(q) *Oper. de re medica L. XXV. de morb. mul. c. 29.*

(r) *Obs. med. l. 5.*

(s) *Specileg. anatom. Obs. 95.*

(t) *In historia vita suæ ad Societ. scient. Londinensem, Oper. posthumum p. 872 Lond. 1697.*

intus embryo, sed mirifice vitiatus. Nam caput pedesque & crura deesse videbantur, solo superstite trunco, in quo cor erat amplum cum aorta venaque cava, inter geminos utriculos, pro pulmonibus habitos. In imo ventre deformis sanguinea moles vicem hepatis gerebat; pancreatis lienisque loco indigesta glandularum congeries erat, ventriculus autem cum intestinis mollibus & friabilibus, patebat. Vascularum incredibilis erat multitudo, quarum lymphæ neque fervebat ab alcalinis, neque cogebatur acidis. Molam prægnantem gemellos continentem *Ephemerides naturæ curiosorum* (v) exhibent. Brevitatis interest, plura exempla silentio præterire.

VIII

Illam autem potissimum *Valisnerii* observationem penitus perpenti, plurimum confirmari merito videbitur altera hujus generis molarum classis, in quibus plane abolitus embryo fuit: isque aut paullo maturior, aut inter ipsa vix nascentis humanæ figuræ primordia, mortuus, cum liquidiusculus adhuc est, utque hic sui non memoris *Galenii* (w) utar verbis, lacti recens coacto similis; præsertim cum scæleta foetuum menstruorum *Kerkringiana* (x) suspecta multis esse soleant, qui natura duce, cum *Ruyfchio* (y) ne humanam quidem formam tum inveniunt. Embryones ejusmodi in ovulo suo omnino resolvi & deleri, *Ruyfchii* (z) pridem assertum fuit: quo observante placentas horum ovulorum, in quibus colliquefactum rudimentum foetus disparuisse verosimillimum erat, transmutatas in aliam prorsus formam, describi sæpenumero legas. Molas, placentam cum vasorum reliquiis, & membranarum, continentes, exhibuit, atque depictas dedit *Kerkringius* (zz), nullo intus deprehenso foetu, quem incisis mulieribus, excidisse opinabatur. An veri quadam specie, merito dubites: cum, experientia teste,

(u) *Cent. IV. obs. 164.*

(w) *De Semine I. 1.*

(x) *Antropogen. ichnograph. C. 6. p. 12.*

(y) *Tbes. anat. VI. n. 43.*

(z) *Tbes. anat. III. N. 16. Tbes. VI. N. 42. N. 43. n. 3. N. 81. n. 5.* Abolitionis inchoatæ memorabile exemplum est *Tbes. eod. N. 93.* Neque minoris momenti esse posset, quod legitur *Tbes. anat. IX. N. 24.* de crure humani foetus sine musculis, mire mutato, atque ex atheromate placenta; foetus alius vivi, maturi, & robusti, modo editi, pendente, superstite forsan ab abolitione alterius gemelli: nisi *Ruyfchius* ipse in *Advers. anat.* quæ longe senior conscripsit, *Dec. I. 8. p. 21.* hunc casum ad monstra referret. Huc pertinet observ. *Mangeti, Biblioth. anat. T. I. p. 474.* de mola texturæ carnea, partimque fibrosæ & durissimæ, in cujus medullis officula latebant.

(zz) *Spicileg. anat. Obs. 38.*

ste, facillior sit integri abortus ovuli, quam solius embryonis tenerioris exclusio.

I X.

Fabricæ naturalis placentæ & involucrorum varia est & mira commutatio, frequentissima tamen in hydatidum racemos, ut præter observationem *Valisnerii* memoratam, alia *Bidloi* (a), simulacro expressa, & tot *Ruyfchiana*, etiam in tenerrimis embryonibus, docent. Quæ quidem metamorphoses, tum & ipsius embryonis conditio, satis testantur, mortuum hunc aliquandiu ante molæ exclusionem fuisse: sive hæc ipsa eo spatio, quod spem uteri secundum naturam circumscribit, sive longo post intervallo contigerit. Si ante noni mensis finem, principiumve decimi, abortum cum mola aliquando dici legas, ut *Bartholino* (b), id est, cum placenta, mutationem a naturæ modulo alienam passa: utique, si grandior jam fœtus fuerit, ut in memorata *Bidloi* historia, qua semestris exhibetur, abortusque itidem vocatur, Et si verisimillimum esse queat, illum expirasse dudum ante exclusionem, ætateque non gestationis mensibus, sed corpusculi, ad naturalem hujus magnitudinis fœtum relati, incremento, forsitan æstimatam fuisse. Cum autem plurima molarum generatim dictarum, quæ diutius gestatæ, cum fœminis etiam consenuerint, notata extent exempla, in tertium quidem annum ab *Hippocrate* (c), in quintum a *Savonarola* (d), in duodecimum a *Zacuto Lusitano* (e), in decimum septimum a *Paræo* (f), prætereo enim plura: quam maxime videtur probabile, harum in numero, raro studiosius inspectarum & exploratarum, non tantorum vitio virorum, sed temporum aliarumve causarum, multas prægnantes fuisse; præsertim, si argumentum ab analogia non displiceat, fœtum quippe, provectoris etiam ætatis, diutissime gestatorum, atque a morte varie induratorum. Quorum e censu saltem decantatum illud lithopædion Senonense (g), fœtumque annorum quadraginta sex, integumentis ovi maximam partem ossis circumdatum, atque dissertatione *Cel. Orthii* (h) descriptum, satis erit appellasse. Humani aliquid passus videtur Vir summus, *Hieron. Mercurialis* (hh), qui perscriptam ad se

(a) Oper. Anatom. Chir. Exercitat. II. de hydatidib. p. 18.

(b) Hist. anatom. var. Cent. III. hist. 1.

(c) De morb. mulier. l. 97. Lind.

(d) Pr. maj. Tr. 6. c. 21. rubr. 27.

(e) Med. Princ. Hist. T. II. l. 5. c. 16. Obs. 3.

(f) Op. l. 22. de hom. gen. c. 24.

(g) Vid. Collectanea anonyma de diuturna graviditate, Amstelæd. 1662. quibus continetur etiam Jo. Albofii observatio lithopædii senonensis.

(h) Præfide Excell. Rud. Jac. Camerario hab. Tubing. 1720.

(hh) De morb. mulier. L. l. c. 3.

ab amico historiam, de foetu duodecim annis gestato, negat veram, sed molam, ut ait, fuisse.

X.

An istæ tum placenta, tum involuorum mutationes, ab embryonis demum morte contingant, an vicissim, prægressis illis, lentoque gradu conceptis, embryo velut in herba deficiat, utramque in partem agitari posse videtur. Multæ omnino sunt causæ, quibus germen illud, nullo placenta vitio, emarcescere queat: aliæ procatartice externæque, aliæ internæ, ut febres variæ, continuæ & intermittentes, nisi exacerbatio vel accessio abortum civerit, aliæque deinde acuti & chronici morbi. Horum quidpiam antegressum esse potuit, neglectum in observatione, solus cura spectaculi, quod præ oculis erat, occupata. Neque in mutuo illo uteri materni ovulique, lanugine chorii vasculosa illic defixi, commercio, explicandi adjumentis caremus: etsi de communi utriusque sanguinis circulo, cum ipso, post alios, *Ruyfchius* (i) dubitari posse credas. Verosimile vicissim est, si in placenta funiculoque vitii quid concipiatur, quod perquam facile fieri, non uno loco monet *Ruyfchius* (k) ruinosum illud hospitium, cum gravi perturbatione vitalis circuli in tenello inquilino, ac internectione demum, conjungi. Ubi vero alumnus nutritione per os jam perfruitur, minus fortasse sola placenta morbosa nocere videri poterit: quod, nisi fallor, conjicere licet ex observatione *Dekkeri* (l), inter alias memorabili. Is, foeminam, calculi renum valetudine conflictatam, consueto tempore filiolum refert peperisse sanam, quantum in conspectu erat: sed in placenta calculi bis centum, maximo nucem æquante myristicam, vasorum ramis adsiti hærebant. Exemplum vivi & incolumis justoque editi tempore foetus, cujus in funiculo umbilicali tumor durus repertus fuerat, carnosæ & heterogeneæ fabricæ, pauco humore mixtæ, videre licet penes *Ruyfchium* (m). Rarius tamen cum *Jac. de Sandris* (n) accusandam esse ipsius uteri læsam fabricam, facile testabuntur tot historiarum foeminarum, tum ante, tum post exclusionem molarum hujus generis, sanos foetus enixarum, quarumve a morte, in utero molæ variæ, ipso nihil vitiato, aut diuturnitate demum, visæ fuere. Historiarum uteri cartilaginei scirrhusique, explicandæ *Ætii* & *Æginetæ* σκληρώσει, minus huic argumento, inserviunt.

X I.

(i) *Thef. V. n. 41. § 57. Thef. X. n. 58. aliisque locis.*

(k) *Potissimum Thef. VI. passim.*

(l) *Exerc. Pract. circa meth. med. C. 8. de diur. p. m. 666.*

(m) *Thef. anat. IX. N. 3.*

(n) *De nat. & præternat. sanguin. statu, p. 251.*

In reddenda ratione fabricæ ovuli, a naturali degeneris, sufficiet opinor, magnorum virorum conjecturas sequi: cum quibus, si quis in hoc erraverit genere, sine periculo errata littora releget. Quare, si quis hydatides concipi, cum *Ruyfchio* (o) asseruerit, si confluens in tunicam vasorum sanguiferorum cellulosam humor, concavum canaliculi paulatim compressum aboleat, aut ipsis ultimis vasculis hærens ea distendat (p); si quis cum *Boerhaavio* (pp) a folliculis Malpighianis ortum illarum deduxerit; si quis in his collecto oleo, in sebum quiete coacto, aut ex hydatidibus demum, *Ruyfchium* secutus (q) steatomata produci censuerit; si quis osteogoniæ præternaturalis & hæc exempla, cum *Abr. Cypriano* (qq), a fistularum minutissimarum compressione, arctiorique post interceptum liquidi influxum compagine, accessiverit; si quis denique humorem, qui ossium quoddam ferrumen sit, in sanguine perpetim cum aliis liquidis hospitari, & huc præterea derivari, ex *Malpighii* (r) sententia dixerit: ubi ille quidem in maxime similibus veri, fortassis etiam amice conciliandis, versari poterit. Nam, si dicendum, quod res est, istarum εἰς ἄλλο γένος μεταβάσσειν explicatio, modis etiamnum non carere dicenda est.

X I I.

Veniendum protinus ad molas nothas erit. Ac sarcomatum quidem, tum solitariorum, tum multiplicium, numerosa passim extant exempla, præsertim in locupletissima *Ephemeridum Academiæ naturæ curiosorum* penu. Antiquitus jam ab *Ætio* (s), caruncularum ejectarum mentionem fieri deprehendas. Magnitudine sui generis omnes superabat rudis ista & informis carnea moles, quam pedem fere longam, latam semipedem, tres quatuorve digitos altam, quindecim annis ab honesta vidua, quam descensus uteri specie sefellerat, gestatam, ac demum, cum men-

(o) *Thef. anat.* VI. N. 104. p. m. 71. quo loco corrigit pristinam de glandulis placentiæ transformatis sententiam, *Obs. Anat. Chir.* 13. p. 43.

(p) *Advers.* Dec. I. 2. p. 7. & *Thef.* VI. N. 101. n. 2.

(pp) *Epist. ad Ruyfchium* p. 41. Digna quoquo lectu est meditatio *Malpighii* *Op. posth.* *Hist. vit.* p. 88.

(q) *Dilucid. Valvular. cap. 4. observationum hoc capite contentarum vigesima quinta,* p. m. 79. *Advers.* Dec. I. 2. p. 8.

(qq) *Epist. elegantiss. de fetu 21. mensium matre salva & superstite e tuba Fallopiana exciso,* ad *Thom. Millingtonum.*

(r) *Locis plurimis, præsertim Oper. posthum. cit. Hist. vit.* p. 51.

(s) *Tetrabiblo* 4. *Serm.* 4. c. 80.

menstrua nihilofecius stas temporibus solverentur, his aliquando præter modum fulis, elisam non sine doloribus memorat *Dodonæus* (ss). Sufficiat de his generatim audisse *Ruyfchium* (t): Aliquando, ait ille, utero expelluntur sarcomata, quæ pro molis habentur; sarcomata, inquam, quia præter carnem nil in iis deprehendi: Ejusmodi excrescentias uterinas, per pedunculum utero adhaerentes observavi in ipso utero, dum mulieres in partus laboribus essent, & excretarum iconem exhibeo. Sarcomata ejusmodi, virginum uteris contenta, memorant *Ephemerides nat. cur.* (tt). Alud instar dactyli, orificio uteri interno adhærescens, in puellæ cadavere invenit *Kerkringius* (v): aliud ex lapsu gravi in utero puellæ enatum, *Bartholinus* (w) notat. Neque defunt eorundem exempla, quæ simul aut hydatides, aut steatomodes quid exhibuerint. Sæpe sarcomatis hujus synonymus est polypus uteri carnosus, ipsi etiam *Ruyfchio* (x): aliis, ut vocum anceps usus est, quæcunque solidæ compagine in utero luxuries, sive pluribus pendula petiolis, sive non, eo nomine appellatur. Atque huc molas spongiosas, fungosas, glandulosæ fabricæ instar habentes, membranofas demum variæ tenacitatis, referre queas, quarum omnium multoties mentio fit. Membranofas saltem per brevitatem *Peyeriana* (y) observatione illustrabo, qui in utero vetulæ virginis, globosa quædam corpora, quibus molarum nomen dare libuit, venis & arteriis prædita, uteroque adnata, septem numero, ut icon adjecta docet, maximum anserini magnitudine ovi, proximum ab hoc, crustæ velut lapideæ obvolutum, observavit. Ventosæ sive flatulentæ molæ, lectu non infrequentes, plerumque aut non perspicue factis describuntur, aut ad molas generatim non pertinent.

XIII.

Placentas aut partes earum, a pristino partu, abortuve superstites, *Ruyfchius* non uno loco refert molarum indigestas figuras, a compressione uteri post emissum foetum, imitari, variamque mutationem concipere, atque alias durari (z), alias vero in hydatidum congeriem

Y y y y 2

resolvi

(ss) *Obs. medicinal. c. 49.*(t) *Obs. Anat. Chirurg. 58. p. 75. Conf. Thes. Anat. III. nr. 7. not. 2.*(tt) *Dec. II. Ann. I. obs. 39. Dec. III. ann. 7. & 8. obs. 100.*(v) *Spicileg. anat. obs. 53. p. 114.*(w) *Hist. anat. rar. Cent. II. 97.*(x) *Obs. Anat. Chir. VI. p. 12.*(y) *Parerg. anat. & med. VI. de muliere hydropica, cui abdomen erat plenum tumoribus, & uterus tuberosus. p. m. 127.*(z) *Thes. anat. III. n. 7. Thes. IV. n. 29. & alibi.*

resolvi (a), tum quantæ erant, tum, ut intus quippiam, vel glandulose inftar fabricæ, vel fibrosæ, vel steatomodes quid appareat, non sine sanguiferorum tuborum reliquiis. Ac placentas quidem abortivorum foetuum, quadrimestribus non provectorum, frequenter indurari: septimestrium autem, & maturiorum, in hydatides degenerare (b). At tamen is alibi hydatidem in funiculo umbilicali embryonis, qui granum hordei æquabat (c), & placentulam foetus trimestris, quæ similitum rudimenta vesicularum conceperat, describit (d). Sunt ejusmodi vesicularum antiquiora passim testimonia: tum eo nomine, tum molæ aquosæ, a Lud. Mercato (e), Hildano (f) aliisque dictæ. Hanc Roder. a Castro (g) primus, nisi plane fallor, monuit, a rariore uteri vero hydrope non satis distingui: Nam longe sequior explanatio Kerckringii (h) ad ovariorum hydropem pertinet. Ex iis, qui a novis propiores, præter Ruyschium, Bidloum, & Ephemerides nat. curios. observatas hujus generis hydatides memorant; Mangetum (i) & Stalpartium van der Wiel (k) nominasse sufficiat.

X I V.

Quæ Ruyschiana sententiæ, de residuis placentis, aut earum partibus, objici soleant, non ignoro quidem, neque illum hic defensum dare ausim: subdubitare tamen licebit, sintne perpetua, quæ timeri a retentæ fragmento placentæ solent. Graviter causam ipse suam dixit Ruyschius (l): utque similia plura præteream, vidit Kerckringius (m) placentæ portionem, quæ mense quarto a partu exclusa fuerat incorrupta; quanquam in ea observatione rarum illud fateor, involatam fuisse. Hujus sunt etiam loci, perfrequentia molarum exempla, quæ non embryonem tantum, suis instructum secundis (n), continuisse, sed etiam cum foetu maturo prodiiisse, eumque vel proxime vel longiori

(a) *Observ. anat. Chirurg.* XXVII. § XXXIII. *Advers. Dec. II.* 10. & frequentissimis exemplis in *Thesauris*, præsertim VI. § X.

(b) *Observ. anat.* XXVII.

(c) *Thes.* VI. N. 45. n. 1.

(d) *Thes.* VI. N. 102. n. 2. & aliam N. 103.

(e) *De mulier. aff.* L. 3. c. 8.

(f) *Obs. Chirurg.* Cent. 2. 53.

(g) *De morb. mul.* L. 3. c. 7.

(h) *L. c. obs.* 10.

(i) *Bibl. anat.* Tom. I. p. m. 474. in *annot. ad Graaf. de mulier. org.* c. 15.

(k) *Obs.* 70.

(l) *Advers.* Dec. II. X. p. 31.

(m) *L. c. obs.* 36.

(n) *Eph. Nat. Curios.* Dec. II. A. 5. *obs.* 233.

ri tempore prægressæ, & subsequen-
tæ vicissim, leguntur. Mulieris ab
Hildano (o) mentio fit, quæ septimo mense molam enixa, nono in-
columem filiam peperit. Si audias Ruyfchium, non disparia multoties
memorantem, iterum placentas intelliges accusari, a pristino residuas
partu, saltemque placentarum, sub ipsa difficili separatione, digitis,
ut fit, divulsarum reliquias. Utque ovulum fœcundum non uni & ei-
dem uteri loco constat inhærescere: ita, si quod supervenit, id alia va-
cuaque uteri areola, excipi & germinare posse, non inficiandum.

X V.

Steatomatum ortum supra attigi, neque transferendis huc exemplis,
quæ plurima obvia sunt, molarum etiam pinguium nomine, opus esse
arbitror. *Antique muscosa ex ilice sylvæ* decerpam unicum, quod offert
Jo. Arculanus (p): Vidi, sunt ejus verba, *molam ex humore phlegma-
tico, grosso, ad similitudinem pultis facta per superfluum milii decoctionem
in aqua, quæ tantum excrevit, ut post mortem patientis facta anatomia,
esset majoris quantitatis, quam residuum corporis uteri.* In his, aliisve
utero præter naturam detentis, inspectos memorari cortices cartilagineos
osseosve, rarum itidem lectu non est.

X V I.

Glebas cruoris coacti, tenacitatem nactas variam, sæpe etiam ali-
quid membranacei velamenti adeptas: & molarum specie, & placenta-
rum, decipere posse, monemur a Ruyfchio (q). Cum hæc, inquit, &
similia mihi occurrunt, ad hæc duo respicio: primo an funiculi umbilicalis
abrupti vestigium supersit; secundo an vasis sanguiferis gaudeant ejusmodi
massæ, sine quibus vocari non possunt placentule retentæ. Et insuper no-
tandum, in placentulis residuis quantumvis vasa sanguifera adsint, ut plu-
rimum sanguine cassâ ea reperiri, ita, ut magis fibras, quam vasa san-
guinea referant.

X V I I.

Ovula denique hypenemia (r) five subventanea dari, minime in-
ficiendum: id est, matura quidem, sed non in spem prolis, ovario-
rum

(o) *Obs. Chir. Cent. 2. obs. 54.* cum *obs. 52.* molam fœtum comitantem de-
scripsisset.

(p) *Comment. in Noni Rhafis ad Mansorem cap. 88. p. m. 169.*

(q) *Obs. anat. Chirurg. 29.* Thrombum simul carnosum & vesiculis oblitum exhi-
bent. *E. N. C. Cent. V. obs. 55.*

(r) *Galenii vox est de gallinarum fatuis ovis. De usu partium L. 14. c. 7.*

rum luteis corporibus excussa, utroque excepta. Nam ut non alia, ac matura & fecunda in molas veras degenerare queunt: ita merito dubitandum est, an immatura excludi ovario utcumque possint. Omnino autem de hypenemis hisce *Drelincurtio* (s) assentiendi, momentosum satis est: haud quippe secus uterino fetu illa putrescere, tetraque dilabi effluxu, ac gallinarum ova subventanea, incubitu quovis in tabum tota diffuunt. Erunt fortasse, qui cum *Hardero* (t) molas quidem plurimas ab ovulo fecundato, repentina quadam causa corrupto, repetant: at quasdam saltem ab his ovulis deducant; quodque persuadeat, inveniant in observatione *Malpighii* (v), relatu non indigna. *Ingenti* & *nisu*, & *dolore*, & *sanguinis profusio*, *excluserat aliquid utero mulier. quod placentæ figuram referebat, sex digitis longum, latum tribus, crassum dimidio. Laceris erat limbis, rubebat extrinsecus; maceratum aqua, pelliculas & frequentia vasorum ora, & nonnihil operis reticulati, conspectui dabat. Intus recondebatur ovum, columbini magnitudine, ichore turgens flavo, & mediocriter lento. Membrana ovi superficies interna candida erat levisque, externa copiosas dimiserat appendices, alias aliis longiores, ex quibus folliculi membranei pendebant. Ipso in ovo nil erat concreti, neque organici. Quod si vero, aut colliquefactum delatumque hic embryonem, aut hydatida id ovum fuisse, quisquam objecerit: quid responderi queat in argumento, quam maxime ambiguo, videant, quos penes norma statuendi esse potest. Adeo *σΦαλερὴ μὲν πείρα ἢ δὲ κρίσις χαλεπὴ* in hoc genere est.*

X V I I I.

De molarum igitur verarum origine cum nihil attinebit plura addere: tum proclive conspectu est, his quidem ipsis, ex summorum sententia virorum præstitutis, pleraque placita amice explicata accommodari posse. Nam sive cum ipso statuas *Graafio* (x) *materiam illam, verbis ejus utor, qua ovulum abortivum duorum aut trium mensium, sæpius obvolutionem inveniatur, & quam aliqui molis annumerent, nihil aliud videri, quam placentam præter naturam undique ovulo illi agglutinatam;* sive cum *Jo. Claudio de la Courvoisier* (y), verum quidem conceptum,

(s) *De Conceptu Conceptus sive Systematis de humano fetu. P. I. Perioche 20. Conf. Lamzweerdium Tr. de molis uteri supra memorato eadem sentientem.*

(t) *In Pæonis & Pythagoræ i. e. Harderi & Peyeri Exercitat. Anatom. & Med. famil. Hecatombæ, Exercit. 45.*

(v) *Op. posth. Hist. vit. p. 87.*

(x) *De mul. org. c. 15.*

(y) *Paradoxorum de nutritione fetus in utero, pluribus locis.*

ceptum, sed placentæ. tunicarumque confusione in rudem ejusmodi molem coactum; sive denique generatim conceptum depravatam, molam voces: erit nullibi non, quod conciliari possit cum ea fœcundi præter naturam mutatione ovuli, quæ aut a morte inquilini, aut ante illam inde futuram concipitur; cum ob superstitem succi nutritii ex uero aliquem comteatum, siquidem sanguinis materni propiorem aditum vel adultiori negas embryoni, in alienam luxuriam degenerat. Nihil autem morbos quosdam hæreditarios causarum afferre, ad fœcundum ovulum in molam veram corrumpendum, ut quibusdam placet: quotidiana experientia testimonio est, & vel supra memorata *Dekkeri* observatio eloquitur. Inde eodem infans malo contemeratus nascetur, minime quidem mola. Nihilofecius, ac matris gravidæ quædam valeudo, nisi abortu noceat, non tardabit incrementa embryonis, & inde partum: sed maturum justo tempore fœtum, at languidum, debilisve corpusculi, producet. Ex molis nothis, sarcomata, prægressam, ut ajunt, continui solutionem arguunt: sive illam hæmorrhagia profusior, per rhexin quandam, sive lentum uteri ulcus cum febre longa, sive difficilior partus, uterive catarrhus diuturnus & acris, sive foris illata vis, ut in exemplo *Bartolini* supra allato, nefaria etiam illa, intulerit. Steatomatis origines, vel a folliculis mucosis colli uteri, eodem licebit modo explicare, quæ *Boerhaavius* (*γγ*) tumores cysticos folliculis cutis sebaceis concipi pereleganter docuit. Postremo sponte patet, quænam istæ sint molæ, quibus infestari vel virgines vel viduæ possint.

X I X.

Cuinam denique molarum classi accensenda ista sit, quæ specimini huic occasionem dedit, doceri mallet, quam temere constituere. Coram, si placet, Lector honoratissime intueri illam imagine expressam, quanta erat, bulbis compositam duobus, iisque turbinatis, interposito veluti collo conjunctis; altero bulbo majori, cujus longior diameter prope major erat digitis quinque, brevior quaternis: altero minori, duorum utrinque circiter digitorum. Ubivis circumdabatur osseo cortice, subflavo, foveis quibusdam & colliculis vicissim aspero, at solido, crassitie dimidiæ linæ Rhenolandicæ, nonnullis locis paullo ampliore, tantæque duritiei, ut eburnæ dentium laminæ vix cederet. Hunc osseum corticem vestiebat foris membrana, tenuis illa quidem, at facile, dum deglubitur, in binas hincens bracteas. Exterior, in ipsis bulbi majoris lateribus cruoris amplas reliquias exhibebat, quin vasculorum etiam sanguiferorum, exsiccato cruore conspicuorum, ultro citroque tractus quosdam: nonnullis quoque locis, tenuissimarum fibrarum rara quadam hirsutie, obsita videbatur. Nihil cruoris, extantiumque fibra-

(66) *Opusculi anatomici Ep. 1. quæ est Boerhaavii ad Ruysch.* TUM

rum apparebat in bulbi majoris ultima & postica superficie, quam basin dixisses, neque in bulbo minori; quem prominuisse in vaginam, alterum utero latuisse conjicio: ut bulbus ille major non uteri fundo, sed fornicibus parietibusque adhaesisse videatur. Interior teneriorque vestientis membranæ bractæola, osseo cortici firmissime coaluerat, sed externæ interjectis cellulosi operis luculentis quibusdam rudibus commissa. Sub osseo cortice circumquaque erat alius fabricæ aliquid linearum circiter duarum triumve spatio, quod compositum videbatur cellulis modo compressis compactive, modo patentibus, membranaceæ olim texturæ; nunc alibi tenacioris, alibi vetustate ipsa friabilis. Coloris erat candidissimi, & subinde in cellulis reconditum quidpiam hærebat albæ materiæ, quam cum *Malpighio*, in exemplo persimili mox memorando, vocarem gypseam, nisi propius visa fuisset ab illa abesse, quæ perantiquis steatomatibus continetur, ad candellæ scilicet flammam non sine veteris mephiti adipis colliquefacta & accensa. Hanc denique fabricam, intus quaquaversum excipiebat & succingebat carnosum quoddam involucrium, durum, tenacissimum, fibrarum perspicuos tractus referens; ut si carnem sale fumoque conditam, deinde spiritui vini commisisses, nam & idem color erat. Crassities carneo huic involucrio erat alibi sesquilineæ, alibi altero tanto amplior. Habebat hæc mola specus plurimas, quæ omnes hoc carneo pariete intus vestiebantur. Maxima erat, utriusque bulbi junctam longitudinem emensa, quæ icone conspicitur. Non deerant in recessibus penitioribus; alæ; sed angustiores, & fortuitæ figuræ omnes. In una majoris bulbi, carneus ille paries, mollior ibi quidem, membrana lævi, satis adhuc mollicella, obductus apparebat. His caveis caute & patienter apertis lustratisque, sperabam, saltem in modo memorata, me aliquid rudimenti humani, siccati duratique, deprehensurum; sed vacua & sterilia erant omnia. Parum dissimilis molæ hujus, illa fuisse videtur, cujus fragmentum dono sibi datum a *D. Felice Adamo Mulebacher*, Germano, commemorat *Malpighius* (2). *Exterius omnino ossea erat, & circularium fibrarum contextum exhibebat, ambientis forte olim secundinae portiones: interius vero observabantur inaequales concretæ osseæ portiones, cum interpositis particulis quasi gypseis, & sanguineis, carneisque concretis & resiccatis frustulis.*

X X.

Quodsi vero molæ hujus fabricam cum tot *Ruyfchianis* molarum verarum exemplis conferam; si, eodem & *Graafio* (a) teste, placentam in molis veris reliquam ovuli partem ambitu majore complecti recorder,

(2) *Op. posth. Hist. vit. p. m. 50.*

(a) *Loco supra allato.*

corde, quia forte, consumto coactove humore, connivens amnion placenta incrementis absconditur; si, *Ruyfchio* multis locis testante, vasa placenta in fibras abire, & placenta degenerantes, tum ob intertextas vasis fibras, tum ob vasa in fibras abeuntia, carnei quid referre possunt; si denique placenta mutationem, huic mola per similem, vel in foetu illo disertationis *Orthiana*, supra memorata, contempler: non plane forsan a verosimili abero, si molam hanc suspicer alteri verarum classi annumerandam, quarum embryones intus deleti abolitique fuere. Nam ipsa mola fabrica, & aetas vetula, diuturnitatem, datumque mutationi ovuli spatium, abunde testantur. Caveas in visceribus mola, carneo pariete obductas, cavernosa placenta structura facile concipere potuit, & carneum illud platysma ex placenta reliqua substantia fieri. Cellulosa textura inter carnem illam & osseam corticem, stomatosa materia plena, ex celluloso nexu, qui chorio cum placenta superficie communis est, orta videtur; ipse cortex ex membranis ovuli, non dispari modo, ac de membranis aliis osseam texturam adeptis crebro constat. Membrana denique illa, qua corticem osseum obvolverat, aut chorii luxuriantis bracteola, aut aliquid praeter naturam producti esse potuit, ut cruoris in utero thrombi, simili involucre vestiti, aliquoties in *Ruyfchianis* libris leguntur. Sarcoma quo minus credam fuisse; & vel virginis illius octogenariae apud *Peyerum* (b) exemplo, admoneri posse videor, cujus in utero vetusta sarcomata, adhuc adnata, luculenter observabantur. Sed conjecturas saltem afferre me fateor, easque in argumento difficili, quod anamnesticis colostrare signis licet. Nihil enim horum explorare datum est Clarissimis Illis Viris, qui hujus observati copiam mihi facere non dedignati sunt.

X X I.

Signa molarum & curationem pluribus adjicere, brevitate propostae vetant rationes. Facile patet, multum esse momenti in causis anamnesticis, sedulo perquirendis, unde diagnosis accipere plurimum lucis potest. Neque molis intercipi semper menstrua, vel *Parai* (c), *Hildani* (d), & *Dodonei* (e), exempla confirmant. Curationis cardo in expellenda auferendaque mola dicitur verti, sive id agas medicamentis, sive variis, quibus in extrahendo foetu usus est, instrumentis, sive demum, quae optima ratio est, blandioribus manuum non armatarum

(b) Loco supra memorato.

(c) Oper. L. 23. de hom. gener. c. 41.

(d) Cent. 4. obs. 19.

(e) Obs. medicin. c. 49.

rum adminiculis, eo quidem tempore, cum parturitio quædam instat: Omnem autem ancipitem vim esse, gravissimisque opportunam casibus, nemo inficiabitur. Præstabit abstinere nisi certissima non adhærentis firmius molæ signa sint, nisi mitissima nudæ manus sufficiant artificia, saltemque symptomatibus eo consultum ire modo, quo hysterica demulcire solent. Namque nisi elidantur molæ cum ipsis, ut frequenter fit, menstruis, aut cum partu abortive, quo quidem casu convenient, quæ vel nimia menstrua, vel puerperium abortusve deposcunt: ad finem plerumque vitæ hæere inter variam valetudinem consueverunt.

FIGURARUM TABULÆ EXPLICATIO.

Fig. I. Exhibet molam illam ossæam.

Fig. II. Repræsentat interiorem molæ partem, uti secundum longitudinem dissecta in, conspectum venit.

Fig. III. Est pars abscissa.

F I N I S.

CXLV.

JOH. GEORGII SCHMID,

D E

CONCREMENTIS UTERI.

Basileæ 1750 Julii.

Z z z z z

CXLV

JOH. GEORGII SCHMIDT,

D. P.

CONCREMENTIS UTERE

Basileae 1750 Julii

1750 Julii

§. I.

Materiam dissertationi inaugurali aptam conquirens in hanc forte incidi. Etiam si vero apud veteres æque ac recentiores vestigia illius haud obscura deprehendantur, lucidiori tamen collustratione eam vel ideo censui dignissimam, quod iste, quem spectat, affectus, sæpius ac vulgo quidem putant, & interdum sub alio morbi schemate occurrat. Cumque sub practici cujusdam, non sine maximo honore mihi nominandi, manu ductione, proximum istius affectus cognoscendi & edomandi modum ulterius inspicere, atque adeo quod propria experientia denegavit, aliena compensare licuerit, eo confidentius eum exponere in animum induxi; observato, præmissis hac in re, Galeni monito, de sanitate tuenda p. m. 202. b. dicentis: "*Experientia norma vice semper habenda est eorum, quæ excogitaveris, nec scribendum pro utili quidpiam est, quod non sis expertus, nisi tamen hoc ipsum testeris non esse tibi adhuc expertum.*"

§. II.

Sub concrementis uteri intelligo massas filamentoso-membranaceo-polyoso-carnea substantia contextas, vel in uteri cavo, vel in ejusdem vasibus hospitantes, ac numero, magnitudine & duritie adeo diversas, ut aliæ duriores & coriaceæ, aliæ molliores & viscidiores, pelliculisve gracilioribus constructæ, quædam majores & ad integram fere libram accedentes observentur.

§. III.

Ante vero, quam ad eorundem genesin & differentiam ostendendas pedem promoveam, instituti ratio postulat, ut proponam, quibus phænomenis, signis & symptomatibus ea rite cognosci ac detegi queant. Horum autem numerum præcipue absolvunt, quæ sequuntur: mensium nimirum conditio filamentosa, glutinosa, putrida; fluor eorum mox largior, mox parcius; anxietatum præcordialium, palpitationum cordis crebrior & repentinus insultus; phlogoses; urina plerumque pallida, tenuis, & ob spasmos pluries insistentes, modo uberiore, modo vero exigua quantitate manans, copiosisque non raro filamentis mucidis circumvolitantibus referta, pressiones & dolores illorum, qui partus comitantur, æmuli, circa pubis & ossis sacri oras subinde impetentes; mammarum materia lactiformi cruda turgentes, ipsiusque uteri non raro prolapsus. Cum autem sæpe numero in gravidis una cum fetu concrementa gestentur, indeque symptomatum indicatorum quædam aut alia sub forma

appareant, aut ipsius graviditatis consequentiis attribui soleant, e re omnino est, ut curatius in cætera aliaque inde a puerperio deprehensa phænomena inquiratur. Dumque non minus frequenter tanta extra graviditatem concrementorum copia uterum eo usque distendit, ut ipsam graviditatem subesse credas, tum hujus absentia ex tumore ventris duriusculo, non acuminato, sed in omnem dimensionem interdum æqualiter, interdum vero confuse sese expandente, juncto subinde motu simili motui fetus, phænomenisque indicatis concurrentibus dijudicari atque æstimari debet.

§. I V.

Hæc præmissis proximum jam est, ut, quo generentur concretamenta modo, exponam. Quo quidem consilio haud incongruum duco, ut, dilucidationis ergo, eorum morborum, qui cum adfectu nostro adinertem alunt, nascendi rationem in auxilium traham. Duo autem potissimum modi, uti §. 2. innui, in istis producendis concurrere mihi videntur, quorum prior in ipsis uteri vasis, posterior in ejus cavitate contingit. Illum ut rite evolvam, pauca quædam de uteri peculiari fabrica supponere placet. Nemini non ex anatomicis perspectum est, uterum duabus membranis, quarum interior pluribus exiguis porulis pertunditur, fibrarumve carnearum variis plexibus constructum esse, quarum ope ita comparatus est, ut in ampliorem molem extendi & intertextæ illi vasa ejus extensioni obtemperare possint. Nec minus notum est, vasa hæc omnem illam uteri spheram ea ratione perreptare, ut arteriæ cum arteriis venæque cum venis per miras contorsionum spiras convolvantur, creberrimis inosculationibus jungantur, & ex arteriis, antequam in venas, valvulis destitutas, replicentur, plurimi tubuli sinusque membranacei retis in formam impliciti, compluribus exilissimis osculis in cavum uteri hient. Jam qui ad uteri a corde distantiam, quæ haud exigua, illiusque vasorum intricatam stricturam attendit, ulro concipiet, cur illorum vigore, qui in statu s. n. jam exiguus est, ex causis inferius proferendis infracto, humores eo appellentes haud difficulter extra motum ponantur & subsistant, unde, debita spherularum ipsos constituentium divisione sublata, plures massulæ flocculentæ & ramosæ veluti naturam adeptæ in mutuum amplexum & cohæsiorem ruunt, quo fit, ut non solum moles successive & ulteriori semper humorum per anastomoses confluxu augeatur, sed & vasa eandem molem incrementem continencia magis magisque extendantur & adinstar sarciminis s. varicis diducantur. Quod assertum probare mihi videntur ipsi cordis & pulmonum poypi, qui concordium auctorum consensu, a nulla alia causa, quam a solo vel in corde vel vasis illi illigatis quiescente parietibusque adhærente fibroso cruore producuntur, & in ejusmodi massam effinguntur. Tales massæ non
mi

minus in alijs corporis partibus, v. c. sinu cerebri faliformi, plexu choroideo, sectionibus cadaverum a *Bartholino*, histor. anat. rar. cent. 2. & à *Wepfero*, observat. pract. de capitis affectibus, *Bouer*. Sepulchret. anat. *Pejer*. Histor. anat. reptæ fuere.

§. V.

Progrediamur jam ad alterum fiendi modum explanandum, quem non sine ratione sequenti modo concipere licet. Sanguis ex hiantibus osculis uterinis expressus & in uteri alveum ejusque membranam internam propulsus, mora & inhalatione particularum subtiliorum in venas bibulas, in coagulum mucidum, spissum, degenerat, uteri parietibus villisque firmiter agglutinatur, ex quibus admodum, ceu in graviditate, dilatatis, novum semper pabulum imbibendo & in majorem sensim sensimque molem excrescendo, uterum tandem dilatat & tumore duriusculo inflat. Quæ opinio firmo fatis talo nititur, cum ipsa autopsia jejunam quoque plebem doceat, sanguinem e vena missum, in quiete per exiguum temporis spatium positum, massarum concretarum formam induere, imo tantum aliquando subire duritiem, ut vel cultro acuto discindi vix queat. Simile propemodum argumentum suppeditat ipse celeberr. *Ruysh*. Theaur. anat. 6. qui ex sui ipsius sanguinis sero membranam staminibus & fibris pertexam sola conquassatione confecit. Taceo polypum narium, fungosam pedum & vaginæ uteri excrescentiam, quæ ex similibus comparative causis deduci possent.

Non temere autem mihi videor persuasisse, uno eodemque tempore tam in ipsis uteri vasis, quam in ejus cavo, pro re nata, concretamenta gigni posse. Quando enim in hoc concretamenta sic efformata ipsius parietibus affiguntur & quasi adligantur, tum, pondere suo vasorum membranas prominentes coarctando, cruorem irhærentem in progressu suo sistunt & compingunt, ut tranationi per vasa ineptior redditus in polyposam tandem massam abeat. Vel quando vice versa polyposa hæcce monstrum in vasis uterinis hospitantia liberum humoribus per ea ferendis denegant permeatum, tum ob provenientes inde spasmodicas contractiones, sanguis eo versus congestus, lentus, spissus & filamentosus, extremitatibus vasorum expulsus, sensim sensimque concrevit atque in massas plus minusve magnas fatiscit.

§. VI.

Ex istis allatis symptomatum modo enarratorum ratio obvia erit. Obstruatis enim canalibus uterinis, sanguis cæterique ex illo scaturientes humores alia potentia loca versus densò agmine meant, eadem nimis oppleta extendunt, nervos vicinos premunt, tendunt & ad spasmodicas

contractiones sollicitant, unde a duabus istis causis presso invicem pede se sequentibus, progressus liquidorum inæqualis & inordinatus redditus, anxietatibus, phlogosibus, mammarum inflationibus, hæmorrhagiis, doloribus, anam fœnerat frequentissimam. Et inde quoque dispalescit, quare ob exquisitum illum consensum plexuum nervosorum abdominalium renes eodem tempore contracti, lotium limpidum, tenue emulgeant.

§. VII.

Ex hisce omnibus, opinor, patescet, eximiam differentiam concretamenta & molas intercedere. Molæ enim, quæ pariter cum & sine fetu gestari solent, non tantum massam rudem, informem, rudimenta atque lineamenta quædam fetus ut plurimum in interaneis suis habentem, exprimunt, sed & originem multum dissidentem agnoscunt. Cum autem Authores practici circa hanc in diversas plane abeant sententias, liceat præcipuas, ad nostrum scopum potissime facientes, recensere. Primum autem inter hos allegare placet *Illustr. Hoffm.* Tom. III. Medicin. rat. de causis morborum rite cognoscendis, §. 46. pag. 154. dicentem:

„ Perperam autem ejusmodi massæ, videlicet concretamenta, habentur pro
 „ molis, quæ nihil aliud sunt, quam polyposa ejusmodi a mucido stagnante
 „ intra venas uterinas sanguine concretiones, quibus ejectis ob vasorum ni-
 „ miam distensionem & apertionem largissima sanguinis ejectio sequi necessario
 „ debet. Id tamen interdum accidit, ut aliquot placentule abortivæ in uteri
 „ cavitate maneat, ibique aucta ac indurata varia symptomata producant,
 „ quorum causa mola a medicis communiter dicitur & adstruitur &c.”.

Eandem ratione molæ proventus fovent sententiam *Kerkring.* *Tulp.* *Junker.* Ipseque vetustissimus artis nostræ parens, æque ac *Schenckius*, *Sennertus*, *Mauriceau* alique, molas maxime e falso vel imperfecto conceptu, imaginationeque prava nasci & interdum vita præditas esse tradunt.

Hisce lucem affundere videtur *Cl. Harder.* in *Thefauro observat. med. rar.* observatione 9. ubi de molis sic differit: “ *Ad mola generationem ovum non maturum modo sed fecundatum insuper requiritur, quod primaria natura intentione in uterum per oviductum devehitur, ut ex ipso fetus naturalis, ceu ex conceptu legitimo, prosignatur. Hæc ipsa autem naturæ actio cum a violento quopiam pervertitur, mola generatio in procinctu est. Ejusmodi quid a perversa matris imaginatione vel vehementioribus animi pathematibus frequenter accidit. Imo, cum ipsæ partes in ovo earumque fibrillæ tenellæ admodum sint, quin ab humorum (quibus alias nutriuntur) acrimonia vel impetu vehementiori rumpi vel erodi, indeque in unam massam rudem ac indigestam coalescere queant, extra aleam ponendum autumo &c.”.*

Qui.

Quibus perpenſis apparet, concrementa a molis, ortus & formæ ratione, quam maxime differre, quoad phænomena vero, effectus, imo & ipſam quoque curationem, multum inter ſe convenire. An vero clarioris diſtinctionis ergo id ſolum molam appellare licet, cui fetus rudimenta inſunt? Num mola a fruſtulis ſecundinarum in utero relictiſ peculiaris concrementi ſpecies nominanda? An molæ vitali monſtri nomen tribuendum?

§. VIII.

Series cauſarum, quibus concrementa ortum debent, cum ſit examinanda, eam omnia ea conſtituere aſſero, quæ ſanguinem in uteri vaſis congerere, ſpiſſum & immeabilem reddere, vel eundem, in uterum titulo lochiorum expreſſum, concreſcere faciunt. Quapropter huc referri meretur primario abortus & cum eo ſociata uteri hæmorrhagia, a qua corpori interdum vix ſuccus & viribus fomes relinquitur. Mirandum enim non eſt, quod ſub larga nectaris vitalis profuſione tonus vaſorum mirum in modum enervetur & ad provolvendum a tergo adhuc urgentem ſanguinem ineptus reddatur, unde is, propter glutinoſam ſuam quam in ſiqu fovet indolem, mox ſpiſſeſcere incipit & ſub tali ſtatu ad ſtagnationem atque coagulatum pervenit. Eodem vero tempore in ipſo quoque uteri alveo concrementorum fundamenta ponuntur, quando liquor ex vaſculis uterinis egeſtus, villis & ſpongioſitatibus uteri adhærens, non rite expurgatur; tum enim diſtatione particularum tenuiorum & concuſſu pituitoſi ex ſinibus uteri extillantis humoris conglutinatur, atque tandem in molem carneam plus minusve magnam tranſit. Non ſuperfluum autem erit ipſius immortalis *Stahl*i hac de re audire mentem, quam colleg. ipſius caſuali magno, cap. 76. pag. 797. legere licet: "*Feminas, inquit, quæ abortum paſſæ ſunt, non ſolum eas, quæ puerperis præſcribuntur leges, ſed multo ſtrictiores obſervare atque id curare potiſſimum oportere, ut purgamina lochialia debite ſuccedant, inſimul uterus a ſarcina recrementorum & reſtitantis ſubſtantia membranofæ ſcite levetur, hiſce enim inſuper habitis, excreeſcentiæ ſucceſcunt fungoſæ & membranacæ, ex quibus in majorem progreſſis molem, concrementa, molarum faciem exhibentia, proveniunt. Vid. quoque caſuum ſubnexorum 2.*

§. IX.

Huc quoque referri poteſt fluxus lochiorum, per calidiora volatilia, pellentia, adſtringentia, refrigerantia, animi pathemata, diætam inconvenientem, turbatus. Humoribus enim durante graviditate in vaſa uteri diſtenta valde & relaxata magna copia impulſis, inibique aggregatis, exitu per notatas cauſas præcluſo, inducitur ſtagnatio, quæ eo magis

prævalet, dum uterus constrictoria, qua pollet, virtute, ad debitam configurationem rediturus, cruorem intus cespitantem sistit, cogit, arctiusque compingit. Quod si vero membranæ uteri cruore spisso & viscido ex vasculis plorato tunc obsidentur, tum ad concrementa viam descripto modo pandunt.

§. X.

Merito indicatæ modo causæ subjungenda est menstrui fluxus suppressio, a quacunque ratione inducta, propterea quod maximam cum illa adfinitatem & efficaciam fere eandem habeat. Nam humore excernendo in alveolis vasorum uterinorum aggelto ipsa supra meram distenduntur, violenta distensione ob imminutam fibrarum cohæsiorem debilitantur, ut fluidis propellendis non amplius sufficiant, sed occumbant, illisque idea in spissum & mucidum coagulum transeundi occasionem præbeant.

§. X I.

Quodsi concrementorū natales ulterius rimemur, ex imprudenti quoque emmenagogorum v. c. martialium, chalybeatorum & calidiorum usu, remotius derivanda sunt. Quamvis enim corporibus laxiori habitu præditis atque idcirco mensium segnitie laborantibus, vegetum solidorum robur restaurando, vividumque hinc humorum motum excitando, salubrem forte præstent effectum, in subjectis tamen activioribus quam maxime noxium exercere solent. Intenso enim solidorum, quem excitant, motu, humorum massa potissimum versus vasa uterina determinatur atque ex arteriis impetuosius ruit, quo ipso fit, ut tubuli ac venæ, ob spasmodicas, quibus torquentur, stricturas, eandem in suis diverticulis incarcerent, subtiliora reprimendo dimittant, lentiora reservent, eaque crassiora & viscidiora faciant, ex quibus coadunatis massæ tales concretæ resultant. Quod eo facilius adducor ut credam, quum mihi videre licuerit, fluxum menstruum adhibitis dictis modo emmenagogis quantumlibet sufficientem, nihilominus variis cum molestiis & morbidis stipatum fuisse pathematibus, quæ non nisi remediis adversus obstructions directis, resipere.

§. X I I.

Facillimum quoque in nostrum affectum aditum præbent opiata, vel fævis motibus hysteriis vel doloribus quibuscunque, præsertim partus vel puerperii tempore, perverse opposita; siquidem illa nervæ texture partibus vim stupidam inferendo elaterem plus minusve derogant, ut sublato inter solida & fluida æquilibrium, his igitur tardiori circulo per vasa

vafa flaccida circumlatis, indeque lentorem & spiffitudinem adeptis, profiliant obftructions, idque facilius iis in locis, quæ antea jam labe affecta fuere. Huc quadrat, quod *Gualter. Harris* tractatu de morbis acutis infantum, libro 2. obfervatione 8. hac de re tradit: "Inter omnia, inquit, tempora, quibus narcotica tenero sexui inaufpicatiffime folent exhiberi, nullum mihi videatur magis infelix & infaufum, quam illud puerperii tempus. Et quanquam neque obftrictices vulgares, neque medici ipfi in torminibus & vigiliis puerperarum narcoticis audacter uti fape minime erubescant, tamen perfuafiffimu fitu, sanam prius & firmam feminarium valetudinem narcoticis tunc temporis ufurpatis præter modum faepiffime ledi, depravari & præ aliis omnibus cauffis propterea in morbidum ac valetudinarium ftatum perverti. Hinc igitur illis obftructions pertinaces, menfuum fuppreffio -- fuperveniant. Hinc denique morbida labe temperamento adeo clavo trabali figitur, ut neque chalybeatibus, neque aliis quibuslibet poffit in folidum tolli &c".

§. XIII.

Enarratis modo cauffis ea vix inferior eft, quæ a terrore animique triftitia, longius præprimis protracta, dependet. Vigore profecto mentis, quæ arctum cum corpore fovet commercium, concidente, vegetum quoque functionum corporis exercitium exfpirare quotidiana docet experientia. Neutiquam igitur mirandum, quod, ob defectum debitæ vaforum fyftoles, humores lentiori per ea tranfeunt curfu, atque idcirco in ductibus anfractuofis ac reticularibus ftagnare folent. Quum vero eodem tempore fecretiones & excretiones iidem diminutæ maffæ liquidorum dyfcrafiam & acrimoniam concilient, derepente fit, ut liquida particulis acribus referta fenfibilibus meatuum parietibus inimicas in tranfitu puncturas imprimere, adeoque fpafmodicas conftriCTIONS, humoribus tranfluxuris viam obturantes, eorumque circa loca anguftata aggregationes & ftagnationes, procreare valeant.

§. XIV.

Cauffis, quas adduxi, remotis adnumerari merito poteft vapor carbonum accenforum, corpori admiſſus ex ignitabilis pedibus fubjectis. Hic enim undiquaque quali concludus, quando, præcipue circa fluxus menftrui periodum, in uteri fele inſinuat interiora, vaforum robur jamdum exiguum, rorem nervorum lymphaticum contaminando, infringit & tantum non profternit, hinc ex defectu facultatis ipſorum contractivæ, feignior fit fanguinis progrefſus, ejuſque diviſio imminuta, quæ adferente cel. *Hoffm.* med. ejus ration. Tom. II. part. 3. pag. 435. §. 10.

„ Fertilem infarctuum, obstructionum & concretorum, quæ polyporum for-
 „ mam habent & vasa periculosissime occludunt, materiam & causam sub-
 „ ministrant.

Non immerito quoque causarum remotarum adscribi debent numero arctæ nimis abdominis, partu absoluto, ligaturæ, quippe quæ uterum sanguine lochiali nondum purgatum comprimendo coarctant, eoque modo sufficientem ipsius fluxum prohibent, efficiuntque ut in mæandris arctioribus incarceretur & in densum coagulum convertatur.

Probabile præterea videtur, improvidas obstetricum manus, quibus parturientes haud infrequenter contrectare solent, ex causis remote agentibus minime excludi posse. Quando enim foetuum vel secundinas ægre hospitium suum deserturas rudi manu extrahere conantur, fit, ut non solum vasa cum secundinis concreta violenter dilacerando, ea ad immodicam sanguinis effusionem lacerant, sed & eorum robur deprimendo infarctus & obstructions proluciant. An vero fetus uteri cuidam parti arctæ nimis incumbens quodam modo huc contribuit?

Inter causas præcipuum quoque locum altamque considerationem meretur coitus intempestive & incongruo tempore celebratus. Cum vero meum non sit, hæc ulterius profequi, indicasse tantum sufficiat. Dispiciant ii, quibus hæc & notiora sunt & convenientiora.

§. X V.

Prolata clare evincere arbitror, ea præsertim ex sexu fœminino subjecta concrementis generandis apta declarari posse, quæ vel maritata, vel facta defloratione, unum alterumve sustinere partum. Illa enim eam ex graviditate partuque patiuntur corporis sui mutationem, quæ vel leviter adjuncta, concrementorum genesi apprime velificatur. Nam ob paulatinum fetus incrementum, uterus hospicio ipsi inserviens, in omnem dimensionem attollitur, vasa illius præsertim venosa tubulique diducuntur, debilitantur uberique eapropter humorum eo labentiam copix minus obnituntur. Unde evacuatione eorundem sub lochiorum nomine vel insufficienter facta, vel omnimode sufflaminata, eo, quem §. 3. & 4. determinavimus, modo, concrementa principium & augmentum capiunt.

Non est igitur, quod opinemur, personas cælibes, castitatis studiosas, tam facile concrementis concipiendis habiles esse; siquidem nec vires vasorum tantam in illis eclipsin experiantur, ut copiosiori, quam par est, humorum impetui cedant, nec angustus compitorum diameter eo usque ampliari soleat, quo humor alias vix trajiciendus vi vitæ larga quidem quantitate intrudatur.

Minime autem eæ, quæ rebus venereis litant, nostro affectu excludendæ sunt. Quum extra omnem dubitationis aleam positum sit, cum las-

lascivis cogitationibus, tum noxia qualicunque stupratione, insolitum & orgasticum humorum versus uteri plagas invitari fluxum, qui impetuosa vi obtacula meatuum perueniens, eis januam patefacit. Quid autem facilius est, quam ut, œstro venereo tum deferbente, vasa concidentia fluorem contentum comprimant, tractuque temporis ad stagnationem & indurationem disponant.

§. XVI.

Missæ vero ulteriori causarum disquisitione, ordo rei postulat, ut paucis concrementorum prosequar prognosin; cujus caput circa hæc maxime redit: concretamenta, quo propiora origini, quo teneriora & numero pauciora sunt, & quo minorem cum vasis s. substantia uteri inierunt concretionem, quo magis vigor solidorum constat, eo facilius artis & naturæ præsiidiis expelluntur. Facilem eorum expugnationem maxime quoque fecundat plena & sufficiens succorum bonorum copia; hæc enim cum non tantum vegetarum virium conservacioni materiam præbeat, verum & continuo suo ad partes obstructas appulsu, easdem humiditas flexibilesque reddat, hinc istis causis una junctis concretamenta ex cavitatibus vasorum liberius excuti, vel a cohæsiōe cum utero promptius disjungi possunt.

Ætas quoque junior profecto a concretamentis multo promptius & feliciter liberari solet ætate adulta, cujus vero rei hanc subesse autumo rationem: in illa vasa sunt laxiora, flexibiliora, succis magis referta, viresque in genere validiores; quapropter hostes efficacius oppugnare, eosdem loco movere, atque dein ex suis latibulis projicere possunt.

§. XVII.

Ex adverso autem extirpationi concrementorum multum refragatur ipsorum abundans cumulus, qui imprimis in canalibus uterinis existens aluenti humorum massæ influxum & transitum valde præcludit. Unde, quum ea in cæteros largiori nimis flumine rapiatur, illi ultra elasticitatis suæ sphaeram distenduntur, divelluntur, tubulique a cruore ultra capacitatem suam implentur, quo fit, ut copiosum profundant sanguinem, qui vel vitæ usuram brevi abripit, vel malorum saltim lernam mirifice exaggerat. Iste quoque uteri status subinde efficit, ut universus progressu temporis humorum apparatus pravam & impuram tincturam nanciscatur, secretionum & excretionum quarumvis exercitium legitimum suspendatur, atque obstructiones tam in ipso utero, quam & aliis cum illo colludentibus partibus confirmantur. Quamobrem facile postmodum contingit, ut motus febriles lenti incendantur, qui corpus pedetentim extenuando, vires pessundando, tabem & tandem mortem accerunt. Confer.

caſ. 2. Quando autem concrementa a longo tempore uterum occuparunt, & incondite per purgantia, venæſectiones immoderatas, pellentia, tractata fuere, tum ea tandem in duram ac ſcirrhoſam naturam declinant, adeo ut, ſicuti ex hepatis, lienis, meſenterii ſcirrho hydropes ſæpius progerminant, hinc uteri hydropes, frequentiffime autem exulcerationes, cancri ex dolore inguinum & lumborum perennante, tumore duro, inæquali, renitente & ad contactum dolores pungitivos acerrimos imprimente, colore rubicundo & quandoque ſublivido, cognoscendi, ſed vel peritiſſimæ manus freno haud compeſcendi, reſultant. Cui veritati diverſorum auctorum adſtipulantur monumenta.

§. XVIII.

Quodſi autem utero concrementis ſcatente, ſpaſmiſque circa illius confiniâ vehementius inſiſtentibus, ægra abdomen refrigerat, vel in iram abripitur, vel veneri poſt indulget, quam facillime inflammatio proripitur, quæ tantum non ſemper lethifera eſt.

Inter exitialia quoque mala, quæ concrementa provocant, diriffimum illud eſt, quod ex putredinoſa, in quam tandem prolabantur, corruptione producitur. Putredo nimirum uterum inſiciens, quæ inter alia a frigoris in pube ſenſu, urina fœtida, turbida, ſquamulas & ramenta abraſa exhibente, indicatur, ſolidorum & fluidorum texturam ocuſus diſſolvit, vires vitamque brevi ſuffocat.

Inter truculentos præterea effectus, quos affectus noſter poſt ſe trahit, obſervatur, quod nonnunquam adeo magnum oſtio uteri adnaſcatur concrementum, quo fœtui, expleto geſtationis tempore prodituro, illud prorfus occluditur. Unde embryo in ſummo vitæ diſcrimine conſtitutus, in idem quoque periculum matrem conjicit, niſi præſentanea auxilia, quæ ſi ullibi, certe hic, neceſſaria ſunt, experiatur. Huc forſan referri poteſt caſus, quem *Th. Bartholinus* in hiſtor. anat. rar. cent. 1. hiſtor. 94. item les eſſais & obſervations de médecine de la Société d'Edimbourg, Tom. 4. art. 33. recensent.

Frequentibus tandem nobis conſtat obſervationibus, fæminas exundanti concrementorum mole afflictas rarius concipere, rariffime fœtum omnibus numeris abſolutum fanitateque fruentem in lucem edere, creberrime autem abortus fata incurſare. His calculum adjicit *Stabl.* in colleg. caſuali magno, p. 236.

§. XIX.

Ratio, quare concrementa, neque perverſo regimine, neque medicaminum noxiorum uſu tractata, diutius in uteri latebris citra notabile fanitatis vel plenarium vitæ diſpendium ſoveri poſſint, in eo potiſſimum

continetur, quod humorum ad uterum provolutorum progressus, licet per quædam oppilata ipsius vasi perturbetur, tamen in alia per anstomoses illis junctis satis libere & quantum ad vitæ qualemcumque continuationem opus est, utcunque adhuc exerceri queat.

§. X X.

Priusquam, quo modo concrementa ex utero profligari queant, monstem, monere præliminariter juvat, id negotium ob maxima, quæ remedia percurrere debent, obstacula, cunctabundum esse. Apprime profecto huc nervosum illud magni Boerhaav. quod in aphorismis, de fibris debilibus & laxis, dat præceptum, trahi potest: "*In applicatione remedium, diorum præsens debilitas tarditatem jubet, nec enim alibi perniciosior mutatio subita.*" Sed tranquilla peragit hic potestas, quod violenta nequit. Curatio autem, ut eam accedam, hisce innititur fundamentis: Ut (1) spissa & densa ista coagula modeste resolvantur, mobilia reddantur & ad exterminationem disponantur. (2) Spasmodicæ crispaturæ demulceantur. (3) Vasorum a nimia extensione debilitatum robur restauretur.

§. X X I.

Priori fini impetrando inter simplicia eminentius se commendant, quæ temperatiorem præ se ferunt activitatem. Hoc nomine veniunt rad. 5. aperientes, levist. bardan. cichor. tarax. vincetox. pimp. alb. aron. Hb. veron. fumar. capill. vener. cent. m. chamædr. agrimon. beton. meliss. hed. terrestr. chærefol. lam. Plin. cum fl. bellid. calend. sambuc. quæ commode vel decocti vel infusi forma exhiberi possunt. Porro convenientissimè sal cent. m. juniper. sal de seignette, tartar. vitr. arcan. tartar. solub. liquor. terræ. fol. tartar. splen. schr. Ess. succin. & imprimis Pil. Stahl. Becher. quarum insignem hic usum Hoffman. med. rat. Tom. 4. de febris uterinæ curatione §. 3. sequentem in modum commendat: „*Sunt evacuans clemens maxime & accommodum. Nam roborando tam intestinorum, quam ipsius uteri per extensionem nimiam robore exuti, tonum, blande simul stimulando, inum ventrem ac intestina a sordibus, ipsum quoque uterum à stagnante corrupto sanguine repurgant, eoque quamoptime & inflammationem & febrem aliave seva a concrementis retentis oriunda pathemata arcet. Quin eadem hæc curandi ratio apprime ex usu est, quando secundina vel ipsius pars aut aliud quoddam exturbandum concretum in utero resistat.*”

§. X X I I.

§. XXII.

Minime vero isthæc in hoc opere sufficiunt, nisi alia exteriori corpori applicata & alteri indicationi simul satisfacienda illis associentur, cujus quidem ratio satis evidens est, quum illorum quædam ad loca affecta proxime pertingant, hostem in origine quærant, ideoque eo palpabiliores ibidem præsent effectus. Elogiis fane hoc in negotio præ aliis digna sunt enemata, quæ, siquidem conficiantur speciebus morbo rite oppositis, ob uteri cum intestino recto viciniam mutuamque ope vasorum hæmorrhoidalium communicationem, concrementa ipsi infixæ vividius remediis internis attentate, & cum simul balnei interni munus obeant, tenui calidave aura colligare & eliminare possunt. Dictos vero ut assequantur effectus, componi possunt ex Hb. hed. terrestr. meliss. fummitat. cent. m. fl. chamom. verbasc. bellid. fursur. trit. addendo pro re nata Pil. Stahl. Becher. Hæcce quibuslibet diebus ad ʒvj. post alvi educationem vel excrementis alio laxante clystere evocatis, infundi debent.

§. XXIII.

Ulteriora & immediata, quæ concrementa postulant, remedia, in injectionibus, statim post enixum factis, quærenda sunt. Ab his enim uterus non tantum non læditur, verum & saluberrimas inde experitur alterationes, quando scilicet ex illis talia haurit, quæ teneræ simul illius sensibilitati nullam vim inferunt. Hunc vero scopum maxime adimplent decoct. ex rad. juniper. fl. sambuc. cum tantillo extract. myrrh. aquos. croc. & nitr. id autem caute tenendum, ne, si frigida sint, ea inde emergant damna, quæ ab enematis frigide injectis orta esse, auctores consignant.

Non mediocris tandem usus sunt spongiæ prædicto decocto impletæ & regioni pubis ac genitalium impositæ. Nec minorem præstant effectum unguenta ex ol. chamom. verbasc. lumbr. terrestr. confecta & subacta cum spirit. vin. camph. spirit. serpill. vel balsam. embryon.

Tandem quoque suppetias ferunt staphæ ex Hb. menth. meliss. origan. salv. fl. chamom. ciner. clavellat. nec non facculi ex rad. irid. fl. caryophyll. pimp. alb. Hb. rut. meliss. fl. serpill. chamom. incis. & cont. irrorentur spirit. serpill. quibus id præterea obtinetur, ut imbecilles vasorum vires erigantur & ad vivaciorem concrementororum concussionem & expulsionem animentur.

§. XXIV.

§. XXIV.

Verum enim vero præscripta hæc medicatio, quando graviditas concurrens comperta est, ne abortui vel aliis consecutariis peioribus occasio præbeatur, circumspicte limitanda est. Conducunt enim tum solum, quæ contra concrementa lenissime tantum attenuando, viasque ab illis occupatas sensim sensimque aperiendo, agunt. Cui nomini inscribi merentur infl. theiform. ex rad. & hrb. modo descript. parata, Pil. *Becher.* vel *Stahl.* correctæ, enemata & ipsa quoque unguenta. Horum autem usus non continuus, sed eo usque sit interruptus, donec uterus a fetus onere sublevatus sit. Transacta illa periodo prædictis crebrius insistere, illisque injectiones adjungere, proficuum est.

Haud inferioris tunc dignitatis reputandum id auxilium, quod obstetrix perita hoc tempore præstare potest, quando nimirum concrementis uteri cavum tenentibus debito ante modo ad exitum præparatis, defuncto statim partu, priusquam uterus recludatur, digitis oleo inunctis & unguibus rescissis, quos prudenter circumductos ad fundum usque uteri exporrigat, locum, ubi adhæreant, explorat, dein digito uterum inter & concrementa inserto, hæc cautissime, & eodem modo quo secundinas cum utero firmiter connexas divellit & sensim sensimque extrahit, summo cavendo, ne uterum arripiendo, vel eundem quoquo modo lædendo, crudelibus hæmorrhagiis & convulsionibus causam exhibeat.

§. XXV.

In hæmorrhagiis, quæ, uti jam dictum, non raro contingunt, sollicitè a stypticis vel aliis perversis sistentibus, ne nova concrementa vel inflammationes aliave peioris genii pathemata introducantur, cavendum est, sed id potius curandum, ut impetuofus sanguinis effluxus moderetur per gelatinosa ex ras. C. C. Eboris, rad. cichor. scorzoner. quibus addendum nitr. dép. porro MR. ex aq. fragar. til. mille fol. corall. r. oc. 69. ppt. succin. spec. de hyacinth. extract. cort. cascarill. liquor. anod. m. *Hoffm.* syrup. papav. rh. utque uterus postliminio significatis subsidiis a quiescentibus in ipsius angustiis hærentibus, quantum fieri potest, abstergetur.

§. XXVI.

Evocatis sic quibuscunque concrementis, uteroque sollicitè purgato, atoniæ vasorum a nimia distensione natæ, juxta tertiam indicationem propterea est medendum, quo concrementorum fons, ex eadem dubio procul denuo pullulaturus, tempeste præscindatur. Quo quidem sine præter Pil. *Becher.* vel *Stahl.* præclaram ac excellentem possident efficaciam, *Disput. Medico-Pract.* Tom. I V, B b b b b eli.

elixir. stomach. temperat. *Hoffm.* cum ess. succini, mac. remixtum, vina amaricantia ex rad. gent. r. caryoph. pimp. alb. zedoar. aristoloch. r. Hb. C. B. meliss. marrub. alb. basilic. cort. aur. citr. cinnam. acut. cum vino vel aqua parata & immediate ante prandium sumta.

Externe conveniunt sacculi ex herb. majoran. salv. menth. fl. serpill. cheir. fem. anis. foenicul.

Allegata hæc auxilia votis eo citius respondebunt, quo magis sex rerum non naturalium justus usus curæ cordique habetur. Cum primis quæcunque fortior refrigeratio, æque ac nimius & anxius calor, ob damna quæ inferunt certissime, sedulo evitari, & ex adverso, quantum licet, æqualis aëris & caloris temperies conservari debet. In victu ille error, qui alimenta mollia, juscula tenuia, crebrius & præter consuetudinem assumere præcipit, omni studio fugiatur. „ *Ea enim*, ipso *Hippocrate* testante, *partes solidas effeminant*, hinc chylum & sanguinem viscidum & impurum reddunt. Quocirca pro subjectorum & consuetudinis ratione, solidiora magis & tono organorum chylopoieticorum proportionata, utpote quæ, secundum *Celsum*, *minus facile concoquantur*, sed si *concocta sunt*, plus aliunt, eligere præstat.

§. XXVII.

Silentio tandem non est prætereundum, tanta & prodiga sanguinis missione, ad concrementorum expugnationem plerumque adhibita, exurgere damna, quanta vix ab ullo alio heroico remedio expectare poteris. Quanquam enim persuasum mihi sit, prudentem & modicam ipsius emissionem, in corpore evidenter plethorico existente, utilitatis non expertem esse, longe tamen aliter circa eandem sentire oportet, quando vires sunt extenuatæ, penuria sanguinis urget, ipsaque concrementa ex longo jam tempore uterum obsedere. Sanguinis enim, qui genuina certe morbi medicina est, ulteriori consumptione viriumque simul privatione accedente, concrementa tantum abest, ut minuantur, ut potius radices altiores vixque eradicandas agant.

Ut ea, quæ de affectu nostro disseruimus, experientia quoque illustremus atque corroboremus, liceat quosdam casus subungere.

C A S U S I.

Mulier quædam 22. annum emensa, postquam duos incolumes progenerat liberos, in ultimo autem puerperio insufficientem uteri purgationem habuerat, sub tertia, quam experiebat, graviditate, abortivit. Hinc, quum purgatio uteri rursus negligebatur, variis eisque gravissimis, ab impuritatibus & concretis uteri procedentibus, sympto-
me-

matibus, impensis nimirum hæmorrhagiis, obstructionibus mensium corripiebatur. Plus vice simplici vana graviditatis sese lactabat spe. Immodicus laxantium, aquarum foteriarum, usus, officia præstabant consueta. Interea temporis emanente menstruo fluxu, venter insolitum in modum intumescibat, variæque a quinto mense parturientium similes motitationes a grvida persentiscebantur, mammæ lactiformi quoque materie turgebant, adeo ut nemo non graviditatem veram suspicaretur præter medicum amplissimi nominis, qui propter intensissimas cordis palpitationes, ingentem & inæqualem ventris tumorem, cunctaque, præsertim ab aliquot annis, gravidæ percepta phænomena de graviditate ambigens, liquido copiosa utero inhærere concrementa credebatur & invicte probabat. Hoc respectu lenia præparantia, gelatinosa, emulsiva, ultra 5. septimanas exhiberi iussit, quibus finitis levis accedebatur hæmorrhagia, post illam vero tanta concrementorum quinque integris diebus perennans excretio, ut duorum fœtum molem longe excederent. Rejecta hæc concrementa referebant massas partim duriusculas, carnosas & ex membranis convolutis conflatas, partim vero substantia polypofo-cartilaginea compaginas. Postea decenti uteri abstersioni & concrementorum extirpationi, beneficio infusorum resolventium, incidentium & elixiriorum confortantium, externe per injectiones in medendi methodo commemoratas, spongias pubi adplicatas, enemata, tam salubri effectu impendebatur studium, ut ægra ad firmam sanitatem traducta, ad conceptionem, partum & grata matrimonii pignora habilis reddita fuerit. Similem huic casum refert *Stahl.* in colleg. casual. magno. pag. 795.

C A S U S I I.

Nobilis quædam annorum 20. temperamento cholericæ sanguinea in matrimonio, quod cum insigni inibat tædio, grvida facta, non ita multo post, cum ex insueto corporis motu, quem maritum suum in campos sequutura, instituere necesse habebat, tum vero multiplici tædio abortiebat. A quo tempore, cum uteri a scoriis abstersio posthabebatur, solitæ afflictiones morbidæ revirescebant, insultus hectici per novæ graviditatis interventum continuo insiliebant, ac crebriori venæsectione administrata, diætâ rigidiori præcepta, plane in nervum erumpebant. Medicus septimo graviditatis istius mense in consilium accitus, postquam ex signis supra dictis concrementa in utero præsentia cognovit, aciem mentis eo convertebat, ut tam succis & viribus exhaustis per decocta simplicia, furfuracea, gelatinosa aliaque domestica, quam & corporis exsiccationi a succorum inopia productæ consuleret enematis humectantibus, antispasmodicis, repetitis & divisis portionibus quotidie infusis. Quibus factum, ut grvida, quo propius ad puerperii tempus accedebat, eo majorem experiretur sanitatis confirmationem, adeo ut partu felicissimo gavisa, filiolum perfecte

sanum prius, deinde obstetricantis ope concrementa multiformia, sed à sanguinis congrumati indole maxime diversa, ab uteri amplexu jam divulsa, adeo copiose in lucem ederet, ut mole filiolum vivum longe superarint. Quo quidem modo, uti eo usque ægra ad convalescentiæ recuperationem, fetus nutritionem, ejusve felicem exclusionem rite disponebatur, ita in debita a puerperio depuratione uteri gnava ac solers ponebatur cura, quæ adeo expedite succedebat, ut patiens aliquot liberorum mater postliminio facta fuerit.

C A S U S III.

Generosissimi stemmatis virgo, licet, pro regionis more, vitæ voluptuosæ & cibis inhiaret crudis, firmam tamen semper fruebatur valetudine, sed cum in matrimonio, quod cum summo militiæ præfecto duodevigesimo ætatis suæ anno contrahebat, delicatius viveret, male se habere cœpit. Tandem post reiteratas, quas suavis medicorum admisit, venæsectiones, ex improvise tussim ferocem, hæmoptoen, quibus abortus accedebat, incidit. Hoc tempore uteri non tantum absterisio minus pensi habebatur, sed & contra prædicta mala venæsectionibus & expectorantibus solum pugnabatur. Non multo post denique concepit utero, verum in isto graviditatis statu, hæmoptylis, tussis immanis recrudere, appetitus & vires perire, corpus indies marcore magis magisque consumptum est, ut instar sceleti ægra appareret, nec extra lectum esse posset. Ad expugnanda hæc mala priores arcessiebantur medici, qui venam novies per intervalla pertundi jubebant, victumque ex jusculis gallinaceis, cremore hordei, avenæ, commendabant. Tantum vero abest, ut ea inde expirarent mala, quin potius insigne ceperint augmentum. In quo confuso rerum statu alius medicus anxie efflagitatus ægram a prioribus medicis tum derelictam accessit, qui, cum immedicabile ulcus æque in pulmonibus ac in utero præter foetum vivum & concrementa augurabatur, ægræ, ut levamen quoddam acciperet, solidiores ac palato gratos præcepit cibos, quibus vires & succos deperditos revocaret. Pectoris adfectus adgrediebatur aqua asthmatica, quæ ex pulmon. vitul. lacte caprillo, hrb. veron. scord. auric. mur. pulmonar. fl. borrag. bugloss. sacch. candid. parabatur, & cum tantillo aquæ veron. vinos. commiscebatur, interposita emulsione ex sem. C. M. pin. mund. aquæ scabiol. veron. q. f. Uteri vitis obviam ibat elixir, quod Pil. Stahl. extract. mille fol. cascarill. beton. liquor. terræ fol. tartar. continebat; externe: unguenta ex oleo verbasci, cham. cum spiritu vin. camph. maritatis, quod ad finem graviditatis usque continuari iussit.

Insuper ad abdomen succis destitutum humectandum, repetitis quotidie vicibus minutam enematis ex furfur. trit. & tantillo cinnam. concinnati portionem, infundi curavit. Hisce, ut par erat, adhibitis, tussis complacabatur, vires cum adpetitu eousque restaurabantur, ut misella ambulandi facultatem reciperet, & exacto sex hebdomadam spatio filiolum vivum, ejus-

dem medici cura, a mala, quam ex matre obtinuerat, corporis sui constitutione dein vindicatum, auspiciatissime pareret. Secundinas extus putredinosa corruptione infectas, sequebantur varia semiputredinosa concrementa. Omnia ab hoc tempore supra memorata symptomata fiebant, ut ægra lætam convalescentiam sibi promitteret. Sed spem fallebat mors, quæ 8 post partum dies subito ingrebat. Et ecce ipso mortis momento non tantum copiosa humoris ichorosi, grumosi, foetidissimi ex uteri sinu ferebatur quantitas, sed & dextrum abdominis latus, in quo putredo inchoare observabatur, mirandum in modum tumescebat.

CASUS IV.

Alia haud infima stirpe nata, præter aliquot infantes, quos exclusit feliciter, aliquot quoque passa est abortus. Cum vero novæ graviditatis suspicionem haberet, ut ejusdem certa fieret, historiam eorum, quæ ludebant, symptomatum, a medico ordinario exacte conscriptam, cum sæpius citato medico communicavit. Qui, quum eandem aliaque, in quas inquisivit porro, circumstantias in suis pependit momentis, uterum fetus loco concrementis gravidum esse adseverabat, debitamque post ipsius ægræ visitationem, curam præscribebat. At, quum dictis & præceptis plane nullam ægra habuerat fidem, decimo graviditatis istius putativæ mense, doloribus parturientium ideam gerentibus afflicta, varia eiciebat concrementa. Nihilominus paulo post dolores sæviori Tyrannide cruciabant, dumque grande ac durum, quod uteri orificio firmissime incumberebat, concrementum, nulla peritissimi obstetricantis opera, educi poterat, ægra convulsionibus sollicitata, brevi fatis concessit. Uterus post mortem dissectus plura, quorum scirrhosam quædam præ se ferebant indolem, concrementa fovisse deprehensus est.

CASUS V.

Alia tertium supra decimum octavum annum agens a secundo puerperio, in quo lochiorum destituebatur profluvio, mensium anomalis, symptomatibus ordinariis stipatis, obnoxia, sensit in dextro supra inguina latere, durum, minus vero dolorificum, tumorem, qui, cum ea tertia vice conceperit, majorem occupare coepit ibi ambitum. Tolerabiliter vero ea sese gessit ad ipsum usque pariendi tempus, quo laborioso admodum partu infantem enitebatur vivum, brevi autem extinctum. Lochia tenui manabant copia doloribusque acerbis, sub quibus diversa, scirrhosæ profapix & nucis juglandis magnitudinem habentia, concrementa prodierunt. Elapso decem mensium spatio denuo graviditatem incidit, in qua, doloribus persistentibus iisdem, alvus erat contumax, ventris tumor eo usque augebatur, ut tangens orbem ferreum dixisset. Tandem medicum consuluit, qui concretum induratum in dextro cavitatis uterinx pariete argumentatus injici jussit quo-

tidie enemata ex decoct. aven. cum fl. chamom. hrb. melif. &c. abdomeri autem inungi linimentis emollientibus. Quibus paucissimis tantum effiebat, ut partus julto penitus tempore sequeretur tranquillus, secundinæ secederent integræ, & obstetricis antea informatæ ministerio concrementum in medio crassum, scirrhosum, in margine autem tenue, tenax, filamentoso-membranaceum, absque notabili extraheretur cruentatione. Post id autem de solida uteri purgatione ad præcavenda talia concrementa medicus cogitans, prioribus remediis adjungi præcepit vapores ex hrb. melif. beton. fl. chamom. fursur. trit. præterea injectiones circumspecte factas, eo cum successu, ut ægra ad sanitatem pervenerit exoptatam & sobolem dein procreavit.

C A S U S VI

Mulier viginti & quod excurrit annorum, per totum matrimonii tempus nullam procreavit sobolem, sed primis statim mensibus abortivit, deinceps autem varia foetidi odoris exclusit concrementa, idque iterum iterumque ipso viduitatis, in quam fato delapsa erat, statu, cum hæmorrhagiis largissimis mensiumque obstipatione. Hisce demum plenarie deficientibus, non solum abdomen, verum & mammæ, ceu gravidis fieri solet, tumescebant, quanquam vitam ageret virtute vera & illibata fulgentem, ab omnique impudicitia quam maxime alienam. Tandem post 8. circiter menses, sub moliminibus dolorificis, ejecit concrementum longitudinem trium ulnarum, crassiciem autem Brachii mediocris æquans, præterea polyposa duraque substantia præditum, post id autem varia minora membranoso fibrosæ naturæ excludere perrexit. Qua salutari eccrifi peracta medicus id operam dedit, ut uterum a sentina, quam amplectebatur adhuc, rite mundaret per injectiones, fomenta & alia quæ eo collineabant. Horum continuato usu ægra stata quavis periodo catamenia experiri cœpit, imo perfecta adhuc dum utitur incolumitate.

Vela autem contracturus hæc, quæ rudi fortassis minerva & incompta dictione persecutus sum, sagaciorum judicio & pensitationi, ea, qua decet, modestia, commendo, cunctosque, ut erratis veniam dent, ac, quæ deficient, suis observationibus suppleant, etiam atque etiam rogitō.

T A N T U M

CAROLI FRID. KALTSCHMIED

D E

MOLA SUPPURATIONE CONFECTA;

RELINQUENTE GLOBUM PILORUM

PUGNÆ MAGNITUDINIS CUM TESTA

SEBACEA.

Jenæ i Octobr. 1752.

INter innumeras, quas sexus sequior ex uteri affectionibus patitur, ærumnas haud raro evenit, ut loco fœtus, rudis, ut ita dicam, indigestaque moles carnosâ formetur, quæ mola vocatur, cujus disquisitionem dissertationi reservamus. Hac vice vero casum specialem referre placet de tristi ex ejusmodi mola eventu. Mulier triginta annorum, quæ per aliquot menses ex symptomatibus, gravidis alias familiaribus se gravidam esse crediderat, imprimis ex tumore infimi ventris gravidæ simili, quatuor menses cum nullis conflictata gravioribus symptomatibus spem graviditatis veræ concepit firmiorem. Quinto vero mense tormina sentit in infimo ventre per intervalla vehementius affligentia, quæ tamen remediis primo domesticis fugata. Sexto vero mense recurrentia nullo etiam a medico commendato prudenter remedio potuerunt mitigari, sed tumore successive aucto incredibili cruciatu usque ad undecimum mensem affecta tandem febri hecica interiit. Ad sectionem cadaveris accessi, uterumque ejusdem magnitudinis ac si gravida esset inveni, sed coloris ex fusco nigricantem. Ex aperto eodem ultra tres mensuras puris satis cocti exhausti & tandem tabulam materiæ sebaceæ trium unciarum rotundam in altera parte convexam in altera vero planam reperi. Planæ partis medio adhærebat globus pilorum admodum compactorum pugnæ magnitudinis interstitiis hujus materiæ sebaceæ repletis. In hunc globum ex uteri fundo penetrabat arteria crassitie calamum stramineum æmulante, in medio globi in minores ramos disperso & in subtilissimis membranulis sebaceæ materiæ interjectis terminato, quæ membranulæ etiam cum pilis firmiter cohærebant. Uterus vero sex librarum pondere totus scirrhosus sex in substantia sua recondidit abscessus, ex quibus apertis
novem

novem puris unciaë fluebant, variasque minores cavitates materia icho-
 rosa foetida repletas aluit. Globum pilorum cum testa sive tabula sebacea
 adhuc commonstrare possum. Molam adfuisse extra dubium est, quæ,
 ubi excludi non potuit, inflammationi & suppurationi succubuit, ubi
 per irritationem materiæ acris continuo parietes uteri irritantem, uterus
 inflammationi subjectus in substantiam abiit postea scirrhosam & cancro-
 sam indolem concepit, quam cavitates vel pure vel ichore repletæ satis
 superque commonstrabant. Cæterum testam hanc sebaceam collectam &
 quantitatem materiæ sebaceæ pills intertextam minus mirabitur, qui re-
 sciverit, methodum medendi ex aniculatorum suasu ab ægra receptam.
 Ubi enim commendata a medico remedia contra dolores atrocissimos non
 valuerint a medici consiliis recessit & anicularum admisit opem. Ita ipsi
 suaserunt, ut pingua in majori quantitate devoraret & olei olivarum
 quantitatem crebrius assumeret. Hinc per aliquot menses ultimos pin-
 guia in tanta quantitate assumsit, quantam ventriculus assumere permi-
 sit. Copiosam itaque pinguedinem assumtam in massam sanguineam de-
 latam per uteri vasa ad globum pilorum derivatam & per rupta vasa ex-
 travasatam in utero vero pure repleto coagulata facile possumus con-
 cipere.

F I N I S.

CAROLI FRID. KALTSCHMIED
 DE MOLA SCIRRHOSA
 IN UTERO INVERSO EXTIRPATA

Jenæ 20 Julii 1754.

Mulier XXX. annorum, primipara, ubi circa dimidium gestationis tempus ex motu foetus se gravidam sentit, simul tormina per intervalla patitur quandoque satis atrocia, quæ quidem variis admotis fottibus mitigantur indies tamen gravidam denuo vexant. Octavo mense partu præmaturo, ubi quidem infans servatus est, non liberatur ab his doloribus, sed post partum ita potius affligitur, ut febre & spasms subsequentibus vitæ periculum subiret maximum. Alvus tumida, dura, calor præternaturalis, dolor vehemens, pulsus durus, & sensatio pulsationis in utero ab ægra percepta inflammationem uteri satis produunt, lochiis interim rite succedentibus & obstetrice non inepta certissime asserente, secundinas integras esse ejectas.

Octavo die accedens ob orificium uteri internum jam nimis coarctatum accuratius cavitatem uteri pervestigare, etiam doloribus exquisitis obstantibus, non poteram. Venæ sectione igitur in brachio dextro instituta & interne adhibitis temperantibus, externe partim injecto in vaginam simul tumidam decocto leniente & foetu blande resolvente & leniente adhibito dolores non solum mitigantur, sed etiam per intervalla cessant tumorque abdominis imminuitur, ita, ut tertia septimana symptomata cessarent, præter dolorem gravativum in utero, qui etiam adhibitis postea blande evacuantibus, aperitivis, roborantibus externis & internis pertinax restitit. Sexto post partum mense denuo se gravidam esse sentit & varie partim doloribus, partim spasms, quandoque febricula per totam graviditatem vexatur, quæ tamen symptomata adhibitis congruis remediis subinde fugantur, ita, ut tandem partum ederet octimestrem sed difficillimum per XL. horas durantem, infante etiam post partum decedente. Infantem ab obstetrice extractum uterus inversus sequitur, qui obstetricem mira facie ita turbat, ut opem meam postularet. Accedens extra vulvam corpus durissimum pomum majus magnitudine superans invenio fundumque uteri a tergo hujus corporis duri scirrhusi deprehendo, molliorem quidem, dolorolum tamen & tumidum. Cultello adortus scirrhum provide a fundo uteri removeo, quod tamen

ob arctam cum utero cohaesionem, non sine aliqua uteri læsione fieri poterat, nec sine atroci dolore. Resecto scirrhus læsum uteri fundum balsamicis adhibitis cum fotu emolliente & leniente repono, orificio uteri satis obtemperante. Injecto postea per tres dies decocto ex herba plantaginis & hyperici cum melle rosarum superadditis medicamentis decantibus internis doloribus mitigatis puerpera non aliter se habet, ac si facillimo partu fuisset gavisa. Jam supra memorata symptomata partum priorem secuta explicata erant facillima. Ubi enim omnis inflammatio vel discutitur, vel suppuratione tollitur, vel in sphacelo terminatur, vel in scirrhum abit, ultimum hoc rariori casu hac vice in mola evenit. Cui enim rarius molæ per totam substantiam satis compactæ deprehendantur, sed potius ut plurimum varix in iis cavitates vel sanguine grumefacto, vel alio liquore magis vel minus acri scateant, vix evenire potest, ut indurentur, ubi potius sanguis grumefactus in putredinem abit, uteri inflammationem mola non rejecta producit, ægramque in anceps vitæ conjicit periculum. Hæc utique mola magis fibrosa, carnea & compacta scirrhum edere facilius potuit, qui postea a me dissectus non aliam monstrabat substantiam, quam quæ in scirrhis deprehenditur glandulosis mediocris magnitudinis, qui colore ex flavo albicante internam substantiam mammas vaccarum æmulantur. Ægra interim optime convaleuit. Insuper maximum in hac felici curatione lateet momentum in prolapsu uteri in partu difficili secuti, ita ut merito hic alterum malum alterius fuerit medela. Maximo enim cum periculo scirrhus hic ab utero fuisset solutus & operatio ancipiti periculo non caruisset, nisi pessimus hospes foras processisset.

F I N I S.

CXLVIII
RUD. JAC. CAMERARII,
ET AUCTORIS.
GEORGII FRIDERICI ORTH,
DE
FETU XLVI. ANNORUM.

Tubingæ 28. Junii 1720.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

EX LIBRIS

RUD. JAC. CAMERARIUS

BY

GEORGII FRIDERICI ORTH

FETU XLVI ANNUM

Tabing 28, Jund 1820

Page 2

P R Æ F A M E N.

Superatis divino auxilio examinibus gratiosæ Facultatis medicæ, superest adhuc Dissertatio inauguralis. Diu quidem me mecum varia voluisse meletemata, lubentissime consistor, quippe ita cum arte Aesclepiadea comparatum est, quod quædam adeo sint discussa, ut profecto nauseam moverem, si eramben bis coctam denuo recoquere vellem: Alia vero tantis obnoxia disceptationibus, altercationibus, diffusionibusque (a), ut præstet, illa intacta relinquere, quam ulcus adeo malignum tangere, & sic tricus inexplicabilibus sese implicare (b). Hæc autem mala sensim sensimque in medicina oborta etiam si diversis gaudeant originibus, omnia tamen & singula ex neglecta experientia provenerunt (c), sicque miser Aesclepiades unico tantum videbat oculo, unde non potuit non fieri, ut sæpius cespitaret. Quamobrem postquam multi cordati magnique Viri id conspexissent, & observassent, relicta experientia quotidie novos in medicina fungorum instar repullulare errores, toti sese manciparunt observationibus, societates eo sine spectantes erexerunt, experimenta maxima industria collegerunt, illa bona fide & sine præjudicatis opinionibus annotarunt, & ex collatione tam suorum, quam alienorum ad certiora magis magisque progressi sunt (d), qua felicitate præcipue nostra ætas gaudet (e). Quid enim quaeso!

(a) Hinc Ciceronianum effatum: *Nescio, quomodo nihil tamen absurde dici potest, quod non dicatur ab aliquo philosopho.* Lib. II. de divin. egregie quoque in medicam artem quadrat.

(b) Presso sequor pede monitum Viri plurimum Rever. *Werenfelsii* in pererudita Dissert. de Logomachiis Erudit. Cap. II §. 3. p. m. 26. *Tutius est, inquit, mala hæc tacite secum deplorare, quam palam reprehendere, raraque temporum, juxta Tacitum Hist. L. I. c. 1. sit felicitas, ut sentire quæ velis, & quæ sentias, dicere liceat.*

(c) At secundum *Baglivum* Opp. Med. p. 2. §. 7. *Medicina non ingenii humani parvus est, sed temporis filia.*

(d) *Medicina enim non adeo incerta est, nec adeo levibus, ut vulgo putant, immixta fundamentis, sed regulis certis, multoque usu confirmatis suffulta est.* vid. *Bagliv.* l. c. p. 6.

(e) Vid. *Bebrens* select. Med. sect. III. p. 12. *Nec sine insigni hoc factum medicinæ emolumento, quod Societas Academiæ naturæ curiosorum imperialis, intignes labores societatis Anglicanæ, indefessa industria Academiæ Regiæ Scientiarum, quæ Parisiis, in magno illo Eruditionis emporio, adhuc viget atque floret, acta medicorum Hafniensium, Berolinensium, Vratislaviensium &c. satis superque testantur.*

quæso! in causa est tot sententiarum, tot opinionum, tot denique se-
clarum, quam luxurians ingenium, speculationes, mira fingendi libi-
do, præjudiciorum cohors (f). Caveamus itaque ab hisce idolis, nec
coram istis & philautia nostra tanquam fœcunda præjudiciorum matre
genua flectamus (g): Sed prælucente pharo experientiae tantorum Vi-
rorum hos sequamur, hos imitemur, horum premamus vestigia. Sic
tandem saluti ægrorum consulimus, neque tempus inutilibus Chimæris
cerebrinis terimus (h). Huic itaque scopo dicavi quoque laborem meum
præsentem

(f) Nam juxta *Bæthium* de Consolat. Philos. II. p. 29.

Nubila mens est,
Vinetaque frænis,
Hæc ubi regnant.

Conf. *Baglium*, *Francois*, *Barchuysen*, *Nenter* &c. passim. Jt. Viri Magnifici sum-
meque reverend. D. D. *Pfaffii*, Patroni summopere Colendi, Dissert. de Præjudicat.
Opinion in Relig. Dijud. fugiend §. 12. 13. ubi plurima quæ de Theologia proferun-
tur, egregie quoque ad medicinam applicari queunt, impr. quæ p. 27. leguntur
verba: Cum enim veritatis ea sit affectio, ut animum hominis reddat docilem, man-
suetum, pacificum, sincerum, nulloque partium studio in diversa distractum; præ-
judicate opiniones contraria ipsi vitia infundunt, hominesque adeo in transversum
agunt, ut sibi solis sapiant, & omnem institutionem respiciant, & contradictionem
non patiuntur, & insano quodam furore errores suos propugnent, & lites infinitas
serant, hæreses innocentibus impingant, dissentientes omni modo non injuriis solum
verbisque sed & factis persequantur, schismata forment, & licet de veritate sæpius
convicti sint, sententiam tamen bætenus defensam non mutant, sed ex partium, que
semel tuendas sumere, studio eadem semper lyra oberrent.

(g) Hinc innumeri errores, hinc præjudicia illa, quibus deinceps emendandis at-
que eradicandis vix sufficit tota hominis ætas, vel clarissima quævis veritatis demon-
stratio, quæ tamen tam efficax alioquin est, ut ipsum mendacium veritatis egeat
specie, si credi velit. vid. D. D. *Pfaff*. Dissert. allegat. §. 6. p. m. 13. It. D. D. *Bar-
thii*. Cognati beate defuncti Dissert. de præjudiciis.

(h) *Baglio*. Prax. Med. Lib. I. c. 7. §. 10. *Medici*, inquit, valde litterati, Phi-
losophis & Theoriis plusquam par est addicti, & ad instar araneæ ab indigestis co-
gitationibus sapientiam perpetuo educentes, nunquam boni Prælici evadent, nisi diu-
tino praxeos usui & exercitationi omnino se subjecerint. Morbi enim abditum quid
sunt, suosque effectus modis tam reconditis & ab humane mentis acie adeo remotis
absolvunt, ut difficile sit quidquam in illis investigare, nisi adhibeatur observatio.
Audiamus quoque judicium *Riedlini* de tali medico solis ratiocinationibus dedito &
præjudicio receptæ hypotheseos laborante. Dum de tali medico ita disserit, quod
sine dubio de illo actum videatur, qui non restare quod discat sibi imaginatur, & is
que didicit contentus, ulterius non inquirat, sed saltem ne sententiam mutare cogatur
vel falsa asserere audeat, dum enim sic raro in verâ cause cognitionem devenit,
non nisi fortuna suos curabit agros. Id circo jam olim Divus noster Senex in suis
præceptionibus medicis sedulo commendavit, ut ex plebeis sciscitent, si quid ad
curandi opportunitatem conserre videatur, sic enim censet artem medicam common-
stratam fuisse, quod singula ex sine observata, & ad eadem congregata fuerint.
Inde etiam prognatum est titulum istud proverbium, quod sæpius optimus theoreti-
cus

præsentem inauguralem, obtulit enim sese forte fortuna ante aliquod tempus mihi casus plane singularis atque mirabilis, nec diffiteor nisi hoc naturæ phænomenon oculis meis vidissem, & manibus palpassem, parum illi fidei tribuissem. Postquam vero hæc mihi obtigit felicitas, non potui me continere quædam pro modulo ingenii de isto in charitam conjicere, quæ forsan curiosis arcanorum naturæ scrutatoribus non omnino essent ingrata. Potuissent quidem imbecillitas mentis, eruditionis defectus, & quæ amplius possent desiderari, à tali conatu me deterrere, sed memor proverbii triti sæpius tamen verissimi, audentes fortuna juvat, hæc non curo, mihi sufficit, si ea quæ sine præjudicio sensibus meis percepi, candide Tibi B. L. refero, & qualescunque meas cogitationes subnecto, ultra posse nemo obligatur. Si tibi arident, ulterius eruditione tua adauge, omiſſa adde, sicque opus perfice. Sin minus, emenda, & meliora in scenam profer, & obligaberis tibi omnes genuinos artis filios. Nil itaque superest, quam ut omnis eruditionis, bonitatis, summa omnium bonorum tam cœlestium quam terrenorum fontem inexhaustum flexis adorem genibus, velit gratia sua divina mihi assistere, & vires deficientes supplere, quo omnia quæcunque proferam, quicquid sustineam feliciter cedant. Faxit!

§. I.

Casus itaque noster, ad quem omnis tendit nervus, huc redit. Contigit Anno quo vivimus MDCCXX. mense Martii in pago suevico prope Gemundam, *Leinzell* appellato, ad nobilem quendam pertinente, quod scœmina quædam nomine *Anna Müllerin*, siccoris & gracilioris corporis habitu prædita, hilaris atque alacris ad ultimum usque vitæ terminum, annorum circiter XCIV. Vidua quadragenaria, ante XLVI. annos se gravidam pronunciaſſet. Menses emanere, abdomen intumuit, tandem tempore instantis partus dolores quoque parturientium sensit. Dum vero à matre atque adstantibus expectabatur infans, spes fefellit, postquam enim sine ullo alio effectu, nisi quod aquæ effluerint, per 3. imo uti postmodum chirurgus perscripsit 7. circiter septimanas hi dolores durassent, exhibito uti chirurgus retulit nescio quo medicamento, forsan anodyno, à quodam medicaltro, omnium cum admiratione cessarunt, & nullis subsequenter gravibus symptomatibus, mulier fati bene vixit, nisi quod tumor abdominis remanserit, & pondus

cus malus sit practicus. Quod tamen de vera, solida ac experientia innixa theoria nunquam intelligendum, & avunculus meus nunquam non satis devenerandus D. *D. Lentilius* in præfat. ad tabul. consultat. longe lateque demonstravit.

dus quoddam gravativum ibidem senserit. Probe tamen hic notandum symptoma, quod ab exhibito isto pulvere subsecutum & à Rever. D. Pastore loci seq. perscriptum: *Cum Medici de ea desperassent, neque partus processisset ullo modo, neque quidquam superesse videretur præter incisionem, denique balneator Aalenfis albo dato pulvisculo effecit ut, in abdomine rumperetur nescio quid, post id vero tempus tumor suo loco manserit immotus.* Sed mox altera vice imprægnata, uterus mirum in modum elevabatur variis molestiis succedentibus, tempore vero partus solenni unicus tantum prodibat infans, quod & similiter tertia vice accidit, qui ambo adhuc superstites, filio venatore Episcopali (*Bischoffsheim*) existente, filia vero in Gallia degente. *Menses suos, & naturali ordine, patitur hæc mulier.* Tumore igitur pristino non subsidente, dolore isto gravativo, præcipue si loco se movere sedemque mutare intendebat, ut & si dextro lateri incumberebat, dolore in sinistro latere infra umbilicum spatium volæ manus urente continuante, usque ad finem vitæ indefinenter de graviditate conquesta est. Irridebantur quidem non tantum a plebecula, sed etiam prudentioribus hæc insolitæ querimoniæ, at hoc non obstante, firmiter inhærebat suæ opinioni, adeo ut ante viginti annos, cum à D. D. Wohnlich Physico Gemundenfis in ædibus supra memorati nobilis jocando interrogaretur: *Quando demum paritura esset,* non tantum hunc Practicum sed etiam tunc præsentem Chirurghum Heubacensem Knausen eo adegerit, quo stipulata manu pollicerentur, se illam post mortem incisuros esse: Imo minata est, si promissâ non servarent, se ex sepulchro redivituras, ac istos inquietaturas esse. Ita vixit adhuc usque ad XCIV. ætatis annum, qua ætate morbo quodam asthmatico pectorali correpta, senio confecta & viribus sensim sensimque remittentibus, de reconvalescentia desperabat, hinc mortem fores pulsantem observans, desiderium suum repetitis minis reiterat, & à perillustri familia petit, quo post obitum cadaver à Chirurgo Heubacensî, mortuo interim laud. D. Wohnlich, aperiatur. Cui anxio petito etiam annuebatur. Per tres enim quatuorve dies ægritudine quassa, XI. Martio anni currentis fatis cessit, hinc altero die à prædicto Chirurgo ejusque genero corpus defunctæ jussu atque permisso Illustris Domini de Lang apertum est. Incidebant abdomen tumidum, integumenta removebant, interiora perlustrabant, pleraque viscera exceptis pulmonibus sana reperiebant, uterus autem præcipue versus latus sinistrum p. n. turgebat. Hic curiositatis ergo discissus, ecce mirandum naturæ phænomenon globus videlicet osseus Figur. I. magnitudine maximæ spheræ lusoriæ in scenam prodit, qui lateri sinistro uteri mediante carne squamosa, magnitudine floreni, firmiter adhærebat, quo etiam in latere in utero plurimæ conspiciantur glandulosæ excrementiæ. Stupebant non immerito, insolitumque hoc pro-

ductum ad ulteriorem rimationem animos incitabat. Separato itaque globo ab utero, ac seorsum considerato sequentia sese sistebant; exterius totus fere erat ossæus, figura fere spherica, pondere circiter lbviii. superficie non glabra sed aspera, prominentiis ubique parvulis obsita Fig. I. E. in isto vero latere, quo utero adhærebat, aliquo modo erat cartilagineus neque adeo durus, uti in reliqua circumferentia. Necessè quidem fuisset, ut caute ac circumspecte vel serra vel alio adaptato instrumento apertus fuisset, ne interiora læderentur, sed nescio quo fato, vel imperitiâ vel nimia festinatione eo deducti, ut securi scinderent globum, moxque diductis hemisphæriis in conspectum veniret foetus mortuus Fig. II. sexus masculini, ad partum maturus, non putridus, sed livido defunctorum colore præditus, aliquatenus, referente Pastore, instar carnis fumatæ subfuscus, aut perhibente Chirurgo, recens & foetui hoc momento defuncto simillimus, nullum foetorem spirans, corpusculum uti & viscera quoad tactum justo duriora deprehendebantur, & propter liquidi defectum aliquantulum exsiccata ac indurata, omnibus membris insuper, imo unguiculis, absolutus, totus siccus, uti & reliquum concavum spheræ, adeo, ut nullum vestigium ullius liquoris in interstitiis appareret. Situs cæteroque erat naturalis, & fortuna juvante in latere dextro aperturam instituebant, hinc parum læsus infans, nisi in latere sinistro, Fig. II. J. ubi profunda facta incisio, & duæ costulæ Fig. III. extractæ. Funiculus umbilicalis Lit. F. 4. l. 5. digitorum spatio ab umbilico, referente Pastore, involucre accretus, altera vero portio Lit. G. sub humero dextro tendebat ad posteriora, ubi huic involucre osseo vel potius parti cartilagineæ denuo firmissime annexus erat. Prope osculum caveam quandam Lit. C. manus dextra D. impressit, crassities autem involucri, quamvis non ubique æqualis, in plerisque tamen locis calamus scriptorium æquavit. His igitur effati mulieris convicti, ob rei raritatem attoniti, significabant nobili de Lang, qui una cum parochio aliisque oculatis testibus hujus pagi nomine atque sigillo de illius veritate testati fuere. Nec horum relatione contentus fuisset, nisi infans suo adhuc involucre, hinc inde membranæ cruentis cincto, testus, jubente Serenissimo Duce Württembergiæ (qui Serenissimus Princeps, uti fama fert, illum à suo Archiatro longe famigeratissimo D. D. Zellero, Patrono ac promotore pie colendo, conditi & incomparabili Technopylacio Stuttgardienti indi ibidemque asservari clementissime curavit) spectatissimæ hujc Facultati medicæ exhibitus fuisset, & sic tam Excellentiss. Dn. Præsidi, Patrono summopere venerando, quam mihi & pluribus aliis conspici licuisset. Cujus accuratissimam effigiem sub finem Dissertationis subnectere ac B. L. bona fide communicare allaboravi, quo omni modo illius desiderio pro viribus lætisfaciam. Denique hoc etiam non diffidendum, foetum huncce partim ab aeris continuo

tractu, partim à liquoribus Aloëticis, Myrrhatis, quibus Chirurghi putredinem arcere studebant, non parum pristinum colorem immutasse, & livido obscuroque colore, corpusculo quodammodo rugoso, & exsiccato sese aspectui nostro exhibuisse.

§. II.

Ad meliorem hujus observationis dilucidationem præstat quædam, priusquam ad altiora progrediamur, de Generatione humana in medium proferre. Habaculum, in quo homo superbiens primum fingitur, atque enutritur (a), situm est inter stercora & urinam (b), videlicet uterus (c), figura pyri vel lagenæ (d), substantiæ membranoso spongioso.

(a) Ordinarie, p. n. etiam in aliis cavitatibus aliquando fœtus hospita ur, ut infra videbimus.

(b) Quare vid. *Blancard. Anat. Ref. c. 28.* ita differentem: *Situs est in hypozostro suo abdominis vel imi ventris parte infima, quæ pelvis dicitur, ubi inter vesicam & intestinum rectum tanquam inter duo pulvina collocatur, ut homines ex fragili & peritura materia inter stercus & urinam nati, ac in terram & cinerem resolvendi, visis & abjectæ suæ conditionis memores superbiæ alas demitterent. Primario tamen hic uterum collocatum existimamus, quia locus ille generationi aptissimus est, nam non solum sine ullius partis læsione pro fœtus amplitudine in magnam distenditur molem, verum etiam ab omnibus externis injuriis protegatur & conservatur, ab anteriori namque parte ab osse pubis, à posteriori ab osse sacro, à lateribus ab ossibus Ileon tanquam tutissimis mœnibus circumdatur, atque etiam parituro fœtui inde exitus ad inferiora facilis est.*

(c) Vid. *Graaf. de Part. Genital. Mul. It. Disput. pecul. sub Præsidio D. D. Salzmanni, Patroni ac Præceptoris omni honoris cultu prosequendi, 1712.* habitam. In homine consueto naturæ ordine non nisi unicus est, in brutis animalibus multis duas in partes, quæ cornua dicuntur, abit. Nonnunquam tamen etiam in mulieribus duplex, vel saltem bipartitus visus. vid. *Bauhin. Append. ad Rossæ. de Part. Cæsar. p. 225. Hist. Acad. Reg. Scient. M. D. C. C. V. p. 501. Act. Angl. 1669. Eph. N. C. I. 1. Obs. 110. II. 5. p. 143. Riolan. Anthropol. L. II. c. 24. Jo. Fabri Hist. Mexic. Not. f. 547. Sylv. Append. Isagog. Anat. Quod vero omnino defecerit, rarissimum. Eph. N. C. II. 7. obs. 141.*

(d) In graviditate sensim sensimque magis globosa redditur, accuratissimam figuram vid. apud *Russib. Thes. Anat. VI. Tab. 4. & 5.* Magnitudo accurate determinari nequit, utpote quæ uti illa ventriculi ratione ætatis, vitæ generis, & contentorum mire variat. Ut plur. tamen in non gravidis longitudo est trium pollicum, latitudo duorum semis, crassities duorum digitorum. In gravidis vero in insignem læpius molem excrescit, uti etiam in statu p. n. vid. *Eph. N. C. I. 1. obs. 128.*

globo-fibrofae (e), inferius osculo quodam crasso (f) in vaginam desinens (g), quae in coitu penem recipit. Hujus utriusque lateri annectuntur ope validi cujusdam ligamenti a veteribus vas deferens mulierum appellati, ligamentorum latorum uteri (h), & aliquatenus per Tubas Fallopianas, Ovaria (i) sive testes muliebres, corpora globosa intus vesiculis sive ovulis scatentia (k). Tubae autem Fallopianae nil aliud

(e) Praecipue notari merentur fibrae uteri in cervice & musculus constrictorius, de quibus vid. *Verbeyen. Anat. Corp. H. Tract. cap. 33. Supplem. Tract. V. c. 23.* Fibras haec utero denegat *Vleussens*, & istas pro vasculis nerveo-lymphaticis venditat, quod tamen minus recte nobis videtur, quippe uterus illis quam maxime indiget, quo sese constringere & tempore partus hospitem expellere possit.

(f) In virginibus & gravidis ut plurimum angustissimum, ut vix tenuem admittat stylium, imo nonnunquam, ne caput aciculae minoris. *Ruyfch. Thef. An. VI. num. 85.* neque aperitur, nisi in amplexu venereo, ad recipiendum semen in utero, ut & tempore partus, in quo ad miraculum usque dilatatur. Post eundem denuo clauditur, quamvis etiam diu hiet, quale exemplum vid. in *Disput. alleg. de utero. p. 17.* unde reprehendendae sunt istae foeminae, quae post partum justo citius conclavia relinquunt. An tempore fluxus menstrui quoque aperiatur hoc orificium, ad dirimendum istis relinquo, qui adhuc inter se certant, utrum iste sanguis ex utero vel vagina excernatur.

(g) *Bartholin. Cent. III. epist. 2.* Exemplum refert duplicis vaginae duplici orificio praeditae latiori & angustiori. In non defloratis rugosa & bovis palatum non inepte refert, quas rugas *Julius Casserius* Tab. anat. XVII. singulari cura depingi curavit, in iis vero, quae saepius veneri indulgent, vel saepius pepererunt, vel denique diuturno fluxu menstruo vel albo laborant, abolefcunt dictae rugae, & vaginae facies interior laevis atque fere aequalis evadit. Haec vagina est sedes Pretiosi istius Cimelii sexus sequioris, puta Virginitatis, quae anne in simplici Orificio Vaginae coarctatione, utrum in coarctatione per carunculas, utrum vero in membrana ista illibata, quam hymen vocant, consistat, hic disquirendi non est locus. Qui plura desiderat, adeat *Graaf. cap. V. p. 189. Columbium, Pareum, Laurentium, Mauriceau, Pineum &c.*

(h) Dicuntur etiam Alae Vespertilionum seu Ligamenta Aliformia & magis testicularis infervire videntur, quam utero in situ conservando, qui ultimus usus vulgo istis tribuitur.

(i) Ita appellatur, quoniam idem in mulieribus esse videtur, quod ovarium in Pennatis & Oviparis, quam Analogiam *Fabricius, Harvey, Honorat. Fabri, Job. van Horn, Steno, Kerkringius, Swammerdam, Drelincurtius, Fr. Redi, Malpighius, Perault, Ol. Jacobaeus Obs. de Ranis, Bohnius, Peyer, Garmannus, Denis, Wepferus, Ruyfchius. &c.* ad oculum demonstrarunt.

(k) Maxima vix pisum aequant, nonnunquam 10. 12. 25. in uno ovario reperiuntur, & a plurimis pro ovulis principioque materiali foetus venditantur, quod exinde probant, quoniam in testibus illarum, quae conceperunt, cicatriculae conspiciuntur, quae nil aliud sunt, quam vestigia ovulorum expulso: Sic in ovario cavitas pisum majus admittens, rubens villisque obsessa, visa est in muliere impraegnata *Ruyfch. Obs. Tab. 53. fig. 1. Bidloo Anat. Corp. Hum. Conf. Eph. N. C. II. 7. p. 333. 2do.* humor intus contentus ebulliendo consistentiam, colorem & gustum albuminis ovi adipiscitur. 3tio. Conceptio in ipso ovario vid. *Hist. Acad. Reg. Sc. MDCCI. p. 143. vel Tuba Fallopiana. 4to.* Fimbriae foliaceae ovario post mortem

aliud sunt, quam isti canales ex utero versus ovarium ascendentes, per quos ovula in uterum deferuntur (1). Si enim ejusmodi ovulum seu aura seminali seu crasso etiam femine (m) fecundatur (n), transit

per mortem instar digitorum applicita. Ibid. MDCCIV. p. 41. MDCCI. p. 32. ut plura experimenta, quæ illorum existentiam comprobant, subiceamus. Conf. Hist. Ac. R. Sc. l. c. lt. MDCCV. p. 66. Act. Hafn. Vol. II. p. 210. 219. Vol. V. p. 33. Act. Anglic. Vol. VII. p. 74. Quibus non possumus non suffragari, hoc tamen etiam non diffitemur, reperiri interdum in ovariis hydatides, quæ ovula mentiuntur, quarum tamen discrimen accurate demonstravit *Tauroy* Tr. de la Nourrit. du Fetus p. 46. His vero non obstantibus fuerunt non pauci, qui hanc opinionem in dubium vocarunt, ut *Diemberbroeck* Anat. L. I. c. 20. & præcipue *D. Mery*, Chirurgus Parisiensis, quibus addimus *Du Verney*, *Mauriceau*. Lib. Obstetr. c. 2. *Blegny* Zod. Gall. Ann. 2. Mens. Mart. obs. 1. *Guil. Lamy* Libell. Gallic. Opusc. de Anima sensit. annex. *Leurwenbuck*. Anat. Part. II. p. 175. *Hieron. Barbat* Diss. de Format. Organis. Concept. & Nutrit. foetus, *Vidussi*, de la Morthe &c. quorum argumenta hic recensere angustia pagellarum prohibet.

(1) Cavitas, qua hiant in uterum minima est, & non nisi flatum vel tenuem styllum transmittit, dein conscendunt testium dorsum, altera vero extremitas libere in abdomine fluctuat, & tam ampla est, ut sæpius calamus scriptorium admittat, ubi in fimbrias foliaceas desinit, quæ in coitu ovarium amplectuntur, vid. *Graaf*. de Genital. Mulier. *Drelincurt*. de foet. Hum. Conc. Perioch. 6. 7. & 8. *Lang*. Opp. Med. Physiol. p. 228. Hist. Acad. R. Sc. MDCCIV. p. 41. MDCCVI. p. 32. & ovulum blando motu exprimunt atque excipiunt: In medio cavitas parum digitorum æquat. Interim in coitu multum ampliantur tubæ, qualem observavit *Bidloo* Tab. 53. Anat. C. H. lt. *Wepferus* de Cic. Aquat. Nox. c. 9. e contrario sæpissime coalescunt, adeo ut *Ruyfchius* Obs. Chirurg. 83. fateatur se non credidisse illas in mulieribus adeo frequenter obstructas esse, nisi tot cadavera dissectuisset. Ejusmodi obstructionem tubæ dextræ conceptione iterata subsecuta vid. in Eph. N. C. H. 1. obs. 183. It. duarum tubarum coalitionis exemplum singulare refert venerabilis senex *D. D. Scheidius*, Patronus ac Mæcenas maximopere Devenerandus, in Diss. sist. Paradox. Anat. de Generat. Hom. p. 17. Non tamen omittenda est cautela, quam innuit *Morgagn*. Advers. Anat. p. 34. istas sæpius primo intuitu clausas videri, quæ post accuratorem perquisitionem apertæ occurrerint.

(m) Sic *Ruyfch*, Thef. An. VI. p. 4. in muliere in adulterio deprehensæ, & mox post conceptionem occisæ, non in utero tantum sed & in tubis semen crassum deprehendit.

(n) Hic magnæ lites gliscunt in medicorum scholis, an videl. ovulum in ovario, an vero demum in utero fecundetur. Quod primum attinet, denuo in diversas abeunt partes illius sententiæ propugnatores, alii enim putant, imprægnationem fieri per tubas Fallopianas, quod tamen alii rursus negant, vid. *Transact. Anglic.* num. 147. *Lang*. Opp. Physiol. p. 229. *Casp. Barthol. de Diaphragm. Struct.* c. 3. sect. 3. Act. Hafn. Vol. V. p. 46. & potius auram feminalem in massam sanguineam transire & per circulationem ad ovarium deferri statuunt, unde quoque alterationes, quæ post conceptionem contingunt, deducunt. Conf. *Verbeyn* Suppl. Tr. V. c. 4. Quod vero priorem concernit opinionem, ita autumant, quod, instar pennatorum, in quibus ova quoque ab ovario sine maris commercio abscedunt, idem quoque in foeminis præcipue salacioribus contingat, & in utero demum ovula fecundentur. vid. *Bobn*. Circul. Anat. Conf. *Lang* l. c. p. 231.

per tubam in uterum (o), ubi mediantibus fibrillis à chorio prodeuntibus instar radicum in tubulos uterinos, ex arteriis provenientes implantantur (p), & ut plurimum parti posticæ uteri adhærescit (q), Ibi nutritur, augetur, fetus intus formatur, donec tandem maturus nono vel initio X. mensis membranæ cum ambientes (r) rumpuntur (s), & post effluxum aquæ gelatinoso-subcruentæ (t) ex ergastulo suo elucatur. Membrana exterior qua cingitur, chorion appellata, crassa, spongiosa, vasculosa, uteroque cõtigua est: amnion vero interior tenuis, pellucida, priorique cõtigua existit, nullis vel paucissimis vasculis referta (u). Illa vero ovuli pars, quæ pedunculo & nunc utero adhæserat, constituit placentam uterinam, substantia

(o) Relinquit membranam exteriorem in ovario, quæ abit in corpus spongiosum vel villosum. Præter hæc ovula, reperiuntur quoque similes vesiculæ circa uteri orificium, quæ a non paucis liquorem feminalem pariter continere statuitur. vid. D. Naboth. Dissert. de Sterilit. Blegny Zodiac. Gallic. T. I. p. 20. Henrici Diff. de Vesicul. Seminal. Mulier, cui opinioni refragatur Gælicke Hist. Anat. p. 183. Ettmuller. Epist. Probl. de Ovario Nov. Ruysch. Adversar. Anat. Dec. I. Art. 2.

(p) Nenter Physiolog. cap. XI. Membr. II. p. 336.

(q) Heister compend. Anat. p. 61.

(r) Appellantur unico vocabulo secundinæ, de quibus vid. Integr. Tract. Nic. Hobokeni, & Carol. Drelincurt.

(s) Ordinarie, nonnunquam non ruptæ una cum fœtu incluso prodeunt.

(t) De hujus usu plura vid. in Eph. N. C. II. 2. p. 216. Gualter. Needam. Tr. de format. fœtus, multa quoque de membranis & humoribus habet. Claud. de la Courvée Parad. de Nutrit. Fœt. in utero, Bohn. Circul. Anat. Physiol. Progymn. II. p. 28. 29. conf. Berger. Tr. de Nat. Hum. P. II. c. 2. p. 470.

(u) Uti primo intuitu apparet, per injectiones tamen Ruyschianas & Cowperianas copiosa sese oculis fiunt. Ea parte qua fœtum respicit parva corpuscula in ruminantibus fatis conspicua occurrunt, quæ multi Anatomici, inter quos quoque Excell. D. D. Zellerus referendus, pro glandulis habent, per quas liquorem amnii, separari volunt. Hinc in eruditissima Dissert. de Vasor. Lymphat. Administrat. p. 10. objectiones, quæ contra illarum existentiam in amnio proferri possent, sequentibus egregie diluit verbis; Si in amnio glandulas ideo negare vellemus, quod non omnibus imprægnationis temporibus conspiciantur, vapularemus sive. Nam in peritoneo aliisque membranis pariter non omni tempore equaliter conspiciuntur, ast in hydrope aliisque glandularum obstructionibus optime patent. Hisce duabus tunicis nonnulli addunt tertiam scilicet Allantoidem, vid. Hist. Acad. Reg. Scient. MDCCI. p. 28. & MDCCII. p. 38. Mummik. Anat. Thef. 33. Graaf. Tab. 12. Conf. Drelincurt. Melet de tunic. fœt. allantoid. quæ tamen nonnisi in quibusdam brutis reperitur & pro collectione urinæ inservit, in homine vero recte negatur, vid. Comper. Bohn. Circ. Anat. Progymn. 2. Heister. compend. anat. p. 61. Ruyschius quidem accuratissimus alius Anatomicus Thef. anat. IV. p. 15. Pseudo allantoidem admittit, sed illa non nisi chorii interior vel amnii exterior lamella est. Tribus hisce quartam addit Needham, l. c.

stantia quam maxime vasculosa præditam (x), quæ succum nutritivum (y) ex utero suscipit, & eum per venam umbilicalem transmittit, per arterias autem umbilicales sanguis e foetu ad placentam revehitur (z), quæ una cum vena & uracho (a) communi quadam membrana cinctæ, constituunt funiculum umbilicalem (b), per quem nutritur infans. An vero per os à liquido illo glutinoso eum ambiente quoque nutrimentum capiat, adhuc disceptatur (c). Situs infantis in utero sedens percipitur,

(x) *Ruyfch.* Thef. Anat. V. Tab. 1. Non pauci glandulas huic parti tribuunt.

(y) Diversæ denuo hic prostant opiniones, sub qua forma succus hicce nutritivus ad corpus embryonis deferatur, de quibus vid. *Lang.* Opp. Phys. p. 243. p. 239. Qualis sit humor, vid. *Stahl.* Theor. med. Physiol. p. 519. videl. Lymphalis, tam Terreo-mucidas, quam pingues particulas comprehendens, hic sanguini venæ umbilicalis commixtus per hanc ad foetus corpusculum progreditur. Conf. *Diff. Saizmannianam* de Circul. Sanguinis in Foet. 1714. Argent. habit. §. 3. quæ sententia nobis præ cæteris arridet.

(z) De hoc circulo vid. *Diff.* modo allegat.

(a) Multum disceptatur inter Anatomicos an urachus sit pervius, & canalis officio gaudeat, sin minus. Qui prius affirmant, in medium proferunt exempla varia, uti fecit *Dn. Littere.* Hist. Acad. Reg. Scient. Conf. Eph. N. C. III. & IV. p. 465. nec non *Franc.* à *Frankenau* in *Diapèdesi Restit.* p. 23. Urinæ transudationem ex vesica per urachum ad tunicam allantoidem experimento probare conatus est. Sic & ex analogia brutorum conjecturam faciunt, in quibus præcipue majoribus nullum ferme superest dubium, quemadmodum enim illa urinam, quæ liquori gelatinoso amnii nutritio misceri nequit, in peculiarem membranam vel interstitium amnii & chorii deponunt, simili prorsus ratione urinam in foetu excerni debere. Sunt vero etiam non pauci, qui perforationem multiplici experientia convicti negant, sic *Mauriceau* Tr. de morb. Mulier. Lib. II. cap. 4. p. 229. testatur, se plus quam 40. foetus secuisse, in quibus omnibus urachum, qua umbilicum spectat, cæcum deprehendit. Conf. *Ruyfch.* Thef. Anat. IV. p. 14. V. p. 28. VI. p. 63. Alii vero, quo sese salva perforatione urachi hisce explicent tricus, illum ultimis mensibus elandi statuunt, vel cum *Dn. Ridley* in Act. Erud. MDCCV. p. 122. papillam pone ejus orificium ponunt, quæ ejus perforationem dubiam reddit, qua vero resecta, cavitas pennam anserinam æquat, & tubulum facili negotio admittit.

(b) Ex cujus vasorum reptatu instar funiculi contorti apparet, ex qua contorsione oriuntur noduli, ex quibus obstetrices mira prælagiunt, vid. Eph. N. C. II. p. 392. Exempla deficientis vid. *ibid.* It. Journal. des Sçavans. MDCLXXIII. fol. 69. *Stalpart van der Wiel* Cent. Postter. Part. I. Obs. 32.

(c) Negat *Littere* Hist. Ac. Reg. Sc. MDCCI. p. 120. Aliique, qui pro excrementis habent, Conf. *Diff.* D. D. *Marc. Mappi de Aquis in quibus tempore gestationis fetus quasi natus.* Arg. 1685. habit. Alii nimium huic liquori tribuunt, & ab illo solo nutrimentum foetum capere sibi persuadent, uti *Charleton*, *Entius*, *Eberhardus*, *Courveys*, quos secutus esse videtur *Stalpart van der Wiel* *Diff.* de Nutrit. Foet. & *Berger.* de Nat. Hum. c. 2. L. II. Nobis tamen medium tenere lubet, & foetum primis mensibus per umbilicum, ultimis vero per os quoque nutrum statui-mus. Conf. *Segeri* *Diff.* de *Hippocr. Orthodox.* in *Doctrin.* de *Nutrit. Foet. in utero* c. 2. *Needham.* de *Format. Foet.* p. 74. Act. Erud. MDCLXXXVI. p. 617. *Deusing* de *Gener. Foet.* *Rogersii* *Analect.* Inaugur. in *Ephem.* Gallor. MDCLXV. Mens. Febr. recens. modum quomodo per os nutriatur ingeniose descripsit D. D. *Lentilius Jatromm.* Theor. *Pract.* p. 366.

pitur (*d*), capite & collo inclinato, cubitis ad inguina applicatis, & calcaneis ad nates retractis: manibus si potius pugnis caput tangit. Partu autem appropinquante ut plurimum ita sese vertit, ut caput inferiora petat, orificio uteri opponatur, pedesque cum natibus sursum vergant.

§. III.

Paucis itaque his præmissis, facillime elucescit in quantum nostra observatio recedat a communi generationis negotio, siue enim consideres matrem, siue foetum, siue denique ejus claustrum, varia observabis insolita, quæ sigillatim examinabimus. Quod primo attinet matrem, oculis nostris sese sistunt symptomata, quæ toto gestationis tempore passa est atque sensit. Mensium emansio, & uterini orificii constrictio solennia quidem graviditatis sunt signa, sed ista sæpissime fallere quotidiana testatur experientia (*e*), quippe nonnullæ plethoricæ ad medium usque (*f*) imo per totum gestionis tempus (*g*) fluxum menstruum servant, quid quod ipsa nostra gravida subsequenter temporibus illum experta est. Postquam vero accesserat intumescencia ventris successiva, potuit eo facilius illa de graviditate suspicionem movere, præcipue cum tempore legitimo dolores parturientium ordinarii subsecuti fuerunt.

§. IV.

Insolita autem, quæ hic contigerunt, erat tempus tam respectu dolorum ad partum tendentium, quam gestionis durationis fetus. Sæpius quidem contingit, quod per aliquot dies, imo integram septimanam perdurent, præcipue in delicatulis & primiparis, quæ, si dies partui designatus properat, *wann sie aufgerechnet haben*, & forte flatus incarceratus termina quædam exciât, statim sese ad pariendum accingunt, pariens imprudentia obstetricum, reliquarumque adstantium præcocius hortamentis

(*d*) Videlicet ordinarius, cum quo p. n. foetuum situationes non sunt confundendæ, quales varios describit ac delineavit *Rueff. Tr. de concept. & generat. hom. tot. lib. 4.*

(*e*) Sic dantur, exempla, quamvis rariora, quæ conceperunt, etiam si nunquam fluxum menstruum passæ fuerint, vid. *Ech. N. C. II. 1. p. 114. 117. Ann. 3. obs. 132. Birzhoim. Cent. IV. hist. 37. Schenck. obs. med. lib. 4. obs. 1. Marc Donat. lib. 4. hist. med. admir. c. 23. Hildan. V. 41. Rhod. Cent. III. obs. 54. Picens de febb. in specie c. 8. n. m. 28. seq. M. Sebiz. Spec. Pract. P. V. f. 2. c. 1. &c. Uti & molas aliosque morbos uterinos menses impedire & graviditatem mentiri posse, autopsia edocet.*

(*f*) *Nenter physiol. p. 340. §. 8. Solenander. Sect. V. conf. 15. §. 38. 39. Brasavola in Hipp. libr. 5. aph. 60. Pechlin. obs. I. 1. obs. 36.*

(*g*) *Schenck. l. c. obs. 147. Roder. à Castro de morb. mulier. l. 3. c. 18.*

tis ad labores excitatur (*b*), natura pellentibus præmaturis turbatur, irritatur, dolores spurii excitantur, ante fetus debitum situm, ante uterini orificii aperturam, ante denique effluxum aquarum ægra misere excruciat, ut sæpius convulsiones quoque accedant, & sic antequam veri ad partum nifus orientur parientis vires consumuntur, sicque dolores justo diutius protrahuntur. Contingit hoc quoque, si membranæ secundinarum sunt firmiores, vel adfunt scirrhusæ excrementiæ in vagina præcipue circa orificium uterinum, vel si illa coalescit, vel aliæ ejus læsiones fetus exitum impediunt. Sic & calculus magnus vesicæ, fetus atque uterus male conformatus, vel situatus, gemelli æquali enixu ad exitum promoti, nonnunquam etiam molæ & ejusmodi obstacula ad dolorum prolongationem ansam præbent (*i*). Dum enim principium vitale ea quæ in utero continentur, suo tempore excernere nititur, excretio autem per varia accidentia impeditur, tunc vel auget nifus spasticos & per tempus aliquot continuat, vel si suæ salutari intentioni compos fieri nequit, omnino suum officium derelinquit. Id accidit quoque nostræ parienti, postquam enim per tres vel potius septem integras septimanas, quod plane insolitum, continuassent hi nifus sine ulla neque fetus, neque secundinarum excretionem subsecuta, non quidem sponte cessarunt, sed arte sufflaminata & anodyno forsitan sopita natura munus suum debitum deseruit, & fetus suis involucris cinctus remansit in suo ergastulo.

§. V.

Gerebatur autem noster fetus per 46. integros annos in ventre materno, quod profecto mirandum, & foetum per tantum temporis tractum in utero unquam hospitatum fuisse, me latere, ingenue fateor. Per annum (*k*), per XIV. menses (*l*), per nonnullos quoque annos

(*b*) Piaculare facinus appellat *Veslingius* Epist. 50. annex. Tr. *Bartolin.* de insolit. part. hum. viis: *Gravidam nondum maturo partu ad fetus enixum compellere.* Conf. Excell. D. D. *Lentili* Jatromn. Theor. Pr. p. 422. 423. *Pechlin.* obs. l. 1. 32.

(*i*) Cong. *Lang.* opp. med. disp. de offic. medic. in part. diffic. §. 6. seq. It. *Diff. inaug. ann. current. de Dyshockia Argentor habit.*

(*k*) Vid. *Joh. a Sande* Decif. Frisc. lib. 4. Tit. 8. def. 10. *Beust.* de matrim. part. 1. c. 36. *Mysing* lib. 6. obs. 60. n. 12. De partu undecimestri vid. *Harpprecht.* consil. 51. *Bonæ.* Sepulchret. l. 3. f. 38. obs. 4. 5. 6.

(*l*) Vid. *Gotthofred.* ad Novell. 39. Journ. des Scav. MDLXXXIII. p. 216. quid quod aliqui 16 & 19 mense exclusus fetus narrent, vid. *Spiegel.* de format. fet. P. III. c. 7. *Blegny* Zodiac. Gall. A. l. p. 25. *Bonæ.* l. c. obs. 6. conf. *Zacchia.* Quæst. méd. legal. l. 1. tit. 2. quæst. 6. *Schenck* observ. rar. De quodam infante, qui in utero materno duos integros annos commoratus, editus vero postea in lucem, quasi compensaturus moram solum ambulasse & locutum fuisse. *Gregor. Horst. Marc. Donat.* p. m. 373. quod tamen fabulam sapit.

annos (*m*) fetus gestatos, vel demum anno 26. sensim sensimque frustulatum excretos (*n*), vel uti fetus mussipontanus lapideus vel Senonensis anno 28. exfectos fuisse (*o*), observatores testantur. Ast tantum temporis spatium sine notabili incommodo & sine corruptione foetum in matre extitisse, rarissimum, hinc forsitan etiam evenit, ut D. D. *Wohnlich* hujus mulieris querimonias risum jocumque faceret. Maximæ quas conquesta est molestiæ consistebant primo in pondere quodam gravativo, quod in uteri regione sensit, & præcipue in surgendo oneri erat. Non quidem negaverim in omni graviditate ejusmodi sensum percipi, hinc propter remansionem infantis neque venter subsidere, nec istud incommodum evanescere potuerunt, hinc quoque altera, ut & tertia vice gravida, propter pondus duplicatum molestiæ augmenta sumere, hoc tamen nobis etiam dandum, a successiva induratione involucris, hoc symptoma successive quoque crevisse, & induratas secundinas majus acquisivisse pondus, quam si pristinam retinivissent substantiam (*p*). Alterum incommodum, quod passa est, fuerat dolor urens in latere sinistro, dextro si incumbibat, qui anne ab adhæsiōne provenerit illo in latere in utero, & a pravo uteri situ, an vero quod hic fetus in una hæsitaverit tubarum, in seqq. dilucidabimus, quamvis non videatur absolum, tantam molem induratum, si etiam in utero extiterit, præcipue si uterus male erat locatus, illud latus, quo adhærebat, vi ponderis aliquo modo deorsum traxisse, sicque ejusmodi sensum dolorificum excitasse. Tandem in latere sinistro sæpius

(*m*) De fetu sceleti instar duobus fere annis post legitimum partus tempus excreto vid. Eph. N. C. I. 1. obf. 1. conf. *Bonnet*. Sepulchret. l. 3. f. 38. obf. 4. §. 2. per quinquennium vid. Journ. des Scav. 1685. p. m. 543. Schol. ultra Sexennium in utero gestatum E. N. C. Dec. II. 5. obf. 174. fetus osficuli 13. annos in utero retentos, muliere interim bis pariente, vid. ibid. 3. 4. obf. 87. per 25. annos in utero existente Journ. des Scav. l. c. conf. *Nouvell. de la Rep. des Lettr.* MDCLXXXV. p. 997.

(*n*) Vid. Eph. N. C. II. 8. obf. 134. conf. *Bonnet*. l. c. Huc quoque referri mereatur exemplum ab *Excell. D. Præsidi, Præceptore Venerando*, mihi relatum, de quadam femina, quæ gravida, atque ordinarium parienti tempus transgressa successive per alvum osficula infantilia rejecit. Hæc muliercula etiam antea per alvum aliquando materiam mucosam subcruentam instar fluoris albi excrevit, sed qui nemine animadvertente, sponte rursus evanuit. Unde mihi videtur ab ulcere forsitan vaginæ intestinum fuisse exesum, uti hinc inde observationes prostant. *Forest.* l. 28. obf. 77. *Jo. Lang.* l. 2. epist. medic. 39. *Marc. Donat.* l. 4. hist. med. mir. c. 22. E. N. C. 3. 4. obf. 87.

(*o*) Vid. *Strauss.* de foet. Mussipont. *Bartholin.* hist. an. cent. 2. obf. 100. *Sennert.* Med. Pract. Part. II. l. 4. sect. 4. c. 8. *Bonnet.* Sepulchret. l. 3. sect. 38. obf. 4. Multi tamen de veritate hujus historiæ subdubitant, fabulisque annumerant, dum e contrario noster casus, qui in multis cum ista convenit, certissimus.

(*p*) Juxta physicos: quo quid durius, eo densius, pondera autem corporum sunt, ut densitas, & variant, prout densitates variant, vid. *Teichmeyer.* phys. exper. p. 85.

fæpius torminibus, flatulentisq; vexabatur, quoniam vel tuba vel uterus una cum hac mole in illud latus propendens intestina compressit, unde ejusmodi incommoda excitata esse videntur. Restitat adhuc singulare illud phænomenon sensus nempe rupturæ, ab exhibitio pulvisculo, referente Rever. D. Pastore, subsecutus, quoniam autem neque inspectio anatomica, neque literæ tam Excell. D. Præsidi quam nobis traditæ singularem quendam effectum patefecerunt, hinc de illius certitudine ambigo, judiciumque meum suspendo: obiter tamen notamus Excell. D. D. *Nebel. in Dissert. all. de extr. fet. H. ex uter. p. 34.* similem ferme casum in medium proferre.

§. V I.

Merito hic disquisitioni subjiciendum problema, *utrum noster fetus in utero, an vero in tuba fallopiana conceptus fuerit?* Primum declaravere sectores & apertionis cadaveris spectatores, quoniam vero postmodum duos adhuc ediderat infantes, hoc restitante in visceribus maternis, multi Celeberr. Viri suspicati sunt, annon potius in tuba hæsitaverit, præcipue quoniam nullus accuratus Anatomicus sectioni interfuit, sicque situs a Chirurgis, quod tamen præfiscine dixisse velim, facile falsus assignari, & non tam sollicitè observari potuit. Neque immerito! Fuisse enim in tubis (q) ut & aliis corporis partibus (r) fetus conceptos generatosque, auctores testantur. Et una tuba obstructa per alteram ovulum imprægnatum utero immitti, ibi incrementum capere, ac tandem maturum infantem in lucem facillime posse prodire, quivis facile potest comprehendere: sic quoque hunc foetum in una tubarum hæsitasse, altera aperta

(q) Vid. *Abrab. Cypriani Epist. ad Thom. Millington*, qui foetum hum. mortuum post 21. menses a prima imprægnatione ex tuba uteri dextra felicissime extraxit, matre sulva, & postmodum adhuc bis pariente. Conf. *Elsholz. Epist. de concept. Tubar. Eph. N. C. l. 4. & 5. Append. p. 74. Act. Erud. 1701. p. 82. Act. Acad. Reg. Sc. 1702. p. 277. 398. Act. Angl. num. 47.* quamvis auctor ultimæ observationis *Vasalius* neget conceptionem in tuba, sed in utero secundo factam, Graafiumque cum aliis deceptum fuisse. Conf. *Biolan. Anthropogr. L. II. c. 35. Marquard. Empir. Pract.*

(r) Uti in abdominis, ventriculi &c. cavo, vid. *Salmuth cent. 1. obs. 64 cent. 3. obs. 94. Eph. N. C. l. obs. 110. II. 7. obs. 10. & 237. Journ. des Scav. 1669. febr. ex Mauriceau Tr. des malad. des femmes grosses. Conf. Hild. cent. 1. obs. 64. Laur. Strauß. de foet. Multipontan. p. 91. Pecul. Tr. de foet. extra uterum in abdomine genito Autore Densingio. Bonet. Sepulch. l. 3. f. 38. obs. 3. §. 9. 10. obs. 4. §. 8. De fetu in vesica urinaria reperto vid. Act. Lips. 1717. p. 307. In tumore strumoso fæminæ post obitum aperto invento, medii digiti longitudinem æquante Eph. N. C. II. 10. obs. 56. Notæ quoque sunt historię fetus Aurelianensis Ibid. l. 1. p. 255. Tolosani, cujus historiam Baile operibus suis annexit. Conf. *Hartsæcker cont. conj. phys. p. 136. Act. Angl. Vol. VII. p. 137.**

aperta remanente, & ita per illam secunda & tertia vice ovulum imprægnatum, in uterum devolutum, ibi nutritum & tandem foetum editum fuisse, non sine ratione autumant, præcipue si addis istud, quod chirurgus postmodum transcripsit: *Ich befande gleich, daß sich die Kugel nicht völlig in der matrice befunden, jedoch ist ein dünnes Häutlein um die völlige Kugel gewesen, daß ich doch der völligen meinung bin, daß es von großer Aufdehnung der Kugel, und denen noch 2 getragenen Kindern: Welches starck auf die lincke Seiten getrieben gewesen, und den rechten Gang zur Geburth nicht verrichten können. In keinen besondern Sack war es nicht gelegen &c. rechter Seit war die mutter noch zimlich, aber lincker Seit, wo die Kugel angehefter war, da ist alles wunderlich mit allerhand Drüßen und Maafern zu sehen gewest.* Literæ autem Pastoris retulerunt: *daß die matrix so klein gewesen, als bey einem Kind von 2 Jahren.* Sic & huc referendum symptoma illud, dolor scilicet urens in finiltri lateris regione umbilicali, ut & tantum temporis spatium, quod in ventre materno extitit. Ex tuba enim, si ibi accreverit, & majorem in molem excreverit, minime potuisset in uterum devolvi, & in lucem, nisi administrata sectione, protrahi, hinc ominabantur, ibi demum in ejusmodi ossæam compagem secundinas degenerasse, nam ex utero tam tempore partus, quam postmodum conatibus naturæ vel ruptis secundinis vel illis inclusum foetum, etiam si uteris prave fuisset collocatus, attamen facilius & certius prodiiisset. Neque concipi posse, conjiciebant, hunc globum in utero & simul duos infantes subsécutos tempore gestationis ibi hospitatos fuisse. Quæ omnia & singula, etiam si non parvi mihi videantur momenti, suspicionemque de conceptione tubaria corroborarent; in utero tamen hunc globum extitisse & per dies vitæ ibidem gestatum fuisse, multi sine ullo impedimento fieri potuisse & factum fuisse existimarunt, quod enim spectat infantes annis subsécutis editos, nil impedire, sibi persuaserunt, duos infantes simul peculiaribus suis tunicis involutos (s) posse in uno utero subsistere, quod non tantum superfœtatio, de qua plurima evolvimus exempla (t), sed & si illam negas (u), vel diversas ætates embryon-

(s) Non quidem negaverim gemellos plerumque uni chorio & duplici amnio inclusos esse, bene tamen monet *Rommel, naturam nulli regula certe sese adstringere*, vid. *Eph. N. C.* 3. 7. & 8. p. 70.

(t) Vid. *infr.* §. 8.

(u) Uti novissime de la *Motte* in *dissert. sur la generation & sur la superfœtation* ausus fuit, cujus summam vid. in *Journ. des Scav.* 1718. Mois Juillet p. 95. seq. conf. *Zacciani* l. 1. 3. q. 3. n. 1. *Jo. Valerdam* anat. l. 3. c. 14. *Augustin.* de civit. Dei 6. Sed his egregie respondet *Viardel* *obf. de Part.* l. 1. c. 6. in fin. & affirmat. una cum *Forest.* *Schol.* ad l. 28. *obf.* 45. *Horst.* de caus. similit. *Laurent.* anat. l. 8. q. 22. *Plater.* *prax. med.* tit. 3. l. 2. c. 1. p. 473. *Zach.* l. c. *Schott.* *phys. cur.* l. 3. c. 30. *Vid. Vidius* de tuend. *valerud.* l. 14. c. 7. *Fæf.* not. ad *Hipp.* l. de superfœtat. f. m.

embryonum, sic diversam illorum magnitudinem objicias, quotidiana experientia de gemellis testatur, qui unius ejusdemque ætatis, magnitudinisque existunt, & tamen angustis hisce limitibus includuntur, nisi quod uterus paulo magis amplietur, utpote qui mirum in modum extendi potest, quod gravida nostra non sine summis molestiis experta est. Quoniam autem fetus a primis spasmodicis constrictionibus propter situm uteri vitiatum & forsitan imperitiam obstetricis excerni non poterat, multo minus tempore secundi & tertii partus hi nifus quicquam valuerunt efficere, quo majorem globus acquisivit soliditatem, quo diutius in utero extitit, quo magis exsiccatus, quo magis accretus uteroque impactus, imò natura laboris sui hic frustra antea tentati memor, jam nil quicquam amplius ad illius expulsionem suscepit, quibus accedit fetus in globo lenta mors atque extinctio, hinc illius quoque motus, quos nonnulli requirunt, cessarunt. Tandem non parum contra conceptionem tubariam pugnare, objiciunt, infantis magnitudo, quæ a maturo ad partum fetu vix recedebat, & quod omnibus membris erat perfectus, non compressus, sed naturalem habebat situm & figuram, quæ minime convenire cum fetu tubario, neque tubam in tantam molem posse expandi, neque ad hujus vegetationem sufficiens largiri nutrimentum, perhibent (x). Quod meum igitur quæcunque attinet judicium, certi quid hic determinare nequeo, quippe tota res valde incerta atque dubia & solum ex relatione chirurgi atque Partoris pendet, cui quantum fidendum, unius cujuscunque judicio relinquo.

§. VII.

Causæ quæ ad partum difficilem, & fetus retentionem ansam præbent, diversæ existunt (y), quas tamen supra jam obiter tetigimus, hinc præcipuas paucis tantum repetamus. Dependunt autem vel à matris, vel ipsius infantis, vel obstetricantium vitio atque culpa. Si feminæ

114. Nec reticenda quæstio ingeniosa, quam *Casp. Baubin.* App. ad *Rouisset.* de Part. Cæsar. movet: *Num mulieres, quæ supersatate solent, vel plures quam duos fetus generant, uterum bipartitum habeant?*

(x) Placet hic subnectere judicium anatomici consummatissimi D. D. *Salzmanni*, Patroni æternum devenerandi, de ejusmodi infantibus in tubis conceptis dum in dissert. suo sub Præsidio habet. *de utero mul.* hæc leguntur verba: *Sed quales fuerint fetus illi? Sceletis quam embryonibus similiores, emaciati, exsuccati atque exsanguis, adeo ut totus corpusculi habitus satis indicaverit, istos non a matrice veluti benigna matre, sed a noverca esse enutritos.*

(y) Vid. *Lang.* Opp. Disp. XLII. XLIII. Dissert. Inaug. Ann. current. Argent. habit. De *Dyslochia.* Bonet. Sepulchret. L. III. S. 38. obs. 7. Schol. 1. Dissert. Excell. D. D. *Nebel.* de *Extractione Fetus H. ex Utero.* §. 3. 4. 5. seq. Consultatur Auctores de Morb. Mul. Conf. Act. Hafn. Vol. III. obs. 14.

minæ nimis plethorico atque obeso corporis habitu sunt præditæ, difficile concipiunt, difficulterque pariunt (z); Si è contrario debiles sunt, morbosæ, gibbosæ vel delicatulæ, quoque non sine magno labore parere solent; Primiparas plerumque difficiliori partu esse obnoxias, obstetricum quotidiana autopsia testatur, & quidem vulgo vel nimis juniores, vel nimis annosæ (a). Non parum tandem ad dystockiam confert prava partium generationi inservientium constitutio, dum vel Scirrhosæ excrescentiæ, ulcera, membranæ &c. vel vaginam vel uterinum orificium occupant, vel prolapsus infelicem reddit partum: It. ossis coccygis induratio, sique nimis introrsum spectat (b), calculi vesicæ, dolores justo diutius emanentes, languescentes, præmaturus aquarum effluxus sique viarum siccitas, uti & uteri perversus situs (c), quando videlicet in pelvi præve locatus, per ejus ostium distortum fœtus in lucem prodire nequit. Si enim pelvis nimis angusta, non rotunda, sed juxta utrumque latus nonnihil extensa atque ovalis, vel etiam plana nimis est, uterus dextrorsum, sinistrorsum, vel antrorsum propendet & ejus ostium ad sinistrum vel dextrum pelvis latus, vel etiam ad os sacrum convertitur, & ab accumbente fœtu difficilius aperiiri potest, præcipue si caput ejus majusculum fuerit. Sic quoque embryo multum partum felicem retardare imo impedire valet, si male in utero collocatus, in Tuba vel ovario conceptus, si utero perrupto intestinis incumbit, si ejus membranæ justo firmiores ut rumpi nequeant (d), si fœtus male conformatus (e), justo grandior (f), debilis (g), mor-

E e e e e 3 b o f u s

(z) Vid. *Forest.* L. XXVIII. obs. 74.

(a) Hoc ultimum nonnulli indurationi Juncturarum ossium innominatorum adscribunt, vid. *Lang.* l. c. *Physiol.* p. m. 252. conf. *Eph. N. C.* II. 7. p. 461. *Pineum*, *Roussel.* *Baubin.* *Fernel.* *Riolan.* *Gorream.* *Hildanum.* *Hoeserum* &c. Negatur ab *Illustr. Franc.* à *Frankenav.* *Sacr.* *Med. Cont.* VII. § 2. It. *Pareo.* L. de *Generat. Hom.* cap. 13. *Barthol.* A. R. Lib. IV. c. 16. *Binninger.* c. II. obs. 44. *J. R. Salymann.* obs. ann. 23. Jan. 1612. *Nenter.* *Physiol.* p. 348. Ex quibus omnibus & singulis concludo fœtum nostrum difficillime in lucem prodire potuisse, præcipue postquam dolores cessarant, orificium uteri in statum pristinum sese constringeret, fœtusque lente interiret, omnis spes ullius partus evanuit, ac nulla alia medela, quam sectio paragr. ult. proponenda, supererat. Etsi enim prostant exempla embryonum, quos per varias insolitas vias provida natura expulit, vid. *Eph. N. C.* II. 2. p. 231. II. 8. obs. 100. *Schol.* III. 4. obs. 131. 5. & 6. obs. 106. *Tulp.* L. IV. c. 39. 40. *Hist. Acad. R. Sc.* Tom. IV. p. m. 311. attamen illa plane sunt singularia, & inter centum mulieres vix una de tanta felicitate sibi gratulari potest, qualia contraria exempla leguntur apud *Job.* à *Meckren.* p. 387.

(b) Vid. *Bonet.* *Sep.* L. III. S. 38. obs. 3. §. 12.

(c) Vid. *Deventer.* de *Art. Obstetric.* c. 27. Conf. singularem observationem, quam ex *Sennerto* allegavit *Verduc.* *Chirurg.* P. I. c. 36.

(d) *Mauriceav.* obs. 662.

(e) Vid. *Schenck.* *Barthol.* *Tulp.* *eph. N. C.* passim, &c. præcipue autem *Bonet.* *sepulchr.* L. III. S. 38. obs. 6.

(f) *Forest.* L. XXVIII. obs. 20.

(g) *Eph. N. C.* II. 1. obs. 107.

bosus (*b*) vel plane mortuus: Si funiculus collam circumdat, si cum mola foetus gestatur, si gemini æquali enixu ad partum properant [*i*], & quæ sunt similia. Obstetricum denique imperitiam multum etiam ad partum difficilem contribuere, res est cuius proli dolor! nota, & supra jam satis superque demonstravimus. Restat igitur causa, quæ nostrum foetum in ventre materno detinuit, quoniam autem de ejus situ minime sumus certi atque convicti, B. L. vitio nobis non vertat, si denuo conjecturis insistimus. Si in Tuba latitavit, res est confecta, ex tuba enim foetus perfectum & omnibus membris absolutum per ordinarias vias prodire posse, nemo nisi vesanus affirmabit. Si vero in utero hospitatus fuerit, tunc maxime verisimile mihi videtur supra memorata causa de situ uteri vitiato, illumque nimis sinistrorsum inclinasse, & sic partum impedivisse. Cæterum anne aquarum effluxus, non subsecuto infante, & denuo viæ reliccatæ, utrum dolores intempestive mitigati, utrum membranæ justo firmiores, aliæque causæ externæ, posito quod in utero extiterit foetus, moram non injecerint partui, non omnino à veritate abludit. Quia igitur natura, postquam omnem adhibuisset operam, hujus foetus exclusionem promovere, sicque scopum suum attingere non poterat, deseruit labores, & reliquit hunc globum in corpore in loco minus ad actiones vitales necessario, hinc etiam mulier secum sine ulla sanitatis periclitatione gestabat, imo sine magno incommodo per totum reliquum vitæ curriculum, quippe neque ad sanguificationem, neque ad sanguinis circulationem, neque ad nutritionem, neque ad respirationem neque ad reliquas actiones hujus indurati globi tanquam rei plane alienæ opus habuit, & omnes actiones ad vitam necessarias, hoc globo non obstante in corpore suo exferere poterat, unde evenit, ut etiam mulier parum molestiæ sentiret. Sicuti è contrario si ejusmodi indurationibus infestantur viscera nobiliora, & ad sustentationem vitæ summe necessaria, tunc non potest non fieri, quia morbi hydropici, tabifici, febres lentæ &c. presso sequantur pede, donec tandem plerumque mors scenam claudat.

§. VIII.

Sed devolvor ad quæstionem Pyrrhonicam: *anne videlicet hic foetus tandem in visceribus maternis hæsitaverit?* Hisce autem parata est responsio, quod non tantum à tempore conceptionis, graviditatis, doloribus ad partum tendentibus, & ab induratione ossæ involucri signa possunt depro-

mi,

(*b*) Hydropici vid. M. A. Severinum de recond. abscess. nat. p. m. 226. Eph. N. C. I. 1. obs. 42. Plures morbos in infantes utero adhuc inclusos a matre derivari posse vid. Jo. Mauric. Hoffmann. Disqu. C. H. Anat. Pathol. Specim. X. p. 16.

(*i*) Foetus gemellus, quorum alter suo capite alterius capiti insistens impedimento fuit, quo minus neuter nasci potuerit vid. Eph. N. C. III. 4. obs. 122.

mi, ut pote quod non nisi longo temporis intervallo potuit in ejusmodi substantiam duram degenerare; sed etiam ab ætate mulieris dispalescere potest, quæ prope conficiebat centum annos, post finem autem septimi septenarii ut plur. mensium fluxus & habitas ad conceptionem cessat, unde quivis sanæ mentis compos videbit, illam antea concepisse. Uti & illud dubium, utrum videl. antequam duo infantes in lucem fuerunt editi, an vero demum postea fuerit conceptus hicce foetus, nullius est momenti, omnia enim ante secundam & tertiam imprægnationem signa graviditatis aderant, partus instabat, nil subsecutum, venter tumebat ut antea, quare primum in dubium vocitem? Si igitur gravida erat, nec foetus edidit, remansit ille in ventre materno, & quidem etiam per tempus gestationis reliquorum infantum. Hunc etiam foetum, & primum prognatum infantem pro uno eodemque venditare maximam redolet insaniam, quippe non tantum foetus per tantum temporis spatium in utero vivere nequiverat, sed etiam tumor ventris, editis duobus infantibus non subsidebat, sed in statu pristino una cum reliquis graviditatis signis permanit. Si vero quis neget potuisse fieri imprægnationem foetu in utero jam existente, huic respondeo, vel foetus noster utero inhæserat vel tubæ, si posterius affirmat, nullam video rationem, quare non per alteram tubam apertam potuerit ovulum in ovario fecundari, & in arvom naturæ deportari, si prius defendit, eum relego ad superfœtationem, quam tot comprobant exempla (k), & prioribus mensibus eam contingere, conceptionemque iterari posse, egregie demonstravit *Hardeus* (l), Plurimique alii Cordati Viri (m).

§. IX.

Progredior itaque ad foetum ipsum, qui ferme partum maturum tam magnitudinis quam reliqua figura representabat, omnia membra erant absoluta, situs naturalis, sicque in hisce omnibus nil reperiebatur singulare, nisi quod funiculus umbilicalis spatio quatuor circiter digitorum ab umbilico disruptus fuit, quod anne rudi Globi tractationi & apertioni Chirurgorum sit adscribendum, an vero tractu temporis friabilis

(k) *Borrich.* Aët. Hafn. Vol. V. 3ia. exempla recenset, It. *Eph. N. C.* II. 7. obs. 31. & 165. p. 319. *Conf. Lentil.* Micellan. Med. P. III p. 301. *Schenck. Sennert. Donat. Wolf.* Cent. XVI. Memorab. f. 987. *Harßdorffer grosser Schaubplatz Hist.* 141. 24. *Bartholin.* cent. IV. hist. 14. *Rouffet.* de part. cæf. S. VI. c. 7. *Brafsavol.* comm. ad V. aph. 18. *Franc. a Frankenau.* satyr. med. cont XII. De Superfœtat. *Salmuth.* Cent. III. obs. 33. *Bonst.* Sepulchr. L. III. 37. obs. 6.

(l) *Eph. N. C.* II. 2. obs. 185. p. 410. *Adr. Spigellius.* Fabric. Corp. H. L. VIII. c. 23. existimat, os uteri gravidis hiare, tantoque magis, quo viciniore sunt partui, cui tamen opinioni subscribere nequeo.

(m) *Sennert. Sperling.* de Format. Fœt. p. 79. *Zacchias, Baubin.* ad *Rouffet.* &c.

abilis factus, sicque sponte ruptus fuerit, ambigo, & ut verum fatear, prius valde verisimile mihi videtur, quippe exacte illo in loco, ubi ex umbilico emergit, & versus posteriora vergit, globus discissus fuit, & frequenti ejus apertione & demonstratione, facile dilacerari potuit; quid quod ex ipsis literis Reverendi D. Pastoris loci ad me datis innotuit, funiculum ibi parietibus involucri adhæsisse, & ab incisioribus separatum fuisse, ex qua separatione forte dilaceratio prognata. In globo enim ruptum fuisse, dubitationem mihi injicit totius foetus bonus habitus, nullibi inventum putrilaginosum, nullibi flaccidum, funiculus itaque solus, quamvis totus esset exsuccus, & aridiusculus, non tamen adeo erat friabilis, ut sponte abrumperet. Neque foetus in utero suis volutationibus & calcitationibus illum difregit, quia vix loco se movere poterat, & si factum fuisset, quod tamen captum humanum superat, necessario maxima hæmorrhagia subsecuta fuisset, quod tamen in sectione secus repertum. Quamvis hoc quoque non negaverim, quoniam nullus amplius liquor per ista vasa vehebatur, illa exsiccata à levissima externa violentia lædi potuisse.

§. X.

Fœtum intra amplissimum hocce temporis spatium mortuum fuisse, quis dubitat; Non quidem negaverim, posse foetum ultra ordinarium gestationis terminum in suo ergastulo aliquamdiu servari vivum, aut per semel ferme seculum, ut in nostro contigit foetu, nec ratio nec experientia suadet. Antequam vero ad causas progrediar, quaestio est discutienda, *quo tempore noster foetus fuerit defunctus?* utpote quæ exinde eo melius innotescunt. Ante partus legitimum tempus in utero interiisse nulla prostant indicia, sed potius mater manifestos embryonis motus sæpius sensit, hinc vel in partu à constrictionibus forsitan spasmodicis continentis jugulatus fuit, vel subsequenter demum temporibus è vivis fuit ereptus, & quidem non propter respirationis defectum, quem nonnulli, sed falso accusant, multo, minus flammulae vitalis in utero extinctionem [n], cujus tanquam non entis nullæ sunt affectiones, nisi per metaphoram intelligas principium agens vitale, animam putamaterialem; quæ tamen non extinguitur, sed solummodo à suo corpore separatur, neque meconii retentionem neque putrefactionem liquoris amnii, neque solum alimenti defectum pro genuinis causis agnosco [o]: Sed potius statim partus temporis transgressionem, & foetus diuturnam retentionem in angustiis carceribus in causa fuisse reputo, quod profecto plane aliquid extraordinarium erat, quicquid autem in Corpore Hum. fit contra ordinarium naturæ cursum, illud ut plur. summe

(n) Vid. Eph. N. C. H. 2. obs. 90. Schol.

(o) Conf. Lang. Opp. Med. Physiolog. p. 252. 253.

me periculosum, & corpus tenellum embryonis facillime lædere vivacitateque privare potest. Ad hoc non parum quoque contulit degeneratio & induratio membranarum, quamvis enim non negaverim, placenta totam non fuisse induratam, hoc tamen autopsia docuit, illam partem, quæ versus fœtum spectabat, omnino occalluisse, etsi non tantam duritiem acquisiverit, uti reliqua circumferentia, & vasa umbilicalia omnino obliterated atque clausa fuisse, unde sanguinis circulus à fœtu ad matrem & vice versa sensim sensimque impeditus, alimonia subtracta, sanguinis refluxus tandem totaliter cohibitus, necessario lentam mortem intulit. Posset quidem objici à continuo arteriarum impulsu, vasa non potuisse occalescere, sed ipsarum arteriarum officinatio, quæ sæpissime contingit, scirrhi in partibus arteriis scatentibus, & similia contrarium satis superque testantur, de quibus tamen infra pluribus agemus. Denique multum etiam ad interitum nostri tenelli contulit aquarum Amnii defectus, deficit autem hoc liquamen vel statim ab initio vel tractu temporis vel ruptis secundinis effluit, vel per poros transudat, vel spissescit. Quamvis igitur nulla in globo observari poterat fissura, attamen partus tempore multas effluxisse ex muliebribus aquas ex literis Chirurghi nuper ad Excell. D. Præsidentem datis innotuit, hinc hoc quoque nutrimento subtracto fœtus non potuit non mortem cum vita commutare [†].

§. XI.

Quod vero maxime notatu & admiratione dignum est in nostro pu-
 fillo, in eo consistit, quod tamdiu & quidem per XLVI. annos incol-
 umis ac sine ullo putredinis signo conservatus fuerit. Possunt quidem
 in locis siccis corpora exsiccari, atque sic diu putredo arceri, omnes
 enim fermentationes & putrefactiones fiunt in liquido, & sic per aquam
 & in aqua. Hinc Hyemali tempore, ubi corpora animalium congelaci-
 antur, diu à putredine conservantur, nam in omni fermentatione &
 putrefactione aqua dissolvit illa principia, quæ mutuam actionem, &
 reactionem præstant, uno verbo, principia fermentationis [a], nam

Tabe fluunt carnes, corrodunt omnia vermes,
 Sic species hominis fit putrefacta cinis (b).

Sic dantur etiam peculiari virtute prædita loca, in quibus corpora satis
 diu

(†) Conf. *Pechlin Obs.* L. I. 29.

(a) Vid. *Teichmeyer Phys. Experim.* p. 244. Conf. *Comenii Disquis. d. Calor. & Frigor. Nat.* p. 64.

(b) *B. Eugen. Jun. Episc. Tolet. in Eleg. de morte* v. 13.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV.

diu incorrupta manent, ut Tolosæ in fratrum minorum cœnobio in loco subterraneo sepulti per D C. annos a putredine non corripuntur (c). Sic cerebri medulla mollis & non foetens in craniis post 70 circiter annos e puteo Dominicanorum Castrensi eruta (d). Talia exempla hinc inde plura prostant, reperiuntur scilicet in tumulis incorruptorum. Sic in Hammoniorum Libiæque regione arenarum fyrtes ventorum turbine sublata incautos viatores obruunt, unde horum cadavera a flagrante solis æstu torrentur, exarescunt, & sub titulo mumia ad nos transportantur (e). Sic æstivo tempore patibulo suspensi a sole exsiccantur, & diu intacti pendunt. Sic cadavera ad usum medicum (f), & fumo carnes animalium exsiccantur, quod omnibus mulierculis notum. Verum enim vero non tantum adultorum cadavera mediante sole, igne (g), & locorum naturali siccitate exsucco conservantur, sed quoque infantes in utero materno sceletorum instar reperiuntur, quod sæpissime tritis pro dolor! edocet experientia (h), magna enim vis est lenti aut diuturni caloris animalis, a quo successu temporis ejusmodi sceleta uterina in offeas etiam statuas transformari possunt (i), præcipue si mater sicci & strictioris est habitus corporis, vel si vinolenta, spirituosisque assueta liquoribus, vel si alio quocunque modo, alimonia foetui subtrahitur, vel aquæ deficiunt & nimis cito effluunt. Non autem sola spontanea siccatio cadaverum a putrefactione præcavet, sed possunt etiam servari condimentis (k), ac liquoribus

(c) Bartholin. *Hist. Anat. Cent. I. obs. 62.* circa fin. Conf. Jo. Heur. à Pflaumer. *Mercur. Ital. p. 49.*

[d] Borell. *Cent. 2. obs. 36. p. 133. seq.*

[e] Schræder. *Pharm. med. chym. lib. 5. class. 1. p. 833. Lang. opp. lect. de mater. med. p. 434. Camerar. hor. succifiv. c. 70. Olbar. Kunstkammer. p. 71. Happel. relat. cur. A. I. p. 702.*

[f] Croll. *Basil. Chym. p. 352. Lang. l. c. Schræder. ibid.*

[g] Uti Americanorum & Virginienſium cadavera regia siccantur. vid. *hist. antip. P. I. p. 170. ex navigat. Richard. Greinville, It. p. 183. ex navig. Smithi.*

[h] Bartholin. *cent. 1. obs. 12. It. in animalibus. ibid. cent. 2. obs. 2. Eph. N. C. II. 7. obs. 20. Conf. Mumiam istam leporinam Eph. N. C. I. c. p. 45. It. Excell. D. Rommelli discurs. phys. med. de fet. lepor. qui egregie demonstrat: quomodo etiam contra putredinis fetorem utero materno bene valente embrya exarescant. Conf. *Miscell. N. C. I. 1. obs. 1. Schol. 9. & 10. obs. 162. III. 7. & 8. obs. 24. Pechlin. l. 1. obs. 28. Hildan. cent. 2. obs. 52.**

[i] Vid. *Eph. N. C. II. 7. p. 45.*

[k] Sic reges peruvianorum pinguedine arboris cujusdam odoriferæ condiuntur, cuius tanta est virtus, ut cadaver imbutum corrumpi non permittat. vid. *dissert. M. Christ. Hoffmann. de Pollinctur. Antiquit. 1669. habit. §. 16. Ita quoque Augustus in Ægyptum veniens corpora Alexandri M. & Ptolomæi multis ante annis in sepulchris condita, ita servata conspexit, ut extarent adhuc cutis, & omnia membra vid. *Georg. Paschii invent. nov. antiqu. p. 37. seq. Conf. Eph. N. C. II. 8. obs. 137. p. 297.**

ribus balsamicis (1), spirituosis, aromaticis, salinis (m) &c. quæ dissolutiones partium impediunt, vel liquidum ad putredinem inclinans tempestive a reliquis terrestribus partibus separant. Sic anatomix peritis nota est famosa ista balsamatio *Balsana*, quam tamen nonnulli in dubium vocarunt. Merito quoque hic commemorandæ mihi veniunt *Gabrielis Claudi*, *Nic. Stenonis*, ut & *Anatomici Amstelod. Consummatissimi Ruyschii*, qui ultimus cadavera liquore & arte balsamandi tam nitida servat, ut color atque consistentia naturalis cutis musculorumque visui & tactui sese exhibeant. Neque reticendus liquor quidam balsamicus, resinosus, suavemque odorem spirans, quem possidet Excell. D. D. *Salzmamus*, qui etiam egregie putredini resistit. Huc quoque est referenda pollinctura veterum atque recentiorum (n), si videl. cum vel sine exenteratione, putredinis & putoris amolendi gratia, cadavera humana condiuntur, quod penes nostrates magnatibus consuetum est, in nonnullis autem regionibus cuivis condiri fas est (o), ita ut in *Egypto* nemo moriebatur, cujus funus quocunque modo non condiretur, pissasphalto validissimo saltem (p). Sic & nix corpora ad satis longum temporis spatium a dissolutione præservat, quam ob rem *Bartholinus* corporum in *Grœnlandiæ* parte, *Spizberga*, sepulcorum incorruptionem nivium salis, putredinem inhibenti, in univèrsum adscribit [q], quam tamen rationem pro genuina venditare non audeo. Tandem si corpora ab aëris tactu præservantur, quoque illibata permanent, omnes enim effervescentiæ, fermentationes, putrefa-

[1] Quibus affinis est liquor ille mirandus, cui *Tulliolæ*, *Ciceronis* filix, corpus illæsum innatavit. *Pflaumer* l. c. p. 326. Cujus corpus per 1400. vel 1700. annos incorruptum est inventum teste *Cæli Rodigii* l. 3. *Ant. Lect.* c. 15. 23. Quamvis relationi huic vix fidem adhibeat *Casp. Sagittarius*, *Tulliolæ* cadaver in cineres crematum fuisse, firmissime arbitratus.

[m] Uti sal mirabile *Glauberi*, de quo judicium vid. *Borrich. Epist. ad Thom. Bartholin.* 89. cent. 3. p. 385. Huc etiam omnia salia sunt referenda conf. *Paracels.* l. 3. de conserv. rer. f. m. 15. quamvis *Kircher. Oedip. Ægypt.* T. III. Synt. l. 3. c. 3. §. 2. p. 398. neget, salia corpora conservare, sed potius dissolvere conf. *diff. Gerber.* De condit. Mort. Thes. 14. Neque nitrum est omittendum vid. *Herodot.* L. II. c. 86. p. 120. seq. Conf. *Diff. alleg. Hoffm.* §. 13. *Vesling. Epist. Postb.* 39. p. 151.

[n] De hac pecul. vid. *Dissert. D. D. Andr. Rivin. It. Hoffmanni modo alleg. Gotbofr. Gerberi d. inaug. De condit. mortuor.* 1712. *Francof. ad viadr. habit.* conf. *Gryphium de Mum. Uratilav. Joach. Struppium de Mum. Ægypt. Pbil. Camerar. bor. succis.* cent. 1. cap. 14.

[o] Sic *Chilenses* omnia cadavera inhumata per menses aliquot herbis aromaticis involuta adversus putredinem asservant. *Barkæus de Reb. gest. sub Mauric.* p. 271. conf. *Rochefort. de insul. antill.* P. II. p. 262. *Alex. de Rhodos hist. Tunquin.* l. 1. c. 21. p. 64. *Cotovic. Itin.* c. 5. p. 153.

[p] Vid. *Bellon.* l. 2. obs. c. 47.

[q] *L. de usu niv.* c. 11. & c. 6. *Sturm. Physic. Elect.* p. m. 613.

tractions &c. unice fere ab aëre dependent, hinc in vitris per antliam pneumaticam exsuctis & epistomio clausis possunt conservari fructus, alias fermentationibus obnoxii, item & flores, carnes &c. sine ulla alteratione [r]. Quare olim persis solenne erat, ut, priusquam corpora mortuorum humassent, cera oblinirent [s], ne scilicet ab aëre, aqua aliisque externis injuriis tam cito corrumpèrentur. Ita & insulæ coreæ incolæ mortuos triennio domi insepultos pictatis loculis includunt [t], quod & Sinenfium quidam in morte parentum suorum faciunt [u]. Ita quoque insecta varia succino incrustata [v] reperiuntur, quæ propter denegatum aëris accessum nunquam corruptioni sunt obnoxia, ad cujus imitationem ductu Exc. D. D. *Henningeri*, nunc beate defuncti, massa quædam resinosa ex mastiche & terebinthina conficitur, huicque insecta impacta ab omni putrilagine diutissime præservari queunt. Hoc ultimum aëris videl. denegatum aditum in causa quoque fuisse reputo, quod noster grandævus fetus tamdiu incorruptus imo parum immutatus substiterit in suo ergastulo, quoniam enim nullibi tam propter continentis sive uteri sive tubæ arctissimam clausuram, quam propter involucri officinationem aër exterior libere accedere poterat, adeo præcipitem & vehementem corruptionem non subit, & sub hoc statu satis longo tempore, internam suæ mixtionis penitiorum eversionem non est expertus, donec globo adapeito vix effera putredinis vis infringi & sufflamini poterat, quamvis clausus per multos adhuc annos incolumis servari potuisset. Sic etiam molæ [x], aquæ peculiaribus folliculis & membranis inclusæ [y], per lon-

[r] *Teichmeyer*. l. c. p. 156. conf. *Excell. D. D. Wedel*. dec 5. exerc. 6.

[s] *Post. Ciceron*. l. 1. *Tusc.* *Strabo* observavit l. 15. p. 505. inquiring: *Θάψισι δὲ ἀπὸ περιλάξεως τὰ σώματα*. Ita Æthiopes, teste *Herodoto* l. 3. mortuos fusc jam arefactos gypso induxere.

[t] *Neubof. descript. Sna* c. 18. p. 403.

[u] *Ibid.* c. 5. p. 283. Conf. linum asbestinum, quo olim corpora magnatum servabant integra & incorrupta vid. *Eph. N. C. II. 2.* p. 113.

[v] *Theodor. Kerkringius* integra cadavera succino circumfuso condidit, quam solutionem succini ille solo regimine ignis fieri asseverabat. Chineses per artem chemicam ex pice & resina arborum substantiam conficiunt succino simillimam, teste *Martino Martini* in atlante sinico. vid. *Morbof. Polybist. Litter.* Tom. II. l. II. p. II. c. 37. §. 3. Conf. *Phil. Jac. Hartmann. Histor. Succin. Prussic.* It. *Jo. Dan. Majoris Tr. de Natalibus Succin. non Maritim.* It. *Franc. Satyr. med. Cent. 1.* §. 2.

[x] De harum natura & origine plura egregia habet *Ruyfob.* obs. anat. chir. obs. 58 p. m. 74. Conf. *Eph. N. C. II. 2.* p. 397. *Rof. Lentilii Jatromnem.* P. I. c. 56. c. *Schol. Lamswoerd. histor. molar.* It. *Hist. Morb. Uragislae.* 1699. p. 115. conf. corpus illud ovatum, quod loco fetus perfecti partu rejectum est. *Eph. N. C. II. 9.* obs. 38. Mola per quinquennium in vagina uteri gestata vid. *Bonet. Polyalb.* Tom. III. l. 5. c. 24. Conf. *Lentil. Miscell.* P. 1. p. 272. per 15. annos vid. *Rouss. Sepulchr.* l. 1. f. 21. obs. 57. §. 1. per sedecim annos *Hildan.* cent. 5. obs. 49. Septendecim. vid. *Pareum* l. 23. c. 34. per totam vitam *Wedel. Sem. Patbol.* c. 59.

[y] E. g. *Hydrops ovarii atque tubarum*, de quo notabiles hysterias vid. in *Nuckii*

longissimum tempus, imo nonnunquam placentæ & secundinæ incorruptæ [z] aliquamdiu in utero gestari possunt, quæ tamen alias minimo aeris accessu putredine consumuntur. Non parum denique ad hujus fetus conservationem contrulit defectus aquarum, cum enim humiditas sufficiens, primum instrumentum sit intestini fermentativi, adeoque & putredinosi motus; & quidem mediocri sui abundantia, non modo magis præcipitem, sed etiam magis subtilem hujus intestinæ agitationis effectum fortiat: facile inde concluditur, quod defectus ipsius, quo major existit, eo etiam segniorem, languidiorem, atque tardiorem hujusmodi corruptionem post sese trahat [a].

§. XI I.

Restitat denique involucrum, quo foetus cingebatur, quod plane osseum ac quasi corneum erat, non cartilagineum [b] [excepto illo in latere, quo utero adhæserat] sed in tota circumferentia instar cranii humani perfecte ossificatum, & ubique parvis monticulis obsitum. Hic autem globus nil aliud erat quam secundinarum moles, quæ consistunt, uti supra innuimus, ex Chorion, Amnio & Placenta uterina, hæ membranæ in partu disrumpuntur, foetuque edito ut plurimum una cum placenta sponte sequuntur, vel mediante funiculo umbilicali cui adhærent facili negotio ex utero extrahuntur, quam ob rem secundinarum nomen quoque adeptæ sunt, quasi essent secundus partus. Nonnunquam quædam etiam particula harum membranarum capiti infantis adhæret, quos infantes obstetrices mire felices prædicant, hinc quoque titulum: *Eines Glücks Häubel* imponunt [c]. Hæ secundinæ quam maxime ad putrefactionem inclinant, & in mulieribus etiam sanissimis, quamprimum ex utero prodierunt, spatio nonnullarum horarum expedito putrescere conspiciuntur [d], quare illarum etiam retentio, si semel mi-

Ffffff 3

asmate

Adenograph p. m. 84. *Eph. N. C. II. 2. obs. 95. Excell. D. Præsidis Dissert. sist. Bigam Observat. Med. cap. I. Saccatus Eph. N. C. II. 7. obs. 141. II. 1. obs. 183. 8. obs. 233. Hydatides. Conf. Straus. Pal. Med. Maur. Cordeum Commentar. V. in L. de morb. mulier Schenck. Obs. L. III Jo Bapt. Cortes p. II. prax. Med. c. de Hydr. Pechlin. Obs. L. I. obs. 19. Bonnet. Sep. L. III. S. 21. §. 4.*

(z) Per unum & dimidium annum gestatæ vid. *Eph. N. C. II. 1. obs. 31. Conf. 3. obs. 117. Alh. Hafn. Vol. II. obs. 22. Theodor. Kerkring. Obs. Anat. 30. Laz. River. Cent. II. obs. 3. Conf. Eph. N. C. II. obs. 184. ubi tamen non sine molestia, attamen sine vitæ dispendio ultra sesquimensuram retentæ. Nonnunquam magnam in molem crescunt, si in utero retinentur, uti animadvertit Ruysch. *Obs. Anat. Chir. 28. 58.**

(a) Vid. *Dissert. Illustr. D. D. Stæblii de Cancro* p. 12.

(b) Exemplum globuli cartilaginei in utero reperti vid. *Eph. N. C. II. 1. p. 427. 417. Cartilagine - ossei* p. 213.

(c) De Galea vel Pileolo infantum vid. *pecul. Tr. Dreilincurt. It. Diemerbroeck. Anat. L. I. c. 30.*

(d) Vid. *D. D. Lentilii Jatrochem. p. 304.*

asmate putredinali sunt inquinatæ, ut plurimum lethalis. Chorion igitur & Amnion in nostro subjecto degenerarunt in substantiam ossæam, Placenta autem in parte convexa, qua utero adnata, retinebat substantiam suam spongiosam, concava vero foetum respiciente in cartilaginem abiit. Externa cruenta membrana, quæ globum hinc inde tegebatur, anne à Chorion, & quidem ejus exteriori lamella nondum ossificata, utrum ab utero vel tuba hinc inde accreta, parum liquet, quoniam de loco, in quo globus hæsitabat, nil certi constat. Cæterum prominentiæ hinc inde in ossæ conspicuæ juxta Excell. D. D. Zellerum nil aliud erant quam glandulæ secundinarum imprimis Amnii induratae.

§. XIII.

Potuisse igitur membranas hæc & secundinas in ossa transire, nullum est dubium, quippe mollissima & fluidissima corpora in substantiam durissimam & solidissimam transformari queunt, quod in gemmis manifestum est [e]. Uti & aquæ, ut ita loquar, petreficantes [f], non obstante liquida sua substantia, obvia quævis objecta, uti fide digni viri testantur, in lapideam, adeoque solidam substantiam, si non convertant, lapideam tamen crustam istis inducunt [g]: Ita nec mollis atque ex parte liquida fructuum arborum substantia obest, quo minus durum satis ac solidum officulum intus generetur: imo in ipsis arborum fructibus, antequam maturescant, duri istius interni nuclei corticis rudimentum, veluti gluten quoddam liquefcens observatur [h]. Idem fere contingit in microcosmo, sic ossa in Embryone quam maxime sunt molliuscula, donec tandem successu temporis ossescant, sic plurimæ cartilagines mora temporis ossæ evadunt, imprimis in capite, uti os occipitis & maxillæ inferioris abunde declarant, imo membranae, uti in ossæ frontis fontanella demonstrat [i], item tendines in ossa transmutantur, uti à Bartholino [k] erudimur: Sic quoque nervi in

(e) De vegetatione Lapidum prolixissime egit Baglio. *Opp. Med.* p. m. 497. seq. 593. 594. *Conf. Suppl. Act. Erud.* T. VI. p. 25. Bernab. Patisjy. de *Natur. Font. Metallor.* &c. Rob. Boyle. de *Gemm. Nicol. Stenonem in Protr. Liv. de solid. intra solid.* &c. Helmont. *Tbom. Schirley de Caus. Lapid.* Jo. Corr. Broabek. *Diss. Sist. Scrutinium Physiol. Gemmarum.*

(f) De aquis lapidificis vid. *Act. Erud.* MDCCXIII. p. 440. Cf. *Eph. N. C.* II. 1. p. 367. De terra petreficante vid. *Jour. des Scav.* MDCLXVI. Dec.

(g) Vid. *Morbos. Polybist.* Tom. II. L. II. P. II. c. 31. §. 5. p. m. 408. *Sturm. Physic. Elef.* p. m. 536. 537.

(h) Vid. *Dissert. Elegantijs. sub. Præsid. D. D. Scheidii Argent.* 1687. *habit: De Duobus officulis in Cerebr. Hum. repertis.* p. 3.

(i) Sic quoque periostium ossæam observavit D. Peyerus in *Eph. N. C.* II. 7. *obs.* 205.

(k) *De Diaph.* p. Pechlin. L. II. *obs.* 40.

ossa faceſſunt, qualem hiftoriam *Wepferus* (1) refert: Sic Teſtæ ovarum, antequam ad maturitatem pervenerunt, molles exiſtunt, qualia etiam ova incruſtata à mulieribus (m), quam ab aliis animalibus quadrupedibus (n) edita fuiſſe, autores teſtantur. Et quid ſentiendum de calculis? qui in omnibus fere tenerioris texturæ corporis partibus generantur (o), imo corpora mollia in calculos degenerant, uti exempla proſtant de integris hominibus [p], quorum etiam metamorphoſis uxoris Lothi ab aliquibus refertur, de foetu petrefacto ſupra memorato [q], de Cerebro petrefacto [r], de glandula pineali lapidea [s], de Cranio petreo [t], de mola petrefacta [u], de Rene lapideo [v],
Cylli

(1) De *Cicut. Aquat.* p. 88.

(m) *Bartholin. Hiſt. Anat. Cent. I.* obf. 4.

(n) De Cane oviparo vid. *Eph. N. C. I. 2.* obf. 250.

(o) Vid. *Excell. D. D. Mezgeri Scrutinium Naturæ* §. 4. ſeq.

(p) Vid. *Barthol. l. c. Cent. II.* obf. 100. *Aventini Annual. Bojor. L. VII.* De foemina quadam Venetiis ex eſu pomi horrendis doloribus correpta, atque exinde 24. horarum ſpatio mortua, in lapidem valde durum converſa, qui effectus pomo venenato, quod comederat, tribuebatur. vid. *Rob. Boyle de firmit.* §. 73. De integris ſceletis, imo gigantum vel animalium brutorum vid. *Kircher. Mund. ſubterr. L. VIII. Sect. II. c. 2. & 4. Hamel. de Corp. Affect. L. I. c. 7. n. 7. Conf. Diſp. Spleiſſii De Corn. & Oſſib. Fossil. Conſid.* *Eph. N. C. II. 7.* obf. 234. De nido qui una cum pullis prope urbem Luneburgenſem in lapidem tranſiit, vid. *Albert. Magn. Tr. I. c. 7.* ubi quoque horrenda de integris civitatibus, exercituum turmis, lectu & auditu digna reperies. Similia vid. apud *Fallopium, Rucium, Purcham, Acoſtam, Agricola, Philipp. Camerar. in deſcript. Ptolom. augment. ſive Occidentali Notit. Cent. II. c. 20.* It. *Ortelium in Deſcript. Ruſſiæ* de pecudum gregibus & armentis illico petrefactis. Quibus adde *Jo. Daniel Majorem Diſſert. de Cancris & Serpentibus petrefactis ad D. Phil. Jac. Sachſen, epistolica,* una cum hujus reſponſione: *De Miranda Lapidum Natura.* *Conf. Eph. N. C. II. 1.* obf. 367. Probe tamen hic notandum, num ejuſmodi naturæ producta, vel ſuapte Sponte hanc vel illam figuram affectent, & ſemper: an vero caſu aliquo ſuam conformationem & Conſiſtentiam reliquerint, aliamque affectarint. Hinc *Agricola de Natur. Fossil. Lib. VII.* hanc proponit regulam: *Cum natura lapides arborum ſimiles procreet, diligenter videndum eſt, an corticem, & medullam aliaque habeant. Que ſi abſunt, non ſtipes in lapides converſi ſunt, ſed natura fecit lapides, ſtipitum ſimillimos. Sic etiam lapides, ſecundum Licetum Lib. de Annul. Antiquor. Cap. V. ſi non tantum externa lineamenta, ſed etiam figuram inteſtinorum exprimunt, animalia ſecundum ſe tota in lapides converſa ſunt, & præcipue in lapides ſalſos.* vid. *Diſſert. Spleiſſii mod. alleg. p. 10.*

(q) Vid. *Barthol. l. c. It. Alboſ. Hedui Deſcript. pecul. Schenk. L. IV.* Obf. *Sennert. L. IV. Prax. P. II. Sect. 4. c. 8. conf. §. V. not. 5.*

(r) *Eph. N. C. I.* obf. 26. & 130. *Barthol. C. VI. Hiſt. Anat. 91. c. 3. Epiſt. Med. 8. Pecclin. L. II.* obf. 41. ubi quoque ex *Obſerv. Cattieri* exemplum meningis petrefactæ refertur.

(s) *Diemerbroeck Anat. L. III. c. 6. Sebryl. Praſ. in Tr. Cartes. d. Hom.*

(t) *Barthol. Hiſt. Anat. Cent. II.* obf. 100.

(u) *Wedel. Semiol. Patbol. c. 59.*

(v) *Job. Dolæus Encyclop. Med. L. III. c. 13.*

Cystide fellea lapidea (x), & ossea (y), vesica integra lapidifac̃ta [z], Mammis saxeis [a], liene lapidoso [b]; &c. Quid quod toto die in bobus, cervis [c] arterias officare comperimus, quod etiam in hominibus [d] cum primis senibus exemplo Celeberr. *Wepferi* non admodum raro evenit. Ita quoque sinus in Cerebro Falciformis totus offeus fuit deprehensus [e], ut nil dicam de membrana cerebrum à cerebello dividente, quæ in nonnullis animalibus, ut canibus, vulpibus consueto naturæ more offescit: Sic uterum induratum fuisse legimus [f], sic valvulæ semilunares in corde interdum offeæ evadunt, uti & non raro in senibus primus & secundus Trachæ annulus [g]: Sic quoque officula in Cerebro [h], in vasis aliisque partibus p. n. generantur [i]. Sed quid porro immoror plerisque hisce insolitis, converto me potius ad ea, quæ quotidie in corpore humano fiunt, nempe ad callos [k], qui ex alimento extremitatum ossium fractorum exsudan.

(x) *Fernel* 6. de *Part. Morb.* § *Sympt.* 5.

(y) *Rhod.* Cent. III. obs. 3.

(z) *Borell* C. I. *Obs. Phys. Med.* 5. *Eph. N. C.* 1. obs. 27.

(a) *Heurnius* L. I. *M. M. ad prax.*

(b) Vid. *Forest.* conf. *Pavium* Obs. 5. Membrana Lienis Lapidosa. *Pechlin.* l. c.

(c) Huc trahere os de corde Cervi Offic. de quo vid. *Renodæum* L. III. de *Mater. Med.* c. 19. *Jonston.* de *Quadruped.* p. 57. *Eph. N. C.* II. 3. obs. 38. *Riedlin.* *Lin. Med. Ann.* 2. p. 520.

(d) *Willis* *Pharmac. Rat.* P. I. p. 167. conf. *Pechlin.* L. II. obs. 41. huc quoque aliquo modo referenda occallescentia Vasorum. vid. *Dodonæum* in *Not. ad cap. Benivenii.*

(e) *Eph. N. C.* II. 1. obs. 127. Conf. 6. obs. 71. *Bosall.* Obs. *Anat.* II. *Job. van Horne,* *Pechlin* L. II. obs. 40.

(f) *Harder.* *Apiar.* obs. 51. *Eph. N. C.* I. 4. & 5. obs. 57. Conf. *Hildan.* Cent. III. obs. 57. *Mangett.* *Biblioth. Med.* Pr. T. III. f. 863.

(g) Conf. *Pechlin* l. c.

(h) Vid. *Dissert. Excell. D. D. Scheid.* *pecul. supr. cit.* *Unzer* L. I. de *Nephrit.* c. 5. *Holer.* *Schol.* in L. I. de *morb. int.* c. 48. *Kerkring.* *Spicil. Anat.* obs. 35. *Eph. N. C.* II. 1. obs. 131. &c. Calculos in Cerebro vid. *Eph. N. C.* II. 1. p. 332. conf. p. 76.

(i) Lapides cum ossibus intra cor genitos vid. *Thom. Erast.* in *Consil. Scholæ* zu, *Eph. N. C.* II. 1. p. 336. *Plater.* de *funct. les.* c. II. *Zacut. Lusit.* Pr. *Admirand.* L. II. c. 161. *Kerkring.* l. c. obs. 78. *Horst.* L. IV. Tom. II. obs. 47. *Plater.* L. III. p. 636. *Pav.* Obs. 5. *Wierus* de *Præstig. Demon.* L. IV. c. 16. Lapilli in pulmone reperti *Act. Erud.* MDCCXV. p. 462. per tussim rejecti *Eph. N. C.* II. 2. p. 378. *Zacut. Lusitan.* L. I. *Prax. Adm. Obs.* 95. 96. De officulo quod inter carnem muscularem femoris bovini reperitur tanquam specifico antidotalgico vid. *Excell. D. D. Lentili* *Miscell. Med.* P. II. p. 424. officulum retro laryngem natum *Eph. N. C.* II. 2. p. 275. Arteriæ magnæ & Cæliacæ trunco officula innata *Eph. N. C.* II. 1. p. 214. in omento *Ibid.* p. 77. in ventriculo *Ibid.* Duo lapilli in arteria circa uterum vid. *Ros.* *Lentil. Jatromnem* p. 23. in Glandula Bronchiali *Breslauerische Natur-Geschicht* MDCCXVII. Nov. p. 342. in utero *Journ. des Sçav.* MDCLXVI. Dec. In ventriculo *Ibid.*

(k) Vid. *Disp. Inaug. Argent.* 1681. *habit. de Callo à Nic. Anton.* *Flacbio.*

dantes beneficio caloris generantur ac paulatim in ipso sæpius osse solidiorem substantiam indurantur, ossaque fracta ferruminant [7]. Et ut propius ad scopum accedamus, nonne omnes & singulæ partes molles, præcipue autem glandulæ ejusmodi indurationi, quæ parum ab ossæ substantia recedit, sunt obnoxie? unde tot Scirrhi Hepatis, Lienis, Matricis, Mesenterii, Pancreatis, Mammarum, Omenti, aliarumque partium, quæ a nulla alia causa oriuntur, quam ab extravasatione seu restagnatione humorum spissescuntium, exhalantibus tenuissimis portionibus, & relicto albo terrestri, cujus fibræ [m] sensim condensantur. Sic ante aliquod tempus Argentorati vidi rusticum, qui in regione tonsillæ sinistræ scirrhum eximie magnitudinis gestabat, totumque collum

(1) In illa fractura ubi pars ossis aufertur, quod sæpius in vulneribus sclopetorum contingit, jactura ossis ad miraculum interdum succrescente sufficienti callo reparatur; quod non tantum trepanatio ad oculum demonstrat, sed etiam tot observationes testantur. Sic Greg. Horst. *Observ. Med.* P. II. L. IV. obs. 10. miræ fracturæ femoris exemplum prodit: fuisse nimirum Juveni murario femoris partem insignem trium digitorum transversorum longitudine, à Chirurgo post fracturam duplicem extractam; quod tamen femur, singulari naturæ miraculo ita fuerit restitutum, ut, non solum non claudicaret post consolidationem, sed etiam, quid huic femori in longitudine nihil quicquam decesserit, sed perfecte curatum fuerit. Lindanus quoque in sua Physiologia de puero sexenni exemplum refert, qui spatio 4. pollicum substantiam ossis deperdidit, quod spatium sensim callo repletum, & ossa invicem unita sunt. Quale analogum à Diemerbroeckio in adulto recensetur, Molitor, inquit, quidam è sua mola decidens tibiam cum fistula in medio confregit, tanta cum violentia, ut superior pars carnem perforans in ipsam duram terram vi adigeretur, atque non solum carnem, verum etiam periostio privaretur; senex quidam Chirurgus in arte sua experientissimus, qui olim famose obsidioni Ostendæ interfuerat, iussu istius ossis periostio circiter ad duorum digitorum latitudinem penitus denudati ablationem: mox consentientibus cæteris Chirurgis dictum factum, & secunda religatione os illud subtili ferra amputatum fuit: tunc dictus Chirurgus crus ad pristinam longitudinem rursus extendit, & sic in lignea Theca aequaliter deposuit, vultus quotidie sine cruris commotione inspiciendo; atque sic ex utroque ossis sine paulatim succrescens callus tandem coibat, ac sensim in ossam duritiem firmabatur ita ut crus pristinam longitudinem retineret, & ubi os ablatum esset, vix videri posset. *Conf. Bonet. Medic. Sept. Collat. L. I. sect. 3. c. 14. 16. 18. Eph. N. C. II. 2. obs. 184.* Sic majorem ossis frontis partem ablatam, & in ejus locum succretum Callum vidit Wolfii *Obs. Chir. Med.* p. 41. Sed sæpius etiam natura deficiente contrarium evenit, vid. *Amman. Consil. de Just. Med. L. V. P. II. S. I. c. 1. p. 354.* & callus quidem generatur, sed non sufficiens neque ossa conjunguntur, hinc nova insequitur articulatio vid. *Excell. D. D. Salzmanni Diss. de Articulat. Analog. c. v. §. 5. p. 26.*

(m) Vid. *Eph. N. C. II. 7. obs. 30.* hæ fibræ sanguinis, de quo legendus *Illustr. Boyle P. III. Hist. sang. Hum.* in ipsa productione ossium, illorum stamina maxime conficiunt; pars vero oleosa ab illa separata, gluten illud, quod in interstitiis fibrarum & staminum ossium existit, illaque conjungit, nec non medullarem substantiam constituit. vid. *Disp. D. Adolphi de Spina Ventosa. §. 8.*

cum mala illo in latere occupat, ut etiam suffocationem minatus sit. Huc merito etiam referendi calli manuum, pedum, vel in aliis corporis partibus, qui vulgo: *Schwielen* appellantur, & nil aliud sunt, quam cuticula indurata à frequenti labore [n], itinere aliove densior reddita. Sed plura hic enarrare supersedebam, quippe allata partim jam sufficienti ad confirmandam ossificationem partium mollium, partim peculiaris Dissertatio de hoc Themate sub Præsidio Viri Excell. D. D. *Salzmanni*, uti mihi relatum, sub prelis sudat.

§. XIV.

Causæ quæ ad talem indurationem ansam præbent variæ accusantur [o]. Sic illi, qui de foetu Mussipontano scripserunt, acriter inter se de ejus petrefactione dimicant, & ultimum refugium atque asylum erat vis quædam Lapidifica. Hippocrates calculi generationem non aliter fieri putavit, quam quod sedimentum mista pituita veluti gluten sese habeat. Neoterici recurrunt ad stagnationem in renibus sanguinis, & hinc subnata hujus visceris corruptione ulcerosa, ex quo ulcere lymphæ γλιχρὴ glutinosa exsudat & accedente salugine primum in lentescentiam mucidam, mox in tophaceam crustam & successively in talem duritiem convertitur (p). Sicuti etiam in regno minerali succum quendam, seu spiritum petrificantem in generatione lapidum aut induratione rerum petrefactarum, auctorem constituunt, simili prorsus ratione succum quoque ejusmodi ossificationis partium causam esse pronunciant, qui in animalium corporibus soliditatis tum naturalis nonnullarum partium, tum corporum, præter naturæ consuetum morem in corpore imprimis humano, genitorum sit auctor: sic si succus talis ossificus, qui in ossium nutrimentum converti debuisset forsitan a via sua aberrat, & portio quædam in partes molles devenit, convertitur ibi & in solidam, quæ ossibus solennis est, substantiam agglutinatur (q). Alii soliditatem partium

(n) Vid. *Pechlin. Observ. Physf. Med.* II. obs. 43. L. III. obs. 9.

(o) Conf. *Disp. Excell. D. D. Mezgeri supr. alleg.* §. 13. seq.

(p) Exempla emictæ Urinæ materiæ mucilaginosæ, quæ in matula calculum ex tempore generavit, vid. *Eph. N. C.* III. 4. obs. 64 *Act. Hafn.* Vol. III. obs. 70.

(q) Quid sit ossium nutrimentum, & unde fluat disceptant Physiologi, nonnulli peculiarem succum ossificum statuunt, qui ad cæteras corporis partes nutriendas ineptus, uti Autor supr. cit. *Dissert. de Callo* §. 13. p. 10. It. *Excell. D. D. Scheid.* in *Eruditiss. Diss. de Duobus Offic. in Cerebr. H. repertis.* Q. 1. p. 4. seq. quod nonnulli probant glutine ex ossibus fractis stillante, quod secundum illorum sententiam supponit proventum non aliunde, quam ex nervis, quas partes tenent *Charleton, Entius, Cole, Glissonius*, qui etiam argumenta sua ab atrophâ partium deprimunt. Alii vero experimentis demonstrant ossa æque ac alias partes ab arteriis nutiri, licet sub diversa proportione ac quantitate, de quibus *Clopton. Ha-*

a calore, alii a frigore, alii denique a partium resiccatione derivant. Quicquid sit, corpus durum est id, quod ex partibus crassioribus, ad motum minus aptis, divisioni difficillime cedentibus, firmiori nexu inter se cohærentibus constat (r). Quoniam igitur foetus male erat collocatus, & tunicæ, quibus involutus erat, forsân justo robustiores & propter liquidi defectum a calore nativo exsiccatae fuere [s], facillime istæ in ejusmodi duritiem progressu temporis transire atque partes erassiores fibrosæque ossis in modum indurari potuerunt. Placenta autem, quoniam pars ejus quo utero adhærebat retinuit substantiam pristinam vasculosam, continuo illam secundinarum partem irroravit & irrigavit, cui adnata erat, hinc etiam in tantam duritiem uti reliquis globi ambitus totus exsuccus, non evasit, sed cartilagineus substitit [t]. Depravatam insuper imaginationem hic in causa fuisse [u], mihi non videtur, quamvis enim sollicitè inquisiverim, nihil tamen rescire potui, sufficiant ergo supra allegatae causæ ad tale productum satis superque idoneæ.

§. XV.

Decidamus adhuc quæstionem, quæ forsân nonnullis supervacanea videri possit, *An scilicet hic fœtus salvari & superstitè matre felix virisque in lucem produci, an vero postmodum ad præcavenda ea, quæ a fœtu mortuo metuenda sunt, ex ventre materno extrahi potuisset?* quod hoc spectat problema, denuo in mentem sunt revocanda, quæ supra proposuimus, nempe an in Tuba, an vero in utero conceptus fuerit noster infans? Quoad primam conceptionem nullam video aliam medelam, quam partum Cæsareum, desperatum profecto conamen, quod tamen non semper infeliciter cessit, & non tantum Cypriani singularis observatio

vers *Osteolog. Nov. c. I. p. 89.* Venulas elegantissimè *Leucœnboekius* in *Transact. Philos. n. 186.* per os tibiæ bovium dispersas exhibuit. Conf. *Disp. atleg. de Spin. Ventos. p. 9.* *Pechlin. L. II. obs. 39.* Cæterum modum ossificationis egregie descripsit *Puccarn. in Element. Med. Phys. Mathem. L. I. c. 5. §. 81. 82.*

(r) Vid. *Teubmeyer Phys. Exper. p. 81.*

(s) Quod non tantum sæpissime contingit, sed fortasse in tam provecta ætate, in qua mulier nostra conceperat, ovula durioris esse substantiæ judiciose conjiciebat *Vir Excell. D. D. Keckius, Consiliarius atque Archiater Sereniss. Principis Oettingens. Patronus summo opere Colendus.*

(t) Dum hæc typis imprimuntur, *Excell. D. D. Zellerus, Patronus Venerandus, mihi refert, se ulteriori indagacione hanc etiam partem ossificatam invenisse.*

(u) Ejusmodi observationem habet *Pechlinus L. I. obs. 28.* cujus judicium ita sonat: *Sane ex omnibus indicis, inquit, colligere licet, jam tum ad terrorem habitusque cadaverosi spectaculum lente interiisse hunc fœtum, & raro naturæ conatu in liquore illo suo, velut Balsamo, mersum perdurasse, averso jam etiam per tam vehementem animi passionem a nutritione ejus sanguine materno, constrictis, quod metus terrorisque proprium est, venis.*

vatio supra citata, sed plura hinc inde exempla testantur [v]. Non enim quævis gravida tam felix est, ut ejusmodi foetum, qui per vias ordinarias egredi nequit, vel frustulatum excernat sine ullo sanitatis detrimento, vel uti nostra usque ad XCIV. vitæ annum secum gestet. Quanta enim mala talis foetus ultra debitum gestationis terminum in utero remanens, mortuus, imo putridus infelici matri affert, tristis proh dolor! testatur experientia, hinc omnis nervus eo intendendus ut foetui vivo iusto tempore via pareretur, vel si interit in claustris matris ejus cadaver ex corpore sano eliminetur, ad evitanda gravissima symptomata. Si vero foetus noster in utero exitit, tunc facilius ex ergastulo suo deliberari potuisset, dum videlicet perita & cauta obstetrix, præsentibus sufficientibus imminentis partus indicis, effulis aquis, & deprehenso situ uteri vitiatò, parturientem demisso capite & reliquo corpore nonnihil elevato transversim lecto superimposuisset, manulque probe inunctæ digitos, & quidem unum post alterum in uteri orificium blande immisisset, illudque sensim distendisset, donec totam manum in uteri cavitationem transferre potuisset, & sic foetum probe comprehensum caute extraxisset [x]. Quoniam autem videtur, fissuram in involucro per quam aquæ effluxere, nimis fuisse parvam, quippe postmodum nullum omnino ejus vestigium apparuit, hinc, illam ulterius provide ampliare & ita foetus exitum promovere debuisset. Postquam vero, doloribus cessantibus, foetuque mortuo, spes ullius subsequentiæ partus evanuit, felicem prædico nostram mulierem, quod non obstante hoc cadavere, quod continuo secum gestabat, qualitercunque sana atque vegeta ad tale senium pervenerit. Felicesque prædico omnes illos, quibus hoc insolitum naturæ miraculum videre contigit; ac magnæ post mortem huic foeminae debentur grates, quod ipsa sese cultro anatomico, ac jucundo curiosorum spectaculo propriis petitionibus subjecerit. Hæc Muliercula exemplo sit plebi superstitionis, tantopere, nescio qua stupiditate inductæ, ut ab ejusmodi sectionibus abhorreant, ac impediant perscrutationem frequentiore naturæ phænomenorum, qua multa adhuc abscondita detegi possent, at hæc sunt pia desideria & surdo narratur fabula.

(v) Conf. *Act. Erud.* MDCXCIII. p. 229 *Verduc. Chirurg.* P. I. c. 36. *Burtholin. Hist. An.* Cent. II. obs. 8. circa fin. *Fianum Chirurg.* Tr. VIII. c. 2 p. 116. seq. *Aquapend. Pfizer, Juncken, Hildan. Blancard. Rouffet. Cornarium, Roonhausen &c.* Contrarium tuentur *Paræus, Mawicean &c.* & funestam cessisse operationem testantur *Guillemau, Rosfinck.* *Diss. An.* p. 82.

(x) Vid. *Dissert. Cel. D. D. debelii De Extractione Foetus Hum. ex Utero.* §. 13.

EXPLICATIO FIGURARUM.

Fig. I. Exhibetur involucrum osseum.

- A. Pars pro cartilaginea habita, ab Excell. D. D. Zellero vero quoque osses reperta, quæ carni squamosæ seu placenta adnata atque contigua erat.
- B. B. B. C. C. C. Membrana plus minus cruentæ, quæ globum hinc inde cingebant.
- D. D. D. D. Fissuræ & incisiones securi factæ.
- E. E. E. E. E. Ipsa involucri ossificata substantia, multis parvulis prominentiis conspicua.
- F. Contusio atque conquassatio a rudi tractatione orta, ubi quoque membrane crassiores semiputridæ conspiciuntur.

Fig. II. Ipse fetus diductis hemispheriis sese sistit.

- A. A. A. Involucrum, quo adhuc fetus ex parte tectus.
- B. Fetus ad partum maturus, in situ suo ordinario.
- C. Cavea, a manu dextra impressa, hic in conspectum veniunt:
- α. Nasus depressus, atque β. Osculum, compressum quidem, non vero apertum uti in figura falso depictum.
- γ. Oculus clausus & denique in latere δ. Auricula.
- D. D. Brachia, quorum dextra manus pollex duas phalanges candidas ac cute denudatas exhibet. Neque omittendum, brachium dextrum sinistrum magnitudine superasse.
- E. Genu prominens.
- F. F. Funiculus umbilicalis disruptus, & quidem ea pars, quæ umbilico adheret:
- G. G. Altera portio, involucri annexa.
- H. Pectus elatum.
- I. - Incisio in latere sinistro, ubi substantia carnis rubescens quidem, sed parum succulenta & carni fumata non multum dissimilis comparuit.

Fig. III. Biga costularum, ex latere sinistro extractarum, naturalis substantiæ, coloris ac magnitudinis.

- A. A. Earum processus & connexio cum vertebris.
- B. B. Connexio cum sterno.

F I N I S.

G E S S E 3

EXPLICATIO FIGURARUM

Fig. I. Emblematicum

J. ERNESTI

CXLIX.

J. ERNESTI TURCK
HISTORIA MULIERIS
VARIA OSSA PER ALVUM EJICIENTIS

Ultrajecti 19 Maij 1727.

CLIX

J. ERNESTI TURCK
HISTORIA MULIERIS
VARIOSA PER ANNUM EFFICIENTIS

1787

J. ERNESTI

I.

Quia leges Academicæ a me desideraverunt, ut Disputationem quandam conscriberem, animum applicui ad differendum de Casu quodam mihi nuperrime Bergæ in Norwegia, a Viro summe Reverendo, Fautore & Amico longe æstumatissimo proposito. Obtulit mihi nempe, cum abiturus ipsi valedicerem, scatulam ossa continentem, quæ Mulier successu temporis ex alvo pepererat. Verum ut omnia bene intelligi queant, historiam mihi candida fide narratam, breviter pertexam.

I I.

Mulier ætatis viginti quatuor, præter propter, annorum, nupta aliquot annis, gravida fit: Primis mensibus satis bene se habet; venter, more solito, feliciter iatumescit, & foetus, quem alvo gestabat, plurima vitæ indicia edit: Spem uterque concepit Parens, devoratis adhuc paucorum mensium tædijs, pulchra prole suum beatum iri stemma: quamvis aliquid sinistri subesse metueret ob menstrua solito tempore prodeuntia. Sed abhinc tumor decrescit, vitæ gestatæ perceptio perit, remanente solummodo pressione quadam in latere dextro; inde concidit simul omnis spes futuræ progeniei. Verum post aliquot tempus rursus imprægnatur, toto gestationis tempore tamen dolores circa regionem uteri sentiens. Tandem enititur prolem justæ magnitudinis post 9 menses, vivamque. Ab hac tempestate cum febricula colluctatur, dolorem in abdomine sentiscit, manente in dextro latere tumoris, pressionisque speciei. Tandem alvum depositura, angitur, veluti paritura, valdequam, in intestino prope anum dolorem experitur infandum, & sæcibus excernendis obstat quasi aliquid. Ecce parit ex ano cranii partem solidum fere æquantem, ornatamque suis capillis. Suspicata igitur hæc fore ossa primi in se concepti infantis, a quo delusa erat, attendit sollicitè non plura deponeret, nec incassum: Nam successivis abhinc diebus sæcibus immistas observavit costas, dein scapulas, postea femoris ossa, tibias, ossa humeri, cubitos, & digitorum phalanges, tandem squammas ossium perfecte æmulantium ungues, non abscissos cultro, sed abstractos vi quadam & in resergmina solutos; & horum omnium jam tantus collectus est cumulus, ut theculam adimpleat, ipsa ægra autem adhuc plura in suo corpore latitantia ossa percipiat.

Ecquid pro hac misera remedii foret, me gravis ille vir rogavit; & cum nihil sit vita hominis carius, nihil quam eam servasse Medico præstantius & magis honorificum, attentius mecum casum evolvere cæpi, & quem ad modum huic miserrimæ fœminæ auxilium sit ferendum, exponere aggrediar.

III.

Postquam Harveius, Graffius, Ruyschius & Malpighius alique præstantissimi viri generationi animalium observandæ operam dederunt, *Omne Animal ex Ovo nasci*, ne quidem homine excepto deprehenderunt; ita confirmantes antiquissimam Brachmanum Philosophiam, qui *omnia ex ovo & nata & nasci* pronuntiaverunt.

Hæc ova in corpore muliebri humano in duobus nascuntur Ovariis, superne adhærentibus Tubis Fallopianis: horum organorum descriptionem prætereo, quia clare elegantissimeque hæc depinxit Graffius. Ova vero ex ovariis prodire plurimis observationibus confirmavit Peyerus, Geiderus, Nukkius, alique quorum catalogum hic attulisse, nimis operosum foret.

IV.

Omnis conceptus in hisce ovis peragitur, quæ sive hæreant adhuc dum intus, aut semipulsa ex ovario sint, sive excepta a Tubis Fallopianis (quarum Fimbriæ instar digitorum ovarium amplexæ, ovum detrahunt, deferuntque in Tubarum cavitatem) sive in ipsum uterum provoluta, sæcundantur a semine paterno, cujus minima particula ab ovo, in quacunque suæ viæ parte excepta, id præstat, ut producat homo.

V.

Semen enim Patris non tantum in uterum injicitur, sed etiam in Tubas Fallopianas, uti tum ab ipso Fallopio, tum a Leewenhoekio detectum fuit: quamobrem in orgasmo venereo tubarum fimbriis amplectantibus ovarium, uti Ruyschius, Graffius, & Leuwenhoekius observarunt, non mirandum est, si semen quoque usque ad ovaria per tubas provolvatur, quod ovo maturo & moxmo ex ovario exituro circumfusum, illud sæcundat. Unde illæ calamitosæ matribus natæ progenies in ipsis ovariis, ovo nempe iis nimium adhærente, nec postea expulso; meminique Abbatem de la Rocque in ovario dextro conspexisse fœtum, utero illæso, & traditione accepi Cl. Ravium ossa fœtus testiculo innata conservasse, & rudimenta in ovulo cum ovario cohærente conspecta fuisse memoriæ proditum est in Act. Lips. Anno 1706. pag. 265.

VI.

Quod si igitur conceptus fieri possit usque in ovario (forsitan id quidem non semper fiet, sed in Tubis ipsove utero, de hac re ferram non

reciprocabo) & ovum a fimbriis Tubæ, quæ se prorsum invertit, sursum se flexendo ut ovarium amplectatur, abruptum fuerit, atque ab iis tanquam a manu seu digitis prehensum, an non fieri facile potest, ut tuba se rursus invertente, & quacunque ex causa, paralyseos specie fimbriis inducta, iisve relaxatis paulum, ovum lubricum decidat; quod sæpius cum non fit, admirandum potius, quam quod aliquando contingit; sed inde benigni Creatoris amor in conservanda sua pulcherrima creatura evidentissime elucet. Quo igitur cadet ovulum? in pelvim, sive cavam illud, quod utero, intestino recto, & vesicæ urinariæ continendis, dicatum est. Nullus etiam dubito, quin in hoc cavo sæpius deciderint ova, sed eorum nonnulla suffocantur, aut locum, cui accrescunt, non inveniunt: alia, nescio an feliciora dicam, accrescunt, vegetant, suam progeniem alunt; & inde nati sunt foetus, qui extra uterum in pelvi hæserunt. Sed observationibus mea dicta adstruenda erunt. Monconyus Tom. 2. Itiner. memorat Chirurgum Aurelianensem anno 1672. in hospitali illius urbis cultro subjecisse foeminam, quæ diu doloribus partus vexata, nihil enitebatur, suumque obibat diem, pelvi aperto egregius & optime formatus prodiit puellus, non in utero, non in ovario, non in tubis, sed in ipsa cavitate pelvis jacens, vid. Ephem. Natur. Curios. Decur. 1. Ao. 1. ubi docte a Cl. Sachio differitur de pluribus extra uterum observatis foetibus. Et prostant apud probatos auctores plura exempla, inter quæ notatu dignum mihi visum est, quod memoratur in l'Hist. de l'Acad. Roy. 1716. cum foetus extra uterum formati placenta primæ secundæque lumborum vertebræ adhæserit. Imo & simile quid in animalibus advertitur, cum in iis generatio modo simili humano peragitur, hinc in Lepore foetus extra uterum gestatus descriptus prostat in Act. Lipsi. anni 1687. pag. 278. in iisdem Actis anni 1710. p. 137. Novi equidem magnos in arte viros aliam fovisse opinionem de foetibus extra uterum repertis, quos sentiebant uterum perrumpere, atque per vulnus in abdomen intrare: concedam lubenter, ejusmodi casus extitisse, verum hos omnes subito fuisse matri lethales facile evinci posset: memoriæ proditi sunt nonnulli apud Hildanum Cent. 1. obs. 64. Veslingium in Syntagn. Anatom. cap. 7. apud Joh. Caspar. Fanfium aliosque, quos recitat Bohnius in Circul. Anatom. progymn. 1. p. m. 20. & 21. & in Ephem. germ. Dec. 2. anno 7. pag. 16. Verum viva matre & postea adhuc fertili, foetum perrumpere uterum non adducatur ut credam; saltem nostro in casu locum id non habuit, cum absque insigni hæmorrhagia & in uteri cavum & in abdomen ejusmodi transitus fieri non posset, sed hæmorrhagia in Norwegica muliere observata non est, quæ a mensibus ordinariis erat distinguenda: præterea nulla fuisse signa tam vehementis causæ, quæ vulnus tantum utero infixisset: nulli parturientis conatus, nullus lapsus, pressiove inæqualis præcesserunt. Quamobrem nullus potest amplius dubitationis superesse locus,

quin ex ovario decidua ova, inprægnata tamen prius à foecundo femine Patris, deciderint in cavum pelvis, ubi excreverunt haud aliter, quam in utero fieri solet. Ovarum tunicae, chorion & Amnion adhaerentes interiori membranæ pelvis, vel utero exteriori, vasa sua ipsius vasis immiserunt, quorum ope nutritius e matre sanguis ad foetum pervenit; hæ inde tunicae æque incrementis induratae fuerunt, finxeruntque quasi alterum uterum, quod fabulae de duplici utero originem dedisse videtur, foetu nempe reperto in pelvi, obvoluto suis membranis, quæ cum uteri cervice coaluerunt, uti colligere licet ex observatione ad Cl. Dionisio facta, descriptaque in Ephem. germ. cur. dec. 1. an. 2. pag. 160. Alius foetus parti superiori pelvis adhaerens, Peritoneum adversus Mesenterium compressit sua mole, hinc hujus vasa cum illius concreverunt, visus idcirco fuit foetus vasa sua cum iis intestinorum & mesenterii immiscuisse & communicasse, atque ingressum fuisse abdomen, sed visus ita tantum fuit ab observatoribus rei Anatomicae nequaquam peritis; quale observatum apud Fr. Bayliam in Phyl. oper. prostat: sed non rari sunt aliorum quoque errores, qui foetus in cavo abdominis seprehendisse notant, non distinguentes pelvis abdominisque cavitates.

V I I.

At redeamus in viam, & inspiciamus propositum nobis casum penitus, demonstratum enim ex superioribus abunde erit, nostratæm Norwegicam mulierem ovum in pelvim delapsum aluisse; quod enim ab utero exceptum nutritumque fuisset, adduci nequeo, cum bene formatae viventisque prolis postea facta sit mater. Quomodo enim cum mortuo, corruptoque foetu, quomodo cum ossibus cariis, pungentibus, ichorem necessario acrem demittentibus, tenellus concrevisset in eodem carcere foetus? Sed hoc tempore legitimo partus excluso, quidni simul exclusa fuissent putrefacta solutaque primi foetus ossa? Hac igitur difficultate remota, dico, quod foetus in pelvi adoleverit, vel placentam, ejusve simile quid, & chorion, amnionque affigendo partibus nonnullis, quas prius propiusve attigit in hac cavitate, adolevit usque ad aliquot menses, tumque vel nutrimenti defectu, vel ex ægitudine periit, quamvis priorem causam potiore ratus sim, cum menstruata fuerit interea temporis foemina, sanguinem ita emittens, quem natura alendo foetui dicaverat: Verum in omnibus fere casibus, in quibus foetus extra uterum jacuerunt, menses solito tempore passæ sunt foeminae.

V I I I.

Mortuus igitur est noster foetus, jacet cadaver ejus in pelvi, vivumque sepulchrum ipsi præbet mater, imo præbuit anni spatium: fierine hoc

hoc potest, nonne inquinabunt in putrilaginem solutæ partes teneram pelvis membranam, uterum, intestinumque? Cum gangræna hæc partes occupaverit semel, cito proserpit, & an major hæc gangræna proserpendo non quoque afficiet vivam matrem? Valetudinem adversam, quæ conflictavit per annum, quæ febriculam comitem habuit, liquido probare arbitror matris viscera non plane immunia ab hac labe, aut sana perstitisse. Merito tamen hic inquiritur, an per tantundem temporis fœtus in vivo corpore gestari possit? Vix adhiberemus fidem in loco tam tepido humidoque, in quo omnia ad putrefactionem, citissimamque dissolutionem composita videntur, evincentibus Chemicis, per tot mensium decursus manere posse indissolutum tam tenellum & vix consistens adhuc cadaverulum, nisi frequens observatio penitus hoc adstrueret. Forsitan diutius conservatio hic extenditur, aëri cum sit via denegata, quæ cæteroquin putrefactionem plurimum accelerat: quod observationes attinet cadaverum, aut sceletorum diu in vivis matribus inclusorum, longam adferre possem feriem, ex Ephem. Germ. Cur. dec. 1. Ao. 6. p. 327. Ubi caput fœtus septem per annos in utero delituisse dicitur: & in Dec. 1. Ao. 1. p. 137. sceleton memoratur, quod duobus fere annis post legitimum partus tempus excretum est. Et in iisdem Ephem. D. 2. Ao. 5. pag. 352. Sceleton ultra sexennium in viva matre perstitisse. Tum in Centur. 5. p. 307. memoratur sceleti historia, quod mater per 3. annos in sua alvo gestavit. Sed Georg. Orth. in Dissert. Inaugur. habita Tubingæ 1720. historiam exhibuit Fœtus in utero materno per 46. annos detenti; adeo ut nullum possit esse tempus tam longum, quia diutius fere fœtus mortuus in utero hæreat.

I X.

Officula autem putrefacta & aspera hinc inde exstantibus angulis pungunt, inflammant, exulcerant, quascunque contingunt in pelvi partes, atque ita viam sibi quasi quærunt extra corpus vivum, tam provida sibi est natura, ut omne heterogeneum plerumque ope exulcerationis ex corpore eliminat, testantibus id quotidie rebus peregrinis in bello cum vulneribus simul corpori inflictis, & suppuratione expulsis. Ossa nostri fœtus maternum intestinum pupugerunt, inflammaverunt, exulcerarunt, & per illud viam nunc sibi quærunt, procul omni dubio eam perforantia intestini recti partem, quæ per pelvim transit, atque ita cum faciibus simul exonerantur per anum. Ne autem aliquis opinetur, viam hanc a me temerario consilio effectam, modumque exitus ex ludibrio ingenii creatum. Absit hæc a me temeritas! Gravissimos allegabo Auctores, quorum observationibus innixus, hæc adserui, vel potius modo confirmavi, quæ illi ipsi diu ante me invenerunt. Ita enim Langius Lib. 2. Epist. med. 39. memorat uxorem civis ex oppido Eberbach, quæ factum vi-

ventem aliquot menses in utero gestaverat, & cum jam tempus partus instaret, ubera prius turgida lactis detumuerunt, puero in utero non subsistente, tandem factus in matrice computrescebat, cujus crura craniique ossa denigrata & carie obliterata, cum mulier ob intestini exulcerationem alvi profluvio laboraret, anno decimo, non per vulvæ ostiola, sed per anum excrevit. Aliud ejusdem generis exemplum, quod Romæ contigit Anno 1571. suppeditat Marsilius Cagnatus Lib. 4. obs. variat Cap. 9. a se adhuc Tyrone & a præcipuis urbis medicis visum, scilicet plebeja diu quædam agrotaverat foemina febre hectica perpetua ac debili, duroque imi ventris tumore: unde ille esset tumor non facile inveniebatur, cum nulla suspicio aderat eam quid amplius utero gerere: verum agrotanti ex improvise salus advenit, nam factus humani carnes putrefactæ, ossaque separata per anum exiverunt, natura se sponte exonerante: quo ad pristinam postea rediit mulier sanitatem. Amatus Lusitanus Cent. 2. Cur. 10. scribit. Nasonis uxorem, cum quinque mensium factum mortuum diutius gestasset in utero, profluente quotidie ex utero colluvie quadam saniosa non sine febre, indiesque corpore marcescente, attenuatissimo habitu jam affecta, per secessum excernere cepit officula quædam, quæ in exitu dolorem inferre sunt ab ipsa deprehensa, ac a stercore mundata conservabantur, nec destitit ab hujusmodi excretionem per menses & annos, donec permulta officula hujus generis emiseric. Confirmat eandem Historiam Marcellus Donatus. Balduinus Rousseus Epist. med. 1. de Muliere Goudana scribit, partus tempore prætermisso, revoluta jam anno, una cum Lotio illam primum digitorum articulos excrevisse, ac sensim alia majora ossa, Tibiam, radium, costas, & id genus alia per posticam cum excrementis emisisse, ac denique secundo a parturitione anno, maximos ante perpeffam labores, calvariam totam cum cubito, costis & aliis aliquot ossibus ejecisse. Rossetus sect. 4. de partu Cæs. c. 2. hist. 1. & 5. Bina exempla prodidit matricis ulceratæ pertusæque versus intestina, cum excretionem ossium infantilium. Horatius Augenius Lib. 2. Cap. 27. de part. hom. casum, Ao. 1571. Ferrariæ contigisse, hunc notat, quod mulieris gravidæ doloribus partus advenientibus & aqua plurimum fluente legitimo tempore nihil tamen pareretur: dolores illico cessarunt, ventre adhuc tumido manente, atque ipsa magnam gravitatem sentiente, hinc creditum a Medicis mulierem gestasse molam, sed anni abhinc effluerunt bini, tum fluore alvi corripitur, fetentissimo, excrementa erant flava ac sublivida, copiosaque, tum simul cum iis effluunt duæ costæ, sequenti die rursus binas alias excrevit, sed exspiravit: exenterato cadavere uterus putrefactus deprehendebatur, qua parte rectum intestinum tangit, quod ibidem etiam exulceratum, ossibus concesserat viam. Sed prolixior evaderem, cæteroque observationem Tulpii Lib. 4. cap. 30. adferrem, tum Roonhufii obs. medic. part. 1. obs. 1. pag. 15. tum Morleyi, quod proficit in a-

Ætis Britannic. philos. no. 227. p. 486. quod ultimum exemplum satis congruit cum nostro in plurimis, nisi quod non amplius conceperit mulier ibi descripta, adde observationem in Phil. Transf. n. 387. pag. 171. attentionem quoque mereretur observatio a Litrio inserta Historiæ Academ. Parisin. Anni 1702. p. 234. spectans fætum per anum excretum: plura qui desiderat, præstantissimum eruditissimumque consulat Thom. Bartholinum in viis Insolitis part. human. cap. 14. Quemadmodum igitur ossa perrumpere uterum & intestinum rectum potuerunt in allatis Medicorum observationibus, quid ni in nostro casu intestinum idem, licet in alio loco, perforabunt? Quomodo pertundunt, facile ostenderem, si adjungere voluissim intestinalium tunicarum descriptionem, quam nemo mortalium tam clare, tam recte dederit, quam Clariss. Præstantissimusque Doct. & Professor B. Albinus, hujus illustris Academiæ diligentissimus, felicissimusque Anatomicus, in specimine quodam Anatomico, & ideo manum de tabula, & ad finem properandum est.

X.

Ecquid igitur remedii nostræ conveniet ægræ? An naturæ committendum erit negotium, an vero Medici dexteritas, aut vis herbarum multum solatii opisque adferre poterit? Prostant exempla mulierum per alvum ossa parturientium, quas ἡ Φύσις ἑσίων ἰηρός curavit absque medicamentis ullis, aliæ autem perierunt. Cum autem suppuratum sit intestinum, imo forte in nonnullis locis putrefactum, opinor hic conducere injecta enemata, quæ a putrefactione ulteriori intestina conservent, & quotidie alternisve diebus immitti possent, veluti hoc vel simile quid

℞. Herb. Scord.
 Sabios.
 Cardui. Bened.
 Veron. aa. Mβ.
 Coqu. in Aqu. Font. q. s.
 per horam dimidiam
 Colat. ℥viiij. vel ix.
 adde
 Mellis ℥β.
 Terebinth. ℥j.
 Ol. comm. ℥β.
 Vitell. ov. no. j.
 M. F. Chyster.

Tum ne in interiori cavitate pelvis oriatur putredo, saltem ut præservetur,

vetur, judicarem applicandum esse fotum ex illis herbis, quæ putredinem egregie arcent, quales sunt chærefolium, levisticum, hyssopus, absynthium ponticum, ruta, majorana, scordium, carduus benedictus, quarum hæc aliæve in vino coctæ & ope pannorum, vel ipsæ calide applicatæ noctu toti abdomini, imprimis autem regioni pubis, quæ omnes has partes præstantissime fovebunt, & adversus putrefactionem munient. Sed interna quoque conducunt, quæ hecticæ adventum, hic cæteroquin ante fores (ob putridam materiam facile per venas lymphaticas absorbendam, totique sanguini communicandam) arceat: Decocta ex plantis abstergentibus, aperientibus, sudorem leviter excutientibus egregie hoc præstabunt; hæc enim instar theæ quotidie epota moderate, poterunt nonnihil emolumenti afferre. Erunt hæc omnia eo majoris efficaciz, quo diæta observetur accuratior, in qua nihil quod facile putrescat assumendum judico. Quibus a Medico factis sola ulterior curæ spes in Deum Omnipotentem, & Patrem misericordiæ, cui perpetuo laus & honor sit, rejicienda erit. Nunc enim ad sectionem cæsaream non confugiendum esse arbitror, cum maxima pars ossium, quæ fœtum componunt, deposita sit, & natura sibi conciliavit viam, per quam se satis bene liberat, hanc quoque in hac occasione cum Medicinæ Principe Hippocrate sequendam, pronuncio.

F I N I S.

C L.
J. CAROLI UNGNAD,
C A S U S
ANATOMICO-PHYSIOLOGICUS
R A R I O R.

Stettin. 12 Januar. 1750.

Ex Exempl. MSSC. ad Editorem.

J. CARROLL UNINGARD
C. A. S. U. S.
ANATOMICO-PHYSIOLOGICAL

PARIS

1870

EX LIBRIS MUSEI HISTORICIS

1871

Dig. Med. Paris, Tom. IV.

JUssu Illustrissimi Regiminis mense Augusto anni præteriti corpus Hedewicæ Catharinæ Hartin, in aquis suffocatæ, in diœcesi Colbatz, in pago Selow, a physico atque chirurgo civitatis inspectum ac obductum est. Inprimis autem hocce in cadavere exquisitè examinandum fuit,

Utrum illud ingruvidatum fuerit, nec ne?

Externe nullum in integro hoc cadavere vel minimæ læsionis apparebat indicium, nisi quod ipsa aqua, cui defuncta aliquot jam dies innataverat, stella item syria, nec non insignis temporis mora, hocce cadavere tunc temporis novendecim ante dies jam jam extincto, universam corporis peripheriam putredinosam reddiderint.

Caput, thorax & abdomen una cum omnibus visceribus & contentis nulla prorsus laborabant labe.

Præcipuum autem laboris nostri objectum, puta uterum, qui alias in statu ordinario exiguam quidem attamen parumper crassam atque compactam figuram pyriformem extra statum graviditatis offert, non tantum majoris erat molis & capacitatis, sed & longe amplius extensus, unde quoque vasa ejus sanguinea mirum in modum sanguine distenta conspiciiebantur.

Primo intuitu, fatemur, non exiguum nobis de facta hujus cadaveris imprægnatione subnatum esse dubium, quandoquidem uterus plane vacuus nobis videbatur, nec ullum fetus in eo delitescens vestigium apparebat.

Illico vero ergastulum hocce debito modo perscrutati, in eo satis distincte plurimas partes cranii, scilicet os frontis, utrumque os bregmatis, nec non maxillam inferiorem, omnia tamen ab invicem separata tenerrimeque extracta, ac sollicitè a nobis asservanda, observabamus.

Subtilis simul artuum extremorum hac in regione præfens erat pars, quæ procul dubio radium & cubitum lateris dextri seu partem mediam brachii dextri constituebat.

Omnia igitur hæcce momenta atque documenta unum quemvis ipso sole clarius convincunt, hocce cadaver revera concepisse, foetumque gefsisse, licet paucissimæ saltem illius partes nostrum in conspectum venerint.

Quoniam vero omnes illæ a nobis recensitæ partes fetus adeo teneræ ac subtiles erant, omni jure judicamus, foetum hunc bimestrem tantum fuisse reliquas vero invisibiles atque absentes hujus fetus partes ex insigni ardore solis, ex mora tot dierum, nec non ex vi corruptibili aquæ, in qua corpus hoc submersum fuit, plane consumptas, corruptas & in putredinem redactas fuisse; ossa autem a nobis indicata hanc forte ob cau-

sam a corruptione restitisse libera, quia, teste experientia, ossa cranii præ reliquis universi corporis ossibus citius a natura formantur.

Cæterum ne minimum quidem ullius violentiæ illatæ in ventre supremo hujus cadaveris exstabat signum, verum potius ejus integumenta una cum cranio ac partibus contentis apparebant integra ac sana.

Nulla porro nobis ratione hujus cadaveris suboritur suspicio veneni vel introsumpti vel oblatis, siquidem externe ne minimum hujus rei apparebat indicium, imo neque in ipso ventriculo ulla mutatio coloris, vel aliqualis tumor, vel levis inflatio, multo vero minus inflammatio sese manifestabat; certissimo indicio, corpus hocce in aquis extinctum exspirasse.

Hocce igitur in casu quam maxime mirum nobis videtur, quod ossa calvariæ paulo ante a nobis recensita atque in utero reperta ne minimam corruptionem experta, verum potius recentia, sana ac albicantia reperta fuerint.

Etenim extremitates atque apices horum ossium, quorum coalitu successu temporis futuræ formantur & ossa cranii invicem junguntur, subtilissimis villis niveis similes erant, unde innumeræ illæ crenulæ, quæ figuram ferræ subtilissimæ sensui visus offerebant, non sine maxima animi voluptate a nobis conspectæ fuere.

Non levis porro nobis inde ortus est scrupulus, quod, omnibus reliquis iisque innumeris fetus hujus partibus dispersis atque absentibus, pauca tantum hæcce cranii ossa in cavitate uteri residua fuerint, & cur illa non pariter evanuerint.

Sana ratio, ut opinamur, prohibet, ne medicus in cadaver humanum inquirens, illud, quod tantum auditu, non autem visu percepit, relationi medico-chirurgicæ inserat; hiic omni jure momenti hujus maxime notabilis, quod ex ore affinium hujus suffocatae percepimus,

Scilicet quod illa, ex aquis repetita, in imis corporis partibus sive abdomine sanguine quam maxime tincta atque maculata fuerit,

in relatione nostra nullam plane mentionem fecimus, attamen illud, prouti decebat, judici coram exposuimus.

Prius vero quam huic disquisitioni finem imponamus, merito dubitamus, utrum omnes fetus hujus deperditæ partes uno ictu & per abortum, an vero per intervalla temporis & per successivam corruptionem evanuerint!

Ex hæmorrhagiâ paulo ante descripta judicandum sane est, quod cadaver hocce sub undis & in ipso agone mortis ingentem matricis spasium imo plane abortum perpeffum fuerit.

Per hunc vero abortum plurimæ fetus hujus partes absentes sine dubio ejaculatae & aquis immerse fuere.

Inge-

Ingenne itaque fatemur, causam hujus rei adhuc nos latere, cur scilicet pauca hæc a nobis recensita ossa, præsertim autem radius & cubitus dexter in utero residua fuerint, non autem una cum fetu evanuerint, cum nihilominus integer encephalus & nonnullæ ejus partes continentes ossæ a nobis non fuerint observatæ.

Quærenti ex nobis, numne partes fetus absentes, matre adhuc in vivis existente, ex utero egressæ fuerint, respondemus, id nobis hanc potissimum ob rationem impossibile videri, quia mater ad ultimam vitæ suæ lineam usque sana fuit, nec ullum vel inflammationis vel sphaceli vel alius morbi in fetu ante mortem matris apparuit signum.

Recenset equidem Clariss. Scharfchmid. in relationibus medico-chirurgicis Part. I. cas. 63. hominem mercenarium medios inter labores & paucissimo temporis spatio aliqualem dolorem in brachio dextro sensisse, idemque brachium post tres septimanas sine amputatione & sponte decidisse, reliquis omnibus imo ipsis vicinis totius corporis partibus sanis restitantis; at tamen hocce exemplum nostro casui parum vel nihil luminis accendit, dum l. c. de partibus externis, nobis vero de partibus internis sermo est.

Alii ex historia hujus casus forsan judicabunt, foetum demum post mortem matris extinctum partes suas per corruptionem aquarum & moram temporis successive & diversis vicibus perdidisse.

Ponamus; hanc sententiam firmo niti fundamento, nullo tamen modo perspicimus, qui fieri potuerit, quod plurimis fetus partibus absentibus paucissima illa ossicula in utero non tantum præsentia sed & sana & plane incorrupta, & cur illa permultis aliis corporis ossibus longe tenetiora non simul extirpata fuerint.

Pro diiudicanda hac lite, quæ forsan intuitu partus, præsertim vero dystociæ maximos exerere usus potis est, ingenium nostrum dubium simulque imbecille deploramus, hinc unum quemvis, qui levissimas hæc meditationes perscrutatione dignas censebit, amice ac submisse rogamus, ut nos hac in re adeo fluctuantes benevole erudiat, causamque, cur illa ossa post mortem matris sola simulque sana in utero restiterint, indiget.

Rem certe nobis facturus est longe gratiosissimam, qui sua de hoc casu perquam memorabili nobiscum communicare meditamina voluerit.

F I N I S.

111113

DISPUTATIONUM
AD HISTORIAM ET CURATIONEM MORBORUM
PERTINENTIUM TOM. III. PARS III.
MORBI ABDOMINIS.

- LXXIII. *J. Jacobi RITTER*, olim Discipuli nostri, de impossibilitate & possibilitate abstinentiæ a cibo & potu, occasione puellæ Frutingenfis dit. Bernensis inediã longam simulantis Diss. Basil. 1737. Fraudulenta inedia, a severiori Præfecto continuo detecta, ægræ tamen puellæ hic describitur. Inde de nutritione, de decremento per transpirationem; de minori necessitate alimenti in animale non transpirante, de vita minima egit. pag. 1
- LXXIV. *Danielis Wilhelmi TRILLER & J. Erb. Frid. BULISII* disp. de fame lethali & callosa oris ventriculi angustia Witteberg. 1750. 3. april. Post multum glaciæ usum paulatim amissa deglutiendi facultas, & longa fames, cum emaciatione, ad mortem duxit. Induratus, pene ossæus & angustissimus erat oesophagus, qua in ventriculum se demittit. Multa scitu digna addit vir clar. 31
- LXXV. *Georgii Augusti LANGGUTH* de tabe sicca lethali ex callosa pylori angustia progr. ad disp. LXXIV. Memorabilis casus vomitus perpetui, tabisque funestæ: a ventriculi ostio inferiori calloso, ipso vero eo receptaculo in amplissimam caveam dilatato. Causa ab ictu, aque omenti scirrho ab auctore derivatur. 63
- LXXVI. *Henrici HENRICI & J. Friderici MESSER* de Cholera Morbo Hall. 1740. Cholerae causas varias collegit Cl. HENRICI, & ipse ex propria experientia protulit, a repressis sudoribus pedum fetidis, a fonticulo occluso: a comestis fungis: a cucumeribus & cerevisia: a frigida potu: ab ovis piscis barbi: a lactuca: a terrore: a tartaro emetico non rite præparato. Inter remedia plurima, & aliqua ex hypothesi collegit, ut indigestam illam crystallum montanam: opium rejicit, & a veteribus adhibitum fuisse negat. 73
- LXXVII. *J. KEMPF* de infarctu vasorum ventriculi Basil. 1751. Morbum non valde notum hic fuse describit auctor, sanguinis nempe in vasis ventriculi congestionem & stagnationem: ejus morbi in cadavere detecta vestigia producit, hæmorrhoides fere cum ejusmodi obstructionibus conjungi monet, lienem in vomitu cruento accusatum sæpe innocentem esse addit. Demum causas mali enarrat, eo corticem peruvianum refert, ferrum, opium, spiritum vini, vim externam. Ex aliqua harum causarum sanguis in ventriculi vasa congestus his fractis denique erumpit, aut putrescit, aut in scirrhum cogitur. Ad curationem suadet venæ sectionem, sales medios, cichorium, clysteres ex surfure, decoctum radicis juniperi. Agrotorum novem historias subjungit, inter quas etiam uteri & recti intestini putrefactio continetur. 99
- LXXVIII. *Gotthofredi SAND & Georgii Alberti STOLZ* rarus ventriculi abscessus Regiomont. 1701. Historia morbi mortisque ex vero purulento, inque ventriculo rupto, abscessu. 125
- LXXIX. *Francisci THIERY* præside *Camillo FALCONET*, doctissimo viro, proposita thesis in hæc verba *Ergo ab omni re cibaria vasa enea prorsus ableganda* Paris. 1749. Celebrata utique, variisque linguis reddita disputatio lites excitavit, legibusque sancientiis pro fundamento fuit, quibus cupræ vasa, tamquam valetudini adversa dam-

- nantur Sed neque stanni aut innocentiae, aut minus tutae crassitiei fidi. 175
- LXXX. *Pau. Henrici Gerbardi MOERING* Epistola ad Ill. virum *Paulum Gottlieb. WERLHOF* quae mytilorum quorundam venenum, & ab eo natas papulas cuticulares illestrat. Brem. 1742. Morbus singularis ex mytilis etiam paucissimis comestis natus, in quo adfectio ventriculi nausea, vomitus cum convulsiva indole & demum urticata eruptione conjungitur: brevis tamen morbus, etsi minax, & facite superabilis est. 183
- LXXXI. *Danie. is Hofmann & Ferdin. Christoph. ORTINGER* de aere microcosmi factitio Tubing. 1737. Prima historia est emphysematis ex lapsu, fractaque costa nati: in expositione ejus mali experimenta memorabilia interponuntur. 201
- LXXXII. *Abrabam. Vater & Laurentii Weidner* chordapsus Celsi occasione ventris enormiter contracti in homine subita morte extincti observati Witteberg. 1718. Id nomen inponit contractioni abdomini, cum angustia ventriculi plerumque intestinorum conjuncta. 223
- LXXXIII. *Job. Zeller & Immanuel Wrismann* docimasia, signa, causa & noxa vini lithargyrio mangonifati variis experimentis illustrata Tubing. 1707. Utilis disputatio, quae funesta vini mangonia anni 1705. describuntur, cum anno pridem 1695. similes fraudes grassatae fuissent. In cadaveribus inflammatus ventriculus apparuit. Praeter consueta symptomata aliquando etiam diuturnum asthma, alias ulcus ventriculi successit. A solo plumbo haec symptomata ortum duxisse constat, cum acidissima vina absque malo potata fuerint, solaque nocuerint, quae ex fraude saturnina dulciora evaserant. Experimentis etiam variis ostendit auctor, etiam externo usu cerussam eadem mala excitasse, quae deglutita movet. Venena lenta ad saturninam classem refert. Liqueurum exploratorum optimum fuisse expertus est eum, qui ex lixivio calis viva cum auripigmento componitur, & melius, quam alia praesidia, plumbi exiguum momentum cum vino commistum detegit. Recentem vero oportet adhibere. 235
- LXXXIV. *Johannis Astruc & Petr. Ludov. Mariae Maloet* thesis in haec verba *Ergo morbo colica pictorum dicto vena sectio in cubito Paris 1751.* Antiquum morbum esse, & ante *CITESIUM* Parisiis innotuisse ostendit: sedem in spinali medulla ponit, & rachialgiam dici jubet. Suadet doloris tempore venae sectionem, plurimum usum decoctorum diluentium, fomentum ad lumbos, scintillia, narcotica. In stadio paralytico praecipit decoctum lignorum, sudorem ope spiritus vini vel fumi cinnabaris excitum: sales medios, mercurialia, thermas Baregianas, embroham, arenationem, velicatoria. 259
- LXXXV. *J. Baptista du Bois* thesis in haec verba *Non ergo colicis figulis vena sectio* Paris. 1751 & 1756. Morbos percurrit, quibus opifices in metallis occupati obnoxii vivunt. Oppidi *Villedieu les poëtes*, in aere elaborando occupati, malignam valetudinem describit, adhibet forte emeticum ex vitio antimonii trito, eo successu, ut fere intra quadriduum morbus superatus sit. Emollientia & venae sectionem, quam ad emollientia refert, vehementer rejicit, & in nosocomiis morbum difficillimum reddere per experimenta queritur. Sedem mali ponit in obstructo mesenterio. Sua methodo trecentos agros absque tristi eventu sanavit. Pessime habere observat eos, qui corium auripigmento tingunt. 277
- LXXXVI. *J. Guiljelmi Ilsemann* de colica saturnina metalurgorum disp. Gotting. 1752. Eximia disputatio, & per experientiam nata. Labores primum metallicos describit, eas maximas operis haec colica adhaec observat, quae lithargyrium excoquant: auctores recenset, qui de eo morbo scripserunt. Symptomata mali enarrat, alvi constitutionem, colicam in paralytin degeneraturam, etiam caecitatem. Causam non ponit in arsenico, cum ustores a malo fere immunes sint, minerae hercinicae arsenico vix misceantur, a purissimo lithargyrio figuli similibus malis adficiantur, neque in argento vivo, quo fodinae hercinicae destituuntur, sed in plumbo,

- cujus pars non minima avolat, dum calcinatur, ut in polline furnos obducente omnino verum plumbum sit, quod recuperari possit, & lithargyrium sudanti operariorum faciei adhærescat, deque manibus, quas blandituri canes lingunt, simillima tormina etiam bestię referant. Venenatam efficaciam ad lithargyrium refert, quod ab acido primarum viarum solvitur, absque eo acido innocens futurum, quale id omne est, quod pulmone recipitur. In sanguinem autem penetrare certum est, cum ex urina plumbum restitui possit. Curationem ab emollientibus & febrifugis repetit, ut tamen acida excludat. Machinam excludendis aptam vaporibus proponit. 297
- LXXXVII. J. Ernesti KUHNII de ileo diss. Leidæ 1702. Ab involutis intestinis, aut in se invicem susceptis, malum repetit. Duo exempla adducit. Addit frequens esse malum, & a Ruyschio quater observatum. 347
- LXXXVIII. J. Gottl. LEIDENFROST de volvulo intestini singulari eximium progr. Duisburg. 1750. Post verum volvulum intestinum de abdomine eruperat, invertum, & per duos pedes invaginatum, ut phænomena tunicæ villosæ curiositati medici patefcerent, qui ea opportunitate egregie usus est. Morbus præter ulcusculum intestini, facile fermentis vinosis adhibitis convaluit. 364
- LXXXIX. Martini Jacobi KUPFER diss. sistens volvulum sanguineum ejusque curationem in viro quodam Regiomont. 1720. Vomitus post sævissimos dolores colicos recurrens, cum alio obstructa diuturnus, superatus linimentis, clysteribus, medicamentis amaris &c. Causam in sanguine per venam portarum stagnante ponit. Memorabilis observatio est, in Livonia hæmorrhoides rarissimas esse. 369
- XC. Laurentii GRUBER de febre acuta epidemica exanthematico-dysenterica Basil. 1747. Tiguri hæc dysenteria sævit, de genere putrido, ut emetica omnino non ferret, purgantia non facillime, & per exanthemata judicaretur, hinc per sudorifera medicamenta rectissime curaretur. 385
- XCI. Abrahami VATER & auctoris J. GOTTLIEB VOGEL de dysenteria epidemica maxime contagiosa & maligna superiori anno patriam devastante Witteberg. 1747. Dysenteriam ex nebula ortam fuisse contendit auctor, quæ sibi & urbi patriæ gravis incubuerit. Ab horæis fructibus negat natam fuisse, cum ante eos fructus grassata, neque ab iis aucta, & aliquando omnino levata fuerit. A bobus dysentericis homines, mitius tamen, infectos fuisse testis est. In curatione rejicit venæ sectiones, emetica: laudat blanda laxantia, cum theriacam, & alexipharmaca. Adstringentia nocuisse confirmat. 399
- XCII. Andr. Elie BUCHNER & auctoris Thome LAURICH diss. de singulari quadam Indo um orientium dysenteria ejusdemque præcipua a nostrate differentia. Hall. 1752. Auctor in insula Java ab anno. 1742. ad 1749. medicinam fecit. Describit dysenteriam hybernâ ejus regionis a fructuum horæorum abusu, aque capto frigore natam, per initia mitem, sensim vero invalescentem, sex integris mensibus duraturam, raro lethalem, non contagiosam. Eam curat, non quidem adstringentibus fructibus, ut Indi solent, sed orizæ decocto, vino rubro cum nucem moschata, absorbentibus, quibus nitrum admiscet. A fructu ananas liberalius comesto in Europa dysenteriam successisse vidit. 421
- XCIII. Samuelis ERNST Aroviensis helveti, & discipuli nostri olim amici Emanuelis KOENIG, Diss. de tania secunda Plateri Basil. 1743. Primam taniam, in Belgio, frequentem ab Helvetia abesse scribit. Anatomem animalis exhibet, qualis artificiosè repletis arteriis, aut canalibus adparet. Quodvis internodium habet sua vasa chylo turgida. Alia sunt ex communi tronco, & quasi aorta, nata, qui medium articulum percurrit, & alius denique truncus quadrangularis, oram ambit articuli. In alterutro, incerto, latere osculum est: aliud vero vicinum punctum minus. Omnes articulos conjungit canalis, qui longitudinem animalis sequitur, & qui in extremo articulo, cum simili semper sequentis articuli canali

continuatur. Vivere porro hanc animalium catenam ostendit auctor, sed catenam potius esse, quam simplex & unicum animal, ut omnino canalis, qui longitudinem sequitur primi animalis, se ad similem alterius bestiolæ canalem adaptes. De capite dubitat. Ostium laterale in papilla eminens pro vero ore habet, quo animal alimentum capret, idem forte evomit. Propria etiam ova admittit. 431

Clarissimi van DORPERN egregiam de vermibus intestinorum disputationem nimia, pro scopo nostro longitudo, vetuit recipere.

XCIV. J. Gottlieb BAUER epistola ad amicum olim nostrum doctissimum, J. Godofredum de HAHN de molis intestinorum Dresd. 1747. Curationem describit hominis, cui frequens in vomitum definens capitis dolor, non sine aliis vitiis molestus erat. Huic cum sanguine puro multa concrementa fibrosa, cartilaginosa, secesserunt, ex sanguine forte retento & perinde in speciem solidam compacto uti molæ sanguineæ in utero solent. 461

XCV. Sigismundi KOENIG, ex medica apud Bernates familia clinici, *λιδογενεσις humana specimen duab. epistolis ad Soc. Reg. Brit. comprehensum* Bern. 1685. 12. Memorabilis historia conservari meretur & tradi posteris. Virgo lapides vari generis per vomitum & secessum rejecit, qui in aere in pollinem relabebantur; in spiritu nitri solo solvebantur; destillati dabant terræ plurimum, falis urinosi volatilis paucillum & aliquantum acidi. Multa etiam alia singularia in eo morbo fuerunt, clysterum vomitus, urinæque fœtidæ. 475

XCVI. Imman. WEISMANN historia *libotoca mulieris* Tubing. 1716. 4. edita. Unice conservavi historiam ipsam, reliquam, nimis longam, ratiociniorum & similibus casuum collectionem omisi. 493

XCVII. Ex Jobannis LEMKE & Andrea WESTPHAL diss. *qua pars intestini jejuni per guttur inferius excreta salva manente agri vita describitur* Gryphiswaldiæ ann. 1741 edita, perinde historiam rei gestæ solam retinui. Per dysenteriam de ano decessit pars intestini jejuni cum fibris musculosis, valvulis, villosa adeo tunica, glandulis miliaribus, & mesenterii particula. 495

XCVIII. Georgii Erhardi HAMBERGER de *ruptura intestini duodeni ex scirrbo ulcerato* & denique rupto Jenæ 1746. 499

XCIX. Caroli Friderici KALTSCHMIDT de *ileo a scrupulis pirorum mespilaceorum erosio* & perforato Jen. 1747. Longa particula ilei obstructa duris fecibus, ut omnino ne argento quidem vivo via libera esset, & denique tribus locis perforata, ut ileum pene a colo avulsus esset. 502

C. Henrici HENRICI & resp. Georg. Ludov. NOTTNAGEL utilis disp. de *abscessu mesenterii* & musculorum abdominis plane singulari Hall. 1712. In primo ægroto multum humoris nigri, etiam in fila collecti, & mesenterii, nempe cellulosæ ejus partis, magna sedes ulcere absumpta, quod super obturatorem internum ad genua usque continuabatur. In altera historia abscessus peritonæum inter & musculos abdominis positi a quo vertebræ, dorso ultima & prima lumborum luxatæ. Pulmo etiam aeri inaccessus, caseosa materie plenus. Inde alias crebraque abscessuum mesenterii historias observatas secundum causas disponit, menstruas & hæmorrhoidæ purgationes omittas, aut repressas; affectum hypochondriacum, hepar obstructum, repressas variolas, calidorum abusus, & spirituosus potus, denique glandularum obstructionem.

Altera pars disputationis est de abscessibus abdominis a vulnere extus clauso, cum intus pateret: a vulnere sola intervalla musculorum abdominis perambulante, ab inflammatione prægressa. 505

CI. J. Georgii SCHERB de *calculo receptaculi chyli hydropis causa* Leid. 1729. In medio chylo post paracentesin frustra factam lapillus repertus est, quem crediderunt in chyli receptaculo habitasse, quod in pectore nullum ductus thoraci

- ci vestigium superstes repertum fuerit. Describuntur viæ chyli, & hydropis rare species, etiam oculi. 535
- CII. Rudolphi Jacobi CAMERARII & Jona BRUNNER disp. exhib. *hepatite defunctorum extispicia* Tubing. 1716. Duæ incisiones quibus constitit, in hepate dura coagula fuisse. 555
- CIII. Abrahami VATER programma quo *hepar in hydropse sæpius insons esse e sectione viri ante duas septimanas post diuurnum alvi fluxum cruentum tandem hydropse extincti demonstrat* Witteberg. 1720. Nempe fanissimum hepar in hydropico. 579
- CIV. Aug. Friderici WALTHFR de *atra bile* progr. Lips. 1741. Alterum exemplum dat sanguinis in arteriis venisque coacti: alterum bilis & sanguinis lienalis nigerimi. 573
- CV. Andreæ PETERMANN & Guntheri ALBRECHT *Scrutinium uteri ex calculis vesicæ felleæ occasione casus cujusdam singularis* Lips. 1698. Historia icteri aliquoties egestis per alvum calculis soluti, denique vero incisi cadaveris, & numerosissimorum in eo repertorum calculorum. 581
- CVI. Georgii BETZOLD diff. de *Cholelitho* Argentor. 1725 Bonæ historiæ, altera dolorum hypochondrii dextri egesto calculo sublatorum, altera plurimorum calculorum repertorum in viis cysticis 605
- CVII. J. Andreæ WISLICHEN *lapides biliosolymphatici per metastasim febris catarrhalis exorti ac per abdomen exulceratum exclusi* Lips. 1742. Sponte subnatus tumor denique ruptus, atque egesti calculi 50, ab oleo tartari solubiles, ut oleum conspicuum restitueretur. 629
- CVIII. Hermanni Friderici TRICHMEYER & Wilb. Henr. Aug. STROEHLIN diff. de *calculis bilariis* Jen. 1742. Experimenta enarrantur, capta in bilariis calculis. Inflammanur, solvuntur in spiritu nitri parte aliqua molli superstitite. Hepatici calculi molliores sunt, pallidiores, semper natatiles 639

TABULA DISPUTATIONUM

QUARTI VOLUMINIS,

Scil. Partis tertiæ continuatæ.

DE MORBIS ABDOMINIS.

- CIX. **C** Ar. *Friderici KALTSCHMIDT* Progr. de liene pueri novem annorum raræ magnitudinis, Jenæ 1751. Lien unius libræ demta uncia, cum hepatis fescunce unico major foret, cætera sanus. In adulto homine lien solet uncias pendere duodecim, pag 1
- CX. **J. Valentini SCHEID & J. Godofredi SCHEID** *Observationes quatuor lieum disruptorum*, Argentorat. 1725. Inter frequentiora violentæ mortis ab exigua causa natæ exempla, hæc est mollissima viscerum ruptio, 5
- CXI. **Abrabani VATER & Christiani Sigismundi ETZLER** *Diff. de Scirrhis viscerum occasione sectionis viri tympanite desuncti*, Witteberg. 1723. Post icterum, hecticumque morbum hepar majus, tuberculosum, pancreas scirrhosum, lien splisus quin carneus, 21
- CXII. **J. Philippi MERTZ** *Diabetis observatio rara*, Basil. 1737. Omnino enormis urinæ copia, quæ longo tempore, quotidie adsumtorum copiam quatuor in die libris superavit, 33
- CXIII. **Christiani Gottlieb KRÄTZENSTEIN** *Theoria fluxus diabetici more geometrico explicata*, Hall. 1746. Observationes aliquot, & propria experimenta, & theoriam continet, quæ diabetes a constrictione venosa deducitur, Tab. XIII. 51
- CXIV. **J. Martini ORT** *Historia renis sinistri maximi tumidi & corrupti in cadavere humano reperti*, Basil. 1719. Ren maximus, gangrænosus, ruptus, intestinum colon comprimens, sanguis effusus in cerebri ventriculos, & scriptorium calamum, 87
- CXV. **Christiani Andreae KOCH** *Göttingensis olim Doctoris libellus, quo affectus in libris & praxi rarissimus ab Hermanno BOERHAAVE in Nosocomio Leidensi sanatus describitur*, Leid. 1718. editus. Cum post ischuriam, & subsequentem urinæ incontinentiam, denique secessisset de vesica lacinia calculis plena, & maneret dysuria, atque vesicæ ulcus manifestum foret, BOERHAAVIVS alvum quidem duxit medicamento, quod præcipitatum mercurium recipiebat; deinde decoctum dedit glycyrrhizæ nitratum, & opiatum pharmacum. Ita ex crudeli morbo femina convaleuit, Tab. XIV. 103
- CXVI. **J. Bapt. Ludovici CHOMÉL & J. Franc. Clementis MORAND** *thesis in hæc verba Ergo tumidis hæmorrhoidibus birudines*, Paris. 1750. Multa exempla insignium, horum vermium spe perfectarum, curationum adfert, 116
- CXVII. **J. Hieronymi LAPI** *de curatione stranguriæ contumacis frequentem maleque tractatam gonorrhæe in consequentis diff. Edit. II. Rom. 1754. Exiguum facileque peritum libellum, non vulgaris saporis, hic in collectione nostra conservandum esse duxi. Oleum injicit in eo stranguriæ genere, & omnes hujus curationis cautelas sollicite adducit,* 123

- CXVIII. *Gottlob Henrici Troschel* nostri aliquando Cl. Auditoris, *de Morbis ex alieno situ partium abdominis* Disp. Francofurti ad Viadr. ann. 1754. propofita. Ampliori, quam quidem in Academiis folent, libello magnum morborum ambitum amplexus est: aliqua etiam vitia contemplatur, vix dum a medicis considerata, ut viscerum ob ligamentorum laxitatem mutatum fitum; hepatis magnitudinem, cum vinculis ad ejus mali tolerationem excogitatis: mesenterii in fufceptione in-
testinorum adfectionem, *Tab. XV.* 143
- CXIX. *Jeremias Loss & Frider. Geitzinger* Disp. *de languore lymphatico*, Witteb. 1673. Curationes aliquas hydropicorum habet, & lymphaticorum vasorum sub cerebri membranis visorum memoriam, 213
- CXX. *J. Boecler ad exteros Medicos occasione fraudulentæ mulieris quæ per totam fere vitam monstrofo ventre omnium decepit oculos conscripta epistola*, Argent. 1728. Innocentissimam Medicorum Argentoratensium expectationem excusat, qui fraudulentum tumorem, ut quidem decebat, a morte feminae avebant incisioni sub-
jicere, 241
- CXXI. *Hermannii Pauli Juch & auctoris Georg. Christophori Beati Brehm de hydatidibus* Disp. Erford 1745. Tumor scirrhusus enormis, univerfis fere abdominis visceribus adnatus, plenus hydatidibus ad multa millia, quarum plufculæ per paracentesin effluerant, *Tab. XVI.* 253
- CXXII. *J. Christophori Pohl de hydropis saccato ex hydatidibus* Progr. Lipsi. 1747. Cellulosa tela diaphragmatis plena 200 hydatidibus: in femina tamen gravida, *Tab. XVII.* 267
- CXXIII. *Jacob Christoph. Scheffler & Christiani Jacobi historia hydropis saccati*, Altorf. 1724. 281
- CXXIV. *J. Hadriani Slevogt & J. Sebastiani Steube de infelici hydropis saccati curatione*, Jen. 1721. Sacco lieni & reni adnato pertuso cum 28 libræ aquæ uno tempore effluxissent, mors post quartam partem horæ successit. Hydrocephali, hydropis pectoris historiae, aliaque utilia doctæ disputationi mixta, 291
- CXXV. *Michaelis Alberti & Christophori Ernesti Cono auctoris, casus memoria dignus hydropis lapsu integro abdomine sanate*, Hall. 1727. Sanatio obtenta per copiosissimum feri ex vesica profluvium, quod lapsui supervenit, 309
- CXXVI. *Polycarpi Gottlieb. Schacher & Job. Gottlieb Moebii de Virgine ascitica post paracentesin purpura maligna exstincta*, Lipsi. 1725. Sedes fuerat in ovario, quo & aqua & plurimæ hydatides continebantur, *Tab. XVIII.* 329
- CXXVII. *Ludovici Salzmänn de abscessu interno mira magnitudinis cum hydropis & aliis notatu dignis in muliere Argentorati nuper observato*, Argentor. 1671. Hydropica, in cujus abdomine fuerunt 56 libræ aquæ, inguinis vero mirus tumor plenus hydatidum, 353
- CXXVIII. *J. Huld. Peyer Imhoff ovarium hydropicum in Virgine reperitum*, Basil. 1718. In hydropica faccus maximus 42 librarum, in quo gelatina, & materies caseosa varia. Duas alias, *Wepferianæ*, addit historias, quarum altera est hydropis ovarii cum pilis pilosis in ovario conjuncti: & alia hydropici ovarii *Miegiana* historia, 375
- CXXIX. *Abrahami Vater & Pauli Gottlob Berger Graviditas apparens ex tumore ovarii dextri enormi orta per tres annos cum dimidio durans tandemque in ascitem terminata*, Witteberg. 1722. Post lac in mammis, & alia signa graviditatis hydrops ovarii dextri maximus, renes comprimens, ut urina in uretere retineretur. Uterus adeo perfecte de pelvi elapsus, ut ejus nihil quidquam in pelvi superesset, *Tab. XIX.* 389
- CXXX. *J. Ebrezried Schlencker de singulari ovarii sinistri morbo*, Leid. 1722. nempe tumore ovarii scirrhuso & lapideo, *Tab. XX.* 417
- CXXXI. *Nicolai Willii stupendus abdominis tumor*, Basil. 1731. Ovarii nempe aquosus tumor centum & ultra librarum, unica cavea, in qua partim hydatides, 417

- tides, & partim gelatinosus liquor: hepar sanum, pectus ad secundam costam usque repulsum. Aliud exemplum maximi tumoris abdominis in Virgine, qui post 14 annos sponte evanuit, cum ex lapsu maxima vis aquæ per urinam excreta foret, *Tab. XXI.* 441
- CXXXII. *Polycarpi Gottlieb SCHACHER de ovarii tumore piloso* Progr. Lips. 1735. Pylorum in cellula ovarii tumefacti per pinguedinem repertorum glomeres nascebantur, ex interna crassaque ovarii tunica, *Tab. XXII.* 474
- CXXXIII. *J. Francisci FONTAINE Observatio rarior tumorem abdominis ex scirrbo ovariorum præsertim sinistri insigni*, continens. Basil. 1753. Iterum hepar sanum, ovarium sinistrum 10 librarum: plenum pinguedine, aliaque parum cum sanitate conveniente materia, *Tab. XXIII.* 481
- CXXXIV. *Christophori CUNRAD & J. Friderici STARKE de hydrope uteri* Disp. Regiomonti 1701. Historia mali a *J. Friderico DECKERO* mutuata, in scriptis hujus Cl. Viri non reperitur. Post longum & difficilem intellectu morbum, nihil aquæ in abdomine repertum, sed uterus ad vaginam cæcus, ut unico foramen minimum, cum vasis vero uteri sanguineis communicans, mensibus fundendis aptum superesset. Multum in utero scirrhorum & hydatidum, 495
- CXXXV. *Georgii Ernesti STAHL & Georgii Friderici JÄSCHKE* Diff. de *infilitis mensium viis*, Hall. 1702. Varia ex mensibus retentis nata mala hoc titulo comprehendit, hæmorrhagias, morbos colicos, hæmoptyses, & sanguineum vomitum, urinam demum cruentam. Medicamenta etiam proponit, 525
- CXXXVI. *Polycarpi Gottlieb SCHACHER de hæmorrhagiis gravidarum*, Lips. 1717. Hæmorrhagiæ perpetuæ cum bonis ægri rebus, historia, quam denique placenta secuta est, quæ de utero decessit. Inquiri autem Vir Clar. qui fieri potuerit, ut fetus absque putredine in utero tam longo tempore potuerit superesse, 555
- CXXXVII. *Johann, D'URBAN de hæmorrhagia uterina*, Edimburg. 1753. Hujus disputationis utilitas magis in bono ordine & vero candore est. Observationes tamen etiam habet, gravis in prægnante femina, per ereptam placentam sublata: similemque in hæmorrhagia a placenta in partu reside, atque feliciter educata curationem, aliasque utilia. 559
- CXXXVIII. *Christ. Gottbil. KIRSLING* bonæ spei juvenis, qui ante diem interiit, Disp. inauguralis, qua *uterus post partum inflammatus* describitur, Lips. 1754. Præter doctam morbi expositionem, etiam ejusmodi scirrhosum uteri & vesicæ ulcus habet, quale descripsi, 583
- CXXXIX. *Georgii Ernesti STAHL & J. KANOLD* (qui ex Uratislaviensium observationum collectione celebritatem consecutus est) de *abortu & fetu mortuo* Diff. Hall. 1704. Abortum versus redeuntium mensium periodos fere fieri; abortui veri fetus facile abortum alicujus concrementi succedere observat. Plethoram felici prægnationi nocere, atque fetum a nimio appetitu extenuari; non semper nocere sanguinis effluxum, aliaque ad historiam medicam abortus pertinentia addit, 605
- CXL. *Polycarpi Gottlieb SCHACHER & Christiani Jacobi SEILER de placente uterina morbis* Disp. Lips. 1709. Inter alia notatu minime indigna, historiam habet funestæ in partu sanguinis jacturæ, cum placenta officio uteri adhæsisset, 631
- CXLI. *J. Georgii ROEDRER & J. Georgii Christiani HIRSCHFELD* Diff. de *uteri scirrbo*, Götting. 1754. Altera historia est uteri, pariter ut glandulæ mesenterii & ipsius circa peritonæum adipis indurati, altera mercurio dulci sublatis scirrhis, *Tab. XXIV.* 657
- CXLII. *Georgii Daniel COSCHWITZ & Georgii Henrici HATZFELD de Virgine hydropica uteri mola simul laborante*, Hall. 1725. Mola de utero pendens fibrosa, carnosa, cum sanguine in tribus cavernis effuso, 667
- CXLIII. *Abrabami VATER & J. Gottlieb VATER mola prægnans*, Witteberg. 1729. Varias placentas morbificas, & ova etiam humana depingit Vir Cl. *Tab. XXV.* 695
- CXLIV. *G. Ruzgeri HANCOCK de mola occasione mola offeæ in vetula octogenaria inventa*

- inventæ*, Götting. 1746. Mirum morbum ipse vidi, accurate hic descriptum, carneam nempe rotundamque massam, cortice osseo tectam, in utero repertam, *Tab. XXVI* 713
- CXLV. J. Georgii SCHMIDT *de concrementis uteri* Disp. Basil. 1750. Eiusmodi concrementa sc. molas alias feliciter egestas, alias a morte, in cadavere inciso, repertas auctor describit, 73 F
- CXLVI. Car. Friderici KALTSCHMIDT *de mola suppuratone consecrta relicta* *globum pilorum pugni magnitudinis cum testa sebacea* Progr. Jenæ 1752. & ejusdem Progr. 75 E
- CXLVII. *De mola scirrhusa in utero inverso exstirpata*, ibid 1754. fere ex titulo intelliguntur, 75 F
- CXLVIII. Rud. Jac. CAMERARIJ & Georgii Friderici ORTH *de fetu 46 annorum* Disp. Tubing. 1722. Etiam hunc mirum fetum vidi induratum, sed involucro cartilagineo & osseo obductum, ex femina 94 annorum, exque uteri cavea sed a morte excisum, *Tab. XXVII.* 75 F
- CXLIX. J. Ernesti TURK *Historia mulieris varia ossa per alvum ejicientis*, Ultraject. 1727. Post vivum & legitimum fetum femina ossa alterius fetus paulatim per alvum egestit, 79 F
- CL. J. Caroli UNGNAD *Casus anatomico-Physiologicus rarior*, Stettin 1750. ex Epistola ad me data. In utero inciso ossa reperta, quantum ad fetus skeleton quidem non sufficeret; ut non constaret, qua via reliqua ossa perierint, 80 F

FINIS TOMI QUARTI

DISPUTATIONUM

A D

HISTORIAM

ET

CURATIONEM MORBORUM
PERTINENTIUM.

PARS TERTIA

CONTINUANTUR MORBI ABDOMINIS.

C I X.

CAR. FRIDER. KALTSCHMIED

D E

LIENE PUERI NOVEM ANNORUM

RARÆ MAGNITUDINIS.

PROGRAMMA.

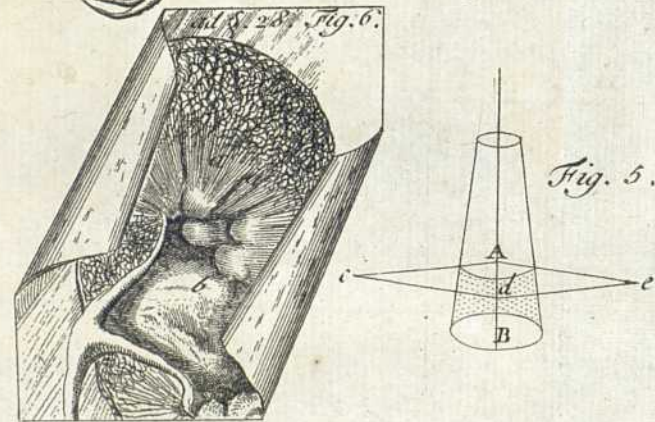
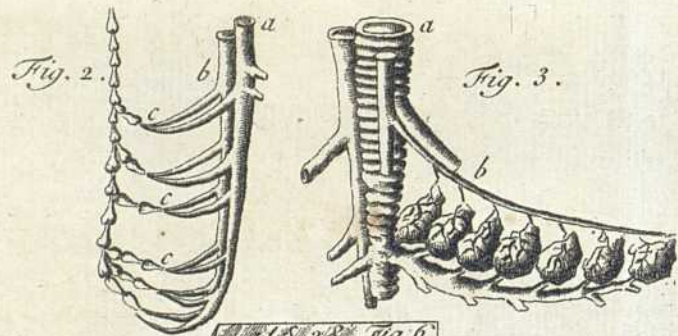
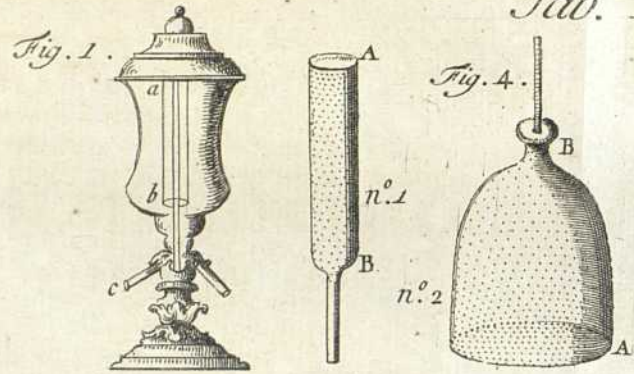
Jenæ 9 Maij 1751.

DISSERTATIONUM
HISTORIA
CURATIONEM MORBORUM
PERSISTENTIUM
PRÆSENTIA
CONTINUATUR MORBI ABDOMINIS

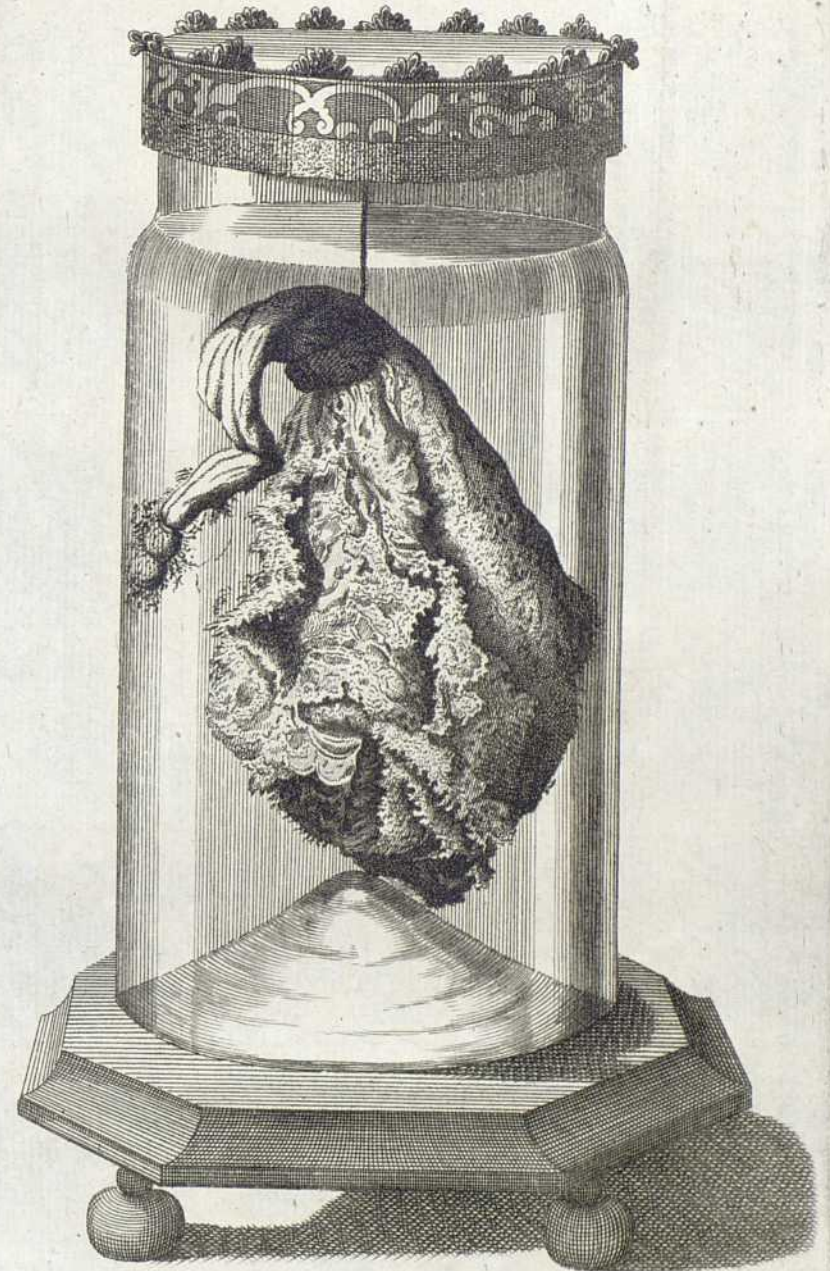
CIX
CAR. FRIDER. KALTSCHNEID.
D. A.
LIENE PURI NOVEM ANNORUM
RARE MAGNITUDINE
PROGRAMMA

Jan. 2. 1774

Druck. Joh. Friedr. Tem. IV. A.

Disp. Medico-pract. Tom. IV. pag. 86.
 KRATZENSTEIN. THEORIA FLUX DIABETICI.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. pag. 116.
 KOCH AFFECTUS RARISSIMUS.

Fig. 1.

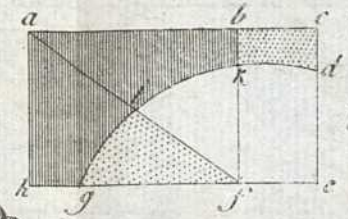

Fig. 8.

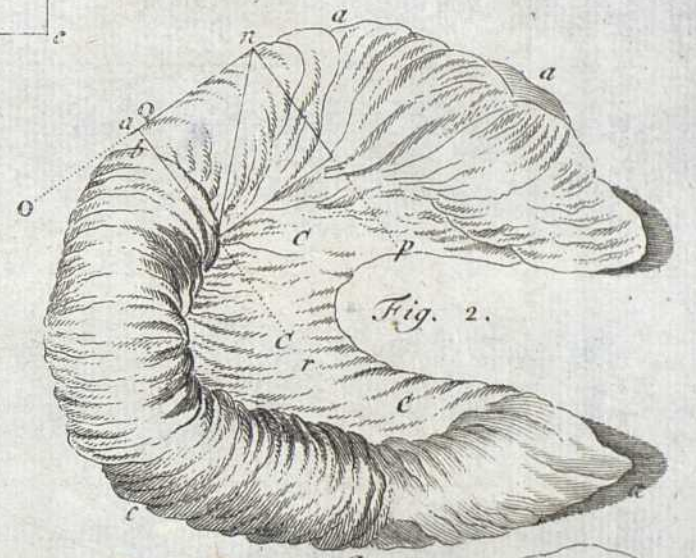

Fig. 2.

Fig. 4.

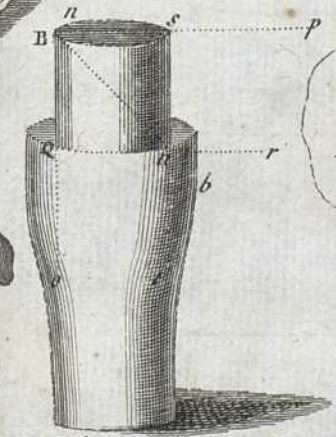

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

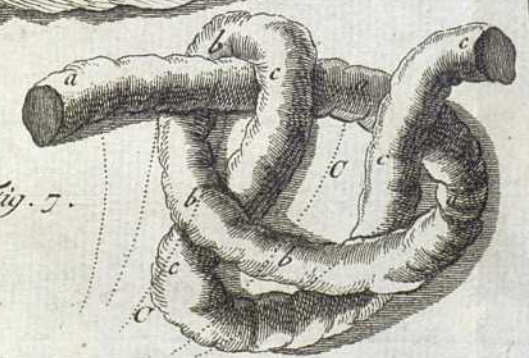
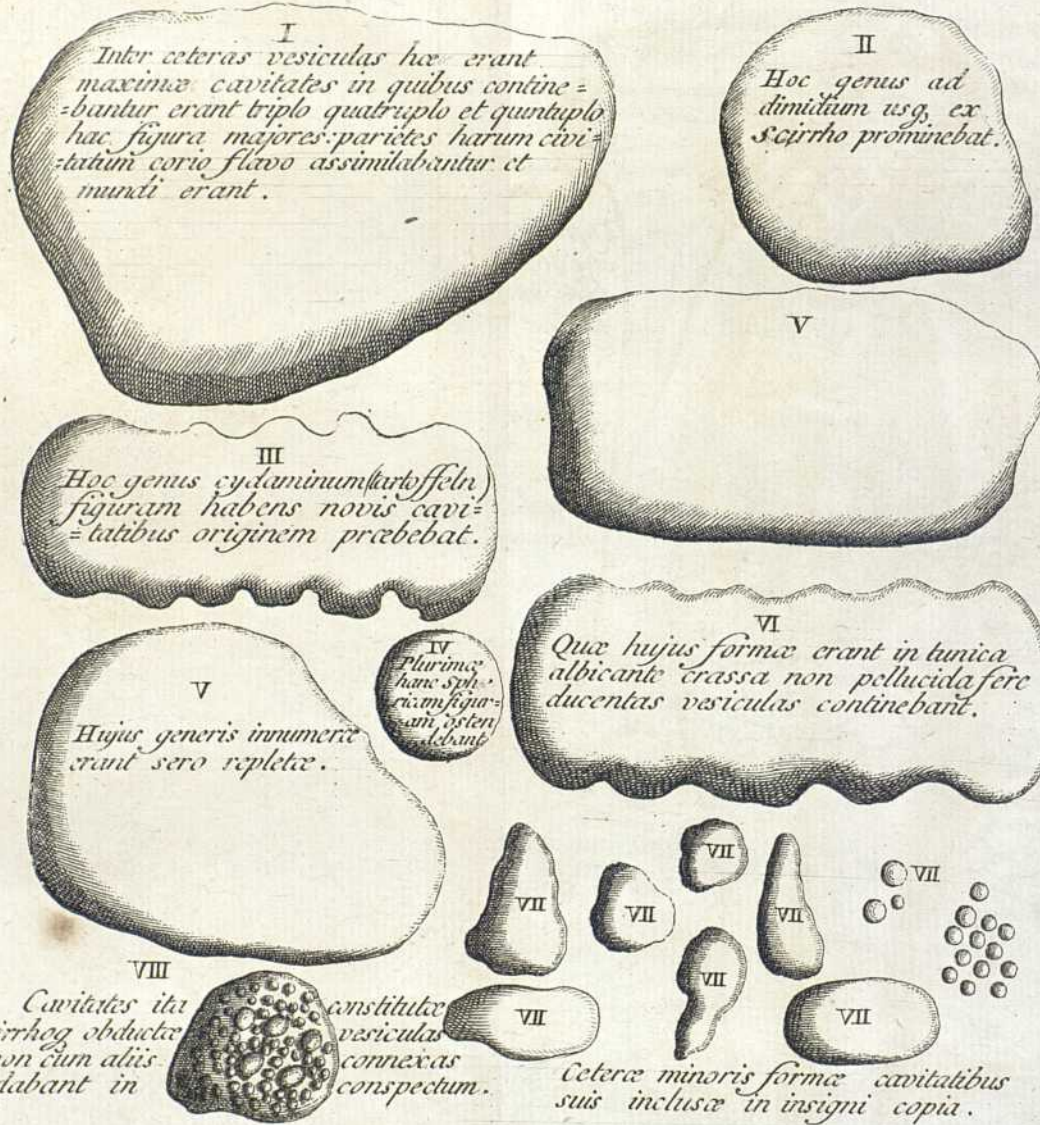
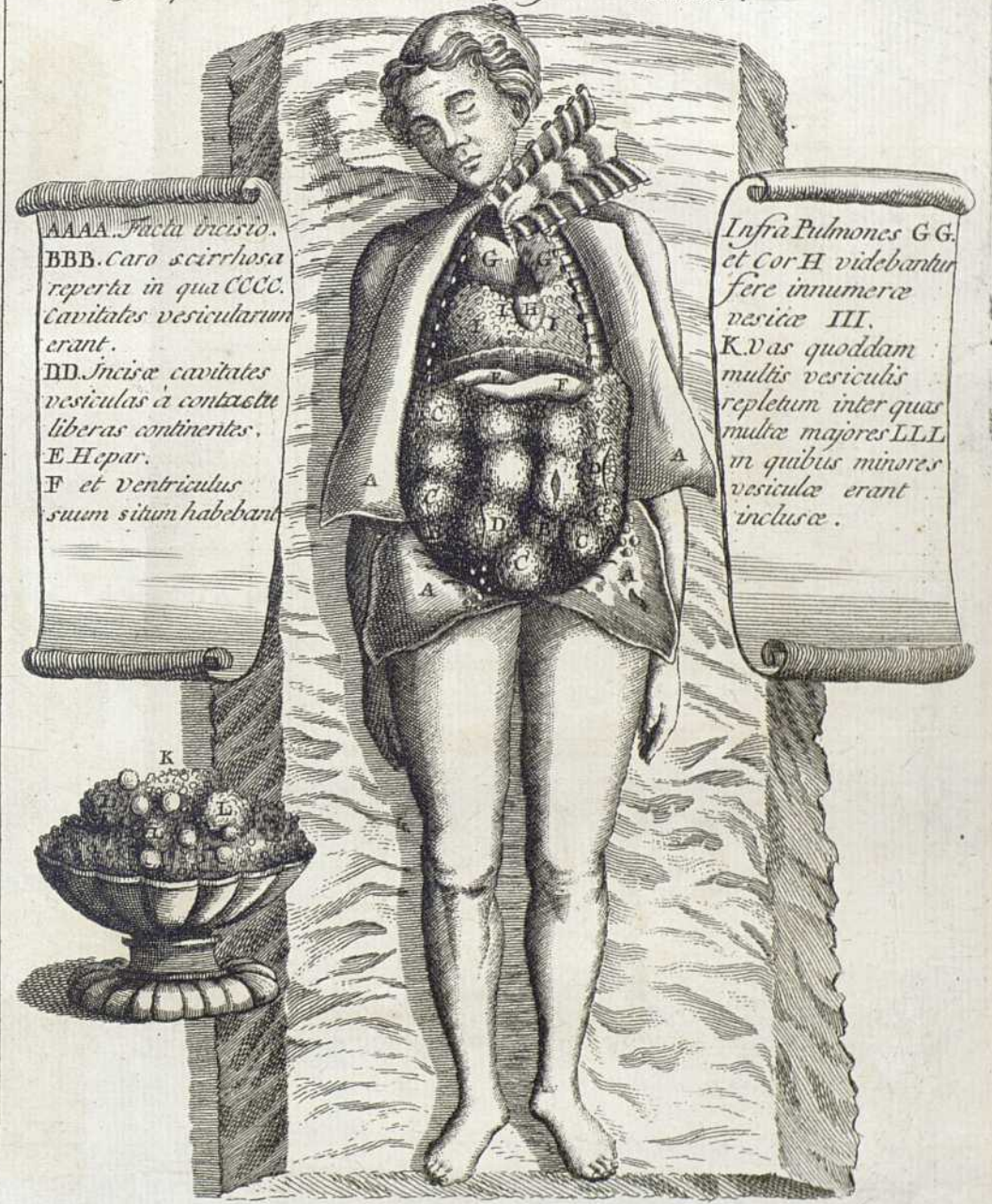

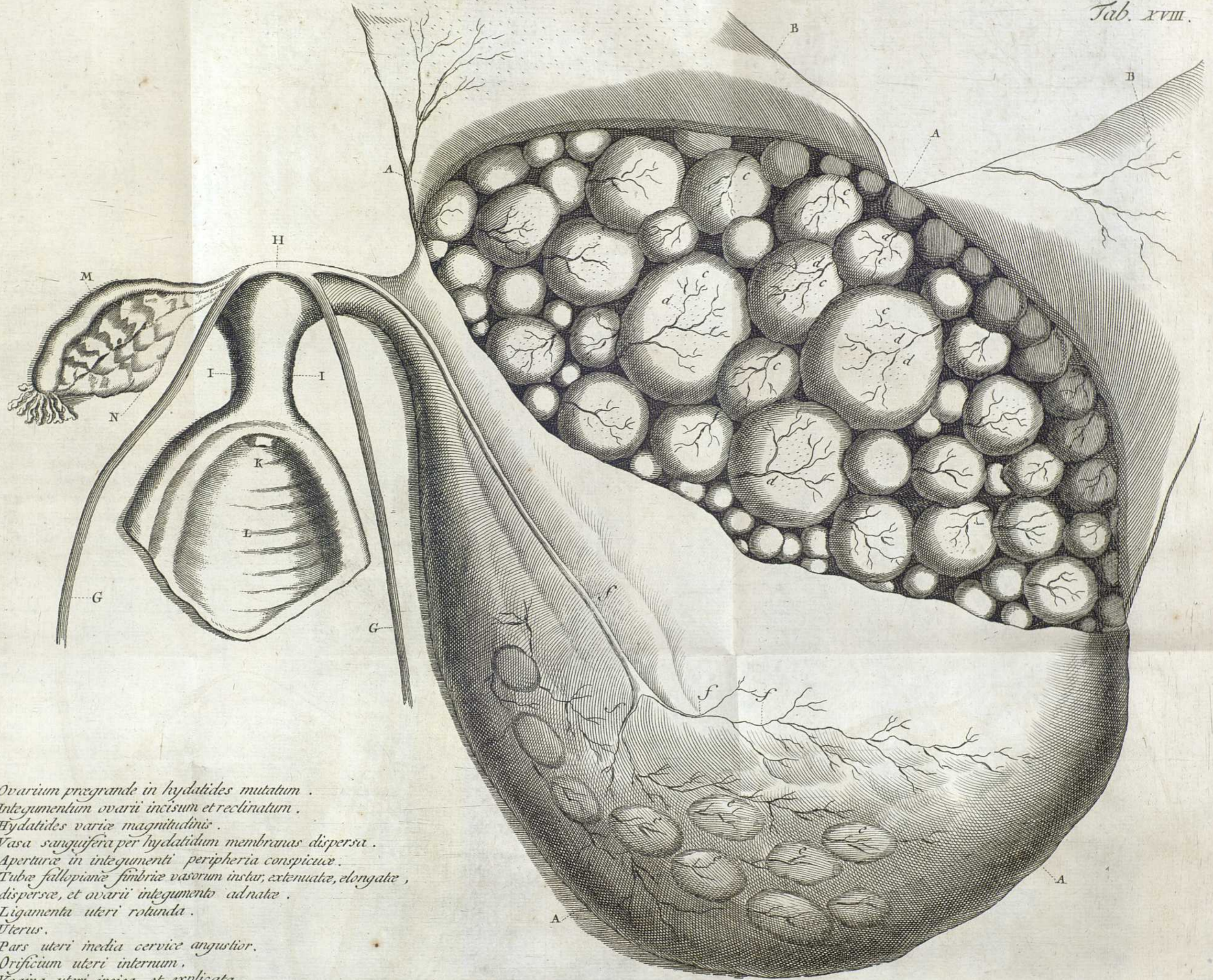
Fig. 8.

TAB. II. Sistens figuras variorum vesicularum generum.

TAB. I. sistens effigiem mulieris cujusdam per quosdam Tab. XVI. annos hydropæ laborantis dec. 23. an. 1739 extinctæ.

- AAAA. Ovarium prægrande in hydatides mutatum.
 BB.....Integumentum ovarii incisum et reclinatum.
 c c c.....Hydatides variae magnitudinis.
 d d.....Vasa sanguifera per hydatidum membranas dispersa.
 e e e.....Aperturæ in integumentis peripheria conspicuæ.
 ffff.....Tubæ fallopianæ fimbriæ vasorum instar, extenuatæ, elongatæ,
 dispersæ, et ovarii integumento adnatæ.
 GG.....Ligamenta uteri rotunda.
 H.....Uterus.
 II.....Pars uteri media cervicæ angustior.
 K.....Orificium uteri internum.
 L.....Vagina uteri incisa et explicata.
 M.....Tubæ fallopiana.
 N.....Ovarium naturali magnitudine gaudens.

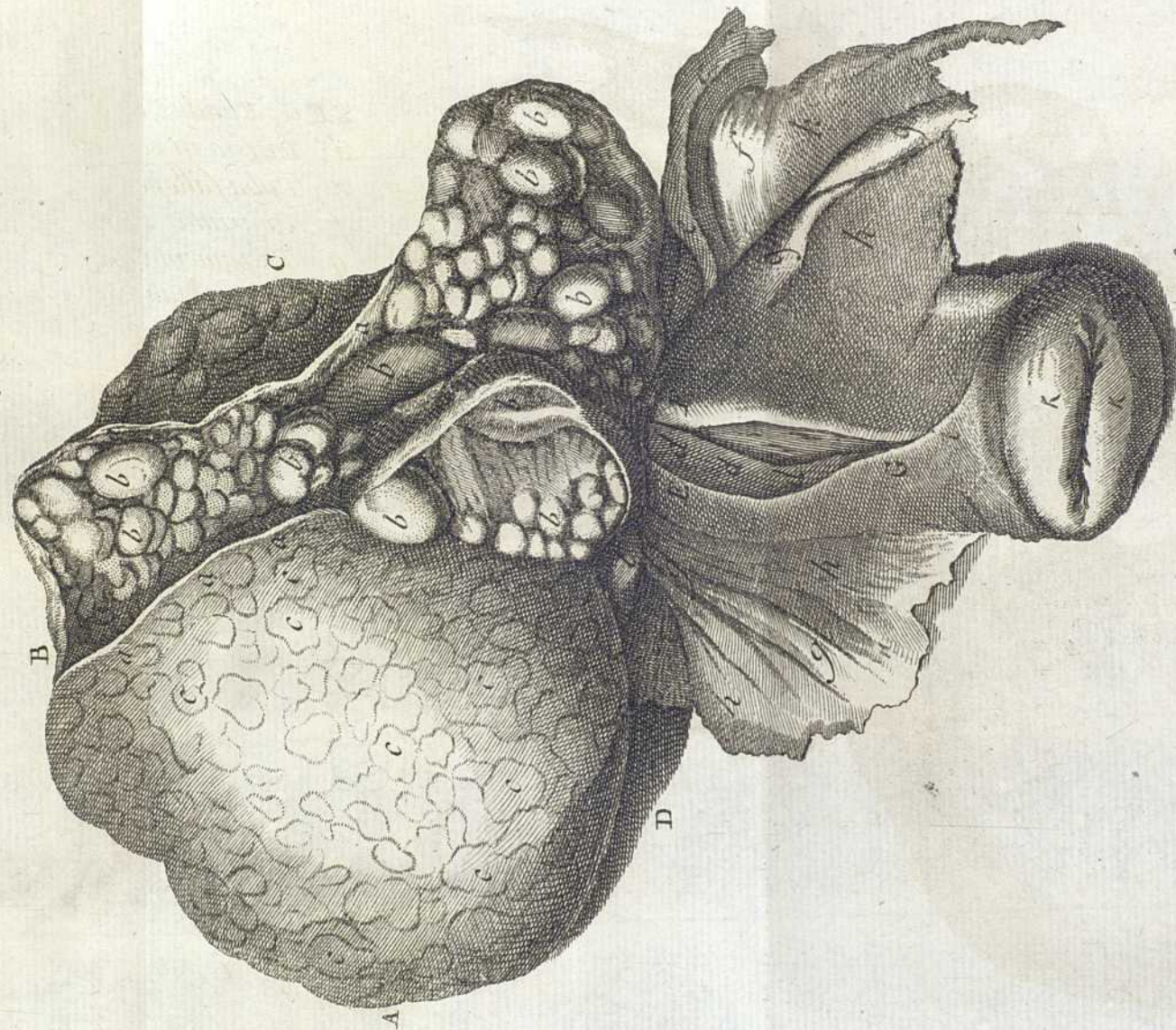
Figuree Explicatio.

A.B.C.D. Ovarium dextrum insigniter expansum, ac totum in hydatides mucoplenas degeneratum figuram et magnitudinem uteri prægnantis exhibens.

a. Apertura per medium facta, per quam hydatides numerosissimæ b. variæ magnitudinis prodibant.

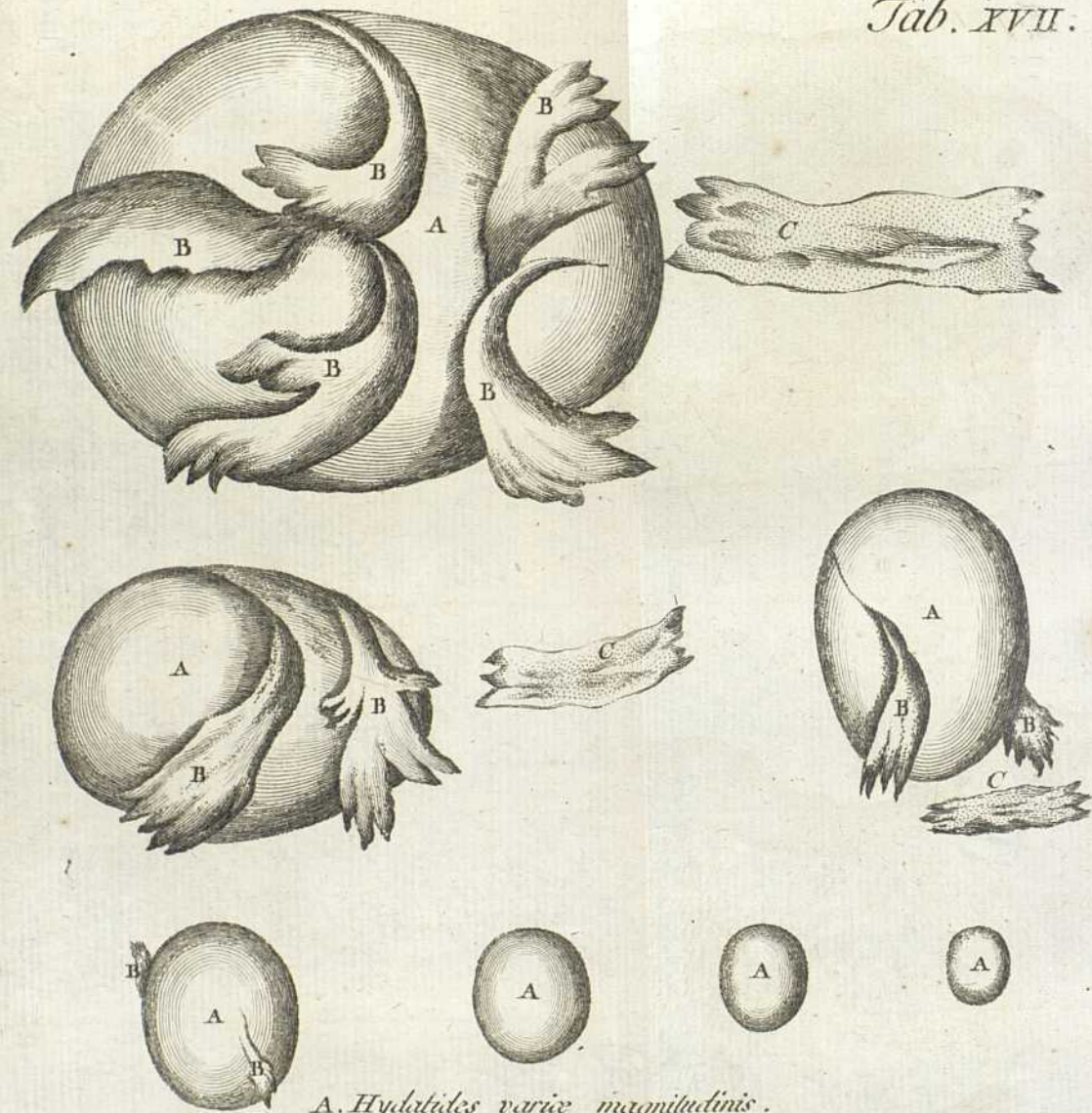
b. Hydatides, apertione tumoris denudatæ.

c. Hydatides, tunica externa ovarii adhuc tectæ.

E.F.G. Fundus uteri apertus.
d. Incisio in eo facta.
e. Tuba fallopiana sinistra.
f. Ovarium sinistrum.
g. Ligamenta uteri teretia.
h. Ligamenta uteri lata, alce vesperilionum dicta.
i. Collum uteri.
k. Orificium uteri internum, valde tumidum, ob tensionem a prolapsu et tractione vaginae.
l. Tubæ fallopianæ dextræ vestigium.

Tab. XVII.

A. Hydatides variae magnitudinis.
 B. Laciniae hydatidibus adherentes.
 C. Corpuscula lutea circa hydatides occurrentia.

Disp. Medico-Pract. Tom. IV. POHL DE HYDROPE. pag. 279.

Tab. XX.

Fig. 1.

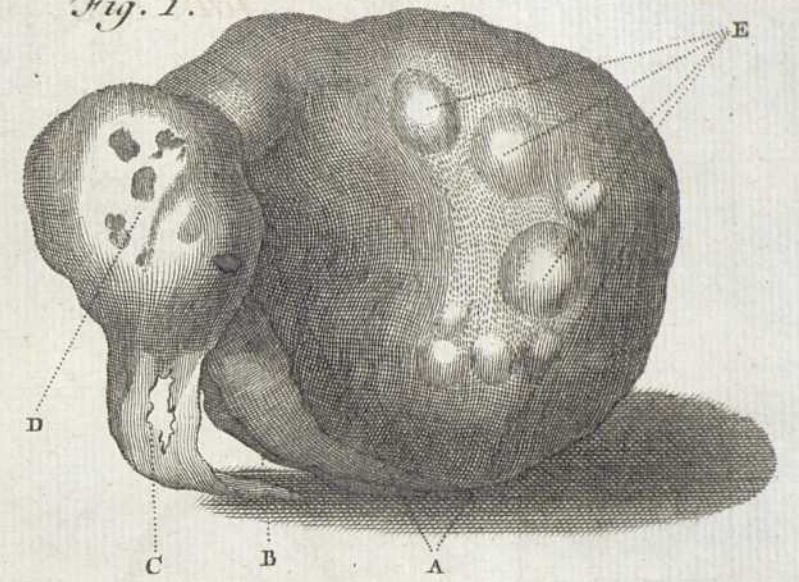
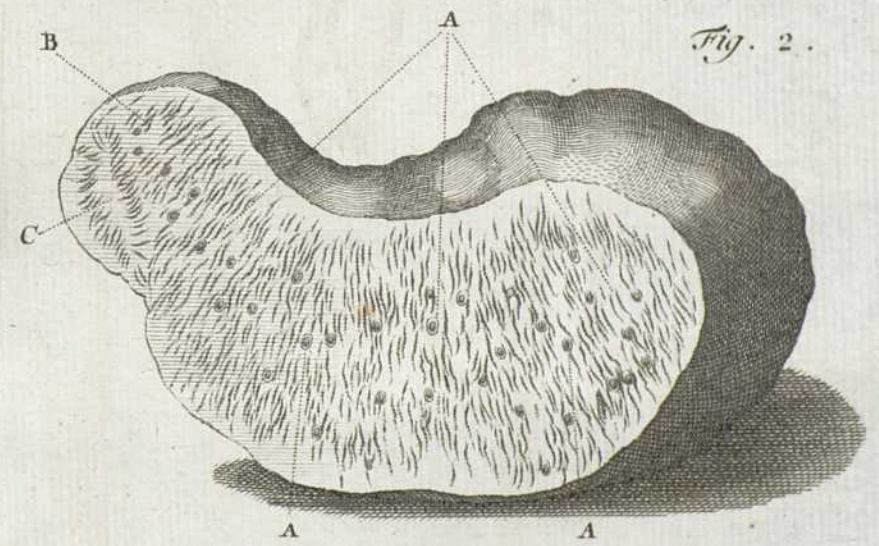

Fig. 2.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. pag. 439.
 SCHLENKER DE OVARI MORBO.

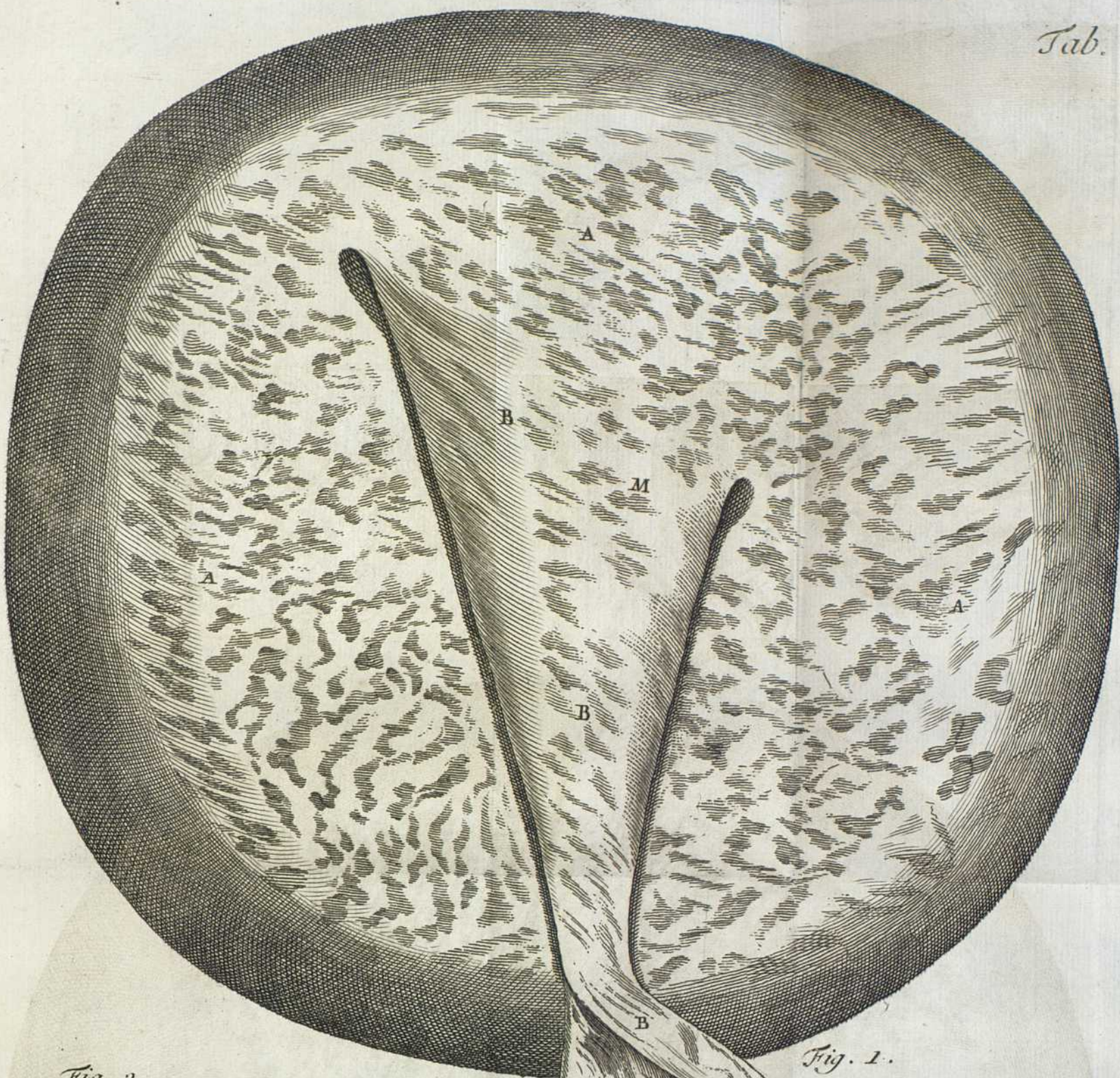

Fig. 1.

Fig. 2.

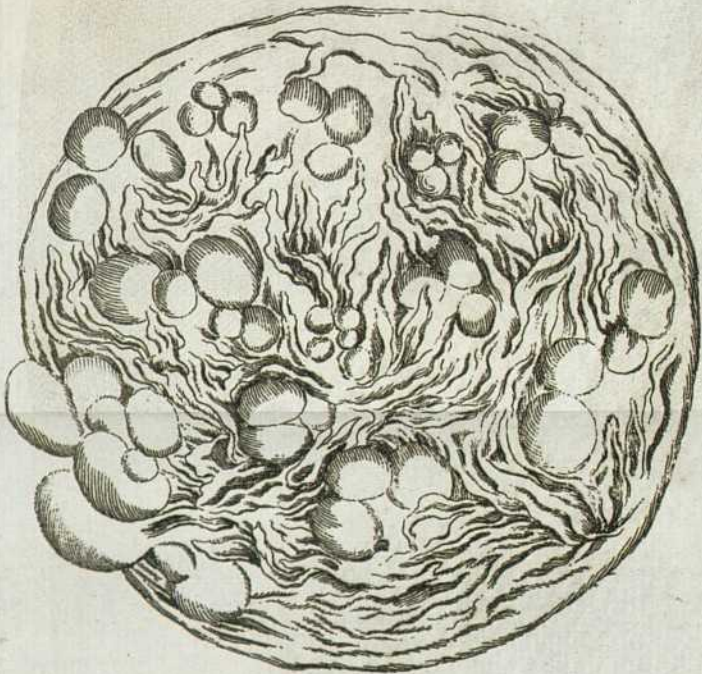
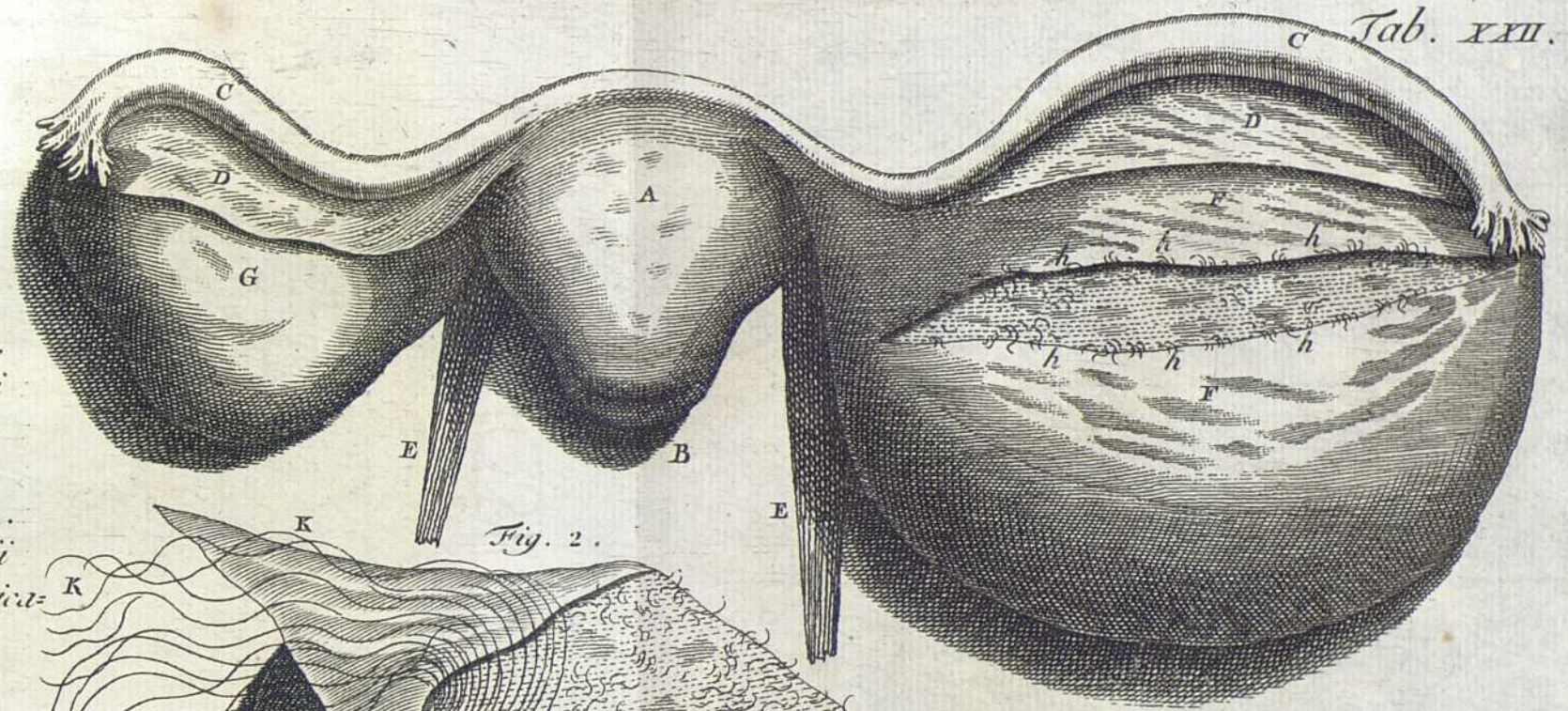

Fig. 3.

Fig. 1.

- A. Uterus.
- B. Orificium uteri internum.
- C. Tuba Fallopiana.
- DD Ligamentum uteri latum.
- EE Ligamentum uteri rotundum.
- FF Ovarium in atheroma pilosum mutatum.

- G. Ovarium densum crassum que hhhh. Pili per pinguedinem dispersi et ex ovario inciso prominentes.

Fig. 2.

- I. Ovarii portio artificiose dissecta.
- KKKK. Pili ex interna tunice ovarii reclinate superficie enati extricati que.

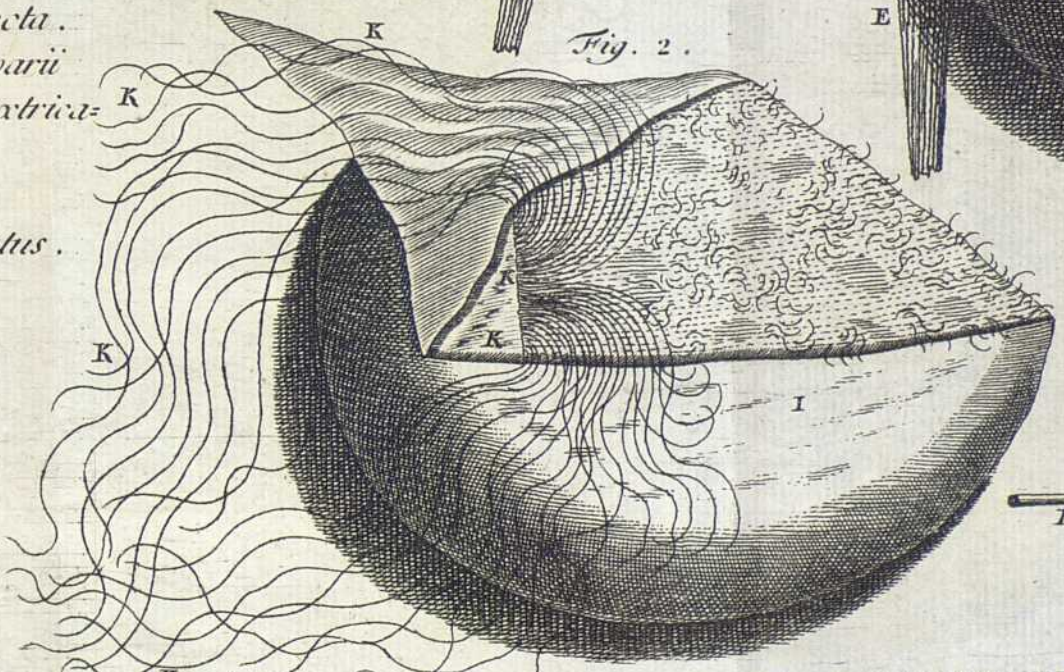

Fig. 3.

- L. Pilus microscopio examinatus.

Fig. 4.

- M. Pilus ex ovario evulsus.

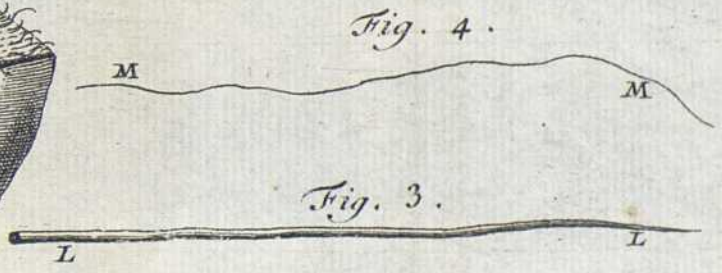
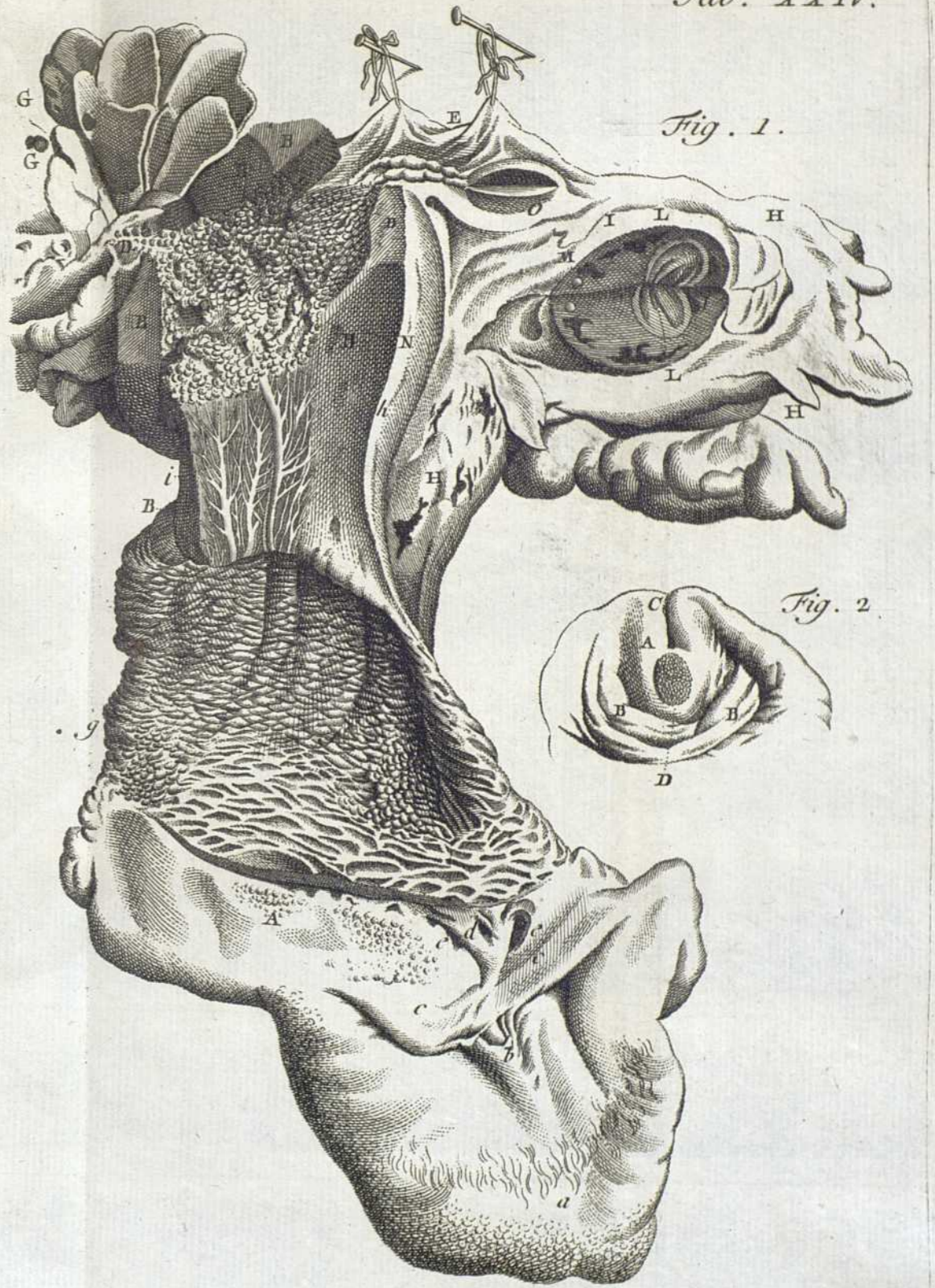

Fig. 1.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. ROEDERER DE UTERI SCIRRHO. pag. 67 2.

Tab. XXIII.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. FONTAINE TUMOR ABDOMINIS. pag. 494.

Fig. 2.

Fig. 3.

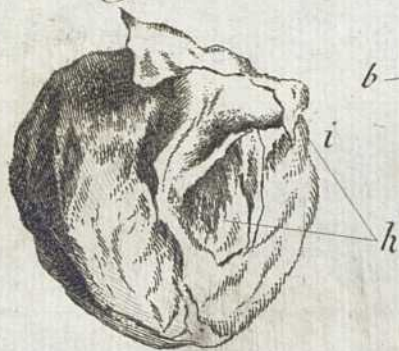

Fig. 1.

Fig. 4.

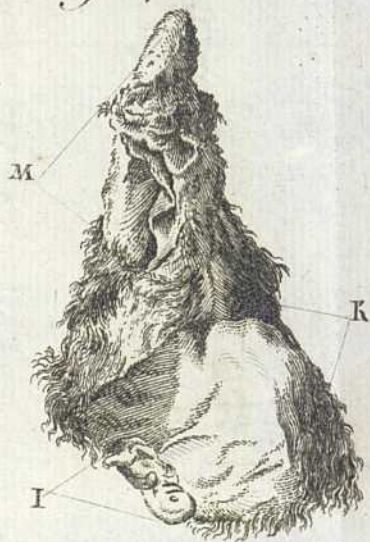

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 1.

Fig. 2.

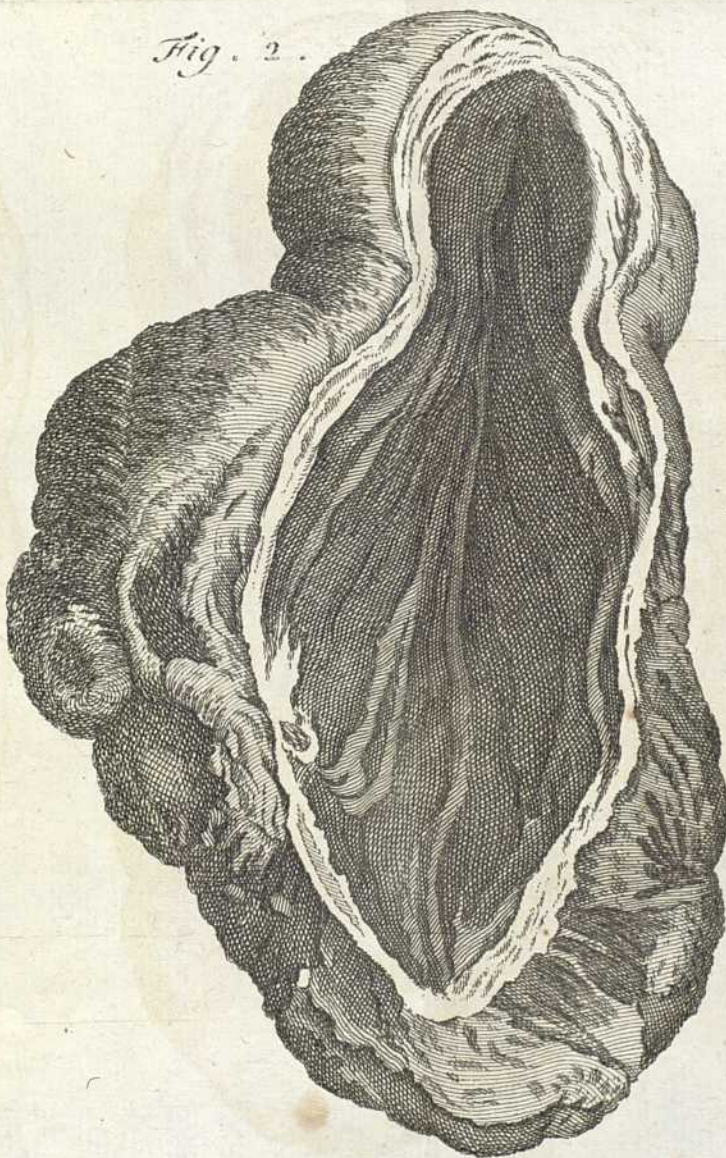

Fig. 3.

Fig. 1.

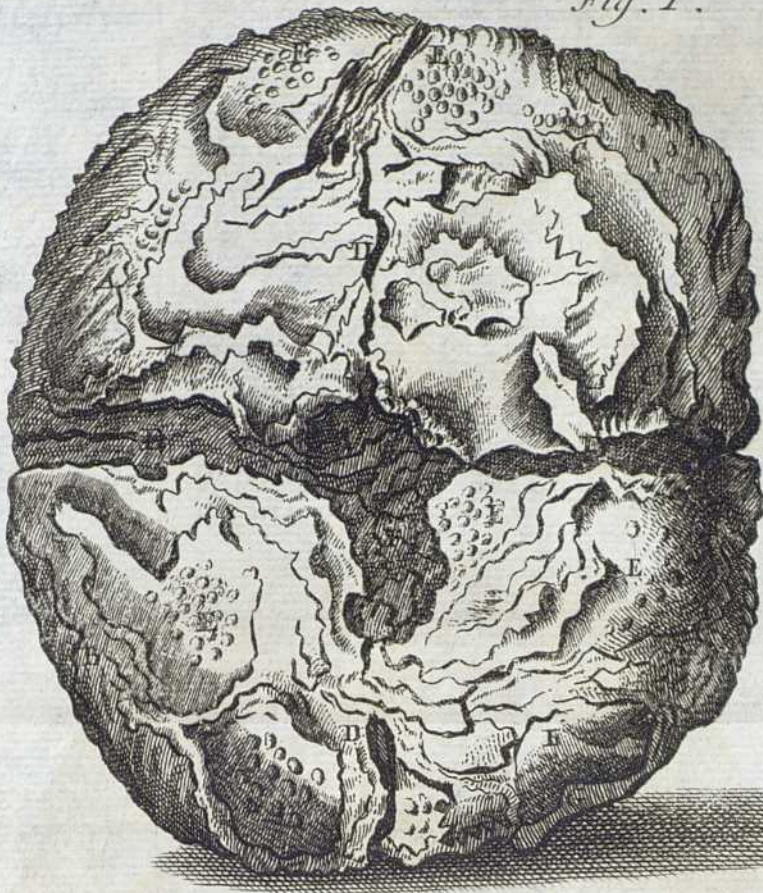

Fig. 3.

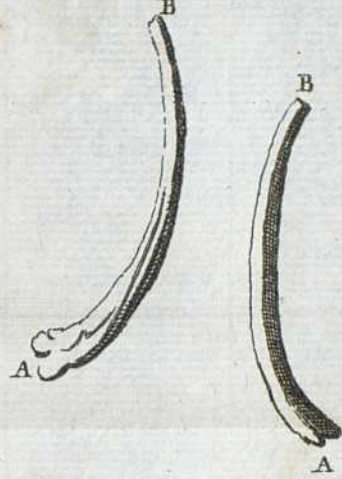

Fig. 2.

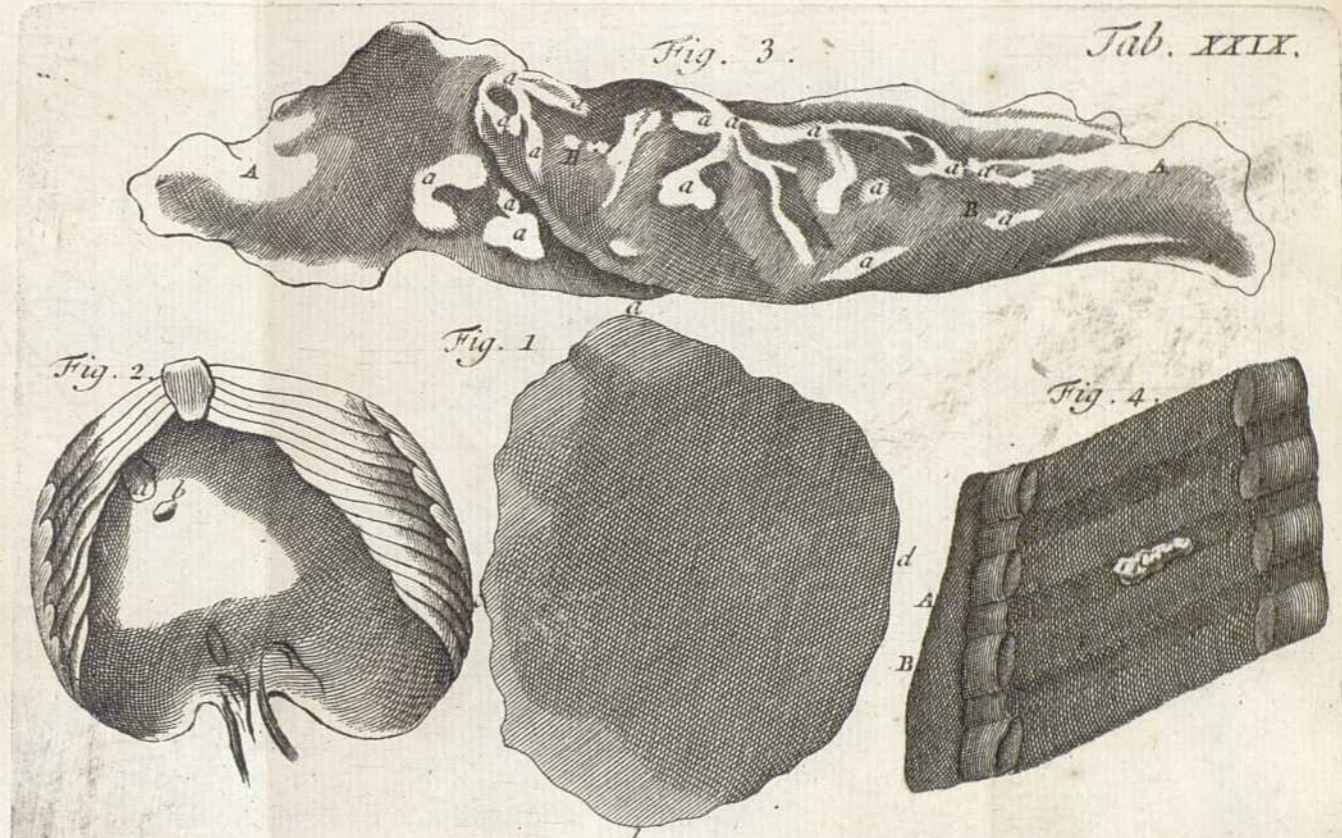

Tab. XXVIII.

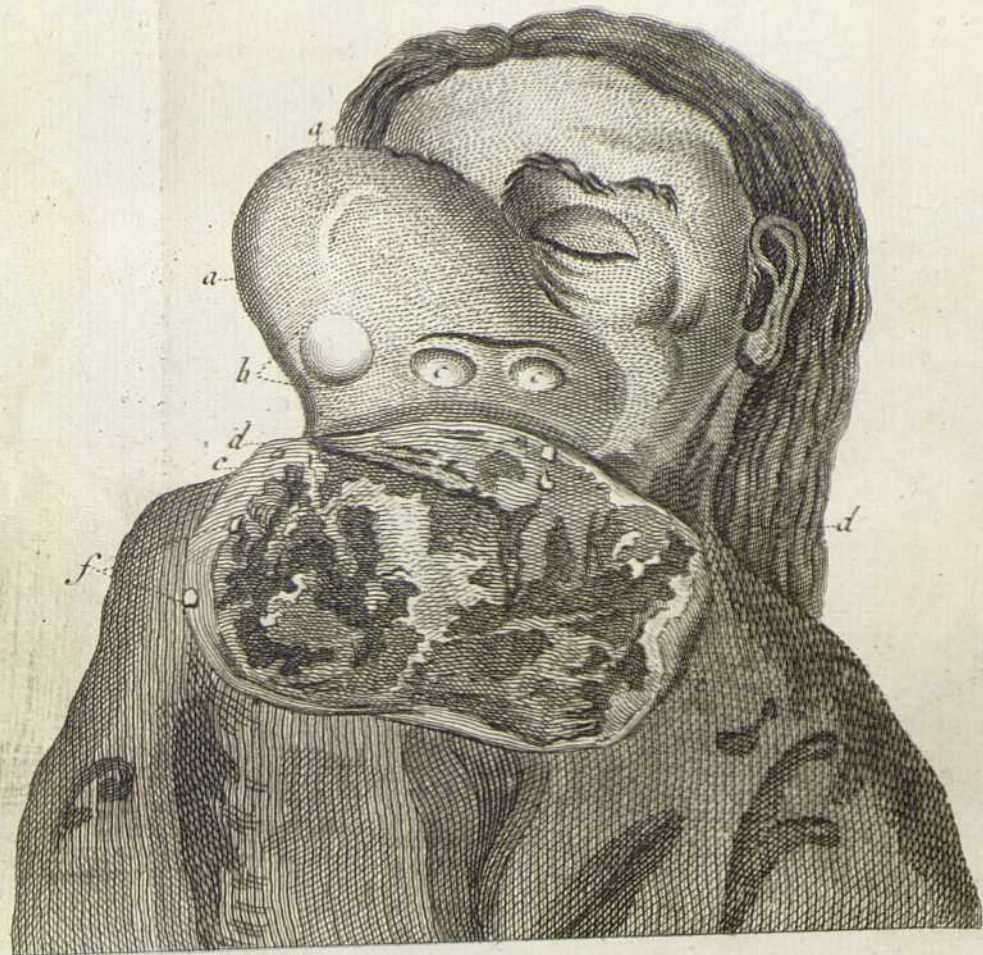
*Puella Rachitica Historiæ quintæ .14 annor.
Disput. Medico-Pract. Tom. VI. BUCHNER DE RACHITIDE. pag. 300.*

Tab. XXIX.

Disput. Medico-Pract. Tom. VI. HOERNIGK DE INDURATIONE PART. pag.

Tab. XXX.

*Disput. Medic. Pract. Tom. VI. HUNDERTMARK HIST.
OSTEO-STEATOMATIS. pag. 374.*

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA
DE
GRANADA

RECEIVED
MAY 10 1881
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE MASS.

